

کتابی
جواهر البنی
بہکری

منندی اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

دائراوی

مصطفی محمد عمارۃ

ومرگیرانی بوکوردی
انور قادر شیخانی

۵۵۰ وئیر
چاپی پہکام

محو ۲۵

منتقدای اقرا الثقافى

للكتب (كوردی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

کتیبی

جواهر البخاری

به کوردی

دانراوی
مصطفی محمد عمارة

ومرگیرائی بو کوردی
انور قادر شیخانی

مهولیر
چاپی به کهم

ناسنامەى كتيب

ناوى پەرتووك	:	جواهر البخارى
دانراوى	:	مصطفى محمد عمارة
وەرگيرانى بۆ كوردى	:	ئەنومەر قادر شېخانى
ديزايىنى ناوەرۆك	:	نوسینگەى هيوا
ديزايىنى بەرگ	:	نوسینگەى هيوا
نۆرهى چاپ	:	چاپى يەكەم ۲۰۱۲

لە بەرپۆمبەرايەتى گشتى كتيبخانە گشتيەكان
ژمارەى سپاردنى (۶۴۱) سالى (۲۰۱۲)ى دراومتى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشکەش بیت به :

- گیانی پاکی پیغمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) وه هەموو هاوێلان و شوێن کەوتوانی و زانایان و ئەولیاو خزمەت گوزارانى دینی خوا.
- پیشکەش بیت به دایک و باوکم و هاوسەرم ، وه هەموو ئەو مامۆستاو هاوڕێیانەى یارمەتییان دام رێگایان بۆ ئاسان کردم بۆ سەرخستنی ئەم پرۆژە گەورەیه بەتایبەتى کتێبخانەى مەحوى خودا پایەداریان بکات
- به هەموو مەزھەبان کە بەراستى شوێن رێبازى بەختەوهرى دا دەگەرێن و تا دەستیان کەوێ و لە سزای ناو گۆڕو دۆزەخ رزگاریان بیت

پيشه‌ګۍ :

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد سيد خير الله وعلى اله وصحبه والتابعين باحسان الى يوم الدين .
براو خوشګانۍ به‌پرېژم :

نهم کتيبه‌ۍ به‌رده‌ستان بریتۍ په له وه‌رګيراني کتيبۍ (جواهر البخاري) که زیاتر له (۸۰۰) فرموده‌ۍ تيايه وه‌رمګيرايه سهر زماني کوردۍ ، له ناماده کورنۍ ماموستا (مصطفى محمد عمارة) خوا بېپاريزي و روحۍ پيښکات وه منيش له دواۍ ماندو بونيکۍ زوره وه هه‌لسام به رافه کورنۍ فرموده‌ګان بو سهر زماني شيريني کوردۍ و بو نه‌وه‌ۍ خوښه‌راني کورد زمانم سودۍ لي بېينن و په‌رتوکخانه‌ۍ کوردۍ پي ده‌وله‌مه‌ند بکه‌ين .

وه هيچم نيه به‌س پاره‌ستانم له به‌رامبه‌ر خالقي ګه‌وره‌م به مل که‌چۍ و دامارۍ و به دلۍکۍ راجله‌کاوو تزیه کارو اعتراف به ګونا‌هو تاوانم ده‌که‌م و دان به هه‌له‌و ناراستۍ خوم داده‌نيتم و ده‌لیم نه‌ۍ خودايه ليت ده‌پارټمه‌وه به ناوه جوانه‌ګانۍ خوت نهم نوسينه‌م لي وه‌رګرۍ و له‌به‌ر خاتري تو بيت دوور بيت له پياو پيا‌بازۍ وه شه‌رمه‌زاري بازاړۍ قيامت نه‌بين وه نه‌ګه‌ر له‌م نوسينه‌م پيښکام و راستم کوربي نه‌وا له فزل و ګه‌روه‌ۍ خوته (جله جلاله) وه نه‌ګه‌ر هه‌له‌و کړچ و کاليش بيت نه‌وا له‌لای خومه‌وه‌يه هه‌لېه‌ته به‌نده‌ش بي ګونا‌ه نيه ، ياره‌بي خوايه خدم و خه‌فتم له دل ده‌رکه‌ۍ و سهر‌فرازي هه‌ردووک دونيا بين و به ګه‌وره‌ۍ خوت نيس‌تي‌قامت و هيدياه‌تم پي بېه‌خشي امين و اخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين وصلى الله وسلم على سيدنا وامامنا وقُدوتنا محمد صلى الله عليه وسلم تسليما كثيرا الى يوم الدين .

وه‌رګيراني : انور قادر شينګاني

هه‌ولير / ګه‌ره‌ګۍ ګولان ۱ / ربيع الثاني ۱۴۳۳ ک به‌رامبه‌ر ۲۳/۲/۲۰۱۲ ز

بسم الله الرحمن الرحيم

کورتیهک له ژبانی ئیمامی بخاری (رضی الله عنه) .

ناوی موحهدهی کورپی ئیسماعیلی کورپی ئیبراهیمی موغیرهی کورپی بیردزیه
کورپی بهزیه جوعفی یه , نازناوی باوکی عبدالله یه پیشهواي موسولمانان و
سهرقافلای کۆمهلی یه کتاپهرستان و گهوهی فهرموده ناسهکان له سالی (۱۹۴)ی
کۆچی له شاری بوخارا له دایک بووه ههر له مندالییهوه قورثانی پیروزی له بهر کردوه
وه له بهر نهوهی نهوهنده زیرهکی و لیتهاتی و شارهزایی له زمانی عهرهبی هه به
ههر له منالییهوه پییهوه دیار بوه وه له سالی (۲۰۵)ی کۆچی دهستی داوه ته
فهرموده نوسین و له سههر دهستی مامۆستای خۆی ابو احمد محمد بن یوسف
البیکندی).

وه له سالی (۲۱۰)ی کۆچی له گهڵ دایکی و برا گهوهی خۆی سهفهری پرختی
حهجیان کردوه وه خۆی له مهککهی پیروژ مایهوه بۆ وه رگرتن و کۆکردنهوهی
فهرموده وه زۆر شوین گهراوه له وانه خۆراسان و جهبل و عیراق و حیجاز و میسرو
شام, وه ههر له منالییهوه چای کویر ده بیته وه بۆ باوک گهوره ده بیته وه باوکی
سامانیکی زۆری بۆ بهجی دیلت دایکی دهیکا به خێرو سههره رشتی کوره کهی.

له به سههرهاتی کدا ده گیرنهوه که هه زه تهی ئیبراهیم ده چیه خهونی دایکی و
پیتی ده فهرمویت به به ره که تهی دوعای زۆری تۆ خودا چای کوره که تهی چاک کرده وه .
ئیمامی بوخاری زۆر سهخی بووه زاهیدو له خواترس و بۆ ههواو کهم خۆرو
کهم خهوو هه لال خۆر بوه , وه ده فهرمویت شک نابم له ماله کهم یه کهم درههمی
هه پام هه بیته وه له خهوا ده بینێ باوه شینیکی پییهو میشله له پیغه مبههر پاس
دهکات نهو خهونهش به دانانی کتیبی (صحيح البخاری) لیکند رایه وه وه ده یفه رموو
چل سال ناغم بی پیخۆر خواردوه له بهر نهوهی زۆر لاواز بوه وه هه موو سی پۆژان

خەتمەکی قورئانی کردووە ھەروەھا لە کتێبی (فتح الباری) ھاتووە لە ھەر تەنڭاوی و بەلاو موسیبەتێکدا ھاتیبێتە پیشەوێ ئەرگەر خەتمی صەحیحی بوخاری کرابا خودای گەورە دەرووی خێری کردۆتەووە وە ئەو پاپۆرەش کە صەحیحی بوخاری تێدا بوو بیئت قەت نەبوووە غەرق بوئیە ، وە نیمامی بوخاری بە (١٦) ساڵ صەحیحی بوخاری داناووە لە (٦٠٠) ھەزار فەرموودە دەری ھیناووە وە لە سالی (٢٥٦)ی کۆچی لە تەمەنی (٦٢) سالییدا لە شاری سەمەرقەند کۆچی دواوی کردووە وە خۆی دەگیرێتەووە کە ھەر فەرموودەییەکی کە داناووە دەست نوێژتیک و غوسلیتیک سوننەتی کردووە و دوو پرکاعەت نوێژی سوننەتی کردووە .

صەحیحی بوخاری لە پاش قورئانی پیرۆز دیت بە یەکەم سەرچاوە

لە دوا داواکارم لە نیمامی بوخاری خۆش بیئت

لە منیش وەرگریت ئەم نوسینە

بابُ بَدْءِ الْوَحْيِ لِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)

۱. عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلَاحَةِ الْجَرَسِ، وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ، فَيُفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتِمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ)).

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيُفْصِمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا.

به شی دہستہ کردنی وہ وحی

بؤ پیغہ مہری خوا (ﷺ)

لہ خاتوو عائشہ دایکی نیمانداران (رضی اللہ عنہا) دہ گپرتہ وہ کہ حارثی کوی ہیشام (رضی اللہ عنہ) پرساری لہ پیغہ مہری خوا کرد (ﷺ) فہرموی تہی پیغہ مہری خوا چون وہ حیت (سروش) ت بؤ دیت؟ پیغہ مہری خوا (ﷺ) فہرموی: ہندیك جار وہیم بؤ دیت وہکو زینگہی زہنگ، تہم جوردیان سہخترین شیوہیہ لہ لای خوم جا کہ فریشتہ کہ بہرم دہدات لہ شم سوک دہ بیٹ و تہوہی پیم رادہ گہیہ نئ گشتی دیتہ بہرم و، لئی تیدہ گہم ہندیك جاریش فریشتہ کہ لہ شیوہی نادہمی دیتہ لام وگفتوگوم لہ گہل دہکات و تہی دہ گہم کہ چیم پئ دہ لیت۔

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) فہرموی دیومہ وہ وحی بؤ پیغہ مہری (ﷺ) دابہ زیوہ لہ رورزکی زور سارد و سہرما و سولہ دا نیوجاوانی پیروزی نارہقی لی دہ تکا۔

٢. وَعَنْهَا أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: أَوَّلُ مَا بُدِيَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ، فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبَّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّنُ فِيهِ، وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدَ لِدَافِعِ ذَلِكَ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ، فَجَاءَهُ الْمَلِكُ فَقَالَ: ((اقْرَأْ)، قَالَ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ؟ قَالَ: فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي، فَقَالَ: اقْرَأْ، قُلْتُ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ، فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ: اقْرَأْ، فَقُلْتُ: مَا أَنَا بِقَارِئٍ؟ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ: ﴿اقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ﴾ ۞ فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَرْجِفُ فُؤَادُهُ، فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ -أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا- فَقَالَ: زَمَلُونِي زَمَلُونِي فَزَمَلُونِي حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ، فَقَالَ لَخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ: لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي، فَقَالَتْ لَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَدِيجَةُ: كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا، إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ، وَتَحْمِلُ الْكُلَّ، وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ.

فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ، وَكَانَ امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ، فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ، فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ: يَا ابْنَ عَمِّ، اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ، فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ: يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَأَى، فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ: هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى، يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَدْعًا، لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ

قَوْمُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) أَوْمُخْرِجِيْ هُمْ؟ قَالَ: نَعَمْ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي، وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَتَصْرُكَ نَصْرًا مُؤَدَّرًا، ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةً أَنْ تُؤْفَى، وَفَتَرَ الْوَحْيَ.

خاتوو عایشه (رضی الله عنها) ده‌فهرمووی له‌سه‌ره‌تاوه وه‌حی بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) به‌خه‌ونی باش ده‌ستی پێ کرد، وه‌ هه‌ر خه‌ونیکی بیدیایه‌ وه‌کو رووناکی به‌یانی ده‌هاته‌دی، له‌ پاشان هه‌زی له‌ ته‌نیایی بوو وه‌ به‌ ته‌نیا ده‌چووه‌ نه‌شکه‌وتی حیراء له‌وئ شه‌وان ده‌مایه‌وه‌ به‌ خواپه‌رستی شه‌وی به‌سه‌ر ده‌برد، وه‌ چهند شه‌وئ له‌ سه‌ریه‌ك له‌وئ ده‌مایه‌وه‌ وه‌ توشیو و خۆراکی له‌گه‌ڵ خۆی ده‌برد و له‌ پاشان ده‌گه‌رایه‌وه‌ لای خه‌دیجه‌ی خیزانی و ئه‌ویش خۆراکی بۆ ده‌پێچایه‌وه‌، هه‌تا ئه‌و رۆژه‌ی که‌ وه‌حی بۆ هات له‌ نه‌شکه‌وتی حیراء بوو که‌ فریشته‌یه‌ك هاته‌لای و فهرمووی (اقرأ) واته‌ بخوینه‌ فهرمووی من خوینده‌وار نیم، ئینجا ده‌فهرمووی توند گوشیمی دوا‌ی به‌ری دام و فهرمووی (اقرأ) منیش و وتم خوینده‌وار نیم، دیسان بۆ جاری سییه‌م توندتر له‌ جاری پێشوو‌تر گوشیمی به‌خۆیه‌وه‌ تا هیزی لێ بریم و له‌پاشان به‌ری دام، ووتی: ﴿أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝٣ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝٤ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَكُنْ لَمْ يَكُنْ﴾ (العلق: ۱ - ۵).

واته‌: ئه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) بخوینه‌ به‌ ناوی ئه‌وپه‌روه‌ردگاره‌ ئه‌وه‌ که‌ هه‌موو شتیکی دروست کردوه‌، ئاده‌میزادی له‌ چهند خوینپاره‌یه‌کی هه‌لواسراو (له‌ناو مندال‌اندان) دروست کردوه‌، بخوینه‌ له‌ کاتی‌کدا هه‌ر

پەرۋەردىگارى تۆ بەخشىندەيە، ئەو زاتەيە كە بەھۋى قەلەمەۋە زانستى و زانىيارى فېركردوۋە، ئادەمىزادى فېرى ئەو شتانه كىردوۋە كە نەيزانىۋە.
 لەپاشان پېغەمبەرى خوا (ﷺ) بە دەمەلەرزەۋە گەپايەۋە لای
 خەدىجەى خېزانى (رضي الله عنها) و فەرموۋى دام پۇشن، دام پۇشن
 ئەۋانېش دايانېۋىشى تاكو ترس و سامەكەى دەنېشېتەۋە ئەمجا باسەكە بۆ
 خەدىجەى خېزانى دەگېتەۋە و دەفەرموۋى ترسام لەسەر گيانى خۆم،
 خەدىجە خاتوون (رضي الله عنها) دەفەرموۋى نەبەخوا خۋاى گەۋرە
 سەرشۆپت ناكات و چونكە تۆ سەردانى خزمان دەكەى و يارىدەى داماوان
 دەدەيت و نان دەرىت و رېز لە مېۋان دەگىرى ۋە يارمەتى لېقەۋماۋان و بى
 نەۋايان دەدەيت.

ئىنجا خەدىجە بىردى بۆ لای ۋەرەقەى كۆپى نەۋفەلى كۆپى ئەسەدى
 كۆپى عەبدول عوزاى، كۆپى مامى خەدىجە، ۋە ئەم پياۋە لە سەردەمى
 نەقامى بوۋىۋە گاۋر و ئىنجىلى بە زمانى (غېبرى) دەنوسىيەۋە ۋە
 پياۋىكى نۆد پىر ۋە بە سالاجوۋ بوۋ.

ۋەرەقەى كۆپى نەۋفەل ۋوتى بە (موحەمەد) ئەى كۆپى بىرام چ باس و
 خۋاسىك ھەيە بۆم باس بگە، ۋە پېغەمبەرى خواش (ﷺ) باس و خۋاسى
 خۋى بۆ باس كىرد ۋە لەۋ كاتەدا ۋەرەقە ۋوتى ئەمە ھەمان فرىشتەيە كە
 ۋەھى بۆ موسا و عىساي پېغەمبەرى خوا ناردوۋە، ۋە خۆزگە لەۋ كاتەى
 كە گەلەكەت دەرت دەكەن مەن گەنج بوۋمايە و يارمەتى تۆم بىدابايە.

پېغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموۋى ئايا گەلەكەم دەرىدەرم دەكەن؟!
 ۋەرەقەش ۋوتى بەلئى ھەر پياۋى ھاتىن ۋە كۆتۈر ئەۋەى تۆ داۋا دەكەى
 داۋاى كىردىن دەريان كىردوۋە ۋە ئەگەر ئەۋ رۆژە بىمىنم سەرت دەخەم، لە

پاشان وەرەقە ھەندەى پىن نه چوو كزچى دواىى كرد، نيتر له ماوهى نهم جاره دا وهى وهستا و تاوه كو ماوه يه ك وهى بق نه هات.

باب التقوى والهدى وأركان الإسلام وأمور الدين

٣. قَالَ ابْنُ عُمَرَ: لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ التَّقْوَى حَتَّى يَدَعَ مَا حَاكَ فِي الصُّدْرِ.

به شى تهقوا و هيدايت و

روكنه كانى ئيسلام و كارى ئاينى

عەبدوللاى كوڤى عومەر (رضى الله عنه) دەفه رمووئ: (به نده ناگات به پلهى له خواترسانى راسته قينه تاكو ئه وهى له ناو دليه تى وازى لى نه يه نئى بق خوا).

٤. عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ)).

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَالْمُؤْتُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾...

الآية.

له حهنزه لهی کوپی نهی سوفیان له عه کره مهی کوپی خالید له
 عه بدوللای کوپی عومری کوپی خه تتاب (رضی الله عنهما) ده فهرمووی،
 پیغه مبهری خوا (عليه السلام) فهرمووی: (ثانی نیسلام له سر پینج پایه بنیات
 نراوه که نه وانیش، شایه تی دان که خوی گوره تاک و نه نیله و هاوه لی
 نیه و موحه مه دیش پیغه مبهری خوابه، و نویژ نه نجام دات و زه کات بدات و
 کردنی حه جی فهرزی مالی خوا وه رۆژووی مانگی ره مه زان.

وه خوی گوره ش ده فهرمووی: ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ
 الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ
 وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ
 وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ
 وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ
 أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾

واته: کرداری چاک و کاری باش ته نها بریتی نییه له روگردنتان به ره و
 رۆژمه لات و رۆژتاوا، به لکو کرداری چاک و کاری باش بریتییه له وهی که
 ئاده میزاد باوه پی هینابیت به خوا و به رۆژی دواپی و به فریشته کان و به
 کتیبه کان و به پیغه مبهران، هه روه ها مال و سامانی به خشی بیت له گه ل
 خوشه ویستیدا- بقی- به خزمان و هه تیوان و هه ژاران و ریبواران و
 داواکاران و له پیناوی نازادکردنی به نده کاند هه روه ها نویژی به چاکی
 نه نجام دابیت و زه کاتیشی له مال و سامانی ده رکربیت وه نه وانه ی وه
 فادار بن به په یمانه کانیا، کاتیک په یمانیان دابیت نه وانه ش که له کاتی

نه داری و هه ژاری و نه خۆشی و ناخۆشی و کاتی جهنگی و شه پ و شه پدا
 ئارام گرن، ئا نه وانه که سانیکن راستییان کردوه - مه ر نه وانه ش پارێزگار
 و خواناس و دیندارن (تهفسیری ئاسان، ل ۲۷).

وه ده فهرمووی ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (المؤمنون: ۱) واته: به پاستی
 ئیمانداران سه رکه وتوو و سه رفرازن.

۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 ((الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ)).

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فهرمووی پێغه مبهری خوا (ﷺ)
 فهرمووی: (ئیمان و بهوابوون شهست و نه وهنده به شه، وه شه رم و حه یاش
 به شیکه له ئیمان).

باب المسلم الكامل، والحب والبغض

في الله من الإيمان

۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ قَالَ: ((الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا
 نَهَى اللَّهُ عَنْهُ)).

**(به شی موسلمانێ تهواو، خو شه ویستی و رق لی بوونه وه
 له پیناوی خوا له ئیمان ههیه)**

له عه بدوللای کوپ عه مر (رضی الله عنهما) ده گێڕێته وه که پێغه مبهر
 (ﷺ) فهرمووی: (موسلمان ئه وهیه که موسلمانان له دهست و زمانی
 سه لامهت بن، وه کۆچکه ریش ئه و که سهیه که کۆچ بکات له و شتانه ی خوا
 نه می و قه ده غه ی کردوه).

باب من الإسلام إطعام الطعام

وَأَجِبْ لِأَخِيكَ مِنَ الْإِيمَانِ

۷. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ.

(به شی له ئیسلامه تییه نان دان و،

خۆشه ویستی بۆ براكهت له ئیمانهدیه)

عەبدوللای کۆپی عەمر (رضی الله عنه) دەگێڕێتەوە پیاوی هاته لای پێغه مبهری خواو (ﷺ) پرسیاری لێ کرد و چ شتێک له ئایینی ئیسلام زۆر چاکه فەرمووی: (نان بده و سلویش له هه موو که سێ بکه که بی ناسی و نه یناسی).

۸. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ)).

له ئه نه سی کۆپی مالیک (رضی الله عنه) دەگێڕێتەوە که پێغه مبهر (ﷺ) فەرمووی: (کهستان به ته وای ئیمان و به وای ته وای نابیت تا نه و کاته ی ته وه ی بۆ خۆی پێی خۆشه بۆ براكه ی پێی خۆش نه بێ).

باب حب رسول (ﷺ) من الإيمان.

۹. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ)).

به‌شی خوشه‌ویستی

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له ئیمان‌ه‌ویه

له‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌گپ‌یت‌ه‌وه ده‌فرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمووی: (ئو که‌سه ئیمان و به‌وای ته‌واو نابیت تا‌کو منی خوشترنه‌وی له دایک و باوکی و مناله‌کانی و وه له تیک‌رای خه‌لکی).

باب حلاوة الإيمان

۱۰. عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْدَفَ فِي النَّارِ)).

(به‌شی شرینی ئیمان و به‌روا بوون)

له‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌گپ‌یت‌ه‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرمووی: (سێ شت هه‌ن هه‌رکه‌سێ ته‌م سێ شته‌ی تیا‌دا بێ ته‌وا شرینی ئیمانی چه‌شتوه، خوا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی له هه‌موو که‌س زیاتر خوش‌بووی وه که‌سیکت خوش ده‌وی له‌به‌ر رازی بوونی خوا خوشت بووی وه ته‌وه‌نده پیت ناخوش بێ که جاریکی تر بگه‌پ‌یت‌ه‌وه سه‌ر کو‌فر و بی‌به‌روا بوون هه‌روه‌کو پیت ناخوش بێ فپێ بدریت‌ه‌ ناو ناگر.

باب مَبَايِعَةِ (ﷺ) لِأَصْحَابِهِ

۱۱. عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - وَكَانَ شَهِيدَ بَدْرًا، وَهُوَ أَحَدُ النَّقَبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: ((بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تَسْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ، وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ، وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ، فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ.

(به شی پهیمان و بهیعت و هرگرتنی

پیغمبر (ﷺ) له هاوه لانی)

عوبادهی کوپی صامیت (رضی الله عنه) دهگپرتته وه که نامادهی جهنگی بهدر و یهکیکه له نهقیبهکان نامادهی پهیمانی عهقه بهی یهکه م و دوهم بووه و کهوا پیغمبره ری خوا (ﷺ) له و کاتهی کومه لئی له هاوه لان له دهوری بوون فرمویی: (پهیمانم له گه ل دا بکن له سهر نه وه: که هاویهش (شهریک) بق خوادانه نین و دزی و داوین پیسی نه کن و منالی خوتان له بهر نه بوونی نه کوژن بوختان به کهس هه لئه بهستن وه له کردنی چاکه و خیردا سه ریچی نه کن و جا هه ر کهسی نه م پهیمانه ی برده سهر نهوا پاداشتی چاکی پی دهدرتته وه وه نه وهی نه بیاته سهر نهوا توله ی لی دهسه نری له م جیهانه دا و بوی ده بیته که فارهت وه نه وهی تووشی شتی بوو له م جیهانه دا و خوای گه ورده بوی پووشی نه وه کاری ده که ویتته دهست خوا، جا خودا نه گه ر حه ز بکا لئی ده بووری وه نه گه رنا توله ی لی ده کاته وه). جا عوباده فرمویی نیمهش له سهر نه وه پهیمانمان پی دا.

باب إفساء السلام من الإسلام

۱۲. عَنْ عَمَارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ: ثَلَاثٌ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ الْإِيمَانَ: الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِكَ، وَبَذْلُ السَّلَامِ لِلْعَالَمِ، وَالْإِنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ.

(به شی / بلا و کردنه وهی سه لام له ئیسلامه تییه وه)

له عه معاری کوپی یاسر (رضی الله عنه) ده فه رمووی سئ شت هه ن که سئ لئی هاته دی نه و ئیمان و بهر وای کۆ کردوته وه نه وانیش: خۆدوورخستنه وه له گونا هه داد په ره وهی کردن له نه نفسی خۆت وه سه لام کردن و ناشتی نواندن بۆ خه لکی و له کاتی هه ژاری و ده ستکورتی مال و سامان بۆ خوا بیه خشی.

باب المعاصي من أمر الجاهلية،

ولا يكفر مرتكبها إلا بالشرك.

۱۳. قَالَ أَبُو ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِنِّي سَأَبَيْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأَمِّهِ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتُهُ بِأَمِّهِ؟ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ، إِخْوَانُكُمْ خَوْلُكُمْ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمَهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيَلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ، وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعَيَّنُوهُمْ)).

(به شی گونا هه له ره وشتی نه فامییه وه، وه به تاوان کردن

کافر نابی و ته نها به هاوه ل دان کافر ده بی)

نه بو زه پ (رضی الله عنه) ده فه رمووی: (له گه ل پیاوی ده مه قالیمان بوو جنیومان به یه کتردا، من تانه و توانجم به دایکی گرت پیم ووت نه ی کوپی

ژنه قوله په شه که، نه ویش چووه لای پیغه مبهری خوا و (ﷺ) بوی
 گپراهه وه و پیغه مبهری خواش فهرمووی نهی نه بو زه پ نایا به دایکی
 عه بیدارت کردوه؟ تر پیاوړکی هیشتا ره وشتی نه فامیت تیدا ماوه نه م
 بهنده و توکه رانه تان برای نیوهن خودا کردوونی به ژیر دهستی نیوه
 خرمه تان ده کن که واته له خواردن و جل بهرگدا له خوتان جیایان
 مه که نه وه وه نیش و کاری قوپسیان پی مه کن تاکه له هیژ و توانایاندا
 نه بی وه نه گهر داوای شتیکیان لی کردن یارمه تیپان بدهن.

باب حسن اسلام الحر

۱۴. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ:
 ((إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يُكْفَرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلُّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا، وَكَانَ
 بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، وَالسَّيِّئَةُ
 بِمِثْلِهَا، إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا)).

(به شی به جوانی موسلمان بوونی مروغه)

له نه بی سه عیدی خودری ده گپریته وه (رضی الله عنه) که وا گوئی له
 پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) که ده فهرمووی: (کاتی بهنده بی موسلمان بوو
 له سر شتیه یه کی جوان نیر هرچی گوناخی له کاتی بی باوه پی
 کردووی ته خوی گوره لی ده بووی وه له پاشدا هر کرده وه یه ک بکات
 خوا تولی بی ده کاته وه چاکه یه به ده تا یه به به حوت سه د بوی
 ده نوسری و خراپه ش یه به یه ک یان چاپوشی لی ده کات و له سرری
 نانوسری.

باب خوف المؤمن أن يَحْبُطَ عمله وهو لا يشعر

۱۵. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ)).

(به شی ترسی پروادار له وهی کرده وهی مایه پوچ

بیستو خوئی ههستی پی نه کات)

له عه بدوللوه (رضی الله عنه) ده گیزیته وه که پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَامُ)
فه رموویه تی: (جوین دان به موسلمانان بین دینییه وه شه پرکردنیش له که لیا
کوفره و له پی ده رجوونه.

باب سؤال جبریل النبی (عَلَيْهِ السَّلَامُ)

عن الإيمان والإسلام والإحسان

۱۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ. قَالَ: مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ. قَالَ: مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ - سَبْحَانَهُ وَتَعَالَى - فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ، وَسَأُخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا: إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَةُ رَبِّهَا، وَإِذَا تَطَاوَلَ رِعَاةُ الْإِبِلِ النَّبَهُمْ فِي الْبُنْيَانِ فِي خُمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ، ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ

عَلَّمَ السَّاعَةَ ﴿الْآيَةَ﴾، ثُمَّ أَدْبَرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا))، فَقَالَ (ﷺ): ((هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ)).
 قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: جَعَلَ ذَلِكَ كُلُّهُ مِنَ الْإِيمَانِ.

(به شی پرسیار کردنی جوبرائیل (علیه السلام) له)

پیغمبر (ﷺ) دهرباره ی نیمان و نیسلام و چاکه

نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) ده فهرمووی رڼوی پیغمبره ی خوا (ﷺ) له شویننکی به رچاو له ناوماندا دانیشتبو له و کاته دا پیاوی هاته خزمه تی و پرسپاری لی کرد دهرباره ی نیمان و بړوابوون چیه؟ نه ویش فهرمووی نیمان و بړوابوون بریتیه له بړوابوون به خوا و فریشتانی خوا و به گه یشتن به دیداری خوا و پیغمبران و بړوابوون به رڼوی زیندووبوونه وه).

له پاشان پیاوه که فهرمووی نه ی نیسلامه تی چیه، پیغمبر (ﷺ) له وه لاما فهرمووی: (نیسلام بریتیه له وه ی خوا بپه رستی و هاو به شی بڼ بپارنه ده ی و، نوږ نه حجام بده ی و زه کاتی له مال و سامانت دهرکه ی رڼوی مانگی رهمه زان و له پاشان پیاوه که ووتی فهرمووی نه ی چاکه چیه؟

پیغمبر (ﷺ) فهرمووی چاکه بریتیه له وه ی خوا بپه رستی بکه ی وه کو نه وه ی خوات به چاوی سهر دبیڼ، وه نه گهر توښ نه و نه بیڼی نه و تو دهبینی.

له پاشان پیاوه که فهرمووی رڼوی قیامت که ی دی نه ویش فهرمووی نه وه ی پرسپاری لی ده کړی له وه ی پرسپاری کردووه باشت نازانی.

واته: له تقی باشت لی نازانم، به لام و انیشانه کانیت پی ده لیم که منال به چاوی توکهر و خزمه تکار ته ماشای دایک و باوکی بکات، وه پیاوی پی

خاوس و رهش و پووت و شوانی نازده لان، کژشک و ته لاری بهرز بکه نه وه و
فیز و ده عیه ی پئ بکه ن.

وه هاتنی کاتی قیامت له پینچ شته په نهانه کانه و که بهس خوا خوی
ده زانی که پیغه مبهری خوا (ﷺ) نه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿إِنَّ اللَّهَ
عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْفَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا
تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (لقمان-
۳۴).

واته: به راستی هر خوا خوی زانیاری بهرپا بونی رږځی قیامت
ده زانیټ، بارانیښ هر نهو ده بیارتنیټ، ده زانیټ چی له سکی دایکاندا
هیه، هیچ کهس نازانی سبه ی چی به سر دیت وچی ده ست ده که ویت
(له بهرهمی مادی و دنیایی یان له زه خیره وتوشیوی قیامت) هیچ
که سیش نازانی له سر چ زه وییه که ده مرئ و کژتایی به ژیانی دیت
هه روه ما کاتی مردن و چونی تیه که پشی شارواپه، به راستی خوا به هه موو
شتیک زانا و ناگاداره (تفسیری ناسان، ل ۴۱۴).

جا له پاشاندا پیاوه که هاته دهر وه و پږی، پیغه مبهری خوا (ﷺ)
فهرمووی (پږن بانگی نهو پیاوه بکه نه وه، که چونه دهر وه پیاوه که
نه دیتراوه، نه و جا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی نه وه جو برائیل بوو
هاتبوو که خه لک فیزی یاسا کانی شریعت بکات.

نه بو عه بوللا (ثیمامی بوخاری) دهر فهرمووی نه مانه هه مووی
له ثیمان وه یه.

باب فضل من استبرأ لدينه

۱۷. عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ التُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنْ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ كَرَّاعٍ يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ)).

(به شی فہ زلی کہ سیک گہ ردهن پاکی بو دینہ کہی بی)

عامر دہ فہ رموئی گویم لہ نوعمانی کوپی بہ شیر بوو (رضی اللہ عنہ)
دہیفہ رموو گویم لہ پیغہ مہری خوا بوو (ﷺ) دہیفہ رموو: (شتی حلال
ناشکراو دیارہ وہ شتی حہ رامیش ناشکرایہ و دیارہ، وہ لہ نیوانیاندا
شتانی ہن کہ جیگای شک و گومانی تیدایہ و خہ لکی سہری لی
دہرناکھن و لی بی گومانن، وہ کہ سی خوی پاراست لہم شتانہ کہ جیگای
شک و گومانن نہوا ناموس و دینی خوی لہ نہنگہ و عہیہ پاراستووہ وہ
کہ سی تووشی گومانووی بوو نہوا تووشی بہ شتی حہ رامہ وہ دہ بی وہک
چون شوانی مہ پ و مالات نہگہ رانہ کہی لہ دہور و بہری پاوانی بلہ وہ پینی
نہوہ بہرہ بہرہ پانہ کہ لہ پاوانہ کہ نزیک دہ بنہوہ و لہوانیہ بکہونہ ناو
پاوانہ کہ و لی بخون باش ناگادارین کہ ہموو پادشایہ پاوانیکی تاییہ تی
خوی ہیہ بزائن کہ بہست و پاوانی خواش شتہ حہ رام کراوہ کانہ وہ بزائن
لہ جہستہی مرقدا پارچہ گوشتیک ہیہ، نہگہر نہو پارچہ گوشتہ ساز و
پاک بوو نہوا ہموو جہستہی پاک و سہلامت دہ بی وہ نہگہر نہو پارچہ
گوشتہش خراپ بوو نہوا ہموو لہ شی خراپ دہ بی نہویش دلی مرقفہ).

باب الدين النصيحة

۱۸. وقول النبي (ﷺ): ((الدين النصيحة لله ولرسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم، قال الله تعالى: ﴿إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾))
(بهشی/دین ناموزگاریه)

پیغمبر (ﷺ) ده فرموی: (دین ناموزگاریه بق خوا، پیغمبره که ی، و سرداری نیمانداران، وه بق ته وای خه لکی).

خوای گه وره (جل جلاله) ده فرموی: ﴿إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ (له) کاتن دلسوز بن بق خوا و پیغمبره که ی) ته فسیری ناسان، ل ۲۰۱
۱۹. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِتْيَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ.

جهیری کوپی عه بدوللا ده فرموی: په ایمان دا به پیغمبره ی خوا (ﷺ) له سر کردنی نویژ و زه کاتدان و ناموزگاری کردن بق هه موو موسلمانن.

باب من سئل علماً وهو مشغول في حديثه

۲۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ (ﷺ) فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُحَدِّثُ، فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: سَمِعَ مَا قَالَ فَكَرِهَ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ لَمْ يَسْمَعْ، حَتَّى إِذَا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) حَدِيثَهُ قَالَ: ((أَيْنَ أَرَاهُ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ؟)) قَالَ: هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ (ﷺ): فَإِذَا ضُبِعَتِ الْأَمَانَةُ فَاَنْتَظِرِ السَّاعَةَ، قَالَ: كَيْفَ إِضَاعَتُهَا؟ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: إِذَا وَسَدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَاَنْتَظِرِ السَّاعَةَ.

(بهشی / کهسی پرسکاری زانستی لی بکری و نهویش خه ریکی ووتهی خوی بی)

ئەبو هورهیره (رضی الله عنه) دەفرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) لەناو کۆپنکا قسهی بۆ هاوهلان دەکرد، پیاویکی دهشتهکی هات و کوتی، کهی قیامهت دادی؟ پیغه مبهریش (ﷺ) لەسەر فرموده ی خوی بهردهوام بوو قسهی نه بپی لهو کاته دا خه لکه که ووتیان پیغه مبهر گوئی له قسهی کابرا بوو به لام به دلی نه بوو بۆیه وه لامی نه دایه وه وه هه ندیکیان ووتیا، له وانه یه گوئی لی نه بووین، هه تا پیغه مبهر (ﷺ) قسهی خوی تهواو کرد و له پاشان فرمووی کوانی نه وه ی پرسکاری قیامهتی کرد و کابراش ووتیان نه وه من بووم فرمووی: هه رکاتی سپارده و نه مانه ت به زایه درا ئیتر چاوه پوانی هاتنی قیامهت بکه.

کابرا ووتی نه ی پیغه مبهری خوا چون نه مانه به زایه ده چیت، پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرمووی: هه رکاتی کاروباری میللەت و فرمانپه وایی موسلمانان سپێردرا به کهسانی ناکه سبه چه ئیتر چاوه پوانی قیامهت بن.

باب من رفع صوته بالعلم

۲۱. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ فِي سَفَرٍو سَافَرْنَا مَا فَأَدْرَكَنَا (ﷺ) وَقَدْ أَرْهَقْنَا الصَّلَاةَ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ، فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ: ((وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا)).

(بهشی / دهنگ بهرزکردنه وه بو زانست و زانیاری)

عبداللای کوپی عه مر (رضی الله عنه) ده فهرمووی له سه فهریکا بووین له گه ل پتیه مبهری خوادا و لیمان دواکهوت و له پاشان پی گه یشتینه وه گهرمی نویژ بو، نیمه ش سه رگهرمی ده ستنویژ شوردن بووین، به لام ده ستمان به پتیه کانمان دا دینا له ده ستنویژدا، ئه ویش که به م جهری دیتین به دهنگی بهرز بانگی کردین و فهرمووی وا له دهستی ئاگری دۆزهخ بو ئه و که سهی که به باشی پاژنه ی پتیهکانی ناشوړی، دووچار یان سی جار دوویاره ی کردوه.

باب من جاء في العلم

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾

۲۲. عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ: أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ؟ - وَالنَّبِيُّ (ﷺ) مُتَكِيٌّ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ - فَقُلْنَا: هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكِيُّ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؟ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((قَدْ أَجَبْتُكَ))، فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي سَأَلْتُكَ فَمَشَدَّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ، فَلَا تَجِدْ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ، فَقَالَ: ((سَلْ عَمَّا بَدَأَ لَكَ)) فَقَالَ: أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ اللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ؟ فَقَالَ: ((اللَّهُمَّ نَعَمْ))، قَالَ: أُنْشِدُكَ بِاللَّهِ اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((اللَّهُمَّ نَعَمْ))، قَالَ: أُنْشِدُكَ بِاللَّهِ اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَانِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَى فَقَرَائِنَا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اللَّهُمَّ نَعَمْ))، فَقَالَ الرَّجُلُ: آمَنْتُ بِمَا جِئْتَ بِهِ، وَأَنَا رَسُولٌ مِنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي، وَأَنَا ضِمَامٌ بَيْنَ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ.

به شی دهر باره ی عیلم وزانیاریدا

وه خوا ی که و ره ده فیه رموی ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾

شهریکی کوپی عه بدولای کوپی نه بی نمر ده گیتیته وه که گوئی له نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) بوو که ده فیه رموو ئیمه له خزمهت پیغه مبهری خوا بووین (عَلَيْهِ السَّلَام) له مزگهوت دانیشتبووین پیاوئ به سواری ووشتریک هات و چوه مزگهوت و ووشتره که ی به سته وه پرسپاری پیغه مبهری کرد و ووتی ئیوه کامتان موحمد وه پیغه مبه ریش له ناوماندا پال که وتبوو، ئیمهش ووتمان نهو پیاوه سپیهی پال که وتووو موحمه ده گوئی نه ی کوپی عه بدولموته لیب، پیغه مبه ریش (عَلَيْهِ السَّلَام) فیه رموی به ئی وه لامت ده ده مه وه، پیاوه که ووتی من چند پرسپاریکت لی ده که م و پرسپاره کانم توند و ره قن، پیث ناخوش نه بن، پیغه مبه ریش (عَلَيْهِ السَّلَام) فیه رموی پرسپاره که ت چیه بیکه.

گوتی: تو نه و خوابه‌ی، که خوای تو و نه‌وانه‌ی له پیش تو هاتون نایا
خوا توئی ناردوه بۆ خه‌لکان به‌گشیت، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی نه‌ی خوابه
به‌شاهید به که به‌لئی نه‌م قسه‌یه راسته.

له پاشان ووتی تو نه‌و خوابه، خوای گه‌وره فه‌رمانی پی کردوویت به
پینج نویژه فه‌رزه‌کان له شه و رۆژیکدا؟ پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) فه‌رمووی
نه‌ی خوابه به راستی به‌لئی، ئینجا گوتی تو نه‌و خوابه‌ی خوای گه‌وره
فه‌رمانی پی کردوویت نه‌م مانگی ره‌مه‌زانه له سالدا به‌رۆژوو بین؟ پیغه‌مبه‌ر
(ﷺ) فه‌رمووی نه‌ی خوابه به‌شاهید به نه‌م قسه‌یه راسته و به‌لئی.

پیاوه‌که گوتی تو نه‌و خوابه خوای گه‌وره فه‌رمانی پی کردوویت نه‌م
زه‌کاته له ده‌وله‌مه‌ندان وه‌رگری دابه‌شی بکه‌ی به‌سه‌ر هه‌ژاراندا، پیغه‌مبه‌ری
خوا (ﷺ) فه‌رمووی خوابه به‌شاهید به نه‌م قسه‌یه راسته و به‌لئی پیاوه‌که
ووتی من باوه‌پم هه‌تاوه به‌وه‌ی که بۆت ناردراوه وه من نوینه‌ری هۆزه‌که‌م
که له‌لای خۆمان چاوه‌نواپی من ده‌که‌ن تا هه‌والی تو‌یان بۆ بیه‌م وه‌من
زماهی کوپی سه‌عه‌به‌م برای به‌نی سه‌عدی کوپی به‌کر.

۲۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ)
بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ، فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ
إِلَى كِسْرَى، فَلَمَّا قَرَأَهُ مَرْقَهُ، فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ: فَدَعَا عَلَيْهِمْ
رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ يُمَزَّقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ.

عه‌بدوللای کوپی عه‌بباس (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا
(ﷺ) نامه‌یه‌کی به‌ناوی خۆیه‌وه نووسی به‌ پیاویکا ناردی بۆ سه‌ر گه‌وره‌ی
وولاتی به‌حره‌ین هه‌تا نه‌و بیگه‌یه‌نی به‌ کیسرای شای ئێرانی، نه‌و کاته، جا
کاتی کیسرا نووسراوه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری ده‌خوینیته‌وه پارچه‌ پارچه‌ی ده‌کات
و پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) نزای لی کردن و که خوای گه‌وره پارچه‌ پارچه‌یان
بکات.

باب العلم قبل القول والعمل

۲۴. قَالَ الْإِمَامُ الْبُخَارِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ فَبَدَأَ بِالْعِلْمِ، وَأَنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، وَرَأَوْا الْعِلْمَ، مَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِظِّ وَافِرٍ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ بِهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ. وَقَالَ جَلَّ ذِكْرُهُ: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾، وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾، وَقَالَ: ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾، ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾، وَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفْقَهُهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ)).

(به‌شی / عیلم و زانست پیش وونه و کردار)

نیمای بوخاری (رضی الله عنه) ده‌فهرموئی خوی گوره ده‌فهرموئی ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ واته: (بزنان که خوا خوابه و هاوه‌ل و شریکی نیه له‌مه‌وه به‌ده‌رکه‌وت که خوی گوره عیلم و زانستی به پیش خستوه وه زانایان میراتگری پیغه‌مبه‌رانن، وه میراتی عیلم و زانیاری پی به‌خشاوه، وه که‌سن زانیاری پی درا نه‌وه به شتیکی ندی له خیر و چاکه ده‌ست که‌وتروه وه که‌سن ریگا بگری بی فیروونی عیلم و زانیاریدا، خوی گوره ریگای چوونه به‌ه‌شتی بی ناسان ده‌کات ه‌روه که خوی گوره ده‌فهرموئی: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ واته‌کی: (به‌راستی نه‌وانه‌ی زانان له خوا ده‌ترسین)، وه ه‌روه‌ها ده‌فهرموئی: ﴿وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾ ته‌نها نه‌وانه‌ی زانایانن ژیر و تیگه‌یتشون وه ه‌روه‌ها ده‌فهرموئی: ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا

نَسَمْعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿۲۴﴾ واته: بنی بهوایان له دوزخه خدا ده لاین نه گهر
 گوئی و عهقل و ژیریمان هه با ئیستا له هاوه لانی دوزخ نابوین، وه ههروه ها
 ده فهرمووی: ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ واته: ئایا نه وانه ی
 زانست و زانیارییان پی به خشاروه وه کو نه وانه که نه زان و نه فامن؟ حه تمه ن
 نه م دهسته وازه یه وانه.

وه پیغه مبهری خوا ده فهرمووی (عَلَيْهِ السَّلَام) که سئی خوا ویستی و بوو خیر و
 چاکه ی پی بیه خشرئی نه و شاره زای ده کات له دین و عیلم و زانیاریدا، و
 عیلم و زانستیش به فیروون و خومان دو کردنه.

۲۵. وَقَالَ أَبُو ذَرٍّ: لَوْ وَضَعْتُمْ الصُّمَّامَةَ عَلَى هَذِهِ - وَأَشَارَ إِلَى فَقَاهُ - ثُمَّ
 ظَنَنْتُ أَنِّي أَنْفَذْتُ كَلِمَةً سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ
 أَنْ تُجِيزُوا عَلِيًّا لَأَنْفَذْتُهَا.

ئهو زهر ده فهرمووی (رضی الله عنه) نه گهر شمشیر بخه نه سه ر گه رده م
 و بیانه وی له گه ردنم بدهن و وا گومان ببه م که فهرمووده یه کم له
 پیغه مبهروه بیستوه و نه م گه یاندوه نه و پیش نه وه ی له گه رده م بدهن
 ده یه گه یه نم.

۲۶. وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا: كُنُوتَا رِبَانِيَيْنَ، حُلَمَاءَ، فُقَهَاءَ.
 وَيُقَالُ: الرِّبَانِيُّ الَّذِي يُرِيِّي النَّاسَ بِصِفَارِ الْعِلْمِ قَبْلَ كِبَارِهِ.

عه بدوللای کوپی عه عباس (رضی الله عنه) ده فهرمووی وه کو
 په روه رده کاران به نه رم و نیانی و تیگه یشتوی خه که په روه رده بکه ن. وه
 په روه رده کاری به و که سانه ده گوتریت که فیتری زانیاری بچوک ده که ن پیش
 شتی گه وره.

باب يتعهد (ﷺ) أصحابه بالموعظة

والعلم كي لا ينفروا

٢٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَامَةِ السَّامَةِ عَلَيْنَا.

(به شی / پیغمبر می خوا خه لکی وا راده هیتا بو ناموزگاری
کردن ناوه به ناو تاکو نه فره و بیزار نه بن)

عبداللای کوری مه سعود (رضی الله عنه) ده فره مووی، پیغمبر می خوا
(ﷺ) ناو به ناو ناموزگاری ده کردین نه بادا جاپس و وه پره زین.

٢٨. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تُسَوِّدُوا.

نه میری نیمانداران عومهری خه تناب (رضی الله عنه) ده فره مووی (عیلم و
زانباری فیر بین پیش نه وهی بین به سهررداری خه لکان و گوره بین، به هزی
خوبه زل زانینه وه نه توانن فیری بین.

باب فضل من علم وعلم

٢٩. عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ، أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيعٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتِ الْكَلَّا وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ، وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَفَنَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلًّا فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقَهُ فِي دِينِ اللَّهِ،

وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعَلِمَ وَعَلَّمَ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا، وَمَنْ لَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ)).

(به‌شی‌فه‌زلی‌که‌سی‌فی‌ری زانباری‌بی‌ و‌خه‌لکیش‌فی‌ر‌بکات)

ئەبو موسا (رضی الله عنه) دە‌فه‌رمووی‌ پێغه‌مبەری‌ خوا (ﷺ) فەرمووی‌ نموونە‌ی‌ ئەوە‌ی‌ که‌ عیلم‌ و‌ هیدایەت‌ و‌ رێ‌ نیشاندەری‌ که‌ خوا به‌ منی‌ ناردووه‌ بۆ‌ هیدایەتی‌ خەلکی‌ وەکو‌ بارانیکی‌ نۆدی‌ به‌‌فه‌‌پ‌ وایه‌ که‌ بباری‌ له‌ خاکێ‌، به‌‌شیکی‌ خاکێکی‌ پاک‌ و‌ به‌‌پێ‌ز‌ بێ‌ت‌ و‌ بارانه‌که‌ بگرت‌ه‌ خۆی‌ و‌ له‌وه‌‌پ‌گایه‌کی‌ نۆدی‌ پێ‌ سه‌وز‌ بێ‌، وه‌ به‌‌شیکی‌ تری‌ زه‌وپییه‌کی‌ ره‌فه‌، وه‌‌گلی‌ بداته‌وه‌ و‌ به‌‌شیکی‌ بی‌ی‌ به‌‌گۆرم‌ و‌ کانیا‌ و‌ مه‌رمووم‌ بۆ‌ خۆیان‌ سودی‌ لی‌ وه‌‌رگرن، به‌‌م‌ په‌نگه‌ هه‌م‌ خۆیان‌ لی‌ بخۆنه‌وه‌ و‌ ناژه‌‌لێش‌ سودی‌ لی‌ ببینی‌ت، وه‌ به‌‌شیکی‌ تری‌ش‌ ده‌شتانی‌ و‌ شوپه‌‌گات‌ بێ‌ و‌ نه‌ ئاو‌ گل‌ بداته‌وه‌ و‌ نه‌ له‌وه‌‌پ‌یش‌ به‌‌وێنی‌، جا‌ ئەم‌ خاک‌ و‌ بارانه‌ نموونه‌ و‌ وێنه‌یه‌ بۆ‌ ئەو‌ که‌سه‌ خودا‌ پێداوانه‌ که‌ له‌ ئایینی‌ خودا‌ شاره‌زا‌ ده‌بن‌ و‌ خه‌لکیش‌ فی‌ری‌ شاره‌زا‌ بوون‌ ده‌که‌ن‌ و‌ هه‌روه‌ک‌ نموونه‌ و‌ وێنه‌شن‌ بۆ‌ ئەو‌ که‌سانه‌ی‌ که‌ سه‌ریان‌ پێ‌ به‌‌رزنا‌بی‌ و‌ ئەو‌ هیدایه‌ت‌ و‌ دینه‌ راسته‌ی‌ که‌ خودا‌ پێ‌ ناردون‌ ئەوان‌ نایانه‌وی‌ و‌ وه‌ری‌ ناگرن.

باب رفع العلم وظهور الجهل

۳۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ، وَتُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزُّنَى، وَتَكْثُرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقَيْمُ الْوَاحِدُ)).

(بهشی / بهر زیوونه وه و نه مانی عیلم و زانیاری و په یدابوونی نه زانی و بی ناکایی)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) دهغه رمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) هه رموویته: (له نیشانه کانی روژی دواپه که عیلم و زانیاری نامین و نه زانی بال به سر خه لکی داده کیشی و مهی خوار دنه وه په یدا ده بی و زینا و داوین پیسی به ناشکرا ده کړی و نافرته تان زور ده بن پیاوایش (به هزی شه پ و کوشتاره وه) که م ده بنه وه و تا وای لی دیت به په نجا نافرته یه که سهر داریان ده بیت.

باب من أعاد الحديث ثلاثاً

۳۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تُفْهَمَ عَنْهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ {سَلَّمَ} ثَلَاثًا.

(بهشی / که سی قسه ی بکات و سی جار دوویاره ی بکاته وه)

له نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) له پیغه مبهره وه ده گپ یتته وه که نه گهر قسه ی بکردبایه سی جار دوویاره ی ده کرده وه تا کو لی تی بگن وه نه گهر به لای هوزیکا تیپه ری بکردبا سی جار سه لوی لی ده کردن.

باب من أجاب الفتيا

٣٢. عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَهِيَ تُصَلِّيُ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ، فَقُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَتْ: سُبْحَانَ اللَّهِ، قُلْتُ: آيَةٌ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى عَلَانِي الْغُشْيُ فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَى رَأْسِي الْمَاءَ فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أُرِيتهُ إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي حَتَّى الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَأَوْحِيَ إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ - أَوْ قَرِيبًا، لَا أَدْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ - مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، يُقَالُ: مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ - أَوْ الْمُؤِقِنُ، لَا أَدْرِي بَأَيِّهِمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ - فَيَقُولُ: هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى، فَأَجَبْنَا وَاتَّبَعْنَا، هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلَاثًا، فَيُقَالُ: نَمَّ صَالِحًا، قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا بِهِ، وَأَمَّا الْمُنَافِقُ - أَوْ الْمُرتَابُ، لَا أَدْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ - فَيَقُولُ: لَا أَدْرِي، سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ.

(به‌شی / که‌سی وه‌لامی پرس‌یاری شهرعی خه‌لکی بداته‌وه)

نه‌سمای کچی نه‌بو به‌کر (رضی الله عنه) فه‌رموی چوم بۆ لای عانیشه‌ی خوشکم نویژی ده‌کرد منیش گوتم نه‌م خه‌لکه چپانه بۆچی شله‌ژاون (نویژی خۆرگیران بوو) عانیشه‌ش ئاماژه‌ی کرد بۆ ئاسمان که خۆرگیراوه‌کانیش سه‌یرم کرد که‌وا خه‌لکه‌که له پشت پیغه‌مبه‌ره‌وه نویژیان ده‌کرد، عانیشه (رضی الله عنهما) گوتی (سبحان الله) منیش ووتم نه‌م خۆرگیرانه ئایه‌ت و نیشانه‌یه بۆ به‌نده‌کان هه‌تا ووریا ببه‌وه پیتی، نه‌ویش به‌سه‌ری ئاماژه‌ی کرد که به‌لێ، ئیتر منیش له‌گه‌لایا نویژم کرد و نویژه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر درێژه‌ی کیشا رۆژه‌که‌ش گه‌رم بوو منیش بورامه‌وه‌و له هۆش خۆم چوم ئینجا دوا‌ی

هه‌ندىك ئاوم هيتا و په‌رژاندم به‌سه‌ر دهم و چاوم له پاشان پيغه‌مبه‌رى خوا
 (ﷺ) وتارىكى داو له سه‌ره‌تاوه، سوپاس و ستايشى خواى گه‌وره‌ى كرد
 فه‌رمووى ئه‌و شته‌ى كه نه‌م دييو له‌م شوينه‌دا بينيم هه‌تا به‌هه‌شت و
 دوزخه‌خيش وه وه‌حيم بۆ هات كه ئي‌وه له گه‌رپه‌كانتان تاقي ده‌كه‌رینه‌وه و
 وه‌كو ئه‌و تاقى‌كردنه‌وه‌ى هاتنى (ده‌جال جا راوييه‌كه ده‌فه‌رمووى نازانم
 ئه‌سما ده‌فه‌رمووى وه‌كو ئه‌و تاقى‌كردنه‌وه و يان نزىكى ئه‌و) ئينجا فه‌رمووى
 (ﷺ) له گه‌رپدا په‌رسىار ده‌كه‌رى ئي‌وه چ ده‌رياره‌ى ئه‌و پياوه ده‌زانن ئه‌وجا
 نه‌گه‌ر ئيماندار بى يان په‌روادارى متمانه پى كراو بى ده‌لئ ئه‌مه موحه‌مه‌ده
 پيغه‌مبه‌رى خوايه و به‌لگه‌ى ئاشكرا و هيدايه‌تى بۆ هيتاوين و وه‌لامعان
 دايه‌وه و شوينكه‌وته‌ى بووين، و ئه‌وه موحه‌مه‌ده سى جار ئه‌م ووتيه
 دووباره ده‌كه‌مه‌وه ئينجا پى ده‌لئ بخواه له گه‌رپه‌كه‌ت به‌خوشى و ئيمه
 ده‌مانزانى كه تۆ په‌روادارى متمانه پى كراو بوويت به‌لام پياوى (موناقيق و
 گوماندان) ئه‌مه گومانى راويه‌كه كه ئه‌ويش لى ده‌پرسن نازانئ وه‌لام
 بداته‌وه و ده‌لئ ئه‌وه‌ى خه‌ك ده‌يليت منيش وا ده‌لئيم (كه‌واته له‌مه‌وه بۆمان
 به‌لگه ده‌سه‌لميت كه په‌رسىارى گه‌رپ راست و حقه نابيت كه‌س نكولى لى
 بكات).

باب تحريض النبي عليه الصلاة والسلام وفد عبد القيس على أن يحفظوا الإيمان والعلم، ويخبروا من وراءهم

٣٣. قَالَ مَالِكُ بْنُ الْحَوِيثِ: قَالَ لَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِكُمْ فَعَلِّمُوهُمْ.

وَقَدْ أَتَى وَفْدُ عَبْدِ الْقَيْسِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: (مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ - أَوْ بِالْوَفْدِ - غَيْرَ خَرَّايَا وَلَا نَدَامَى)، قَالُوا إِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شُقُقٍ بَعِيدَةٍ، بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنَ كُفَّارٍ مُضَرٍّ وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ الْآنَ إِلَّا فِي شَهْرِ حَرَامٍ، فَمُرْ بِأَمْرِ نُخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا نَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ، فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحْدَهُ، قَالَ: ((هَلْ تَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ؟)) قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَتَعْطُوا الْخُمْسَ مِنَ الْمَغْنَمِ. وَنَهَاهُمْ عَنِ الدُّبَاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالْمُرْقَةِ.

قَالَ شُعْبَةُ: رُبَّمَا قَالَ النَّقِيرُ وَرُبَّمَا قَالَ الْمُقَيْرُ.

قَالَ: احْفَظُوهُ وَأَخْبِرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُمْ.

(به‌شی/هاندانی پیغمبر (ﷺ) بو نوینه‌ری هوزی

عه‌بدولقه‌یس، له‌سه‌ر نه‌وه‌ی پارێزگاری عیلم و بره‌وا بکه‌ن و

بکه‌ینن بو نه‌وانه‌ی دوا‌ی خو‌یان)

مالیکی کوپی حوهریس (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموئ پیغمبر (ﷺ) پیتی

فه‌رموین بره‌نه‌وه‌ ناو خزم و دۆستتان نه‌وه‌ی لی‌ره‌ فیری بوون فیری نه‌وانیش

بکه‌ن.

وه نوښته ری عه بدولقه یس هاته لای پیغه مبر (ﷺ) پتی فرمون به خیر
 بین نهی خزمان، نیوه کارکی وانا نه کړوه که تریق بینوه یان شهره زار
 بین، نه وانش ووتیان نیمه له ریگایه کی ناخوش و دووړه و دین و له نیوانی
 نیمه و تودا به نیو هزی کافره کانی موزه پدا دین نه گهر له مانگه کانی
 حرام نه بیت ناتوانین بین بقی لات، وه فرمانیکمان پی بکه که بگه یه نین
 به وانه ی له دواي نیمه وه دین و پی بچینه به هشت، نه ویش فرمانی پی
 کردن له چوار شت و قه ده غه ی لی کردن له چوار شت، فرمانی پی کردن به
 باوه پهینان به خوی تاق و ته نیا وه فرموی (ﷺ) نایا ده زانن پرواهینان
 به خودا چیه و چونه نه وانش کوتیان خواو پیغه مبره که ی ده زانن.

فرموی: (شایه تی بدن که خویه که و تاق و ته نیا و موحه مدیش
 فروستاده ی خویه بقی خه لکی، وه نویز کردن و زه کات دان وه به روژوو بوونی
 مانگی ره مه زان و فرمانی پی کردن له ده سکه وتی تالانی جهنگ پینج په ک
 بدن وه قه ده غه ی لی کربوین له چوار شت به کاری نه هیین بقی دوست کردن
 خوشا و سرکه و دوشا و چونکه شتی ناویان زور ده ترشی و ده بی به
 تاره ق و ده کو کړپه له و کووله که و به شیوه ی زفت درا و کوتکه ی بنکی
 دارخورما.

وه فرموشی / نه م فرمایسته که له منتان وه رگرتوه بیگه یغه به وانه ی
 له پاش نیوه ش دین.

باب إثم من كَذَبَ على النبي ﷺ

۳۴. عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَنْ يَقُلْ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ)).

(به شی/قاوانی که سی)

به دهم پیغهمبه روه درو هه لبه ستن)

سه له مه ی کوپی نه کوه (رضی الله عنه) ده فره موئی گویم له پیغهمبه ری خوا بوو (ﷺ) ده ی فره موو: (که سی ووتته یی به دهم منه وه هه لبه ستن که نه م ووتبی با شوینی خوی دیاری بکات له دوزه خدا).

۳۵. عَنْ عَلِي بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَلِجِ النَّارَ)).

علی کوپی نه بو تالیب (رضی الله عنه) ده فره موئی پیغهمبه ری خوا (ﷺ) ده فره موو: (درو به زارم هه لته به ستن، چونکه که سی دروی به زارم هه لبه ستن با بیخته ناو ناگری دوزه خ).

باب من خصّ بالعلم قوماً دون قوم كراهية ان لا يفهموا

۳۶. قَالَ عَلِيٌّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ: حَدِّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ، أَتُحِبُّونَ أَنْ يُكَذَّبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ؟

**(به‌شی / که‌سی جوړه زانستیک تایبته بکات به کومه‌لی
و جگه له‌خه‌لکی تر نه‌بادا لیتی تی نه‌گه‌ن)**

علی (رضی الله عنه) ده‌فهرموئ (نوه‌ند قسه له‌گال خه‌لکی بکه به‌قه‌د
لیزانی و ټیگه‌یشتوی خه‌لکی، ټایا پټیان خوښه خوا و پیغه‌مبه‌ره‌ک‌ی به
درق بخه‌نوه).

باب الحیاء فی تعلم العلم وتعلیمه

۳۷. قَالَ مُجَاهِدُ بْنُ جَبْرِ التَّابَعِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَا يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ مُسْتَحْيٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٌ.

وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا: نِعَمَ النِّسَاءُ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ لَمْ يَمْنَعْنَهُ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهُنَ فِي الدِّينِ.

(به‌شی / شهرم کردن له فی‌ربوونی عیلم و زانیاری‌دا)

موجامیدی کوپی جوبه‌یری تابییی (رضی الله عنه) ده‌فهرموئ (نوه
که‌سه‌ی شهرمن و لووت به‌رز بیټ، فی‌ری عیلم و زانیاری ناپیټ.
وه عائشه خان (رضی الله عنها) ده‌فهرموئ: (چاکترین ټافره‌ت ټافره‌تانی
نه‌نصاریه‌کانه شهرم قه‌ده‌غ‌ی نه‌کردن له فی‌ربوونی ټاینیدا).

۳۸. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ غُسْلٌ إِذَا احْتَلَمَتْ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ، فَغَطَّتْ أُمُّ سَلَمَةَ - يَعْنِي وَجْهَهَا)) - وَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ؟ قَالَ: ((نَعَمْ تَرَبَّتْ يَمِينُكَ، فِيمَ يَشْبِهُهَا)).

ئوم سەلەمە دەفەرموی: (ئوم سولەیم ھاتە لای پیغەمبەری خوا ﷺ) پرسیاری کرد و ووتی ئەی پیغەمبەری خوا، خوای گەورە شەرم لە حق ناکات ئایا ئافرەت غوسل و خۆشکردنی لەسەرە ئەگەر شەیتانی بوون؟ پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی ئەگەر ئاوی دیت ئینجا، ئوم سەلەمە دەم و چاوی خۆی داپۆشی لە شەرمی ئەم ووتەیدا. وە فەرموی ئەی پیغەمبەری خوا ئایا ئافرەت شەیتانی دەبیّت؟! پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی بەلێ دەستت لە خۆل داڤێ ئەی چۆن منال شێوەی دایکی لی دەرچێ.

باب لاتقبل الصلاة بغیر طهور

۳۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مَنْ أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ)) فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوَاتٍ: مَا الْحَدَّثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضُرَاطٌ.

(بەشی/نویژ دروست نییە بێ دەستنویژ گرتن)

ئەبى ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموی پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی: (کەسێ دەستنویژی نەبوو نوێژی دروست نییە تا دەستنویژ تازە دەکاتەو، ئینجا پیاوی لە حەزەمەوتەو وتی بێ دەستنویژی چیبە ئەی ئەبو ھورەیرە، ئەویش ووتی بای بەدەنگ و بێ دەنگ).

باب فضل الوضوء، والغر المحجلون من آثار الوضوء

٤٠. عَنْ نَعِيمِ الْمُجَمِّرِ قَالَ: رَقِيتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَلَى ظَهْرِ الْمَسْجِدِ فَتَوَضَّأَ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ)).

(به شی فہ زلی دستنویژ و سپی بوونی دہم چاو لہ شوینہ واری دہستنویژ)

نوعه یمی کوپی موجمر دہ فہرمووی لہ گہل نہ بو ہورہیرہ لہ سہربانی مزگوت نووستین ئینجا نہو ہلسا و دہستنویژی شورد و فہرمووی گویم لہ پیغہمبہری خوا بوو (ﷺ) فہرمووی: (بہ راستی ئوممہتی من بانگ دہکرتین لہ روژی قیامت چوار پل و دہم و چاویان سپی و گہشہ دارہ بہموی شوینہ واری دہستنویژہوہ وہ کہسی پیی خووشہ دہم و چاو و چوار پلہی سپی بیت لہ روژی قیامت با زور دہستنویژ بشوات).

باب لايتوضاً من الشك حتى يستقين

٤١. عَنْ عُبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ شَكَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلَ الَّذِي يُخَيِّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ، فَقَالَ (ﷺ): ((لَا يَنْقُتِلُ - أَوْ لَا يَنْصَرِفُ - حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا)).

**(به‌شی / نه‌و که‌سه‌ی ده‌ستنویژی نه‌شکاوه که گومانی
کرد تا‌کو باش بۆی رۆن نه‌بیته‌وه)**

عوباده‌ی کوپی ته‌میم له مامی عه‌بدوللای کوپی زه‌ید که باسی پیاویکی
کرد لای پیغه‌مبه‌ری خوا که گومانی وایه که ده‌ستنویژی شکا له‌ناو نویژا ئایا
نه‌گه‌ر وا روه‌ی دا چی بکات نویژه‌که به‌تال بکات یان به‌رده‌وام بی‌ت،
پیغه‌مبه‌ری خواش (ﷺ) : (فه‌رموی با نویژه‌که‌ی به‌تال نه‌کات تا‌کو گوئی
له ده‌نگ ده‌بن یان بۆنی دیت).

باب لا‌یستقبل القبلة ببول ولا غائط إلا عند البناء، جدار أو نحوه

٤٢. عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِذَا أَتَى
أَحَدُكُمْ الْغَائِطَ فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا يُوَلِّهَا ظَهْرَهُ، شَرَّفُوا أَوْ غَرَّبُوا)).

**(به‌شی / نابیت له کاتی تاره‌ت کردندا به‌رامبه‌ر روه‌که
بی‌ت ته‌نها نه‌گه‌ر له‌ناو چوار دیواردا بی‌ت)**

ئه‌بی ئه‌یویی ئه‌نصارای (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا
(ﷺ) فه‌رموی: (نه‌گه‌ر که‌سێ چوو بۆ تاره‌ت کردن نه‌ پوو له قیبله‌ بی‌ت و
نه‌ پشتی تی بکات به‌ لکو به‌ لای رۆژه‌لات یان رۆژ ئاوا بی‌).

باب النهي عن الإستنجاء باليمين

٤٣. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِذَا شَرِبَ
أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ، وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ)).

به‌شی نه‌هی کردن له‌تارەت کردن به‌دهستی راسته

عەبدوللای کۆپی قەتادە لە باوکی دە‌گیرێتە‌وه که دە‌فه‌رمووی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) دە‌فه‌رمووی: (کە‌سێ که ئاوی خوارد با هە‌ناسە‌ی تیدا نە‌خواتە‌وه، وە ئە‌گەر چوو بۆ ئاودە‌ست با بە‌دهستی راستی چۆکی خۆی نە‌گرێت).

باب الوضوء ثلاثاً ثلاثاً

٤٤. عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ أَخْبَرَهُ أَنَّ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَانَ دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَقْرَعَ عَلَى كَفِّهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ فَنَسَلَهُمَا ثُمَّ ادْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مَرَارٍ، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضْؤِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفَرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).

(به‌شی ده‌ستنویژێ شۆردن سێ جار سێ جار)

لە عەتای کۆپی یەزید دە‌گیرێتە‌وه که حیمرانی تۆکه‌ری عوسمانی کۆپی عەففان (رضي الله عنه) دە‌گیرێتە‌وه که عوسمان (رضي الله عنه) داوای ئاوی ده‌ستنویژی کردووە لە‌سه‌ر ئە‌م شیوێه ده‌ستنویژی شۆرد، لە پێشدا ئاوی کرد بە هە‌ردوو ده‌ستی خۆیدا، لە پاشان هە‌ردوو ده‌ستی تا هە‌ردوو مە‌چه‌کی سێ جار شۆرد، ئینجا ده‌ستی راستی کرد بە ناو ده‌فره‌که‌دا و سێ جار ئاوی لە دە‌م و لووتی رادا، ئینجا سێ جار به‌و چه‌شنه ده‌ستی راستی تا ئانیشکی شۆرد، ئینجا به‌و چه‌شنه ده‌ستی چه‌پی سێ جار شۆرد، ئینجا

دهستی تہہ کرد و بہ سہر سہریدا ہیئا (مہسج) ئینجا قاجی راستی تا کو
 قولہ پی (گزینگ) سی جار شور و بہ ہمان شیوہش قاجی چہ پی لہ
 پاشان عوسمان فہرموی: پیغمبر (ﷺ) ہرکہ سی دہستنوئژ بگری لہ م
 چہشنہ و ئینجا ہلسی دوو رہکات نوئژی بکات دوو لہ خہ یالی دنیا دا ئوا
 خوی گہورہ لہ گوناہہ کانی لہ وہ و پیچی خوش دہہن.

باب الإستنثار فی الوضوء

۴۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ، وَمَنْ اسْتَجَمَرَ فَلْيُوتِرْ)).

(بہشی / ناو بہ لوت پرژاندن لہ دہستنوئژدا)

ئہو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہفہرموی پیغمبر (ﷺ) فہرموی:
 (کہ سی دہستنوئژی گرت با ناو لہ لوتی رابدا و وہ کہ سی تارہتی کرد و ناوی
 دہست نہکوت با بہ چہند بہردیکی تاک خوی پاک بکاتہوہ).

باب التيمّن في الوضوء والغسل

۴۶. عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَهْنٌ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ: ((أَبْدَأَنَّ بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا)).

(بہشی / بہ لای راست دہست پیکردن)

لہ دہستنوئژ و غوسلدا)

ئوم عاتیہ دہفہرموی پیغمبری خوا (ﷺ) لہ کاتی شورڈنی تہرمی
 زہینہ بی کچی دا، پی فہرمو لہ لای راستہوہ دہست بکن بہ شورڈنی وہ لہ
 ئەندامہ کانی دہست نوئژ دہستی پی بکن.

باب شرب الکلب من الإناء

۴۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا)).

(به شی / خوارده نه وهی سهگ له قاپ و نامان)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فهرموئی پیغه مبهری (ﷺ) فهرموئی: (نه گهر سهگ ده می له قاپ و قاچاگی ئیوه ناو شتی تیا خوارده وه نه وه قاپه که بشون حوت جار) (شهش جار به ناو جارێک به خۆل) بۆ نه وهی ناوه گل بکریت).

باب فضل الإقامة بالمسجد

۴۸. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاقٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ، مَا لَمْ يُحْدَثْ)).

(به شی / فه زلی مانه وه له ناو مزگه وتدا)

نه بو هورهیره ده فهرموئی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموئی: (به نده مهتا چاوه پوانی نوێژ بکات به نوێژ بۆی حیسابه به مه رجی ده ست نوێژی نه شکێ).

باب الوضوء من الإناء

۴۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَأَتَى بِقَدَحٍ رَحْرَاجٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ، فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ. قَالَ أَنَسٌ: فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ (ﷺ). قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعَيْنِ إِلَى الثَّمَانَيْنِ.

(به‌شی / ده‌ستنوویژ شۆردن له‌ناو قاپی ناودا)

ئەنەسی کۆپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوە کە پێغەمبەری خوا (ﷺ) داوای قاپێک ئاوی کرد، ئینجا بۆیان هێنا و ئینجا پەنجەکانی خستە ناو قاپەکە، ئەنەس دەفەرموێ: منیش تەماشای ئاوم دەکرد لەنێوان پەنجەکانی پێڕۆزیدا وەک کانی هەڵدەقولا، ئەنەس دەفەرموێ ژمارەیی ئەو کەسانەی کە دەستنوویژیان شۆرد لە نێوان حەفتا تا کو هەشتا کەس دەبوون.

باب الإستجمار وتراً

۵۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ ثُمَّ لِيَنْتَرِ، وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ، وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَهَا فِي وَضُوئِهِ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَذَرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ)).

(به‌ش / تارەت کردن به بەردی تاک)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: (کەسێ دەستنوویژی شۆرد با ئاوی لە لوتی و دەمی رابدا و لوتی بجولێ لەگەڵ ئاوەکەدا، وە کەسێ تارەتی کرد بە بەرد با بەبەردی تاکە وە تارەتی بکات، وە کە لەخو هەلسا با پیش ئەوێ دەستی لەناو قاپی دەستنوویژ دا بنێ با لە دەرەوێ قاپەکە دەستی بشوات، چونکە نازانی ئەم شەو دەستی چی پیاکەوتوو).

باب الوضوء من النوم

۵۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ نَفْسَهُ)).

(به‌شی / ده‌ستنویژ شوردن له دواى له‌خه وه‌لسان)

له عائشه‌وه (رضي الله عنها) ده‌فهرموى پيغمبرى خوا(ﷺ) فهرموى كه‌سئ خه و نردى بئ هينا و خه‌ريكى نويز بوو با بنوى هه‌تا خه‌وه‌كه‌ى له‌سه‌ر ده‌په‌ويته‌وه دوايى با نويزه‌كه بكات {نه‌گه‌ر نويزه‌كه به‌سه‌ر نه‌چيت} چونكه نازانى كا‌براى خه‌والوو چ ده‌لئ له‌ناو نويزا له‌به‌ر نردى خه‌وه‌كه له‌وانه‌يه له به‌رى دوعا‌كردن جوين به‌خرى بدات.

باب الكبائر أن لا يستتر المرء من بوله

۵۲. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِحَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذِّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا، فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((يُعَذِّبَانِ، وَمَا يُعَذِّبَانِ فِي كَبِيرٍ)) ثُمَّ قَالَ: ((بَلَى، كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ، وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ، ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدٍ فَكَسَرَهَا كِسْرَتَيْنِ فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً))، فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ (ﷺ): ((لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَيْبَسَا)).

(به‌شی / له گوناوه گه‌وره‌کانه)

که‌سی خوی دانه‌پوښی له کاتی میزکردندا

عبداللای کوپی عه‌بباس (رضی الله عنه) ده‌فهرموئ پیغه‌مبه‌ری خوا
(ﷺ) به‌لای باخیکدا رت بوو له باخه‌کانی مه‌دینه‌دا یان مه‌ککه‌دا له‌و کاته‌دا
گوئی له ده‌نکی دوو مروء بوو له ناو گړپدا نازار ده‌دران، فهرمووی نه‌وانه
نازار ده‌درین فهرمووی: نه‌وانه نازار ده‌درین له‌سهر شتی نازار ده‌درین که
خویان به‌گه‌وره‌یه‌یان دانه‌ناوه و به‌بچوکییان سه‌یر کردوه به‌لام له‌لای خوا
گه‌وره‌ن، به‌کټکیان له کاتی میزکردندا به‌به‌رچاوی خه‌ک نه‌نجامی ده‌دا و
خوی له په‌نادا نه‌دا و نه‌ویتیښیان قسه‌ی له نټوان خه‌لکی ده‌کرد بټ
نازاوه‌نانه‌وه له‌پاشاندا فهرمانی کرد به‌لقه دارخورمایه‌ک کردنی به‌دوو
که‌رتوه و هه‌رپارچه‌ی له‌سهر گړپیکدا ناشت و هاوه‌لان ووتیان بټ وات کرد
ته‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نه‌ویش له وه‌لامدا فهرمووی به‌شکوم بیته هزی
سووک بوونی نازار له‌سهریان مه‌تاکو نه‌م داره ووشک ده‌بیټ یادی خوا ده‌کات
وه به‌هزیوه نازار له‌سهر گړپه‌که سوک ده‌بیټ.

۵۳. عَنْ مِيمُونَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) سُئِلَ عَنْ قَارُو
سَقَطَتْ فِي سَعْنٍ فَقَالَ: ((الْقَوْمَاءُ، وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ، وَكُلُوا سَمْنَكُمْ)).

له مه‌یمونه‌ی دایکی نیمانداران (رضی الله عنها) ده‌گړپټه‌وه که
پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) پرسپاری لی‌کرا ده‌ریاره‌ی مشکیک که ده‌که‌وټته ناو
رؤنه‌وه چی بکه‌ین له رؤنه‌که نه‌ویش فهرمووی مشکه‌که‌و نه‌و رؤنه‌ی پیاپا
که‌وتوه فېټی بدن وه رؤنه‌که‌ی تر بخون خاوینه (به‌مه‌رجیک رؤنه‌که به‌ستو
بیټ) به‌لام نه‌گه‌روه‌کو ناو شکه بیټ نه‌وا ناخوړټت وه ده‌بی فېټ بدرټت.

باب السَّوَاكِ

۵۴. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: بَيْتٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَاسْتَنْ.

(به شی سیواک کردن)

عبداللای کوی عیباس (رضی الله عنه) ده فہرمویٰ لہ لای پیغہمہری خوا (ﷺ) نووستم و بینیم سیواک دہکات.

۵۵. عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنْ بِسِوَاكِ يَبْدِهِ يَقُولُ أَعُ أَعُ وَالسَّوَاكُ فِي فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ.

نہ بو بردہ لہ باوکی دہ گپرتہ وہ کہ دہ فہرمویٰ چوم بق لای پیغہمہر (ﷺ) دیتم سیواکی لہ دہمی دہنا و دہیوت نوع و نوع وک بلئی ہلینجی دہمات پی.

۵۶. عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسَّوَاكِ. حِزْهَ يَفِي كُورِي يَهْمَانِ دَه فہرمویٰ پیغہمہر (ﷺ) کہ لہ خو ہلدہستا لہ شہوا سیواکی دہکرد لہ دہمی دا و لہ نیوان دانہکانی و ہردہدا.

۵۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((أَرَانِي أَتَسَوَّكُ بِسِوَاكِ فَجَاءَنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ، فَنَاولْتُ السَّوَاكَ الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا، فَقِيلَ لِي كَبِّرْ، فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا)).

عبداللای کوی عومہر دہ گپرتہ وہ کہ پیغہمہر (ﷺ) دہ فہرمویٰ لہ خہوما بینیم سیواکم دہکرد و دوو پیواواتن یہ کیکیان گہوردہ تر بوو لہ نہوی تریان منیش ووم دار سیواکہ کہ بدہم بہ نہوی بچوکہ کہ کچی پیم ووترا گہوردہ کیان بہ پیش خہ منیش دام بہ گہوردہ کیان.

باب فضل من بات على الوضوء

۵۸. عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قُلْ: اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَى إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ. فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ، وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ)).

(به شی / فه زلی که سی ده ستونیژی شورد و دواپی بخهوی)

به پائی کوپی عازیب (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (عزیز الله) فهرمووی: (نه گهر چو پته سهر جیگای نووستن له پیئشدا ده ست نوژیژیک بشوره و وه کو ده ستونیژی نوژیژکردن، له پاشان له سهر لای راسته راکشی و بلی (اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَى إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ).

وه رافهی دوعایه که بهم جورهیه: (خودایه خوم سپارد به تو و پشتم به ستوه به تو ههروه که ترسیم ههیه له قاپ و نزای تو، وه نومیدیشم به هیژی تو ههیه هیج پاساوێک نیه له عهزاب و سزای تو مه گهر هه لای خوت په نا هه په نای تویه و بهس باوه پم ههیه بهو نامه پیروژهی که خوت نارووته خواره وه که قورنانی گهرهیه وه باوه پشتم ههیه به پیغه مبه ر که که خوت رهوانهت کردوه). وه نه گهر لهم شه وه دا کچی کرد نه وه له سهر نیسلامه تی ده مری، وه با نه وه دواپن قسه و گوشتارت بی.

کتاب الغسل

باب الوُضوء قبل الغسل

۵۹. عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ يُدْخِلُ أَصَابِعَهُ فِي الْمَاءِ فَيُخَلِّلُ بِهَا أَصُولَ شَعْرِهِ، ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرْفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جِلْدِهِ كُلِّهِ.

(نامه‌ی خوش‌وردن (الغسل)

(به‌شی / ده‌ستنویژ پيش خوش‌وردن)

عائیشه‌ی هارسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) فرموی پیغه‌مبه‌ری خوا که بق
له‌ش گران‌ی خوی ده‌شورد له‌سه‌ره‌تاوه ده‌ستی ده‌شورد و دواپی
ده‌ستنویژکی ده‌شورد له پاشان ناوی هه‌لده‌گرت و په‌نجه‌ی ده‌خسته‌سه‌ر
بن موه‌کانی سه‌ری تا ده‌یزانی ته‌واو ته‌پ‌بوون، ته‌وجا سی مشت ناوی
هه‌لده‌گرت به سه‌رسه‌ری خوی داده‌کرد له پاشان هه‌موو له‌شی خوی
ده‌شورد.

۶۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ (ﷺ) مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرْقُ.

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فرموی جارن من و پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام)
به‌یه‌که‌وه له‌یه‌ک قاپدا خۆمان ده‌شورد قاپه‌که‌ی پیی ده‌وترا (فه‌ره‌ق).

۶۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَهُ..

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فرموی پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) عاده‌تی وابوو گه‌ر بق
له‌ش پیسی خوی ده‌شورد هه‌ردوو ده‌ستی ده‌شورد.

۶۲. عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أَمَّا أَنَا فَأَفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا - وَأَشَارَ بِيَدَيْهِ كِلْتَاهِمَا)).

جوبه پیری کوپی موطعیم (رضی الله عنه) فهرموی پیغهمبه ر (ﷺ)
 فهرمویته: من سیّ مشّت ثاو ده کهم به سه رما، جوبه پیر فهرموی پیغهمبه ر
 (ص) به هه ردوو ده سستی نیشانییدا له مشّت پیر هه ردوو ده سته.

۶۳. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَمِنْ إِحْدَى عَشْرَةَ، قَالَ: ((قُلْتُ لِأَنَسٍ: أَوْكَانَ يُطِيقُهُ؟)) قَالَ: كُنَّا نَحْدِثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ. وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ: إِنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُمْ: تِسْعُ نِسَوٍ.

ئه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) فهرموی پیغهمبه ر (ﷺ) جاری وایوو
 له یه ک کاتدا به شهو یا به پوژ ده پویشته لای هه هه موو خیزانه کانی یه که
 یه که له که لیان دروست ده بوو که ئه و کاته یازده ئافره تی هه بوو، (راویه که
 ده لی ووت به ئه نه س) ئایا توانای ئه وه نده ی هه بوو؟ ئه نه س ده فه رموی ئیمه
 قسه ی ئه وه مان ده کرد که ئه و له م لایه نه توانای سی پیاوی پی درابوو وه
 سه عید له قه تاده ریوایه ت ده کات که ئه نه س ده گیزیته وه که تر خیزانی
 هه بووه ..

۶۴. عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً، فَأَمَرْتُ رَجُلًا أَنْ يَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ - لِمَكَانِ ابْنَتِهِ - فَسَأَلَهُ فَقَالَ لَهُ: ((تَوَضَّأْ وَاغْسِلْ ذَكَرَكَ)).

عه لی کوپی ئه بو تالیب (رضی الله عنه) ده فه رموی من پیاویکم (مه زیم)
 نۆد بوو شهرم کرد پرسپاری ده رباره ی له پیغهمبه ر بکه م له بهر ئه وه ی کچی
 ئه وم له لایوو (زاوای ئه و بووم)، پیاویکم راسپارد که ئه و پرسپاره له

پیتغمبه‌ری خوا بکات نه‌ویش پرسپاری لی کرد پیتغمبه‌ر له وه لاما فهرمووی
با چۆکی خوی بشوات و ده‌ستنوئیز بشوات، {چوک: واته: زه‌که‌ر}.

۶۵. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
غُسْلًا فَسَتَرْتُهُ بِثَوْبٍ، وَصَبَّ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ
فَغَسَلَ فَرْجَهُ فَضَرَبَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا ثُمَّ غَسَلَهَا، فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ
وَوَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ، ثُمَّ صَبَّ عَلَى رَأْسِهِ وَأَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ، ثُمَّ تَنَحَّى
فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ فَنَاولَتْهُ ثَوْبًا فَلَمْ يَأْخُذْهُ، فَاَنْطَلَقَ وَهُوَ يَنْفُضُ يَدَيْهِ.

عه‌بدوللای کوبی عه‌بباس ده‌فهرمووی مه‌یمونه‌ی خیزانی پیتغمبه‌ر (علیه‌السلام)
ده‌فهرمووی تاوم ناماده کرد بۆ پیتغمبه‌ری خوا بۆ خوشوردن وه به پۆشاک
په‌نام لی کرد وه پیتغمبه‌ری خوا (علیه‌السلام) تاوی به ده‌ستی خوی داکرد ه‌ردو
ده‌ستی شۆرد و ئینجا به ده‌ستی راست تاوی ده‌کرد به ده‌ستی چه‌پدا، ئینجا
ناوگه‌لی خاوین کرده‌وه و شۆردی ئینجا ده‌ستی له زه‌وی خشانده و س‌پیه‌وه
و شۆردی وه تاوی له دهم و لووتی رادا و دهم و چاوی شۆرد و قوله‌کانی
شۆرد و له پاشان تاوی به‌سه‌ر سه‌ری خۆیدا کرد و به ه‌موو له‌شدا گرتوه له
پاشان کشایه‌وه و ه‌ردو پییه‌کانی شۆرد و ئینجا په‌ڕۆیه‌کم بۆ برد و بۆ خۆ
ووشک کردنه‌وه به‌لام وه‌ری نه‌گرت تاوه‌که‌ی به ده‌ستی له له‌شی ده‌ته‌کانه‌.

۶۶. عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنَّا إِذَا أَصَابَ إِحْدَانَا جَنَابَةٌ أَخَذَتْ بِيَدَيْهَا ثَلَاثًا فَوْقَ
رَأْسِهَا ثُمَّ تَأْخُذُ بِيَدِهَا عَلَى شِقِّهَا الْأَيْمَنِ وَيَبْدِهَا الْأُخْرَى عَلَى شِقِّهَا الْأَيْسَرِ.

عائیشه ده‌فهرمووی (رضی الله عنها) ئیمه له کاتی تووشی بی نوئیزی
هاتابین بۆ خۆ شۆردن ه‌ر یه‌کی‌کمان به ه‌ردو ده‌ستی تاوی دینا و به‌لای
راسته‌ی خۆی داده‌کرد و له پاشان به ه‌ردو ده‌ستی راستی به لای چه‌پی
خۆی داده‌کرد و غوسلی پی ده‌کرد.

باب من إغتسل عرياناً

٦٧. عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ، فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَنِي فِي ثَوْبِهِ، فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَغْنِيكَ عَمَّا تَرَى؟ قَالَ: بَلَى وَعِزَّتِكَ، وَلَكِنْ لَا غِنَى لِي عَنْ بَرَكَتِكَ)).

(به‌شی / که‌سی به رووتی خوی شورده)

ئەبو مۆرەیرە دەگرتتەووە که پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرمویەتی (جاری) ئەیوب پێغه‌مبەر (علیه السلام) بە تەنیا لە شوێنی چۆلا بە رووتی خۆی دەشۆرد لەو کاتەدا کوللەی زێڕینی بەسەردا باری جا ئەیوب بە مشتی خۆی زێڕە‌که‌ی دەکردە ناو جله‌کانیەووە لەو کاتەدا خۆی گەورە بانگی کرد: ئەو ئەیوب ئەدی من بێ نیازم نەکردووی لە شتی وادا ئێتر ئەم خۆماندووکردنە بۆ چییە ئەیوب فرمووی: بە‌لێ سوێند بە گەورەیی تۆ و بە‌لام هەرگیز لە پیت و بە‌ره‌که‌تی تۆ بێ نیازم نابم.

باب الجنب يتوضأ وینام

٦٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنْبٌ غَسَلَ فَرْجَهُ وَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ.

(به‌شی / لەش گران دەستنوێژ دەگرتی ئینجا دەخەوی)

عائیشە (رضی الله عنها) دەفرمووی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) ئەگەر لەشی گران بوابە و ببویستە بخەوتبایە ناوگەلی خۆی دەشۆرد و دەستنوێژی دەشۆرد و ئینجا دەنوستەووە.

٦٩. قَالَ عَطَاءٌ: يَحْتَجِمُ الْجُنْبُ وَيُقَلِّمُ أَظْفَارَهُ وَيَحْلِقُ رَأْسَهُ، وَإِنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ. عه‌تا دەفرمووی: ئەو‌ه‌ی لەش گران بێ دەتوانی کە لەخاشاخ بگرتی وە نینۆکی بقرتینی و سەری خۆی بتاشی وە ئەگەر دەستنوێژی نەشوات.

۷۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) أَنَّهُ نُصِيبُهُ الْجَنَابَةَ مِنَ اللَّيْلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((تَوَضَّأْ وَاغْسِلْ ذَكَرَكَ ثُمَّ نَمْ)).

عبداللہ کوری عومر (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغمبر کی کوہی خہتاب پرساری لہ پیغمبر کی خوا کرد کہ کہ سی لہش گران بیت و لہ شہوا (پیغمبر کی خواش فہرموی با دہستونیڈ بگری وہ چوکی خوی بشوات و بخوی.

باب إذا التقى الختان

۷۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَدَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ)).

(بہشی / کاتی ہردوو نامرازی براوہی نیر و می گہشت
بہیہ کدا)

نہ بو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغمبر کی خوا (ﷺ) فہرموی نہ گہر پیاو دانیشت لہ نیوان چوار پہلی نافرہندا لہ پاشان خوی ماندو کرد و لہ گہلیا جوت بوو نہوا خوشوردن لہ سہر ہردوو لا پیویست دہ بی (با ناویش نہیہ تہوہ).

كتاب الحيض

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَسَأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾

(نامه‌ی بی‌نویزی نافرده‌تان)

خوای گه‌ورده ده‌فهرموئی: ﴿وَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَأَعَزِّلُوا
النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ
أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾. البقرة.

واته: نه‌ی پیغه‌مبه‌ر پرس‌یارت لی ده‌که‌ن ده‌ریاره‌ی عاده‌ی مانگانه‌ی
نافرته پنیان بلئی نه‌وه نازار و زه‌ره‌په‌که‌وابوو خوتان به‌دور بگرن له
هاوسه‌ره‌کانتان که له‌و حاله‌ دابوون وه‌نزیکیان مه‌که‌ون تا پاک ده‌بنه‌وه، جا
کاتیک پاک و خاوین بوونه‌وه و خویان شورده‌بچه‌لایان، به‌و شیوه‌ی که‌خوا
فهرمانی داوه، به‌راستی خوا ته‌وبه‌کاران و پاکانی خورشده‌وئی (ته‌فسیری
ناسان، ل ۳۵).

۷۲. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرِفٍ
حِضْتُ، فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَأَنَا أَبْكِي، قَالَ: ((مَا لَكَ،
أَتَفْسِتُ؟)) قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: ((هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَقْضِي مَا
يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ)) قَالَتْ: وَضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ)
عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ.

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فهرموئی له‌خزمتی پیغه‌مبه‌ری خوادا بووین
ده‌رچووین بۆ‌حه‌ج تاکو گه‌یشتین بۆ‌سه‌ره‌ف (شوینیکه‌نزیکه‌مه‌که‌که) من
که‌وتمه‌ بین‌نویژی وه‌ده‌ستم کرد به‌گریان، وه‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
هاته‌لام فهرمووی بۆ‌ده‌گری ره‌نگه‌ بی‌نویژ بوویت؟ ووت به‌لی، فهرمووی
نه‌مه‌شتیکه‌خوای گه‌ورده‌دایناوه‌له‌سه‌رکچانی نه‌وه‌ی ئاده‌م خه‌تای تزی
نییه، جا‌ه‌رچی (حاجی) ده‌یکا توش‌بیکه، ته‌نها نابیت ته‌وانی مالی خوا

بکەیت، وه عائیشە خان دەفەر مووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) له پاشان قوربانی سەر بپێ و مانگایەکی له جباتی خێزانەکانی سەر بپێ.

باب غَسْلِ الْحَائِضِ رَأْسِ زَوْجِهَا وَتَرْجِيلِهِ

٧٣. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ أُرْجِلُ رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَأَنَا حَائِضٌ.

(بەشی / شوژدن و شانە کردنی سەری میژد لە لایەن

نافرەتی بی نوێژەوه)

عائیشە خان (رضی اللہ عنہا) دەفەر مووی من سەری پیغه مبهری خوا (ﷺ) م شانە دە کرد لە و کاتەدا بی نوێژ بووم.

باب قِرَاءَةِ الرَّجُلِ فِي حَجْرِ الْحَائِضِ

٧٤. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَتَكَبَّرُ فِي حَجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ.

(بەشی / خویندنی قورنەن لە لایەن پیاووەوه لە و کاتەدا سەری

لە سەر کۆشی نافرەتی خۆی دا بنیست کە بی نوێژە)

عائیشە خان (رضی اللہ عنہا) دەفەر مووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) سەری لە سەر کۆشم دادەنا لە و کاتەدا من بی نوێژ بووم و قورنەنی دە خویند.

باب تَرْكِ الْحَائِضِ الصَّوْمِ

٧٥. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ: ((يَا

مَعَشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ، فَإِنِّي أُرِيْتُكَ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ))، فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ، وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ، مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلْبِ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ))، قُلْنَ: وَمَا نُقْصَانُ عَقْلِنَا وَدِينِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ))؟ قُلْنَ: بَلَى! قَالَ: ((فَذَلِكَ مِنْ نُقْصَانِ عَقْلِهَا، أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُحْصَلْ وَلَمْ تُحْصَمْ))؟ قُلْنَ: بَلَى! قَالَ: ((فَذَلِكَ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا)).

(به‌شی به‌رؤووه نه‌بوونی ئافره‌تی بی‌نویژ)

ئەبو سەعیدی خدری (رضی الله عنه) دە‌فرمووی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) چوو بۆ نویژی جەژنی قوریان یان رەمەزان بۆ شوینی نویژگا (المصلی)، وە بە‌لای ئافره‌تاندا رابورد و فرمووی کۆمەڵی ئافره‌تان خێر و خێرات زۆر بکەن و داوای لیخۆشبوون لە خوا بکەن، چونکە خوا دۆزەخی نیشاندام دیم زۆری هەرە‌زۆری خە‌لکانی ئافره‌تان بوون، ئەوانیش ووتیان بۆچی؟ فرمووی چونکە زۆر نە‌فرەت لە خە‌لکی دە‌کەن و سێ‌لە‌یی لە‌گە‌ڵ مێ‌رده‌کانیان دە‌کەن و چاکە‌ی ئە‌وتان لە‌پیش چاودا نییە، کە‌سم نە‌دیووە وە‌ک ئێ‌وه کە‌م هۆش و کە‌م دین بێ کە‌چی پیاوان بە‌م هە‌موو زیرە‌کییە‌یان لە‌ خستە‌یان دە‌بە‌ن، ووتیان ئە‌ی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) کە‌م ئایینی و کە‌م هۆشیمان کامە‌یە، فرمووی کە‌م هۆشیه‌کانتان بریتییه لە‌و شایە‌تی دوو ژن بە‌ شایە‌تی تاقە‌ پیاوێ حیسابه‌ وە‌ کە‌م ئاینیتان بریتییه لە‌وه‌ی ئافره‌تانیش کاتی بێ نویژی چە‌ند شە‌وێ دە‌مێ‌نن‌وه و نە‌ نویژ دە‌کە‌ن و نە‌ بە‌پۆژوو دە‌بن ئە‌مە‌ش کە‌م ئاینیه‌کە‌تانە‌.

باب الطيب للمرأة عند غسلها من الحيض

٧٦. عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُحِدَّ عَلَى مَيْتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا، وَلَا نَكْتَحِلَ، وَلَا نَتَطَيَّبَ، وَلَا نَلْبَسَ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلَّا ثَوْبَ عَصِيْرٍ، وَقَدْ رُخِّصَ لَنَا عِنْدَ الطُّهْرِ إِذَا اغْتَسَلَتْ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي ثُبْدَةٍ مِنْ كُسْتٍ أَظْفَارٍ وَكُنَّا نُنْهَى عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ.

(بهشی / خو بون خوش کردنی نافره تان له کاتی
خوشوردنی بی نویژیدا)

نوم عطيه (رضي الله عنها) ده فهرموئ نيمه قه ده غه مان لي كراوه له تازيه و پرسه دانان بى مردوو له سى رڙدان زياتر بى خزم به لام بى ميړد مردوو ده بى چوار مانگ و ده رڙ تازيه و پرسه بگيرين وه له و ماوه يه دا نابى چاو بريښين يان خومان بون خوش بگهين يان جلى رهنكا و رهنك له بهر بگهين مه گهر بهرگي له پيشدا رهنك كرابي وه له پاشان چنرابي به لام له كاتي خوشوردندا له بى نويژي ريگه ي نه وه مان دراوه كه به قه د پيويست عود و گولاو بى شويڼي بى نويژييه كه به كار بهينين، به قه د نينوكيك وه نه هيمان لي كراوه به دواى تهرمي مردودا بهرين بى سهر كوپستان.

باب الملك الموكل بالرحم ودعاؤه

٧٧. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَكَّلَ بِالرَّحِمِ مَلَكًا يَقُولُ: يَا رَبُّ تُطْفِئُ، يَا رَبُّ عَلَقَةً، يَا رَبُّ مُضْغَةً، فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَفْضِيَ خَلْقَهُ قَالَ أَذْكَرٌ أَمْ أُنْثَى، شَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ، فَمَا الرِّزْقُ وَالْأَجَلُ فَيُكْتَبُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ)).

(به‌شی / نه‌و فریشته‌ی فرمانی پیکراوه به ره‌حمی نافره‌تان و داواکانی)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌گپ‌پته‌وه له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که ده‌فرموئ خوی گه‌وره فریشته‌یه‌کی کردوته وه‌کیلی خوی له‌ناو ره‌حمی نافره‌ندا، وه فریشته‌که ده‌فرموئ نه‌ی خوی گه‌وره‌م نه‌وا دلۆپه ناویکه، نه‌وا پارچه‌ خوین پارهی‌که، خوابه‌ بۆته‌ پارچه‌ گزشتیک له‌و کاته‌دا نه‌گر خوی گه‌وره‌ ویستی وابوو به‌ دروستبوونی منال، فریشته‌که ده‌فرموئ نایا نیر بئ یان مئ؟ وه‌ رزق و رزنی و به‌دبه‌خت و کامه‌رانی و نه‌ج‌ل و ته‌مه‌نی چون و چه‌ند بیت وه‌ له‌و کاته‌دا له‌ناو تاریکی سکی دایکیا نه‌وانه‌ ده‌نوسرئ.

باب فضل استقبال القبلة

٧٨. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوا وَصَلُوا صَلَاتَنَا، وَاسْتَقْبَلُوا قِبْلَتَنَا، وَدَبَّحُوا ذَبِيحَتَنَا، فَقَدْ حَرَمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ)).

(به‌شی / فه‌زلی رووکردنه‌ رووکه (قیبله‌)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمویی: (فرمانم پئ کراوه‌ جه‌نگ له‌گه‌ل خه‌لکیدا بکه‌م تا‌کو ده‌لین (هیچ خوابه‌ نیه‌ جگه‌ له‌ الله‌ نه‌بیت) که‌ وایان ووت وه‌ نو‌یزیان وه‌کو نو‌یزنی ئیمه‌ نه‌جام دا و وه‌کو ئیمه‌ روویان کرده‌ قیبله‌ی ئیمه‌ وه‌ وه‌کو ئیمه‌ له‌ گزشتی گیانله‌به‌رئ بخوا که‌ ئیمه‌ سه‌ری بپرین نه‌وا نه‌و که‌سه‌ خوین و مالی له‌سه‌ر ئیمه‌ چه‌رام ده‌بیت و ته‌نها به‌ مافی خوی نه‌بیت وه‌حیساب و لیپرسینه‌وه‌ی له‌سه‌ر خوابه‌).

باب تسوية الصفوف

۷۹. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: ((أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي)).

(به‌شی / ریتک و راست وه‌ستان له ریتزی نویتزدا)

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فه‌رموی قامه‌تی نویتز کرا و پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ ته‌ماشای نیتمه ی کرد و فه‌رموی: ریتزه‌کانتان راست و ریتک بکه‌ن چونکه من له‌پاشه‌وه‌ی خۆم نیتوه ده‌بینم.

باب جعلت لي الأرض مسجداً

۸۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ، وَأَحْلَتْ لِي الْغَنَائِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّقَاعَةَ))، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَيُبْعَثُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً)).

(به‌شی / زه‌ویم بۆ کراوه به‌مزگه‌وت)

جابری کوپی عه‌بدوللا (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموی پینچ شتم پئ دراوه له پیش خۆم نه‌دراوه به هیچ تۆمه‌تی که نه‌وانیش: ترسی من خراوه دلی دوژمنه‌که‌مه‌وه به دوری مانگه ریتکه، وه زه‌ویم بۆ کراوه به‌مزگه‌وت و ده‌ست نویتز وه هه‌رکه‌سێ له تۆمه‌تی من کاتی نویتزی هات با بی‌کات، وه تالانی جه‌نگیم بۆ حه‌لال کراوه وه بۆ هیچ تۆمه‌تی له پیش خۆم حه‌لال نه‌بووه و، وه تکا و شه‌فاعه‌تی رۆژی دوا‌یی پیم به‌خشراره، وه گشت پی‌غه‌مبه‌ری بۆ که‌له‌که‌ی نیت‌دراوه، به‌لام من بۆ گشت خه‌لکی زه‌وی نیت‌دراوم.

(کتاب الصلاة)

۸۱. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ فِي حَدِيثٍ مَرْقَلٍ قَالَ: يَأْمُرُنَا -يَعْنِي النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ- بِالصَّلَاةِ، وَالصَّدَقِ، وَالْعَقَافِ.
(نامه‌ی نوین)

عبداللہ کوپی عہد عباس دہ فہرمویؑ تہو سوفیان بوی گپرامہ وہ لہ
فہرمودہی (میرہ قل) دا کہ دہ فہرمویؑ پیغہمبہری خوا (ﷺ) فہرمانی
پیکردین بہ نوینؑ و راستگویی و داوین پاکی.

باب وجوب الصلاة في الثياب وقول الله تعالى

﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾

۸۲. عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يُزِدُهُ وَلَوْ بِشَوْكَةٍ، وَمَنْ صَلَّى فِي الثَّوْبِ الَّذِي يُجَامِعُ فِيهِ مَا لَمْ يَرَأْ ذِي)). وَأَمَرَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُزْيَانٌ.

(بہ شئی پیویست بوونی نوینؑ بہ جل و بہرکہ وہ وہ خوی)

کہورہ دہ فہرمویؑ ﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾

لہ سہلہ می کوپی تہ کوہ دہ گپرامتہ وہ کہ پیغہمبہری خوا (ﷺ)
فہرمویہ تی (جلہ کانتان ببہستن یان ببیرونہ وہ با بہ دپکیکیش بیت، وہ
نوینؑ تہو کہ سہ دروستہ بہ جل و بہرگ تہ دجامی بدات کہ سہرجیی و
جیماعی لہ گہل ٹافرہ تی خوی پی کردہ بہ مہرجیک پیس و بی نوینؑ تہ بی.
وہ پیغہمبہری خوا (ﷺ) فہرمانی کرد بہ وہی کہ نابیت تہ واف و
سورنہ وہی مالی بہیت بہ رووی و بی پڑشاکی بکریت.

۸۳. قَالَ الْحَسَنُ: كَانَ الْقَوْمُ يَسْجُدُونَ عَلَى الْعِمَامَةِ وَالْقُلَنَسُوءَةِ وَيَذَاهُ فِي كُمْهِ.

حسین دہفہ رموی (ہا وہ لانی پیغمبر ﷺ) کرتوشیان دہبرد له نویژا و عمامہ و مہندیلیان لہ سہری بووہ وہ دہستیان لہ ناو کہ لانگوچک دابو).
۸۴. وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ بْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ.

عہدوللای کوپی مالیک کوپی بوحینہ دہگپیتہ وہ کہ پیغمبرہری خوا
(ﷺ) کہ نویژی دہکرد له کرتوشا ہر دوو بالی بلارودہ کردہ وہ ہتا سپیتایی
بن باخالی دیار دہکەوی.

۸۵. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) رَأَى نُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ حَصَاةً فَحَكَهَا، فَقَالَ: ((إِذَا تَنَخَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَخَّمَنَّ قِبَلَ وَجْهِهِ، وَلَا عَنْ يَمِينِهِ، وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى)).

ئەبی سەعید (رضی اللہ عنہ) دہگپیتہ وہ کہ پیغمبرہری خوا (ﷺ)
بەلغەمیکی دیت بە دیواری مزگەوتادا نووسا بوو بە بەردیک کپاندی لئی
کردہ وہ وہ فہرموی کہ سێ بەلغەمی فپئی دا با لە شوێن سوجدەیی یان لە لای
راستی خۆی فپیی نەدات وہ با لە لای چەپی یان لە لای پێی چەپی فپیی
بدات.

۸۶. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((الْبُرَاقُ فِي الْمَسْجِدِ حَاطِيَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا)).

ئەنەسی کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دہفہ رموی پیغمبرہری خوا (ﷺ)
فہرموی: (تف روو کردن لە ناو مزگەوت تاوانیکە و کە فارەتی ئو تاوانەش
لادان و شاردنە وہیەتی).

۸۷. عَنْ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ
بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ.

که عبی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فہرموی پتقمبہری خوا کہ له
سہ فہر بگہ پابوایہ وه له سہ رتادا دہ چووہ مزگوت و نویژی تیا دہ کرد.

باب الإثم المار بين يدي المصلي

۸۸. عَنْ أَبِي جَهْمٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَوْ يَعْلَمُ الْعَارُ بَيْنَ يَدَيْ
الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ))،
قَالَ أَبُو النَّضْرِ: قَالَ لَا أَدْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً.

(بهشی / تاوانی که سی به پیش نویژی نویژکەر دابیئت)

ئەبی جەھم دە فہرموی پتقمبہری خوا (ﷺ) دە فہرموی ئەگەر ئەو
کە سی به پیش نویژی نویژکەر دا بپوات بزانی چەندە گوناھمی گەرەبە ئەگەر
چل (ئەبو زہر) دە فہرموی نازانم راوی فہرموودە کہ ووتی چل رۆژ یان چل
مانگ یان چل سال) رابوہستی باشتەرە لەوہی به پیش نویژی نویژکەر دا
بپوات.

باب الحدث في المسجد

۸۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ، تَقُولُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ)).

(به شی بی دستنویزی له ناو مزگهوت)

نه بو هوردهیره (رضي الله عنه) ده گپږيته وه كه پيغه مبري خوا (ﷺ) فهرمووی: (فريشته گاني خوا سه لاوات له سه رنه و كه سه لي ده دهن كه له ناو شوين نويزه كه ي خوي بيت مادام له نويزي خوي بي و دستنویزی مابن، وه فريشته كان دعای بق ده كن و پتي ده لين خوا رحم و به زه ي پي بكه).

باب من قعد حيث ينتهي به المجلس

۹۰. عَنْ أَبِي وَقْدٍ اللَّيْثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فِي الْمَسْجِدِ فَأَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَذَهَبَ وَاحِدٌ، فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةَ فَجَلَسَ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَدْبَرَ ذَاهِبًا، فَلَمَّا قَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنْ الثَّلَاثَةِ؟ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَرَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ، فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ)).

(بهشی / دانیشتی نی که سی له شوینی که چۆل بی و دوایی دانیشتگاهه بیت)

ئەبی واقیدی لەیسی (رضی الله عنه) دەفەرمووی پیغمبەری خوا لەناو
مژگەوت دانیشتبوو، سی کەس هاتن وە لەسەرەتاوە دوانیان هاتنە پیشەوە
بۆ لای پیغمبەری خوا (ﷺ) یەکیکیان رویشت، وە یەکیکیان شوینیکی
بەتالی بینی و لای دانیشت، وە ئەوەی تریان لە پشتەوێ خەلکە
دانیشتەو، سێیەمایان پشتی کرد و رویشت و وە پیغمبەری خوا لە
ووتاردان تەواو بوو فەرمووی ئایا ئاگادارتان بکەم دەریارە ی ئەم سی کەسە،
یەکیکیان شوینی خۆی گرت و خواش پەنای دا، وە سێیەمیان نەویست
خەلکە که تووشی ئەزەت بکات وە خواش رەحمی پی کرد و وە ئەوەی تریش
پشتی کرد و رویشت خواش پشتی تی کرد.

باب تعاون المؤمنین

٩١. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا، وَشَبَكَ
أَصَابِعَهُ)).

(بهشی / یارمەتیدانی برۆاداران بۆ یەکتەری)

ئەبی موسای ئەشعەری (رضی الله عنه) دەگێڕێتەو که پیغمبەری خوا
(ﷺ) فەرمووی: (برۆدار بۆ برۆاداران وەکو قەلا و چینی دیوار وان بۆ
یەکتەری، یەکتەر دەبستنەو، وە راوی دەلی پیغمبەری خوا (ﷺ)
پەنجەکانی لێک ئالاند.

باب یرد المصلي من مر بين يديه

۹۲. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبِي فَلْيُقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ)).

(به شیئی لادانی که سنی به ده دست به پیش نویژه که ردا بروات)

نه بی سه عید ده فہرموی گویم له پیغمبری خوا (ﷺ) بوو ده یفہرموو:
(نه گہر که سنی نویژی کرد با شتی بکاته سنور له پیش شوینی سوجدهی
نویژی خوی وه نه گہر که سنی ویستی به پیشیدا بجی با به ده دست قہ ده غی
بکات وه نه گہر هر نه گہر اوہ با به میزی له گہل بکات نہ یه لی به پیشی دا
بروات چونکہ نه مه شہیتانه).

باب فضل الصلاة لوقتها

۹۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: ((الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا))، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((بِرُّ الْوَالِدَيْنِ))، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)).

(به شی / فہزلی نویژ کردن له کاتی خویدا)

عہدوللای کوپی مہ سعود (رضی اللہ عنہ) ده فہرموی پرسیارم له
پیغمبری خوا (ﷺ) کرد چ کرده و ہیک خوشہ ویستہ له لای خوا،
فہرموی: (نویژ له کاتی خوی بکریت، ووم له پاشان چی تر فہرموی چاکہ
کردن له گہل دایک و باوکدا، ووم له پاشان چی تر فہرموی جیہاد و
تیکوشان له پیناو خوا).

باب الصلوات الخمس كفارة

۹۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلُّ يَوْمٍ خَمْسًا، مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ؟)) قَالُوا: لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا، قَالَ: ((فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا)).

(بهشی / پینج نویژه فه رزه کان ده بنه که فارهت بو
گونا هه کان)

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که گوێی له پێغه مبهری خوا (ﷺ) ده یفه رموو: (تایا نه گهر له بهر ده رگای مالی هه ر به کێکتان رووباریک هه بی و هه موو روژێ پینج جار خۆتان ی لێ بشۆن تایا هه یج پێس و چلکنی له لاشه تان ده مینێ؟ هاوه لانی ووتیان نه خێر، فه رمووی ئه و پینج نویژه فه رزانه ش به هۆیه وه خوای که و ره گونا هه و تاوانی ده سرێته وه).

باب إثم من فاتته العصر

۹۵. عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((الَّذِي تَفَوَّتُهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ فَكَأَنَّمَا وَتَرَ أَمْلَهُ وَمَالَهُ)).

(بهشی / تاوانی که سی نویژی عه سر بفه وتینێ)

له عه بدولای کۆپی عومه ره وه (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که پێغه مبهری خوا (ﷺ) ده فه رموو: (ئه وه ی نویژی عه سر بفه وتینێ و نه یکات هه ره کو مال و منالی به فه وتان چو بیت وایه).

۹۶. عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ قَالَ: كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي غَزْوَةٍ فِي يَوْمِ ذِي غَيْمٍ، فَقَالَ: بَكُّوْا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ)).

نهی مولیح ده‌فهرموی له‌گه‌ل بوره‌یده بووین له‌ جه‌نگی (ذی‌ الغیم) فهرموی په‌له‌ بکه‌ن بۆ نه‌جامدانی نویژی عه‌سر چونکه‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرموویه‌تی که‌سن نویژی عه‌سری نه‌کرد نه‌وا هه‌موو کرده‌وه‌ی چاکه‌ی به‌تال ده‌بیته‌وه‌.

باب فضل الصلاة العصر

۹۷. عَنْ جَرِيرِ الْبَجَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَتَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً فَقَالَ: ((إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَيْكُمُ عَزَّ وَجَلَّ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ، لَا تُضَامُونَ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَلَّا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا))، ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾.

(فه‌زلی نویژی عه‌س)

جه‌ری‌ری به‌جه‌لی (رضی‌ الله‌ عنه‌) ده‌فهرموی ئیعه‌ له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ری خوا بووین (ﷺ) که‌ ته‌ماشای مانگی کرد له‌ شه‌وی چواره‌یه‌ فهرموی ئیوه‌ خوای گه‌وره‌ ده‌بینن له‌ قیامه‌ت هه‌روه‌کو نه‌م مانگه‌تان بینیه‌ به‌ راسته‌قینه‌یی و بین‌ ناره‌حه‌تی، وه‌ نه‌گه‌ر تواناتان هه‌یه‌ ئاگاداری نویژی به‌یانی و نویژی عه‌سر بن‌ مه‌یان فه‌وتینن، له‌ پاشان نه‌م ئایه‌ته‌ی خوینده‌وه‌:

﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾

واته: (ئەي پيغەمبەر بۆ بەرگە گرتنى ئەو گىروگرفتەي دېتە ريت ستايشى خوا بگە پيش خۆره لاتن و پيش ئاوابوونى تەسبيحات و سوپاسى خوا بگەن).

باب الآذان قبل الذهاب الوقت

٩٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ: سِرْنَا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: لَوْ عَرَسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنِ الصَّلَاةِ))، قَالَ بِلَالٌ: أَنَا أَوْقِظُكُمْ، فَاضْطَجَعُوا، وَأَسْنَدَ بِلَالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ، فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَنَامَ، فَاسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ: ((يَا بِلَالُ، أَيْنَ مَا قُلْتَ؟)) قَالَ: مَا أُلْقَيْتُ عَلَيَّ نَوْمَةٌ مِثْلَهَا قَطُّ، قَالَ: ((إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ حِينَ شَاءَ، وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ، يَا بِلَالُ قُمْ فَأَذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ))، فَتَوَضَّأَ، فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْيَاضَتْ قَامَ فَصَلَّى.

(بەشى / نوێژ لە كانى خۆي)

عەبدوللای کۆپی ئەبى قەتادە (رضي الله عنه) دەفەرموی لە سەفەرێکا بووین لە گەل پيغەمبەرى خوادا شەوبوو کەوتینە پێ هەندیک لە هاوێلان ووتیان ئەي پيغەمبەرى خوا (ﷺ) خۆزگە کەمێک بخەوتینانە!! ئەویش فەرموی ئەترسم خەوتان لى بگەوى و ئاگاتان لە نوێژی بەیانى نەبێتەو ئەینجا بیلال فەرموی بخەون من خەبەرتان دەکەمەو، جا ئەوانیش نوستن و بیلایش وولاخەکانى بەخ کرد و پەشتى پێوەى دا و خەوتی بۆ هێنا چاوی چووە خەو و خەوى لێکەوت، کە پيغەمبەرى خوا (ﷺ) خەبەرى بۆوه خۆره لات بوو فەرموی ئەي بیلال تۆ نەتگوت من خەبەرتان دەکەمەو؟

ئىنجا بىلال فەرموۋى ئەى پېغەمبەرى خوا ھەرگىز خەۋى وا قوپىسم لى
 نەكە وتوۋە، فەرموۋى ئەمە خواستى خوابوۋ لەسەر خواستى خوا خەوتان
 لىكە وتوۋە تا ئەو كاتەى ھەزى كىردە ئىنجا بە ئاگاي ھىناۋنەۋە و گىيانى
 كىردن بە بەرتانەۋە ئەۋجا پېغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموۋى ئەى بىلال ھەلسە
 بانگ بدە بە گۆتى خەلكىدا بۆ نوۋىز ۋە خۆى دەستىنوۋىزى گىرت و لەو كاتەدا
 رۆژ تەۋاۋ بەرز بۆتەۋە ھەلسا نوۋىزى كىرد.

باب وجوب صلاة الجماعة

۹۹. قَالَ الْحَسَنُ: إِنْ مَنَعَتْهُ أُمُّهُ عَنِ الْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ شَفَقَةً عَلَيْهِ لَمْ يُطْعَمَ.

(بەشى / فەرزىۋونى نوۋىزى بە كۆمەل)

ھەسەن دەفەرموۋى: ئەگەر دايىكىڭ رۆلەكەى قەدەغە بىكات لە چوۋنە
 مەگەوت بۆ نوۋىزى عىشا (خەۋىتقان) لەبەر سۆز و خۆشەۋىستى با بەگۆتى
 نەكات و بچى.

۱۰۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي
 بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُمَرَ بِحَطْبٍ فَيُحْطَبَ، ثُمَّ أُمَرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ لَهَا، ثُمَّ أُمَرَ
 رَجُلًا فَيُؤَمُّ النَّاسَ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رِجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ)).

ئەبو ھورەيرە (رضي الله عنه) دەفەرموۋى پېغەمبەرى خوا (ﷺ)
 فەرموۋى: (سۆيىندىم بەۋكەسەى گىيانى منى بە دەستە نىيازى ھەبوۋ فەرمان
 بدەم بە كۆمەلەى دارم بۆ كۆپكەنەۋە و فەرمان بە يەككىڭ بىكەم بەرنوۋىزەكە بۆ
 خەلكى بىكات و من لەگەل كۆمەلەىكا بچىم بۆ سەر ئەۋكەسانەى كە ئامادەى
 نوۋىزى جەماعەت ئابىن، مالاكانىيان بەسەردا بسوتىيىم).

باب فضل صلاة الجماعة

۱۰۱. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الْفَذِّ بِخَمْسٍ وَعَشْرِينَ دَرَجَةً)).
(فهزلی / نویژی به کومهل (جماعه))

ئەبو سەعیدی خودری (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوە کە گوێی لە پیغمبەری خوا (ﷺ) بوو دەیفەرموو: (نویژی بە کومهل فهزلی زیاتره و خیرتره له نویژی به تهنیا به بیست و پینج پله).

۱۰۲. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أَبْعَدُهُمْ فَأَبْعَدُهُمْ مَمْشَى، وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ)).

ئەبو موسای ئەشعەری (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووێ پیغمبەری خوا (ﷺ) فهرمووێ ئەو کەسە خیری گەورەترە کە دەچێ بۆ نویژی بە کومهل هەتا رێگەیان دوورتر بێت، ئەو کەسەش کە چاوەڕوانی نویژ دەکات بە کومهل بیکات لەگەڵ ئیمامدا پاداشتی گەلی گەورەترە لەو کەسە کە نویژ دەکا و لە پاشان دەخوێ.

باب فضل التهجير الى الظهر والمحافظة على العشاء

۱۰۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنًا شَوْكًا عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَفَقَرَ لَهُ))، ثُمَّ قَالَ: ((الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ، وَالْمَبْطُونُ، وَالْغَرِيقُ، وَصَاحِبُ الْهَذَمِ، وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)). وَقَالَ: ((لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا النَّدَاءُ وَالصَّفُّ الْأَوَّلُ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهْمُوا، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا)).

(به‌شی / زوو چوون بۆ نوێژی نیوه‌پۆ و

پاریزکاری له نوێژی عیسا کردن)

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) دەگێڕێتەوه که پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فرمووی: جارێ پیاوێ بە رنگا‌پە‌کا دە‌پۆی لقی د‌ر‌ک‌ک‌ی دیت لە‌سەر ر‌ی‌گاکە که‌وتبوو دووری خ‌س‌ت‌ه‌وه له ر‌ی‌گە‌که، خودا لە‌سەر ئه‌وه سوپاسی کرد و ل‌ی‌ی خوش بوو، له پاشان فرمووی ئه‌م پ‌ی‌ن‌ج که‌سه شه‌ه‌یدن، که‌سێ به تاعون بم‌ر‌ئ شه‌ه‌یده و که‌سێ به ده‌ردی ژانه س‌ک بم‌ری و که‌سێ له ئاودا بخ‌ن‌ک‌ئ که‌سێ دیوار بروخ‌ئ به‌سه‌ریا و بم‌ر‌ئ وه که‌سێ له پ‌ی‌تاوی خودا ب‌کو‌ژ‌ئ له ج‌ه‌نگا ئه‌وانه شه‌ه‌یدن.

وه فرمووی وه نه‌گەر خ‌ه‌ل‌کی بزانه له‌بان‌گدان و ر‌ی‌زی یه‌که‌می نوێژی به‌کۆمه‌ل چه‌نده خ‌ی‌ری هه‌یه نه‌گەر ه‌ی‌ج چاره‌یان نه‌بوا‌یه ج‌گه له‌ت‌ی‌روپ‌ش‌ک کردن ب‌ۆی، ت‌ی‌روپ‌ش‌کیان ده‌کرد وه نه‌گەر بزانه که چه‌نده خ‌ی‌ری هه‌یه زوو چوون بۆ نوێژی قر‌چه‌ی گه‌رما و نیوه‌پۆ به‌پاک‌کردن ده‌چوون ب‌ۆی وه نه‌گەر ده‌یان‌زانی خ‌ی‌ری نوێژی به‌کۆمه‌لی به‌یانی و خ‌ه‌وتنان (عیسا) چه‌نده گه‌وره‌یه ئه‌وا ب‌ۆی ده‌چوون نه‌گەر به‌گاکۆل‌که‌یی بوا‌یه ده‌هاتن ب‌ۆی.

باب فضل المساجد، وسبعة يظلهم الله في ظله

١٠٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: الْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالَ فَقَالَ إِنِّي

أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ، وَرَجُلٌ
ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا ففَاضَتْ عَيْنَاهُ)).

**(بهشی / فهزلی مزگهوت و نهو جهوت کهسهی خوای گهوره
سیبهریان دهکات له سیبهری خوئی)**

له نهو هورهیره (رضی الله عنه) دهگیرنهوه له پیغه مبهری خوا (ﷺ) که ده فهرموی: (جهوت چین هن خوای گهوره سیبهریان دهکات لهو رۆدهی کهوا هیچ سیبهری نییه جگه له سیبهری نهو، نهوانیش سهردار و سهرکردهی دادپهروهروه، گهنجیک ته مهنی خوئی له خواپهرستی بهکارهینابن، و وه پیاوئی دلی په یوه ست بئ به مزگهوت وه، وه دوو پیاو له بهر ره زامهندی خوا به کترین خوش بوئی و کزبونه وه و له یهک جیا بونه وه یان بؤ خوا بیئت و، وه پیاوئی نافره تیکی شوخ و شهنک و جوان و به بنه ماله داوای کاری ناپه وای لی بکات نهویش و بلئی له خوا ده ترسم، وه پیاوئی چاکه یهکی کرد که نهو هنده به په نهانی بیکا هتا نه گهر به دهستی راستی نه نجامی دا دهستی چهپی بئ ناگا بئ لئی، وه پیاوئی یادی خوا بکا و فرمیسک به چاوه کانی بیته خوار له ترسی خوا.

باب إذا حضر الطعام

۱۰۵. عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: ((إِذَا وُضِعَ الْعِشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَبْدُؤْا بِالْعِشَاءِ)).

(به‌شی / نه‌وکاته‌ی خواردن ناماده‌کرا)

میشامی کوپی عورو ده‌فهرموئ گویم له عائیشه بوو (رضی الله عنها) له پیغه‌مبه‌ری خوا گێراویه‌ته‌وه (ﷺ) که ده‌فهرموئ: (نه‌گه‌ر کاتی نوێژ هات و خواردن دانرا نه‌وا له پێشدا خواردن بخۆن دوا‌ی نوێژه‌که نه‌ج‌ام بده).

۱۰۶. عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ عَلَى الطَّعَامِ فَلَا يَعْجَلْ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ مِنْهُ وَإِنْ أُقِيمَتْ الصَّلَاةُ)).

عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر (رضی الله عنه) ده‌فهرموئ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرموئ نه‌گه‌ر یه‌کیکتان له‌سه‌ر خواردن بوو با په‌له نه‌کات تا‌کو خواردنه‌که ته‌واو ده‌خوا نه‌گه‌ر قامه‌تی نوێژ ده‌کرا.

باب إِذَا دُعِيَ الْإِمَامُ إِلَى الصَّلَاةِ وَبِيَدِهِ مَا يَأْكُلُ

۱۰۷. عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ أَنَّ أَبَاهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ ذِرَاعًا يَحْتَزُّ مِنْهَا قُدْعِي إِلَى الصَّلَاةِ فَقَامَ فَطَرَحَ السُّكِّنَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

(به‌شی / نه‌گه‌ر بانگی ئیمام کرا بۆ نوێژ و نه‌ویش پاروی)

خواردنی له‌ده‌ستدا بوو

جه‌عه‌فری کوپی عه‌مری کوپی ئومه‌یه له‌ باوکی ده‌گێڕێته‌وه که ده‌فهرموئ پیغه‌مبه‌ری خوام بی‌نی (ﷺ) بالی مه‌ریکی له‌ ده‌ست دا بوو ده‌یخوارد و له‌و کاته‌دا بانگی نوێژ درا مه‌لساوه چه‌قۆکه‌ی فپی دا و نوێژی کرد و ده‌ست‌نوێژی نه‌شۆرد.

باب من قال ليؤذن في السفر مؤذن واحد

١٠٨. عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ: أَتَيْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي، فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً، وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا، فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِينَا قَالَ: ((ارْجِعُوا فَكُونُوا فِيهِمْ، وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذِنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ، وَلْيُؤْمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ)).

(به‌شی / که‌سی بانگ بدات له سه‌فهردا به بانگه‌ویژیک)

مالیکی کوپی حویرس ده‌فهرموئی له‌گه‌ل کومه‌لیکا له خزمی خوم چوون بۆ خزمت پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) و بیست شه‌و له‌لای ماینه‌وه وه زۆر به‌زه‌یی و دلنه‌رم بوو وه که‌زانی زۆر به‌ په‌رۆشین بۆ نیوخانه‌واده‌که‌مان فه‌رمووی بگه‌رێته‌وه بۆ ناو هاو‌دیهاتی خۆتان فی‌ری نوێژیان بکه‌ن و وه ته‌گه‌ر کاتی هات و با په‌کیکتان بانگ بدات و کامتان به‌ ته‌مه‌نتره‌ با بیته‌ نیام بۆتان.

باب الذهاب إلى الصلاة، ومن رآه في شئ في صلاته

١٠٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((إِذَا سَمِعْتُمُ الْإِقَامَةَ فَامْشُوا إِلَى الصَّلَاةِ، وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ، وَلَا تُسْرِعُوا، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُوا)).

(به‌شی چوون بۆ نوێژ و که‌سی)

شتی‌کی لی ره‌ودا له‌ ناو نوێژدا)

له‌ ته‌بو هوره‌یره (رضي الله عنه) ده‌گه‌رێته‌وه له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فهرمووی: (ته‌گه‌ر گوێتان له‌بانگ و قامه‌تی نوێژ بوو بۆی بچن به‌

له سه رخوی و به هیمنی بپژن بۆ نویژ و به هه له داوان نه چن وه نه وهی
 پیگه یشتن بیکه ن وه نه وهی پیا نه گه یشتن دوا یی ته واوی بکه ن.
 ۱۱۰. قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ رَأَاهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ)).
 پیغه مبه ر (علیه السلام) ده فره موی: (که سی له نویژا شتیکی لی روودا یان
 سه هوی کرد با بلی (سبحان الله)).

باب المرأة وحدها تكون صفا

۱۱۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: صَلَّيْتُ أَنَا وَيَتِيمٌ فِي بَيْتِنَا خَلْفَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ وَأُمِّي أُمُّ سُلَيْمٍ خَلْفَنَا.

(به شی / نافرته له ریزیکی تر

به ته نیا راده وهستی له نویژ

ئه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فره موی له گه ل پیغه مبه ری خوا
 نویژم ده کرد من وه تیویک له ماله که مان له پشت پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) وه
 دایکم نوم سوله یم له پشت نیمه وه نویژی کرد.

(باب فضل الضعفاء)

۱۱۲. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أَبْغُونِي فِي ضِعْفَانِكُمْ فَإِنَّمَا تَرْزُقُونَ بضعفانکم)).

(به شی / فه زلی بی هیزان (الضعفاء))

پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) ده فره موی: (ئاگاتان له بی هیزان و بینه وایان بن
 چونکه به هوی پارانه وهی نه وانه وه رزق و رۆزیتان و سه رکه وتنان بۆ دیت).

باب من رفع رأسه قبل الإمام

۱۱۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((أَمَّا يَخْشَى أَحَدُكُمْ - أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ - إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ، أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ)).

نهو هوره يره (رضي الله عنه) ده گيڙيته وه له پيغه مبهري خوا (ﷺ) كه ده فهرموئي نايا نهو كه سهي كه له سوجه و روکوعا له پيش نيمام سهري بهرز ده کاته وه ناترسني خواي گه وړه سهري بکات به سهري گويدريږي يان ويته ي بکات به ويته ي گويدريږي.

باب إمامة العبد والمولى

۱۱۴. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، وَإِنْ اسْتَعْمَلَ (عَلَيْكُمْ) حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسُهُ زَيْبَةً)).

(بهشي / پيشنويزي (نيمام) ي بهنده و کويله)

نه نه س (رضي الله عنه) له پيغه مبهروه ده گيڙيته وه كه ده فهرموئي: (گوي بگرن و گوپرايه لي بكن نه گهر هاتو نه وه ي کرا به سهروه رتان بهنده يه كي حه به شي بيت وسهري وه کو ميږو رهش بيت).

(باب تخفيف الإمام)

۱۱۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ، وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ)).

(به شی سوککردنی پیش نویژ (تخفیف الامام)

نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) ده فهرموئی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی نه گهر به کیتکتان پیش نویژی بۆ خه لکی کرد با به سوکی بیكات و دریژه ی پی نه دات چونکه پیاوی بی میژ و نه خوش و به سالآچوو و خاوه ن پیویستی تیا به، به لام نه گهر بۆ خوی نویژی کرد با چهند هزی لییه تی دریژی بکاته وه.

۱۱۶. وَقَدْ أَقْبَلَ رَجُلٌ بِنَاضِحَيْنِ وَقَدْ جَنَحَ اللَّيْلُ، فَوَافَقَ مُعَاذًا يُصَلِّي، فَتَرَكَ نَاضِحَهُ وَأَقْبَلَ إِلَى مُعَاذٍ، فَقَرَأَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ أَوْ النَّسَاءِ فَأَنْطَلَقَ الرَّجُلُ وَبَلَغَهُ أَنَّ مُعَاذًا نَالَ مِنْهُ فَأَتَى النَّبِيَّ (ﷺ) فَشَكَا إِلَيْهِ مُعَاذًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) (لِمُعَاذٍ): ((يَا مُعَاذُ، أَفَتَأْنُ أَنْتَ - أَوْ أَفَاتِنُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - فَلَوْلَا صَلَّيْتَ بِسَبْحِ اسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَالشَّمْسِ وَضَحَاهَا، وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى، فَإِنَّهُ يُصَلِّي وَرَاءَكَ الْكَبِيرُ وَالضَّعِيفُ وَذُو الْحَاجَةِ)).

ده گێرنه وه که دوو پیاو هاتن به دوو ووشره وه ئاویان پی بوو بۆ خواردنه وه وه شهو داهات وه رازی بوون که موعازی کوپی جه به ل (رضی الله عنه) پیش نویژیان بۆ بکات و ووشره که یان به جی هیلا و نویژیان ده ست پی کرد وه موعازیش له پاش فاتحه سورته تی (البقرة و النساء) ی خویند پیاویک نویژه که ی بری و هه لسابو چوو بۆ لای پیغه مبه ر (ﷺ) شکاتی له موعاز کرد که نویژه که ی زۆر دریژکردنه وه وه پیغه مبه ری خواش (ﷺ) فهرموئی نه ی موعاز تو ده ته وی فیتنه و ئازاوه دروست بکه ی (سی جار) نه م ووته ی دوپاره کرده وه ئایا نه ده بوو که سورته تی (سبح اسم ربك الأعلى) وه یان سورته تی (والشمس وضحاها، واللیل إذا یغشی) بخوینی چونکه خه لکانیک له دوا ی تو نویژ ده که ن که پیر و په که که وته ن خاوه ن پیویستین).

۱۱۷. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَوْمُ قَوْمِهِ.

جابر ده گزیتته وه له عه بدوللا كه موعازی كوپى جه بهل له گه ل پیغه مبهری خوا (عَلَيْهِ السَّلَام) نویژی ده کرد و ده گه رایه وه بۆ لای خزمه کانی و نویژی به کومه لای بۆ ده کردن.

۱۱۸. عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُوْجِزُ الصَّلَاةَ وَيُكْمِّلُهَا. وَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اَتَمُّوْا بِي وَلَيَأْتَنَّ بِكُمْ مِّنْ بَعْدِكُمْ)).

ئه نه نس (رضي الله عنه) ده فهرموئ پیغه مبهری خوا نویژی به ته وای ده کرد و کورتی و سوکی ده کرد و وه ده فهرموئ په پیره وم بکه ن. مه به سستی ریزی یه که م و وهریزی دوی ئیوه ش با چاو له ئیوه بکه ن.

باب إعتدال القامین

۱۱۹. عَنْ النِّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَتُسَوْنَ صُفُوفُكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ)).

(به شی / ته و او وه ستان له پیوه)

نوعمانی کوپی به شیر (رضي الله عنه) ده فهرموئ پیغه مبهر (عَلَيْهِ السَّلَام) فهرموئ له ریزی نویژدا ریزه کانتان ریک و راست که ن و نه گه ر نه وه نه که ن خودا روتان لیک جیاواز و تاق و لوق ده کات و په رته وازه ده بن.

۱۲۰. عَنْ أَنَسٍ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بِوَجْهِهِ فَقَالَ: ((أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي)).

نه نهس (رضي الله عنه) ده فهرموی قامه تی نوژی کرا و پیغمبه ری خوا
 (ﷺ) هات بۆ ناومان و تهماشای نیمه ی کرد و فهرموی ریزه کانتان ریک و
 راست بکن چونکه من له پشتوه و چاوم لی تانه ده تانبینم.
 ۱۲۱. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((سُورُوا صُفُوفَكُمْ فَإِنْ تَسَوَّيَ
 الصُّفُوفُ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ)).

دیسان له نه نه سه وه نه ویش له پیغمبه ری خوا ده گرته وه که ده فهرموی
 ریزه کانتان ریک و راست بکن چونکه راست بوونی ریزه کان له ته واو و
 کامیل بوونی نوژی ده.

باب ما يقول بعد التكبير

۱۲۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَةً
 وَيَقُولُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَقِرَاءَةِ الْفَاتِحَةِ: ((اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا
 بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنْقَى الثُّوبُ
 الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالْثَّلْجِ وَالْبَرَدِ)).
 (به شى / چ ده لیتی پاش دابه ستنی نوژی)
 (الله أكبر کردن و پیش فاتحی)

نه بو هوره یره (رضي الله عنه) ده فهرموی پیغمبه ری خوا کاتی نوژی
 ده ست پێ ده کرد که مێک بێ ده نگ ده بوو له نیوان (الله أكبر)ی نوژی دابه ستن
 و فاتحی خویندندا، ده بیوت: (((اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ
 الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنْقَى الثُّوبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ،
 اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالْثَّلْجِ وَالْبَرَدِ)))

واته: خواجه له گوناھ و تاوان دوورم خهروهه، وهك دووری نیوان
خورهه لات و خورئاوا، خواجه له گوناھ پاکم کهیتوه ههروهه کو چۆن بهرگی
سپی له چلک پاک دهکهیتوه وه خودایه گوناھه کانم به ئاوو بهفر و ته رزه
بشقوره وه.

باب رفع البصر الى السماء

۱۲۳. عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَا بَالُ
أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ؟ لِيَنْتَهَنَ عَنْ ذَلِكَ أَوْ
لِيُخَفَّفْنَ أَبْصَارَهُمْ)).

(بهشی / سه ره بهرز کردنه وه بۆ ئاسمان)

ئه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) دهفرموی پیغه مبهری خوا (ﷺ)
دهفرموی: (له بهرچی هه ندی کهس چاو هه لده بهرن له ناو نوێژا بۆ ئاسمان بۆ
واده کهن؟! ده بی وازی بهتین له م کاره ناشرینه یان بیگومان چاویان کویر
ده بی).

باب الإلتفات في الصلاة

۱۲۴. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) عَنِ الْإِلْتِفَاتِ فِي
الصَّلَاةِ، فَقَالَ: ((هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ)).

(بهشی / ئاوردانه وه له نوێژدا)

عائیشه خان (رضی الله عنها) دهفرموی پرسیارم له پیغه مبهری خوا
(ﷺ) کرد ده بهاره ی ئاوردانه وه له ناو نوێژدا فرموی ئه وه لی دزینه وه به که
شهیتان لی ده دزی له نوێژی بهنده دا.

باب جهر الإمام بالتأمين وفضله

۱۲۵. عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا، فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينَهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).
وَقَالَ ابْنُ شَهَابٍ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((أَمِينَ)).
بهشی نامین کردنی نیکام له ناو نویزدا و فہزل و کہورہی
نبو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ گپرتتہ وہ له پتہ مہری خوا (ﷺ) کہ
دہ فہرموی نہ گہر نیکام ووتی نامین نپوہش نامینی له گہل بکہن چونکہ ہہر
کاتی نامین کردنی نپوہ و نامینی فریشته کانی خوا گہشت بہ یہ کدا خودا له
تاوانی له وہ وپیشتان دہ بوریت، نین شہاب دہ فہرموی، پتہ مہری خوا
(ﷺ) دہیفہرموو (نامین).

باب فضل السجود

۱۲۶. عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَعَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ أَنَّ أَبَا مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخْبَرَهُمَا أَنَّ النَّاسَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: ((هَلْ تُعَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ دُونَهُ سَحَابٌ))؟ قَالُوا: لَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: ((فَهَلْ تُعَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ))؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: ((فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ، فَيَقُولُ: مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيتَ، وَتَبْقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوها فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَيَقُولُ: أَنَا رَبُّكُمْ. فَيَقُولُونَ: هَذَا مَكَائِنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا، فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ، فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ، فَيَقُولُونَ: أَنْتَ رَبُّنَا، فَيَدْعُوهُمْ فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمْتِهِ، وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا الرُّسُلُ، وَكَلَامُ

الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ. وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِيبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمِهَا إِلَّا اللَّهُ، تَخَطَّفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُوبِقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخَرِّدُلُ ثُمَّ يَنْجُو، حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رَحْمَةً مِنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِآثَارِ السُّجُودِ، وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ، فَكُلُّ ابْنِ آدَمَ تَأْكُلُهُ النَّارُ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ، فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ امْتَحَشُوا فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ، فَيَنْبِثُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةَ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قَبْلَ النَّارِ، فَيَقُولُ يَا رَبِّ اصْرِفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي ذُكَاؤُهَا، فَيَقُولُ: هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فَعَلَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ: لَا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللَّهُ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ، فَإِذَا أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ عَلَى الْجَنَّةِ وَرَأَى بَهْجَتَهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ: يَا رَبِّ قَدِّمْنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعَهْدَ وَالْمِيثَاقَ أَلَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ، فَيَقُولُ: فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ مِثْلَ ذَلِكَ أَلَا تَسْأَلَ غَيْرَهُ؟ فَيَقُولُ: لَا وَعِزَّتِكَ، لَا أَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ، فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ، فَيَقْدُمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا بَلَغَ بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النُّضْرَةِ وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ ادْخُلْنِي الْجَنَّةَ، فَيَقُولُ اللَّهُ: وَيْحَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعَهْدَ وَالْمِيثَاقَ أَلَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ لَا تَجْعَلْنِي أَشَقَى خَلْقِكَ، فَيَضْحَكُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ، ثُمَّ يَأْذَنُ

لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ لَهُ: تَمَنُّ، فَيَتَمَنَّى حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أَمْنِيَّتُهُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: رَدِّ مِنْ كَذَا وَكَذَا، أَقْبَلَ يُذَكِّرُهُ رَبُّهُ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ)).

(به‌شی / فه‌زلی کرنۆش بردن (السجود))

له سه‌عیدی کوپی موسه‌یب وه عه‌طای کوپی به‌زید ده‌گپۆته‌وه که نه‌بوهوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گپۆته‌وه که خه‌لکان ووتیان ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئایا ئیمه‌ له‌ رۆژی قیامه‌ت خوای ده‌بینن؟ فه‌رموی شه‌وی چوارده‌ که ئاسمان ساف بێت و هه‌وری له‌ به‌ر نه‌بێ هیچ گومانتان ده‌بێت له‌ دیتنی مانگا؟ ووتیان نه‌خێر، فه‌رموی ئایا به‌ رۆژی نیوه‌رۆ که هه‌ور به‌ری ئاسمانی نه‌گرتبێ گومانتان هه‌یه‌ له‌ دیتنی خۆر ووتیان نه‌خێر ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا فه‌رموی ده‌ ئاوا بێ شک و گومان خودای خۆتان ده‌بینن، وه‌به‌فه‌رمانی خوا بانگه‌واز ده‌کری ده‌لێت هه‌رکس چی په‌رستوه‌ با به‌دوای ئه‌و بکه‌وی، ئیتر هه‌یانه‌ خۆر په‌رست بووه‌، وه‌ هه‌یانه‌ مانگ په‌رست بووه‌ وه‌ هه‌ندیک به‌دوای گومراکه‌ره‌ سه‌رکه‌شه‌کان ده‌که‌ون وه‌ هه‌ندیک له‌و ئۆمه‌ته‌ ده‌مینن له‌ ئاویان دایه‌ هه‌ندیک له‌ مونا‌فیک و دوو‌پوو، چاوه‌پوانی په‌روه‌ردگاری خۆیان ده‌که‌ن، جا خوای گه‌وره‌ له‌ سه‌ر شیوه‌یی دێ بۆ لایان و ده‌فه‌رموی من په‌روه‌ردگاری ئیوه‌م نه‌وانیش ده‌لێن ئێره‌ جیگای ئیمه‌یه‌و ناجولێن هه‌تا خودا دێ بۆ لامان به‌سه‌ر ئه‌و شیوه‌که‌ روون و ئاشکرای، ئینجا خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموی (جل جلاله‌) من په‌روه‌ردگاری ئیوه‌م نه‌وانیش ده‌لێن تو په‌روه‌ردگاری ئیمه‌ی، ئه‌وجا خودا بانگه‌وازییان لێ ده‌کات و له‌ پاشان پردی سیراط له‌ سه‌ر پشتی دۆزه‌خ داده‌نری و منیش به‌که‌م که‌سم که‌ پێیدا ده‌په‌رمه‌وه‌ له‌ پیغه‌مبه‌ران که‌ ئۆمه‌تم له‌و پرده‌ ده‌په‌رینه‌وه‌ وه‌ له‌و رۆژه‌دا

هیچ کس قسه ناکات تهنه پټغه مبه ران نه بن وه ووتهی پټغه مبه ران له و
 روزه دا نه و په خوا په سه لامه تیان بفرمو و له لیواری نوزه خ چند قولای
 هیه وه ک دپکی (سه عدان) وایه نایا دپکی سه عدانیتان بینیه؟ ووتیان به لئ
 فرموی به لئ وه کو دپکی سه عدان وایه به لام گه وره یه کای به س خوا ده زانی
 جا کاتې خه لکه که ده یانه وی له سر پرده که بپه پنه وه نه قولایانه په لاماریان
 ده دن له ولا و نه ولادا جا هیدانه به وی گونا هه کانیانه وه په لامار ده درین و
 ده که وننه خواره وه هیهانه بریندار ده بن و رزگاریان ده بی وه هه شیان
 قولاییه کان نه جنیان ده کن و له پاشان رزگاریان ده بی هه تا کاتې خوی
 گه وره وه هه شیان خوی گه وره نه وی بیه وی ره حمیان پی ده کات له نوزه خ
 ده ریان دینیت، فرمان ده کات به فریشته کانی که وا نه و که سهی ده ریپنن که
 خوی په رستوه ئینجا فریشته کان ده ریان دینن وه ده یان ناسنه وه به
 شوینه واری کرپوش برنیا و ده خوی گه وره شوینه واری کرپوش برنی
 حرامی کردوه له سر ناگر، وه دینه ده ره وه له ناو ناگر لاشیان رهش بووه
 وه کو خه لوز و سوتا و ئینجا ناوی ژیا نه و یان پیدا ده کن و نیر چون
 دلنه ویله له ناو ناو سه وز ده بیت ناو سه وز ده بنه وه ده بنه مرفیکی ناسایی
 نه و جا خودا له دادگای بنده کان ده بیته وه، پایا ویک ده میتن له نیوان به هه شت
 و نوزه خدایه وه دوا ین که سه له ناگری نوزه خ دینه ده ره وه بق به هه شت
 روی له لای نوزه خه ده لئ نهی په روه دگار دم و چاوم وه رگریزه له ناگری
 نوزه خ که بلنسه کای سه وتاندمی خوی گه وره ش پی ده فرموی ره نگه
 نه گر نه کارهت بق بکری داوی شتی تر بکای؟ ده لئ نا به گه وره یی تر
 داوی شتی تر ناکم ئینجا چهندهی که خوا مه یلی لی بیت عهد و پیمان
 ده دات که داوی شتی تر نه کات وه خوی گه وره روی له ناگره که دور

دهخاتهوه، كه تهماشای بههشت و ناز و نيعمهتی بههشت دهكات نهوهندی
خواهز بکات بئ دهنگ دهبيټ له پاشان دهلئ نهی پهروهگارم نزیکم
بکهرهوه له دهرگای بههشت، وه خوای گهوره پټی دهفرموئ ټایا تق عهد
و پهيمانته دا كه چي تر داوای شتي تر نهكهي؟ نهویش دهلئ ټوميد دهكهم
نهم به بهدبهخترين كهس له لای تق ټينجا پټی دهفرموئ ټایا رهنگه نهگهر
نهم كاروت بؤ بکريئ داوای شتي تر بکهي نهویش دهلئ به گهورهیی تق
سویندم داوای چي تر له تق ناکهم ټينجا خوا چهنده حهزي لی بيټ عهد و
پهيمانی لی وهردهگرئ و ټينجا دهبيهن بؤ بهردهم دهرگای بههشت وه كه
چاوی به ناز و نيعمهت و خوشی و شاديپهكانی بههشت دهكهوئ سهرسام
دهبئ و نهوهندی خوا حهزي لی بيټ بئ دهنگ دهبيټ.

نهوجا دهلئ نهی خوايه بمبهره ناو بههشتهوه!

خوای گهوره دهفرموئ نهی هاوار له دهست بئ پهيمانی تق نهی ټادهميزاد
چهنده بئ پهيمانيت خو له لای خوت نهوهنده عهد و پهيمانته دا كه چيی تر
داوا نهكهي، نهویش دهليټ خوايه نهكهی به بهدبهخترين كهس له
دروستكراوانته ټينجا خوای گهوره كاری نهم بهندهی خوی پټ دهكهنئ له
پاشان مؤلهتی چوونه بههشتی پټ دهديات و پټی دهليټ داوا بکه ههتا پټی
بدهم و ټاوانته بهينمهدي نهویش خۆزگه يهکی زؤر دهخوای و داوای هاتنهدي
گهلی ټاوات دهكات ههتا هرچی دهوئ داوای دهكات نهوسا خودا شتي بير
دهخاتهوه و دهفرموئ له شتي تريش داوا بکه نهوانهی كه خوی له بيري
نهماوو خودا بيري دهخاتهوه تا كوتايی خۆزگه و ټاواتی نهوجا خودا پټی
دهفرموئ نهمه و نهوهندی تريش له گهلی بؤ تق.

باب التسبیح والدعاء فی السجود

۱۲۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ: ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ)).

(به شی ته سباحت و دعا له سوجهدا)

عائشه خان (رضی اللہ عنہا) دہ فہرموی پیغمبرہری خوا (ﷺ) نذر دوعای له کرنوش (سجدة) و روکوعدا دہ کرد و دہ فہرمو: ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي))

واته: تو خودایه کی پاک و بی گہردی نهی پەرودہ دگارم له سایهی خوتہ و دیه که من ته سبیح و سوپاسی تو دہ که م نهی خوایه لیتم خوش به (یتأول القرآن) واته که خوا له م ثایه ته داوای لی دہ کات که ته سباحتی خوا بکات (فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا).

۱۲۸. وَعَنْهَا أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ، فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ: مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيدُ مِنَ الْمَغْرَمِ! فَقَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَّبَ، وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ)).

عائشه خان (رضی اللہ عنہا) دہ فہرموی پیغمبرہری خوا (ﷺ) له پاش ته حیات و پیش سہ لامدانہ وه له ناو نویردا نه م دوعایهی دہ کرد: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ)

واته: (خوابه په نانت په نات ده گرم له سزای ناوگرې، وه په نا ده گرم به تر له ناژاوهی ده ججال وه په نات پې ده گرم له ناژاوه و فیتنه ی مردن و ژيان وه په نا ده گرم خوابه به تر له تاوانباری و که له که بوونی قهرز و قوله له سهرم، وه په کي عه رزی کرد نه ی پیغه مبهری خوا بځ نه وه نده باسی قهرز و قوله ده که ی، فه رموی: پیاو نه گهر که ونه ژیر بالی قهرزه وه نووشی درق و ده له سه ده بیټ و به لښ د ه دات نایباته سهر.

۱۲۹. عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: عَلَّمَنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي، قَالَ: ((قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)).

له نه بو به کړی راستگو (رضي الله عنه) ده گپړته وه ده فه رموی به پیغه مبهری فه رمو دوعا و نزا به کم فیر بکه له ناو نو یژدا بیکه م، نه ویش فه رموی بلئ: (قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ).

خوابه من سته م له نه فسی خوم کرد به سته میکی زور وه جگه له تر که سی تر راده ی نه وه نیه که له گوناو و تاوانم خوشبځ و میهره بانیت. به لوتفو که په می خوت لیم خوشبه میهره بانیم له گه ل بنوینه به پاستی تر تاوان به خوش و میهره بانیت.

باب الذکر بعد الصلّاة

۱۳۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّنُورِ مِنَ الْأَمْوَالِ بِالدرَجَاتِ الْعُلَا وَالنَّعِيمِ

الْمُقِيمِ، يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ
يَحْجُونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيُجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ. قَالَ: ((أَلَا أُحَدِّثُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ
أَذْرَكُمْ مِنْ سَبَقِكُمْ وَلَمْ يُدْرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ، وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ
ظَهْرَانِيهِ، إِلَّا مَنْ عَمِلَ مِثْلَهُ، تُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلَاةٍ
ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا: تُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتَحْمَدُ ثَلَاثًا
وَوَثَلَاثِينَ وَتُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ: تَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ
لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُمْ كُلُّهُمْ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ.

(به‌شی / یادی خواکردن پاش نویژان)

ئەبو مۆرەیرە (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوێه که هه‌ژاران هاتن بۆ خزمەتی
پێغه‌مبەر (ﷺ) ووتیان هه‌رچی پایەیی به‌رز و ناز و نێعمەت هه‌یه دراوه به
ده‌وله‌مەنده‌کان و ده‌یه‌یه‌ن بۆ خۆیان وه‌کوئێمه‌ نویژ ده‌که‌ن و وه‌کو ئێمه‌ به
رۆژوو ده‌بن و ئەوان وه‌ مال و سامانیان هه‌یه و حەج و عومره و جیهاد و تۆ
کو‌شان و خێر و خێراتی پێ ده‌که‌ن به‌لام ئێمه‌ مال و سامانمان نیه‌ ئەم
جۆره‌ خێره‌ی پێ بکه‌ین، پێغه‌مبەری خواش (ﷺ) فەرمووی ده‌ی با
کاریکتان پێ بلێم ئەگەر جێبه‌جێ بکه‌ن ده‌گه‌نه‌ ئەوان که‌ پێشتان که‌وتوون
وه‌که‌سیش له‌ پاش ئێوه‌ به‌و پله‌یه‌ ناگات وه‌ ئێوه‌ ده‌بن به‌ باشترین چینی
ده‌وروپه‌ری خۆتان ئەگەر که‌سی وه‌ک ئێوه‌ ئەو کاره‌ بکات ئەویش ئەوه‌یه
که‌ له‌ پاش هه‌موو نویژان سی و سێ جار بلێن (سبحان الله) و سی و سێ جار
بلێن (الحمد لله) وه‌ سی و سێ جار بلێن (الله أكبر) پ‌اوی فەرمووده‌که‌ ده‌لێت
جیا و الایمان لێ په‌یدا بووه‌ ده‌ریاره‌ی یان سی و سێ جار بلێ سبحان الله
سی و سێ جار الحمد لله و سی چوار جار (الله أكبر) ده‌فەرموێ گه‌رامه‌وه‌ بۆ

خزمه تی لیم پرسى فهرموى سى و سى جار سبحان الله والحمد لله والله أكبر.
واته: هه ریه کیکیان سى و سى جار

۱۳۱. عَنْ وَرَادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: أَمَلَى عَلَيَّ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فِي كِتَابٍ إِلَى مُعَاوِيَةَ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ)).

له وه پادی نووسه ری موغیره کوپى شوعبه ده فهرموى موغیره ی کوپى
شوعبه نامه ی پی نوسیم بق موعاوییه ی فهرمانره وای موسلمانان که پیغه مبه ر
(ﷺ) له پاش هه موو نویژه فهرزه کان وه ده یفه رموو: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا
شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا
أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ))

خوایه تۆ تاک و ته نیای هیج شه ریک و هاوه لیکت نیه و مولک و سامان
وسوپاس و دهسته لات شایانی تۆیه و توانای هه موو شتیکت هه یه وه خوایه
ئه وه ی تۆ بیده ی به کهس نابپۆ وه ئه وه ی تۆ نه یده ی به کهس نادری وه
دارای و دهسته لاتداری له لای تۆ هیج دادیکیان پی ناگات.

کتاب الجمعة

باب استعمال الدهن للجمعة

۱۳۲. عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدْهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ، ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُمْسِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى)).

(نامه‌ی ههینی (جمعه)

(به‌شی / به‌کارهینان روڤ بۆ سه‌ر شانه کردن له ههینیدا)

سه‌لمانی فارسی (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: ئه‌و پیاوه‌ی له روژی ههینیدا خۆی بشوێ و تا بۆی بکری خۆی پاک و خاوێن راگرێ و سه‌ر و پێشی خۆی شانه بکات و رووی له قژی بدات یان له‌و بۆنه خۆشه‌ی که ههیه‌تی خۆی بۆخۆش بکات، ئینجا له‌مال ده‌رچێ به‌سه‌ر شانی که‌س باز نه‌دات له هه‌ر شوێنی بۆی کرا نوێژی سوننه‌تی کرد و له پاشان گوێ له روتار بکری ئه‌وا خوای گه‌وره له گونا‌ه و تاوانی نێوان ئه‌و هه‌ینی و هه‌ینی داهاتووی ده‌بوریت.

باب السَّوَاكِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَحَدِيثُ كُلُّكُمْ رَاعٍ

۱۳۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((لَوْلَا أَنْ أَشُقُّ عَلَى أُمَّتِي - أَوْ عَلَى النَّاسِ - لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ)).

(به‌شی سیواک کردن له رؤزی هه‌ینیدا،

وه فه‌رمووده‌ی (کَلُّم راع))

له نه‌بو هورده‌یره ده‌گیریتته‌وه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی نه‌گه‌ر له‌به‌ر نه‌زیه‌ت و ناخوشی نه‌با له‌سه‌ر تۆمه‌تی من یان له‌سه‌ر خه‌لکی فه‌رمانم ده‌کرد به‌ سیواک کرن له‌گه‌ل هه‌موو نوێژان.

۱۳۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُول: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ: الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ)).

عه‌بدوللای کوبی عومه‌ر (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بوو ده‌یفه‌رموو ئیوه هه‌موو وه‌ک شوان وان له‌سه‌ر چاودیری و به‌رپرسیاریه‌تی خۆتان به‌سه‌ر ژێرده‌سته‌کانتان، پێشه‌وا و سه‌رکرده‌کان شوانن به‌سه‌ر نه‌و گه‌له‌ی له‌ ژێر ده‌ستیان دایه‌ و پیاویش شوانه‌ به‌سه‌ر مال و منال خۆی و وه‌ ئافره‌تیش شوانه‌ به‌سه‌ر به‌رپرسیاریه‌تی له‌ مالی می‌ردی وه‌ هه‌روه‌ها تۆکه‌ر و به‌نده‌ش شوانن به‌سه‌ر نه‌و مال و سامانه‌ی که له‌ ژێر ده‌ستیان دایه‌ له‌ مال و سامانی گه‌وره‌که‌یان.

باب الغسل يوم الجمعة

۱۳۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لِلَّهِ تَعَالَى عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ حَقٌّ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا)).

(بهشی خوښوړدنې روژی ههینی)

نهبو هوردهیره (رضي الله عنه) دهه رموئ پټغمبهه (ﷺ) هه رموئ: (ماڼي خواي گه ورهيه له سهه هه موو موسلمانې بالغ له هه فته په کدا جارک خوي بشوات).

باب الساعة التي في يوم الجمعة

۱۳۶. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: ((فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا)).

(بهشی نهو کاتهی له روژی ههینیدا ههیه که نزاى نیادا گیرایه)

نهبو هوردهیره (رضي الله عنه) دهه گټړټه وه که پټغمبهه (ﷺ) باسی روژی ههینی کرد و هه رموئ: (له روژی ههینیدا کاتیک ههیه هر بهندهین موسلمانې نوټز بکات و داوای هر شتن له خوا بکات نهوا بیگومان پیی ده درټ، وه به په نجه ناماژهی پی کرد که کاته که زږ که مه).

باب ما يقرأ في صلاة الفجر يوم الجمعة

۱۳۷. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ((كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ﴿الْم تَنْزِيلُ - السُّجْدَةُ﴾، و ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ﴾.

(به شی / نه و سورده ته ی ده خویندری

له نویژی به یانی روژی ههینی)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) دهه رموی پیغه مبهری خوا (ﷺ) عاده تی وابوو له روژی ههینی نویژی به یانی له پاش سورده تی فاتحیا نه م دوو سورده تی ده خویند ﴿الْم تَنْزِيلُ - السُّجْدَةُ﴾، و ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ﴾.

باب المشي الى الجمعة

۱۳۸. وَقَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ ، وَمَنْ قَالَ السَّعْيُ لِلْعَمَلِ وَالذَّهَابُ لِقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا﴾ ، وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: يَحْرُمُ الْبَيْعُ حِينَئِذٍ، وَقَالَ عَطَاءٌ: تَحْرُمُ الصَّنَاعَاتُ كُلُّهَا.
(به شی / رویشتن بو نویژی ههینی)

وه خوای گه ورده دهه رموی: ﴿فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ واته بیهن بو یادی

خوا وه دهه رموی: ﴿وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا﴾

واته: کاری بو کرد وریگای بو بهی.

وہ عہدوللای کوہی عہدباس (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی قہدہ غہ کراوہ
لہ کاتی بانگی نوژی ہیینیدا کرین و فروشتن بکری، وہ عہطا فہرموی حہرام
و قہدہ غہ یہ نیش و کار و پیشہ سازییہ کان لہ کاتی بانگی نوژیڈا.

۱۳۹. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ
أَخَاهُ مِنْ مَقْعَدِهِ وَيَجْلِسَ فِيهِ.

عہدوللای کوہی عومہر (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہ مہری خوا
(ﷺ) نہی کردوہ لہ کہ سئی یہ کیک لہ جیگا کہی ہلبسینن و خوی لہ
جیگای نہو دابنیشن.

۱۴۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا قُلْتَ
لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنْصِتْ، وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَقِيتُ)).

نہو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ گیزیٹہوہ کہ پیغہ مہری خوا (ﷺ)
فہرموی نہ گہر لہ کاتی وتاری ہیینیدا ووتت بہ ہاوہ لت بین دہنگ بہ نہو
قسہی بین جیٹ (لغوہ) کردوہ.

کتاب العیدین

باب فضل العمل أيام العشر

۱۴۱. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ
قَالَ: ((مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذَا الْعَشْرِ)). قَالُوا: وَلَا الْجِهَادُ؟
قَالَ: ((وَلَا الْجِهَادُ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ)).

(نامہی دوو جہڑنہ کان)

(بہشی / فہزلی کردہ وہ لہ دہ رۆژی یہ کہ می مانگی (ذی الحجة) کہ ناسراوہ بہ نۆمینہی حاجیان لہ گہل یہ کہ م رۆژی جہڑنی قوربان)

عہدوللای کوپی عہ بیاس (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیٹفہ مہر (ﷺ) فہرموی ہیچ کردہ وہ یہ کہ نیہ لہ لای وا لہ دہ رۆژہ کانی مانگی (ذی الحجة) گہ ورتہ تر بیت، هاوہ لان ووتیان لہ جیہاد و تیگزشانیش گہ ورتہ ترہ؟ فہرموی جیہاد و تیگزشانیش ناگات بہو، تہنہا پیایو دہرچی بہ مال و بہ گیان بق جیہاد لہ رتی خودا وہ شہید بین و نہ گہ ریتہ وہ.

باب التَّكْبِيرِ أَيَّامَ مَنْى، وَإِذَا غَدَا إِلَى عَرَفَةَ

۱۴۲. وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُكَبِّرُ فِي قُبَّتِهِ فَيَسْمَعُهُ أَهْلُ الْمَسْجِدِ فَيُكَبِّرُونَ، وَيُكَبِّرُ أَهْلُ الْأَسْوَاقِ حَتَّى تَرْتَجَّ مِنْى تَكْبِيرًا، وَكَانَ عُمَرُ يُكَبِّرُ بِمَنْى تِلْكَ الْأَيَّامَ وَخَلْفَ الصَّلَوَاتِ وَعَلَى فِرَاشِهِ وَفِي فُسْطَاطِهِ وَمَجْلِسِهِ وَمَمْشَاهُ تِلْكَ الْأَيَّامَ جَمِيعًا. وَكَانَتْ مَيْمُونَةُ تُكَبِّرُ يَوْمَ النَّحْرِ، وَكُنَّ النِّسَاءُ يُكَبِّرْنَ خَلْفَ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ وَعُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ لَيَالِي التَّشْرِيقِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْمَسْجِدِ.

(بہشی / تہ کبیر لیڈان لہ رۆژہ کانی)

(لہ مینا بوون و چوون بو کیوی عہرہ فہ)

عومہری کوپی خہ تتاب (رضی اللہ عنہ) عادہ تی و ابوو تہ کبیری لی دہدا لہ شوینی خوی لہ ناو گومہزی وہ خہ لکی ناو مزگوت گوئیان لی دہ بوو لہ گہ لی تہ کبیریان لی دہدا وہ خہ لکی بازاپیش تہ کبیریان لی دہدا و بہو شیوہی کہ مینا دہ لہ رزیہ وہ لہ بہر دہنگی تہ کبیرہ یان دا، وہ عومہر ہموو

نه و روژانه ی له مینا بوو ته کبیره ی لی دده دا و چ له پاش نویژه کان و چ له سهر جینگای نووستن و چ له بازار و چ له شوینی دانیشتن و ریگادا. هه موو نه و روژانه، وه مه یمونه له روژی جه ژنی قوریان ته کبیره ی لی دده دا و ئافره تانیش ته کبیره یان لی دده دا و هه تا له زه مانى ئیبانی کوپی عوسمان و عومهری کوپی عه بدولعه زیز هه تا شه وانی جه ژنی قوریان له گه ل پیاوان له مزگه وتندا ته کبیره یان لی دده دا.

۱۴۳. عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرِ الثَّقَفِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ أُنْسًا وَنَحْنُ غَادِيَانِ مِنْ مَنَى إِلَى عَرَفَاتٍ عَنِ التَّلْبِيَةِ، كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) ؟ قَالَ: كَانَ يُلَبِّي الْمَلَبِّي لَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ، وَيُكَبِّرُ الْمُكَبِّرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ.

له موحه مه دی کوپی نه بو به کری سه قه فی ده فهرموئ پرسیارم له نه نه س کرد که ئیمه له مینا ده گه راینه وه بۆ کیوی عه ره فه ده ریاره ی ته لبیه (لبیک اللهم لبیک) لیدان چۆن لیتان دده دان له گه ل پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی هه ندئ کس (لبیک اللهم) یان لی دده دا و پیی ناخوش نه بوو وه هه ندیک ته کبیره یان لی دده دا دیسان ئینکاری نه ده کرد.

۱۴۴. عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ: كُنَّا نَوْمُرُ أَنْ نَخْرُجَ يَوْمَ الْعِيدِ حَتَّى نُخْرِجَ الْبَكْرَ مِنْ خِدْرِهَا، وَحَتَّى نُخْرِجَ الْحَيْضَ فَيَكُنَّ خَلْفَ النَّاسِ فَيُكَبِّرْنَ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ بِدُعَائِهِمْ، يَرْجُونَ بَرَكَةَ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَطَهْرَتَهُ.

له حه فسه له نوم عه تیه ده فهرموئ ئیمه فهرمانمان پئ ده کرا له روژی جه ژن له مال ده رچین بۆ نویژی جه ژن هه تا نه و کچانه ی له ژیر په رده شدا بوون ده هاتن وه نه و ئافره تانه ی له بئ نویژی دابوون ده هاتن له پشت خه لکان داده نیشتن وه ته کبیره یان لی دده دا و له گه ل خه لکان وه دوعایان

له گه لځه لکانی تر ده کړد و داوای پیت و بهر هکته و خاویڼ بوونه وه له گونا ه ده کړد له وړو ده دا.

۱۴۵. عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ وَتَرَكُزُ الْحَرَبَةُ قُدَّامَهُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ النُّحْرِ ثُمَّ يُصَلِّي.

له نافع له عه بدوللای کوپی عومر (رضي الله عنه) ده گپړته وه که پیغه مبر (ﷺ) نیزه ی خوی له پیش خوی ده چه قاند له کاتی نویژی جه ژنی قوریان و ره مه زاندا و نویژی ده کړد.

۱۴۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ (عَلَيَّ) وَعِنْدِي جَارِيتَانِ تُغْنِيَانِ بَغْنَاءٍ بُعَاثَ فَاَضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوْلَ وَجْهِهُ، وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَأَنْتَهَرَنِي وَقَالَ: مِرْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ الرَّسُولِ (ﷺ)؟ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: ((دَعُهُمَا))، فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزَتْهُمَا فَخَرَجَتَا، وَكَانَ يَوْمٌ عِيدٌ يَلْعَبُ السُّودَانُ بِالْأَدْرِقِ وَالْحَرَابِ، فِيمَا سَأَلْتُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَإِمًا قَالَ: ((تَشْتَهَيْنِ تَنْظُرِينَ))؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَأَقَامَنِي وَرَاءَهُ خَدِّي عَلَى خَدِّهِ، وَهُوَ يَقُولُ: دُونَكُمْ يَا بَنِي أَرْفَدَةَ حَتَّى إِذَا مَلَلْتُ قَالَ: حَسْبُكَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَادْهَبِي.

عائشه (رضي الله عنها) ده فهرموئ دوو که نیزه کم له لا بوون گورانیان ده گوت به سر شهري بو عاسدا له و کاته دا پیغه مبر (ﷺ) هاته ژوره وه له سر نوینه که ی پالکه وت رووی له نیمه وهر چه رخاڼ وه له پاشان نه بوبه کړی باوکیشم هاته ژوره وه له پیښدا له منی خوپی و پیم هه لشاخا نه و جا فهرمووی بالرده ی شہیتان له لای پیغه مبر ی خوا لیده درئ؟ پیغه مبریش (ﷺ) رووی کرده نه بوبه کړ وه فهرمووی نه ی نه بوبه کړ وازیان

لِيْ بَهِيْنَه بَا سِرُوْدَه كِه يَان بَلِيْن چَوْنَكه ئه مِرَقْ جِه زَنِي مَوْسَلْمَانَانَه، عَائِيْشَه (رَضِي اللّٰه عَنْهَا) فِه رَمُوِي جَا كَاتِي ئه بُوْبِه كِر نَاكَاي لَه نِيْمَه نِه مَا مَنِيْش بَه نَامَاژَه تِيْم كِه يَانْدَن كِه بَرِيْن كِه نِيْزَه كَانِيْش رُوِيْشْتَن، عَائِيْشَه دِه فِه رَمُوِي رُوِي جِه زَن بُوو حَه بَه شِيْبِه كَان بَه قَه لَغَان وَ نِيْزَه يَارِيِيَان دِه كِرْد جَا فِه رَمُوِي يَان پَرَسِيَارَم لَه پِيْغَه مَبَر كِرْد (ﷺ) يَان خُوِي فِه رَمُوِي حَه زِدَه كِي تِه مَا شَاي بَكِي؟ رُوْتَم بَه لِيْ جَا مَنِي لَه پِشْتِي خُوِي وَهَسْتَان وَ چِه نَاكَا م نَايِه سِه رَشَانِي وَ رُوْمَه تَم نَا بَه رُوْمَه تِيَه وَه ئه وَجَا پِيْغَه مَبَر فِه رَمُوِي ئِي نِه وَهِي ئِه رَفِيْدَه ! خَه رِيَكِي يَارِي خُوْتَان بِن ثِيْتَر مَنِيْش دِه سْتَم كِرْد بَه تِه مَا شَا كِرْدَنِي تَاخُوْم تَا قَه تَم نِه مَا، پِيْغَه مَبَر (ﷺ) فِه رَمُوِي بَه سِه، گُوْتَم بَه لِيْ فِه رَمُوِي دِه بَرَقْ.

۱۴۶م- عَنْ الْبَرَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَخْطُبُ فَقَالَ: إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ، فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا.

بِه پَرَا دِه فِه رَمُوِي گُوِيْم لَه پِيْغَه مَبَرِي خُوا بُوو وَوَتَارِي دِه دَا وَ دِه يَفِه رَمُوِي يَه كِه مَشْتِي لَه م رُوْژ دِه دَا كِه دِه سَتِي پِيْ بَكِيْن ئِه وَهِيَه نُوِيْژِي جِه زَن بَكِيْن وَ لَه پَاشَان كِه كِه پَرِيْنَه وَه مَا لِه وَه قُوْرِيَانِيْمَان سِه رِدِه بِيْپِي وَ كِه سِي تَاوَا بَكَاَت ئِه وَ لَه سِه ر سُوْنَنَه تِي وَ رِيْگَاي نِيْمَه يَه.

۱۴۷. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا يَقْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمْرَاتٍ.

ئِه نِه سِي كُوْپِي مَالِيَك (رَضِي اللّٰه عَنْهُ) دِه فِه رَمُوِي پِيْغَه مَبَرِي خُوا (ﷺ) عَادَه تِي وَابُوو تَاكُو چِه نَد دِه نَكِه خُوْرِمَاي نِه خُوَارِدِيَا نِه دِه چُوو بُو نُوِيْژِي جِه زَن.

۱۴۸. وَعَنْ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: وَيَأْكُلُهُنَّ وَثَرًا.

ئِه نِه س دِه گِيْپَرِيْتَه وَه (رَضِي اللّٰه عَنْهُ) لَه پِيْغَه مَبَرَه وَه (ﷺ) كِه چِه نَد دِه نَكِه خُوْرِمَاي تَاكِي دِه خُوَارِد لَه پِيْش نُوِيْژِي جِه زَن.

باب ما قيل في الزلازل

١٤٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ وَتَكْثُرَ الزَّلَازِلُ وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ وَتَظْهَرَ الْفِتْنُ وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ، وَهُوَ الْقَتْلُ، حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ الْمَالُ فَيَفِيضَ)).

(بهشی / دهبارهی زه‌مین له‌رزه‌کان (زلازل)

ئەبو ھورەیرە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەگێڕێتەوێه کە دەفەرموێ پێغه‌مبەر (ﷺ) فەرموێ (ڕۆژی قیامەت ھەڵناسێ ھەتا عیلم و زانیاری نامێنێت و بومە‌لەرزە زۆر دەبێت و کات و ساتیش نزیک دەبێتەوێه وە فیتنە و ئاشوب زۆر پەیدا دەبێت کە ئەویش کوشت و کوشتارە، وە مال و سامان زۆر دەبێت لەناوێتاندا.

باب خمس لا يعلمهن الا الله

١٥٠. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ: لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ، وَلَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ، وَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَادَا تَكْسِبُ غَدًا، وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ، وَمَا يَدْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ)).

(بهشی / پێنج شت به‌س خوا ده‌یزانی)

عەبدوللای کوبی عومەر دەفەرموێ پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرموێ کلیلی شاراوێه‌کان پێنج کەس نایزانی مەگەر خوا نەبێت کە ئەوانیش کەس نازانی بۆ به‌یانی چ دەبێ، وە نازانی لەناو رەحمی مێینه چ ھەیە وە نازانی به‌یانی نەفس چ دەکات وە نازانی مڕۆڤ کە و لەکوێ دەمرێ وە نازانی کە یاران دەبارێت.

باب معامله المرأة وسفرها

۱۵۱. رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ النِّسَاءَ. قَالُوا: بِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((بِكُفْرِهِنَّ)). قِيلَ: يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ: ((يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ، لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّمَرَ كُلَّهُ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ)).

(بهشی / کرین و فروشتن و سهفه رکردنی نافردهت)

پیغهمبری خوا (ﷺ) بینی له شهوی میعراجا تقدیهی هره تقدی خه لکی
نوزده نافردهت بوون، ووتیان به هوی چیه وه نهی پیغهمبری خوا (ﷺ)،
فه رموی به هوی سپلهی ووتیان تایا سپلهی له خوا ده کهن فه رموی
سپلهی له میزد و خزمی میزد ده کهن و چاکهی نهویان له پیش چاو نییه،
نه گهر سالتیکی ته و او چاکه یان له گه ل بکهی له پاشان شتیکی بچوکیان لی
دیتیت ده لیت قه د خیر و چاکه م لیت نه بینووه.

۱۵۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ)).

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فه رموی پیغهمبر (ﷺ) فه رموی: (بو)
هیچ نافردهتی دروست نیه که نیمان و پروای به خواو به روزی قیامت هینابن
که سه فه ری شهو و روزیک بکات هیچ مه حره میکی (خزمیکی نزیکی) له گه ل
نه بیئت).

کتاب الجنائز

باب البكاء عند المريض

۱۵۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: اشْتَكَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شَكْوَى لَهُ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَهُ فِي غَاشِيَةِ أَهْلِهِ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَقْدُ قَضَى))؟؟ قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَبَكَى النَّبِيُّ (ﷺ)، فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمُ بُكَاءَ النَّبِيِّ (ﷺ) بَكَوْا. فَقَالَ: ((أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا - وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ - أَوْ يَرْحَمُ، وَإِنَّ أَلَمِيَّتَ يُعَذِّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ)) وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَضْرِبُ فِيهِ بِالْعَصَا، وَيَرْمِي بِالْحِجَارَةِ، وَيَحْنِي بِالثَّرَابِ.

(نامه‌ی تهرّم (الجنائز) (به‌شی / گریان له‌لای نه‌خویش)

عہدوللای کوپی عومہر (رضی اللہ عنہ) دہفہرموی سہعدی کوپی عوبادہ نہ‌خویش بوو، پیغہمبہر (ﷺ) رویشت بق سہردانی له‌گہل عہدورہ‌حمانی کوپی عہوف و سہعدی کوپی نہ‌بی وہ‌قاص و عہدوللای کوپی مہ‌سعود، کاتن چووہ ژورہ‌وہ بق لای و دیتی بوراوہ‌تہ‌وہ جا پیغہمبہر فہرموی نایا مردووہ یان ماوہ ووتیان نہ‌مردوہ نہ‌ی پیغہمبہری خوا، ئیتر پیغہمبہر دہستی کرد بہ گریان و خہ‌لکە‌کەش کہ دیتیان پیغہمبہر (ﷺ) بقی گریا دہستیان کرد بہ گریان و فہرموی گویتان لی بیت خودا بہ فرمیسکی چاو و پەژارہی دل نازارتان نادات بە‌لکو نازارتان دہدات بہ‌وہ، ناماژہی بق زمانی

کرد. فرموی یان ره حمتان پی ده کړت، وه مردوو نازار دهری به گریانې و شین و ږږې کردن به سهریدا.

وه عومر (رضي الله عنه) به دار عه صا له وکسه سې دده که شین و ږږې ده کرد یان به ردی تی ده گرت یان خولی به سهردا ده کردن.

باب الكاسية في الدنيا وعقد الشيطان

۱۵۴. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) اسْتَيْقَظَ لَيْلَةً فَقَالَ: ((سُبْحَانَ اللَّهِ، مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتْنَةِ، مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْخَزَائِنِ، مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ، يَا رَبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةً فِي الْآخِرَةِ)).

(به شی / نه وانه ی له دونیا پوښته، ده گریه کانی شہیتان)

له نوم سه له مه (رضي الله عنها) ده گپړته وه که پیغه مېر (ﷺ) شه وئ له خو هلسا و فرموی پاک و خاوینی بې خوا هم شو چهنده ها فیتنه داده به زئ بې سر زه وئ، چهنده له که جینه کانی خوا دابه زیوه سر زه وئ، که سئ ه بې ثافره تانی خوم له خو هلسین زږد که س هیه له دونیا پوښته و به بهرگه له ږږی قیامت پروت و بې بهرگه.

۱۵۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ، يَضْرِبُ كُلُّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ، فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَلِبَ النَّفْسِ، وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانًا)).

نه بو هورهیره (رضي الله عنه) ده گپړته وه پیغه مېر (ﷺ) فرموی شہیتان له ژیر سهری هر به کیکیتان سئ کویره گری لی دده دات له هر

گریه کدا پتی ده لیت شه و دریژه و بخه وه نه گهر هه لسا و یادی خوا ی کرد
 نهوا گریه ک ده کریته وه، نه گهر ده ستونیژی شورد نهوا گریه کی تر
 ده کریته وه، وه نه گهر نویژی کرد گرتی سییه میش ده کریته وه و که به یانی
 کرده وه به لهش سوکی و نهفس پاکی به یانی ده کاته وه به لام نه گهر وای
 نه کرد لهش گران و نهفس پیس و به ته مه ل به یانی ده کاته وه.

باب الدعاء وَالصَّلَاةِ فِي آخِرِ اللَّيْلِ

۱۵۶. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ
 إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ
 لَهُ، مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ)).

(بهشی / نزا و نویژ له کۆتایی شهودا)

ئەبو مورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەری خوا (ﷺ)
 فەرمووی: (له هەموو شەویەک خوا ی گەرە دێتە ئاسمانی دۆنیا له کاتی
 رویشتنی سییهکی کۆتایی شهودا و دەفەرموێ کەسێ لێم بپاریتە وه بۆ
 ئەوهی نزای گێرا بکەم وه کەسێ داوام لێ بکات که بیدەمێ وه کەسێ داوا ی
 لێخۆشبوونم بۆ بکات که لێی خۆشیم).

باب يَكْرَهُ التَّشَدُّدُ فِي الْعِبَادَةِ

۱۵۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَتْ عِنْدِي امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي أَسَدٍ فَدَخَلَ
 عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: ((مَنْ هَذِهِ؟)) قُلْتُ: فَلَانَةٌ،
 لَا تَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ فَذُكِرَتْ مِنْ صَلَاتِهَا. فَقَالَ: ((مَهْ عَلَيْكُمْ مَا تُطِيقُونَ مِنَ
 الْأَعْمَالِ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا)).

(به شی / که راهه تی هه یه توندروهی کردن له خوا به رستیدا)

عائیشه (رضی الله عنها) ده فەرموی ئافره تی له به نی ئەسەد لەلام بوو
لەوکاتەدا پێغه مبه ری خوا هاتە ژۆره وه فەرموی ئەمە کێیه ؟ وۆم فولانه
کەسە کە شو ناخه وی له به ر شه ونویژ کردن فەرموی ئاگاداریه ئەوه نده ی له
تواناتان دایه له کرده وه ی چاک بیکەن خوای گه وره فەزلی خۆی نابێت
به سه رتانه وه هه تا خۆتان بێزار ئەبن له داواکردنی.

۱۵۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (ﷺ): أَلَمْ
أُخْبَرْ أَنَّكَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ؟ قُلْتُ: إِنِّي أَفْعَلُ ذَلِكَ. قَالَ: ((فَإِنَّكَ إِذَا
فَعَلْتَ ذَلِكَ مَجَمَّتْ عَيْنُكَ وَتَفَهَّتْ نَفْسُكَ، وَإِنَّ لِنَفْسِكَ حَقًّا وَلِلْمَلِكِ حَقًّا فَصُمْ
وَأَفْطِرْ وَقُمْ وَتَمَّ)).

عه بدوللای کوپی عومەر (رضی الله عنه) ده فەرموی پێغه مبه ر (ﷺ) پێی
وۆم ئایا تۆ نیت کە پێتان گویتۆم کە شو و شه ونویژ و به رۆژیش به رۆژووی،
وۆتی گوتم ئەم شتانه ده کەم فەرمووی ئەگەر وا بکە ی پەلاماری چاوت داوه
وته فسی خۆت ماندوو کردوه، نه فسی خۆت مانی له سه رت هه یه و مالی و
خیزانت مافیان له سه رت هه یه و به رۆژووبه هه ندی جاریش به رۆژو مه به
شه ویش هه ندیکی بخه وه و هه ندیکی شه ونویژی بکه .

باب الإستخارة في الأمور من غير الفريضة ندبا

۱۵۹. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُعَلِّمُنَا
الِاسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ: ((إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ
بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ
بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ

عَلَّامُ الْغُيُوبِ. اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي فَاقْضُ لَهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ فِيهِ. وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاقْضُ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ)) قَالَ: وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ.

(به‌شی / نیستیخاره (سهرېشك) له هه‌موو كار و

كردوه‌وه‌یه‌كدا خیره‌و سوننه‌ته و جگه له نویژی فهرن

جابیری کوپی عه‌بدوللا (رضي الله عنهما) ده‌فهرموئ پتغه‌مبه‌ری خوا
 (ﷺ) فی‌ری نویژی نیستیخاره‌ی ده‌کردین هه‌روه‌کو فی‌ری سوپه‌تیک له
 قورئانی بۆ ده‌کردین و ده‌یفه‌رموو نه‌گه‌ر به‌کیکیان وویستی کاریک‌ی هه‌بوو
 نه‌یزانی نه‌گه‌ر بی‌کا باشه یان خراپه، با له پێش دا دوو ره‌کعات نویژی
 سوننه‌ت بکات و له دوا‌ییدا ئەم دوعایه بخوێنن: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ
 ... ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ) له ده‌قه عه‌ره‌بیه‌که هاتوه، واته: خوا‌یه داوات لێ ده‌که‌م
 به عیلم و زانستی خۆت و ده‌سته‌لات و توانای خۆت چاکه و خیرم نیشان بده
 و ئەوه‌ی باشه بۆم زالم بکه به‌سه‌ریدا وه داوای به‌ش و باره‌و به‌خششی
 که‌رده‌یی خۆت لێ ده‌که‌م چونکه تۆ توانای هه‌موو شتیکت هه‌یه و من بۆ
 ده‌سته‌لاتم و توانام نییه وه تۆش هه‌موو شت ده‌زانی من نایزایم وه خۆت
 توانا و زانی به هه‌موو نه‌هێنییه‌کان و ئاشکرایه‌کان په‌روه‌ردگارم تۆ ده‌زانی
 نه‌گه‌ر ئەم کاره باشه بۆ دینم و ئاینم باشه بۆ ئیستا و دوا‌روژم ئەوا له
 چاره‌می بنوسه و ئاسانی بکه بۆم وه له‌پاشان دا پیت و به‌ره‌که‌تی تی‌ بخه
 وه نه‌گه‌ر ئەم کاره خراپه بۆ دین و ئایینم و گوزه‌رانم و سه‌ره‌نجامی کارم،
 وه نه‌گه‌ر خراپه بۆ ئیستا و دوا‌روژم ئەوه لێمی لاده و منیش له‌و لاده وه
 هه‌رچی چاکه بۆم بنوسه وه له‌پاشان دا رازیم بکه پیتی وه فه‌رمووی ناوی
 شته‌که بی‌نی له دوعایه‌که‌دا.

باب الأمر باتباع الجنائز

١٦٠. عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ مُقَرِّنٍ عَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرَنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَتَحْنِصِ الْمَظْلُومِ، وَإِبْرَارِ الْقَسَمِ وَرَدِّ السَّلَامِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ. وَنَهَانَا عَنْ آئِيَةِ الْفِضَّةِ، وَخَاتَمِ الذَّمِّ، وَالْحَرِيرِ وَالذِّبَاجِ وَالْقَسِيِّ وَالْإِسْتَبْرَقِ وَرُكُوبِ الْمَيَاثِرِ.

(بهشی / فرمان کردن به دواى مردودا رؤیشتن بۆ گۆرستان)

له موعاوییه ی کوپی موقرن له بهراء (رضی الله عنهم) ده فەرموی پێغه مبهەر (ﷺ) فرمانی پێکردوین به حوت شتان و قەدەغە ی کردوین له حوت شتان:

فرمانی پێ کردوین که به دواى تەرمی مردودا برۆین بۆ گۆرستان وە سەردانی نەخۆش بکەین، وە چوونی بۆ سەر دەعوەت و وە یارمەتی دان و پشتگیری کردنی ستم لێ کراو وە بەجێگە یاندنی سویندخواردن و وە لامی سلاوکردن وە وە لامی کەسێ پزۆی که ووتی (الحمد لله)، وە قەدەغە ی کردوین له بەرکارمێنانی قاپ و قاچاغی زیڕ و زیو و له ئەنگوستیلە ی زیڕ و وە ئالتون و ئاوریشم و وە له دیباج و له قەسی که جۆره جل و بەرگیکن له میسر دروست دەکرا که قوماشیکی له تیکەڵ به ئاوریشم و کتان وە له نیسته برهق و دۆشه که له ی سەر زینی ئەسپ که له ئاوریشم بوو (که جۆره پۆشاکیکن).

باب فضل من تُوفي له ولدٌ

١٦١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((مَا مِنْ النَّاسِ مِنْ مُسْلِمٍ يُتَوَفَّى لَهُ ثَلَاثٌ لَمْ يَلْغُوا الْحِنْتَ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ)).

(بهشی / کهورهیسی که سی منالی نه بالقی بهری)

نه نه س کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فهرموئی پیغه مبهری (ﷺ) فهرموئی ههر موسلمانن سنی منالی نه بالقی بهرن بیگومان خودا له بهر خاتری نهو منالاته ده یخاته به هه شته وه.

باب تکره النیاحه علی المیت

١٦٢. عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: ((إِنْ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبِ عَلَى أَحَدٍ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ)). سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَنْ نِجَحَ عَلَيْهِ يُعَذَّبُ بِمَا نِجَحَ عَلَيْهِ)).

(بهشی / که راهه تی شین و پۆ پۆ کردن به سه هر دوودا)

موغیره (رضی الله عنه) ده فهرموئی گویم له پیغه مبهری خوا (ﷺ) بوو ده یفه رموو درۆ به دهم منه وه وهك درۆ به دهم كه سنی تر نیه هه ركه سنی به ئاره زووی خوی درۆ به دهم منه وه هه لبه ستنی با جیی خوی له ناو ئاگرى دۆزه خ خوش بکات وه هه روه ها گویم له پیغه مبهری خوا بوو ده یفه رموو ههر مردوئی شین و پۆ پۆی له سه ر بکری به هوی نه وه وه سزا ده درۆ.

باب ليس منا من شق الجيوب

۱۶۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ)).
(بهشی / له نيمه نييه كه سى يه خهى خوى دادري)

عبداللہ کوفی مہسعود (رضی اللہ عنہ) دہفہ رموی پیغمبرى خوا
(ﷺ) فہرموی: (له نیمه نییه نہوہى له روومہتى خوى بدات و نہوہى
یہ خہى خوى دادري وہ نہوہى شين و پڑ پڑى سہر دہمى نہ قامى بکات بہ سہر
مردودا).

باب التصدق بالثلث

۱۶۴. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَعُودُنِي
عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي، فَقُلْتُ: إِنِّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ وَأَنَا ذُو
مَالٍ وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَتِي، أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِي مَالِي. قَالَ: ((لَا)). فَقُلْتُ: بِالشُّطْرِ.
فَقَالَ: ((لَا)). ثُمَّ قَالَ: ((الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَبِيرٌ - أَوْ كَثِيرٌ - إِنَّكَ إِنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ
أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ، وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي
بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تَجْعَلَ فِي فِي امْرَأَتِكَ)).

(بهشی / خير کردن به سييه کی مال)

له سہعدی کوفی نہبی وہ قاص (رضی اللہ عنہ) دہفہ رموی سالی حہجی
مالثاواى نہ خوش کہوتم له مہککہ و زور کہ شہنگ بووم پیغمبرى خوا
(ﷺ) سہردانی کردم و پیم روت من مالینکی زورم مہیہ و دہمبینی کہ
نہ خوش کہوتووم و تہنہا کچیکم مہیہ کہ کہلہ پور و میراث لی بگری جا
دہمہوی دووبہش له سى بہشی مالہ کم بکم بہ خیر له پاش مردنم

وہسیہت بکہم، پئی فہرمو دروست نییہ، منیش گوتہم دہ نیوہی مالہکہم
 ئویش لہ وہلامدا فہرمووی نابیت، منیش ووتہم دہ سئی یہکی مالہکہم دہکہم
 بہخیر، پیغہمبہری خوا فہرمووی دہ سئی یہک دہبئی وہ سئی یہکیش زقردہ،
 میراتگرہکانت ئہگہر بہ دہولہمندی بہجئی بہیلی چاکترہ لہوہی کہ بہ
 ہہزاری بہجیان بہیلی لہ خہلکی دہست پان بکہنہوہ وہ قوش ہہرجی
 خہرجی دہکہی لہ بہر رہزای خودا ئہوا پاداشتی لہسہر وہردہگریٹ تہنانتہ
 ئہو پاروہی کہ دہیدہیت بہ دہمی خیزانہت پاداشت وہردہگریٹ.

باب ما ینہی عن الحلق عند المصیبة

۱۶۵. وَجِعَ أَبُو مُوسَى وَجَعًا فُغْشِيًّا عَلَيْهِ رَأْسُهُ فِي حَجَرٍ امْرَأَوْ مِنْ أَهْلِهِ فَلَمْ
 يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا. فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ: أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِئَ مِنْهُ رَسُولُ
 اللَّهِ (ﷺ)، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) بَرِئَ مِنَ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقَةِ.

(بہشی / نہہی کردن لہ قز رنینہوہ)

لہکاتی بہلا و موسی بہتدا)

ئہبو موسا (رضی اللہ عنہ) ئازاریکی زقردی ہہبوو لہو نہخوشیہ بورایہوہ
 وہ سہری لہسہر کوشی خیزانہکہی دانابوو، خیزانہکہی دہستی کرد بہگریان
 و ہات و ہاواری کرد ئویش نہیتوانی لہو کاتہدا وہلامی خیزانہکہی بداتہوہ
 وہ لہو کاتہدا کہ بہ ئاگا ہاتہوہ ووتی من بیزار و بہریم لہوہی کہ
 پیغہمبہری خوا (ﷺ) لئی بیہریہ، کہ پیغہمبہری خوا بہریہ لہو
 ئافرہتہی کہ شین و شہپوپہ و قزی خوی دہتاشی و یہخہی خوی دادہدپئی.

باب القیام للجنّازة

۱۶۶. عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا حَتَّى تُخَلَّفَكُمْ)).

(بهشی / هه لسانه وه له بهر تهرمی مردودا)

له عامیری کوپی ره بیعه ده گپرتته وه له پیغمبر (ﷺ) که ده فهرموئی نه گهر تهرمی مردودان دیت بوی هه لسن هه تا تهرمه که تیده به پی له لاتان.

باب حمل الرجال للجنّازة

۱۶۷. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدُمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا؟ يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ)).

(بهشی هه لگرتنی پیاوان بو تهرمی مردوو)

له نه بی سه عیدی خودری (رضی الله عنه) که پیغمبری خوا (ﷺ) ده فهرموئی کاتی تهرمی مردوو داده نری له ناو داری تهرما و پیاوان هه لی ده گرن ده یخه نه سهر شانیاں بو گورستان، نه گهر مرفیکی باش و چاکه خواز بو بیئت ده لی زووکن بعبه و نه گهر مردوه که مرفیکی باش نه بیئت بانگ ده کا و ده لیت هه ی هاوار و پۆ پۆ بو خۆم بو کویم ده بهن، وه هه موو که سی نه م ده نگه ده بیستی ته نها ناده میزاد گوئی لی نابیت وه نه گهر گوئی لی بیت له ترسان ده توقی وزنده قی ده چی.

باب فضل من شهد الجنابة

۱۶۸. عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ شَهِدَ الْجَنَابَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ))، قِيلَ: وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: ((مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ)).

(به شی / فه زلی که سی ناماده ی تهر می مردوو بیّت)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبر ی خوا (علیه السلام) فهرموی: (که سی ناماده ی تهر می مردوو بیّت هتا نویژی له سر ده کری. به قه د یه ک قیرات خیری بق ده نوسری وه که سی ناماده بی هتا ده نیژی نه وا خیری دوو قیراتی بق ده نوسری، یه کن ووتی دوو قیرات چیه و چنده؟ فهرموی به قه ده دوو کتوی گهره ن).

باب إسلام الصبي

۱۶۹. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجَّسَانِهِ)).

(به شی / موسلمان بوونی منال)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبر (علیه السلام) فهرموی هه منال که له دایک ده بیّت به سروشت له سر فتره و نیسلامه تی له دایک ده بی به لام له وه و دوا دایک و باوکی ده یگرن و وه کو خویان ده یکن به گاوریان به جوله که یان به ناگر به رست.

باب قاتل النفس

۱۷۰. عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ حَلَفَ بِعَلَقِ غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ عَذَّبَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ)).

(به‌شی / که‌سی خوی بکوژی)

سابیتی کوبی (ضحاک) ده‌گپرتنه‌وه که پیغمبر (ﷺ) فرموی که‌سی سویند بخوا له‌سر دینیک جگه له دینی نیسلامه‌تی به نه‌نقه‌ست و به‌درق نه‌وه چونی گوتوو و ده‌بین (وه‌کو بلن دینم به دینی جوله‌کان بیت نه‌م نیشه وایه) وه که‌سی خوی بکوژی به شتی له‌ناو ناگری دوزه‌خیش دیسانه‌وه به‌و شته سزا ده‌دریته‌وه).

باب النهي عن سبِّ الأموات

۱۷۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا)).

(به‌شی / نه‌هی کردن له جنیودان به مردوو)

له عائشه‌وه (رضی الله عنها) ده‌گپرتنه‌وه که پیغمبری خوا (ﷺ) فرمویه‌تی جنیق به مردوو مه‌دهن چونکه نه‌وان گه‌یشتن به‌و کرده‌وه‌ی که له پیش خویان به‌ری کرد.

(کتاب الزکاة)

باب وجوب الزکاة

۱۷۲. عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ (ﷺ): أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ: ((مَالُهُ مَالَهُ)) وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَرَبَّ مَالَهُ، تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَحِلُّ الرُّجِمَ)).

(نامه‌ی زهکات)

(به‌شی واجیب بوونی زهکات)

له نه‌بی نه‌یوب ده‌گپریته‌وه (رضی الله عنه) که پیاوئی ووتی به پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کرده‌وه به‌کم پیی بلی که به‌هویه‌وه بچم بۆ به‌ه‌شت هاوه‌له‌کانیش ووتیان به‌چی به‌چی وه پیغه‌مبه‌ریش فه‌رمووی خوا به‌پرسته و هاوه‌لی بۆ بریار مه‌ده و زه‌کات بده و سه‌ردانی خزم و که‌س بکه.

۱۷۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تُوْفِيَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ))؟؟ فَقَالَ: ((وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ، وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا)) كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنَعِهَا. قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ.

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کوچی دواپی کرد و نه‌بویه‌کر بوو به‌جینشینی نه‌و، له عه‌ره‌به‌کان هه‌ندی‌ک هه‌لکه‌پانه‌وه له دیندا نه‌بو به‌کر ویستی بچن به‌گزیاندا، عومه‌ری کوپی

خه تباب فهرمووی چۆن شه‌ریان له‌گه‌ڵ ده‌که‌ی نه‌دی نه‌تبیستوو هه‌تبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمووی (فهرمانم پێ کراوه که شه‌ر له‌گه‌ڵ خه‌لکی بکه‌م هه‌تا ده‌لێن (لا إله إلا الله) ئیتر نه‌وکه‌سه‌ی نه‌مه‌ بلی نه‌وا سه‌ر و مالی له‌ من حه‌رام ده‌بێت مه‌گه‌ر له‌ به‌ر مافیکی په‌وا که له‌ سه‌ری بێ به‌پێی شه‌رعی خودا وه‌ حیساب و لیپرسینه‌وه‌ی له‌ سه‌ر خودایه‌، ئه‌بو به‌کر فهرمووی سویندم به‌ خوا چه‌نگ و شه‌ر له‌گه‌ڵ نه‌و تاقمه‌ ده‌که‌م که جیاوازی بکات له‌ نێوان نوێژ و زه‌کاتدا وه‌ ده‌لێن نوێژ فه‌رزه‌ به‌لام زه‌کات فه‌رز نییه‌ نه‌وه‌ی ئینکاری بکات وه‌ نه‌گه‌ر گیسکیکی ده‌دات به‌ پێغه‌مبه‌ر و ئیستا نه‌یده‌دا شه‌ریان له‌گه‌ڵ ده‌که‌م. له‌ و کاته‌دا عومه‌ر فهرمووی بۆم ده‌رکه‌وت که ئه‌بو به‌کر له‌ سه‌ر حه‌ق و راستیه‌.

باب إثم مانع الزكاة

١٧٤. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مِثْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَفْرَعَهُ لَهُ رَبِيبَتَانِ، يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِلَهْزِمَتَيْهِ - يَعْنِي شِدْقَيْهِ - ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا مَالِكٌ، أَنَا كَنْزُكَ، ثُمَّ تَلَا ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ﴾ الآية).

(به‌شی / گوناھی که سیک زه‌کات نه‌دات)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمویه‌تی: (که‌سێ خوا مال و سامانی پێدا و زه‌کاتی نه‌دا له‌ رۆژی قیامه‌تدا ئه‌م مال و سامانه‌ ده‌بێته‌ نه‌ژدیه‌یه‌کی که‌چه‌لی شاخدارێ خاوه‌ن دوو که‌لبه‌ی گه‌وره‌ی ره‌ش و خۆی له‌ ملی گاده‌دا و نه‌لقه‌ ده‌خوات ده‌نوسی به‌

مهردوو لغاوییه وه پیتی ده لئی من مال و سامانه که تم من مال و سامانه که تم له پاشان نه م نایه تهی خوینده وه: ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ﴾ {سوره تی ال عمران، بگه پتیه بقی ته فسیری ناسان بقی رافه کردنی}.

باب إنفاق المال في حقه

۱۷۵. عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَاسْلَطَهُ عَلَى مَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعْلَمُهَا)).

(به شی / سه رف کردنی مال له ریگای شه رعیدا)

له عه بدوللای کوپی مه سعود (رضی الله عنه) ده گیتیه وه که ده فه رموی گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (علیه السلام) ده یفه رموو: (حه سودی بردن له دوو کات به گونا و تاوان نانوسری: یه کیکیان پیایو خوی گه وه مال و سامانی پی ببه خشی و سه رفی بکات له ریگای شه رعیدا و زه کانی لی بدا و نه وی تریان پیایو خوی گه وه دانایی و زانیاری پی به خشرا بی و له نیوان خه لکی بلاوی بکاته وه خه لکی فیژ بکات (واته حه سودی بردن به م دوو که سه دروسته).

باب الصدقة من كسب طيب

۱۷۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ، وَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِمِيزَانٍ لَمْ يُرْبِهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرْبِي أَحَدُكُمْ فَلَوْهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ)).

(به‌شی / صه‌ده‌قه و خیر کردن له مالی پاك و حه‌لال)

ئەبو مورویره (رضي الله عنه) ده‌فه‌رموئ پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (ئەو‌هی خێرئ بکات به‌ قه‌د ده‌نگه‌ خو‌رمایه‌کی له‌ که‌سه‌به‌تی حه‌لال چونکه‌ هه‌رچی حه‌لال و پاك نه‌بێت خوا وه‌ری ناگرێ، وه‌ ئەو‌هی خێری بکا له‌ حه‌لال، خودا وه‌ری ده‌گرێ به‌ ده‌ستی راستی قو‌دره‌تی خ‌ق‌ی وه‌ک چ‌ون یه‌کئ له‌ ئێوه‌ جوانووی ماینئ یان پێچوو‌ه و‌ش‌ترئ ب‌وخ‌ق‌ی په‌روه‌رده‌ ده‌کا، خودایش ئه‌و خێره‌ ئاوا په‌روه‌رده‌ ده‌کا تا ته‌واو که‌وره‌ ده‌بئ وه‌ به‌ قه‌د ک‌ی‌و‌یک‌ی لی د‌ی‌ت.

باب الصَّدَقَةِ قَبْلَ الرَّدِّ

١٧٧. عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((تَصَدَّقُوا فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا، يَقُولُ الرَّجُلُ: لَوْ جِئْتُ بِهَا بِالْأَمْسِ لَقَبِلْتُهَا، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا)).

(به‌شی / خیر و صه‌ده‌قه کردن)

پیش ئەو‌هی لیت وه‌رنه‌گیرئ

حاریسی کو‌پی وه‌هه‌ب ده‌فه‌رموئ گویم له‌ پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) بوو فه‌رمووی: (تا زو‌وه‌ خێر و صه‌ده‌قه‌ بکه‌ن، چونکه‌ کات و زه‌مانێک به‌سه‌رتان داد‌ی‌ت پیاوئ به‌ خێر و صه‌ده‌قه‌وه‌ ده‌روات تا بیدات به‌ که‌سئ به‌لام که‌سی ده‌ست ناکه‌وئ که‌ لێی وه‌رگرێ ، پیاوئ پێی ده‌لێت ئەگه‌ر نو‌ی‌نی ب‌و‌ت ه‌ی‌تابام وه‌رم ده‌گرت به‌لام ئەمه‌ق پ‌ی‌و‌ی‌ستم پ‌ی‌ی نییه‌).

باب أي الصدقة أفضل

۱۷۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَكْبَرُ أَجْرًا؟ قَالَ: ((أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَاحِبُ شَيْءٍ، تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى، وَلَا تُعْمِلُ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ الْخُلُقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذًا وَلِفُلَانٍ كَذًا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ))!

(به‌شی / چ خیر و صه‌ده‌قه‌یه‌ک خیرتره و باشره)

نهبو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرموی پی‌اوی هاته لای پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموی نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا چ خیرتک گه‌وره‌تره له پاداشندا فرموی نه‌و خیره‌ی که ده‌یکه‌ی له شت ساغ بی و دلت پی خوش بی و مه‌ترسی هه‌زار که‌وتنت هه‌بی و هیوای ده‌وله‌مه‌ندبونت هه‌بی، نه‌وه‌ک که‌مه‌ترخمی بکه‌ی هه‌تا نه‌و کاته‌ی گیان ده‌گات به‌ قورگت و به‌لی نه‌وه بیو نه‌م و نه‌مه بیو نه‌و تازه چ سودی ده‌بی چونکه نه‌م ماله ده‌بی به‌ مالی میراتگران.

باب من أمر خادمه بالصدقة

۱۷۹. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ، وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا)).

(به‌شی / که‌سی فرمان به‌ خزمه‌تگوزار و

نوکه‌ری بدات به‌خیرکردن)

عائشه‌خان (رضی الله عنها) ده‌فرموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموی: (کاتی ژن به‌بی ده‌ست بلای له‌خو‌راکی ماله‌وه‌ی ببه‌خشی نه‌وه پاداشتی

باشی بڼه په له سره نهو به خشینه هروڼه مېرده کاش پاداشتی باشی بڼه په چونکه نهو پیدای کړده وه کلل دار و خزینه داریش به هه مان شیوه پاداشی هه په که سیشیان له پاداشتی که سیان که م ناکه نه وه).

باب الحث على أداء أموال الناس، وفضل الغني على الفقير

۱۸۰. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ آدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ وَمَنْ أَخَذَ يُرِيدُ إِثْلَافَهَا أَثْلَفَهُ اللَّهُ)).

(په شی / هاندان له سره دانه وهی مالی خه لکی و فزلی
دوله هندی به سره هژار)

پیغه مېری خوا (ﷺ) فرمووېتی: (که سې مال و سامانی خه لکی لایڼ به قهرز بیه وې بیداته وه نهوا خوا یارمه تی ددهات بڼه دانه وهی قهرزه که، به لام نه وهی بیه وې نه پیداته وه نهوا خوی گوره مال و سامانی به هه در ددهات و خیری لی نابینیت).

۱۸۱. عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَأَبْدَأُ بِمَنْ تَعُولُ وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعْفِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَعْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ)).

حه کیمی کوپی حیزام (رضی الله عنه) له پیغه مېر (ﷺ) ده گېرېته وه که ده فرموې ددهستی سره وه باشته له ددهستی ژیره وه وه نهو ددهستی که ده به خشې باشته له وهی ورده گری، وه ددهستی پې بکه به خزمه نزکه کانت وه کو دایک و باوکت وه چاکترین خیر و صده ده وه لهو خیره په که له سره تیری بڼه وه هرکه سیکیش خوی به دور بگری له روژه ردی و سوال

کردن و سوال دا خودا له ههردوو جیهاندا روو سوور و سه‌به‌رزنی ده‌کات وه
هه‌رکەسێ چاوی له ده‌ستی ئەم و ئەو نه‌بی خوای گه‌رده بین نیاز و
ده‌وله‌مه‌ندی ده‌کات.

باب المنفق والمنسك

۱۸۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ
الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا وَمَلَكَانِ يَنْزِلَانِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا. وَيَقُولُ
الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْسِكًا تَلْفًا)).

(به‌شی / نه‌مه‌ی خیر ده‌کات و نه‌وه‌ی نایکات)

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) ده‌گێڕێته‌وه له پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) كه
ده‌فه‌رموێ هه‌موو رۆژێ له‌سه‌ر به‌نده‌كان ده‌بیته‌وه دوو فریشته داده‌به‌زن بۆ
سه‌ر زه‌وی، یه‌كێکیان ده‌فه‌رموێ: خودایه‌ نه‌وه‌ی به‌خشنده‌یه‌ تۆش پێی
بیه‌خشه و تۆله‌ی به‌زیاده‌وه‌ بۆ بکه‌ وه‌ نه‌وه‌ی تریشیان ده‌فه‌رموێ خودا
نه‌وه‌ی په‌زیل و نابه‌خشێ تۆش لێی بگه‌روه‌ و سامانی به‌هوتینه‌.

۱۸۳. وَعَنْهُ أَيْضًا أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ
كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ تَدْيِيهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا، فَأَمَّا
الْمُنْفِقُ فَلَا يُنْفِقُ إِلَّا سَبَعَتْ أَوْ وَقَرَّتْ عَلَى جِلْدِهِ حَتَّى تُخْفِيَ بَنَانَهُ وَتَغْفُوَ
أَثَرَهُ. وَأَمَّا الْبَخِيلُ فَلَا يُرِيدُ يُنْفِقُ شَيْئًا إِلَّا لَرِقَتْ كُلُّ حَلَقَةٍ مَكَانَهَا فَهُوَ
يُوسِعُهَا وَلَا تَتَّسِعُ)).

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموێ گوێم له پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو
ده‌فه‌رموێ نمونه‌ی پیاوی په‌زیل و چڕۆك وه‌ نه‌وه‌ی به‌خشنده‌یه‌ و سه‌خیه‌
وه‌كو نمونه‌ی دوو پیاو وان كه‌ یه‌كێ سه‌ر و زه‌نی ئاسنی ته‌سکیان له‌ به‌ردا

بئ له ئاستی مه مکیانه وه بئ تا حوله مهی خوار قورگیانه وه جا له دواى جار
 نه وهی مالّ ده به خشى بوى ده کشى و فراوان ده بئ و تا ده گاته به رپئى،
 به لام پیاوى چروک و ره زیل هه رکاتى ویستى خیرک بکات نه م زپئیه که ته سک
 ده بیته وه دپته وه یهک و هه ر دوو ده سستى توند و شه تهک ده درپئ به به رپئیه وه
 وه پئغه مبه ر فه رموى جا په زيله که هه ر هه ولّ و ته قه لا ده دات که بکشى و به
 رینى بکات به لام هه ر ته سک ده بیته وه و له سه رى ناتوانى.

باب على كل مسلم صدقة

١٨٤. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ: ((عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ))، فَقَالُوا: يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ:
 ((يَعْمَلُ بِيَدِهِ فَيَنْقَعُ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقُ)). قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: ((يُعِينُ ذَا
 الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ)). قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: ((فَلْيَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيُمْسِكْ
 عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ)).

(به شى / له سه ر هه موو موسلمانى صه ده قه هه يه)

ئه بو موساى ئه شعهر (رضي الله عنه) له پئغه مبه ر (ﷺ) ده گيرته وه که
 ده فه رموى: (له سه ر هه موو موسلمانى صه ده قه و خیر پئويسته، هاوه لان
 ووتيان: ئه ی پئغه مبه رى خوا نه گه ر نه یبوو چۆن، فه رموى با ئیش بکات
 هه م خوى به خيو بکات هه م خیریش له ده سته که وه ته که ی بکات، گو تيان نه گه ر
 ئه مه ی بۆ نه کرا چۆن فه رموى یاریده ی لیقه و ماوى یان داما و بدات ووتيان
 ئه ی نه گه ر ئه مه شى بۆ نه کرا چى بکات، فه رموى با ره فتارى جوان بئ کارى
 باش و ریگه ی باش بئ، واز له خرابه به پئنى ئه مه بوى ده بیته گه وه ترين خیر
 و صه ده قه .

باب الإستعفاف عن المسألة

۱۸۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ)).

(به‌اشی / خودوورخستنه‌وه له سوال کردن)

نه‌بو هورده‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیریتته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رموی: (سویندم به‌و که‌سه‌ی که گیانی منی به‌ده‌سته که‌سن له ئیوه گوریسن مه‌لبگری به‌ کول و کوله‌دارن به‌ پشتی مه‌لگری بیغروشری پیویستی خوی پی جیبه‌جی بکات که‌لی باشتره له‌وه‌ی بجی بۆ لای خه‌لکی و سوال و ده‌پۆزه بکات ئیتر به‌شی بده‌ن یان نایده‌ن).

۱۸۶. عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ قَالَ: ((يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى)). فَقَالَ حَكِيمٌ: فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أُرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أَفَارِقَ الدُّنْيَا. فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْتِي أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ. ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا، فَقَالَ: إِنِّي أَشْهَدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرِضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْفَيْءِ فَيَأْتِي أَنْ يَأْخُذَهُ، فَلَمْ يَزَلْ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) حَتَّى تُوُفِيَ.

حەكیمی كۆپى حیزام (رضی الله عنه) دەفەرموی داوام لە پێغەمبەرى
 خوا (ﷺ) كرد بەشى دام لە پاشان داوام لى كرده وه هەمديسان بەشى دام
 لە پاشان ديسانە وه داوام لى كرد هەم ديسان بەشى دام، لە پاشان فەرموی
 ئەم مال و سامانە میوهى سهوز و شیرینه و خوشە بەلام كەسى بە چاودێرى
 وەرێگرێ ئەوه خودا پیت و بەرەكەتى تى دەخا بەلام ئەوهى بە چاوچنۆكى و
 هەلپە هەلپەى بۆ بكات و چاوى تى بېرى و تا دەیدەنى ئەو مالە پیت و
 بەرەكەتى تى ناکەوێ وەك ئەو كەسە لى دیت كە هەر دەخوا و تیر نابیت،
 دیارە دەستى بەرز و بەخشەر چاكترە لە دەستى نزم و وەرگر، حەكیم ووتى
 گوتم ئەى پێغەمبەرى خوا سویندم بەوكەسەى تۆى كرده بە پێغەمبەر لە
 پاش تۆ تا لە دنیا دا دەردەچم شت لە كەس داوا ناکەم، وە ئەبوبەكر
 (رضی الله عنه) بانگی حەكیمی كرد و بۆ پێدانی دەستكەوتى جەنگى بەلام
 حەكیم وەرى نەگرت وە عومەر (رضی الله عنه) ئەویش بەم شیوەى بانگی
 كرد بۆ پێدانی سامانى جەنگى وەرى نەگرت وە عومەر فەرموی ئەى خەلكینە
 بە شاھید بن من ئەم مال و سامانە دەدەم بە حەكیمی كۆپى حیزام وەرى
 ناگرێ، راوى دەفەرموی حەكیمی كۆپى حیزام هەتا كۆچى دواى كرد لە
 كەسى تر لە پاش پێغەمبەرى خوا (ﷺ) وەرى نەگرت.

باب مَن سَأَلَ النَّاسَ تَكْثُرًا

١٨٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَسْأَلُ النَّاسَ حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ مُرْغَةٌ لَحْمٍ)).

(به‌شی کسی داوای مال و سامان بکات بۆ زۆربوون)

عبداللای کوری عومەر ده‌فرموی پیغه‌مبیری خوا (ﷺ) فرموی
پیاوی واتان هه‌یه هه‌ر خه‌ریکی ده‌رۆزه و سوال کردنه هه‌تا ده‌گاته رۆژی
قیامت بۆ دیوانی خودا یه‌ک پارچه‌ گۆشتی به‌ روویدا نامینێ و دهم و چاوی
یه‌ک پارچه‌ ئیسقانه و بێ گۆشته.

۱۸۸. كَتَبَ مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُ أَنْ أَكْتُبَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)، فَكَتَبَ إِلَيْهِ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا: قِيلَ
وَقَالَ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ)).

موعاوییه‌ی کوری ئەبی سوفیان نامە‌ی نووسی بۆ موغیرە‌ی کوری
شوعبە (رضی الله عنه) که‌وا شتی‌کم بۆ بنوسه که له پیغه‌مبیری خوا
(ﷺ) ت بیستی‌ی ئەویش بۆی نوی که گویم له پیغه‌مبیری خوا بووه
ده‌ی‌فرموو خوا‌ی که‌وره رقی له سێ شتانه، قسه و قسه‌لۆک کردن فولان
ئاوای گوت فولان ئاوای گوت و مال و سامان به‌ زایه‌دان، و نۆد پرسیار و
سوال‌کردن.

۱۸۹. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَيَّ أَجْرٌ أَنْ تُنْفِقَ
عَلَيَّ بَنِي أَبِي سَلَمَةَ؟ إِنَّمَا هُمْ بَنِي، فَقَالَ: ((أُنْفِقِي عَلَيْهِمْ، فَلَكَ أَجْرٌ مَا
أُنْفَقْتَ عَلَيْهِمْ)).

ئوم سه‌له‌مه (رضی الله عنه) ده‌فرموی ووتم ئە‌ی پیغه‌مبیری خوا (ﷺ)
چه‌ند منالێکم ماوه له ئە‌بو سه‌له‌مه‌ی می‌ردی پیشووم ئە‌گه‌ر مال و سامانیان
پێ ببه‌خشم خێرم پێ ده‌گا؟ پیغه‌مبەر (ﷺ) فرموی مال و سامانیان
بده‌ی وە بۆیان سه‌رف بکه‌ پادا‌شت و هه‌رده‌گری له‌لایه‌ن خودای که‌وره.

۱۹۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللَّقْمَةُ وَاللَّقْمَتَانِ، وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ الَّذِي لَا يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ، وَلَا يُفْطَنُ بِهِ فَيُتَّصَدَّقَ عَلَيْهِ، وَلَا يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ)).

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) دهفه رموی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموی: (هه ژاری نه وه نییه که به سهر خه لکی ده که پی و نه م ده رگا و نه و ده رگا ده کات بق سوال کردن وه له و مال و پاروی نان وهرده گری وه له و مال و دوو پارو وهرده گری یان ده نکي خورما و یان دوو ده نک خورما، به لکو هه ژاری نه و که سه یه که شایسته ی خیر پی کردن نییه و دارایی نیه که پی بزی و له بهر قه درگرتنی خری ناچی بق سوال و ده روزه له خه لکی بکات نه وه هه ژار و فه قیری راسته قینه یه.

۱۹۱. عَنْ زَيْنَبِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: انْطَلَقْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَجَدْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى الْبَابِ حَاجَتُهَا مِثْلُ حَاجَتِي، فَمَرَّ عَلَيْنَا بِلَالٍ فَقُلْنَا {له}: سَلِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَيْجِزِي عَنِّي أَنْ أَتَفَقَّ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامَ لِي فِي حَجْرِي. فَسَأَلَهُ فَقَالَ: ((نَعَمْ، لَهَا أَجْرَانِ، أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ)).

زهینه بی خیزانی عه بدوللای کوپی مه سعود (رضی الله عنها) دهفه رموی چومه لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) دیتم ئافره تی له نه نصارییان له ده رگای مالی پیغه مبهر وه ستابوو پیویستی وه کو پیویستی من بوو و له و کاته بیلال هاتو پیتمان ووت پرسیار له پیغه مبهری خوا بکه ئایا دروسته بق من که مال و سامان سهرف بکه م بق میژدم که عه بدوللا که ده ست کورت بووه هه ندیک هه تیوو له لای بوون خری به خیوی ده کردن، پیغه مبهری خوا فه رموی به لن

دوو پاداشتی بۆ ههیه به پاداشتی خزمایهتی و پاداشتی خێر و سهدهقه کردن.

۱۹۲. وفي رواية: قالت يا رسول الله إِنَّكَ أَمَرْتَ بِالصَّدَقَةِ، وَكَانَ عِنْدِي حُلِيٌّ فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ فَرَزَعَمَ ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهُ وَوَلَدُهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ زَوْجَكَ وَوَلَدَكَ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ)).

له ریبویه تیکی تردا هاتوووه زهینهب ووتی ئهی پێغه مبهری خوا (ﷺ) تو فرمانت به خێر و سهدهقه کردوه وه من ههندیك خشل و ئالتونم ههیه ده موی خێر و خیراتی پێ بکهم که چی به قسهی عهبدوللای کۆری مهسعودی میتردم بێ ئه و خشل و زیره بدهم به عهبدوللای کۆری مهسعود و مناله کانی ئه وه خیرتره، پێغه مبهری خوا فهرموی عهبدوللای کۆری مهسعود راست دهکات و قسهکی تهواوه میتردهکات و مناله کانت له پێشتره که ئه م خیره ی پێ بدهیت.

۱۹۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، حَتَّى نَفَدَ مَا عِنْدَهُ، فَقَالَ: ((مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أُدْخِرَهُ عَنْكُمْ وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعْفِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ)).

ئهو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که خه لکانی له ئه نصارییه کانی مه دینه داوایان له پێغه مبهر کرد ئه ویش بهشی دان و له پاشان داوایان کرده وه ئه ویش دیسان بهشی دان وه تا هه موی تهواو بوو، فهرموی ئه و مال و سامانه ی له لای من له ئیوه ی ناشارمه وه وه ئه وه ی له

دهستم بئ دهیده‌م پیتان وه هر که سیکیش خوی به دور بگری له
 روژه‌ردی سوالکردن خودا له هر دوو جیهاندا روو سوور و سه‌ریه‌رنی ده‌کات
 وه هر که سیکیش چاوی تیری و خوی بئ نیاز بگری چاوی له ده‌ستی
 خه‌لکی نه‌بی خودا ده‌وله‌مندی ده‌کات وه هیچ به‌هره و خه‌لاتی فراوانتر نییه
 له سه‌بر و نارام گرتن.

۱۹۴. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُعْطِينِي
 الْعَطَاءَ فَأَقُولُ أُعْطِهِ مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي، فَيَقُولُ: ((خُذْهُ، إِذَا جَاءَكَ مِنْ
 هَذَا الْمَالِ شَيْءٌ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا سَائِلٍ فَخُذْهُ، وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ
 نَفْسَكَ)).

عومهری کوپی خه‌تقاب (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیغه‌مبه‌ری خوا
 (ﷺ) جاران له مال و سامان به‌شی ده‌دام و پیم ووت بیده به که‌سی که نه
 له من زیاتر پیویستی پی هه‌یه نه‌ویش فرموی نه‌ی عومهر کاتی شتیکت پی
 درا وه‌ری گره به‌لام چاوی تی مه‌پره وه خوت داوی نه‌که‌ی وه خوتی
 مه‌گه‌ینه.

۱۹۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ
 حَبْلَهُ ثُمَّ يَفْدُوَ أَحْسَبُهُ قَالَ إِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَطِبَ فَيَبِيعَ فَيَأْكُلَ وَيَتَصَدَّقَ خَيْرٌ
 لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ)).

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گریته‌وه پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
 فرموی نه‌گر که‌سی بچن گوریسن هه‌لگری به کولی دار بیتن بق بازار و
 بیفرۆشی وه به پاره‌که‌ی لی بیخا و خیر و سه‌ده‌قه‌ی پی بکات باشتره
 له‌وه‌ی دانیشتی به ته‌مه‌لی و سوالکردن له خه‌لکی بکات.

۱۹۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((فِيمَا سَقَتْ السَّمَاءُ وَالْأَعْيُونُ أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعُشْرُ، وَمَا سَقَى بِالنَّضْحِ نِصْفُ الْعُشْرِ)).

عبداللہ بن عمر (رضی اللہ عنہما) دہ گیزتہ وہ کہ پیغہمبہر (ﷺ) دہ فہرموی نہ و کشتوکالہی بہ باران و چرم و چوگہ و کانی و کاریز ناویدری یان دیمی بی نہوا زہ کاتہ کہی دہیہ کہ (واتہ: یہ کہ لہ سہر دہیہ) وہ نہویش بہ ناوکیشان بہ وولاخ واتہ بہ مہسرف و پارہ ناویدری زہ کاتہ کہی نیو دہیہ کہ، واتہ بیست لہ یہ کہ (نصف عشر) واتہ ۲/۱.

۱۹۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ يُوتَى بِالتَّمْرِ عِنْدَ جَذَاذِ النَّخْلِ فَيَجِيءُ هَذَا بِتَمْرِهِ وَهَذَا مِنْ تَمْرِهِ حَتَّى يَصِيرَ عِنْدَهُ كَوْمًا مِنْ تَمْرٍ، فَجَعَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَلْعَبَانِ بِهَذَا التَّمْرِ، فَأَخَذَ أَحَدُهُمَا تَمْرَةً فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَأَخْرَجَهَا مِنْ فِيهِ فَقَالَ: ((أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ آلَ مُحَمَّدٍ لَا يَأْكُلُونَ الصَّدَقَةَ)).

نہو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی خورمایان ہینا بؤ پیغہمبہر (ﷺ) ہتا لہ خزمہ تیدا خہرمانی خورما زور ککراوہ وہ حسہن و حوسینی کچہ زای پیغہمبہر گہمہ و گالتہ یان پی دہ کرد وہ یہ کیکیان دہنکہ خورمایہ کی خستہ دہمیہ وہ پیغہمبہری خواش بینی، وہ ہولی دا دہنکہ خورماکہ لہ دہمی بہینیتہ دہرہ وہ دہری ہینا و فہرموی نایا نازانی نیمہی خانہ وادہی موحمہد زہ کات ناخوین وقہ دہغیہ لہ سہرمان.

۱۹۸. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسٍ أَوْاقٍ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسٍ دُونُ خُمْسٍ دُونُ صَدَقَةٍ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خُمْسَةٍ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ)).

ئەبو سەئیدى خۇدرى (رضى الله عنه) فەرەموى پېغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرەموى لە پېنج ئۆفە زىو كە مەتر زەكاتى لى دەرناكرى وە حوشترىش لە پېنج حوشتر كە مەتر بى زەكاتى نى، وە خورما و دانە و ئۆلە ئەگەر لە پېنج وويسق كە مەتر بوون زەكاتيان تېدا نى (پېنج وويسق دەكاته ۶۵۲ كغم)

باب صدق الفطر

۱۹۹. عَنْ أَبِي عَمْرِو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالْأَنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ لِلصَّلَاةِ.
(بەشەكانى / زەكاتى سەرفىترە)

عەبدوللاى كورپى عومەر (رضى الله عنهما) پېغەمبەرى خوا سەرفىترەى لەسەر پېتويست كردين لە رەمەزاندا بە دانى صاعىك خورما يان صاعىك جۆ لەسەر بەندە و ئازاد و نېز و مې و گەورە و بچوك لە موسلمانان فەرمانى دا كە دەرېكرى لە مال و سامان پېش چوونى بۆ نوێژى جەژنى رەمەزان.
۲۰۰. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: كُنَّا نُخْرِجُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ، وَكَانَ طَعَامُنَا الشَّعِيرُ وَالزَّبِيبُ وَالْأَقِطُ وَالتَّمْرُ.
ئەبو سەئیدى خۇدرى دەفەرەموى ئىمە لە زەمانى پېغەمبەر (ﷺ) زەكاتى سەرفىترەمان دەدا كە صاعىك بوو لە خواردەمەنى يان كە شك يان جۆ يان خورما يان مېژوو.

۲۰۱. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: فَرَضَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ صَدَقَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ.

ثیبن عومەر (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی پیٹھمبہری خوا (ﷺ) زہکاتی
سہرفیترہی فہرزکرد لہ سہر موسلمانان صاعیک لہ جو یان خورما لہ سہر
کہوردہ و بچووک و بہندہ و نازادا.

(کتاب الحج)

باب آداب الحج

۲۰۲. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ)).

(نامہی حج)

(بہشی / نادابی حج کردن)

ثہبو ہوردہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی گویم لہ پیٹھمبہری خوا بوو
(ﷺ) فہرموی کہسی حج بکات و لہ کاتی حج کردنی دا نہچیتہ لای
خیزانی و سہرپیچی فہرمانی خوی نہکرد کہ گہرایہوہ وک ثہو رڈہی کہ
تازہ لہ دایک بوو وایہ.

باب الخطبة أيام منى

۲۰۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) خَطَبَ النَّاسَ يَوْمَ
النُّحْرِ فَقَالَ: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ، أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟)) قَالُوا: يَوْمٌ حَرَامٌ، قَالَ: ((فَأَيُّ
بَلَدٍ؟)) قَالُوا: بَلَدٌ حَرَامٌ، قَالَ: ((فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا؟)) قَالُوا: شَهْرٌ حَرَامٌ، قَالَ:
((فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي
بَلَدِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فَأَعَادَهَا مَرَّارًا))، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: ((اللَّهُمَّ هَلْ
بَلَّغْتُ؟)) قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَوْلَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَوْصِيَّتُهُ

إِلَى أَمْتِهِ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((فَلْيُبْلِغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، قَرُبًا مُبْلَغًا أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ، لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ)).
(به‌شی / ووتاری رؤزانی مینا)

له‌عبداللای کوپی عه‌بباس ده‌گیژیت‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ووتاری ده‌دا له‌ رۆژی جه‌ژنی قوریان فهرموی (ته‌ی خه‌لکینه‌ نه‌م رۆژه‌ چ رۆژیکه‌ ووتیان رۆژی حه‌رام و قه‌ده‌غه‌یه‌، ئینجا فهرموی نه‌م شاره‌ چ شاریکه‌ ووتیان نه‌م شاره‌ شاری حه‌رام و قه‌ده‌غه‌یه‌ که مه‌ککه‌یه‌ فهرموی نه‌دی نه‌م مانگه‌ چ مانگیکه‌ ووتیان مانگی حه‌رامه‌ فهرموی خوین و مال و سامانقان و ناموستان له‌سه‌ر یه‌کتری حه‌رام و قه‌ده‌غه‌یه‌ وه‌کو حه‌رامی نه‌و رۆژه‌ و له‌م مانگه‌تان وه‌ له‌م شاره‌تان دا وه‌ چه‌ند جارێک دووباره‌ی کرده‌وه‌ له‌ پاشان سه‌ری به‌رزکرده‌وه‌ و فهرموی خودایه‌ به‌ شاهید به‌ پیم‌ راگه‌یاندن، وه‌ عه‌بداللای کوپی عه‌بباس فهرموی سویندم به‌وه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته‌ به‌راستی نه‌مه‌ راسپارده‌یه‌که‌ بۆ ئۆمه‌ته‌که‌ی له‌ پاشان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموی با نه‌وانه‌ی لیژهن بۆ نه‌وانه‌ی لیژهنین بگیژنه‌وه‌، وه‌ له‌وانه‌یه‌ نه‌وه‌ی پیی راده‌گه‌ینن تیگه‌یشته‌وتتر بی‌ت، وه‌ ئاگادار بن له‌ پاش من کافر و بی‌ به‌وا نه‌بنه‌وه‌ یه‌خه‌ی یه‌کتری بگرن و له‌ گه‌رده‌نی یه‌کتر بده‌ن.

٢٠٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي بِنَدِي الْحُلَيْفَةِ فَصَلَّى بِهَا، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُ ذَلِكَ.

له‌عبداللای کوپی عومه‌ر (رضی الله عنهما) ده‌گیژیت‌وه پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) وشتره‌که‌ی یه‌خدا له‌ به‌طحاء له‌ نزیک (نو الحلیفه) وه‌ له‌وی نویت‌ی کرد، وه‌ راوی که ده‌لێت عه‌بداللای کوپی عومه‌ر هه‌موو جاران وای ده‌کرد.

۲۰۵. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ تَلْبِيَةَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ.

عبداللہی کوہی عومر (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی تہلبیہ کردنی پیغمبر بہم جوڑہ بوو (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ) واتہ: خودایہ بہ دہم بانگہ وازی تہوہ ہاتووم وہ لہ خزمہتت دام وہ خواہیہ لہ خزمہتت داوم و ہاوہل و شریکت بقیہ و ہہموو سوپاس و ستایش ہہر بقیہ تہوہ، بہخشش و ناز و نیعمت ہہر لہ خوت دی و بی ہاوہل و شہریکی.

۲۰۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ وَمَعَهُ مَنْ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: ادْخُلْ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْكَعْبَةَ؟ قَالَ: ((لَا)).

عہ عبداللہی کوہی نبی ثہوفا دہ فہرموی (رضی اللہ عنہ) پیغمبرہی خوا (ﷺ) عومرہی کرد، توانی مالی خواہی کرد و دوو رکعات نوپڑی سونہتی لہ پشت مہقامی نبیراہیم کرد وہ چہند کہسانہی لہ گہلی بوون بہریان لہ خہلکی گرت نہ بادا نوپڑہ کہی پی بہرن و نازاری بقیہ دروست کہن، پیاوئی ووتی نایا پیغمبرہی خوا (ﷺ) چوہ ناو کہعہ؟ فہرموی نہخیر.

۲۰۷. عَنْ ابْنِ عَمْرِو بْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَأَلَ رَجُلًا عَنْ اسْتِلامِ الْحَجَرِ فَقَالَ: رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَسْتَلِمُهُ وَيُقْبِلُهُ.

لہ عہ عبداللہی کوہی عومر دہ گپڑتہوہ (رضی اللہ عنہ) کہ پیاوئی پرسپاری لی کرد دہ ربارہی ماچ کردنی بہردہ رہشہ کہ (الحجر الاسود) فہرموی خوم پیغمبرہی خوا (ﷺ) دیت دہستی کردہ بہردہ رہشہ کہ و ماچی کرد.

۲۰۸. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا طَافَ الطَّوَافَ الْأَوَّلَ خَبَّ

ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا، وَكَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ.

عبداللہ کو پی عومر (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہمبہری خوا
(ﷺ) کہ تہ وائی یہ کہم جاری دہ کرد لہ دورہی کہ عہدا سن جار بہ نہرمہ
غاردان دہی کرد و چوارہ کہی تر بہ پڑیشتنی ٹاسایی بوو تہ وائی دہ کرد، وہ
کہ سہعی لہ نیوان سہفا و مہ پروہدا لہ لای شیوہ کہی نیوان سہفا و مہ پروادا
نہرمہ غاری دہدا (کہ نیستا لہ نیوان دوو گلوی سہوزا دایہ) نامادہ کار.

۲۰۹. عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: شَكَ النَّاسُ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ
(ﷺ)، فَبِعَثْتُ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) بِشَرَابٍ فَشَرِبَهُ.

لہ نوم فہضل (رضی اللہ عنہا) دہ فہرموی: (خہلکی بہ گومان بوون لہ
رؤئی عہرفہ لہ بہ پڑو بوونی پیغہمبہر (ﷺ)، نوم فہضل دہ فہرموی جا
منیش جامی شیرم نارد بق پیغہمبہر (ﷺ) (تا بزانیں بہ پڑو یان نا)
پیغہمبہری خوا شیرہ کہی خوار دہ وہ نیتر زانیمان کہ بہ پڑو نییہ) ..

۲۱۰. عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ أَتَصَدَّقَ بِجِلَالِ
الْبَدَنِ الَّتِي نَحَرْتُ وَبِجُلُودِهَا.

علی (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغہمبہری خوا (ﷺ) فہرمانی پیکردم
بہو حوشترہی کہ سہرم بریوہ بق قوریانی بہ کھل و پھلہ کانیش کہ لہ سہر
پشتیبیہ وہ بوون وہ پیستہ کہشی بیکہم بہ خیر و سہدہ قہ.

۲۱۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ
كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ)).

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده فەرموئ پيغه مبهري (عليه السلام) فەرموئ ئەم
 عومره يه تاكو عومره ي تر ده بيته كه فاره تي گونا و تاواني نيوانيان وه
 حه جي وه رگيراو له لاي خودا پاداشتي ته نها به هه شته

٢١٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى
 آلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَفَلَ مِنْ غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ يُكَبِّرُ عَلَى كُلِّ شَرْفٍ مِنَ
 الْأَرْضِ ثَلَاثَ تَكْبِيرَاتٍ، ثُمَّ يَقُولُ: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ
 الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، أَيُّونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ
 لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَنَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ)).

عه بدوللای کوپی عومەر (رضي الله عنهما) ده گيڕيته وه كه پيغه مبهري خوا
 کاتي له غهزا يان حه ج يان له عومره ده گه پايه وه له ريگادا به سه ره هه
 به رزاييه كه و ته پۆلكه ي سهر ده كه وت به دهنگي به رز سێ جار ده يوت (الله
 أكبر) وه له پاشان ئەم زيكره ي ده كرد: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ
 الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، أَيُّونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا
 حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ وَنَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ))

واته: ههچ خوايه ك نيه جگه له الله نه بيت وه هاوه ل و شهريكي نيه وه
 مولاك و سامان بۆ خوايه و دهسته لاتی له سه ره هه موو شتيك هه يه وه
 گه راي نه وه بۆ تۆ به كاري و به ندايه تي، كه پۆش بردين بۆ په روه ردگارمان و
 سوپاس گوزارين، وه خواي گه و ره به لي نه كه ي به راست گه ياند و به نده ي
 خۆي سه رخست وه هه ر خۆي كۆمه لي بۆ به روي ژيړ خست.

٢١٣. عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ أَنْ
 يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا.

جابر (رضي الله عنه) ده فەرموئ پيغه مبهري خوا (عليه السلام) ريگه ي نه ده داو
 نه هي ده كرد پياو به شهوا له ناكاو خۆي بكا به مالي خۆي.

۲۱۴. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا يَطْرُقُ أَهْلُهُ، كَانَ لَا يَدْخُلُ إِلَّا غُدُوَّةً أَوْ عَشِيًّا.

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فہرموی پیغہمبری خوا (ﷺ) عادتہی وابو کہ له سہ فہر ده گہ پایہ وہ به شو له نا کاو نہ یدہ دا به سہر مال و منالیدا به لکو یان سہر له به یانی ده گہ پایہ وہ یان دہمہ و نیواری.

باب السفر عذاب

۲۱۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ، فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعْجَلْ إِلَى أَهْلِهِ)).

(بهشی سہ فہر و نیش و نازارہ)

نہ بو ہورہ یرہ (رضی الله عنه) ده گہ پیتہ وہ له پیغہمبری خوا (ﷺ) کہ ده فہرموی: (سہ فہر به شیکہ له عذاب و نازار، خوراک و خوار دنہ وہ و نوستن لئ تیک ده چئ و نه گہ کارتہان له سہ فہر تہ واو بوو پہ له بکن بق گہ پانہ وہ بق لای مال و منالتان.

باب فضل المدينة المنورة

۲۱۶. وَعَنْهُ أَيْضًا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((عَلَى أَثْقَابِ الْمَدِينَةِ مَلَائِكَةٌ لَا يَدْخُلُهَا الطَّاعُونَ وَلَا الدَّجَالُ)).

(بهشی / فه زلی مه دینه ی منه وه ره)

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده فه رموی پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی له سه ر ده رگا کانی شاری مه دینه فریشته کانی خوا وه ستاون ناهیلن نه تا عوون وه نه ده ججال بیته نیو شاری مه دینه ی پیرلۆز.

۲۱۷. قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((الْمَدِينَةُ كَالْكَبِيرِ تَنْفِي حَبْثُهَا، وَيَنْصَعُ طَبِيبُهَا)).

پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رموی: (شاری مه دینه وه کو کوره ی ئاسن وایه پیسی و پوخلی لاده بات و پاک و خاوینی و بۆن خوشی بلو ده کاته وه).

۲۱۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ وَمَنْبَرِي عَلَى حَوْضِي)).

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رموی له نیتوان مال و مینه بهری من بریتیه له مێرگێک له مێرگه کانی به ههشت وه مینه بهرم له سه ر هه زلی که وه سه ره له به هه شتدا.

۲۱۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ الْإِيمَانَ لِيَأْرِزُ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا)).

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ده فه رموی: (ئیمان و به روا په نگ ده خواته وه له مه دینه دا هه روه ک چۆن مار کۆ ده بیته وه و په پکه ده کات له سه ر کونه که ی خۆیدا).

۲۲۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَقُولُ: ((لَا يَكِيدُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ أَحَدٌ إِلَّا انْمَاعَ كَمَا يَنْمَاعُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ)).

ئه نه سی کوپی مالیک ده فه رموی (رضی الله عنه) پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ده یفه رمو: (کهس ناتوانی زه ره ر و ئازار به خه لکی مه دینه بگه ینی وه که سی

ئاوا بكا ئه وا خواى گه وره ده يتوينيته وه له ناوى ده بات وه ك چون خوي له
ئاودا ده تويته وه).

۲۲۱. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
((اللَّهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِينَةِ ضِعْفِي مَا جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ)).

ئهنه نس (رضي الله عنه) له پيغه مبه ر (ﷺ) ده گيريته وه كه ده فه رموي
خودايه گيان، بگيره بۆ خه لكى مه دينه دووقاتي پيت و به ره كه تي مه كه.
۲۲۲. وَمَنْ دُعَانِهِ: ((اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ أَوْ أَشَدَّ، اللَّهُمَّ بَارِكْ
لَنَا فِي صَاعِنَا وَفِي مُدَّنَا وَصَحْحَهَا لَنَا وَانْقُلْ حُمَامَا إِلَى الْجُحْفَةِ)) قَالَتْ
عائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ وَهِيَ أَوْيَا أَرْضِ اللَّهِ، قَالَتْ: فَكَانَ
بُطْحَانُ يَجْرِي نَجْلًا - تَغْنِي مَاءً - آجِنًا، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ إِذَا أَخَذَتْهُ الْحُمَى
يقول:

كُلُّ أَمْرِي وَمُصْبِحِي فِي أَهْلِهِ وَالْمَوْتُ أُنْزِي مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ
وَكَانَ بَلَالٌ إِذَا أَقْلَعَ عَنْهُ الْحُمَى يَرْفَعُ عَقْبِرَتَهُ وَيَقُولُ:

أَلَا لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَبِيتَنُ لَيْلَةً بَوَادٍ وَحَوْلِي إِذْ خِرْتُ وَتَخِيلُ
وَهَلْ أُرِدُنَ يَوْمًا مِيَاءَ مَجْنَةٍ وَهَلْ يَبْدُونُ لِي شَامَةً وَطَفِيلُ
وه له نزاكاني پيغه مبه ر (ﷺ): ((اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ أَوْ
أَشَدَّ، اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَفِي مُدَّنَا وَصَحْحَهَا لَنَا وَانْقُلْ حُمَامَا إِلَى الْجُحْفَةِ)
واته: خوايه گيان چون شارى مه كه كه ت لا خو شه ويست كردين ئاوا شارى
مه دينه ش لاما ن خو شه ويست ترين كه س زياتر، خوايه پيت و به ره كه تيش
بۆمان بنيره بۆ صاع و مش ت و گه ز و پيوانه دا، وه دانه ويژه و ميوه دا وه
ته ندروستى و له ش ساغى بده به دانيش توانى و بيكه به شارى كى سازگار
بۆمان وه ناساغى بگوزده وه ببه بۆ (جوعفه)، عائيشه فه رموي (رضي الله

عنها) چوپنه شارى مه دینه بوه خۆشتترین و خۆشه ویستترین زهوى خوا، وه ده فهرموئ بوطحان ئاوى تیا دا ده پڑی- وه نه بو به کر کاتى تاي گرتبا ده فهرموو: (كُلْ اَمْرِیْ وَ مُصَبِّحْ فِیْ اَهْلِیْ وَ الْمَوْتُ اَدْنٰی مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ) واته مه موو كه سێك نه مېو به یانى له لای خزم و كهس و كارى دایه و وه مردن لێى نزیک تره له ئاوړینهى كه وشه كانى.

وه بیلال نه گه ر تاي بهرى دابا دهنگى به رزده كرده وه ده فهرموو:

اَلَا لَيْتَ شِعْرِيْ هَلْ اَبَيْتَنْ لَيْلَةً
بِوَادٍ وَحَوَّلِيْ اِنْذِخِرْ وَنَخِيْلُ
وَهَلْ اَرِدَنْ يَوْمًا مِيَاةً مَجْنَةً
وَهَلْ يَبْدُوْنَ لِيْ شَامَةً وَطَفِيْلُ

واته: خۆزگه نه مزانی ئایا نه توانم شه وێك له دۆلێكدا بعیتمه وه و له ده ورویه رم (اِنْذِخِرْ) جۆره گیایه كه و جهلیل هه بیته وه ئایا نه توانم رۆژێك بیتمه سه ر ئاوه كانى (مَجْنَةً) (شوینێكه) وه له وێوه هۆزى شامه و توفه یلم لى ديار بیته.

(کتاب الصوم)

باب فضل الصوم

٢٢٣. وَعَنْهُ اَيْضًا اَنْ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم قَالَ: ((الصَّيَّامُ جُنَّةٌ، فَلَا يَرْفُثُ وَلَا يَجْهَلُ وَاِنْ اَمْرُوْا قَاتَلُوْهُ اَوْ شَاتَمُوْهُ فَلْيَقُلْ اِنِّيْ صَائِمٌ مَّرَّتَيْنِ، وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهِ لَخُلُوْفُ فَمِ الصَّائِمِ اَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِيْحِ الْمِسْكِ {يقول تعالى:} يَتْرُكُ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَشَهْوَتَهُ مِنْ اَجْلِ الصَّيَّامِ لِيْ وَاَنَا اُجْزِيْ بِهِ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ اَمْثَالِهَا)).

(نامه‌ی رۆژوو)

(به‌شی / فه‌زلی رۆژوو)

ئه‌نەس (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (رۆژوو قەلغانە لە گوناھ و تاوان، وە ئەگەر کەسێک بەرۆژوو بوو با قەسە ناشرین و قەسە سەردەمی ئەزانی ئەکات بەرامبەر خەڵکی وە ئەگەر کەسێک شەری پێ بفرۆشێت یان جێبۆی پێ پێی بلی من بەرۆژووم دووجار، سویندم بەو کەسە کە گیانی منی بەدەستە بۆنی دەمی رۆژووەوان لەلای خوا لە بۆنی میسک خۆشترە (خوای گەرە دەفه‌رمووی) لەبەر من واز لە خواردن و خواردنەوه و ئارەزووەکانی دینی، رۆژوو بۆ منە و وەمنیش پاداشتی دەدەمەو وە چاکە یەک بە دەیه.

۲۲۴. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَنْ حَقَّظَ حَدِيثًا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) فِي الْفِتْنَةِ؟ قَالَ حُذِيفَةُ: أَنَا سَمِعْتُهُ (ﷺ) يَقُولُ: ((فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَجَارِهِ، تُكْفَرُهَا الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ)).

عومەری کوپی خەتتاب (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی: (کامتان فه‌رموده‌یه‌کی لە پێغه‌مبەر وەرگرتوو دەربارە ی فیتنە و ناشۆب) لەو کاتەدا حوزەیفە روتی من گویم لە پێغه‌مبەر بوو (ﷺ) ده‌یفه‌رموو: (فیتنە و ئازاوه‌ی پیاو لە مال و منالی و دراوسێیه‌که‌ی ده‌بیئت و وە به‌وی رۆژوو و نوێژ و خێر و خیراته‌وه ده‌بیئتە که‌فاره‌تی گوناھه‌کان بۆی).

باب قول الزور في الصوم

۲۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ)).

(به‌شی / قسه‌ی نابه‌جی له کاتی به‌رۆژوو بوندا)

ئەبو ھورەیرە دەفەر موی (رضی اللہ عنہ) پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەر موی
کەسێ واز لە قسه‌ی نابه‌جی و کردەوه‌ی خراپە نەهێنی ئەوا خوا پێویستی
بەو نییه کە واز لە خواردن و خواردنەوه بهێنی.

باب الصوم لمن خاف العزوبة

٢٢٦. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ:
(«مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ،
وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ»).

(به‌شی / رۆژوو بۆ کەسێ توانای ژنهیانی نەبی)

عەبدوللای کۆپی مەسعود (رضی اللہ عنہ) دەفەر موی نێمە لەگەڵ
پیغەمبەری خوا بووین (ﷺ) فەر موی کەسێ توانای ژنهیانی بوو با
ژنهیانی چونکە دەبیته ھۆی پاراستنی چاو و دامەنی وە ئەگەر توانای نەبوو
با بەرۆژوو بیست چونکە رۆژوو بۆی دەبیست بە دەرمان و ئارەزوو شکێن.

باب بركة السحور

٢٢٧. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((تَسَحَّرُوا
فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكََةً)).

(به‌شی / بەرەکەت لە پارشیودا)

ئەنەسی کۆپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دەفەر موی پیغەمبەری خوا (ﷺ)
فەر موی پارشیوو بکەنەوه چونکە پارشیوو پیت و بەرەکەتی تیا یە.

باب السواك للصائم

۲۲۸. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((السَّوَاكُ مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ)).

(به شی / سیواک بو روژووان)

عائشه خان (رضی الله عنها) ده گپ یتیره له پیغمبر (ﷺ) که ده فەرموی: (سیواک کردن ده بیته موی خاویتکردنه وهی ناوده م و رازیبوونی خوی گه وهی له سه ره).

باب من قامَ رَمَضانَ وليَلةَ القدر

۲۲۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).

(به شی / که سی له ره مه زان)

و شهوی قه ده ر شه لسی بو شه نویت

ئەبو هوریره (رضی الله عنه) ده فەرموی پیغمبر (ﷺ) فەرموی که سی مانگی ره مه زان به روژوو بیت به ئیمان و بپوایه وه و داوای پاداشت له خوا بکات خوا له گوناھی پیشووی ده بووێت.

۲۳۰. عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِهِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ.

عائشه خان و ئوم سه له مه (رضی الله عنهما) ده فەرموون که پیغمبر (ﷺ) خوا ده گه یشته به یانی و له ش گران بوون (له جه تابهت دابوو) خوی ده شۆرد و وه به روژووش ده بوو.

۲۳۱. وَعَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقْبَلُ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ، وَكَانَ أَمْلَكُكُمْ لِإِرْبِهِ.

عائشه خان (رضی اللہ عنہا) دہ فہرموی پیغمبر ﷺ عادتہی واپو بہ کیک لہ خیزانہ کانی خوی ماچ دہ کرد و بہ رڈو بوو، وہ لہ ہموو کہ س زیاتر توانای خوگری ہبوو بہ سہر نہ فس و نادرہ زووی خویدا.

۲۳۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَرَأَى زَحَامًا وَرَجُلًا قَدْ ظَلَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ: ((مَا هَذَا؟)) فَقَالُوا صَائِمٌ، فَقَالَ: ((لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ)).

جابری کوہی عہدوللا دہ فہرموی (رضی اللہ عنہ) پیغمبر ﷺ لہ سہ فہردا بینی قہرہ بالغی، وہ پیاوی سیہری بؤ کرابو فہرموی نہ وہ چیبہتی ووتیان بہ رڈوہ، فہرموی لہ چاکہ دانیہ رڈو لہ سہ فہردا.

۲۳۳. عَنْ أَبِي جَحِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَخَى النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ سَلْمَانَ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَرَارَ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَدِّلَةً فَقَالَ لَهَا: مَا شَأْنُكَ؟ قَالَتْ: أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لَيْسَ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا، فَجَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا فَقَالَ: كُلْ. قَالَ: فَإِنِّي صَائِمٌ. قَالَ: مَا أَنَا بِأَكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ، فَأَكَلَ فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَقُومُ، قَالَ نَمْ، فَنَامَ ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ نَمْ، فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ سَلْمَانُ: قُمْ الْآنَ، فَصَلِّ، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَلِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَلِأَمْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، فَاتَى النَّبِيُّ ﷺ فَذَكَرَ لَهُ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ((صَدَقَ سَلْمَانُ)).

لہ نبی جہیفہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پیغمبر ﷺ خوا ﷺ براہہتی خستہ نیتوان سہ لمان و نہبو دہردا (رضی اللہ عنہما) وہ سہ لمان

سەردانی ئەبو دەردای کرد و وه بینی دایکی دەرداء به پەشقاری و بەرگی ناشیرنی لە بەردابوو فەرمووی ئەوه چیتە دایکی ئەبو دەردا ووتی برات ئەبو دەرداء پێویستی به دنیا نییه، کاتێ ئەبو دەرداء هاتەوه خواردنی بۆ دروست کرد به سەلمان ووت تۆ بخۆ من بەرژووم، سەلمان ووتی هەتا تۆ لێی نەخۆین منیش ناخۆم، ئەویش لێی خوارد، کاتێ شو و داهاات ئەبو دەرداء چوو بۆ شەونویژ و سەلمان پێی ووت بخەوه جارێ، ئەویش خەوت پاشان هەلسایەوه سەلمان پێی ووت بخەوه، هەتا شو و ئەوەندەى ئەما، ئینجا سەلمان پێی ووت هەلسە ئینجا هەلسا و بەیەکەوه شو نوێژیان کرد، سەلمان پێی ووت پەرەردگارت مانی بەسەرتهوه هەیه، نەفسی خۆت مانی بەسەرتهوه هەیه، خێزانت مانی بەسەرتهوه هەیه، جا هەریەک مانی خۆی بەدەرێ جا کاتێ بەیانی بۆوه چوو بۆ لای پێغمەبەر (ﷺ) و باسەکەى بۆ گێڕانەوه پێغمەبەر (ﷺ) فەرمووی: سەلمان راستی راستی فەرمووه.

۲۳۴. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَصُومُ حَتَّى نَقُولَ لَا يُفْطِرُ، وَيُفْطِرُ حَتَّى نَقُولَ لَا يَصُومُ، فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) اسْتَكْمَلَ صِيَامَ شَهْرٍ إِلَّا رَمَضَانَ، وَمَا رَأَيْتُهُ أَكْثَرَ صِيَامًا مِنْهُ فِي شَعْبَانَ.

عائیشە خان (رضی اللہ عنہا) دەفەرموێ پێغمەبەر (ﷺ) عادیەتی وابوو کە بەرژوو دەبوو دەمان ووت قەت وازی لێ ناهێنی وە کە بەرژوو نابوو دەمان ووت قەت بەرژوو نابێت (رژووی سوننەت) وەنەمان دیت پێغمەبەر (ﷺ) مانگێک لەسەر یەک بەرژوو بێت تەنھا مانگی رەمەزان نەبێت وە نەمان دیت هیچ مانگی زیاتر تیا دا بەرژوو بایە لە مانگی شەعبان زیاتر.

۲۳۵. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، فِي تَاسِعَةٍ تَبْقَى، فِي سَابِعَةٍ تَبْقَى، فِي خَامِسَةٍ تَبْقَى)).

عبداللہ کبریٰ عہدباس (رضی اللہ عنہما) دہفہرموی پیغمبر (ﷺ) رہمہزان، لہ بیست ویک، لہ بیست و سہ لہ بیست و پینجی).

۲۳۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرَ شَدَّ مِزْرَهُ وَآخِياً لَيْلَهُ وَأَيَّظَ أَهْلَهُ.

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) دہفہرموی پیغمبر (ﷺ) عادہتی و ابوہ کہ دہ شہوی کوتابی مانگی رہمہزان دہات پیشینہکی توند دہکرد و شہونویژی دہکرد و خاویزانی ہلادہستاند.

۲۳۷. وَعَنْهَا أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَغْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ، ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ مِنْ بَعْدِهِ.

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) دہفہرموی پیغمبر (ﷺ) کہ دہ شہوی کوتابی مانگی رہمہزان دہات ٹیعتکافی دہکرد لہ مزگہوتدا ہتا کوچی دوابی کرد وہ لہ دوابی وویش خیزانہکانی وایان دہکرد.

۲۳۸. وَعَنْهَا أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: وَإِنْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لِيَدْخُلَ عَلَى رَأْسِهِ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَأَرْجُلُهُ، وَكَانَ لَا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلَّا لِحَاجَةٍ إِذَا كَانَ مُعْتَكِفًا.

عائشہ خان (رضی اللہ عنہا) دہفہرموی پیغمبر (ﷺ) خوا (ﷺ) ٹیعتکافی دہکرد لہ ناو مزگہوتدا وہ لہ پہجہرہی ثوری مزگہوتدا سہری دہہینایہ

دهره وه و منیش سهریم شانه ده کرد و نه ده هاته وه ماله وه مه گه ر بۆ شتیك
 بوايه كه ئاده میزاد پیویستیته تی.

۲۳۹. عَنْ صَفِيَّةَ زَوْجِ الرَّسُولِ (ﷺ) وَرَضِيَ عَنْهَا أَنَّهَا جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ تَزُورُهُ فِي اعْتِكَافِهِ فِي الْمَسْجِدِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ مِنْ رَمَضَانَ فَتَحَدَّثَتْ عِنْدَهُ سَاعَةً، ثُمَّ قَامَتْ تَنْقَلِبُ، فَقَامَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَعَهَا يَقْلِبُهَا، حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ بَابَ الْمَسْجِدِ عِنْدَ بَابِ أُمِّ سَلَمَةَ، مَرَّ رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ فَسَلَّمَا عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ لهُمَا: ((عَلَى رِسْلِكُمَا إِنَّمَا هِيَ صَفِيَّةُ بِنْتُ حَبِيٍّ)) فَقَالَا: سُبْحَانَ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَبَّرَ عَلَيْهِمَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ الشَّيْطَانَ يَبْلُغُ مِنَ الْإِنْسَانِ مَبْلَغَ الدَّمِّ، وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَيْئًا)).

له صه فیه ی خیزانی پیغه مبه ر (رضی الله عنها) و (ﷺ) ده گیزیته وه كه
 سه ردانی پیغه مبه ری خوی کردوه له مزگه وتدا له کاتی ئیعتکافدا بووه له
 مزگه وت له ده شهوی کوتایی مانگی ره مه زان وه قسه ی له گه ل کردوه چه ند
 کاتیك له پاشان هه لساوه وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له گه لی هه لساوه وه
 هه تا گه یشتوو به ده رگای مزگه وت له نزیک ده رگای ئوم سه له مه له و کاته دا
 نوو پیاو به ویدا تیپه ریان کردوو و سلأویان له پیغه مبه ر کردوو وه ئه ویش
 وه لامی سلأوی وانی دایه وه و فه رموی له سه رخۆ بن ئه مه صه فیه ی کچی
 حوبه ی، ئه وانیش ووتیان (سبحان الله) نه ی پیغه مبه ری خوا، وه ئه و وشه یه
 له لایان گه وره بوو وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموی (شه یتان له ناو دلی
 مرقۆ دا هاتووچۆ ده کات هه روه کو چۆن خوین له ناو ده ماره کان هاتووچۆ
 ده کات وه ترسام كه شتیك بکه ویتته دلتانه وه).

۲۴۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ إِلَّا سَيَطُوهُ الدَّجَالُ إِلَّا مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ، لَيْسَ لَهُ مِنْ نِقَابِهَا نَقَبٌ إِلَّا عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ صَافِّينَ يَحْرُسُونَهَا، ثُمَّ تَرْجُفُ الْمَدِينَةُ بِأَهْلِهَا ثَلَاثَ رَجَفَاتٍ، فَيُخْرِجُ اللَّهُ كُلَّ كَافِرٍ وَمُنَافِقٍ)).

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده گپریته وه ده فهرموی: (هیچ شاریک نیبه که ده جبال نه چپته ناوی جگه له مه که و مه دینه نه بیته وه هیچ ریژه ویک نامینی له و دوو شاره فریشته ی لی نه بی بؤ پاراستن، وه شاری مه دینه ش سئ بوومه له رزه ی تیدا رووده دات ده بیته هوی ده رچوونی هرچی کافر و منافیق و دوو پویه که هیه تیایدا).

۲۴۱. قَالَ ابْنُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ الْإِنْقَاءُ.

عبداللای کوپی عومهری کوپی خه کتاب ده فهرموی ده ستوویژ شورنی به تیر و ته سه لی واته به ته وای پاک بوونه وه.

باب تحية المسجد وصلاة الضحى والتطوع

في البيت وشهر رمضان

۲۴۲. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ)).

(به شی / نویژی چوونه ناو مزگهوت (تحیه المسجد) و نویژی

جیشتنگا و نویژی سوننه ت له ماله وه و مانگی ره مه زان)

نه بی قه تاده ی نه نصاری (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهر (ﷺ)

فه رموی: (نه گهر که سیکتان چووه مزگهوت با دانه نیشتی تاکو دوو ره کعات

سوننه تی چوونه ناو مزگهوت بکات (تحیه المسجد).

۲۴۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ: صَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَصَلَاةُ الضُّحَى، وَتَوَمُّ عَلَى وَتَرٍ.
 نه بی هوردهیره (رضی الله عنه) ده فهرموئی خوشه ویستم پیغه مبهری خوا
 (ﷺ) وه صیهت و ناموزگاری کردم به سئ شتان که وازی لی ناهینم تا کو
 مردن: روزووی سئ روزان له هر مانگی کدا، وه کردنی نویژی چیشتنگاو، وه
 تا کو نویژی وه تر نه که م نه خه وم.

۲۴۴. عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ، وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا)).
 له نافع له عه بدوللای کوپی عومه ر (رضی الله عنهما) ده فهرموئی پیغه مبهری
 (ﷺ): (فهرموئی له ماله کانتان به شی نویژی سوننه تی تیا دا بکه نه وه وه
 ماله کانتان مه کن به گورستان).

۲۴۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فَتُحَتَّ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَغُلِقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ، وَسُلْسِلَتِ الشَّيَاطِينُ)).
 نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) ده گیزیته وه که پیغه مبهری (ﷺ)
 فهرموئی نه گهر مانگی ره مه زان هات ده رگا کانی ناسمان ده کریته وه وه
 ده رگا کانی دوزخ داده خریت و، شهیتانه کان کوت و زنجیر ده کریت.

باب الصائم إذا أكل، ومن مات وعليه صوم

۲۴۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا نَسِيَ أَحَدُكُمْ فَأَكَلَ وَشَرِبَ فَلْيَتِمَّ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطَعَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ)).

(به‌شی / رۆژوووان نه‌گهر خواردنی خوارد وه که‌سی مردوو رۆژوووی له‌سه‌ربوو)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموێ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی که‌سی له‌ بی‌ری چوو به‌رۆژوووه‌ خواردن یان خواردنه‌وه‌ی خوارد با رۆژوووه‌که‌ی ته‌واو بکات، ئه‌وه‌ خوا تێر خواردن خواردنه‌وه‌ی کردوه‌.

٢٤٧. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صَوْمٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيَهُ)).

عائیشه (رضی الله عنها) ده‌گێڕێته‌وه‌ که‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (که‌سی کۆچی کرد و رۆژووێ ره‌مه‌زانی له‌سه‌ربوو که‌س و کاری ده‌توانن بۆ بگرنه‌وه‌).

٢٤٨. وَقَالَ الْحَسَنُ: إِنْ صَامَ عَنْهُ ثَلَاثُونَ رَجُلًا فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ جَازَ.

ئیمامی حه‌سه‌ن (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموێ: (ئه‌گه‌ر له‌ رۆژێکدا سی که‌س بۆی به‌رۆژوو بن ئه‌وا دروسته‌).

٢٤٩. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرِ أَفَأَقْضِيهِ عَنْهَا؟ قَالَ: ((نَعَمْ، فَدَيْنُ اللَّهِ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى)).

عه‌بدوللای کۆپی عه‌بباس (رضی الله عنها) ده‌فه‌رموێ پیاوێ هاته‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ووتی ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا دایکم مردوه‌ و رۆژووێ مانگێک له‌ ره‌مه‌زان قه‌رزاره‌ و بۆی نه‌لوا بیگێڕێت ئایا دروسته‌ بۆی بگرنه‌وه‌؟ فه‌رمووی به‌لێ بۆی بگرنه‌وه‌ چونکه‌ قه‌رزێ خوا نزیکتره‌ که‌ بۆی بگێرنه‌وه‌.

باب تعجيل الإفطار، وصوم الجمعة

٢٥٠. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ)).

(به‌شی / په‌له کردن له رۆژوو شکاندن و رۆژوو هه‌ینی)

له سه‌هلی کوری سه‌عد (رضی الله عنه) ده‌گیریتته‌وه که پیغه‌مبهری خوا ﷺ) فهرمویه‌تی: خه‌لکان به‌رده‌وام ده‌بن له‌سه‌ر خێر و چاکه کردندا. هه‌تا له رۆژوو شکاندن دا په‌له‌ی لی بکه‌ن.

٢٥١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((لَا يَصُومُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا يَوْمًا قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ)).

له نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیریتته‌وه که پیغه‌مبهر ﷺ) فهرمووی: (با که‌ستان رۆژی هه‌ینی به‌رۆژوو نه‌بی‌ت به‌ ته‌نیا (رۆژوو سوننه‌ت) ته‌نها نه‌گه‌ر رۆژیک له‌ پیش یان له‌ پاش له‌گه‌لیدا.

باب الوتر، والإستسقاء، وإستماع

خطبة الجمعة ومن تعار من الليل

٢٥٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَتَرًا)).

(به‌شی / نوێژه بارانه و گویدان)

بو‌ووتاری ئایینی و وه‌که‌سی له‌ شه‌و خه‌وی لی‌ زرا)

له‌ عه‌بدوللای کوری عومه‌ر (رضی الله عنهما) له‌ پیغه‌مبهر ﷺ) ده‌گیریتته‌وه ده‌فهرمووی: (نوێژه‌کانتان به‌ تاک کۆتایی پی به‌ینی له‌ شه‌ودا).

۲۵۳. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا فَتَسْقِينَا، وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا قَالَ: فَيُسْقَوْنَ.

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده گیزیته وه که عومری کوپی خه تناب (رضی الله عنه) عاده تی وابوو که ووشکه سالی و بی بارانی رووی تی ده کردن داوای باران بارینی له خوا ده کرد و ده یگوت خواجه بق خاتری عه عباس کوپی عه بدولموته لیب بارانمان بق بیاریته وه ده یفرموو (خواجه گیان نیمه له کاتی بی بارانی و ووشکه سالی کاتی که پیغمبر ﷺ) له زیاندا مابوو نه ومان ده کرد به تکا کار له لای تق وه بارانت بق ده باران دین و نیستاش بیکه بق خاتری مامی پیغمبر بارانمان بق بیاریته ده فرموی نیر بارانیان بق ده باری.

۲۵۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ قَالُوا، وَمَثَلُ الْمُهْجِرِ كَالَّذِي يَهْدِي بَنَاتَهُ ثُمَّ يَهْدِي بَقَرَةً ثُمَّ كَبْشًا ثُمَّ دَجَاجَةً ثُمَّ بَيْضَةً، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَرُوا صُحُفَهُمْ وَجَلَسُوا وَيَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ)).

نه بو هورده یره ده فرموی (رضی الله عنه) پیغمبر ﷺ ده فرموی نه گهر روژی هینی داهات فریشته کانی خوا له لای ده رگا کانی مزگوته کان داده نیشتن وه نه وانه ی که له یه که مه وه دین بق نویژی هینی ناویان ده نوسن، وه نمونه ی نه و که سه که زووتر دیت بق نویژی هینی وه کو ووشتریکی کردبیته قوریانی له نه جر و پاداشدا وایه وه نه وی له دوی وی دیت وه کو مانگایه کی کردبیته قوریانی وایه و نه وی له دوی نه ویش دیت وه کو به رانیکی کردبیته قوریانی وایه و نه وی له دوی نه ویش دیت وه کو

میشکیتی کردبیتته قوریانی وایه و، نهوهی له پاش نهویش دیت وهکو
هیلکهیهکی کردبیتته خیر وایه، له وکاتهی نیعام دیت بق مزگهوت و ووتاردان
دا. فریشتهکان پهراوهکه دهپیچنهوه و دین بق ناو مزگهوت و گوئی له یادی
خوا دهگرن.

۲۵۵. عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ تَعَارَّ مِنَ
الَّيْلِ فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ
وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، أَوْ دَعَا اسْتَجِيبَ لَهُ، فَإِنْ تَوَضَّأَ
(أَيَّ وَصَلَّى) قَبِلَتْ صَلَاتُهُ)).

له عوبادهی کوپی صامیت (رضی الله عنه) له پیغهمبهری خوا
دهگیریتتهوه که (ﷺ) دهفرموی: (کهسن له شهوا خوی لی زبا با بلئی لا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،
الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، له
پاشان وتی: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي) واته: نههم زیکره بکات و بلئی خوایه لیم خوشبه
یان ههردوعایهک بکات نهوا دوعای گیرا دهبیت وه نهگهردهستنویژی شورد
و نویژی کرد نویژهکهی قهبول دهبیت.

باب الإسراع بالجَنَازَةِ

۲۵۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((أَسْرِعُوا
بِالْجَنَازَةِ فَإِنْ تَكَ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ يَكُ سَوَى ذَلِكَ فَشَرٌّ
تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ)).

(بهشی په له کردن له تهرم بهری کردن)

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فرموي پيغه مبهري (عليه السلام) فرموي: (په له بکن له به پيکردنی تهرمی مردودا بق کړپستان، نه گهر پياوچاک بيت نه وایيوه بق سر خيړ و خوشی ده يبه نه وه نه گهر پياوخراپيش بيت نه وه شه پيکه وه له کول خوتانی ده که نه وه).

باب سماع الميت أصوات المشيعيه

۲۵۷. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الْعَبْدُ - أَيْ الْمُسْلِمُ - إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ، وَتَوَلَّى وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نَعَالِهِمْ أَنَا هَ مَلَكَانِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّرٌ (عليه السلام)؟ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، فَيَقَالُ: انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ أُبَدِّلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ)) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا. وَأَمَّا الْكَافِرُ أَوْ الْمُنَافِقُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي، كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ، فَيَقَالُ: لَا دَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ، ثُمَّ يُضْرَبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ)).

(بهشی / کوی لی بوونی مردوو له دهنگی نه وانهی)

نامادهی ناشتی بوون

نه نه س (رضي الله عنه) ده گيړيته وه له پيغه مبهري خوا (عليه السلام) فرموي: (کاتې بهندهی موسلمان دهرمي و ده یخه نه ناو گړپه وه وه هاوپتيانی ده که پينه وه بق مال وه هيشتا گويي له چرپه ی که وشه کانيانه، له و کاته دوو فريشته دينه لای که پتيان ده وتریت (نه کير و مونکير) پتي ده لين: باوه پت

چپه دهریاره ی نهو پیاوه، که (موحمه ده) جا نه وهی که موسلمان بئ وه لام ده داته وه ده لئ شایه تی ددهم که بهنده و پیغمبری خواجه نه و جا پئی ده لئ نأ نه وه جیگای تر بوو له ناگری دۆزه خ سهیر که خوا بوی گزپته وه بهو شوپنه خوشه که بهه شته وه نهویش به چاوی خوی جیگای خوی ده بئینی به لام بئ بړوا یان پیاوی دووړو (مونا فیق) که پرسپاری لی ده کن له وه لامدا ده لئ نازانم، نه وهنده هه به خه لکی چی ده لئ منیش وا ده لئم وه فریشته کان پئی ده لئم ده ک هر نه زانی نیر به ک گورده ی ناسنینی لی ددهن له نیوان هه ردوړ گوپییه کانی نه وسا قیزه و هاواریک ده کات هه رچی له دهریبه ری هه به گوئی لی ده بیټ ته نها جنوکه و ناده می نه بیټ.

باب قاتل نفسه فی النار

۲۵۸. عَنْ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((كَانَ بِرَجُلٍ جِرَاحٌ فَقَتَلَ نَفْسَهُ، فَقَالَ اللَّهُ: بَدَرْنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ)).

(به شى / كه سى خوى بكوژئ له ناگرى دۆزه خدا)

جوندوب (رضي الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گزپته وه که ده فهرموئ: (له نه ته وه کانی پیش نیوه پیاوی هه بوو برینی له له ش ده بیټ و نارامی له سهه ناگرئ و خوی ده کوژئ، خوی گوره فهرموئ: (بهنده ی من په له ی له مردنی خوی کرد و منیش بهه شتم لی حهرام کرد).

باب ثناء الناس على الميت

۲۵۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ بِجَنَازَةٍ فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْرًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((وَجِبَتْ، ثُمَّ مَرَّ بِأُخْرَى فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا شَرًّا، فَقَالَ:

وَجَبَتْ)) فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَا وَجَبَتْ؟ قَالَ: ((هَذَا أَتَيْنُكُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهَذَا أَتَيْنُكُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ)). وفي رواية لسيدنا عمر بن الخطاب رضي الله عنه مثل هذا فُسِّلَ: عَمَّ وَجَبَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ))، فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ؟ قَالَ ((وِثَلَاثَةٌ))، فَقُلْنَا وَاثْنَانِ؟ قَالَ ((وَاثْنَانِ))، ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ.

(به‌شی / باسکردنی مردوو به چاکه)

له نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فهرموئی ته‌رمی مردووی رهت بوو به‌لای پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) وه خه‌لکه‌کش به چاکه باسی مردووه‌که‌یان کرد پیغه‌مبه‌ریش فهرمووی وا جیب بوو ئینجا دواپی نه‌وه تهرمیکی تریان هینا و خه‌لکه‌کش به خراپه باسیان کرد پیغه‌مبه‌ری خواش فهرمووی واجیب بوو، عومهری کوپی خه‌تتاب فهرمووی چی واجیب بوو نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا، فهرمووی نه‌و که‌سه‌ی که ئیوه وه‌سفی به چاکه بکه‌ن نه‌وا به‌ه‌شت بوی واجب ده‌بی وه نه‌و که‌سه‌ی که ئیوه به خراپه وه‌سفی بکه‌ن دۆزه‌خ بوی واجب ده‌بی، ئیوه شاهیدی خوان له‌سه‌ر زه‌وی.

وه له ریوایه‌تی تردا هاتوه که عومهری کوپی خه‌تتاب پرسپاری له پیغه‌مبه‌ر کرد ده‌ریاره‌ی چی واجیب بوو؟ ده‌فهرمووی ووتم به پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌ویش فهرمووی: (هر موسلمانن چوار که‌س شاهیدی چاکه‌ی بق بدهن خوا ده‌یخاته ناو به‌ه‌شته‌وه ووتمان نه‌گه‌ر سن که‌س شایه‌دی بق بدهن فهرمووی نه‌گه‌ر سن که‌سبش بن ده‌فهرمووی ووتمان نه‌گه‌ر دوو که‌س بن فهرمووی نه‌گه‌ر دوو که‌سبش بن له پاشان پرسپاری یه‌ک که‌سمان نه‌کرد.

باب خیر الزاد التقوی

۲۶۰. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ أَهْلُ الْيَمَنِ يَحْجُونَ وَلَا يَتَزَوَّدُونَ، وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُونَ، فَإِذَا قَدِمُوا مَكَّةَ سَأَلُوا النَّاسَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾.

(به شی چاکترین زاد و زه خیره ته قوا و له خوا ترسانه)

عبداللہ کبریٰ عہدبباسی (رضی اللہ عنہما) دہنہ رمویٰ خہلکی یہ من
حہجی مالی خوابان دہ کرد و بی زاد و زہ خیرہ بیون دہیان ووت پشتمان بہ
خوا بہ ستوہ خوا ریزی دہرمانہ، کہ دہمانتہ مہککہ داوی شتیان لہ خہلکی
دہ کرد خوی گہ و ردهش تہم ثایہ تہی ناردہ خوارہ وہ : ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ
خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾ واتہ، زاد و زہ خیر پیدای بکن وہ چاکترین زاد و
زہ خیرہش تہ قوا و له خوا ترسانہ.

باب صفة صلاة النبي عليه الصلاة والسلام

۲۶۱. عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا مَعَ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرْنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ: أَنَا كُنْتُ أَحْفَظُكُمْ لِمَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكَبَيْهِ، وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَّنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ، ثُمَّ مَضَى ظَهْرَهُ، فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ إِلَى مَكَانِهِ، فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ يَدِهِ وَلَا قَابِضِيهِمَا، وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ، فَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ

جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَتَصَبَّ الْيُمْنَى، وَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَتَصَبَّ الْآخِرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ.

(بهشی / شیوهی نویزی پیغمبر ﷺ)

موحه مەدی کوپی عەمری کوپی عەتا دەگیرێتەوێه که لەگەڵ چەند هاوێلانی پیغمبر ﷺ) دانیشتبووین باسی نویزی پیغمبرمان ﷺ) دەکرد ئەبو حومەیدی ئەلساعیدی فەرمووی من چۆنیەتی نویزی پیغمبرم لەبەر کردووە و دەیزانم که دیومە که (الله اکبر) نویژ دا بەستنی دەکرد هەردوو دەستی بەرز دەکرده وە تا بەرامبەر هەردوو شانی، وە که روکوعی دەبرد هەردوو دەستی لەسەر ئەژتقی دادەنا و لە پاشان پشتی بە تەواوی دەچەماندەو، وە ئەگەر لە روکوع هەڵدەستاوێ سەری بەرز دەکرده وە رێک و راست دەبژوێ هەتا هەموو بڕپڕەکانی پشتی دەچوونە شوینی خۆیان، وە که کڕنۆشی دەبرد و هەردوو بایی دوور دەخستەوێ لە خۆی و سەری پەنجەکانی بەرەو قیبلە دادەنا و ناو پەنجەکانی جووت نەدەکرده وە که دادەنیشت و رەکعاتی دوویم بۆ تەحیات لەسەر پێی چەپە دادەنیشت و پێی راستی دەچەقاند وە ئەگەر لە رەکعاتی کۆتایی بوایە (تەحیاتی دووهمدا) پێی چەپی لە پیشدا رادەخست و پێی راستی دەچەقاند وە لەسەر پاشەوێ خۆی دادەنیشت.

باب إمارة الأذى عن الطريق الصدقة

٢٦٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ قَالَ: ((تَمِيطُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ)).

(بهشی لابر دنی شتی نازار له ریگای خه لکی به خیر و صهدهقه حیسابه)

له نه بی هورهیره (رضی الله عنه) دهگیرتهوه که پیغمبر (ﷺ) فرمودی (شتی نازار و نه زیهت له سر ریگای هاتووچی خه لکی لایده و به خیر و صهدهقه بۆت حیسابه).

باب یکره النوم قبل العشاء

٢٦٣. عَنْ أَبِي بَرَّةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا.

(بهشی / نوستن پیش نویژی عیسا که راهه تی ههیه)

نه بی به رزه دهگیرتهوه که پیغمبری خوا (ﷺ) پی ناخوش بوو که نوستن پیش نویژی عیسا و قسهی نابهجی کردن له دواپی دا.

باب فضل قول اللهم ربنا لك الحمد

٢٦٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).

(به‌شی فہرلی ووتنی) (اللهم ربنا لك الحمد)

نہ بو ہورہ برہ (رضی اللہ عنہ) دہ گپڑیتہ وہ کہ پیغہ مہری خوا (ﷺ) فہرموی کہ نیمام لہ نویژا ووتی (سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ) ئیوہش بلّین (رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ) چونکہ نہ گہر ووتہی ئیوہ و فریشتہ کانی خوا گہ یشتن بہ یہ کدا خوای گہ ورہ لہ گوناہی لہ پیشتان دہ بورئ.

باب صفة صلاته عليه الصلاة والسلام

۲۶۵. وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ.

(به‌شی / چوئیہ تی نویژی پیغہ مہر) (ﷺ)

لہ عہدوللای کوی بوحنہ دہ گپڑیتہ وہ کہ پیغہ مہر (ﷺ) نہ گہر نویژی بکردابایہ ہر دوو دہستی لیک دور دہ کردہ وہ ہتا سپیتی بن باخالی بہ دیار دہ کھوت (لہ سوجدہ دا)

باب السجود على سبعة أعظم

۲۶۶. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظَمَ غَيْرِ الْجَبْهَةِ، وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ، وَلَمْ تَكُفِ الثِّيَابَ وَالشَّعْرَ)).

(به‌شی / کرنوش بردن لہ سہر حہوت نیسقان)

عہدوللای کوی عہباس (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی پیغہ مہر (ﷺ) فہرموی فہرمانم پیکراوہ کہ کرتش بہرم لہ سہر حہوت نیسقان کہ نیوچاوان، وہ پیغہ مہر بہ دہستی ناماڑہی کرد بہ لوت و ہر دوو بہری دہستی و ہر دوو نہ ژتوی ہر دوو پی و وہ جل و بہرگیش کونہ کہ یتہ وہ قریش خرہ لئہ دہین.

باب استقبال الإمام الناس، وفضل غسل الجمعة

۲۶۷. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ.

(بهشی / رووانینی نیمام بو خه لکی،

وفه زلی خوشوردن له هه نیندا)

سه موره ی کوری چوندوب (رضی الله عنه) ده فهرموئی پیغه مبهری خوا (ﷺ) نه گهر نوژی بی بگرداینه روی به نیغه ده کرد و ته ماشای ده گردین (پشتی له قیبله ده کرد)

۲۶۸. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ)).

نه بو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده گیزیته وه که پیغه مبهری (ﷺ) فهرمووی: (خو شوردن رژی ههینی پیویسته له سه ره موو که سیکی بالق بو).

باب زیادة الإيمان، ومن غدا إلى المسجد

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى وَزَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾

وَقَالَ تَعَالَى أَيْضًا: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ ، فَإِذَا تَرَكَ شَيْئًا مِنَ الْكَمَالِ فَهُوَ نَاقِصٌ.

(به‌شی / زیادبوونی نیمان و وه که‌سی زوو بجی بو مزگه‌وت)

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى وَزِدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا آمِنًا﴾ وه
ده‌فه‌رموی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾

واته: ئیمه‌ش زیاتر له نوری نیمان و هیدایه‌ت به‌هره‌مه‌ندی ده‌که‌ین وه بو
ئویش نیمانداران زیاتر باوه‌ریان دامه‌زادوویت، وه نه‌گه‌ر شتی وازیینی که له
ته‌واو بوون داییت ناته‌واوه.

٢٦٩. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((يَخْرُجُ
مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ
النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ
قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ)). قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبَانُ
حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنْ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ((مِنْ إِيْمَانٍ))
مَكَانَ ((مِنْ خَيْرٍ)).

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
فه‌رموی که‌سی بلێ (لا إله إلا الله) وه به‌قه‌د ده‌نکه‌جۆیی له نیمان و به‌وای
هه‌بیته له دلیدا له ئاگری دۆزه‌خ دیته‌ ده‌ره‌وه وه که‌سی بلێ (لا إله إلا الله)
وه له دلیدا به‌وای هه‌بیته به‌قه‌د ده‌نکه‌ گه‌نمی دیته‌ ده‌ره‌وه له ئاگری
دۆزه‌خ وه که‌سی بلێ (لا إله إلا الله) به‌ قه‌د توژ قالیك نیمان و به‌وای هه‌بیته
له دلیدا.

نه بو عه بدوللا (نیمای بوخاری) ده فرموی ثیمان فرموی قه تاده بوی
 گیرامه وه که نه نهس بوی گیرامه وه که پیغمبر (ﷺ) (له نیمان) له جیاتی
 ووشه ی (خیری) به کارهیناوه

۲۷۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ
 أَوْ رَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزْلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ، كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ)).

نه بو هوریره (رضی الله عنه) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی:
 (که سێ بجێ بۆ مزگهوت بۆ نوێژ و یادی خوا، خوای گهره له بهههشتا
 جیگای بۆ ناماده کردوه هر کاتیک که بجێ بگهڕێته وه له مزگهوت).

باب من تصدق على غني

۲۷۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((قَالَ رَجُلٌ
 لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ
 تَصَدَّقَ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ
 فَوَضَعَهَا فِي يَدَيِ زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ:
 اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي
 يَدَيِ غَنِيِّ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ وَعَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيٍّ، فَأَتَيْ
 فَقِيلَ لَهُ: أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ، وَأَمَّا الزَّانِيَةُ
 فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زِنَاهَا، وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيُنْفِقُ مِمَّا أُعْطَاهُ
 اللَّهُ)).

(بهشی / کهسی خیر بکات به دهوله مهندي)

ئەبو مورەیرە (رضی الله عنه) که پیغمبەری خوا (ﷺ) فرمویەتی
پیاویک ووتی بریارم داوێ خێرێک بکەم، وە خێرەکی هەلگرت و بەخشی به
دزێک، خەلکی ووتیان خێرێکی به دزێک کردو، پیاوێک ووتی خواپە شوکر بۆ
تۆ بریار بێت خێرێک بکەم خێرەکی هەلگرت و بەخشی به ئافەرەتێکی داوێن
پیس، خەلکی کەوتنە باسکردنی، ووتیان خێر به داوێن پیس کراو، کابرا
ووتی خواپە سوپاس بۆ تۆ بریار بێت خێرێک بکەم خێرەکی هەلگرت و
بەخشی به دهوله مهنديک، خەلکی ووتیان خێر به دهوله مهندي کراو، کابرا ووتی
خواپە سوپاس بۆ تۆ لەسەر ئەوێ خێرەکی درا به دزێک و ئافەرەتێکی
بەدرەوشت و دهوله مهنديک، وە لەخەودا پێیان ووت ئەو خێرەکی بەخشیت به
دزەکی سا بەلکو واز له دزی بهینیت وە به ئافەرەتەکش بەلکو واز له زینا
بهینیت وە بیهیتە پەندێک بۆ دهوله مهنديکە که ئەو مالهێ خاوی پێی داوێ
بیهخشی.

باب الرضيع الناطق

٢٧٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((بَيْنَا امْرَأَةٌ تُرْضِعُ ابْنَهَا إِذْ مَرَّ بِهَا رَاكِبٌ وَهِيَ تُرْضِعُهُ، فَقَالَتْ
اللَّهُمَّ لَا تُمِتْ ابْنِي حَتَّى يَكُونَ مِثْلَ هَذَا، فَقَالَ اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَنِي مِثْلَهُ، ثُمَّ رَجَعَ
فِي النَّدَى، وَمَرَّ بِامْرَأَةٍ تُجَرُّ وَيُلْعَبُ بِهَا، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَ ابْنِي مِثْلَهَا،
فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلَنِي مِثْلَهَا، فَقَالَ: أَمَّا الرَّاكِبُ فَإِنَّهُ كَافِرٌ، وَأَمَّا الْمَرْأَةُ فَإِنَّهُمْ
يَقُولُونَ لَهَا تَرْنِي وَتَقُولُ حَسْبِيَ اللَّهُ، وَيَقُولُونَ تَسْرِقُ وَتَقُولُ حَسْبِيَ اللَّهُ)).

(به‌شی / مناله شیره‌خوره‌که که‌وته قسه کردن)

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) دەگێڕێتەوێه که گوتی له پێغه‌مبەری خوا بوو دەیفەرموو: (له ئۆممەتەکانی پێشوو ئافرەتی هەبوو شیرى دەدا بە کوپەکه‌ی له‌و کاته‌دا سوارێک به‌لایان تێپەڕی دایکه‌که‌ ووتی خوايه ئهم کوپەم نه‌مری هه‌تاوه‌کو ئهم سواره‌ی لی دیت له‌وکاته‌دا مناله‌که‌ به‌ قسه‌ هات و ووتی خوايه وه‌کو ئهم سواره‌م لی نیت، له‌ پاشان مه‌مکی گرتە‌وه‌ و شیرى خوارد و له‌و کاته‌دا ئافره‌تیکی کاره‌که‌رو کۆیله‌ تێپەڕی دایکی مناله‌ شیره‌خوره‌که‌ ووتی خوايه ئهم مناله‌م وه‌کو ئهم ئافره‌ته‌ لی نه‌که‌یت به‌لام مناله‌که‌ مه‌مکی دایکی به‌ردا و ووتی خوايه وه‌کو ئهم ئافره‌ته‌م لی بکه‌یت، فەرمووی ئەو سواره‌ کافره‌ بووه‌ ئافره‌ته‌ کۆیله‌که‌ داوێن پاکه‌ وخه‌لکی تاوانی زینای پێ هه‌لده‌به‌ستن و ئه‌ویش ده‌لی خوام به‌سه‌ من بێ تاوانم وه‌ تاوانی دزی پێ هه‌لده‌به‌ستن ئه‌ویش ده‌لی خوام به‌سه‌ و بێ تاوانم.

باب فضل الأمانة

٢٧٣. وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اشْتَرَى رَجُلٌ مِنْ رَجُلٍ عَقَارًا لَهُ فَوَجَدَ الرَّجُلُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ فِي عَقَارِهِ جَرَّةً فِيهَا ذَهَبٌ فَقَالَ لَهُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ خُذْ ذَهَبَكَ مِنِّي، إِنَّمَا اشْتَرَيْتُ مِنْكَ الْأَرْضَ وَلَمْ أَبْتَغِ مِنْكَ الذَّهَبَ، وَقَالَ الَّذِي لَهُ الْأَرْضُ إِنَّمَا بَعْتُكَ الْأَرْضَ وَمَا فِيهَا، فَتَحَاكَمَا إِلَى رَجُلٍ، فَقَالَ الَّذِي تَحَاكَمَا إِلَيْهِ: أَلَكُمَا وَلَدٌ؟ قَالَ أَحَدُهُمَا: لِي غُلَامٌ، وَقَالَ الْآخَرُ: لِي جَارِيَةٌ، قَالَ: أَنْكِحُوا الْغُلَامَ الْجَارِيَةَ، وَأَنْفِقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمَا مِنْهُ وَتَصَدَّقَا)).

(به‌شی / فه‌زلی سپارده و نه‌مانه‌ت))

نه‌بو هوره‌یره ده‌فه‌رموئ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی پیاوئیک خانووی له پیاوئیکی تر کپی نه‌و پیاوه‌ی خانووه‌که‌ی کپی له ناو زه‌وی خانووه‌که کوپه زئیرکی دۆزییه‌وه به کابرای خاوه‌نی کۆنی ووت نه‌م کوپه‌م له‌زه‌وی تودا دۆزییه‌وه وه‌ره لیم وه‌رگه‌وه نه‌ویش ووتی من زه‌وی و خانووه‌که‌م به هه‌موو شتیک که له‌ناوی دایه پیم فروشتووی، سه‌ره‌ه‌جام دادوه‌رییه‌که‌یان برده لای پیاوچاکیک نه‌ویش دادپه‌ره‌وه‌ری له‌نیوانیاندا کرد و ووتی پێیان ئێوه منالتان هه‌یه؟ یه‌که‌میان ووتی من کوپیکم هه‌یه و نه‌وی تریان ووتی من کچیکم هه‌یه، فه‌رمووی نه‌و کچه له کوپه‌که ماره بکه‌ن و کوپه‌زیره‌که‌ش بۆیان سه‌رف بکه‌ن و نه‌وی تری بکه‌ن به خیر بۆیان.

باب یستائر الرجل، وسن صلاة

رُكْعَتَيْنِ لِمَنْ يَقْتُلُ صَبْرًا

۲۷۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ عَشْرَةَ عَيْنًا وَأَمَرَ عَلَيْهِمْ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ جَدَّ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْهَدَةِ بَيْنَ عَسْفَانَ وَمَكَّةَ ذُكِرُوا لِحَيٍّ مِنْ هَذِلٍ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو لَحْيَانَ، فَتَفَرَّوْا لَهُمْ بِقَرِيْبٍ مِنْ مِائَةِ رَجُلٍ رَامٍ فَاقْتَصَوْا آثَارَهُمْ حَتَّى وَجَدُوا مَا كُلُّهُمْ الثَّمَرُ فِي مَنْزِلٍ نَزَلُوهُ، فَقَالُوا تَمَرٌ يَثْرِبُ فَاتَّبَعُوا آثَارَهُمْ، فَلَمَّا أَحَسَّ بِهِمْ عَاصِمٌ وَأَصْحَابُهُ لَجُّوا إِلَى مَوْضِعٍ فَاحَاطَ بِهِمُ الْقَوْمُ فَقَالُوا لَهُمْ: انْزِلُوا فَأَعْطُوا بِأَيْدِيكُمْ وَلَكُمْ الْعَهْدُ وَالْمِيثَاقُ أَنْ لَا نَقْتُلَ أَحَدًا، فَقَالَ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ: أَيُّهَا الْقَوْمُ أَمَّا أَنَا فَلَا أَنْزِلُ فِي نِمَّةٍ كَافِرٍ، اللَّهُمَّ أَخْبِرْ عَنَّا نَبِيَّكَ (ﷺ)، فَرَمَوْهُمْ بِالنَّبْلِ فَقَتَلُوا عَاصِمًا وَنَزَلَ إِلَيْهِمْ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ عَلَى

العهد والميثاق، منهم حُبيِّبٌ وزَيْدُ بْنُ الدُّثَنَةِ وَرَجُلٌ، فَلَمَّا اسْتَمَعْتُمُوهُمْ مِنْهُمْ
أَطْلَقُوا أَوْتَارَ قَسِيهِمْ فَرَبَطُوهُمْ بِهَا، قَالَ الرَّجُلُ الثَّالِثُ: هَذَا أَوَّلُ الْغَدْرِ، وَاللَّهُ
لَا أَصْحَبُكُمْ، إِنَّ لِي بِهِمْ لَأَسْوَأَ، يُرِيدُ الْقَتْلَ، فَجَرَّوهُ وَعَالَجُوهُ فَأَبَى أَنْ
يَصْحَبَهُمْ (فقتلوه)، فَاَنْطَلَقَ بِحُبَيْبٍ وَزَيْدِ بْنِ الدُّثَنَةِ حَتَّى بَاعُوهُمَا (بمكة)
بَعْدَ وَقْعَةِ بَدْرٍ، فَأَبْتَا بَنُو الْحَارِثِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ نَوْفَلٍ حُبَيْبًا، وَكَانَ حُبَيْبٌ هُوَ
(الذي) قَتَلَ الْحَارِثَ بْنَ عَامِرٍ يَوْمَ بَدْرٍ، فَلَبِثَ حُبَيْبٌ عِنْدَهُمْ أَسِيرًا حَتَّى
أَجْمَعُوا (على) قَتْلِهِ فَاسْتَعَارَ مِنْ بَعْضِ بَنَاتِ الْحَارِثِ مُوسَى يَسْتَحِدُّ بِهَا،
فَاعَارَتْهُ، فَدَرَجَ بُنْيٌ لَهَا وَهِيَ غَافِلَةٌ حَتَّى أَتَاهُ، فَوَجَدَتْهُ يُجْلِسُهُ عَلَى فَخْذِهِ
وَالْمُوسَى بِيَدِهِ، قَالَتْ: فَفَرَعْتُ فَرْعَةً عَرَفَهَا حُبَيْبٌ فَقَالَ: اتَّخَشِنُ أَنْ أَقْتُلَهُ؟
مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ ذَلِكَ، قَالَتْ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ أَسِيرًا خَيْرًا مِنْ حُبَيْبٍ، وَاللَّهِ لَقَدْ
وَجَدْتُهُ يَوْمًا يَأْكُلُ قِطْعًا مِنْ عَنَبٍ فِي يَدِهِ وَإِنَّهُ لَمَوْثِقٌ بِالْحَدِيدِ وَمَا بِمَكَّةَ مِنْ
ثَمَرَةٍ، وَكَأَنْتَ تَقُولُ: إِنَّهُ لَرِنَقٌ رَزَقَهُ اللَّهُ حُبَيْبًا. فَلَمَّا خَرَجُوا بِهِ مِنَ الْحَرَمِ
لِيَقْتُلُوهُ فِي الْحِلِّ، قَالَ لَهُمْ حُبَيْبٌ: دَعُونِي أَصْلِي رَكْعَتَيْنِ، فَتَرَكُوهُ فَرَكَعَ
رَكْعَتَيْنِ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَوْ لَأَنْ تَحْسِبُوا أَنَّ مَا بِي جَزَعٌ لَزِدْتُ،
ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ أَحْصِهِمْ عَدَدًا وَأَقْتُلْهُمْ بَدَدًا، وَلَا تُبْقِ مِنْهُمْ أَحَدًا، ثُمَّ انْشَأَ
يَقُولُ:

فَلَسْتُ أَبَالِي حِينَ أُقْتَلَ مُسْلِمًا عَلَى أَيِّ جَنَبٍ كَانَ فِي اللَّهِ مَصْرِعِي
وَذَلِكَ فِي ذَاتِ الْإِلَهِ وَإِنْ يَشَأْ يُبَارِكُ عَلَى أَوْصَالِ شِلْوٍ مُعْرَعٍ
ثُمَّ قَامَ إِلَيْهِ أَبُو سِرْوَةَ عَقِبَةُ بْنُ الْحَارِثِ فَقَتَلَهُ، وَكَانَ حُبَيْبٌ هُوَ سَنٌ لِكُلِّ
مُسْلِمٍ قُتِلَ صَبْرًا الصَّلَاةَ وَأَخْبَرَ -يعني النبي- أَصْحَابَهُ يَوْمَ أُصِيبُوا خَبَرَهُمْ
وَبَعَثَ نَاسٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَى عَاصِمِ بْنِ ثَابِتٍ حِينَ حَدَّثُوا أَنَّهُ قُتِلَ أَنْ يُؤْتُوا بِشَيْءٍ

مِنْهُ يُعْرِفُ قَتَلَ رَجُلًا عَظِيمًا مِنْ عُظَمَائِهِمْ فَبَعَثَ اللَّهُ لِعَاصِمٍ مِثْلَ الظِّلَةِ مِنَ الدَّبْرِ
فَحَمَلَتْهُ مِنْ رُسُلِهِمْ فَلَمْ يَقْدِرُوا أَنْ يَقْطَعُوا مِنْهُ شَيْئًا.

(به‌شی / فه‌زلی جگه له خوڤان ده‌که‌ن به‌سه‌ر خوڤاندا، وه

سوننه‌لی نویتزی دوو ره‌که‌ات پيش شهید بوون له بیتاوی خوا)

ئه‌بو هوره‌یره (رضي الله عنه) ده‌فه‌رمویت:

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) سریه‌یه‌کی نارد که پیکه‌اتبوون له ده‌ که‌س بق چاوساگی
و (عاصم) ی کوپی سابتي ئه‌نصاری کرده ئه‌میریان، که باپی‌ری عاصمی کوپی
عومه‌ری کوپی خه‌طاب بوو، ئه‌وانیش به‌پیکه‌وتن مه‌تا گه‌یشته‌نه (الهداة) که
جیگایه‌که له نیوان عه‌س‌فان و مه‌که‌که. مه‌والّ درا به‌ هۆزیک‌ی (به‌نی هۆزه‌یل)
پتیا‌ن ده‌وت‌ری (بنو لحيان) ئه‌وانیش سه‌د که‌سیان کۆ‌کرده‌وه که گشتیان
تیره‌نداز بوون، به‌ شوینیان پزیشتن تا جیگای خۆراکه‌که‌یان دۆزینه‌وه که
خورمایان خوارد بوو. له مه‌دینه‌وه وه‌ک تویشوو هینابوویان، ووتیان ئه‌مه
خورمای (به‌ثریبه) جا په‌له‌ بکه‌ن به‌جی پیکانیاندا بڕۆن، کاتی عاصم و
هاوه‌له‌کانی ئه‌وانیان دی، په‌نایان برده شوینیک ئه‌وانیش ده‌وریان دان پتیا‌ن
وتن: دابه‌زن و خۆتان بده‌ن به‌ ده‌سته‌وه، په‌یمان‌تان ده‌ده‌ینێ و که‌ستان
ناکوژین.

عاصمی کوپی ثابت که ئه‌میری سریه‌که بوو ووتی: به‌ نیسبه‌ت منه‌وه
سویند به‌ خوا ئه‌م‌ۆ من ناچمه‌ په‌نای هیچ بی بڕوایه‌ک، خواجه‌ هاوارت لی
ده‌که‌ین مه‌والمان بگه‌ینیت پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت کتوپ. بت په‌رسته‌کان که‌وتنه
هیرش بق سه‌ریان به‌مه‌جه‌نیق سه‌ره‌نجام ئه‌میری سریه‌که شه‌هید بوو که
عاصم بوو. سێ که‌سه‌که‌ی تریان له‌سه‌ر وه‌عد و په‌یمان دابه‌زینه‌ خواره‌وه که
خوبه‌یی ئه‌نصاری و زه‌یدی کوپی ده‌شین و پیاوێکی تر بوون. کاتی هاتنه

به‌رده‌ستیان ده‌ست و قاچیان به‌ستنه‌وه و که‌له‌چه‌یان کردن. پیاوی سییه‌م وتی: ئەمه سه‌ره‌تای په‌یمان شکاندنیه‌نه، سویند به‌ خوا له‌گه‌لتاندا نایه‌م ئەوان پیشه‌نگن بۆ من (مه‌به‌ستی کوژراوه‌کانه) ئەوانیش که‌وتنه‌ کیش کردنی و لێدانی، زۆری له‌گه‌ل خه‌ریک بوون نه‌چوو له‌گه‌لیان سه‌ره‌ه‌جام شه‌هیدیان کرد، ئینجا خوه‌یب و زه‌یدیان برد له‌گه‌ل خویان تا له‌مه‌ککه‌ فرۆشتنیه‌ن، ئەمه‌ داوی جه‌نگی به‌در بوو. ئەوه‌ بوو (بنو حارث بن عامر) خوه‌یبیه‌ن که‌ی، که‌ کاتی خۆی خوه‌یب له‌ جه‌نگی به‌دردا حاریشی کوپی عامیری کوشتبوو، بۆیه‌ خوه‌یت به‌دیلی له‌لایان مایه‌وه‌.

کۆبونه‌وه‌ بۆ کوشتنی خوه‌یب وه‌ که‌که‌ی حاریث وتی بۆی داوی گۆیزانیکی کرد، خۆی پێ پاک بکاته‌وه‌، ئەویش ده‌یداتی، ئەوه‌بوو کاتی ناگام له‌ خۆم نه‌بوو. کوپه‌که‌می بردبووه‌ لای خۆی له‌سه‌ر رانی داینبوو گۆیزانه‌که‌شی به‌ ده‌سته‌وه‌ بوو، منیش زۆر ترسام و ره‌نگم تێک چوو، خوه‌یب هه‌ستی پێ کرد وتی: ده‌ترسیت بیکۆژم، هه‌رگیز شتی وا ناکه‌م و ئەوه‌ په‌وه‌شتی من نییه‌، سویند به‌ خوا هه‌رگیز دێلێکم نه‌دیوه‌ له‌ خوه‌یب چاکتر بێ. سویند به‌ خوا پۆژتکیان ته‌ماشام کرد هه‌یشووێه‌ک تری له‌ به‌رده‌ ست دایه‌ و ده‌یخوات، ده‌ست و پێشی کۆت و زنجیر بوو، له‌و پۆژه‌شدا یه‌ک میوه‌ له‌ مه‌ککه‌دا نه‌بوو، به‌پاستی ئەوه‌ پۆزییه‌ک بوو خوای گه‌وره‌ بۆ خوه‌یبی ناردبوو. کاتی بت په‌رسته‌کان له‌ هه‌رم ده‌ریان کرد بۆ ئەوه‌ی له‌ ده‌ره‌وه‌ی هه‌رم بیکۆژن، خوه‌یب پێی وتی: لێم گه‌ڕێن با دوو پکات نوێژ بکه‌م، ئەوانیش لێی گه‌ڕان دوو پکات نوێژی کردو هه‌رمووی: ئەگه‌ر له‌ به‌ر ئەوه‌ نه‌بووایه‌ که‌ بێن له‌ مردن ده‌ترسیت، نوێژه‌که‌م درێژ ده‌کرده‌وه‌، وه‌ ئەم شیعرا نه‌ی ده‌وته‌وه‌:

خوايه يهك يهك له ناويان بيه
 ولسنت اباالي حين اقتل مسلماً
 على أي شق كان لله مصري
 وذلك في ذات إلا له وأن يشأ
 يُبارك علة أوصال شلو معزج
 هيچ گرنگيهك نيه بهلامه وه كاتيك به موسلمانى ده كوژدیم

به هر لایه کدا بگهوم و بمرم له پتی خوادا
 نه وهش له بهر خاتری زاتی خوايه و نه گهر بیه ویت
 به ره کهت و سۆز ده پڑیت به سهر لاشه ی پارچه پارچه کراودا
 ئینجا که نه بو سروعه ی عوقبه کوره که ی حاریشی شه هید کرد، خوبه بیش
 نه دوو ره که عاته ی وهك سوننه تیک داهینا بق هر موسلمانیک که به و جوړه
 شه هید ده کری و ده کوژئ. خوی گهرهش وه لامی دوعا که ی عاصمی کوپی
 ثابیتی دایه وه که پیش شه هید بوونی پارایه وه، نه وه بوو پیغه مبه ر (ﷺ)
 هه وال و به سهرهاتی نه وانی گتپایه وه بق هاوه لانی.

بی باوه پانی قوپه یشبییت چند که سکیان نارد که زانیان عاصم کوژاوه،
 چونکه عاصم له پۆزی به دردا یه کیک له سهرگه وره کانی قوپه یشی کوشتبوو،
 ناردیان تا پارچه یهك له جهسته ی عاصم بینن بق دلنیایی خویان، به لام خوی
 گهره کومه لیک زهرده واله ی وهك چه تریک نارد سهر جه نازه که ی عاصم،
 ئیتر کهس نه یویرا لئی نزیک بیته وه و گزشت له گیانی بپریت.

باب ویؤثرون علی أنفسهم، وفَضْلُ الطَّهُورِ

۲۷۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَبَعَثَ إِلَى نِسَائِهِ فَقُلْنَ مَا مَعَنَا إِلَّا الْمَاءُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ يَضُمُّ أَوْ يُضِيفُ هَذَا)) فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَا، فَاذْطَلَقَ بِهِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَقَالَ أَكْرَمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَتْ: مَا عِنْدَنَا إِلَّا قُوتٌ صَبْيَانِي. فَقَالَ: هَبْنِي طَعَامَكَ وَأَصْبِحِي سِرَاجَكَ، وَتَوَمِّي صَبْيَانَكَ إِذَا أَرَادُوا عَشَاءً، فَهَيَّأْتُ طَعَامَهَا وَأَصْبَحْتُ سِرَاجَهَا وَتَوَمْتُ صَبْيَانَهَا ثُمَّ قَامَتْ كَأَنَّمَا تُصَلِّحُ سِرَاجَهَا فَاطْفَأَتْهُ فَجَعَلَا يُرِيَانِهِ كَأَنَّهُمَا يَأْكُلَانِ فَبَاتَا طَاوِئِينَ فَلَمَّا أَصْبَحَ غَدَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ضَحِكَ اللَّهُ اللَّيْلَةَ أَوْ عَجِبَ مِنْ فَعَالِكُمَا فَاَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾. سورة الحشر.

(به نسی / فه زلی غه یری خو یان)

له سه ر خو یان و فه زلی ده ستنو یش

نه بو هوره یره (رضی الله عنه) ده هه رموی پیاوی هاته خزمهت پیغه مبه ری خوا (ﷺ) بۆ میوانداری، نه ویش ناردی بۆ هه موو ماله کانی خوی هه موویان وه لامیان نه وه بوو که هیچ شتیکیان له ماله وه نییه ته نها ئاو نه بیته، ئینجا پیغه مبه ر (ﷺ) هه رموی کۆ میوانداری نه م پیاوه ده کات له و کاته دا پیاویکی نه نصاری ووتی من نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) وه میوانه که ی برده وه بۆ مالی خوی وه به خیزانه که ی ووت ریژی بگره نه مه میوانی پیغه مبه ری خوا به نه ویش ووتی سویند به خوا ته نها خواردنی مناله کانه شک

ده بهم هیچی ترمان نییه زیادیّت میّرده‌ک‌ی ووتی دهی پیش وه دخت مناله‌کان بنوینه و خوارده‌که بۆ میوان ناماده بکه و دابنئ و چراکه بکوژینه‌وه بۆ نه‌وهی وایزانی که چراکه چاک ده‌که‌مه‌وه وه میوانه‌که خواردنی خوارد و نه‌وانیش له قاپیکدا خه‌ریکی ته‌قه ته‌قی قاپ و که‌وچک بوو به خالی بۆ نه‌وهی میوان بزانی نه‌وانیش نان ده‌خۆن وه نه‌و شه‌وه جگه له میوانه‌که مه‌موویان بئ خواردن شه‌ویان کرده‌وه که به‌یانی دامات چوون بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نه‌ویش فهرمووی، خوای گه‌وره پیکه‌نینی به ئیوه هاتووه‌که له وشته‌ی نه‌و شه‌و کردتان به‌رامبه‌ر به میوانه‌که‌تان وه له‌م کاته‌دا نه‌م نایه‌ته دابه‌زی که ده‌فهرمووی: ﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ واته: فه‌زلی نه‌وان ده‌ده‌ن به‌سه‌ر خۆیاندا مه‌رچه‌نده هه‌ژار و نه‌داریشن، جا نه‌وهی خۆی له نه‌فس ره‌زلی بیاریژیت و زال بیت به‌سه‌ریدا، ئا نه‌وانه هه‌ر سه‌ره‌فرانن. (ته‌فسیری ئاسان، ل ۵۴۶)

باب دعوت الأم ولدها في الصلاة وإتباع النساء الجنائز

۲۷۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِبِلَالٍ عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ: ((يَا بِلَالُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفًّا تَعْلِيكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ)) قَالَ: مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي أَنِّي لَمْ أَتَطَهَّرْ طَهُورًا فِي سَاعَةِ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطُّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أَصَلِّيَ.

(بهشی بانگ کردنی دایکیک بو مناله‌که‌ی له‌ناو نوێژدا و

چوونی ئافره‌تان به‌دوای ته‌رمی مردوودا)

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) دە‌فه‌رموێ پێغه‌مبەر (ﷺ) فەرموی بە‌بیلال لە کاتی نوێژی به‌یانی، ئە‌ی بیلال پێم بێ چ کردە‌وه‌یه‌کی باشت کرد‌وه له ناو ئیسلامه‌تیدا که‌وا من گویم له خ‌شبه‌ی پێلاوه‌کانت بوو له به‌هه‌شتا له نزیک منه‌وه؟ ووتی هیچ کردە‌وه‌یه‌کی وا که‌وردم نیه ته‌نها ئە‌وه‌نده هه‌یه من هەر کاتی ده‌ست‌نوێژم هه‌بووین چ له شه‌ودا یان له رۆژدا ئە‌وا چه‌ندی بۆم بکرای ب‌ه‌ ده‌ست‌نوێژه نوێژی سوننه‌تم پێ کرد‌وه.

٢٧٧. عَنْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((نَادَتْ امْرَأَةً ابْنَهَا وَهُوَ فِي صَوْمَعَةٍ قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ: اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي ثُمَّ قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ: اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي، قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ: اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ اللَّهُمَّ لَا يَمُوتُ جُرَيْجٌ حَتَّى يَنْظُرَ فِي وَجْهِهِ الْمَيِّمِيسِ، وَكَأَنْتُ تَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ رَاعِيَةً تَرْعَى الْغَنَمَ فَوَلَدَتْ فَقِيلَ لَهَا مِمَّنْ هَذَا الْوَلَدُ؟ قَالَتْ: مِنْ جُرَيْجٍ نَزَلَ مِنْ صَوْمَعَتِهِ. قَالَ جُرَيْجٌ: أَيْنَ هَذِهِ الَّتِي تَرْعُمُ أَنْ وَلَدَهَا لِي؟ قَالَ: يَا بَابُوسُ مَنْ أَبُوكَ؟ قَالَ: رَاعِي الْغَنَمِ)).

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) دە‌فه‌رموێ پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) دە‌فه‌رموێ له نه‌ته‌وه‌کانی پێش‌وو پیاویک هه‌بوو ناوی جو‌ره‌یج بوو له کاتی‌که‌دا نوێژی ده‌کرد دایکی بانگی کرد ئە‌ی جو‌ره‌یج ئە‌و له‌ناو نوێژا بوو له د‌لی خ‌وی ووتی خوا‌یه وا دایکم بانگم ده‌کات وه له ناو نوێژیشا دام، وه نوێژه‌که‌ی نه‌به‌ی وه‌لامی دایکی نه‌دایه‌وه، له پاشان هه‌م دیسان بانگی کرد‌وه هه‌م دیسان وه‌لامی دایکی نه‌دایه‌وه وه دایکی ووتی خوا‌یه ئە‌م کو‌په‌م نه‌مرینی هه‌تاکو ده‌م و چاوی ئافره‌تیکی داوین پیس ده‌بینن، وه جو‌ره‌یج له په‌رستگا

بوو خه ریکی خواپه رستی بوو له کاتیکدا ئافره تیکی داوین پیس رقی پی گرت و قسه ی له گه ل کرد و به لام نه و وه لامی نه دایه وه و ئافره ته که ش ویستی سوکاپه تی پی بکات وه چوو بۆ لای شوانیک و داوین پیسی له گه ل شوانه که کرد و منالیکی لی پهیدا بوو به ناو خه لکه که دا تیپه پی و وتی نه مناله له جوړه یجه، خه لکه که ش لی کړبونه وه ویستیان ئازاری بدهن ئینجا جوړه یج ووتی مناله که م بۆ لام بیښن پرسپاری لی ده که مه وه که مناله که یان هیئا نه ویش پی ووت، کی باو کته، مناله شیره خوره که که وته قسه ووتی شوانی مه پره کان باو که مه و من له نه وم.

۲۷۸. عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: نُهِنَا عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُعَزِّمْ عَلَيْنَا.

نوم عطیه (رضی الله عنها) ده فهرموئ (قه دهغه کراوین له وه ی به دواى ته رمی مردودا برۆین بۆ گورستان و، وه زۆر توندی له سه ر نه کردین.

باب کراهة الصخب في الأسواق وصفة

رسول الله في التوراة

۲۷۹. عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: لَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قُلْتُ أَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرَةِ؟ قَالَ أَجَلُ. وَاللَّهِ إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوْرَةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِي الْقُرْآنِ: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِزْرًا لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمِيتُكَ الْمُتَوَكِّلَ، لَيْسَ بِفَقْطٍ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَغْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللَّهُ حَتَّى

يُقِيمُ بِهِ الْمَلَأَةُ الْعَوَجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيَفْتَحُ بِهِ أَعْيُنًا عُمْيًا وَآذَانًا صُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا.

(به‌شی / که‌راهه‌تی کاله‌کال کردن و ده‌نگ به‌رزکردنه‌وه له بازار و شیوه‌ی ره‌وشتی پیغه‌مبه‌ر له کتیبی ته‌ورات)

عه‌طای کوپی یه‌سار ده‌فه‌رموی: که‌یشتم به‌عه‌بدوللای کوپی عه‌مری کوپی عاصی (رضی الله عنهما) ووتم پیم بلئی له شیوه و ره‌وشتی پیغه‌مبه‌ر (عَلَيْهِ السَّلَام) له ته‌ورات، نه‌ویش فه‌رموی به‌لئی: فه‌رموی سویندم به‌خوا له کتیبی ته‌ورات هه‌ندی وه‌سفی کراوه که له قورئانیشدا هاتوه که له‌وانه: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر ئیمه تو‌مان ره‌وانه کرد به‌شاهید و به‌مزگینیده‌ر و ترسینه‌ر، ببی به‌قه‌لغان و پاراستن بق تو‌مه‌تی نه‌خوینده‌وار و تق به‌نده‌ی منی وه پیغه‌مبه‌ری منی ناوم لی ناوی به‌(المتوکل) واته —پشت به‌خوا به‌ستوو— وه تق به‌دپه‌وشت نیت و توند و دل ره‌ق نیت وه ده‌نگ به‌رزناکه‌یته‌وه له بازارپه‌کان و، وه که‌سج به‌خرابه‌ی باست ده‌کات یان خراپه‌ت له‌که‌ل بکات تق به‌چاکه وه‌لامی ده‌ده‌یته‌وه وه لئی ده‌بوری و عه‌فوی ده‌که‌ی وه خوای که‌وره له ناوت نابات هه‌تا‌کو تو‌مه‌تی خوار و ختیج راست ده‌کاته‌وه به‌وه‌ی بلین (لا إله إلا الله) هیچ په‌رستراویک نییه جگه له الله نه‌بی‌ت وه به‌هوی ئه‌م ووشه‌یه‌وه خوا چاوی کویران، ده‌کاته‌وه و گوئی گران چاک ده‌کاته‌وه وه دلی غافل‌یش بیدار و نه‌رم ده‌کاته‌وه.

باب التسترفي الغسل،

وكافل اليتيم، وكتابة حاضري الجمعة

٢٨٠. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) وَمَوْ يَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَعَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ ثُمَّ مَسَحَ بِيَدِهِ عَلَى الْحَائِطِ أَوْ الْأَرْضِ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ ثُمَّ أَقَاضَ الْمَاءَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَعَسَلَ قَدَمَيْهِ.

(به شی / خو داپوشین له کاتی خوښوردن (خوپه نادان))، وه

سهرپه شتی هه تیوان، نووسین و تۆمارکردنی پاداشتی

هاتنی بو نویت

عبداللای کوپی عه بیاس له مهیمونه (رضی الله عنهما) دهگیریتته وه که دهفرموئ پهنای پیغه مبهرم دا و پهرده پۆشم بق کرد له کاتی خوښوردنی له لهش گرانی، وه ئینجا ههردوو دهستی شۆرد و له پاشان ئاوی به دهستی راستی به لای چهپی خوی دا کرد و ئینجا عه ورهتی خوی پاک کرده وه و له پاشان دهستی به دیوار یان زهوی داهیتا و له پاشان دهستی شۆرد تهنها پییهکانی نه شۆرد له پاشان ئاوی به ههموو لهشی دا کرد و له پاشان که میك دوور که و ته وه پییهکانی شۆرد.

٢٨١. عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا، وَقَالَ يَأْصُبُغِيهِ السَّبَّابَةُ وَالْوُسْطَى)).

سههلی کوپی سهعد (رضی الله عنه) دهفرموئ پیغه مبهرم (ﷺ)

فرموئ: (من و ئهوانه ی سهرپه رشتیاری هه تیوان ده کهن له بههشتا ئا ئاواين-راوییه که دهفرموئ- پهجه ی شاده و ناوه راستی لیک نزیك کردنه وه).

٢٨٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَهُ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتْ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ)).

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەر مۆی پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەو ھەموو (کەسێ روژی هەینی خۆی شۆرد و چوو بۆ مزگەوت لە کاتی یەکەمەو وەک ئەو وایە کە ووشترێکی کردبێتە قوریانی لە ئەجر و پاداشتا و ئەو ئەو لە کاتی پاش ئەو بیت وەک مانگایەکی کردبێتە قوریانی وایە ، و ئەو ئەو لە کاتی پاش ئەو بیت وەک بەرانیکی کردبێتە قوریانی وایە و ئەو ئەو لە کاتی پاش ئەو بیت وەک مریشکی کردبێتە قوریانی وایە و ئەو ئەو لە کاتی پاش ھەمووان دێت وەک ھێلکە یەکی کردبێتە قوریانی وایە و ئەو لە کاتی کاتە ی کە نیعم دەچێت بۆ ووتار دان فریشتەکانی خوا ئامادە ی ناو مزگەوت دەبن و گوێ بۆ ووتار و یادی خوا دەگرن.

باب قیام الليل

﴿لَا تُبْطِلُوا صَدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾

٢٨٣. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَتَمَنِّيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا فَأَقْصُهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ).

وَكُنْتُ غُلَامًا وَكُنْتُ أَنَا فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَالْهٖ وَسَلَّمَ فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّمَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَإِذَا هِيَ
مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبُئْرِ وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ وَإِذَا فِيهَا أَنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ فَجَعَلْتُ أَقُولُ:
أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ قَالَ فَلَقِينِي مَلَكٌ آخَرُ فَقَالَ لِي: لَمْ تُرْعَ، فَقَصَصْتُهَا عَلَى
حَفْصَةَ فَقَصَصْتُهَا حَفْصَةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: ((نَعَمْ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ
لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ! فَكَانَ بَعْدَ لَا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا)).

قال تعالى: ﴿يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾ إلى

قوله: ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾.

قال ابن عباس رضي الله عنهما: ((صلداً)) لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَقَالَ عِكْرِمَةُ:
((وَابِلٌ)) مَطَرٌ شَدِيدٌ ((وَالطَّلُ)) النَّدَى.

(به‌شی / شه و نویژ و نایه‌تی)

﴿لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنه) ده‌فرموی له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ردا
هه‌رکه‌سی خه‌وی بدیبایه بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌گیرایه‌وه و منیش
ئاواته‌خوازم که خه‌ویکم دیبایه و بۆم گیرابایه‌وه و من منال بووم له مزگه‌وت
ده‌خه‌وتم له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) جارێکیان خه‌وم لیکه‌وت و له
خه‌وما بینیم دوو فریشته هاتن منیان برد بۆ ناو ئاگرێک و چوارده‌وری وه‌کو
بیر دیواری لی کرابوو وه دوو شاخی هه‌بوو وه‌کو شاخی چه‌رخێ سه‌رییر وه
چه‌ند که‌سیکی واتیدابوو ده‌مناسیه‌وه ئیتر ده‌ستم کرد به‌دوعا کردن و ووم
په‌نا ده‌گرم به‌خوا له ئاگری دۆزه‌خ، فه‌رمووی که‌یستم به‌فریشته‌یه‌ک به‌منی
فه‌رموو مه‌ترسه، جا منیش ئه‌م خه‌وهم بۆ حه‌فصه‌ی خوشکم گیرایه‌وه و که

خیزانی پیغمبر بوو (ﷺ) نه ویش خه وه که ی بۆ پیغمبره ی خوا (ﷺ) گتیرایه وه، پیغمبره ی خوا فهرمووی عه بدوللا پیاویکی چاکه بریا با شه ونویژی بگردبایه.

وه سالمی کوپی عه بدوللا کوپی عومه ر فهرمووی ئیتر له وه ولا عه بدوللا شه و که میکی نه بی نه ده نووست شه ونویژی ده کرد.

وه خوا ده فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾ إلى قوله: ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾.

واته: ئەى ئەوانەى باوه پتان میناوه نه که ن خیر و پاداشتی چاکه تان پۆچ بکه نه وه به منه تنان و دل ئازاردانی هه ژاران وه کو نه و که سه ی مال و سامانی خۆی له بهر چاوی خه لکی بیه خشیت بۆ ریاکاری و خولفاندن و ئیمان و برپای به خوا و رۆژی دواى نه بیئت جا نمونه ی نه و جۆره که سانه وه کو به ردیکی ساف وان که هه ندیک خۆلی به سه ره وه بی وه بارانیکی به لیژمه ی به سه ردا بیئت و خۆله که ی له سه ر لابیات وه به ره ق و ته قی به جی به یلی وه حه قیقه تی ده ریکه ویئت ئینجا نه م جۆره ریا بازانه و بی باوه پانه و منه ت کارانه هه یج جۆره به هره یه ک له و به خشینه یان به ده ست ناهینن بیگومان خواى گه وه ریتنمونی گه لی بی باوه پ ناکات.

عه بدوللا کوپی عه بباس ده فهرموئ ووشه ی ((صلدا)) واته هه یج له سه ر نه بیئت وه عیكرمه فهرموئ ((وابل)) واته بارانیکی به لیژمه، ووشه ی ((والطل)) نه و به رده ی که سه ی و لوس بیئت هه یج خۆلیکی له سه ر نه بیئت.

٢٨٤. عَنْ خَوْلَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِنَّ رَجُلًا يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقِّ فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

له خولهی نه نصاری (رضی الله عنها) ده فهرموئ گویم له پیغه مبهری خوا
 بوو ده یفه رموو: (هه ندیک له پیاوان چهپ و گوپ ده کهن له مالی خوا بۆ
 خویان ده سستی به سهردا ده گرن به بیئ نه وهی مافیان به سهریه وه هه بیئ نه وانه
 ناگری دۆزهخ بۆیان ناماده کراوه.

۲۸۵. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((فِي الْجَنَّةِ
 ثَمَانِيَةُ أَبْوَابٍ فِيهَا بَابٌ يُسَمَّى الرِّيَّانَ لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا الصَّائِمُونَ)).

له سههلی کوپی سهعد (رضی الله عنه) له پیغه مبهره وه (ﷺ) که
 ده فهرموئ: (بهه شت هه شت ده رگای ههیه ده رگایه کیان پیی ده وتریت
 (ریان) واته تیر ناو، ته نه ته وانهی به رگدون لئی ده خونه وه).

باب التوبة والنهي عن قتل النساء في الغزو

۲۸۶. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا ثُمَّ
 خَرَجَ يَسْأَلُ فَاتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ لَهُ هَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ قَالَ لَا: فَقَتَلَهُ،
 فَجَعَلَ يَسْأَلُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ أَنْتَ قَرِيبٌ كَذَا فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا
 فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى هَذِهِ أَنْ
 تَقْرَبِي وَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى هَذِهِ أَنْ تَبَاعِدِي وَقَالَ قَيْسُوا مَا بَيْنَهُمَا فَوُجِدَ إِلَى
 هَذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرِ فُغْفِرَ لَهُ)).

(بهشی / نهویه کردن، و نههی کردن له کوشتنی ئافرهت له جهنگا)

نههی سه عید خودری له پیغه مبهری خوا دهگیرته وه (ﷺ) که ده فهرموئ: (له نهوهی ئیسرائیل پیاوئ هه بوو تزههه و توکه سی کوشتبوو دواپی و بیستی تۆبه بکات قه شهیه کی گاوریان پئ نیشان دا و پرسپاری لی کرد و نهویش ووتی تۆبهت بۆ نییه نهویشی کوشت سه دی تهواو کرد وه دواپی خونا سیکی تریان پئ نیشان دا و نهویش پئی ووت بۆ فلانه گوند لهوئ کۆمه لئ خواپهرستی لییه و له گه ل ئهوان خواپهرستی بکه نهویش بهرئ کهوت و له ریگادا مهرگ په خه ی گرت و کوچی دواپی کرد و بۆ وه رگرتنی گیانی ئهه پیاوه فریشته ی به زهیی و فریشته ی سزا بووه دهه قالیان ئهویان دهیووت من وهری دهگرم نهوی تریان دهیووت من وهری دهگرم وه خوی کهوره سروشی بۆیان ئارد کهوا به فریشته ی سزای فهرموو لی دورکه وه وه نهو شوینه ی که لی هاتوهه بپیون له گه ل نهو شوینه ی بۆی دهچیت وه که پیاویان دیتیان بۆ نهو جیگای بۆی دهچیت بستیک زیاتر بوو لهوی تریان و خوی به به زهیی لی خوش بوو.

٢٨٧. عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: وَجِدْتُ امْرَأَةً مَقْتُولَةً فِي بَعْضِ مَغَازِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَتَنَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِ النِّسَاءِ وَالصَّبِيَّانِ.

نافیع له عهبدوللای کوپی عومهر دهگیرته وه (رضی الله عنهما) که ده فهرموئ ئافرهتئ به کوژدراوی له جهنگیک له جهنگهکانی پیغه مبهری خوا (ﷺ) دۆزدا به وه پیغه مبهری خوا نههی کرد له کوشتنی ئافرهتان و منالان.

باب من اسمائه (عليه السلام)

۲۸۸. عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((أَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْكُفْرَ وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى قَدَمِي وَأَنَا الْعَاقِبُ)).

(به شی / له ناوه کانی پیغه مبه ر (عليه السلام))

جوبه بری کوپی موطعم له باوکی (رضی الله عنه) ده فرموی: گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (ﷺ) فرموی: (من لایهرم واته به هوی منه وه خوا کوفر و بی باوه پی لاده بات وه کوکه ره وه م که خوی گوره خه لکی کوکه کاته وه له ژیر پی مندا، من دواپن موری پیغه مبه رایه تیم، وه پیغه مبه ری تر له پاش خوم نایه ت).

باب الدَّعْوَةِ لِلْوَلِيمَةِ، وَالْحَجَامَةِ، وَالْعَذْرَةِ

۲۸۹. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ، وَمَنْ تَرَكَ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ (ﷺ).

(به شی / بانگ کردن بو داوه تی ژن گواستنه وه وه که له شاخ

کرتن وه نه خو شی (عذرة))

نه نه س (رضی الله عنه) ده گپرتنه وه که ده فرموی: خراپترین خواردن خواردنی ژن گواستنه وه به نه و کاته ی که ده وله مه ندان بانگ ده کن و واز له مه ژاران دینن وه نه گه ر که سن بانگ کرا و به گویره ی شه ریعت بوو، وه نه چوو نه واپن فرمانی خوا و پیغه مبه ره که ی کردوه .

۲۹۰. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ أَجْرِ الْحَجَّامِ فَقَالَ: اخْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَجَمَهُ أَبُو طَيْبَةَ وَأَعْطَاهُ صَاعَيْنِ مِنْ طَعَامٍ وَكَلَّمَ مَوَالِيَهُ فَخَفُّوا عَنْهُ وَقَالَ: ((إِنَّ أَمْثَلَ مَا تَدَاوَيْتُمْ بِهِ الْحِجَامَةُ وَالْقُسْطُ الْبَحْرِيُّ)). قَالَ: ((لَا تُعَذِّبُوا صِبْيَانَكُمْ بِالْعَمَزِ مِنَ الْعُذْرَةِ وَعَلَيْكُمْ بِالْقُسْطِ)).

نه نس (رضی الله تعالی عنه) پرسیداری لی کرا دهریارهی کرئی که له شاخ گرتن فهرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) که له شاخی بق کراوه له لایه ننه بو تهیبه و دوو صاع له خواردنی داپئ و به گه ورده کی ووت باری سه رشانى سووک بکه و یارمه تی بده چونکه به ننده بوو وه فهرمووی (ﷺ) چاکترین و باشتترین شتی که چاره سه ری پی بکن که له شاخ و به کاره یتانی داری عودی دهریاییه وه فهرمووی مناله کانتان نازار مه دهن به وهی په نجه (قورگی بکن له نه خوشی (العدرة) که نه خوشییه که ده بیته هوئی هه وکردن و نه ستوریوونی قورگ وه نه داری هیندی به کاره یتن که جاران بق دهرمان به کاریان ده یتنا.

۲۹۱. عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِخْصَنٍ وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأَوَّلِ اللَّاتِي بَايَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ أُخْتُ عُكَّاشَةَ بِنِ مِخْصَنٍ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَدْ عَلَقَتْ عَلَيْهِ مِنَ الْعُذْرَةِ فَقَالَ: ((اتَّقُوا اللَّهَ عَلامَ تَدْعُرُونَ أَوْلَادَكُمْ بِهَذِهِ الْأَعْلَاقِ؟ عَلَيْكُمْ بِهَذَا الْعُودِ الْهِنْدِيِّ فَإِنَّ فِيهِ سَبْعَةَ أَشْفِيَةٍ مِنْهَا ذَاتُ الْجَنْبِ - يُرِيدُ الْكُسْتَ، يَعْنِي الْقُسْطَ)).

له نوم قهیس کچی محسن (رضی الله عنهما) ده گیزیته وه که په کیکه له نافرته کړچکړدوه کان که په یمانیان دا به پیغه مبهری خوا (ﷺ) که خوشکی عکاشه ی کوپی موحسن بوو که هات بق لای پیغه مبهری خوا (ﷺ)

که کوپښکی ساوای خږم پښو بوو که دوومهال له ناو قورځی هاتبوو به په نجه دوومه له که م ته قاند پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی له خوا بترسن نه وه بڼو مناله کانتان وابه م شیوه په نازار دده دن به گوشینی دوومهال له قورځیدا به لکو له باتی نه وه به داری هیندی دهرمانی بکن چونکه نه م داره دهرمانی حوت دهرده به م شیوه به به کارده مینن نه م داره ده کوتن و رونه که ی لی ده گرن و ده یکه نه ناو کونه لوتی مناله که .

باب وضع الرجل علی الأخری وکیف یكون الرجل فی أهله

۲۹۲. عَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ أَبْصَرَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَضْطَجِعُ فِي الْمَسْجِدِ رَافِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى.

(به شی / قاچ خسته سهر قاچ له کانی راکشاندا وه پیاو له
ماله وه چی ده کات له کاروباری ماله وه)

له عه بادی کوپی ته میم له مامی ده گڼریتته وه که چاوی به پیغه مبهری (ﷺ) که وت له ناو مزگه وتا راکشا، بوو قاچیکې خسته سهر قاچه که ی تر.
۲۹۳. عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ الْأَسْوَدِ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ مَا كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَصْنَعُ فِي أَهْلِهِ قَالَتْ: كَانَ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ.
له ئیبراهیم له نه سوه ده فهرمووی پرسیارم له عائشه خان کرد (رضی الله عنها) دهریاره ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) له نیش و کاری ماله وه یدا. فهرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) له نیش و کاری ناومال دا بوو تا کاتیک کاتی نویژدا ده هات ده چوو بڼو نویژ.

باب يكره التمداح

٢٩٤. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَجُلًا ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَأَثْنَى عَلَيْهِ رَجُلٌ خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((وَيْحَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ يَقُولُهُ مِرَارًا - إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحًا لِمَا مَحَالَةً فَلْيَقُلْ أَحْسِبُ كَذَا وَكَذَا إِنْ كَانَ يُرَى أَنَّهُ كَذَلِكَ وَحَسِبُهُ اللَّهُ وَلَا يُزَكِّي عَنِ اللَّهِ أَحَدٌ، قَالَ وَهَيْبٌ عَنْ خَالِدٍ: فَقَالَ وَيْلَكَ (أَي بَدَل وَيْحَكَ)))).

(به‌شی / که راهه‌تی هه‌یه مه‌دح کردن)

له عه‌بدولره‌حمانی کوپی نه‌بی به‌کره له باوکی ده‌گی‌رتته‌وه‌که پیاوی باسی پیاویکی تر به باشه له‌لای پی‌غه‌مبه‌ری خوا کرد (ﷺ) نه‌ویش فهرموی: (هاوار بۆ تر نه‌ستوی براهه‌ت بری، وه چه‌ند جارێ دووباره‌ی کرده‌وه، وه فهرمووی نه‌گه‌ر که سیکتان وویستی مه‌دح و سه‌نای براهه‌ی بکات بابلێ وایده‌زانم تاوا و تاوایه نه‌مه‌ش به مه‌رجی نه‌وه نه‌و کابرایه ریی تی بجێ که وه‌ک نه‌و ده‌لێ وابێ نه‌وه‌ک مه‌دحه‌کی درۆی رووت بێ ئیتر خودا بۆ خۆی ناگای له‌ دلێه‌تی و به‌ پێی زانیاری دلێ پاداش ده‌داته‌وه به‌لام به‌ هه‌چ جو‌رد نابێ بریار بدات بلی فوله‌نه‌که‌س له‌لای خودا باشه و پا‌که چونکه‌شتی وا به‌س خودا بۆ خۆی ده‌زانێ.

باب ما يُقال عند النوم وَبَعْدَهُ ،

وَكَيْفِيَةِ الصَّلَاةِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)

٢٩٥. عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: ((بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا)) وَإِذَا قَامَ قَالَ: ((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)).

(بهشی / چ دهلیی له کاتی نوستن و چۆنیهتی سهلاوات

دان له سههر پیغه مبهری خوا (ﷺ))

هوذه یفه (رضی الله عنه) ده فهرموئ پیغه مبهری خوا (ﷺ) نه گهر
بیویستبا بچوبایه سههر جینگای نوستن ئه م دوایه ی ده کرد (یا سَمِکَ اَموت
وا حیا) واته: به ناوی تو ده مرم و زیندوو ده کرتمه وه، وه نه گهر له خه و
هه لسا بایه ئه م دوایه ی ده کرد (الحمد لله الذي احيانا بعدما امانا واليه
النشور) واته: سوپاس و ستایش بۆ ئه و خودایه ی که زیندووی کردینه ته وه
له پاش ئه وه ی ئیمه ی مراند وه گه رانه وه شمان بۆ لای ئه وه.

٢٩٦. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: لَقِيتُنِي كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ فَقَالَ: أَلَا أُهْدِي
لَكَ هَدِيَّةً، إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ عَلَيْنَا فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ
اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّيُ عَلَيْكَ؟ قَالَ ((قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ
عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ
بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ
مَجِيدٌ)).

عه بدولره حمانی کوپی ئه بی له یلا ده فهرموئ گه یستم به که عبی کوپی
عه جره فهرموئ ئایا به خشیشیکت پیشکش بکه م؟ که پیغه مبهری خوا (ﷺ)
رؤیك هاته ناومان وتمان ئه ی پیغه مبهری خوا ئه وه زانیمان چۆن سلاوت لی
بکهین، به لام چۆن سه لاوه ت له سههر لی بدهین؟ ئه ویش فهرموئ بلین:
(قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ
حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ
إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ) واته: خوا به برێژه رهحمهت به سههر موحه مه د و خانه واده ی
موحه مه د و ههروه کو رهحمهت و به ره که ت رزاندوه به سههر ئیبراهیم و

خانه‌وادهی ئیبراهیم وه تۆش سوپاس کراو و سه‌ربه‌ری وه خواجه بریزه
 ره‌حه‌ت به‌سه‌ر موحه‌مه‌د و ئال و خانه‌وادهی موحه‌مه‌د هه‌روه‌کو رۆاندۆته
 سه‌ر خانه‌وادهی ئیبراهیم وه خۆشی و سوپاس کراو و سه‌ر بلندی به‌سه‌ر
 هه‌مواندا).

باب الدعاء إذا انتبه بالليل

٢٩٧. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: بَتُّ عِنْدَ مَيْمُونَةَ فَقَامَ النَّبِيُّ
 ((ﷺ)) فَأَتَى حَاجَتَهُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ فَأَتَى الْقَرْيَةَ
 فَأَطْلَقَ شِنَاقَهَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءًا بَيْنَ وَضُوءَيْنِ لَمْ يُكْثِرْ وَقَدْ أْبْلَغَ فَصَلَّى
 فَقُمْتُ فَتَمَطَّيْتُ كَرَاهِيَةً أَنْ يَرَى أَنِّي كُنْتُ أَتَّقِيهِ فَتَوَضَّأْتُ فَقَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ
 عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ بِأُذُنِي فَأَدَارَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَتَامَتْ صَلَاتُهُ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً
 ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ، وَكَانَ إِذَا نَامَ نَفَخَ، فَادَّعَانِي بِأَلَّا بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى
 وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَكَانَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: ((اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي بَصَرِي
 نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ يَسَارِي نُورًا وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي
 نُورًا وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا وَاجْعَلْ لِي نُورًا)).

(به‌شی / نرای له‌خه‌وه‌لسان له‌شه‌ودا)

له‌عه‌بدوللای کوی عه‌بباس (رضی الله عنهما) ده‌گیرته‌وه‌ که ده‌فه‌رمووی
 له‌لای پورم مه‌یمونه‌ بووم (خیزانی پیغه‌مبه‌ر بوو) شه‌وبوو پیغه‌مبه‌ری
 خوا^(ﷺ) له‌خه‌وه‌لسا و چوو بۆ لای تاره‌ت کردن و ئینجا هاته‌وه‌ ده‌م و
 چاو و ده‌سته‌کانی شۆرد و له‌پاشان نوسته‌وه‌ له‌پاشان هه‌لسایه‌وه‌ و چوو
 بۆ لای ده‌می (شه‌ریه‌ی) کرده‌وه‌ و ده‌ست نویژی شۆرد که ده‌ست نویژه‌که
 له‌نیوان دوو ده‌ست نویژدا بوو نه‌ئه‌وه‌نده‌ ئاو سه‌رف کردن بوو نه‌
 ئه‌وه‌نده‌ش ناتواو به‌لکو ته‌واو نه‌وه‌نجی بوو وه‌هه‌لسا نویژی کرد منیش به‌

دزی هه لاسام نه بادا نه و بزانی من چاودیری ده کهم وه دهستنوژیژم شۆرد و نهویش نوژیی ده کرد وه چووم له لای چهپی وهستام نهویش به گوئی منی راکیشا بردهمی بۆ لای راستی وه بهتهواوی سیانزه رکعت نوژیی کرد له پاشان پالکهوت و خهوت هه تاکو پرخه ی لیوه هات، وه عادهتی وابوو که دهنوست پرخه ی لیوه دههات وه بیلالیش هات و بانگی دا بۆ نوژی و وه پیغه مبه ریش هه لسا و نوژیی کرد و دهستنوژیی نه شۆرد وه له دوعاکانی دا دهیفه رموو: (اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي بَصَرِي نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ يَسَارِي نُورًا وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي نُورًا وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا وَاجْعَلْ لِي نُورًا)

واته: خوايه بگيره بۆ من نور و رووناکی له ناو دل و دهروونم و چاوم و گوێچکه م و لای راستم و چهپم و لای سه ره وه م و ژیره وه م و پیش و پاشم و وه بگيره نور و رووناکی بۆ ناو هه ناوم.

باب ما یبقی مع المیت وما یرجع والنذر، والحرص علی الإمارة

۲۹۸. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى مَعَهُ وَاحِدٌ يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ)).

**(به‌شی / نه‌ودی به‌جی ده‌مینئ له‌گه‌ل مردوو له‌ کۆر دا و
نه‌ودی ده‌گه‌ریته‌وه، نه‌زر کردن و به‌ ئومیدبوون بۆ
سه‌روکاری خه‌لکان)**

ئه‌نه‌سی کۆپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌یفه‌رموو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (سێ شتی به‌ دوا‌ی مردوو ده‌که‌ون بۆ گه‌رستان له‌وێ دوانیان ده‌گه‌ریته‌وه وه‌ یه‌کیکیان به‌جی ده‌مینئ، که‌س و کاری و مال و سامانی ده‌گه‌ریته‌وه، و به‌لام کرده‌وه‌ی له‌گه‌لی به‌جی ده‌مینئ).

باب الحث علی النصيحة

٢٩٩. قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا اسْتَنْصَحَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيَنْصَحْ لَهُ)).

(به‌شی / هاندان بۆ ئامۆزگاری کردن)

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (ئه‌گه‌ر یه‌کیکتان داوا‌ی ئامۆزگاری کرد له‌ براهی با ئامۆزگاری چاکه‌ی بکات).

باب الحلال بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ

٣٠٠. عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) ((الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَةٌ فَمَنْ تَرَكَ مَا شُبَّهَ مِنَ الْإِثْمِ كَانَ لِمَا اسْتَبَانَ أَثَرُكَ، وَمَنْ اجْتَرَأَ عَلَى مَا يَشْكُ فِيهِ مِنَ الْإِثْمِ أَوْشَكَ أَنْ يُوَاقِعَ مَا اسْتَبَانَ، وَالْمَعَاصِي حِمَى اللَّهِ مَنْ يَرْتَعِ حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ)).

(بهشی / حلال و حرام ناشکرا و روون)

نوعمانی کوپی به شیر (رضی الله عنه) دهه رموی پیغمبر (ﷺ) فرموی حلال روون و ناشکرایه و حرامیش روون و ناشکرایه، وه له نیوانیاندا شتانی هه ن که به حالیش ده شوپهین و به حرامیش ده شوپهین وه هه که سێ ته رکێ شوپهیه بکا نه وهی که دیاره حرام چاکتری ته رک نهکا، نه وهی جورته بکاته سه شوپهیه گونا نهزیکه بکه ویتته ناو گونا نه وه... گونا و حرام قه ده غهی خودایه، هه که سێ له ده وری قه ده غه کراودا ناژه ل بله وه ریتنی نهزیکه بجیتته ناو قه ده غه و حرامه وه.

باب الولد للفراش

۳۰۱. قَالَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((الْوَلَدُ لِلْفَرَّاشِ وَلِلْعَامِرِ الْحَجَرُ)).

(بهشی / منال بو نه وه که سهیه که سه رجیتی

له که ل دایکی کراوه)

پیغمبری خوا (ﷺ) فرموی: (منال ناوی نه ویاوکه هه لده گرتی که سه رجیتی له که ل دایکیدا کربوه، وه بو ئافرهتن زیناکه ریش بێ ئومیدییه و هیچ مافیکی له سه مناله که نییه).

باب من لم یبال من حیث الکسب

۳۰۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ الْحَلَالِ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ)).

(به‌شی / گرنکی نه‌دان به هه‌رچی)

کۆبکه‌یته‌وه له مال و سامان

ئەبو ھوردییرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەر (ﷺ) فەرموی کاتێک و زەمانێک بەسەر خەڵکاندا دێت مەژێ گرنکی نادات بەوێ دەستی دەکەوێت له مال و سامان چ بە هه‌پامی بێت یان به‌ هه‌لالی بێت.

باب البسط في الرزق

۳۰۳. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ أَوْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ)).

(به‌شی / رزق و رۆزی زۆربوون)

ئەنەسێ کۆپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ گۆیم له‌ پێغەمبەری خوا بوو (ﷺ) فەرمووی: (کەسێ پێی خۆشه‌ مال و سامان و رزق و رۆزی و تەمەنی پێ خێر و زۆر بێت با سەردانی خزم و خۆیش بکات).

باب كسب الرجل أو عمله بيده

۳۰۴. عَنْ الْمُقَدَّامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ)).

(به‌شی / کارو‌کاسبی پیاو به‌ دەستی خۆی بیکات)

له‌ میقدام (رضی اللہ عنہ) له‌ پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەگێڕێتەوه‌ کە دەفەرموێ: (کەستان ئەو خواردنە نه‌خواردووه‌ باشتەر و چاکتر بێت له‌وێ به‌ دەستی خۆی په‌یدای ده‌کات).

۳۰۵. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا سَمَحًا إِذَا بَاعَ وَإِذَا اشْتَرَى وَإِذَا اقْتَضَى)).

جابری کوپی عهبدوللا (رضی الله عنه) له پیغمبر صلی الله علیه و آله ده گیتیته وه که فهرموویه تی: (ره حمه تی خوا له و پیاوه ی که نه رم و نیانه و خوش مه شره ب بی له کاتی کرین و فروشتن و دادوه ریدا).

باب من أنظر مغسراً

۳۰۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((كَانَ تَاجِرٌ يُدَايِنُ النَّاسَ فَإِذَا رَأَى مُغْسِرًا قَالَ لِقَتِيَانِهِ تَجَاوَزُوا عَنْهُ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنْهُ، فَتَجَاوَزَ عَنْهُ)).

(به شی / که سی مؤله تی بارگرانی یان قهرزاری بدات)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) له پیغمبر صلی الله علیه و آله ده گیتیته وه که ده فهرمووی: (بازرگانی شتی به قهرز ددها به خه لکی وه نه گهر به کیکی بی دیبایه قهرزه که ی به زحمه ت بق ده درایه وه به غولامه کانی خوی ده گوت چاوپوشی له مه بکن و مؤله تی پی بدهن نومیده وارم خوی گهره ش چاوپوشیمان لی بکات، وه خوی گهره چاوپوشی لی کرد و لی خوش بو).

باب ما يمحق الكسب في البيع

۳۰۷. عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَّا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَتْ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا)).

(به‌شی / نه‌و شته‌ی له‌کرین و فروشتن دا خیر و بیری ده‌با)

حه‌کیمی کوپی حیزام (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (فروشیار و کپیار هه‌ردووکیان سه‌رپشکن له‌ به‌ نه‌ه‌جام گه‌یاندن په‌یمان‌که‌ ماده‌م له‌یه‌ک جیا نه‌بوونه‌وه‌ جا نه‌گه‌ر له‌گه‌ل یه‌کدا راست و دروست بن و عه‌یبی شته‌که‌یان ده‌رخست خوا به‌ره‌کات ده‌خاته‌ نێو مامه‌له‌که‌یان، به‌لام نه‌گه‌ر عه‌یبه‌که‌یان شارده‌وه‌ و درو‌یان له‌گه‌ل یه‌کتری کرد خوای گه‌وره‌ پیت و به‌ره‌کاتی تیا‌دا ناهێلن).

باب أَكْلِ الرِّبَا

٣٠٨. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى أَرْضٍ مُقَدَّسَةٍ، فَاَنْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ مِنْ دَمٍ فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ، وَعَلَى وَسْطِ النَّهْرِ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهْرِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِيهِ فَرْدُهُ حَيْثُ كَانَ، فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمَى فِيهِ بِحَجَرٍ فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا؟ فَقَالَ: الَّذِي رَأَيْتُهُ فِي النَّهْرِ أَكَلَ الرِّبَا)).

(به‌شی / ريبا خو‌ری)

سه‌موره‌ی کوپی جوندوب (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (ئه‌م شه‌و له‌ خه‌وما دیتم دوو پیاو هاتن منیان برده‌ زه‌وی و شوینیکی پیرۆز تا گه‌یشتینه‌ رو‌باریک له‌ خوین وه‌ له‌سه‌ر لیواری رو‌باره‌که‌ پیاوێک وه‌ستابوو چه‌ند به‌ردیکی له‌به‌رده‌می خۆی دانابوو وه‌ پیاوێکی‌ش له‌ناو رو‌باره‌که‌ بوو، وه‌ هه‌ر کات ده‌یویست بێته‌ ده‌ره‌وه‌ نه‌وی له‌سه‌ر لیواره‌که‌ بوو

به‌ردیکی تی ده‌گرت و له ده‌می ده‌دا و ده‌یگه‌پانده‌وه ناوه‌پاستی رویاره‌که
 هم دیسان ده‌یویست بیته ده‌روه هم دیسان به‌دریکی تی ده‌گرت و به
 هه‌مان شیوه دووباره‌ی ده‌کرده‌وه وه منیش ووتم ئەم پیاوه چی کردوه و
 کێیه پێیان ووتم ئەمە‌ی له ناوه‌پاستی رویاره‌که وه‌ستاوه ئەوه‌یان رێبا
 خۆره).

باب الحلف لترويج السلعة

۳۰۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((الْحَلْفُ مُنْفَقَةٌ
 لِلسَّلْعَةِ مُمَحِقَةٌ لِلْبَرَكَةِ))

(به‌شی / سویند خواردن بۆ بره‌ودانی

که‌ل و په‌ل و فروشتن)

ئەبو هوریره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی
 سویند‌خواردن ره‌واج به‌ که‌ل و په‌ل ده‌دات به‌لام پیت و به‌ره‌که‌تی تیا‌دا
 نا‌هێ‌تی.

باب طلب جلیس الصالح

۳۱۰. عَنْ بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
 (ﷺ) ((مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الْمِسْكِ وَكَبِيرِ
 الْحَدَادِ، لَا يَعْدَمُكَ مِنْ صَاحِبِ الْمِسْكِ إِذَا تَشْتَرِيهِ أَوْ تَجِدُ رِيحَهُ، وَكَبِيرِ الْحَدَادِ
 يُحْرِقُ بَدَنَكَ أَوْ ثَوْبَكَ أَوْ تَجِدُ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً)).

(بهشی / داواکردنی براده رایه تی پیاوی چاک)

نه بی بورده ی کوپی نه بی موسا له باوکی (رضی الله عنه) دهه رموی پیغه مبه ر (عليه السلام) فهرموی نمونه ی هاوریته تی پیاوچاگان و پیاوخراپان وه کو نمونه ی خاوهن میسک فروش و کوورده ی ئاسنگره، وه له خاوهن میسکه که زیانت پی ناگات یان یان میسکی لی ده کپی و یان له بونی خوشی سودی لی ورده گری به لام نه وی کوورده ی ئاسنگر نه گهر لی نزیك بیته وه نه وا له شت ده سوتی وه یان جل و بهرگت وه یان هر هیچ نه بی بونی ناخوشت پی ده گات لی.

باب العمل الخالص لله سبحانه وتعالى

۳۱۱. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((خَرَجَ ثَلَاثَةٌ يَمْشُونَ فَأَصَابَهُمُ الْمَطَرُ فَدَخَلُوا فِي غَارٍ فِي جَبَلٍ فَانْحَطَّتْ عَلَيْهِمْ صَخْرَةٌ، قَالَ: فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: ادْعُوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ بِأَفْضَلِ عَمَلٍ عَمِلْتُمُوهُ، فَقَالَ أَحَدُهُم: اللَّهُمَّ إِنِّي كَانُ لِي أَبَوَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ، فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَرْعَى ثُمَّ أَجِيءُ بِالْحِلَابِ فَأَتِي بِهِ أَبَوَيَّ فَيَشْرِيَانِ، ثُمَّ أَسْقِي الصَّبِيَّةَ وَأَهْلِي وَأَمْرَأَتِي، فَاحْتَبَسْتُ لَيْلَةً فَجِئْتُ فَإِذَا هُمَا نَائِمَانِ، قَالَ: فَكَرِهْتُ أَنْ أُوقِظَهُمَا وَالصَّبِيَّةَ يَتَضَاغُونَ عِنْدَ رِجْلَيَّ، فَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ دَائِبِي وَدَائِبُهُمَا حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا فُرْجَةً تَرَى مِنْهَا السَّمَاءَ. قَالَ: فَفُجِرَ عَنْهُمْ. وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ أَحِبُّ امْرَأَةً مِنْ بَنَاتِ عَمِّي كَأَشَدَّ مَا يُحِبُّ الرَّجُلُ النِّسَاءَ، فَقَالَتْ لَا تَنَالُ ذَلِكَ مِنْهَا حَتَّى تُعْطِيَهَا مِائَةَ دِينَارٍ، فَسَعَيْتُ حَتَّى جَمَعْتُهَا، فَلَمَّا قَعَدْتُ بَيْنَ رِجْلَيْهَا قَالَتْ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَفْضُ الْخَاتَمَ إِلَّا بِحَقِّهِ، فَقُمْتُ وَتَرَكْتُهَا، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا

فُرَجَّةً، قَالَ فَفَرَجَ عَنْهُمْ الثَّلَثَيْنِ، وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي
 اسْتَأْجَرْتُ أَجِيرًا بِفَرَقٍ مِنْ ذُرَّةٍ فَأَعْطَيْتُهُ فَأَبَى ذَلِكَ أَنْ يَأْخُذَ فَعَمَدْتُ إِلَى ذَلِكَ
 الْفَرَقِ فَزَرَعْتُهُ حَتَّى اسْتَرْثَيْتُ مِنْهُ بَقْرًا وَرَاعِيهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ
 أَعْطِنِي حَقِّي، فَقُلْتُ: انْطَلِقْ إِلَى تِلْكَ الْبَقْرِ وَرَاعِيهَا فَإِنَّهَا لَكَ، فَقَالَ:
 اسْتَثْنَيْتُ بِي، قَالَ فَقُلْتُ: مَا اسْتَثْنَيْتُ بِكَ وَلَكِنَّهَا لَكَ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي
 فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ فَأَفْرُجْ عَنَّا فَكُشِفَ عَنْهُمْ).

(به‌شی / کرده‌وهی چاک و پاک بو خوای گه‌وره)

عبداللای کوپی عومەر (رضی الله عنه) ده‌فهرمویت: پیغه‌مبه‌ری خوا
 (ﷺ) فهرمووی: (له ئوممه‌ته‌کانی پیش ئیوه سئ که‌س له ئاوه‌دانیی
 ده‌رچوون، له کاتی‌کدا که له ناوچه‌یه‌کی شاخاوی دا پێیان ده‌کرد، دای کرده
 باران، بارانیکی نۆد به شیوه‌یه‌ک ناچار بوون خۆیان بگه‌یفنه ئه‌شکه‌وتیکی
 ئه‌و نزیکه-چوونه ناو ئه‌شکه‌وته‌که-به‌ر له‌وهی باران ته‌واو بییت و بیته
 ده‌ره‌وه- له ئه‌شکه‌وته‌وه به‌ردیک تلیر بو‌وه و هاته خواره‌وه، ده‌رگای
 ئه‌شکه‌وته‌که‌ی گرت و-به‌هیچ شیوه‌یه‌ک ماوه‌ی ده‌رچوونیان نه‌بوو، ووتیان:
 هه‌ر کامیان کرده‌وه‌ی چاکی هه‌یه و ته‌نها له‌به‌ر په‌زامه‌ندی خوایش ئه‌نجامی
 داوه، با بیکاته هۆیه‌ک و له خوا پێی بپاریته‌وه، به‌شکوم ره‌حمیان له‌گه‌لا
 بکات، یه‌کیکیان پوهی کرده خوای په‌روه‌ردگار-و ووتی: خوایه من دایک و
 باوکیکی نۆد پیرم هه‌بوو. هه‌مو ئیواره‌یه‌ک ئه‌بوایه شیرم به‌ینایه و پیش
 هه‌موو که‌س ده‌رخواردی ئه‌وانم بدایه، پۆژیکیان به‌هۆی گه‌پان به‌ دوا‌ی
 شتی‌کدا دوا که‌وتم و زوو نه‌گه‌پامه‌وه، که گه‌پامه‌وه بینیم خه‌وتوون، منیش
 قاپه شیره‌که‌م به ده‌سته‌وه بوو له‌سه‌ر سه‌ریان پاوه‌ستام، پێم خۆش نه‌بوو

مال و مندا له کم له پيش نه وانه وه شيره که بخونه وه و چاوه پي بووم بيدار
بينه وه.

نه وه بوو ههستان له بهر به ياندا و شيره که يان خوارد، سا خوايه نه گهر نه م
کاره م له بهر ره زامه نديي تق کردوه، ده رگای مهرحه مهتت لي مان بکهره وه و
پزگارمان بکه. نه وه نده يان زانی بهرده که که من جولاً، به لام نه يانده تواني
بينه ده ره وه، پيغه مبه ر (ﷺ) فرموي پاشان نه وي تريان ووتی:
په روه ردگار! من کچيکی ناموزام هه بوو، له پاده به ده ر خوشم ده ويست، داوام
لي کرد خوي بدات به دهسته وه و کاری حرامم له گه ل بکات، به لام نه و خوي
نه دا به دهسته وه، تا نه وه بوو ساليکی گرانيي هاته پيش و تهنگي به
نافره ته که هه لچني و په نای هينا بى من، منيش سه د ديناری (زيتم) دايه و
به و مه رجه ي خوي بدات به دهسته وه، نه ويش پازي بوو. هه تا کاتي نيشه که م
بى دهسته بهر بوو چومه پيشه وه ليي پتي ووتم: (له خوا بترسه) من بى تق
حه لال نيم و به حه لالی نه بييت بؤت نييه په رده ي شهرم بشکيتني. منيش
نه مويرا ده ستي بى بيه م و لي نوور که و تمه وه، له کاتي کدا له پاده به ده ر خوشم
ده ويست. ده ستيشم له زيږه که هه لگرت که پيم به خشيبوو. خواي
په روه ردگارم! نه گهر نه و کاره م له بهر په زامه نديي تق کردوه، نه وا ده رگای
مهرحه مهتت لي مان بکهره وه و رزگارمان بکه! له و کاته دا بهرده که که ميکی تر
جولاً، به لام هيشتا نه يانده تواني بينه ده ره وه، پيغه مبه ر (ﷺ) فرموي:
پاشان سييه ميان ووتی: په روه ردگار! من چند که سيکم به کړي گرتبوو، تا
کاريکم بى نه نجام بدن، هر يه که يان کړي خويم پي دا جگه له کړي کار يکيان
کړي که ي وهر نه گرت و پړي، منيش خسته نيشه وه تا زور بوو هه ندي مانگام
پي کړي پاش ماوه يه ک هات بى لام و ووتی: نه ي به نده ي خوا! کړي که ي

خوځم بدهږئ، منیش پټم ووت: سهيرکه... ههړچى تو ته ييبينى له ووستر و مانگا و مهر و کړيله، له کړيکهى تو پهيدا بووه، وتى: نهى بهندهى خوا کالته م پى مه که، منیش وتم کالته ت پى ناکه م نه ویش هه مووى دايه بهرو برديه وه بى نه وهى هيچى لى به جى به پلى، سا خوايه ! نه که ر من نه و کاره م له بهر ره زامه ندى تو کړدووه، دهرگای م هرچه مه تت ليمان بکه ره وه و پزگارمان بکه، ديسان بهرده که جولاو هاتنه دهره وه و چوون به پتى خويانه وه.

باب سيدنا ابراهيم و زوجته وحفظ الله لهما

۳۱۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: هَاجَرَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِسَارَةٍ فَدَخَلَ بِهَا قَرْيَةً فِيهَا مَلِكٌ مِنَ الْمُلُوكِ أَوْ جَبَّارٌ مِنَ الْجَبَابِرَةِ، فَقِيلَ دَخَلَ إِبْرَاهِيمُ بِامْرَأَةٍ مِنْ أَحْسَنِ النِّسَاءِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ مَنْ هَذِهِ الَّتِي مَعَكَ؟ قَالَ هِيَ أُخْتِي، ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ لَا تُكَذِّبِي حَدِيثِي فَإِنِّي أَخْبَرْتُهُمْ أَنَّكَ أُخْتِي، وَاللَّهِ إِنَّهُ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ غَيْرِي وَغَيْرِكَ، فَأَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ، فَقَامَ إِلَيْهَا فَقَامَتْ تَتَوَضَّأُ وَتُصَلِّي، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ أَمَنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَخَصَنْتُ فَرْجِي إِلَّا عَلَى زَوْجِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ الْكَافِرَ، فَعُطِّ حَتَّى رَكَضَ بَرَجِلِهِ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: قَالَتْ اللَّهُمَّ إِنْ يَمُتْ يُقَالُ هِيَ قَتَلْتَهُ، فَأَرْسَلَ، ثُمَّ قَامَ إِلَيْهَا فَقَامَتْ تَتَوَضَّأُ وَتُصَلِّي وَتَقُولُ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ أَمَنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأَخَصَنْتُ فَرْجِي إِلَّا عَلَى زَوْجِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ هَذَا الْكَافِرَ، فَعُطِّ حَتَّى رَكَضَ بَرَجِلِهِ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقَالَتْ اللَّهُمَّ إِنْ يَمُتْ فَيُقَالُ هِيَ قَتَلْتَهُ، فَأَرْسَلَ فِي الثَّانِيَةِ أَوْ فِي الثَّالِثَةِ، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا أَرْسَلْتُمْ إِلَيَّ إِلَّا شَيْطَانًا، ارْجِعُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَعْطُوهُمَا هَاجِرًا، فَرَجَعَتْ إِلَى إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَتْ: أَشْعَرْتُ أَنْ اللَّهَ كَبَتْ الْكَافِرَ وَأَخَذَمَ وَلِيدَهُ)).

(به‌شی / که‌وره مان ئیبراهیم (علیه السلام) و خیزانه‌کی و پاراستنی له‌لایه‌ن خواوه)

ئەبو هورەیره (رضی اللہ عنہ) لە پێغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوە کە دەفەرمووی: (ئیبراهیم پێغەمبەر (علیه السلام) لە گەڵ سارە ی خیزانی کۆچ دەکەن بۆ وولاتی رێگایان کەوتە شاری و پاشایەکی ستمکاری لی دەبی و پاسەوانەکانیش پادشا ئاگادار دەکەن کە ئیبراهیم هاتوو و ئافەرەتیکی جوانی لە گەڵ دایە و ئەویش دەنێری بە دواياندا و پیتی دەلێت ئەم ئافەرەتە چیت دەبێت، ئەویش دەفەرمووی ئەوە خوشکەم وە لە پاشان ئیبراهیم دەچێتە لای سارە و پیتی دەلێت بە درۆم مەخەرەو بە پادشام ووتوو ئەمە خوشکەم سویندم بە خوا لە سەر زەوی ئیماندارێ نییه جگە لە من و تۆ نەبێت لە پاشان پادشا ناردی بە دواي سارە و ئەویش لە پیشدا دەستنویژی شۆرد و نوێژی کرد و فەرمو ی ئە ی خوا یە ئە گەر من ئیمان و بڕوام بە تۆ و بە پێغەمبەرە کەت هیناوه وە داوینم پاراستوو تەنھا بۆ میڤرم نەبی، خوا یە گیان ئەم کافرە و بی بڕوایە زال نەکی بە سەرمدا ئینجا زۆردارە کە ویستی دەستی خراپە ی بۆ بیات لە پەل و پۆ دەکەوی هەناسە ی دەگێری و دەست دەکات بە لرخە لرخ، ئەبو هورەیره دەفەرمو ی سارە خاتوون فەرمو ی خوا یە مە ی کۆژە نەبادا بلێت ئەو کۆشتوویە تی ئینجا وازی لی هینا وە چاک بۆو وە هەم دیسان ویستی پەلاماری بدات بانگی کردەو وە سارەش هەم دیسان هەلسا و دەستنویژی گرت و نوێژی کرد و لە خوا پاراپایەو وەتی خوا یە گیان ئە گەر من بڕوام بە تۆ و پێغەمبەرە کەت هیناوه داوینی خۆم پاراستوو تەنھا بۆ میڤرم نەبی ئەم ستمکارە زال نەکی بە سەرمدا، دیسان کە ویستی پەلاماری بدات دەستی وشک بوو لە پەل و پۆ کەوت و ئەبو هورەیره

ده فەرموئ ساره خاتوون فەرموئ خوايه ئیستا نه گەر بمرئ ده لاین تر
 کوشتووته دیسان له جاری سییه م و دووم دیسان هه مان کرداری پئ روداو
 له پاشان سته مکاره که ووتی به خوا نه وهی بۆتان نارووم نه وه ئاده می نه و
 جنۆکه یه بئ نۆرنه وه بۆ لای ئیبراهیم و توکه ری خۆمان که هاجه ره یه
 بیده ئی، ئینجا گه پایه وه بۆ لای ئیبراهیم (علیه السلام) فەرموئ خۆ ئاگات
 لی بوو چۆن خوا نه و بئ باوه په ی کۆ له کۆتا و نه م کاره که ره شی بۆمان
 ره خساند که هاجه ره یه.

باب بیع التصاویر التي لیس فیها روح

٣١٣. عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذْ
 أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا ابْنَ عَبَّاسٍ إِنِّي إِنْسَانٌ إِنَّمَا مَعِيشَتِي مِنْ صَنْعَةِ يَدَيَّ،
 وَإِنِّي أَصْنَعُ هَذِهِ التَّصَاوِيرَ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: لَا أُحَدِّثُكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْ
 رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: ((مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فَإِنَّ
 اللَّهَ مُعَذِّبُهُ حَتَّى يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ، وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا أَبَدًا))، قَرِيبًا الرَّجُلُ
 رُبُوعَ شَدِيدَةٍ وَأَصْفَرَ وَجْهَهُ، فَقَالَ: وَيْحَكَ، إِنَّ أَبَيْتَ إِلَّا أَنْ تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهَذَا
 الشَّجَرِ وَكُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ رُوحٌ.

(به شی / فروشتنی وینه کان که گیانی تیا نه بی)

له سه عیدی کوپی نه بی الحسن ده فەرموئ له لای عه بدوللای کوپی عه بباس
 (رضی الله عنهما) دانیشتووین پیاوئ ووتی نه ی عه بدوللای کوپی عه بباس
 کارو باسبیم نه وه یه که وینه به دهستی خۆم دروست ده که م وه ژیا نی
 روژانه ی پئ دابین ده که م. وه عه بدوللای کوپی عه بباس فەرموئ ئایا
 فەرموده یه کت بۆ بگێڕمه وه که له پێغه مبه ری خوام بیستوه که ده یه فەرموو

که سڼ وینه بکېشنې خوای گوره نازاری دده دات هه تا کو داوای لی دده کړی که
 گیان بکا به به ریدا و ناتوانی گیان بکا به لاشه پدا، ټینجا پیاوړه که رهنگی گورپا
 و خه م دایگرتن و رهنگی زهره د بوو فهرمووی هاوار بۆت نه گره هر پټویستت
 پټی هیه نهوا وینه ی گژوکیا و شاخ و داخ بکه جکه له گیاندار.

باب اثم من باع حُرّاً

۳۱۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ قَالَ: ((قَالَ اللَّهُ: ثَلَاثَةٌ
 أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَعْطَى بِي ثُمَّ غَدَرَ، وَرَجُلٌ بَاعَ حُرّاً فَأَكَلَ
 ثَمَنَهُ، وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيراً فَاسْتَوْفَى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِ أَجْرَهُ)).

(به شى / که سڼ نازادکړاوى بفروشى و بیکاته به به نده)

نه بو هورده پره (رضي الله عنه) دده گټړیتنه وه له پیغه مېر (ﷺ) که
 دده فهرموئ: (خوای گوره دده فهرموئ: سڼ چين هه ن من دوژمنایه تیان
 ده که م له روژنی قیامت، پیاوړی عهد و په یمان بدا و له سر نیسلامه تی وه
 دواى پاشگه ز ببیتنه وه لی، وه پیاوړی نازاد کړاوى بفروشى وه نرخه که ی
 بخوات وه پیاوړی به کړی بگری و نیشی بق بکات کړییه که ی پټ نه دات).

باب الکیل علی البائع، والمعطي،

وبیع الذهب بالذهب، والمزبنة

۳۱۵. عَنْ الْمُقْدَامِ بْنِ مَعْدِي يَكْرَبَ (الرَّبِيدِي) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((كَيْلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارَكْ لَكُمْ فِيهِ)).

(به شی / کیشان و دان له سهر فروشیار و

فروشتنی زیر به زیر و مامه له ی موزابه نه)

له مقدم کړې معدی به کړه ب زویه یدی (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گپړته وه فرمویه تی: (له کاتی کړین و فروشتندا خوارده مهنیه کانتان بکیشن و خوی گه وره پیت و به ره که تی تی ده خات.

۳۱۶. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اَكْتَالُوا حَتَّى تَسْتَوْفُوا))، وَيُذَكِّرُ عَنْ سَيِّدِنَا عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: ((إِذَا بَعْتَ فِكْلًا وَإِذَا ابْتَعْتَ فَأَكْتَلْ)).

پیغمبر خا (ﷺ) فرموی: شت بکیشن به ته وای وه ده گپړته وه گه وره مان عوسمان (رضی الله عنه) که پیغمبر خا (ﷺ) پی فرموو نه گه شتیکت فروشت بیکیشه وه نه گه کړیوته وه هم دیسان بیکیشنه وه.

۳۱۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ ابْتَاَعَ طَعَامًا فَلَا يَبِيعُهُ حَتَّى يَسْتَوْفِيَهُ)).

له عبدالله کوی عومر (رضی الله عنه) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی که سی خوراکی کوی با به ته وای بیکیشی له پاشان وری بگری نینجا بیفروشیته وه.

۳۱۸. قَالَ أَبُو بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((لَا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا سَوَاءً بِسَوَاءٍ، وَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالْفِضَّةِ وَالْفِضَّةَ بِالذَّهَبِ كَيْفَ شِئْتُمْ)).

نه بو به کړه (رضي الله عنه) فرموي پيغه مېر خوا (ﷺ) فرموي زير به زير مه فروشن مه گه ر سهر به سهر و بين باقى به لام زير به زيو يان زير به زير چوني پيتان خوشه وا بکن!

۳۱۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَا تَتَّبَاعُوا التَّمَرَ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهُ، وَلَا تَبِيعُوا التَّمَرَ بِالتَّمْرِ)).

عبداللای کوی عومر (رضي الله عنهما) ده گيرته وه که پيغه مېری خوا (ﷺ) فرموي: (ميوه مه فروشن تا کو پي ده گات و به که لکی خواردن ديت وه روتاب مه فروشن به خورمای که يوي ته واو).

باب في الحوالة

۳۲۰. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ فَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيٍّ فَلْيَتَّبِعْ)).

(به شی / هواله کردن)

عبداللای کوی عومر (رضي الله عنه) ده فرموي پيغه مېری (ﷺ) فرموي: (قهرز کوی پیاوی ده وله مېند گلی ستمه و نا په وایه نه گه ر که سیکتان له لایه نی قهرزاره که ی خویه وه به ره و روی پیاویکی ده وله مېند کرایه وه که نه و پیاوه ده وله مېنده له باتی قهرزاره که ی خوی قهرزه که ی پي بدانه وه، نه وه با بچي قهرزه که ی له و ده وله مېنده وه ریگریته وه)

وه له شهر عدا ووشه ی حه واله کردن واته: گواستنه وه ی مافیک له نه ستری
 که سیکه وه بۆ نه ستری که سیک ی تر واته فروشتنی قهرزه به قهرز به لام
 له بهر پیویستی ریکه ی پیدراوه.

باب الكفالة

٣٢١. عَنْ أَبِي مُرَيْزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) أَنَّهُ ذَكَرَ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ. فَقَالَ اسْتِنِي بِالشُّهَدَاءِ أَشْهَدُهُمْ. فَقَالَ ((كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا)). قَالَ فَأَتَنِي بِالْكَفِيلِ. قَالَ كَفَى بِاللَّهِ كَفِيلًا. قَالَ صَدَقْتَ. فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَقَضَى حَاجَتَهُ ثُمَّ التَّمَسَ مَرْكَبًا يَرْكَبُهُ يَقْدُمُ عَلَيْهِ لِلْأَجَلِ الَّذِي أَجَلُهُ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا فَأَخَذَ خَشَبَةً فَتَقَرَّرَهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ وَصَحِيفَةً مِنْهُ إِلَى صَاحِبِهِ ثُمَّ زَجَّجَ مَوْضِعَهَا ثُمَّ أَتَى بِهَا إِلَى الْبَحْرِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ تَسَلَّفْتُ فَلَانًا أَلْفَ دِينَارٍ فَسَأَلَنِي كَفِيلًا فَقُلْتُ كَفَى بِاللَّهِ كَفِيلًا فَرَضِي بِكَ وَسَأَلَنِي شَهِيدًا فَقُلْتُ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا فَرَضِي بِكَ، وَأَنِّي جَهِدْتُ أَنْ أَجِدَ مَرْكَبًا أَنْبَعْتُ إِلَيْهِ الَّذِي لَهُ فَلَمْ أَقْدِرْ وَإِنِّي أَسْتَوْدِعُكَهَا، فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ حَتَّى وَلَجَتْ فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ، وَهُوَ فِي ذَلِكَ يَلْتَمِسُ مَرْكَبًا يَخْرُجُ إِلَى بَلَدِهِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسَلَفَهُ يَنْظُرُ لَعَلَّ مَرْكَبًا قَدْ جَاءَ بِمَالِهِ، فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ الَّتِي فِيهَا الْمَالُ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا، فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ وَالصَّحِيفَةَ ثُمَّ قَدِمَ الَّذِي كَانَ أَسَلَفَهُ فَأَتَى بِأَلْفِ دِينَارٍ فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا زِلْتُ جَاهِدًا فِي طَلَبِ مَرْكَبٍ لَاتِيكَ بِمَالِكَ فَمَا وَجَدْتُ مَرْكَبًا قَبْلَ الَّذِي أَتَيْتُ فِيهِ، قَالَ: هَلْ كُنْتَ بَعَثْتَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ؟ قَالَ: أَخْبِرَكَ أَنِّي لَمْ أَجِدْ مَرْكَبًا قَبْلَ الَّذِي جِئْتُ

فِيهِ، قَالَ: فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ أَدَّى عَنْكَ الَّذِي بَعَثْتَ فِي الْخَشْبَةِ فَأَنْصَرِفْ بِالْأَلْفِ
الدِّينَارِ رَاشِدًا.

(به‌شی که فالت کردن)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) لە پیغەمبەری خواوە (ﷺ) دەگێڕێتەوہ:
 کہ (پیائۆک لە بەنی ئیسرائیل داوای لە پیائۆکی تری بەنی ئیسرائیل دەکات
 کہ ھەزار دینار (واتە ھەزار مسقال ئالتون)ی بە قەرز بدات، ئەویش ووتی بۆ
 چەند شاھیدیکم بۆ بیئە، بیان کەم بە شاھید، ووتی: خوا بەسە بۆ شاھیدی،
 ووتی: دەی بۆ کەفیلە بۆ بیئە، ووتی: خوا بەسە بۆ کەفیلی، ووتی: راست
 ئەکە. ئینجا ھەزار دینارەکی بە قەرز دا پێی تا داوای ماوہیەکی دیاریکراو
 بۆی بیئیتەوہ. پاشان کابرا ناوچەکی بە جێ ھێشت و سواری کەشتی بوو،
 کارەکی ئەنجام دا و پاشان ویستی سواری کەشتی بیت و بیئەوہ بۆ لای
 (خاوەنی قەرزەکە) و لە کاتی دیاریکراودا بگاتەوہ ئەو. کەچی کەشتی
 دەست نەکەوت. ئینجا تەختە دارێکی ھێنا و کۆلی و ھەزار دینارەکە و
 نامەیکە تیخست بۆ خاوەن پارە، پاشان ھەلکۆلینەکی داپۆشی و ھینای
 بۆ دەریاکە و ووتی: ئەی پەرەردگارم، تۆ چاک دەزانیی کەوا من ھەزار
 دینارم لە فلان کەس بە قەرز وەرگرت، داوای کەفیلی لێ کردم ووتم: خوا
 بەسە بۆ کەفیلی، ئەویش بە کەفیلی تۆ پازی بوو، داوای شاھیدی لێ
 کردم، ووتم: خوا بەسە بۆ شاھیدی، بەوہش پازی بوو. منیش ئەوہ تا ھەول و
 تەقەلایەکی زۆرم داو ھەرچی لە تواناما بوو بەختم کرد بۆ دەستخستنی
 کەشتیەکە تا ئەو پارەیی و بەلاموہ بۆی بنێرم، بەلام نەتوانی، (ئەو
 پەرەردگارم) و ئەم تەختە دارە ئەسپێرم بە تۆ، بۆم بگەینیت). تەختە
 داری فپی داہ ناو دەریاوہ، تا لە ناو ئاوہ کەدا گوم بوو، ئەمیش گەپایەوہ،

له کاته دا که و ته هه ولدان تا که شتییه کی ده ست بکه وئ بگه پته وه وولاتی
 خوی، پیاوی خاوه ن پاره ییش له مال ده رچوو ته ماشای ده کرد به شکوم
 که شتییه ک په یدا بیت پاره که ی بۆ بیئته وه، کتوپر ته خته داره که که
 پاره که ی تیا بوو ده رکوت نه میس هینایه وه بۆ مال تا بیکه نه سوتنه مه نی، که
 له تی کرد ده بینی پاره که و نامه که ی تیدایه، پاشان پیاوه که که قه رزی لی
 وه رگرتبوو په یدا بوو هه زار دیناره که ی بۆ هینایه وه ووتی: سویند به خوا تا
 ئیستا به وپه پری توانامه وه هه ولم داوه تا که شتیم ده ست بکه ویت و پاره که ت
 بۆ بهینمه وه، به لام پیش نه م که شتییه ی پتی هاتمه وه یه ک که شتیم نه دیوه.
 ووتی: ئایا تۆ له وه پیش هیچت بۆمن ناردوه؟ ووتی: من پیت رائه که یه نم
 پیش نه م که شتییه ی من پتی هاتوم که شتی ترم ده ست نه که و توه، ووتی:
 نه و پاره یه ی که تۆ له ناو ته خته داره که دا ناردبوو، خوی گه وره که یاندی و
 قه رزه که ی بۆ دایته وه، هه زار دیناری خۆت بۆ خۆت.

باب المسلم في كيل معلوم

٣٢٢. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّم الْمَدِينَةَ وَالنَّاسُ يُسَلِّفُونَ فِي التَّمْرِ الْعَامَ وَالْعَامَيْنِ، فَقَالَ (ﷺ): ((مَنْ
 سَلَفَ فِي تَمْرٍ فَلْيُسَلِّفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ)).

(بهشی / سه له م له پیتوان و کیشانی زانراو)

عه بدوللای کوپی عه عباس (رضی الله عنهما) ده فهرموئ (کاتئ پیغه مبهری
 خوا (ﷺ) هاته مه دینه خه لکه که بۆ به روپومی خورما سالتیک و دوو سال
 سه له میان نه کرد نه ویش فهرموئ هه رکس سه له م بکات با پیتوانه و
 کیشانه ی واده که ی دیاری کراو بیت).

سه‌لەم له شه‌رعا: بریتیه له فرۆشتینی شتیکی دیاریکراو له‌زیمه‌دا به
نرخیکی پیش خراو (ئه‌وه‌ی پێویسته به زانیاری زیاتر هه‌یه با سه‌یری فقه
السنه بکات).

۳۲۳. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: اشْتَرَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وآلِهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا مِنْ يَهُودِيٍّ بِنَسِيئَةٍ وَرَهْنَهُ دِرْعًا لَهُ مِنْ حَدِيدٍ.
عائیشه (رضی الله عنها) ده‌فه‌رموئێ پێغه‌مبه‌ری خوا خواردنیکی له
جوله‌که‌یه‌ک کړی (تیروکه‌وانه‌که‌ی) به ره‌هن (بارمه‌ته) دانا لای جوله‌که‌که.

(کتاب المزارعة)

باب فضل الحرث والغرس

۳۲۴. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((مَا
مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا
كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ)).

(نامه‌ی کشتوکال (المزارعه))

(به‌شی / فه‌زلی جو‌ت کردن و زه‌وی کیلان)

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) له پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
ده‌گێڕێته‌وه که ده‌فه‌رموئێ: (هه‌ر موسلمانێ نه‌مامێ بنیژێ یان کشتوکالی
بکات ئه‌وا ئه‌گه‌ر بالنده یان ئاده‌می یان ئازهل لێی بخوات بۆ خاوه‌نه‌که‌ی
ده‌بێته خێر و سه‌ده‌قه له رۆژی قیامه‌ت).

باب إقتناء الكلب للحرب

۳۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ أَمْسَكَ كَلْبًا فَإِنَّهُ يَنْقُصُ كُلَّ يَوْمٍ مِنْ عَمَلِهِ قِيرَاطٌ إِلَّا كَلْبَ حَرْثٍ أَوْ مَاشِيَةٍ)).

(بهشی / راگرتنی سهگ بو کشتوکال)

له نه بی هوردهیره (رضی الله عنه) دهگیریتتهوه له پیغهمبهری خوا (ﷺ) که دهفهرموی کهسئ سهگیک رابگری بی هوده نهوا هه موو ریژی به قهه قیراطی کردهوهی چاکهی کهم دهکات تنها سهگ راگرتن بی کشتوکال و پاسهوانی ومهپومالات.

۳۲۶. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ أَنَّهُ رَأَى سِكَّةً وَشَيْئًا مِنْ آلَةِ الْحَرْثِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((لَا يَدْخُلُ هَذَا بَيْتَ قَوْمٍ إِلَّا أَدْخَلَهُ الدُّلُّ)).

نهبو نومامهی باهیلی له مالیکا نامیری کشتوکال و کیلانی دیت وهکو (ههوجار و گاسن) فهرموی گویم له پیغهمبهری خوا بوو (ﷺ) فهرموی نهمه سهه بکا بهههه مالئ خودا دهیکا به مایهی ژیردهستی و کهساسی بویان.

مه بهست لهم فهرمودهیه نهوهیه موسلمان سهههههه کشت و کال و مالداری به جوریکی وا که واز له هیزی سهههههه و جیهاد و تیکوشان بهینن وه ههتاکو نهویش دیاره له ههژاران و فلاح و جوتیار کهساس تر و بینهواتر نییه.

۳۲۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَزْرِعْهَا أَوْ لِيَمْنَحْهَا أَخَاهُ، فَإِنْ أَبَى فَلْيُمْسِكْ أَرْضَهُ)).

نهو هورده يره (رضي الله عنه) ده فهرموئ پيغه مبهري (عليه السلام) فهرموئ
كه سئ زهوى هه بوو با بيچينئ يان بيداته براكه ي با دابچينئ وه نه گهر
ئه ويش نه ي كرد نهوا زهوى خوى رابگريئت.

۳۲۸. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِنَّ أَمْثَلَ مَا أَنْتُمْ صَانِعُونَ أَنْ
تَسْتَأْجِرُوا الْأَرْضَ الْبَيْضَاءَ مِنَ السَّنَةِ إِلَى السَّنَةِ.

عه بدوللای کوبی عه عباس ده فهرموئ: (چاکترین شتی که ئیوه ده یکه نه
ئه وه یه که زهوى رووت و بئ کشت و کال به کرى بدرئ له و ساله وه بئ سالیکی
تر).

۳۲۹. عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ قَيْسٍ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمَّايَ أَنَّهُمْ كَانُوا
يُكْرُونَ الْأَرْضَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (ﷺ) بِمَا يَنْبُتُ عَلَى الْأَرْبَعَاءِ أَوْ شَيْءٍ
يَسْتَنْتِيهِ صَاحِبُ الْأَرْضِ، فَتَنَى النَّبِيُّ (ﷺ) عَنْ ذَلِكَ، فَقُلْتُ لِرَافِعٍ: فَكَيْفَ
هِيَ بِالْأَيْتَارِ وَالْأَرْهَمِ؟ فَقَالَ رَافِعٌ: لَيْسَ بِهَا بَأْسٌ بِالْأَيْتَارِ وَالْأَرْهَمِ.

حه نظه له ی کوبی قه یس له رافیعی کوبی خدیج ده گریته وه که ده فهرموئ
مامه م بؤی باسکردم له زه مانئ پیغه مبهري (عليه السلام) ئیمه زه ویمان ده دا به
مولکانه له سهر ئەم شیوه یه پارچه یه کمان له زه ویه که دیاری ده کرد و نهو
پارچه یه مان داده چاند بؤ خاوه نی زه ویه که له باتی ملکانه و، ئه ویتیش بؤ
وهر زیره که دایده چاند بؤ خوی جا زۆر جار هه بوو له پارچه زهوی، باشی
ده مینا له کشتوکال و به لام پارچه که ی تر باشی ناهینا له به روبووم له کاتی
دروینه و خه ماندا ده بوو به ناکۆکیما له بهر نه وه پیغه مبهري خوا (عليه السلام)
نه ی کردوه، هه تا ناکۆکی و ناخۆشی پهیدا نه بئ ووتم به رافیع نه گهر به
پاره بوايه ووتی هیچ شتی تیادا نییه و به لام له و کاته دا وا باونه بوو و به پاره.

باب تحریم بیع الخمر والمیته و ثمن الکلب

۳۳۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ (عَامَ الْفَتْحِ وَهُوَ بِمَكَّةَ): ((إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ وَالْمَيْتَةِ وَالْخَنْزِيرِ وَالْأَصْنَامِ))، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ شُحُومَ الْمَيْتَةِ فَإِنَّهَا يُطْلَى بِهَا السُّفْنُ وَيُدْمَنُ بِهَا الْجُلُودُ وَيَسْتَصْبِحُ بِهَا النَّاسُ؟ فَقَالَ: ((هُوَ حَرَامٌ))، ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) عِنْدَ ذَلِكَ: ((قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ إِنْ اللَّهُ لَمَّا حَرَّمَ شُحُومَهَا جَمَلُوهُ ثُمَّ بَاعُوهُ فَأَكَلُوا ثَمَنَهُ)).

(به شی / قه دهغه کردنی فروشتنی مهی و

مردار بوو و کری سیهگ)

جابر بن ابی عبد الله (رضی الله عنهما) دهگیرته وه که گوئی له پیغهمبهری خوا بوو (ﷺ) دهیغهموو له سالی فهتخی مهککه بوو، خواو پیغهمبهره که قه دهغه و هه رامی فروشتنی مهی و مرداره بوو وه به راز و بت یان کردوو، و ترا نهی پیغهمبهری خوا ئایا به زوپیوی مرداره بوو که کهشتی پی چور ده کریت چونه و پیستهی پی چور ده کهن و به کاری ده هینن، فه رموی خوا بچی به گز جوله که کاندای له و کاتهی که خوای گوره به ز و پیوی ئاژه لی مرداره بووی له سهر هه پام کردبوون نه وان خوشه یان ده کرد و جوانیان ده کرد و ده یان فروشت و پاره که یان ده خوارد.

۳۳۱. عَنْ أَبِي مسعود الأنصاري رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ نَهَى عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ (كما نهى ﷺ) عَنْ مَهْرِ الْبَغِيِّ وَحُلْوَانِ الْكَاهِنِ.

له نهی مه سعودی نه نصاری (رضی الله عنه) له پیغهمبهر (ﷺ) دهگیرته وه که نهی کردوو له وه رگرتنی پارهی فروشتنی سهگ و هه روه ها

نه می کردوه له وه گرگرتنی مارهیی ئافرهتی داوین پیس و وه له دانی پارهی فالجی و جاسوگر له سهر فال و جادوو یانه وه.

(کتاب الإجارة)

باب إستجار الرجل الصالح، وقول الله تعالى:

﴿إِنَّ خَيْرَ مَنْ آسْتَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ﴾

۳۳۲. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((الْخَازِنُ الْأَمِينُ الَّذِي يُؤَدِّي مَا أَمَرَ بِهِ طَيِّبَةً نَفْسُهُ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقِينَ))

(نامه ی به کرىدان)

(به شى / به کرىگرتنى بياو و چاکه که و خواى گه وره)

ده فەرهموئى: ﴿إِنَّ خَيْرَ مَنْ آسْتَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ﴾

ئەبو موسای ئەشعەری (رضی الله عنه) دەفەرموئى پێغه مبهەر (ﷺ) فەرموئى: خەزینە دارى ئەمین و دەستپاک ئەوێ ئەنجامى دەدات که فەرمانى پێکراوه بە وه قى خۆشحال بێت بە ئەنجام دانی ئەو یه کێکه له چاکه کاران.

۳۳۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا رَعَى الْغَنَمَ، فَقَالَ أَصْحَابُهُ: وَأَنْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ، كُنْتُ أُرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطٍ لِأَهْلِ مَكَّةَ)).

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) له پێغه مبهەر (ﷺ) ده گێڕێته وه که ده فەرهموئى هەر پێغه مبهەرێ که خوا ناردویهتى شوانى مه پى کردوه، هاوه لانی ووتیان تۆش؟ فەرهموئى به ئێ منیش شوانى مەرم کردوه بۆ خەلکی مه که که به چەند قیراڤی.

۳۳۴. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: ((أَتَقِي دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ)).

عبداللہ کوپی عہد عباس (رضی اللہ عنہما) لہ پیغہمبہری خوا دہ گیزیٹہ وہ (ﷺ) کہ موعازی کوپی جہہ لی نارد بق یہ من پی پی فہرمو خوت ہپاریزہ لہ نزای ستہم لیکراو چونکہ لہ نیتوان نہو و خودا هیچ پہردہ یہ کہ نییہ.

۳۳۵. عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: أُعْطَانِي أَبِي عَطِيَّةً فَقَالَتْ عَمْرَةُ بِنْتُ رَوَاحَةَ: لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: إِنِّي أُعْطِيتُ ابْنِي مِنْ عَمْرَةَ بِنْتُ رَوَاحَةَ فَأَمَرْتَنِي أَنْ أَشْهَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، {ف} قَالَ {عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ} : ((أُعْطِيتَ سَائِرَ وَلَدِكَ مِثْلَ هَذَا))؟ قَالَ: لَا، قَالَ: ((فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ))، قَالَ: فَرَجَعَ قَرْدٌ عَطِيتُهُ.

لہ حوصہین لہ عامیر (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی گویم لہ نوعمانی کوپی بہشیر بوو (رضی اللہ عنہ) لہ سہر مینبہر ووتاری دہدا فہرموی: باوکم بہخشیشیکی پی بہخشیم وہ عہمرہی کچی رہواہ ووتی: رازی نیم ہتا ناگاداری پیغہمبہری خوا نہ کہن، ہاتہ لای پیغہمبہر (ﷺ) ووتی من داومہ بہ کوپم لہ عہمرہی کچی رہواہ وہ نہویش فہرمانی پی کریم کہ توش ناگاداری وہ پیغہمبہری خوا (علیہ السلام) فہرموی نایا داوتہ بہ ہہموو کوپہکانت نہم بہخششہ؟

نہویش ووتی نہخیر، فہرموی دہ لہ خوا بترسن وہ دادپہروہری بکہ لہ نیتوان منالہ کانتان، دہ لن گہ پایہ وہ بہخششہ کہی لی وہرگرتہ وہ.

۳۳۶. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ)).
 له عوتبهى كوپى عامر (رضي الله عنه) ده فهرمووى پيغه مبهري (عليه السلام)
 فهرمووى: (له پيشترين مهرج كه نهين به جى بهيندرى، نو مهرجه به كه
 نافرته تى بين حلال نه كه ن بى خوتان).

باب الشروط في الوقف، وتصرف الولاية، والريان للصائم

۳۳۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ أَصَابَ أَرْضًا بِخَيْرٍ فَأَتَى النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَسْتَأْمِرُهُ فِيهَا، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ أَرْضًا بِخَيْرٍ لَمْ أَصِبْ مَالًا قَطُّ أَنْفَسَ عِنْدِي مِنْهُ، فَمَا تَأْمُرُ بِهِ؟ قَالَ: ((إِنْ شِئْتَ حَبَسْتَ أَصْلَهَا وَتَصَدَّقْتَ بِهَا))، قَالَ: فَتَصَدَّقَ بِهَا عُمَرُ - أَنَّهُ لَا يُبَاعُ وَلَا يُوهَبُ وَلَا يُورَثُ، وَتَصَدَّقَ بِهَا فِي الْفُقَرَاءِ وَفِي الْقُرْبَى وَفِي الرِّقَابِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَالضَّيْفِ، لَا جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا بِالْمَعْرُوفِ وَيُطْعِمَ غَيْرَ مُتَمَوِّلٍ، فَحَدَّثْتُ بِهِ ابْنَ سِيرِينَ فَقَالَ: غَيْرَ مُتَأَكِّلٍ مَالًا.

(به شى / مهرج له وهف كردن و

سهرپه رشتى سهرداران، وه رهيان بو رزووه وان)

عهدوللاى كوپى عومر (رضي الله عنه) ده گيرتته وه كه عومرى كوپى
 خه تتاب (رضي الله عنه) زهويه كى له جهنگى خه بيهر دهست كه وتووېوو
 هاته خزمه تى پيغه مبهري (عليه السلام) فهرمووى نهى پيغه مبهري خوا من هيچ مالينكم

نه و نه دهی پارچه زهوییه کهی خه بیهر له لام به نرخ تر نییه تو چ فرمانیکم پی ده کهی ده باره ی نهو زهوییه پیغه مبه ر فرموی نه گه ر حه ز ده کهی نه صله کهی وه قف بکه و به ره مه کهی بکه به خیر، عومریش کردی به وه قف که نه فروشیت وه نه به خشریت وه به میرات نه گیریت و به رویو مه کهی کرد به خیر و دابه شی کرد به سه ر مه ژاران و خزمه کانی مه روه ها بق نازاد کرنی به نه ده له ریگای خودا و بق سه ر ریوارانی به جی ماو و میوانه وه وه گونا نه نییه له سه ر نهو که سه ی که سه ر په رشتی ده کات لی بخوات به مارجی نه یکه ن به مولکی خویان.

باب الیمین الفاجرة

۳۳۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ يَقْطَعُ بِهَا مَالَ أَمْرٍ مُسْلِمٍ هُوَ عَلَيْهَا فَاجِرٌ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ)).

(بهشی / سویند خواردنی به درق)

له عه بدولای کوی مه سعود (رضی الله عنه) له پیغه مبه ره وه ده گیریت وه (ﷺ) که ده فرموی: (که سی سویند بخوا بق نه وه ی مالی موسلمانن به سته م بق خوی دابری به درق و به سته م نهوا که ده گاته خزمه تی خوا خوی گه وه زود لیتی تو په یه).

(کتاب المساقاة)

باب إثم من منع ابن السبيل من الماء

٢٢٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((ثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: رَجُلٌ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مَاءٍ بِالطَّرِيقِ فَمَنَعَهُ مِنْ ابْنِ السَّبِيلِ وَرَجُلٌ بَايَعَ إِمَامًا لَا يُبَايِعُهُ إِلَّا لِدُنْيَا فَإِنْ آغَظَاهُ مِنْهَا رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطِهِ مِنْهَا سَخِطَ، وَرَجُلٌ أَقَامَ سِلْعَتَهُ بَعْدَ الْعَصْرِ، فَقَالَ وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ لَقَدْ أُعْطِيتُ بِهَا كَذًا وَكَذَا، فَصَدَّقَهُ رَجُلٌ، ثُمَّ قَرَأَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ الآية.

(نامه‌ی باخه‌وانی)

(به‌شی / گونا‌هی که‌سی قه‌ده‌غهی ناو بکات له خه‌لکی)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) فه‌رموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی له روژی قیامت نه‌م سئ که‌سه خوی گوره نه به چای ره‌حه‌مت ته‌ماشایان ده‌کات و نه له تاوان پاکیان ده‌کاته‌وه سه‌ره‌پای نه‌وش سزایه‌کی به‌سویان بق ناماده کراوه: پیاوئ که زیاده ناوی هه‌بی و له‌سه‌ره رئی بی و له ریبواری قه‌ده‌غه بکا، پیاوئ‌کیش په‌یمان بدا به پیشه‌وا و سه‌یری به‌رژه‌وه‌ندی دنیای خوی بکات نه‌گه‌ر پیشه‌وا به‌شی دا نه‌ویش به‌گوئی بکا نه‌گه‌ر پیشه‌واکه‌ی به‌شی نه‌دا نه‌ویش نا‌پازی بی و به‌گوئی نه‌کا، وه پیاوئ‌کیش که له پاش عه‌سرکاتی بازار داخستن وه سویند بخوا و بلن سویند به‌و خوی‌یه که جگه له خوی که‌سی تر نییه له پیش تږدا نه‌وه‌نده‌یان داو‌من نه‌مداوه که‌ن زیاتر له‌تږ، وه پیاوه‌که‌ش به‌وای پی بکات و لئی بکرت به‌و نرخه

درویشی، له پاش هم نایه تهی خوینده وه ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ الایه... ولهم عذاب الیم.

واته: نه و که سانهی که په یمانی خودا و سویندی خویان ده فروشن به به هایه کی که می دنیای ده یان گوږنه وه نه وانه له پاشه روژدا بی بهش و بارن له هه موو خورشیه کی قیامت، وه خوای گه وره قسه یان له گه ل ناکات و به چاوی ره حمه ت ته ماشایان ناکات و پاکیان نه کاته وه وه سزای به نیشیان بو هه یه.

باب فضل سقي الماء

۳۴۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((بَيْنَا رَجُلٌ يَمْشِي فَاشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَنَزَلَ بِئْرًا فَشَرِبَ مِنْهَا ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا بِكَلْبٍ يَلْهَثُ يَأْكُلُ التُّرَى مِنَ الْعَطَشِ، فَقَالَ لَقَدْ بَلَغَ هَذَا مِثْلُ الَّذِي بَلَغَ بِي، فَمَلَأْ خُفَّهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ، ثُمَّ رَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ)) قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِن لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْرًا؟ قَالَ: فِي كُلِّ كَبِيرٍ رَطْبَةٌ أَجْرٌ.

(به شى / فه زلى ناودان)

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فهرموئ پيغه مبه ر (ﷺ) فهرموئ: (جاری) پیاوړک له ريگايه ک ده پوئى تينويى زورى بو هيتا بيرىكى دوزيه وه و چوه ناوى و تير ناوى خوارده وه کاتى که هاته دهره وه له ليوارى بيره که سه گيکى بينى زمانى دهره يتا بوو له تينويه تى خولى ده خوارد، جا پياوه که له بهر خوږيه وه گوتى هم سه گه ش وه کو من تينويه تى جا روښته ناو بيره که وه و به پيالوه کاني ناوى هه لکيشا و دای به سه که که تا کو تيرى

خوارد جا خوی گه وړه له سهر نه م چا که یه به رامبه ر به م گیانداره سوپاسی
 کرد و لئی خوش بوو، هاوہ لان ووتیان نهی نیردرای خوا دیاره هر
 چا که یه یی له گه ل گیانه وهر بکړی به خیر و پاداشت هه یه؟ هه رموی به لئی وایه
 هر چا که یه یی له گه ل گیاندار یی بکړی که ته پایی ژوانی تیداین خیرکی
 گه وړه یه).

باب في الخيل وسقي الدواب والناس من الأنهار

٣٤١. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((الْخَيْلُ لِرَجُلٍ أَجْرٌ وَلِرَجُلٍ سِتْرٌ
 وَرَجُلٍ وَزْرٌ، فَأَمَّا الَّذِي لَهُ أَجْرٌ فَرَجُلٌ رِبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَطَالَ بِهَا فِي
 مَرْجٍ أَوْ رَوْضَةٍ، فَمَا أَصَابَتْ فِي طِيلِهَا ذَلِكَ مِنَ الْمَرْجِ أَوْ الرَّوْضَةِ، كَانَتْ لَهُ
 حَسَنَاتٍ، وَلَوْ أَنَّهُ انْقَطَعَ طِيلُهَا فَاسْتَنْتَتْ شَرْفًا أَوْ شَرْفَيْنِ كَانَتْ أَثَارُهَا
 وَأَرْوَاتُهَا حَسَنَاتٍ لَهُ، وَلَوْ أَنَّهَا مَرَّتْ بِنَهْرٍ فَشَرِبَتْ مِنْهُ وَلَمْ يُرَدَّ أَنْ يَسْقِيَ كَانَ
 ذَلِكَ حَسَنَاتٍ لَهُ فَهِيَ لِذَلِكَ أَجْرٌ. وَرَجُلٌ رِبَطَهَا تَغْنِيًا وَتَعَفًُّا ثُمَّ لَمْ يَنْسَ حَقَّ
 اللَّهِ فِي رِقَابِهَا وَلَا ظُهُورِهَا فَهِيَ لِذَلِكَ سِتْرٌ. وَرَجُلٌ رِبَطَهَا فَخْرًا وَرِيَاءً وَنَوَاءً
 لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ فَهِيَ عَلَى ذَلِكَ وَزْرٌ)).

(به شی/ نه سپ و تیر ناوکردنی گیانه وهران

و خه لکانیش له ناوی روبردا)

نه بو هوره یوه (رضی الله عنه) ده هه رموی پیغه مبه ر (ﷺ) هه رموی نه سپ
 و ولاخه به رزه بقی هه ندی که س نه جر و پاداشته و بقی هه ندی که س په رده و
 داپو شیری عیب و حالیه تی وه بقی هه ندی که س مایه ی شه روتاوانه،
 بقی هه ندی که مایه نه جر و پاداشه که رایده گری، بقی غه زاگردن و جیهاد له
 ریگای خودا له میړگیکدا یان له میړغوزاریکدا به گوریسی ده بیه ستیته وه تیر

ئەو ولاخە ھەرچى بخوات لەو مێرگە و ھەر چەند بلەوھە پێى يان بە ژمارەى تەرس و مێزەگەى و يان گوريسەگەى بپسینى و سەرى دووسەر غار غارین بکات و يان یارى بکات و بە وانه ھەمووی خوا خێر پاداشت بۆ خواوەنەگەى دەنوسى يان وە خوا بە ژمارەى شوین سم و تەرس و مێزەگەى و ئەو ئاوانەى کە دەبخواتەوہ خوا خێر و چاکە بۆ خواوەنەگەى دەنوسى.

وہ ئەوہى رايدەگريى بۆ ئەوہى لە خەلکى بێى نياز بێى و کاروکاسبى پێى بکات وە ئەو مافەى خودا داویەتى ئەوا بۆ ئەو پەردەو داپۆشەرە، وە بۆ ئەو کەسەش مایەى تاوان و شەپە کە کەسێى رايدەگريى بۆ چاو و شانازی و فەخر و ریابازی بەسەرگەلى ئىسلامدا ئەمە بۆ ئەو مایەى شەپ و خراپەيە.

(کتاب الاستقراض)

باب من أخذ أموال الناس يريد أداءها،

وَمَنْ أَخَذَهَا يريد إتلافها

٣٤٢. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: ((مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ، وَمَنْ أَخَذَ يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ)).

(نامەى قەرز وەرگرتنەوہ (قەرزکردن)

(بەشى/ کەسێى مالى خەلک وەرەگريى بیهوی بیداتەوہ و

ئەو کەسەى بیهوی تەفر و تونای بکات)

لە ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) دەگيرتتەوہ پێغەمبەر (ﷺ) کە دەفەرمويى کەسێى مالى خەلکى وەرگرت بە قەرز و ويستی بیداتەوہ خواى گەورە یارمەتى دەدات بۆ دانیەوہى، وە کەسێى وەرگرت و نیتى نەدانەوہى ھەبوو خواى گەورە مالەگەى تەفر و تونا دەکات.

باب اللقطة

۳۴۳. عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ عَنِ اللَّقْطَةِ فَقَالَ: ((اعْرِفْ عِفَاصَهَا وَوِكَاءَهَا ثُمَّ عَرِّفَهَا سَنَةً فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا وَإِلَّا فَشَأْنُكَ بِهَا)).

(به شی / دوزراوه (اللقطة))

له زهیدی کبری خالد (رضی الله عنه) ده فہرموی پیاوی ہاتہ خزمہت پیغمبرہری خوا (ﷺ) پرسپاری دہریارہی شتی بزویو کرد نہویش فہرموی: (تورہ گہک و پتہ کھی و ژمارہ کھی بناسہ و باش سہیری بکہ له پاشان بق ماوہی سالتیک بانگہ وازی بق بکہ نہ گہر دواي نہو سالہش خواوہنی ہہوو بیدہرہوہ نہ گہر نہوو بق خوتہ چی لی دہ کھی).

۳۴۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ لِرَجُلٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ سِنٌّ مِنَ الْإِبِلِ فَجَاءَهُ يُقَاضَاهُ، فَقَالَ (ﷺ): ((أَعْطُوهُ)) فَطَلَبُوا سَنَّهُ فَلَمْ يَجِدُوا لَهُ إِلَّا سِنًّا فَوْقَهَا، فَقَالَ: ((أَعْطُوهُ))، فَقَالَ: أَوْفَيْتَنِي وَفَى اللَّهُ بِكَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنْ خِيَارَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً)).

نہو ہورہیرہ (رضی الله عنه) ده فہرموی پیاوی قہرزی لہ سہر پیغمبرہری خوا بوو (ﷺ) کہ ووشتریک بوو ہاتہ خزمہتی و داواي قہرزی کرد و بہ توندی قسہی کرد له خزمہتیا نہویش فہرموی بیدہنہوہ وشتریکی وک ووشتہ کھی خوی ماوہ لان ووتیان نہی پیغمبر نہوہ له ووشتہ کھی خوی چاکترہ پیغمبر (ﷺ) فہرموی بیدہنی چونکہ چاکترینی نیوہ نہو کہ سہیہ چاکتر قہرز بداتہوہ.

باب من إستعاذ بالله من الدين

۳۴۵. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ: مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنَ الْمَغْرَمِ؟ قَالَ: ((إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ)).

(بهشی / کهسی خو په نا بدات به خوا له قهرزاري)

عائشه خان (رضي الله عنها) د هغه رموي پيغمبري خوا (ﷺ) له ناو نويز نه نزيهه ده كړد: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ)) واته: خواجه خوم په نا ددهم به تر له تاوان و قهرزاري وه له و كاته دا به كيڅ ووتی نه وه بڼه نده په نا دهگري له قهرزاري نهی نيرداوی خوا؟ پيغمبريش ه رموي پياو نه گه ر كه و ته ژير باري قهرز و قوله وه قسهی دهكات دروی له گه ل دهكات وه به لئين و په يمان ددات و نا يگه په نيته سهر.

۳۴۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((مَنْ تَرَكَ مَالًا فَلَوْرَثَتْهُ، وَمَنْ تَرَكَ كَلًّا فَلَايَنَّا)).

نهبو هورده يره (رضي الله عنه) له پيغمبر (ﷺ) ده گيرتته وه كه د هغه رموي كهسي مال و ساماني له پاش به جي ما ده بيت به ميراث بڼ ميراتگراي وه نه گه ر قهرزي له سهر بوو نه وه له سهر نيتمه به بڼ بده ينه وه.

۳۴۷. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ((مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَأَنَا أَوْلَى بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، أَقْرَمُوا إِنْ شِئْتُمْ ﴿الَّتِي أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾)).

فَأَيُّهَا مُؤْمِنٌ مَاتَ وَتَرَكَ مَالًا فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهُ مَنِ كَانُوا، وَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعًا فَلْيَأْتِنِي فَأَنَا مَوْلَاهُ)).

له نه بو هوره يره (رضي الله عنه) كه پيغمبر (ﷺ) فرمود: (من نزيكتم له موسلمان له دنيا و دوا رږډ له خويان وه نه گهر چه زده كنه نه م نايه ته بخويننه وه: ﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾) واته: پيغمبر له پيشتره له موسلمان له خويان وه جا نه گهر موسلمان مرد و مالي له پاش به جي ما با كهس و كاري مال و ساماني به ميراث بيهن، به لام نه گهر قهرزي له سر بوو قهرزه كه ي له سر من، من بوي دده مه وه وه كه سي مردو منالي ووردي له پاش به جي ما با بين بوي لاي من به خويان ده كه م.)

باب ما ينهى عن إضاعة المال

٣٤٨. عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمّهَاتِ وَوَادَ الْبَنَاتِ وَمَنْعَ وَهَاتٍ، وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ)).

(به شي / نه شي كردن له مال به زايه دان)

موغيره (رضي الله عنه) ده فرمود: پيغمبري خوا (ﷺ) ده فرمود: خوي گوره چه پام و قه ده غي كرده له سهرتان له شكاندني دلي دايك و باوك و وه زينده به چال كردني كچان وه قه ده غي كردني ماف له سهرتان وه خوي گوره پتي ناخوشه بوي نيوه له ووشه ي ووتيان و گوتيان ده يانگوت، نډد پرسيار كردن و سوال كردن و مال به زايه دان.

۳۴۹. وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي أَخْذَعُ فِي الْبُيُوعِ، فَقَالَ: ((إِذَا بَايَعْتَ فَقُلْ لَا خِلَابَةَ فَكَانَ الرَّجُلُ يَقُولُهُ)).

له عهبدولای کوی عومر (رضی الله عنه) دهفهرموی پیای به پیغمبری ووت (ﷺ) که له سهودا و مامهله دا دهخهلهتی، پیغمبری خوا فهرموی نهگر سهودا و مامهله دهکوی بلای بی فروغیل و قولبرین.

باب قصاص المظالم

۳۵۰. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ حَبَسُوا بِقَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَيَتَقَاصُونَ أَوْ يَتَقَاضُونَ مَظَالِمَ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا. حَتَّى إِذَا نَقَوْا وَهَذَّبُوا أُذُنَ لَهُمْ بِدُخُولِ الْجَنَّةِ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ (ﷺ) بِيَدِهِ لَأَحْدَهُمْ بِمَسْكَنَةٍ فِي الْجَنَّةِ أَدْلُ بِمَنْزِلِهِ كَانَ فِي الدُّنْيَا)).

(بهشی / تولهکردن له ستههکار)

نه بو سهعیدی خوری (رضی الله عنه) له پیغمبری خوا (ﷺ) دهگیریتوه که دهفهرموی: (تیمانداران کاتن رزگاریان دهبی له چنگی ناگری دوزه له سهر پردی له نیوان ناگر و بههشت رادهگیرین ههتاکو تولهی نهو ناههقیانهی له دونیادا له یهکتریان کردوه لییان نهسهنی ههتا به تهواوی پاک دهبنهوه ههقی کهس له سهر کهس نامینن نهوجا ریگیان پی دهدری بۆ ناو بههشت و دهسا بهو کهسهی گیانی موحهمد (ﷺ) بهدهسته یهک بهیهکیان له مالهکانی دونیا یان باشت و شارهزاتری مالهکانی خویانن لهتاو بههشتدا وهکه نهه یهکه م جاریانه که دهچنه ناوی.

۳۵۱. عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحَرَّرٍ الْمَازِنِيِّ قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أَمْشِي مَعَ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخَذَ بِيَدِهِ إِذْ عَرَضَ رَجُلٌ فَقَالَ: كَيْفَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ فِي النَّجْوَى؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِنَّ اللَّهَ يُدْنِي الْمُؤْمِنَ فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَنْفَهُ وَيَسْتُرُهُ، فَيَقُولُ: أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا، أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، أَيُّ رَبِّ، حَتَّى إِذَا قَرَّرَهُ بِذُنُوبِهِ، وَرَأَى فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ هَلَكَ، قَالَ {تَعَالَى}: سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ فَيُعْطَى كِتَابَ حَسَنَاتِهِ وَأَمَّا الْكَافِرُ وَالْمُنَافِقُ فَيَقُولُ الْأَشْهَادُ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ، أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ)).

له سه فوانی کوپی میجرهزی مازنی دهفهرموئی من له گه ل عه بدوللای کوپی عومهری ده پویشترین دهستم له ناو دهستی دابوو، پیاوئی به عه بدوللای کوپی عومهری ووت چون گویت له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) ده ریارهی چریهی قسه دا فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوا بوو ده فهرموو له روژی قیامه تدا خوای گه وره نزیك ده بیته وه له مروقی بپواداردا به رهنگی پهنای ده دات و ده پیاویشی وه پیی ده فهرموئی له فلانه روژ فلانه گوناخت کرد وه له فولانه شوین گوناخت کرد نه ویش ده لی پهره ردگارم هه تا دان به تاوانی خوی ده نی وه وا داده نی که تیاچووه به لام خوای پهره ردگار ده فهرموئی من له دونیا په نام دای و لیم داپویشی وه نیستا وایت خوش بووم و په پهی چاکه کانی پی ده دریت و وه بی بپوایانیش و دوپووه کان له بهر چاوی شایه ته کانی جار ده دریت و ده لی (هؤلاء الذين كذبوا على ربهم، ألا لعنة الله على الظالمين) واته: نه وانه بوون درویان به دهم خواوه ده کرد که بزائن نه فرین و له عنه ت له سهر سته مکارانه.

باب المسلم أخو المسلم يعاونه ويؤاسيه

۳۵۲. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلَمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَاتٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

(به شی / مسلمان برای مسلمان، یارمه تیدرو
به ده مهوه هاتن)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنه) له پیغمبره وه (ﷺ) ده گیریتته وه ده فهرموی: (مسلمان برای مسلمان، نابی ستمی لی بکات یان بیداته ده ست ناحه زانی وه که سی له پیویستی برای خوی دابی خواش له پیویستی نهو دایه وه که سی ناخوشیه که له سر مسلمانن لایدات خوی که وه ناخوشیه که له ناخوشیه کانی رژی قیامت له سر نهو لاده بات وه که سی عیب و نهنگی مسلمانن داپوشن خوی که وردهش عیبی نهو داده پوشن).

۳۵۳. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((انصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا))، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا نَنْصُرُهُ مَظْلُومًا فَكَيْفَ نَنْصُرُهُ ظَالِمًا؟ قَالَ: ((تَأْخُذْ فَوْقَ يَدَيْهِ)).

نه نس (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغمبری خوا (ﷺ) فهرموی یارمه تی برای خوت بده و سهری بخه له سر حق چ ستمکار بیت یان ستم لیکراو بیت، هاوه لان ووتیان نهی پیغمبری خوا نهوه نهگر ستم لیکراو بیت به سهری ده خهین، نهی نهگر ستمکار بیت چون سهری خهین؟ فهرموی ده سستی بگره و مهیه له ستم بکات.

باب الظلم ظلمات

۳۵۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

(به‌شی / ستم تاریکیه له روژی دواپی)

عبداللای کوبی عومر (رضی الله عنهما) له پیغمبر (ﷺ) ده‌گپرتیه که ده‌فرموی: (ستم تاریکیه له روژی دواپی).

باب مَنْ كَانَ لَهُ مَظْلَمَةٌ عِنْدَ الرَّجُلِ فَحُلَّهَا لَهُ

۳۵۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخٍ مِنْ عَرَضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتٍ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ)).

(به‌شی / که‌سی ستمی له‌لای بیایک بیت و داوی

که‌رده‌ن نازادی لی بکات)

ئەبو هوریره (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی که‌سی ستمی له که‌سیک کردی له ناموسی یان له مال بیت با داوی که‌رده‌ن نازادی لی بکات پیش ئەو روژی که نه دینار و دیره‌م فریای ناکه‌وی و نابی ئە‌گەر له روژی دواپی کرده‌وی چاکه‌ی بیی به قەد ستمه‌که‌ی له پاداشتی کرده‌وی لی ده‌سینن ئه‌یدەن به خاوه‌نی حق وه ئە‌گەر کرده‌وی چاکه‌ی نه‌بی ئە‌وا له گوناه‌ی خاوه‌ن حق هە‌لده‌گرن ده‌خه‌نه سەر ئە‌ستوی ئە‌و.

باب اِثْمٌ مِنْ ظَلَمٍ شَيْنًا مِنَ الْأَرْضِ

۳۵۶. عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَقُولُ: ((مَنْ ظَلَمَ مِنَ الْأَرْضِ شَيْنًا طَوَّقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ)).

(بهشی / تاوانی که سبب ستم بکات له سهر زهوی)

سه عیدی کوپی زهید (رضی الله عنهما) ده فهرموی گویم له پیغه مبهری خوا
بوو (علیه السلام) ده یفه رموو: (که سبب ستم له که سبب بکات به قه د بستی له زهوی
تا حوت ته به قی زهوی نه کری به ته وقی ملی).

باب أَلَدُ الْخَصَامِ

۳۵۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِنَّ أَبْغَضَ الرِّجَالِ إِلَى اللَّهِ الْأَلَدُ الْخَصْمُ)).

(بهشی / رق نه ستوور شه ارنگیزی)

عائشه خان (رضی الله عنها) له پیغه مبهري (علیه السلام) ده گيړتته وه که
ده فهرموی: (له لای خواي گه وره په زاگرانترین که س نه وانهن که رق نه ستور و
دهم دریژ بن).

۳۵۸. عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ أُمَّهَا أُمَّ سَلَمَةَ أَخْبَرَتْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَمِعَ خُصُومَةَ بِيَّابٍ حُجْرَتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: ((إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَإِنَّهُ يَأْتِيَنِي الْخَصْمُ فَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَبْلَغُ مِنْ بَعْضٍ فَأَحْسِبُ أَنَّهُ صَدَقَ فَأَقْضِي لَهُ بِذَلِكَ، فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ فَإِنَّمَا هِيَ قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ فَلْيَأْخُذْهَا أَوْ فَلْيَتْرُكْهَا)).

له زهینه بی کچی نوم سه له مه که دایکی نوم سه له مه ده گټر ټټه وه له پیغه مبه ر (ﷺ) که گوئی له شه پره قسه یه ک بوو له به رده م ماله که ی وه بویان هاته دهره وه فهرموی منیش هر ئاده میزدام وه ک ټټوه، غه یب زان نیم له به ر ئوه به پیی قسه ی ټټوه بریار ده ده م وه زورجاران پټ ده که وی په کیکتان له ئوی تریان ده م دريژ و قسه زانتره منیش وا ده زانم که راست ده کات وه له م رووه وه بریاری بقی ده ده م وه هه قه که ی بقی داده نټیم جا نه گهر که سټ له سر قسه کانی ناپه وای خوی، من شتی بقی بریار بده م ئوه با وه ری نه گری چونکه نه گهر وه ریگری به شتی له ناگری دوزخ ی وه رگرتووه با وازی لی به ټنی و وه ری نه گری.

۳۵۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَرَيْعَ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانُ مُنَافِقًا - أَوْ مَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصَلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا - إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ)).

له عه بدولای کړپی عمر (رضي الله عنهما) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گټر ټټه وه که ده فهرموی: (چوار سیف هت هن که سټ لی بیته جی یان سیفه تیک له و سیفه تانه ی هه بی ئوه مونافیق و دوو پوه هه تا وازدینئ نه وانیش: نه گهر قسه ی کرد دروی کرد وه نه گهر په یمان و به ټینی دا نه بیاته سر وه نه گهر په یمانی دا سته می لی کرد وه نه گهر ده مه قالی کرد تاوانی زیاتری نه جام دا).

باب قصاص من المظلوم

۳۶۰. عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: قُلْنَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: إِنَّكَ تَبْعُنَا فَنَنْزِلُ بِقَوْمٍ لَا يَقْرُونَا فَمَا تَرَى فِيهِ؟ فَقَالَ لَنَا: ((إِنْ نَزَلْتُمْ بِقَوْمٍ فَأَمَرَ لَكُمْ بِمَا يَنْبَغِي لِلضَّئِيفِ فَاقْبَلُوا، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلُوا فَخُذُوا مِنْهُمْ حَقَّ الضَّئِيفِ)).

(به‌شی / توله‌ی سته‌م لی‌کراو)

له‌ ئه‌بی‌ خه‌یر له‌ عوقبه‌ی‌ کور‌ی‌ عامر ده‌فه‌رموی‌ ووت‌مان به‌ پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) تو‌ ئیمه‌ ده‌نیزی‌ بۆ‌ ناو‌ه‌ندی‌ گوند و دته‌ات وه‌ ئه‌وانیش می‌وانداری‌مان ناکه‌ن و خواردنمان پی‌ ناده‌ن ئایا چی‌ بکه‌ین؟ ئه‌ویش فه‌رموی‌ ئه‌گه‌ر به‌لای‌ گوندیکا‌ دابه‌زین و فه‌رمانیان پی‌ بکه‌ن که‌ چ بۆ‌ می‌وان ئاماده‌ ده‌که‌ن ئه‌وه‌ش بۆ‌ ئیوه‌ بکه‌ن ئه‌گه‌ر رازی‌ بوون و وه‌ ئه‌گه‌ر نه‌یان کرد ئه‌وا به‌ قه‌ده‌ر مانی‌ می‌وانداری‌ خواردن‌یان لی‌ بسه‌نن.

باب لا یمنع جار جارهُ

۳۶۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَا يَمْنَعُ جَارُ جَارِهِ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَهُ فِي جِدَارِهِ)).

(به‌شی / که‌سی‌ بۆ‌ دراوسێ‌ه‌که‌ی‌ قه‌ده‌غه‌ نه‌کات)

ئه‌بو‌ هوره‌یره‌ (رضی‌ الله‌ عنه‌) ده‌گێ‌رت‌ه‌وه‌ که‌ پی‌غه‌مبه‌ری‌ خوا (ﷺ) فه‌رموی‌: (یا‌ هیچ‌ دراوسێ‌ه‌که‌ له‌ دراوسێ‌ه‌که‌ی‌ خۆ‌ی‌ قه‌ده‌غه‌ نه‌کات که‌ ده‌سته‌که‌ یان‌ گویسه‌وانه‌ له‌ سه‌ر‌ دیواری‌ ئه‌و‌ قایم‌ بکات).

باب الجلوس في أفنية الدور على الصدعات

٣٦٢. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطُّرُقَاتِ))، فَقَالُوا: مَا لَنَا بُدٌّ إِنْمَا هِيَ مَجَالِسُنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا قَالَ: ((فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجَالِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهَا))، قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: ((غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ))

(بهشی / دانیشتن له سهر ریگای خه لکی و بن دیواری خانوو)

نه بی سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده گیزیته وه که پیغمبر ده فهرموی: (نه کهن له سهر ریگاویان دانیشتن، هاوه لان ووتیان نهی پیغمبر خا (ﷺ) چارمان نییه که ده بی لئی دانیشتن نهی نه بی فهرموی: که وایه ده بی مای ریگاویان بدهن، گوتیان مای ریگاویان چیه؟ فهرموی چاوتان پاریزدو بکهن له ناست ته ماشاگردنی خه لکی و نازاری خه لک مه دهن، وه وه لایمی سلوی خه لکی بدهنه وه و فهرمان به چاکه بکهن و قه ده غی خراپه بکهن).

باب أخذ ما يؤذي في الطريق وإزالته، وإمالة الأذى

٣٦٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غَضَنَ شَوْكٍ فَأَخَذَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَقَفَرَ لَهُ)).

(بهشی / که سی شتی به نازار له سهر ریگای خه لکی لابادات)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گیزیته وه ده فهرموی: (پیش ئیوه پیاوی به ریگایه کدا ده پزیشت و چاوی به لقه داریک کهوت له سهر ریگای خه لکی لایبرد و دووری خسته وه خوی گورهش سوپاسی کرد و لئی خوش بو).

باب النهب بغير إذن صاحبة

٣٦٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ)).

(به‌شی / تالان بردن و برو کردن به‌بی مؤله‌تی خاوه‌نی)

نه‌بو هورده‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی: (که‌سی که داوین پیسی نه‌نجام دا له و کاته هیج نیمن و بره‌ای له له‌شیدا نامینن و ده‌سی دزی بکات له و کاته‌دا هیج بره‌ای له دلی نامیننیت. وه‌که‌سی تالان و برو له مالی خه‌لکی ده‌کات که ناگایان لی نه‌بیئت و بیخوات له و کاته‌دا هیج نیمن و بره‌ای له دلیدا نامیننیت).

باب كسر الصليب وقتل الخنزير

٣٦٥. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْزِلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مُقْسِطًا، فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلَ الْخِنْزِيرَ وَيَضَعَ الْجِزْيَةَ وَيَفِيضَ الْمَالُ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ)).

(به‌شی شکاندنی خاچ و کوشتنی به‌ران)

نه‌بو هورده‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیړتته‌وه که گوئی له پیغه‌مبه‌ری خوا بوو (ﷺ) ده‌یفه‌رمو: (قیامت هه‌لناستی هه‌تا عیسی‌ای کوپی مریه‌م (علیه السلام) داده‌به‌زیته سهر زه‌وی و فرمان به‌دابه‌روه‌ری ده‌کات وه خاچ ده‌شکینن و به‌رازیش ده‌کوژن و جیزیه و سهرانه هه‌لده‌گرن و مال و سامانیش نه‌وه‌نده ژور ده‌بیئت که که‌س وه‌ری ناگرن).

باب من قاتل دون ماله

۳۶۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَقُولُ: ((مَنْ قَتَلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ)).

(به شی / که سی له سر مال و سامانی خوئی بکوژی)

عبداللہ کوئی عومر (رضی اللہ عنہما) دہ فرموی گویم له پیغمبر (ﷺ) بوو دہ یفرموی: (که سی بکوژی له سر مال و سامانی به ناهقی نه وه شهیده).

باب الخطأ والنسيان والعمل بالنية

۳۶۷. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لِكُلِّ أَمْرٍ مَانَوَى، وَلَا نِيَّةَ لِلْمُخْطِئِ وَالنَّاسِي)).

(به شی / هه له و له بیرجوون و کردوه به نیه ته)

پیغمبر خا (ﷺ) فرموی: (هه مو که سیك به پاداشتی نیاز و نیه تی خوئی ده گا و وه نیه ت بق که سی نییه که هه له بیکا، وه له بیرى بچن) ۳۶۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي مَا وَسَّوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا، مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَكَلِّمْ)).

. نه بو هوره یره (رضی اللہ عنه) دہ فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی خوی گوره ناتان گری به خه تهره و خه یالی و وه سوه سی ناو دلتان به لکو به کرده وه و قسه پیکردنی تاوانبار دهن.

۳۶۹. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ وَالْأَمْرُ بِمَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ

وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةً يَتَزَوَّجُهَا فَهِيَ حُرَّتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ)).

له عومری کوپی خه تناب (رضی الله عنه) له پیغه مبه (ﷺ) ده فرموی: (هموو کار و کرده و دهیه ک به پیتی نیاز و نیه تی خاوه نه که یه تی، بۆ هموو که سیکیش به پیتی نیاز و نیه تی خوی پاداشت ده گریته وه وه که سی مه به سستی له کړچکړنه که ی له مه که وه بۆ مه دینه بۆ خوا و پیغه مبه ره که ی بیت ثوا کړچه که ی بۆ خوا و پیغه مبه ره وه و لپی و درده گیری وه که سی کړچکړنه که ی بۆ دنیا و مال و سهره و سامان و ژنخوای بیت ثوا کړچکړنه که ی به پیتی نیازی خوییه تی).

باب إذا أتى أحدكم خادمه بطعام

۳۷۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ خَادِمُهُ بِطَعَامِهِ فَإِنْ لَمْ يُجْلِسْهُ مَعَهُ فَلْيُنَاوِلْهُ لُقْمَةً أَوْ لُقْمَتَيْنِ أَوْ أَكْلَةً أَوْ أَكْلَتَيْنِ فَإِنَّهُ وَلِيَّ عِلَاجِهِ)).

(به شی / نه گهر نوکهری یه کیکتان خواردنی بۆ هیتان با

پاروی یان زیاتر له که لتان بخوات)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) ده گریته وه که پیغه مبه (ﷺ) فرموی نه گهر نوکهر و غولامتان خواردنی بۆ هیتان ثوا با له که لتان دانیشی و بخوات نه گینا با پاروی یان دوو پاروو پیتی بدهن چونکه نه مه بۆ نه و باشته.

باب إذا ضرب أحدكم خادمه فليجنب الوجه

۳۷۱. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا قَاتَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ)).

(به شی / نه گهر یه کیکتان له خادمه که یان نوکهری خوی دا
با له لای دهم و چاوی نه دات)

نه بو مورده یره (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گپریته وه که
ده فهرموی: (نه گهر یه کیکتان دهمه قالی له گهل توکهری خوی کرد با خوی
بیاریزی له لیدانی له دهم و چاوی).

(کتاب الهبة)

باب الهبة، وفضلها والتحريض عليها

۳۷۲. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((يَا نِسَاءَ
الْمُسْلِمَاتِ لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةَ لِبَارَتِهَا وَلَوْ فَرَسَنَ شَاؤَ)).

(نامه ی پیدان (به خشین) (الهبة))

(به شی / به خشین و پیدان و هاندان بو)

نه بو مورده یره (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گپریته وه که
ده فهرموی: (تهی ئافره تانی موسلمان دیاری و به خشین بو دراوسییه کانتان
بیهن و به که می مه زانن وه نه گهر به قهه سمی مهریکیش بیت).

باب النهي عن الرجوع في الهبة

۳۷۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((لَيْسَ لَنَا
مَثَلُ السُّوءِ الْعَائِدِ فِي مَبْتَهٍ كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ)).

(بهشی / نه هی کردن له په شیمان بوونه وهی به خشین)

عبداللای کړی عیباس (رضی الله عنهما) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: (رهفتاری ناشیرین له نیمه وه دووره، وه نه و که سهی شتی بدات به په کیک دوايي لئی بسه نیت وه وه نه وایه که سهگ سهرله نوی رشان وهی خوی بخواته وه).

باب الشراكة في الأرضين وغيرها

۳۷۴. عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: إِنَّمَا جَعَلَ النَّبِيُّ (ﷺ) الشُّعْعَةَ فِي كُلِّ مَا لَمْ يُقَسِّمْ، فَإِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ وَصُرِفَتِ الطُّرُقُ فَلَا شُعْعَةَ).

(بهشی / هاو بهشی (الشراکه) له زه و ییه کاند)

جابری کړی عبداللای (رضی الله عنهما) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) ه لگرتنه وهی (شوفعه) داناوه له سهر ه موو نه و شتهی که هاو بهشیان هی که بهش نه کرابوون، چ خانویت یان زه وی بیت یان باخ یان بیستان، جا نه گهر سنوریان له نیوان دانا و ریگیان لئ دروست کرد له ناودا نه وه ه لگرتنه وهی (شوفعه) له سهر نامیتن.

(بق زیاتر زانیاری ده رپاره ی باب ته ی (شوفعه) سه یری (فقه السنه) بکه).

باب هبة المرأة لغير زوجها

۳۷۵. عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَنْفَقِي وَلَا تُحْصِي فَيُحْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكِ، وَلَا تُوعِي فَيُوعِي اللَّهُ عَلَيْكِ)).

(به‌شی / به‌خشینی نافرحت بُو جگه له می‌ردی)

نه‌سمای کچی نه‌بو به‌کر (رضی الله عنهما) له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌گیریت‌وه که ده‌فرموی: مال و سامان بیه‌خشه و ژماردن مه‌که، چونکه نه‌گر ژماردت خواش به ژماردن له‌سهرت ده‌نوسن وه توره‌گه‌کات یان مه‌مبانه‌کات دامه‌خه و بُو نه‌وه‌ی خوا خیر و فززل له‌سهرت دانه‌خات).

باب قول الحق

۲۷۶. قَالَ (ﷺ): ((إِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالًا وَأَفْضَلَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً)).

(به‌شی / ووته‌ی هه‌ق و راستی)

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌فرموی: (با خاوه‌ن مافه‌که قسه‌ی خوی بکات، و چاکترین که‌س نه‌و که‌سه‌یه که جوانترین دادوهر بیت).

باب لَا يَشْهَدُ الْمُؤْمِنُ عَلَى جَوْرٍ إِذَا شَهِدَ

۳۷۷. عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَأَلْتُ أُمِّي أَبِي بَعْضَ الْمَوْهَبَةِ لِي مِنْ مَالِهِ، ثُمَّ بَدَأَ لَهُ فَوْهَبَهَا لِي، فَقَالَتْ: لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذَ بِيَدِي وَأَنَا غُلَامٌ فَأَتَى بِي النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَقَالَ: إِنَّ أُمَّهُ بِنْتُ رَوَاحَةَ سَأَلْتَنِي بَعْضَ الْمَوْهَبَةِ لِهَذَا، قَالَ: ((أَلَمْ وَلَدٌ سِوَاهُ؟)) قَالَ: نَعَمْ، فَأَرَاهُ قَالَ: ((لَا تُشْهَدْنِي عَلَى جَوْرٍ)). وَقَالَ أَبُو حَرِيْزٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ: لَا أَشْهَدُ عَلَى جَوْرٍ.

(به‌شی / نیماندار له‌سهرسته‌م شاهیدی نادات)

نوعمانی کوپی به‌شیر (رضی الله عنهما) ده‌فرموی: داوام له دایکی باوکم کرد بُو به‌خشین وه هه‌ندیک له ماله‌که‌ی پیدام و دایکم ووتی رازی نابم تا‌کو به

ناگاداری پیغمبرِ خوا (ﷺ) نه بیت ئینجا دهستی گرتم و بردمی بۆ لای پیغمبرِ خوا (ﷺ) فرموی دایکی کچی ره واحة داوای به خششی لیم کردوه پیغمبر فرموی نایا منالی توت ههیه جگه له مه؟ فرموی به لئ. پیغمبر (ﷺ) فرموی که سیکێ تر بکه به شاهد من شاهیدی نادهم له سر جهور و ستم.

وه ئه بو حه ریز له شه عی گیراوه ته وه: (من نابم به شاهد له سر جهور و ستم).

٣٧٨. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((خَيْرُكُمْ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ)) قَالَ عِمْرَانُ: لَا أَدْرِي أَذَكَرَ النَّبِيُّ (ﷺ) بَعْدَ قَرْنَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((إِنَّ بَعْدَكُمْ قَوْمًا يَخُونُونَ وَلَا يُؤْتَمِنُونَ وَيَشْهَدُونَ وَلَا يُسْتَشْهَدُونَ وَيَنْذِرُونَ وَلَا يُفُونَ وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السَّمَنُ))

عمرانی کوپی حوصهین (رضی الله عنهما) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی چاکترین چهرخ و کات چهرخی منه له پاشان ئه وانهی له داوی منه وه دین، وه ئه وانهیه له داوی ئه وانه وه دین، وه عیمران ووتی نازانم تا پیغمبرِ خوا له پاش چهرخی خوی باسی دوو چهرخی کردیان سئ، پیغمبر فرموی له پاش ئیوه گه لئ پهیدا ده بن ناپاکی ده کهن و به ئه میندار داده نری وه شاهیدی ده دن جیگای شایه تی دان نین وه به شاهد ناچن له بهر بئ دینی، وه نه زر ده کهن و جیبه جیی نا کهن وه پیاوی زل و قه له وه ناویاندا پهیدا ده بن.

باب شهادة الزور، ولا كذب في الإصلاح

۳۷۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) عَنْ الْكَبَائِرِ فَقَالَ: ((الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ)).

قال تعالى: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾

(بهشی / شاهیدی دان به دروغ، به دروغ حساب نیه بو)

چاککردنی نیتوان خه لکی

ئهنهس کوپی مالیک (رضی الله عنه) دهفه رموی پرسیار له پیغمبر کرا دهیاره ی تاوانه گه وره کان فه رموی (ﷺ) شهريک و هاوهل بپیاردان بق خوا، و دلی دایک و باوک ره جانندن، وه کوشتنی که سیک به نامه ق وه شاهیدی دان به دروغ.

وه خوا دهفه رموی ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾ واته: بپواداران نه و

که سانهن که شایه تی به دروغ نادهن.

۳۸۰. عَنْ أُمِّ كَلثُومٍ بِنْتِ عُقْبَةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْتَمِي خَيْرًا، أَوْ يَقُولُ خَيْرًا)).

ئوم که لسوم کچی عوقبه دهفه رموی پیغمبر (ﷺ) فه رموی: (نه و

که سه به دروغن دانانری که دروغی له نیتوان دوو کهس بکات به مه بهستی چاکترکردنی نیتوان دوو کهس).

باب ما جاء في البينة على المدعي

۳۸۱. قَالَ تَمَالٍ: ﴿يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى

فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ

كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا
يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ
أَنْ يُمْلَ مَا فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ
لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن رَضَوْنَ مِنَ الشَّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ
إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبَ الشَّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا
أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ ذَلِكَمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ
لِلشَّهَادَةِ وَأَذِنَ آلَا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا
بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا
يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَلَّحُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ
وَيَعْلَمْكُمْ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿

وقوله تعالى: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُوفُوا قَوْمِينَ بِأَلْقَاطِ شَهَدَاءِ اللَّهِ وَلَوْ عَلَى
أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَى بِهِمَا فَلَا
تَتَّبِعُوا الْهَوَى أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوْا أَوْ نَعَرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿
(بهشی / ده باره ی به لکه له سر داواکه)

خوای که ورده ده فرموی: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَى أَجَلٍ
مُسَمًّى فَاصْثَبُوهُ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ
كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا

يَبْحَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُجِلَّ
هُوَ فَلْيُجْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ
فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ رَضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ
إِحْدَاهُمَا الْآخَرَى وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا أَنْ تَكْتُوبَهُ صَغِيرًا أَوْ
كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَى أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ
تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُوبَهَا
وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ قُسُوفٌ
بِكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿سورة تي

البقرة: ٢٨٢﴾

واته: نهی نه وانهی باوه پتان هیناوه نه گهر قهرزیکتان کرد له به کتر تا
ماوه به کی دیاریکراو، نه وه بینوسن و با نووسه ریک که دادپهروهه بیت
به پاستی و دروستی له نیوانقاندا بینوسیت، با هیچ نووسه ریک سه ریچی
نه کات له نوسین، ههروهه چون خوا فیتری کردوهه با بنوسیت: (خو نه گهر
که سیک خوینده وار نه بیت) نه وهی که حه قه که ی به سه ره وهیه و قهرزه که ی
لایه بابهدمی خوی (نه ندازه ی قهرزه که ی) به کاتبه که بلیت و له خوی
پهروهه ریدگاری بترسیت و چاوپوشی له هیچی نه کات و لیتی که م نه کاته وه، خو
نه گهر نه وهی قهرزه که ی له سه ره هه له شه بوو، یا لاوز بوو (مندال یان
به سالچوو بوو) یا نهیده توانی دان به حه قه که دا بنیت (که پولال بوو) با
به خپوکه ر، یا سه ره رشتیکاره که ی دادگه رانه حه قیقه ت و راستی قهرزه که ی

بلیت و با دوو پیاو له خۆتان شایه تی له سهر (قهرز و مامه له) بگرن، نه گهر دوو پیاو ده ستنه که وتن بۆ شایه تی، با پیاویک یان دوو ئافره ت شایه تیه که بدهن له و که سانه ی که رازین به شایه تیدانیان، نه وه کو به کێک له (ئافره ته کان) بیری به چیت، با نه وی تریان بیری به پینتته وه و شایه ته کان نابیت که کاتیک داواکران خۆ ویل بکه ن و ئاماده نه بن، بیزار مه بن له وه ی که (قهرن) بنووسن، که م بیت یان زۆر و تا ماوه ی دیاریکراوی، به روونی با یاداشت بکړیت، نه بنجامدانی مه سه له ی قهرزتان به و شیوه دادپهروه رانه یه و په سه ندتره لای خوا (له نووسین)، نه وسا چاکتر ده توانن شایه تی راگرن و نزیکترن له وه ی گومان و دوو دلی به یه کتر نه به ن (مافی که س تیا نه چیت)، مه گهر بازرگانیه ک بیت له بهر ده ستاندا و له نیو خۆتاندا بیگێپن و کپین و فرۆشتن نه بنجام بدهن، نه وه گوناھتان ناگات که ناینووسن، (چونکه ئاسان نییه و مامه له دوا ده خات، هه تا بۆتان ده کړیت) شایه ت بگرن کاتیک کپین و فرۆشتنتان نه بنجام داو نابیت نووسهر و شایه ت ئازار بدرین و بیزار بکړین، خۆ نه گهر شتی وا به که ن نه وه به راستی مانای وایه نیوه له چهنده ها فه رمانبه رداری ده رچوون، جا له خوا بترسن و خۆ بهاریزن و خوا فیری نه و شتانه تان ده کات (که خیری تیا به بۆ دنیا و پاداشتی قیامهت له دوا به) و خوا به هه موو شتی که زانایه.

وه خوی گه وره ده فه رموی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِٱلْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلّٰهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ ٱلْوَالِدِينَ وَٱلْأَقْرَبِينَ ؕ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا ؕ قَالَ ٱللَّهُ أَوَّلُ بِمَا فَلَ تَتَّبِعُوا ٱلْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا ؕ وَإِن تَلْوُواْ أَوْ تُعْرِضُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ؕ﴾ واته : نه ی نه وانه ی باوه پتان هیناوه هه میسه راگری

دادپوهری بن و شایه تی بق خوا بدهن، با شایه تیه که شتان زیانی بق خوتان و دایک و باوکتان یان خزمانیش هه بیټ، نه گهر که سټک له وانه دهوله مهند بوو یان هه ژار خوا به رژه وهندی نه وان چاکتر ده زانی له نټوه (واته به ته ماعی دهوله مهندي له دادپه روهری لاهه دهن به هوئی نه داری و به زهیمی بی جی له حق لاهه دهن، نه کهن شوین ناره زووی نه فس بکهون له دادپه روهری لاهه دهن، جا نه گهر نټوه پیچ لی بدهن، یان پشت هه لکهن، نه وه چاک بزنان خوا ناگاداره به کار و کرده وه تان.

باب یحلف المدعي عليه حيث وجبت عليه اليمين

۳۸۲. قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ وَهُوَ فِيهَا فَاجِرٌ لِيَقْطَعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لِقِيَّ اللَّهِ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانٌ)).

(به شی / سویند خواردنی داواکار

له کاتی پیوړستی سوینددا)

پیغمبر (ﷺ) ده فرموی: (که سی سویند به دری بخواه بق نه وهی مالی موسلمانن بق خوی به ستم گلداته وه، که ده گاته وه لای خوا خوی گوره نقد لی توره یه).

۳۸۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: رَجُلٌ عَلَى فَضْلِ مَاءٍ بِالطَّرِيقِ يَمْنَعُ مِنْهُ ابْنُ السَّبِيلِ وَرَجُلٌ بَايَعَ رَجُلًا لَا يُبَايِعُهُ إِلَّا لِدُنْيَاهُ، فَإِنْ أَعْطَاهُ مَا يُرِيدُ وَقَى لَهُ وَإِلَّا لَمْ يَفِ، وَرَجُلٌ سَاوَمَ رَجُلًا بَعْدَ الْعَصْرِ فَحَلَفَ بِاللَّهِ لَقَدْ أُعْطِيَ بِهَا كَذًا وَكَذَا، فَأَخَذَهَا)).

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده گيرتته وه كه پيغمبهرى خوا (ﷺ) فرمويه تى: (سى چين هن خواى گه وره قسه يان له گه ل ناكات و پاكيان ناكاته وه له رځى دوايى سزاي به نازاريان بى هيه: پياوئ زياته ناوى هه بى له سر ريگاي خه لكى و قه ده غه ي بكات له (ريواران) وه پياوئ په يمان بدات به پياوئ بى دونيا بيت نه گهر پيى به خشى رازى بيت و نه گهرنا په يره وى ناكات، وه پياوئ شتيك بفروشيت له پاش نوځى عه سر سويندى به درو له سهرى بخوات و بلئ به خوا به مهندهم كړيوه و به مهندهم ده دم به درو و پياوه كه ش پيى باوه پ بكات و لتي بكهئ).

باب الوفاء بالوعد والصدق والأمانة

۳۸۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((أَيُّ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا أَوْثَمَنَ خَانَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ)).

(به شى / به جى گه ياندنى په يمان و راستى و ده ستياكى)

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده گيرتته وه پيغمبهرى خوا (ﷺ) فرموى: (نيشانه ي منافيق و دووېو سى شته: نه گهر قسه بكات درو له گه ل بكات وه نه گهر سپارده ي لا دانرا ناپاكي له گه ل بكات وه نه گهر په يمان و به ليني دا نه يياته سه).

باب كل ما لم يرد في الشرع باطل

۳۸۵. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ)).

(به‌شی / هه‌رچی له چوارچیوهی شه‌رعدا نه‌بیّت به‌تاله و قبول نییه)

عائیشه خان (رضی الله عنها) ده‌گیریتوه که پیغمبر (ﷺ) فرموی که سێ شتی له‌دیندا به‌یئێ که له‌ ئاینی ئیسلام دانه‌ی پهرت ده‌کرتنه‌وه و لێی وه‌رناگیرئ.

باب فضل الإصلاح بين الناس والعدل بينهم

٣٨٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((كُلُّ سُلَامَى مِنْ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ، كُلُّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ يَعْدِلُ بَيْنَ النَّاسِ صَدَقَةً)).

(به‌شی / فه‌زلی چاک‌کردنی نیوانی خه‌لک و دادپه‌روه‌ری له‌ نیواندا)

ئهو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیریتوه که پیغمبر (ﷺ) ده‌فرموی: (هه‌موو جومگه‌یه‌ک له‌ له‌شی ئاده‌میزاد دا چاکه‌یه‌کی له‌سه‌ره هه‌موو رۆژێک که خۆر مه‌لدیّت نیوانی خه‌لکی چاک بکه‌یت به‌ خێر و چاکه‌ حیسابه‌).

باب ما لا يجوز من الشروط، ولا يبيع حاضر لباد

٣٨٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا يَزِيدَنَّ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ، وَلَا يَخْطُبَنَّ عَلَى خِطْبَتِهِ، وَلَا تَسْأَلُ الْمَرْأَةُ طَلَاقَ أُخْتِهَا لِتَسْتَكْفِيَ إِثْنَاءَهَا)).

(به‌شی / نه‌و مهرجانه‌ی که دروست نین، وه نه‌فرۆشتنی خه‌لکی شارشت به لادی)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی:
(با نه‌وی له‌شاره‌نیه‌ی به‌ده‌لال بۆ خه‌لکی لادی بۆ شتی بۆ بفرۆشتن به
هه‌رزان له‌بن ده‌ستی ده‌ربه‌یینه‌ی نه‌ویش که له‌لادی هاتوه‌ نازانی نرخ‌ی بازار
چه‌نده، وه‌نه‌هی کردوه‌ له‌که‌سی پاره‌ی زیاد نه‌کات به‌سه‌ر مامه‌له‌ی
براکه‌یدا، وه‌ که‌سیش خوازیینه‌ی له‌سه‌ر خوازیینه‌ی براکه‌ی نه‌کات وه‌ دروست
نییه‌ ژن داوای ته‌لاقدانی خوشکی نابینی خۆی بکات خۆی بخا به‌ شوینه‌ی نه‌و
ژنده‌دا).

باب فضل الصدقة عند الموت

۲۸۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: ((أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ حَرِيصٌ تَأْمَلُ الْغَنَى وَتَخْشَى الْفَقْرَ، وَلَا تُعْمَلُ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ الْخُلُقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذًا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ)).

(به‌شی / فه‌زلی خیر و سه‌ده‌قه له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیاوێ هاته‌ لای پیغه‌مبه‌ری
خوا (ﷺ) ووتی نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا چ خیر و سه‌ده‌قه‌یه‌ک له‌هه‌موویان
که‌وره‌تره‌، فرموی نه‌و چاکه‌ و سه‌ده‌قه‌یه‌ که‌ ساغ و سه‌لامه‌ت بی و به‌
هیوای ده‌وله‌مه‌ندی بووی و بترسی له‌هه‌ژاری، وه‌ته‌مه‌له‌ی مه‌که‌ و مۆله‌تی
چاکه‌کردن بده‌ی و تا ده‌گه‌یه‌یه‌ نه‌و کاته‌ که‌ روحت ده‌گاته‌ قورگ و نه‌و کاته‌
بلیی با نه‌و مال و سامانه‌ نه‌وه‌ندی بۆ فلانه‌که‌س و نه‌وه‌ندی بۆ فلانه‌که‌س
بیته‌).

باب من وقف لأقاربه

۳۸۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) لِأَبِي طَلْحَةَ زَيْدِ بْنِ سَهْلٍ ((اجْعَلْهَا لِفُقَرَاءِ أَقَارِبِكَ، فَجَعَلَهَا لِحَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ وَأَبِي بَنْ كَعْبٍ)).
(بهشی / وهفکردنی صهدهقه بو خزمه نزیکه کان)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهری (ﷺ) به ته لحهی (زهیدی کوپی سهملی) فهرموی که ویستی باخیک بکات به وهقف، وهقفی بکات بو خوا که پیغه مبهری خوا فهرموی نه م باخه بگیروه وه بو خزمه مه ژاره نزیکه کانت، ده لئی دایه حهسانی کوپی ساییت و ثوبه ی کوپی که عب.

باب أكل مال اليتامى من السبع الموبقات

۳۹۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمَوْبِقَاتِ))، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: ((الشُّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسُّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَאَكْلُ الرِّيَاءِ، وَאَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ)).

(بهشی / خواردنی مالی هه تیوان

له جهوت تاوانه که ووره کانه)

نه بو هورهیره (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده گهرتته وه که ده فهرموی: (خوتان بیاریزن له جهوت تاوانه له ناویه ره کان، هاوه لان ووتیان نه وانه چین نهی پیغه مبهری خوا، فهرموی: هاوه ل دانان بو خوا و، جابوکردن و کوشتنی یه کیک به بی هه، وه خواردنی ریبای و سوو، وه خواردنی مالی هه تیوان و پشتکردن له جیهاد و تیگوشان و هه لاتنی، وه بوختان کردن به ئافره تی ئیماندار ی بی ئاگا).

باب فضل الجهاد

۳۹۱. قال صلى الله عليه وآله وسلم: ((أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ)).

(به‌شی / فه‌زلی جهاد و تیکووشان)

پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (به‌پژرتین و گه‌رده‌ترین جهاد و تیکووشان له‌پئی خودا حه‌جی ته‌واو و وه‌رگیراوه).

باب من هم أفضل الناس

۳۹۲. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مُؤْمِنٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، قِيلَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ((مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ مِنَ الشَّعَابِ يَتَّقِي اللَّهَ وَيَدْعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ)).

(به‌شی / کین نه‌وانه‌ی باشت‌رینی خه‌لکین)

نه‌بو سه‌عیدی خودری (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی ووترا نه‌ی پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) کئ له‌ هه‌موو که‌س به‌پژتره‌، پیغمبره‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (نیمانداری به‌ گیان و به‌ مال له‌ ریکای خودا تیبکوشی، گوتیان نه‌ی دوا‌ی نه‌و کئ باشت‌رین که‌سه، فه‌رموی نیمانداری له‌ په‌نایه‌کا سه‌ری خ‌ری کز ده‌گری و به‌ جوانی خواپه‌رستی ده‌کات وه‌ له‌ خ‌وی گه‌رده‌ ده‌ترستی و ئازاری که‌س نادات).

۳۹۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِهِ - كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ، وَتَوَكَّلَ اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِهِ بِأَنْ يَتَوَقَّاهُ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ، أَوْ يَرْجِعَهُ سَالِمًا مَعَ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ)).

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده فهرموي گويم له پيغهمبهرى خوا بوو
 (ﷺ) فهرموي: (نمونه كسى له ريگايي بچي بق جيهاد و تيكرشان وه
 خواش ده زاني كي له پيناوي نه و تيده كوشن، وهك ويتهى نه و كه سى كه
 به شه و شه ونويژ و به پوژيش هر به رده وام به رنډو بيت وه خودا بوو به
 ده سته بهرى نه و كه سى كه جيهاد دهكات يهك له م دوو به هره يه پي بدات
 كه نه گره خواي گوره له جيهاد گياني كيشا به كسر ده بيباته ناو
 به هه شته وه، وه نه گره به سه لامه تي گه پايه وه به پاداشت و ده سته وتي
 تالاني پي خه لات دهكات).

باب درجات المجاهدين، والشهداء في سبيل الله

٣٩٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
 وَرَسُولِهِ، وَأَقَامَ الصَّلَاةَ، وَصَامَ رَمَضَانَ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ،
 جَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ جَلَسَ فِي أَرْضِهِ الَّتِي وَلَدَ فِيهَا)). فَقَالُوا: يَا رَسُولَ
 اللَّهِ، أَلَا تُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: ((إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أُعِدَّتْ لَهَا
 لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَإِذَا
 سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَسَلُّوهُ الْفِرْدَوْسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ أَرَاهُ قَالَ وَقَوْهُ
 عَرْشُ الرَّحْمَنِ، وَمِنْهُ تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ)).

(به شى / پله و پايه كاني خه بات كارانو)

شهيدانى ريبازى خودا

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده فهرموي پيغهمبهرى خوا (ﷺ) فهرموي:
 (كه سى ثيمان و بهواي به خوا و پيغهمبهره كى هينا و نويژ و مانگى ره مه زاني
 نه نجامداو به پوژوو بوو نهوا له سهر خوا پيويست دهكات كه بيباته

بههشته‌وه، وه جیهاد و تیکۆشانی کرد له پێناوی خودا و یان له‌و شوێنهی له دایک بووه دانیشست، هاوه‌لان ووتیان ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا ئایا مزگینێ بده‌ین به‌ خه‌لکی؟ فه‌رمووی له‌ به‌هه‌شتدا سه‌د پله‌ هه‌یه‌ خوا ئاماده‌ی کردووه‌ بۆ خه‌باتکه‌رانی رێبازی خوا، وه‌ له‌ نێوان هه‌ر دوو پله‌یه‌کدا وه‌کو نێوانی زه‌وی و ئاسما‌نه‌، وه‌ ئه‌گه‌ر داوای به‌هه‌شتان له‌ خوا کرد داوای فێرده‌وس بکه‌ن، چونکه‌ ناوه‌ندی هه‌موو به‌هه‌شته‌کانه‌ و له‌ هه‌موویان به‌رزتره‌ و راوییه‌که‌ ده‌لێ و ده‌بینم و له‌ سه‌ریه‌وه‌ عه‌رشی خوای میهره‌بان‌وه‌ هه‌موو رووباره‌کانی به‌هه‌شت له‌ نێویدا هه‌لده‌قولێن).

۳۹۵. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جَنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ، فَأَدْخَلَانِي دَارًا هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ لَمْ أَرَقُطُ أَحْسَنَ مِنْهَا، قَالَا: أَمَّا هَذِهِ فِدَارُ الشُّهَدَاءِ)).

سه‌موره‌ی کوپی جوندوب (رضی الله عنه) فه‌رموی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (ئهم شه‌وه‌ له‌خوا دوو پیاو هاتن منیان برده‌ سه‌ر دره‌ختێک وه‌ منیان برده‌ ناو کۆشکێک که‌ جوانترین و چاکترین نه‌بی‌نی له‌و پێمیان فه‌رموو ئه‌مه‌ خانوو و کۆشکی شه‌هیدانه‌).

باب من يخرج في سبيل الله

۳۹۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُكَلِّمُ أَحَدٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُكَلِّمُ فِي سَبِيلِهِ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّوْنُ لَوْنُ الدِّمِّ وَالرِّيحُ رِيحُ الْمِسْكِ)).

(به‌شی / نه‌و که‌سه‌ی دهر بچی بو غه‌زا له پیناوی خودا)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) له پیغه‌مبه‌روه ده‌گیرته‌وه که ده‌فرموی: (سویندم به‌و که‌سه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته که‌سی زامار بیت له پیناوی خودا وه هر خوی ده‌زانی کئی زاماری له پیناوی نه‌ودا، نه‌وه که ده‌گاته روژی قیامت زاماره‌که‌ی له‌سه‌ر شیوه‌ی خویه‌تی و په‌نگی په‌نگی خوینه و بونی بونی میسکه).

باب الْجَنَّةِ تَحْتَ بَارِقَةِ السَّيْفِ

۳۹۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَأَعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلِّالِ السُّيُوفِ)).

(به‌شی / به‌هه‌شت له ژیر بریسکه‌ی شمشیران دایه)

عبداللای کوی نه‌بی نه‌وفا (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموی: (بزانن به‌هه‌شت له ژیر سییه‌ری شمشیران دایه).

باب مَنْ طَلَبَ الْوَلَدَ لِلْجِهَادِ

وهو سيدنا سليمان عليه السلام

۳۹۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ لَأُطَوِّفَنَّ اللَّيْلَةَ عَلَى مِائَةِ امْرَأَةٍ - أَوْ تِسْعٍ وَتِسْعِينَ - كُلُّهُنَّ يَأْتِي بِقَارِسٍ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ: قُلْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، فَلَمْ يَقُلْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَلَمْ يَحْمِلْ مِنْهُنَّ إِلَّا امْرَأَةً وَاحِدَةً، جَاءَتْ بِشِقِّ رَجُلٍ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ قَالَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فُرْسَانًا أَجْمَعُونَ)).

**(به‌شی / که‌سی داوا له مناله‌کانی بکات بۆ جیهاد که نه‌ویش
 چه‌زده‌تی سوله‌یمان (علیه السلام) بوو)**

ئەبو هورەیره (رضی الله عنه) دە‌گێڕێتە‌وه که پێغه‌مبەر (ﷺ) فەر‌موی:
 (چه‌زده‌تی سوله‌ی‌مانی کو‌پی داود پێغه‌مبەر (علیها السلام) فەر‌موی ئەم شە‌وه
 سه‌رجیی له‌گه‌ڵ هه‌ر سه‌د ژنه‌کانم یان تۆ‌وه‌د و تۆ ژنی ده‌که‌م و هه‌ریه‌کی‌کیان
 منالێکی ببی و گه‌وره‌ بێ و ره‌وانه‌ی جه‌نگیان ده‌که‌م له‌ پێناوی خودا وه‌ نه‌و
 فریشته‌ی له‌گه‌ڵی بوو ووتی بلی نه‌گه‌ر خوا چه‌ز کات (إن شاء الله) به‌لام نه‌ی
 ووت وه‌ به‌و هه‌موو ئافره‌تانه‌ ته‌نیا یه‌کی‌کیان منالێکی بوو نی‌وه منال بوو
 (که‌مه‌ندام) بوو، پێغه‌مبه‌ری خوا فەر‌موی سویندم به‌وه‌ی گیانی
 موچه‌مه‌دی به‌ده‌سته نه‌گه‌ر بپووتبایه (إن شاء الله) ئە‌وا هه‌موو ئافره‌ته‌کان
 منالیان ده‌بوو ده‌بوون به‌ که‌مه‌له‌ سواری له‌ پێناوی خودا جه‌نگیان ده‌کرد).

باب التعوذ من الجبن وغيره

٣٩٩. عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَقُولُ: ((اللَّهُمَّ
 إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْهَرَمِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا
 وَالْمَمَاتِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ)).

(به‌شی خوپه‌نادان به‌ خوا له ترسنۆکی و شتی تر)

ئە‌نه‌سی کو‌پی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فەر‌موی پێغه‌مبەر (ﷺ)
 عاده‌تی وابوو ده‌یفەر‌موو: (خوایه من په‌نات پێ ده‌گرم له‌ بێ ده‌سته‌لاتی و
 ته‌مه‌لی و ترسنۆکی و پیری، و په‌نات پێ ده‌گرم له‌ فیتنه‌ و ئاشوبی مردوان
 و زیندوان و وه‌ په‌نا ده‌گرم له‌ سزای ناو‌کو‌پ).

باب الشهداء خمسة

٤٠٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ، الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)).

(به شی / شهیدان پینج جوړن)

نهی مورده یوه (رضي الله عنه) ده گټورتپوه له پیغمبري خوا (ﷺ) فرموي: (شهیدان پینج جوړن: نه وهی به نه خوښی تاوون بمری و نه وهی به ژانه سک و نه وهی له ناودا بخنکی و نه وهی خانوی به سر دابکوی و نه وهی شهید بی له جهنګا له پیناوی خودادا).

باب فضل الصوم في سبيل الله تعالى

٤٠١. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَعْدَ وَجْهِهِ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا)).

(به شی / نه زلی روژوو له پیناوی خودا)

نهبو سه عیدی خودی (رضي الله عنه) ده فرموي گویم له پیغمبري خوا بوو (ﷺ) فرموي: (که سږ روژي له پیناوی خودا به روژوو بڼ خوی کوره ناگری دوزه خی لی دوور ده کاته وه دووری هفتا سال).

باب فضل النفقة في سبيل الله

٤٠٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ دَعَاهُ خَرْنَةُ الْجَنَّةِ كُلُّ خَرْنَةِ بَابٍ، أَيْ قَالُوا هَلُمَّ))، قَالَ أَبُو بَكْرٍ

رضي الله عنه: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَاكَ الَّذِي لَا تَوَى عَلَيْهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ((إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ)).

(بهشی / فهزلی مال به خشین له پیناوی خودا)

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) دەگێڕێتەوە کە پێغه مەبر ﷺ (فەرموی: (کەسێ دوو جوړه مال و سامان یان دوو رهگهز ببه خشى له پیناوی خودا بانگ دهکړیت له هه موو ده رگا کانی به هه شت ده رگا وانه کان پێی ده لێن بۆ ئه م ده رگایه وهره، ئینجا ئەبو به کر (رضي الله عنه) فەرموی ئه ی پێغه مەبر ی خوا ئه وه ئه وه یه کە له هه یج ده رگایه ک قه دهغه ناکړی، پێغه مەبر فەرموی ﷺ) من داواکارم له خوا تر له وان حیساب بکات).

٤٠٣. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَامَ عَلَى الْمَنْبَرِ فَقَالَ إِنَّمَا أَخَشَى عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ ثُمَّ ذَكَرَ زَهْرَةَ الدُّنْيَا فَبَدَأَ بِإِحْدَاهُمَا وَثَنِي بِالْأُخْرَى فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوِيَّاتِي الْخَيْرُ بِالْشَّرِّ فَسَكَتَ عَنْهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا يُوحَى إِلَيْهِ وَسَكَتَ النَّاسُ كَانَ عَلَى رُءُوسِهِمُ الطَّيْرُ ثُمَّ إِنَّهُ مَسَحَ عَنْ وَجْهِهِ الرُّحْضَاءَ فَقَالَ آيِنَ السَّائِلُ أَنِفًا أَوْ خَيْرٌ هُوَ ثَلَاثًا إِنَّ الْخَيْرَ لَا يَأْتِي إِلَّا بِالْخَيْرِ وَإِنَّهُ كُلَّمَا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ مَا يَقْتُلُ حَبَطًا أَوْ يُلْمُ حَتَّى إِذَا امْتَلَأَتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتِ الشَّمْسُ فَتَلَطَّتْ وَبَالَتْ ثُمَّ رَتَعَتْ وَإِنْ هَذَا الْمَالُ خَضِرَةٌ حُلُوةٌ وَنِعَمٌ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ لَمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ فَجَعَلَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْيَتَامَى وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَنْ لَمْ يَأْخُذْهُ بِحَقِّهِ فَهُوَ كَالْأَكْلِ الَّذِي لَا يَشْبَعُ وَيَكُونُ عَلَيْهِ شَهِيدًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

ئەبو سەعیدی خۆدری (رضي الله عنه) فەرموی رۆژی پێغه مەبر ﷺ (فەرموی:

لەسەر دوانگە کە دانیشت و ئێمەش لە دەوری دانیشتین، فەرموی: (من رۆدر

لهوه مهترسیستان لیده کهم، که خودا له پیت و فه پری زهوی ده ری ده هیڼی
 بۆتان) عه رزی کرا: مه به ست له پیت و فه پری زهوی چیه؟ فه رمووی: (ئه وه یه
 که ده بی به مایه ی ئارایشت و په ونه قی ژیا نی جیهان، وهك زیږ و زیو و
 سامانی تر، پیاوځی عه رزی کرد: قوریان! بۆچی شتی وا ده بی که ئه م خیر و
 خوشییه بی به مایه ی خراپ و شه پ).

پیغه مبه ر (ﷺ) هه تا ماوه ی پاما و مات و خاموش بوو گووتیان به
 پرسیاره که ره که: ئه وه چیه هه ر له خۆته وه، به بی ئه وه پیغه مبه ر قسه ت
 له گه ل بکات، قسه ی له گه ل ده که ی؟ خاموشییه که ی پیغه مبه ر (ﷺ)
 درێژه ی کیشا، هه تا گومانمان بۆ ئه وه چوو که له م باره یه وه سرووش (وه حی
 - نیگا) ی بۆ بی، پاش ماوه ی باراناوی ئاره قی ناوچه وانی خۆی سپی و
 فه رمووی: (کوا پرسیار که ره که؟) وهك بلتی پرسیاره که یی پی خوش بی
 وابوو، پیاوه که گوتی: قوریان! ئه مه تام، فه رمووی: (خیر هه ر خیر دینی، و
 چاکه هه ر ده بی به هۆی چاکه، که واته: خیر شه پ نا هیڼی!

به لام مالی دنیا وهك سه وزه گیای به هار ناسك و نازداره هه موو که سڼ
 که م یان زۆر حه زی لی ده کات، وه ئه وه ی به شیوه ی په یدای بکات له سه ر
 شیوه ی ره وا جیگه ی بکا ئه مه و ئه وه ی به شیوه ی نا په وا په یدای بکات وهك
 ئاژه ل وایه که ئاژه لی گياخۆر که به ده م و جه م ده یخوا تا که له که ی هه لدی،
 نه و جا خۆی ده دا به خۆر و ده ست ده کا به کاویژ و به ئاسایی ریخ و میزی
 خۆی ده کا و له پاشدا هه میشه له سه ر ئه م یاسا و ده ستوره تی هه ل
 ده چیه ته وه، له گياخواردن و چان گرتنی خۆی، ئه وه ئاژه له هیچی لی نایه ت.
 له راستیدا ئه م ماله میوه یه کی سه وز و خوشه وه هاریکارکی چاکه، بۆ
 نه و موسلمانیه ی که به شی نه دار و هه تیوی لی ده دات، وه ئه وه ی که مال به

ناړهوا پهيدا بكا وهك ژمه نېرډه وايه، هر دهخوا و تير ناخوا، وه رڼي
قيامه تيش دهېن به شايهت له سهری).

باب حق الله سبحانه وتعالى على عباده

٤٠٤. عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ رَدَفَ النَّبِيِّ (ﷺ) عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ
عُقَيْرٌ فَقَالَ يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ
قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا
بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا فَقُلْتُ يَا
رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ لَا تُبَشِّرُهُمْ فَيَتَكَلَّوْا.

(به شى / مافى خواى كه وړه له سهر به نده كاني)

موعاز (رضي الله عنه) ده فرموي له پشت پيغمبري خوا (ﷺ) سوارى
گويد ريژيک بووم پتي دهوترا (عوفه ير) فرموي: (ئى موعاز ثايا ده زاني مافى
خوا به سهر به نده كانيه وه چييه و مافى به نده كان به سهر خوا وه چييه؟ ووت
خوا و پيغمبره كه ي ده زانن فرموي مافى خوا به سهر به نده كاني ئه وه يه كه
به جواني بيپه رستن و هاويه شى بى بريار نه دن وه مافى به نده كانيش له سهر
خوا ئه وه يه كه سزاي نه و كه سه نه دات كه هاوه لى بى بريار نه داوه، نه و جا
گوتم ئى پيغمبري خوا ثايا نه مژده يه بدهم به خه لكى هتا خو شيان تن
بكه وي فرموي نه خير نه بادا پشت به مژده يه ببه ستن و له كرده وه ي
چاكدا سارد ببه نه وه).

باب الشوم من ثلاث

٤٠٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: ((إِنَّمَا الشُّومُ فِي ثَلَاثٍ فِي الْفَرَسِ وَالْمَرْأَةِ وَالْذَايِرِ)).

(بهشی / شوم و بهدیه خت له سی شتان دایه)

عبداللہ کوی عہباس (رضی اللہ عنہما) دہ گپرتہ وہ کہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم فرموی: (شوم و بہدبوی له سی شتان دایه له وولاخ وئسپ دا وہ له زن دا وہ له خانویہ رہ دایه).

باب فضل من حمل متاع صاحبه في السفر

٤٠٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كُلُّ سُلَامَى عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلُّ يَوْمٍ يُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ يُحَامِلُهُ عَلَيْهَا أَوْ يَرْفَعُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ وَكُلُّ خُطْوَةٍ يَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ وَدَلُّ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ

(بهشی / فہ زلی کہ سی کہل وپہلی)

ہاوریہ کہی ہہ لدہ گری له سہ فہ ردا)

ئہ بو ہورہ برہ (رضی اللہ عنہ) دہ گپرتہ وہ کہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم فرموی: (ہمور جومگہ یں له لہ شی مؤفدا خیر و صہدہ قہی بق ہایہ، ہمور رؤتک پیاوئ یارمہ تی براکہی بدا بق سواربوونی وولاخہ کہی یان کہل و پہلی بق ہہ لگری یان بوی باریکات بہ خیر و صہدہ قہ حیسابہ، وہ ووتہ یہ کی خوش و چاک بہ خیر حیسابہ وہ ہر ہہ نگاوی دہاویژی بق نویژ بہ خیر و صہدہ قہ حیسابہ وہ یہ کیک ریگای پی نشان بدہی بہ خیر حیسابہ).

باب رباط يوم في سبيل الله لنصر دينه

٤٠٧. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا وَمَوْضِعُ سَوْطِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا وَالرُّوحَةُ يَرْوَحُهَا الْعَبْدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ الْغَدْوَةُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا.

(به شی / پاسه وانی روژیک)

له ریگای خودا بۆ سه رخستنی دینی خوا)

سه ملی کوپی سه عدی ساعیدی (رضی الله عنه) ده گیزیتته وه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموی: (پاسه وانی روژی له ریگای خودا باشتیه و چاکتره له دنیا و نه وهی له سه ر دنیا دایه وه به قهه جیگهی قه مجیبیه که قه مجیبیه کانی ئیوه له به هه شتدا له هه رچی له سه ر زهوی دایه چاکتره وه تانی کوششی تیکوشان له ریگهی خودا تاقی به یانی بیته یان ئیواره له هه مور دنیا و هه رچی له سه ر دنیا دا چاکتره).

باب إكرام الضعفاء

٤٠٨. عَنْ مُصَنَّبِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ رَأَى سَعْدٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ لَهُ فَضْلًا عَلَى مَنْ دُونَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) هَلْ تُنْصِرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلَّا بِضُعْفَائِكُمْ.

(به شی / ریزگرنی بی هیزان)

موصعه بی کوپی سه عه ده فهرموی، باوکه بۆ گیزامه وه فهرموی خۆم به فه زلتر و گه ورده تر داده نا له چاو که سانی له خۆم خوارتر له یارانی پیغه مبهر (ﷺ)، وه پیغه مبهر (ﷺ) فهرموی کاری و جوان نییه، مه گه ر ئیوه به هوی دوعا و نزای بی هیزانتان رزق و رزقی ده درین و سه رده خرین به سه ر دوژامنه کانتانه وه).

باب لا تغتر بالعمل

۴۰۹. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) التَّقَى هُوَ وَالْمُشْرِكُونَ فَاقْتَتَلُوا فَلَمَّا مَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِلَى عَسْكَرِهِ وَمَالَ الْآخَرُونَ إِلَى عَسْكَرِهِمْ وَفِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) رَجُلٌ لَا يَدْعُ لَهُمْ شَادَّةً وَلَا قَادَّةً إِلَّا اتَّبَعَهَا يَضْرِبُهَا بِسَيْفِهِ فَقَالَ مَا أَجْزَأَ مِنَّا الْيَوْمَ أَحَدٌ كَمَا أَجْزَأَ فُلَانٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَمَا إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ أَنَا صَاحِبُهُ قَالَ فَخَرَجَ مَعَهُ كُلَّمَا وَقَفَ وَقَفَ مَعَهُ وَإِذَا أَسْرَعَ أَسْرَعَ مَعَهُ قَالَ فَجَرِحَ الرَّجُلُ جُرْحًا شَدِيدًا فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتُ فَوَضَعَ نَصْلَ سَيْفِهِ بِالْأَرْضِ وَذُبَابُهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ ثُمَّ تَحَامَلَ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَخَرَجَ الرَّجُلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالَ الرَّجُلُ الَّذِي ذَكَرْتَ أَنَا أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَأَعْظَمَ النَّاسُ ذَلِكَ فَقُلْتُ أَنَا لَكُمْ بِهِ فَخَرَجْتُ فِي طَلَبِهِ ثُمَّ جَرِحَ جُرْحًا شَدِيدًا فَاسْتَعْجَلَ الْمَوْتُ فَوَضَعَ نَصْلَ سَيْفِهِ فِي الْأَرْضِ وَذُبَابُهُ بَيْنَ ثَدْيَيْهِ ثُمَّ تَحَامَلَ عَلَيْهِ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) عِنْدَ ذَلِكَ إِنْ الرَّجُلُ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

(به‌شی / کرده‌وه فریوت نه‌دات)

سه‌لی کوپی س‌عد (رضی الله عنه) ده‌گیریت‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) گ‌یش‌ت به بین باوه‌پان و جه‌نگ له نیوانیان رویدا، جا کاتن مه‌ردولا کشانه‌وه له مه‌یدانی شه‌ردا بۆ سه‌ریازگه‌کی خویان، پیاوئ له‌ناو یاران‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر بویرانه شه‌ری ده‌کرد و نازایه‌تی ده‌نواند که ده‌گ‌یش‌ت به‌هر بین باوه‌پنکدا سه‌ری له له‌شی جیا‌ده‌کرده‌وه هاوه‌لانی ووتیان به‌راستی نه‌م که‌له پیاوه زۆر نازایه و فریامان که‌وت، پیغه‌مبه‌ری خوا فه‌رموی نه‌م

پیاوه بۆ خه‌لکی دۆزه‌خه، پیاوێ تر له یاران ووتی ده‌بین بزانه‌ ئه‌و پیاوه بۆ خه‌لکی دۆزه‌خه به‌ دوا‌ی دا‌گه‌وت و پیاوه‌که بۆ کوێ رۆش‌تبا ئه‌ویش به‌ دوا‌ی ده‌گه‌وت تا کاتێ ئه‌م پیاوه زامدار ده‌بین و زامه‌که‌ی سه‌خت ده‌بین و شمشیره‌که‌ی له‌ زه‌وی دا‌چه‌قاند خۆی کرد به‌ سه‌ریدا‌و خۆی کوشت وه‌ هاوه‌له‌که‌ی که‌راپه‌وه لای پێغه‌مبه‌ری خوا و فه‌رموی (شایه‌تی ده‌ده‌م که‌ تق پێغه‌مبه‌ری خوا‌ی) ئه‌ویش فه‌رموی بۆچی، ووتی ئه‌وه‌ی تق فه‌رموت ئه‌م پیاوه جینگای دۆزه‌خه من به‌دوا‌یدا رۆشتم جا کاتێ زامدار بوو خۆی به‌ شمشیره‌که‌ی خۆی کوشت و ئینجا پێغه‌مبه‌ر فه‌رموی پیاوی وا هه‌یه کردار و ره‌فتاری له‌لای خه‌لک به‌کرداری به‌هه‌شتیه به‌لام خه‌لکی دۆزه‌خه وه‌ پیاوی واش هه‌یه کردار و ره‌فتاری له‌لای خه‌لکی به‌ دۆزه‌خی وه‌ دیا‌ره و خه‌لکی به‌هه‌شته).

باب قتال اليهود

٤١٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقَاتِلُوا الْيَهُودَ حَتَّى يَقُولَ الْحَجَرُ الَّذِي وَرَاءَهُ الْيَهُودِيُّ يَا مُسْلِمُ هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَأَيْتُ فَاقْتُلْهُ.

(په‌شی / شه‌کردن له‌گه‌ل جوله‌که)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (قیامه‌ت هه‌لناسه‌ هه‌تا شه‌ر له‌گه‌ل جوله‌که ده‌گه‌ن و هه‌تا وای لی دیت ئه‌و دار و به‌رده‌ی جوله‌که خۆی له‌بن هه‌شارداوه بانگی موسلمانان ده‌کات و ده‌لێت ئه‌ی موسلمان ئه‌وه جوله‌که‌یه له‌ پشت من خۆی هه‌شار داوه وه‌ره بیکۆژه).

باب قتال الترك

۴۱۱. عَنْ عَمْرِو بْنِ تَغْلِبَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ تُقَاتِلُوا قَوْمًا يَنْتَعِلُونَ نَعَالَ الشَّعْرِ، وَإِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ تُقَاتِلُوا قَوْمًا عِرَاضَ الْوُجُوهِ كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُ الْمُطْرَقَةُ.

(به‌شی / شه‌کردن له‌گه‌ل تورک)

عمری کوپی ته‌غلب ده‌فرموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی: (له) نیشانه‌کانی هاتنی رژی دوابی نه‌ویه که شه‌ل له‌گه‌ل نه‌ته‌ویه‌ک ده‌کن که پیلای به‌موو دروست کراویان له‌پیته‌).

وه له‌نیشانه‌کانی رژی دوابی نه‌ویه شه‌ل له‌گه‌ل نه‌ته‌ویه‌ک ده‌کن که دم و چاویان پاته و وه‌کو قه‌لغانی به‌چهرم داپوشراوه.

باب السمع والطاعة للإمام وقتاله (ﷺ)

۴۱۲. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ حَقٌّ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِالْمَعْصِيَةِ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ.

(به‌شی / گوپرایه‌لی و)

به‌گوی کردنی پیشه‌وا و شه‌ره‌کانی پیغه‌مبه‌ر

له‌عبداللای کوپی عومه‌ر (رضی الله عنهما) له‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌گیرته‌وه که ده‌فرموی: (گوپرایه‌لی و به‌گوی کردنی نه‌وکه‌سه‌بکه‌فرمان ره‌وایه‌تیتان ده‌کات له‌سه‌ر‌حق و راستیدا وه‌نه‌گر بی‌فرمانی‌خوای‌کرد نه‌وکاته‌گوپرایه‌لی و به‌گوی کردنی‌نامیتن).

٤١٣. عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ وَكَانَ كَاتِبًا لَهُ قَالَ كَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ النَّبِيُّ (عليه الصلاة والسلام) إِذَا لَمْ يِقَاتِلْ أَوَّلَ النَّهَارِ أَخَّرَ الْقِتَالَ حَتَّى تَزُولَ الشَّمْسُ وَقَدْ قَامَ فِي النَّاسِ خَطِيبًا فَقَالَ (ﷺ) أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُّوْا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ ثُمَّ قَالَ (ﷺ) اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِي السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَأَنْصُرْنَا عَلَيْهِمْ).

له سالي می نه بی (النضری) تو که ری عومر کوپی عه بدوللا ده گیریته وه که نوسه ری عومر بوو فهرمووی عه بدوللا کی کوپی نه بی نه وفا (رضی الله عنه) نوسی که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) عاده تی وابوو نه گهر له سه ره تای به یانیدا شه ری نه کردبا نه وا دوا ی ده خست بق دوا ی نیوه پو، وه هه لده ستا و ووتاری دهدا و بق خه لکی و فهرمووی نه ی خه لکینه تاوات مه خوازن بق گه یشتن و به ره نگاریوونه وه ی دوژمن به لکو له خودا داوا ی ئاسوده یی و بیوه یی بکه ن، وه کاتیکیش که تووشی دوژمن بوون خوگر و به پشووین وه بزائن به هه شت له ژیر سیبه ری شمشیران دایه له پاشان فهرمو ی (اللهم منزل الكتاب ومجري السحاب وهازم الأحزاب اهزمهم وأنصرنا عليهم)

خوایه نه و که سه ی که قورئانت به خه لات ناردده خواره وه به توانای خوت با هه لده که یت وه کز مه لی نه حزاب له روژی نه حزاب تیک شکاند نه ی خودایه تیکیان بشکینه و سه رمان بخه به سه ریاندا.

٤١٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَوْلَا أَنْ أَشَقُّ عَلَى أُمَّتِي مَا تَخَلَّفْتُ عَنْ سَرِيِّ وَلَكِنْ لَا أَجِدُ حَمُولَةً وَلَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُهُمْ عَلَيْهِ وَيَشُقُّ عَلَيَّ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنِّي وَلَوْ دِدْتُ أَنِّي قَاتَلْتُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَقَتِلْتُ ثُمَّ أُحْيِيتُ ثُمَّ قَتِلْتُ ثُمَّ أُحْيِيتُ، ثُمَّ قَتِلْتُ ثُمَّ أُحْيِيتُ.

له نه بو هوره يره (رضي الله عنه) له پټغمه بهر (ﷺ) ده گيرټته وه که
 فهرمويه تي: (نه گهر نه زيه ت و نازار نه بوايه له سهر نومه تي خوم له هيچ
 سريه يه ك دواناده كه وتم به لام و ولاخي سوارم نيه و نه و ولاخ و ئيسترانه م بق
 پهيدا نابيت وه زه حمه ت ده بيت له سهر نه و كه سانه ي كه تواناي دارايان نيه
 حه ز ده كن له گه لم بين وه پټم خوخه شه پ بكم له پټناوي خوا و بكوژيم و
 له پاشان زيندو بگريمه وه له پاشان بكوژيم وه زيندو بگريمه وه ديسان حه ز
 ده كم بكوژيم و زيندو بگريمه وه).

باب يكره رفع الصوت في التكبير

٤١٥. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)
 فَكُنَّا إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى وَادٍ مَلَلْنَا وَكَبَّرْنَا وَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَحَمَّ وَلَا
 غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ تَبَارَكَ اسْمُهُ وَتَعَالَى جَدُّهُ.

(به شي / كه راهه تي هه يه دهنگ بهر زكردنه وه به (الله اكبر)

کردن له دهشت بو جهاد و جهنگا

نه بي موساي نه شعري (رضي الله عنه) ده فهرموي ئيمه له گه ل
 پټغمه بهري خوا بووين (ﷺ) كه ده گيشتن به سهر كټويك كه ده پيوانيه سهر
 دټليكا به دهنگي بهر ز لا اله الا الله، (الله اكبر) مان ده كرد وه پټغمه بهر (ﷺ)
 فهرموي نه ي خه لكينه دهنگتان نزم بكه نه وه چونكه ئتوه بانگي په كيك ناكه ن
 كه كه پ و ناديار بيت نه و كه خواتانه له گه ل ئتوه يه و گويي لټيه و نزيكه
 لټتانه وه پيرؤز بيت ناوي بهر ز و بلند ه.

باب یکتب للمسافر والمريض ما كانا يعملانه في الإقامة والصحة

٤١٦. وعنه أيضاً قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ
مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا.

(بهشی / نهوهی له کاتی لهش ساغی و له سه فهر نه بوون
چی کردووه بو نهو کاتهش که له سه فهر بی و یا نه خوش
بیّت نهوهی بو ده نوسری له خیر و خواپه رستی)

نه بو موسای نه شعری (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبری خوا
(ﷺ) فهرموی: (تگهر بهنده یه که نه خوش بوو یان له سه فهردا بوو، تگهر
له کاتی له ماله وهیه و ساغ و سه لاهه ته چی بق ده نوسری له خیر و چاکه نهوا
لهو کاتهش که نه خوشه و له سه فهره نهوهی بق ده نوسری).

باب کراهة السير وحده

٤١٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَوْ يَعْلَمُ
النَّاسُ فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمَ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ)).

(بهشی / که راهه تی هه یه به ته نیا رویشتن له شهوا)

عه بدوللای کوبی عومر (رضی الله عنهما) ده فهرموی پیغه مبری خوا
(ﷺ) فهرموی: (تگهر نهو که سهی که به ته نیا له شهوا پی ده کات ده پوات
بزانن چهنده خراپه نهوا به شهو قهت به ته نیا ناپوات).

باب فضل من أسلم من أهل الكتابين

٤١٨. عَنْ صَالِحِ بْنِ حَيٍّ أَبِي حَسَنٍ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يَقُولُ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ((ثَلَاثَةٌ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ، الرَّجُلُ تَكُونُ لَهُ الْأَمَةُ فَيُحَسِّنُ تَعْلِيمَهَا وَيُؤَدِّبُهَا فَيُحَسِّنُ أَدَبَهَا ثُمَّ يُعْتَقُهَا فَيَتَزَوَّجُهَا فَلَهُ أَجْرَانِ، وَمُؤْمِنُ أَهْلِ الْكِتَابِ الَّذِي كَانَ مُؤْمِنًا، ثُمَّ آمَنَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَالْعَبْدُ الَّذِي يُؤَدِّي حَقَّ اللَّهِ وَيَنْصَحُ لِسَيِّدِهِ لَهُ أَجْرَانِ)).

(به شی / فه زلی نه وهی موسلمان)

دهبی له خاوهن نامه کان (أهل الكتاب)

له صالحی کوپی حی (نابی حه سهن) ده فهرموئ گویم له شهعی بوو دهی فهرموو نه بو به رده بوی گئرامه وه که گوئی له باوکی بووه (رضی الله عنه) دهی فهرموو پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموئ: (سی چین هه ن نه جر و پاداشتیان دووقات پی ده دریقه وه که نه وانیش: پیاوئ که نیزه کی هه بی و فیتری زانیاری و زانستی بکات به جوانترین شیوه و په روه رده یان بکات له پاشان نازادی بکات و دواي مارهی بکاته وه نه وه دوو نه جری هه یه، وه نیعماندری له خاوهن نامه کان (أهل الكتاب) که نیعمان و برهوی هه بووی و له پاشان برهوی به من بهینی نه وه دوو نه جری هه یه وه نه و بهنده ی که مانی گه وره که ی بدات و پاشان مانی خوا نه وه ش دوو پاداشتی بۆ هه یه).

باب قتل الجنس المؤذي

۴۱۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِنْ الْأَنْبِيَاءِ فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ النَّمْلِ فَأُخْرِقَتْ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أُخْرِقْتَ أُمَّةٌ مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ اللَّهَ تَعَالَى؟)).

(بهشی / کوشتنی نهو ده که زهی که نازاری ههیه)

نه بو هوردهیره (رضی الله عنه) ده فهرموئی پیغه مبهه (ﷺ) ده فهرموئی جاری میروله یه که پیغه مبهه ری له پیغه مبهه رانی خوا ده گزی و پیغه مبهه ره که ش فهرمانی کرد شاره میروله که یان سوتاند، خوی گوره وهی بق نارد و گلهیی لی کرد حق تو تاقه میروله یه که تری گزت که چی نه ته وه یه کت له نه ته وه کانی سوتاند که ته سبیحاتی خویان ده کرد.

باب یکره التنازع والاختلاف

۴۲۰. عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) (لَمَّا) بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ إِلَى الْيَمَنِ قَالَ (لَهُمَا): ((يَسْرًا وَلَا تُعْسِرَا، وَيَبْشَرَا وَلَا تَنْفَرَا، وَتَطَاوَعَا وَلَا تَخْتَلِفَا)).

(بهشی / کراههت بوونی لیک دابران)

جیاوازی و په رته وازه یی)

له سه عیدی کوپی نه بی به رده له باوکی له باپی ری ده گیزی ته وه پیغه مبهه (ﷺ) موغازو نه بو موسای نه شعری نارد بق یه من و پیانی فهرموو و نیش و کار ناسان که ن و کارگران و قورسی مه که ن و مزگینی دهرین و خه که مه ته کینه وه له دیندا وه یه کدی گرین و په رته وازه مه بن.

باب فکاک الأسیر

۴۲۱. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((فُكُّوا الْعَانِي، وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَعُودُوا الْمَرِيضَ)).

(بهشی / بهرہ لاکردنی دیل و داماو)

نہ بو موسای نہ شعری (رضی اللہ عنہ) دہ فرموی پیغمبر (ﷺ) خوا
(ﷺ) فرموی: (دیل و داماو و رزگار بکن و برسیبہ کان تیر بکن و بجن بق
سہردانی نہ خوشان).

باب الغلول وقول الله تعالى

﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾

۴۲۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) ذَكَرَ الْغُلُولَ فَعَظَّمَهُ وَعَظَّمَ أَمْرَهُ، قَالَ: ((لَا أَلْفَيْنُ أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ شَاةٌ لَهَا تُغَاءُ، عَلَى رَقَبَتِهِ فَرَسٌ لَهُ حَمْحَمَةٌ يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِنِي، فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا، قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَعَلَى رَقَبَتِهِ بَعِيرٌ لَهُ رُغَاءُ، يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِنِي، فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَعَلَى رَقَبَتِهِ صَامِتٌ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِنِي، فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ {مِنْ اللَّهِ} شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ أَوْ عَلَى رَقَبَتِهِ رِقَاعٌ تَخْفِقُ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِنِي، فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ.

(بهشی / دزی کردن له تالانی جہنگی و نایہنی

﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾

نہ بو ہورہیرہ (رضی اللہ عنہ) دہ گپڑیتہ وہ کہ پیغمبر (ﷺ) باسی
دزی کرد له تالانی جہنگی و بہ گہورہی وہ سف کرد و بہ گہورہی دانا و
فرموی: (نامہوی بگم بہ یہ کیکتان له روئی قیامت و مہ پکی یان بزنیکی

له‌سەر شانی بێت و باپه‌باپ بکات و یان ئەسپێکی له‌سەر شانی بێت و بچیلێنێ
 وه‌ بێت بۆ لام بۆ ئەی پێغه‌مبهری خوا فریام که‌وه‌ منیش ده‌لێم من هیچم
 بۆتو پێ ناکرێ من له‌ پێشوو دا ناگادارم کردی، یان له‌سەر شانی ووشتر بپێ
 و ده‌نگی لێوه‌ بێت و بۆ ئەی پێغه‌مبهری خوا فریام که‌وه‌ منیش ده‌لێم هیچم
 بۆت پێ ناکرێ له‌ پێشوو دا پێم راگه‌یاندووی یان له‌سەر شانی زێڕ و زیو بار
 کرابێ، بێت بۆ لام بۆ فریام که‌وه‌ منیش پێی ده‌لێم هیچم بۆتان پێ ناکرێ
 له‌دونیادا پێم راگه‌یاندووی یان له‌سەر شانی کالā و قوماش هه‌بێت، بێت بۆ لام
 و بۆ ئەی پێغه‌مبهر فریام که‌وه‌ منیش ده‌لێم هیچم بۆت پێ ناکرێ له‌ دونیادا
 پێم راگه‌یاندووی).

باب الخمس لنوائب النبي عليه الصلاة والسلام والمساكين وإيثار أهل الصفة والأرامل

٤٢٣. عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه أَنَّ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ اشْتَكَّتْ مَا تَلَقَى مِنَ الرَّحَى
 مِمَّا تَطْحَنُ فَبَلَغَهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) أَتَى بِسَبِيٍّ فَأَتَتْهُ تَسْأَلُهُ خَادِمًا فَلَمْ
 تُوَافِقْهُ فَذَكَرَتْ لِعَائِشَةَ (رضي الله عنها) فَجَاءَ النَّبِيُّ (ﷺ) فَذَكَرَتْ ذَلِكَ
 عَائِشَةُ لَهُ فَأَتَانَا وَقَدْ دَخَلْنَا مَضَاجِعَنَا فَذَهَبْنَا لِنَقُومَ فَقَالَ عَلَى مَكَانِكُمَا
 حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ قَدَمَيْهِ عَلَى صَدْرِي فَقَالَ أَلَا أَدُلُّكُمَا عَلَى خَيْرٍ مِمَّا
 سَأَلْتُمَانِي؟ إِذَا أَخَذْتُمَا مَضَاجِعَكُمَا فَكَبِّرَا اللَّهَ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ وَاحِدًا ثَلَاثًا
 وَثَلَاثِينَ وَسَبْعًا ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَإِنَّ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمَا مِمَّا سَأَلْتُمَا.

(به‌شی / پینج یهك بۆ خزمه‌كانی پیغه‌مبه‌ر و هه‌زاران و پی دانی خه‌لكی صوفه و بیوه‌ژنان)

له‌علی (رضی الله تعالی عنه) ده‌گیرێته‌وه که فاتیمة (علیها السلام) شکاتی حالی خۆی کرد له‌ده‌ستار کردن و ماندویونی نان کردن، وه جا کۆمه‌لێ که‌نیزه‌ک به‌ تالانی جه‌نگیانی بۆ پیغه‌مبه‌ر هێنا، فاتیمة‌ش به‌ ئومیدی ئه‌وه‌ی یه‌کێک له‌و که‌نیزانه‌ی پێ بدری بۆ خزمه‌تی ماله‌وه‌ی چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ر به‌لام له‌مال نه‌بوو وه‌ بۆ عانیشه‌ی گێرایه‌وه‌ وه‌ کاتی پیغه‌مبه‌ر هاته‌وه‌ عانیشه‌ ئه‌م ووتی فاتیمة‌ی بۆ گێرایه‌وه‌ وه‌ پیغه‌مبه‌ر هاته‌لامان له‌وکاته‌ ئێمه‌ راکشا بووین ده‌مانووێست بخه‌وین، من وویستم له‌به‌ری هه‌لسم، فهرموی له‌ شوینی خۆتان بن له‌ نێوان من و فاتیمة‌ دانیشته‌ هه‌تا هه‌ستم به‌ ساردی قاچه‌کانی کرد ده‌که‌وته‌ سه‌ر سنگم فهرموی باشتیکتان فێر بکه‌م که زۆر له‌وه‌ باشته‌ که داواتان کردبوو له‌من، کاتی راکشان له‌سه‌ر نوینه‌کانتان سی و چوار جار بلێن (الله اکبر) وه‌ سی و سێ جار بلێن (الحمد لله) وه‌ سی و سێ جار بلێن (سبحان الله) ئه‌وه‌ بوو ئێوه‌ باشته‌ له‌وه‌ی داواتان کردبوو له‌ کاره‌که‌ر.

٤٢٤. عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَاللَّهُ الْمُعْطِي وَأَنَا الْقَاسِمُ وَلَا تَزَالُ هَذِهِ الْأُمَّةُ ظَاهِرِينَ عَلَى مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ)).

له‌ مواعویه‌ی کۆپی ئه‌بو سوفايان (رضی الله عنهما) ده‌فهرموی پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) فهرموی: (که‌سێ خوا بیه‌وی تووشی خێر و خووشی بکات شاره‌زایی له‌ ئایینی ده‌کات، من ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌م به‌ده‌سته‌ که ئه‌م فهرمایشته‌

و شهریه‌ته دابه‌ش بک‌م و به‌س وه خوا ده‌دات و ده‌یبه‌خشی وه ثم
تۆمه‌تی نیسلامه هر به‌رده‌وام ده‌بن له‌سەر ئاینی خوا هه‌تا نزیک‌ی رۆژی
قیامت نه‌وه‌ی له‌ دژیان بێ زیانیان پێ ناگه‌یه‌نن).

باب عطاؤه علیه الصلاة والسلام من خمس للمؤلفة قلوبهم وغيرهم

٤٢٥. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) وَعَلَيْهِ
بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيظُ الْحَاشِيَةِ فَأَدْرَكُهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَذَبَهُ جَذْبَةً شَدِيدَةً حَتَّى نَظَرْتُ
إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَدْ أَثَرَتْ بِهِ حَاشِيَةُ الرِّدَاءِ مِنْ شِدَّةِ جَذْبَتِهِ ثُمَّ
قَالَ مُرْ لِي مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي عِنْدَكَ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ فَضَحِكَ ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ
(به‌شی / به‌خشینی پیغه‌مبه‌ری خوا علیه السلام له‌پینج
یه‌ک به‌شی بوئه‌وانه‌ی تازه‌ موسلمان بوون
بو دل راگیران و نه‌وانی تر

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموئ من له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری
خوا ده‌پۆیشتم پیغه‌مبه‌ری خواش به‌پمالیکی نه‌جرانی نه‌ستوری له‌سه‌رشانی
دابوو، گه‌یشت به‌ عاره‌بیکی ده‌شته‌کی و یه‌خه‌ی پیغه‌مبه‌ری گرت و به‌توندی
به‌پماله‌که‌ی له‌سه‌رشانی راکیشا و که ته‌ماشای شانی پیغه‌مبه‌رم کرد سور
هه‌لگه‌پابوو ده‌شته‌کییه‌که ووتی نه‌ی موحه‌مه‌د به‌شم بده له‌و ماله‌ی خوا پیی
داوی ئینجا پیغه‌مبه‌ریش ته‌ماشای کرد و به‌ ده‌م به‌ پێکه‌نینه‌وه‌ فه‌رمانی کرد
به‌ شتی که بده‌ن به‌و عاره‌به‌.

٤٢٦. عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَبْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي أَنَّهُ بَيْنَا
هُوَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَمَعَهُ النَّاسُ مُقْبِلًا عَنْ غَزْوَةِ حُنَيْنٍ عَلَقْتُ رَسُولَ

الله صلى الله عليه وآله وسلم الأعراب يسألونهُ حتّى اضطرُّوه إلى سَمَرَةٍ
فَحَطَّطَتْ رِدَاءَهُ، فَوَقَّفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:
«(أَعْطُونِي رِدَائِي، فَلَوْ كَانَ عَدَدُ هَذِهِ الْعِضَاءِ نَعْمًا لَقَسَمْتُه بَيْنَكُمْ، ثُمَّ لَا
تَجِدُونِي بَخِيلًا وَلَا كَذُوبًا وَلَا جَبَانًا)».

له موحه مدهی کوپی جوبه پیری کوپی (مُطْعِم) (رضی الله عنه) ده فهرموی
باو کم بوی گیتراهه که واهو له گهل پیغه مبهری خوا بوو وه له پال خه لکی
له جهنگی حوونه بن ده گه پانه وه عاره به ده شته به کیان پی گه یشتن و داوای
به شیان لی کرد و تهنگیان پی هه لچنی نالاندیان به بن داریکی درکای
عه باکهی له درکیک نالا ئینجا پیغه مبهری خوا (ﷺ) راوه ستا و فهرموی
عه باکهم بده نه وه نه گهر به قه د نه م درکانه نازله م هه بی هه مووی دابهش
ده که م به سه رتانداهت به رژی و چروکی و درونی و ترسنوکی من نابین.

باب المنافسة في الدنيا وأخذ

الجزية من اليهود والنصارى والمجوس

٤٢٧. عَنْ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ
الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِجَزْيَتِهَا وَكَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ هُوَ
صَالِحَ أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ وَأَمَرَ عَلَيْهِمُ الْعَلَاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ فَسَمِعَتْ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِ
أَبِي عُبَيْدَةَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَوَافَتْ صَلَاةَ الصُّبْحِ مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) فَلَمَّا
صَلَّى بِهِمُ الْفَجْرَ انْصَرَفَ فَتَعَرَّضُوا لَهُ فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) حِينَ رَأَوْهُ
وَقَالَ أَظُنُّكُمْ قَدْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدْ جَاءَ بِشَيْءٍ قَالُوا أَجَلْ يَا رَسُولَ
اللَّهِ قَالَ فَأَبَشِرُوا وَأَمْلُوا مَا يَسُرُّكُمْ قَوْلَ اللَّهِ لَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ وَلَكِنْ

أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُبْسِطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ
فَتَنَافَسُومَا كَمَا تَنَافَسُومَا وَتُهْلِكُكُمْ كَمَا أَمْلَكْتُكُمْ.

**(به‌شی / پی‌شبرکی و مونا‌فه‌سه‌کردن له‌دونیادا، وه
وه‌رگرتنی جزیه و سه‌رانه له‌جوله‌که و‌گاور و
نل‌گریه‌رسته‌کان)**

عه‌مری کورپی عه‌ولی نه‌نصاری ده‌گیریتته‌وه که پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
نه‌بو عوبه‌یده‌ی کورپی جه‌راحی نارد بۆ به‌حره‌ین بۆ وه‌رگرتنی سه‌رانه
(الجزیه) وه پی‌غه‌مبه‌ر له‌گه‌ل خه‌لکی به‌حره‌ین رێک که‌وتوو‌بوو، وه عه‌لانی
کورپی حوزرومی کرد‌بوو به‌سه‌رداریان وه نه‌نصارییه‌کان زانیان به‌که‌پانه‌وه‌ی
نه‌بو عوبه‌یده له‌به‌حره‌ین به‌مال و سامانه‌وه ئیتر بۆ نویژی به‌یانی هاتن بۆ
خزمه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خوا و نه‌ویش نویژی به‌یانی بۆ کردن و که‌پایه‌وه‌ جا
نه‌نصارییه‌کان له‌وکاته‌دا داوای به‌شیان لی کرد پی‌غه‌مبه‌ریش له‌وکاته‌دا
بزه‌یه‌ک گرتی و فه‌رموی وا ده‌زانم گویتان لی بوو که نه‌بو عوبه‌یده شتی
له‌گه‌ل خوی هیناوه نه‌وانیش ووتیان به‌لی نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
فه‌رموی مژده‌بی له‌ئێوه خو‌شیتان لی بیت به‌زاتی خوا قه‌سه‌م له‌هه‌ژاریتان
ناترسم به‌پی‌چه‌وانه‌وه مه‌ترسی نه‌وه‌م هه‌یه که ئێوه‌ش وه‌ک ئوممه‌ته‌کانی
پیشوو خو‌شی دنیا رووتان تی بکات و دنیا بیت به‌پیرتانه‌وه ئێوه‌ش وه‌ک
ئه‌وان به‌ده‌ست و ده‌م په‌لاماری دنیا بدن و باوه‌شی پیا بکه‌ن و به‌هیاک
بچن چۆن ئه‌وان به‌هیاک چوون.

باب ما يحذر من الغدر

وقوله تعالى: ﴿وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِصِرِّهِمْ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦﴾ وَاللَّهُ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَّا أَلْفَتْ بِكَ قُلُوبُهُمْ﴾

(به‌شی / خوباریزی له غدر و ستم کردن)

خواهی گه‌ده ده‌فهرموی ﴿وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِصِرِّهِمْ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦﴾ وَاللَّهُ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَّا أَلْفَتْ بِكَ قُلُوبُهُمْ﴾ خو نه‌گه‌ر خوانه‌ناسان به داخو‌انی ری‌ک که‌وتنو ناشتی وویستی‌ان بتخ‌له‌تینن نه‌وه دل‌نیا به که پشتی‌وانی خوا به‌سه بۆت چونکه هر نه‌و زاته کاتی خوی پشتی‌وانی لی کردوون و سه‌ری خستبوون نیماندارانی کرده هوی‌ک بق سه‌رکه‌وتن وه دله‌کانتانی به‌ست به‌یه‌که‌وه.

٤٢٨. عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمَ فَقَالَ: ((اعْدُدْ سِتًّا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، ثُمَّ فَتَحْ بَيْتَ الْمَقْدِسِ، ثُمَّ مَوْتَانِ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقِصَاصِ الْقَتْلِ، ثُمَّ اسْتِفَاضَةُ الْمَالِ حَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيَظْلُ سَاخِطًا، ثُمَّ فِتْنَةٌ لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ إِلَّا دَخَلَتْهُ مَوْتَى، ثُمَّ هَذَنَةٌ تَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الْأَصْفَرِ، فَيَغْدِرُونَ فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ ثَمَانِينَ غَايَةً تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا)).

عهون کوی مالیک (رضی الله عنه) ده فہرمویٰ له جهنگی ته بوک هاتم بق
 خزمه تی پیغمبری خوا (ﷺ) له ناو گومہ زکی چہرمیدا بوو فہرمویٰ له
 بہر دہم هاتنی رڼی قیامت ته م شہ شہ شتانه بڑمیرہ، له پاشان نازاد کردنی
 قودس و نهوجا مردنی بہ کومہ ل وکو نه خوشیہک کہ پانہ مه پئی بگری ناولا
 مردنی زورتان له ناولا پیدا دہبی، نهوجا مال و سامان بہ جوریکی وا زور
 دہبی بہ لیٹاو بہ سہرتان دہباری پیای و هہیہ سہ دیناری بدریتی هیشتا
 هر لالوتہ و پیی ناخوشہ، ئینجا فیتنہ بہک پیدا دہبی هیچ مالی عہرہ ب
 نامین فیتنہ و نازاوهی تی نهکوهی، نهوجا له نیوان نیوہ و رومدا ریککوتن
 و صولحیک پیدا دہبی، وه دواپی نهوان ناپاک دہبن و پیمان دہشکینن بہ
 هہشتا نالوہ دین بہرہ و روتان له ژیر هر نالایہکدا دوانزہ هہزار کہس
 دہبیټ.

باب اثم الغادر

۴۲۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لِكُلِّ
 غَادِرٍ لَوَاءٌ يُنْصَبُ بِغَدْرِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

(بهشی / تاوانی ستمکار)

عہدوللای کوی عومہر (رضی الله عنہما) دہگیریتہ وه کہ پیغمبری خوا
 دہ فہرموی: (له رڼی قیامت بق هر ستمکاری نالایہکی تایبہ تی خوی
 هہیہ بوی داده چہقینن بہ هوی نهو ستمہی کہ کردویہ تی هہتا پیی
 دہناسریتہ وه).

باب بدء الخلق

٤٣٠. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) وَعَقَلْتُ نَاقَتِي بِالْبَابِ فَأَتَاهُ نَاسٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ فَقَالَ (ص) اقْبَلُوا الْبُشْرَى يَا بَنِي تَمِيمٍ قَالُوا قَدْ بَشَّرْتَنَا فَأَعْطِنَا مَرَّتَيْنِ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ اقْبَلُوا الْبُشْرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ قَالُوا قَدْ قَبِلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالُوا جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ قَالَ (ﷺ) كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَكَتَبَ فِي الذِّكْرِ كُلِّ شَيْءٍ وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ)).

(به‌شی / ده‌ستیکی دروستکراوان)

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (رضی الله عنهما) ده‌فهرموی چومه خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) وه له‌به‌رده‌م مزگه‌وتی دا ووشتره‌که‌م به‌خ داو کومه‌لی له به‌نی ته‌میم هاتن بی خزمه‌تی، فهرموی پییان نه‌ی هوزی ته‌میم مزگیتی وه‌رگرن، ووتیان نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا مژده‌ت پی داوین چیه بهمان ده‌ری، دوو جار پیغه‌مبه‌ر ناوای پی فهرمون نه‌وانیش له مه‌به‌ستی پیغه‌مبه‌ر نه‌گه‌یشتن، فهرموی پیغه‌مبه‌ر تیک چو له پاشان کومه‌لی له خه‌لکی به‌من هاتنه خزمه‌تی وه پیی فهرمون نه‌ی خه‌لکی به‌من که به‌نی ته‌میم مژده‌یان قه‌بول نه‌کرد ئیوه قه‌بولی بکه‌ن نه‌وانیش ووتیان قه‌بولمان کرد نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا، ووتیان هاتوین بی لات پرسپارت لی ده‌که‌ین له دروستبوونی دروستکراوان، ئیتر پیغه‌مبه‌ر فهرموی خوی گه‌رده هر هه‌بووه و ده‌میئی و جگه له و که‌سی تر نه‌بووه وه‌ع‌رش و باره‌گای خودا له‌سه‌ر ناوه وه له‌لای

خوی هه موو شتیکی نووسیوه له دروستبوونی ناسمانه کان و زهوی باس کردوه.

٤٣١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخُلُقَ كَتَبَ فِي كِتَابِهِ فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ إِنَّ رَحْمَتِي غَلَبَتْ غَضَبِي)).

ئهو هورده يره (رضي الله عنه) ده فهرموئ پيغه مبهه (ﷺ) فهرموئ: خواي گه وره له و کاته ي دروستبوونی دروستکراوانی خوی بقوه له په پاوئ نووسی که له لای خویه تی له سهر عهرشی دای ناوه که ده فهرموئ: (به زهیی و ره حمه تی من زاله به سهر خه شم و توپه بییدا).

باب ذکر الملائكة، وأحب

الله يحبُّ الناس، وأطوار خلق النطفة

٤٣٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى جِبْرِيلُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبْهُ فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ فَيُنَادِي جِبْرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبُوهُ فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ.

(به شی / باسی فريشته کان، وه نه وهی خوا خوئی بوئ)

خه لکیش خویشان دهوئ وه هه نگاوه کانی

دروست بوونی ناده می

ئهو هورده يره (رضي الله عنه) ده فهرموئ پيغه مبهه (ﷺ) فهرموئ: ئه گه ر خوا به نده ی خوی خوش ويست بانگی جو برائیل ده کات و پئی ده لئیت خوا فولانه که سی خوش ويست توش خوشت بوئ وه جو برائیلش خوشی دهوئ وه جو برائیل بانگه واز ده کات له خه لکی ناسمانه کان که وا خواي گه وره

فولانه که سی خوش دهوی ئیوهش خوشتان بوئی نهوانیش خوشیان دهوی،

له پاشان به هه مان شیوهش لهزهوی قهبول و خوشهویستی بۆ دیت.

۴۳۳. عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ يَكُونُ عِلْقَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ مَلَكًا فَيُؤَمِّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ وَيُقَالُ لَهُ اكْتُبْ عَمَلَهُ وَبِرِّقَهُ وَأَجَلَهُ وَشَقِيٍّ أَوْ سَعِيدٍ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ الرُّوحُ فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ لَيَعْمَلُ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ كِتَابُهُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلٍ، أَهْلُ النَّارِ وَيَعْمَلُ، بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

زهیدی کوپی وهه دهه رموئی: عه بدوللای کوپی مه سعود (رضي الله تعالى

عنه) بۆی گێراینه وه که دهیفه رموو راستگو (ﷺ) دهه رموئی:

هه ریه کئی له ئیوه که خودا دروستی دهکات چل روژی له سکی دایکیا به دلۆپه ناوی (نطفه) وه کۆده کریتته وه و ده مینیتته وه ئینجا به چل روژی تریش ده بۆ به پارچه خوینیکی مه ییو (علقه) له پاشان به چل روژی تر ده بۆ به پارچه گوشت به قهده پاروئی (مضغه) ئینجا له پاش ئهم ماوه یه گیانی ده کرئی به به ریدا جا خودا فه رمان دهکات به نووسینی چوار وشه که رزق و روژی و نهج له و ته مه نی و کار و کرده وهی وه به ده به خته یان به ختیار و کامه رانه. وه که سی وا هه یه کردار و رهفتاری وه که به هه شتییه، به لام نامه ی چاره نووسی ده ستپیشخه ری لی دهکا و دهست دهکات به کردنی کاری خه لکی دۆزهخ و دهچیتته دۆزهخه وه، وه که سی وا هه یه به کردار و رهفتار له

خه لکی دوزخ ده چن به لام نامه ی چاره نویسی پیش دهستی لی ده کا و ناخیر
خیر ده بی و ده ست به کاری چاکه ده کات و ده چیت به هه شته وه .

۴۳۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ
كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْمَلَائِكَةُ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَأَلَّوْلَ فَإِذَا
جَلَسَ الْإِمَامُ طَوَّأَ الصُّحُفَ وَجَاءُوا يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ.

ئه بو هورده بیره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گیریته وه که
ده فهرموی نه گهر رژی هه ینی داهات له بهر ده رگا کانی هه موو مزگه وته کاندای
فریشته ناماده ده بن و قه لیم و په راو به ده سته وهن به که له دوا ی به که ناوی
ئه و که سانه ده نوسن که دین بۆ نویژی هه ینی، تا ئه و کاته ی ووتار خوین ووتار
ده دات و ئه وانیش دین و په راوه کان ده پیچنه وه گو ی له ووتار راده گین.

۴۳۵. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) : ((قَالَ لِي
جِبْرِيلُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ أَوْ لَمْ يَدْخُلِ النَّارَ
قَالَ أَبُو ذَرٍّ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): (وَأَنْ)

ئه بو زهر (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموی جویرائیل
پی فهرموم (علیه السلام) که سی له تۆمه ته ی تۆ به ری و شه ریک و هاوه لی بۆ
خوا بریار نه دات ده چیت به هه شته وه یان ناچیت دوزخ، ئه بو زهر ووتی
ئه گهر زینا و دزی کردی؟ پیغه مبه ری (ص) فهرموی نه گهر ئه ویشی کردی.

۴۳۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: حَشَوْتُ لِلنَّبِيِّ (ﷺ) وَسَادَةً فِيهَا
تَمَائِيلُ كَأَنَّهَا تُمَرَّقَةُ فَجَاءَ فَقَامَ بَيْنَ الْبَابَيْنِ وَجَعَلَ يَتَغَيَّرُ وَجْهُهُ فَقُلْتُ مَا لَنَا
يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا بَالُ هَذِهِ الْوَسَادَةِ قَالَتْ وَسَادَةٌ جَعَلْتُهَا لَكَ لِتَضْطَجَعَ
عَلَيْهَا قَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ صُورَةٌ وَأَنْ مَنْ صَنَعَ
الصُّورَةَ يُعَذَّبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ.

عائشه خان (رضي الله عنها) ده فەرموئى : بەرمالێکم بۆ پێغه مبهەر (ﷺ) راخست بۆ ئەوەى لەسەرى بخەوێ وە هەندێک وێنەى تیا بوو کە هاتە وە تەماشای کرد ئیبنجا رەنگى گۆرا منیش ووتم ئەى پێغه مبهەرى خوا ئەو چیتە بۆ رەنگت تێک چوو، ئەویش فەرمووی ئەم بەرمالە چیه؟ منیش پێم ووت ئەم بەرمالەم بۆ راخستووی کە لەسەرى بخەوێ، فەرمووی ئایا نازانى فریشتەکانى خوا ناچنە ئەو مالەى کە وێنەى تیا دابن وەکەسێ ئەم وێنانە دروست بکات لە رۆژى داوای سزا دەدرێت و پێى دەوترێت زیندوو بکەنەو و رۆحى بکەن بە بەریدا ئەوەى دروستان کردووە.

باب من دعا امرأته إلى فراشه فأبت

٤٣٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا دَعَا الرَّجُلُ

امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ فَبَاتَ غَضَبَانَا عَلَيْهَا لَعْنَتُهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ.

(بەشی / کەسێ داوای سەر جێى لە ئافرهتى بکات و

ئەویش خۆى لى قەدەغە بکات)

ئەبو هورەیره (رضي الله عنه) ده فەرموئى پێغه مبهەر (ﷺ) فەرموێ کاتێ پیاو داوای سەر جێى (جیماع) لە ئافرهتى خۆى کرد و ئەویش ملی نەدا و گۆڕاپایە لى نەکرد ئەو شەو هەتا کو بەیانى فریشتانى خوا لە عەت و نەفرین لەو ئافرهتە دەکەن.

باب صفة الجنة وأهلها وما أعد لهم

٤٣٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ فَإِنَّهُ يُعْرَضُ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ فَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ.

(بهشی / شیوهی به هشت و خه لکه کی و

نه وهی بویان ناماده کراوه)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) ده فهرموی پیغه مبر (ﷺ) فهرموی: (نه گهر که سی له نیوه مرد هه موو به یانیان و نیواران شوینی خوی پی نیشان ده دریت نه گهر به هشتی بیت به هشت و وه نه گهر دوزه خی بیت، دوزه خ).

٤٣٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أُعِدَّتْ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ، فَاقْرَءُوا إِن شِئْتُمْ ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ﴾.

نه بو هوره یره (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبر ی خوا (ﷺ) فهرموی: خوی گه وره ده فهرموی (ناماده م کردوه بق به نده چاکه کانم شتی که نه چاو شوینی وای نه دیتوه وه گوئی نهی بیستوه وه به خه تهره و خه یالیش به سه ر دلی هیچ که سیکدا نه هاتوه). نه گهر حز ده کن نه م ثایه ته بخویننه وه ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ﴾. واته: نه نفسی ئاده م نازانی که چ شتیکی شاروهی بق ناماده کراوه که چاویلا پی روون بیته وه.

٤٤٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: أَوَّلُ زُمْرٍ تَلْجُ الْجَنَّةَ صُورَتُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا يَبْصُقُونَ فِيهَا وَلَا يَمْتَخِطُونَ

وَلَا يَتَغَوُّطُونَ أَمِيَّتُهُمْ فِيهَا الذَّهَبُ أَمْشَاطُهُمْ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَمَجَامِرُهُمُ
الْأَلْوَةُ وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يَرَى مُخٌ سَوْقَهُمَا مِنْ وَرَاءِ
اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ قُلُوبُهُمْ قَلْبٌ وَاحِدٌ يُسَبِّحُونَ
اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا.

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده گيرفته وه كه پيغه مبهري (عليه السلام) فرموي:
(يه كه م ده سته يي كه ده چنه به هه شت له سهر شيوه ي مانگي شه وي چوارده
تاوا گه شن و نازدارن له ناو به هه شت يه كاندا ديارن وه نه تفيان هه يه و وه نه
ميز و پيسايي و نه به لقه ميان هه يه، وه قاپ و قاچاغيان له زيتره و نهو
شانه ي سهر يان پي شانه ده كه ن له زيتره و زيوه ناره قه يان بوني ميسكه و
نافره تاكانيان پهری چاوگه شن وه بؤ هه يه كيكيان دوو نافره تي ريك و
ناسكن كه موخي نيسكي قاچيان له ناو گزشتدا ديارن له بهر جواني، وه رق و
كينه له نتيوانيان دانبيه وه دليان وه كو دلي پياويكه وه يادي خودا ده كه ن
به يانيان و نتيواران).

٤٤١. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لِيَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ مِنْ
أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا أَوْ سَبْعَمِائَةِ أَلْفٍ لَا يَدْخُلُ أُولَهُمْ حَتَّى يَدْخُلَ آخِرُهُمْ
وُجُوهُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ.

سه هلي كوپي سه عد (رضي الله عنه) فرموي پيغه مبهري (عليه السلام) فرموي:
(له تو ممه تي من هه فتا هه زار يان هه وت سه د هه زار ده چنه به هه شت
سهره تايه كه يان ناچي تاكو كو تاييه كه يان نه چيټ وه ده م و چاويان گه شاهويه
وه كو ويته ي مانگي شه وي چوارده).

باب صفة النار وأهلها فيها

٤٤٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) اشْتَكَتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا، فَقَالَتْ رَبِّ أَكَلَّ بَعْضِي بَعْضًا، فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ نَفْسٍ فِي الشَّتَاءِ وَنَفْسٍ فِي الصَّيْفِ فَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِرِيرِ.

(بهشی / شیوهی ناگری دوزخ و خه لکه که ی تیادا)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی: (ئاگری دوزخ شکاتی حالی خۆی کرد لەلای پەرورەدگاری و ووتی پەرورەدگارم هەندیکم هەندیکی خوار دەوێ نینجا خوا مۆلەتی دا کە دوو جار هەناسە بدات یەکیکیان لە هاویندا و ئەوێ تریان لە زستاندا و وە لە هاوین کە بە توندترین گەرمییە لە هاویندا، وە توندترین ساردیە لە زستاندا).

٤٤٣. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: قَالَ (ﷺ) قَالَ نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ كَانَتْ لَكَافِيَةً قَالَ فَضَلَّتْ عَلَيْهِنَّ بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا.

دیسان لە ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرموێ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموی: (ئەو ئاگرە ئێوە بەکار دەھێنن بە شیکە لە حەفتا بەشی ئاگری دوزخ، ووتیان ئەو پێغەمبەری خوا خۆ ئاگری دوزخ بەقەد ئاگری دنیا گەرم بێ بەسە، فەرموی دەسا شەست و نۆ جار لەم ئاگرە ئێوە گەرم ترە).

٤٤٤. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَيَقْدَحُ أَقْتَابُهُ فِي النَّارِ فَيَدُورُ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ أَيُّ

فَلَانُ مَا شَأْنُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ قَالَ كُنْتُ أُمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَأُكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ)).

ئوسامەى كوپى زەيدى كوپى حاريس (رضي الله عنه) دەفەرەموى پېغەمبەر (ﷺ) فەرەموى: (له رۆژى قىامت دا بازى پياوڤين دەيخە ناو ناگرى دۆزەخ ريخۆله كانى دەدرينه دەرەوه وهك چون گوڤدريژ به دەورى ناعور دەسوريتەوه ئەوانيش ئاوما به دەورى خۆى دەسوريتەوه وه خەلكى دۆزەخ لىى كۆدەبنەوه پىى دەلّين تو فلانە كەس نيت بۆچى كەوتويتە ناو دۆزەخ ئايا تو فەرمانت به ئيمە دەكرد به چاكە و قەدەغەت دەكردين له خراپە ئەويش دەلّ بهلّ فەرمانى چاكەم له گەل دەكردن به لام خۆم نەم دەكرد وه قەدەغەى خراپەم دەكرد و وهخۆم دەم كرد).

باب إتقاء الشياطين

٤٤٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ أَمَا إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْنَا فَرِيقًا وَلَدًا لَمْ يَضُرَّهُ الشَّيْطَانُ.

(بهشى / خۆپاراستن له شەيتانەكان)

له عەبدوللەى كوپى عەباس (رضي الله عنهما) له پېغەمبەر (ﷺ) دەگيريتەوه كه دەفەرەموى: (كاتى يەكئى له ئيوە دەيهوى سەرچىى له گەل خىرانى خۆى بكات وه بلّى (به ناوى خوا خوايه شەيتانمان له كۆلّ بكەرەوه و دووربخەرەوه وه شەيتانىش دوور بخەرەوه له و منالەى دەيدەى به ئيمە، ئەگەر لەم جار خوا منالى پى به خشين هەرگيز شەيتان زيانى بۆيان نابيت).

۴۴۶. عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ إِذَا اسْتَجَنَحَ اللَّيْلُ أَوْ كَانَ جُنْحُ اللَّيْلِ فَكُفُّوا صَبْيَانَكُمْ فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْتَشِرُ حِينَئِذٍ فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ الْعِشَاءِ فَخَلُّوهُمْ وَأَغْلِقْ بَابَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَأَطْفِئْ مِصْبَاحَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَأَوْكِ سِقَاءَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَخَمِّرْ إِنَاءَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَلَوْ تَعْرَضُ عَلَيْهِ شَيْئًا.

جابر (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده گزیتته وه که ده فہرموی: (که سہرہ تای شو و داهات-یان تاریکی شو و بالی کیشا- نیتر لو و کاتہ دا منالہ کانتان بگرہنہ وه و نہ ہیلن بیتہ دہرہ وه و بلاوینہ وه چونکہ شہیتانہ کان لو کاتہ دا پەرش و بلاودہ بنہ وه، وه نہ گہر کاتی عیشا تیپہری نیتر ریگای هاموشییان لیّ مہ گرن، دہرگا کہت دابخہ و ناوی خودا بہینہ وه چرا کہت بکوژینہ وه و ناوی خوا بہینہ وه دہمی کوندہی ناو و مہ شکہ و دلچہ و مہ میانہ دابخہن و ناوی خوای لہ سہر بہینن و قاپ و قاچا غی سہری لہ سہری دابینن و ناوی خوا بہینن بقّ تہ وهی شتی بہ سہردا نہ ہوات).

۴۴۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ: ((الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ حُلْمًا يَخَافُهُ فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ)).

عہدوللای کویّ تہبی قہ تادہ (رضی الله عنہما) لہ باوکی دہ گزیتته وه کہ دہ فہرموی پیغمبر (ﷺ) فہرموی: (خوی چاک لہ لایہن خواوہیہ و خوی خرابیش لہ لایہن شہیتانہ وهیہ، وه نہ گہر کہ سئی خوی دیت و ترسا لیّ با تف لہ لای چہ پی بکاتو خوی پہ نابادات بہ خوا لہ خرابہی، تہوا زیانی بقّ تہ و نابیت).

۴۴۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهُ عِدَلُ عَشْرِ رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيتُ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمَسِّيَ وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ.

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) لە پیغەمبەری خوا (ﷺ) فرموی کەسێ ئەم زیکرە بکات: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) لە رۆژێکدا سەد جار ئەوا وەک دە بەندی ئازاد کردبێ وایە و خێری سەد چاکەیی بۆ دەنوسرێ و سەد تاوانی لەسەر لادەچێت و وە ئەو رۆژە تاكو ئیوارە لە شەڕ و خراپەیی شەیتان بەدوور دەبێت وە کەسێ بەقەد ئەو گەورەتر لە وێنە ئەنھا ئەگەر یەکیکی تر لە وزیاتر بکات.

۴۴۹. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهيقَ الْحِمَارِ فَتَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا.

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفرموی پیغەمبەر (ﷺ) فرموی: (ئەگەر گوێتان لە دەنگی بانگی کە لە شیر بوو داوای پیت و بەرەکەت و فەزلی لە خوا بکەن چونکە ئەو فریشتانی خوا دەبینن، وە ئەگەر گوێتان لە دەنگی زەپەیی گوێدریژ بوون پەنا بدەن بە خوا لە شەیتان چونکە شەیتانی بینیوە).

باب الدواب الفواسق

٤٥٠. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ خَمْسٌ فَوَاسِقُ يُقْتَلْنَ فِي الْحَرَمِ الْفَأْرَةُ وَالْعَقْرَبُ وَالْحُدْيَا وَالْغُرَابُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ.
(به شی / نهو گیانه وه رانه ی که خرابین)

عائشه (رضی الله عنها) ده فهرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: (پینج گیانه وه ر هه ن نه گهر ئیوه له خاکی حهرهم دابن دروسته کوشتنیان نهوانیش: مشک و دوویشک و کولاره و قهله ره شه و سه گی هار (نه مینی گر)).

باب کراهة قتل الهرة

٤٥١. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ دَخَلَتْ امْرَأَةٌ النَّارَ فِي هِرَّةٍ رِبَطَتَهَا فَلَمْ تُطْعِمَهَا وَلَمْ تَدْعَهَا تَأْكُلْ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ.
(به شی که راهه تی کوشتنی پشيله)

عه بدوللای کوی عومر (رضی الله عنهما) ده گیزیته وه له پیغمبری خوا (ﷺ) که ده فهرموی: (نافرته تی چوو ه ناو ئاگری دۆزه خ به موی پشيله یه که وه بهندی کرد و خواردنی پی نه داو وه به په لای نه کرد تا کو بوخوی له خوراکی زهوی بخوات تا کو مرد).

باب إذا وقع الذباب في الإناء

٤٥٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي شَرَابٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَقْمِسْهُ ثُمَّ لِيَنْزِعْهُ فَإِنْ فِي إِحْدَى جَنَاحَيْهِ دَاءٌ وَالْأُخْرَى شِفَاءٌ.

(به‌شی / نه‌گهر میشووله که‌وته ناو خواردنه‌وه تانه‌وه)

نه‌بی هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌گیرته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: (نه‌گهر میشووله که‌وته ناو خواردنه‌وه‌ی به‌کیتکان با هه‌موو نقومی خواردنه‌وه‌که (ئاوه‌که) بکات دوا‌ی ده‌ری به‌ینن و خواردنه‌وه‌که بخواته‌وه چونکه لابالئیکی ده‌رده و لاباله‌که‌ی تری شیفا و چا‌کردنه‌وه‌ی تیا‌یه).

باب إزالة كبيرة بفضل سقي الماء

٤٥٣. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ غُفِرَ لِمَرْأَةٍ مُوسِمَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكْبٍ يَلْهَثُ قَالَ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَتَزَعَتْ خُفَهَا فَأَوْثَقَتْهُ بِخِمَارِهَا فَتَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغَفِرَ لَهَا بِذَلِكَ.

(به‌شی / لا‌چوونی گونا‌هی که‌وره)

(به‌هوی ناودانی گیانه‌وه‌ریک)

نه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (خوای که‌وره له ئافره‌تیکی داوین پیسی بورد و لئی خوش بوو که به‌لای سه‌گیك دا رابورد و دبیتی له لیواری پردیک وه‌ستاوه له تینویان نزیک بووه بمرئ ئه‌ویش به پیل‌اوه‌کانی ئاوی به جله‌کانی مه‌لکیشا له‌ئاو بی‌ره‌که وه سه‌گه‌که‌ی تیری ئاو کرد خواش لئی بورد به‌هوی ئه‌م چاکه‌وه‌یه‌وه).

باب خلق آدم صلوات الله وسلامه عليه وذريته

٤٥٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَطَوَّلَهُ سِتُونَ ذِرَاعًا ثُمَّ قَالَ اذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَى أَوْلَئِكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَاسْتَمَعَ مَا يُحْيُونَكَ تَحِيَّاتِكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالُوا السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ فَكُلْ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ فَلَمْ يَزَلْ الْخَلْقُ يَنْقُصُ حَتَّى الْآنَ.

(بهشی / دوستکردنی (نادهم)

عليه السلام و نه وه کانی نهو)

نه بو هورهیره (رضي الله عنه) ده گيرتته وه که پيغهمبر (ﷺ) فهرموی:
(خواي گه وره نادهمی دوست کرد دريژی به ژن و بالاي شهست بال بوو له
پاشان پي فهرموو بړو سلاو له و فريشتانه بکه و گوييان بڼ بگره چون
وه لامي سلاوي خوت و نه وه کانت ده ده نه وه، نه ویش ووتی (السلام عليكم)
ووتيان (السلام عليك ورحمه الله) وه هر که سې بچيته به هشت له سهر
شيوهی نادهمی ده بيت وه به رده وام خه لکی به ژن و بالايان که م ده بيت و
کورت ده بيت هه تا کو نيستا).

۴۵۵. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ إِنَّ أَوَّلَ زُمْرٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ عَلَى
صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ عَلَى أَشَدِّ كَوَكِبٍ دُرِّي فِي السَّمَاءِ
إِضَاءَةً لَا يَبُولُونَ وَلَا يَتَغَوَّطُونَ وَلَا يَنفُلُونَ وَلَا يَمْتَخِطُونَ أَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ
وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ وَمَجَامِرُهُمُ الْأَلْوَةُ الْأَنْجُوجُ عُودُ الطَّيِّبِ وَأَزْوَاجُهُمُ الْحُورُ الْعِينُ
عَلَى خَلْقٍ رَجُلٍ وَاحِدٍ عَلَى صُورَةِ أَبِيهِمْ آدَمَ سِتُونَ ذِرَاعًا فِي السَّمَاءِ.

نه بو هورهیره (رضي الله عنه) له پيغهمبري خوا (ﷺ) ده گيرتته وه که
ده فهرموی: (یه که م تاقمې که ده چنه به هه شته وه له سهر شيوهی مانگن
له شهوی چوارده وه نه وانهی له پاش نه وان دين له شيوهی نه ستیره
دره وشاوهن که ناسمان ده رازيښنه وه گه شاوه ترن وه نه ميزيان هه به و
نه پاشه پړو وه نه تف و به لغه میان، شانهيان له زېړه و ناره قهيان بونی میسکه
و بوخوريان عوده و وه خيژانه کانيان حوری چاوگه وره و گه شن، له سهر
شيوهی دوستبونی پياوړکن له سهر شيوهی باوکيان که نادهمه نادهمن که
شهست باله به ژن و بالايان له ناسمان).

باب الأرواح جنود مجندة

٤٥٦. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ الْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَنَافَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ.
(بهشی/ گیان سهربازی مهشکراوه)

عائشه خان (رضي الله عنها) ده‌فرموی پیغمبر (ﷺ) بوو فرموی: گیانه‌کان (روح) سهربازی مهشکراون، نه‌ودی ناشنای له‌گه‌ل بکات مژگری ده‌بی و نه‌ودی نه‌یناسی لئی دور ده‌که‌وئته‌وه).

باب ما جاء في سيدنا إبراهيم الخليل

صلوات الله وسلامه عليه

٤٥٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((اِخْتَنَنَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ ابْنُ ثَمَانِينَ سَنَةً بِالْقُدُومِ)).

(بهشی/ ده‌رباره‌ی چه‌زره‌تی ئیبراهیم (عليه الصلاة

والسلام))

نه‌بو هوره‌یره (رضي الله عنه) ده‌فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: ئیبراهیم پیغمبر (عليه السلام) له‌ته‌مه‌نی هه‌شتا سالی له‌گوندی قودوم خوی سوننه‌ت کرد).

٤٥٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ يَرْحَمُ اللَّهُ أُمَّ إِسْمَاعِيلَ لَوْلَا أَنَّهَا عَجَلَتْ لَكَانَ زَمْزَمُ عَيْنًا مَعِينًا

عه‌بدوللای کوی عه‌باس (رضي الله عنهما) ده‌فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: (ره‌حه‌تی خوا له‌دایکی ئیسماعیل بی نه‌گه‌ر په‌له‌ی نه‌کردبا له‌ئاوی زه‌مه‌م، کانی زه‌مه‌م ده‌بو به‌کانیا و به‌خۆپ ئاوی له‌به‌ر ده‌پوئشت).

۴۵۹. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يُعَوِّذُ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَيَقُولُ: ((إِنَّ أَبَاكُمَا كَانَ يُعَوِّذُ بِهَا إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٌ)).

عبداللہ کبریٰ عہدباس (رضی اللہ عنہما) دہفہ رموی پیغہ مبر (ﷺ) دعای چاوپیس و چاوزاری بقٰ حہسن و حوسین (کچہ زای) خوی دہکرد و دہیفہ رموی (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٌ) واتہ: لہ پهنای ووشہ تہواوہ کانی خوا لامہ دہن لہ زیانی ہموو شہیتانی، وہ خودا بتانپاریزی لہ گہزتنی ہموو میروولہیی وہ بی چاوینی بی لہ چاوپیس تاوانبار) دہیفہ رموی بابہ گہوردہ تان نیبراہیم لہ کاتی خوی بہم ووشانہ دعای چاوزاری بقٰ نیسماعیل و نیسحاقی کوری دہکرد.

باب سبب نتن اللحم

۴۶۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) لَوْلَا بَنُو إِسْرَائِيلَ لَمْ يَخْنَزُ اللَّحْمُ وَلَوْلَا حَوَاءُ لَمْ تَخُنْ أَنْثَى زَوْجَهَا الدَّهْرَ.

(بہشی / ہوی گہنی بوونی گوشت)

تہو ہوردہ یرہ (رضی اللہ عنہ) دہفہ رموی پیغہ مبر (ﷺ) فہ رموی: (تہ گہر بہ ہوی جولہ کانہ وہ نہ بوایہ ہہرگیز گوشت گہنیو نہ دہبوو وہ تہ گہر بہ ہوی دایکہ حہواش نہ بوایہ ہہتا ہہتایہ ہیچ ژنی گزی و ناپاکی لہ میردی خوی نہ دہکرد چونکہ لہ پیش دا حہوا لہ بہہشتدا فریودرا وہ نادہ میشی فریودا و لہ بہہشت دہرکران)

باب صلاة داود عليه السلام وصيامه

٤٦١. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَيَّ اللَّهُ صِيَامُ دَاوُدَ كَانَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا وَأَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَيَّ اللَّهُ صَلَاةُ دَاوُدَ كَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ.

(بهشی / نویژی داود و رۆژوو هه کی (عليه السلام))

عبداللای کوی عه مر ده فەرموی پێغه مبه‌ری خوا پێی فەرموم (ﷺ) خۆشه‌ویست‌ترین رۆژوو، رۆژووی داوده (عليه السلام) که رۆژێک نا رۆژێک به رۆژه‌وه ده‌بوو، وه خۆشه‌ویست‌ترین نویژیش له‌لای خوا نویژی داود پێغه‌مبه‌ر (عليه السلام) که له شه‌ودا تا نیوه‌ی شه‌و ده‌نوست و سییه‌کی هه‌له‌ده‌ستا و له‌شه‌ش یه‌کی شه‌و ده‌نوسته‌وه.

باب تهافت الناس كالفراس

٤٦٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ مَثَلِي وَمَثَلُ النَّاسِ كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَ الْفَرَّاشُ وَهَذِهِ الدُّوَابُّ تَقَعُ فِي النَّارِ.

(بهشی / هه‌لمه‌ت بردنی خه‌لکان بۆ دنیا وه‌کو په‌پوله)

ئهبو هوره‌یره (رضي الله عنه) ده‌فەرموی گویم له پێغه‌مبه‌ری خوا بوو (ﷺ) ده‌یفەرمو: (نموونه‌ی من و خه‌لکان وه‌کو نمونه‌ی پیاویکه‌ ئاگرێک داده‌گیرسێنی و ئینجا په‌پوله‌کانیش و میشوله‌ش به‌ده‌وری دا په‌له‌ بکه‌ن و په‌لاماری چراکه‌ به‌دن و له‌ ئه‌نجام دا خۆیان ده‌خه‌نه ناو ئاگره‌که و ده‌سووتێن).

باب نزول عیسیٰ ابن مریم علیہ السلام

۴۶۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَدْلًا فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلَ الْخَنَزِيرَ وَيَضَعَ الْجِزْيَةَ وَيَفِيضَ الْمَالُ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ حَتَّى تَكُونَ السَّجْدَةُ الْوَاحِدَةُ خَيْرًا مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.

(به‌شی / دابه‌زینی عیسیای کوری مہریم (علیہ السلام)

نہ بو مورہ‌یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ‌فہ‌رموی پتغہ‌مبہ‌ری خوا (ﷺ) فہ‌رموی: (سویندم بہ‌وہی گیانی منی بہ‌دہ‌ستہ‌ نزیکہ عیسیای کوری مہریم دابه‌زیتہ‌ خوارہ‌وہ بولاتان و بہ‌دادپہ‌رہ‌وری حوکم بکات لہ‌ نیوانتان و خاچ بشکینتی بہ‌رازان دہ‌کوژی وہ جیزیہ و سہ‌رانہ‌ ہل‌دہ‌گری، مال و سامانیس زور دہ‌بیت و کس وہ‌ری ناگری وہ نویژ و خواپہ‌رستی نہ‌وہ‌ندہ‌ کہم دہ‌بیتہ‌وہ کہ وای لی دیت یہ‌ک کرتوش بردن بؤ خوا لہ‌ہ‌موو دونیا و نہ‌وہی لہ‌ ناوی دایہ‌ باشترہ).

باب ما ذکر عن بني إسرائيل

۴۶۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ وَإِنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَسَيَكُونُ خُلَفَاءُ فَيَكْتُمُونَ قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا قَالَ فُوا بَبَيْعَةِ الْأَوَّلِ فَأَلْأَوَّلِ أَعْطَوْهُمْ حَقَّهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ سَأَلَهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ)).

(به‌شی / باسی بہ‌نی نیسرائیل)

نہ بو مورہ‌یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ‌فہ‌رموی پتغہ‌مبہ‌ر (ﷺ) فہ‌رموی بہ‌نی نیسرائیلیہ‌کان کاروباریان سپاردبوو بہ‌ پتغہ‌مبہ‌رہ‌کانیانہ‌وہ ہر پتغہ‌مبہ‌ری کوچی بکردبا پتغہ‌مبہ‌رتکی تر جیگای نہ‌وی دہ‌گرتہ‌وہ و رینمای خہ‌لکی

ده کرد وه بزائن که هیچ پیغه مبه ری له دواى من نایه ت و دواين پیغه مبه رم وه
له پاش خۆم جوړه هاجینشینی په یدا دهن و هه اوه لان ووتیان چۆن فرمانا
پى ده که ی؟ پیغه مبه ری خوا فەرموی فرمانی جینشینی په که مه وه له په که م
جیبه جی بکه ن و وه مای خویان بده ن چونکه خوی گه وره پرسپارتان لی
ده کات بهرام بهر نه وانه ی له ژیر ده ستیان دان.

٤٦٥. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: إِنَّمَا أَجَلُكُمْ فِي
أَجَلٍ مِنْ خَلَا مِنْ الْأَمَمِ مَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى مَغْرِبِ الشَّمْسِ، وَإِنَّمَا مَثَلُكُمْ
وَمَثَلُ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى كَرَجُلٍ اسْتَعْمَلَ عَمَلًا فَقَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِي إِلَى نِصْفِ
النَّهَارِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ، فَعَمِلْتُ الْيَهُودُ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ
ثُمَّ قَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِي مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ إِلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ؟
فَعَمِلْتُ النَّصَارَى مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ إِلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ ثُمَّ
قَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِي مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى مَغْرِبِ الشَّمْسِ عَلَى قِرَاطَيْنِ قِرَاطَيْنِ
قَالَ فَأَنْتُمْ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى مَغْرِبِ الشَّمْسِ عَلَى قِرَاطَيْنِ
قِرَاطَيْنِ أَلَا لَكُمْ الْأَجْرُ مَرَّتَيْنِ فَعُصِبَتْ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى فَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ
عَمَلًا وَأَقْلُ عَطَاءً، قَالَ اللَّهُ هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ حَقِّكُمْ شَيْئًا، قَالُوا: لَا، قَالَ فَإِنَّهُ
فَضْلِي أُعْطِيَهِ مَنْ شِئْتُ.

ئيبن عومەر (رضي الله عنه) ده فەرموی که پیغه مبه ر (ﷺ) ده یه رموو:
(ماوه ی مانه وه ی ئیوه له چاو مانه وه ی نه و نه ته وانه ی تر دا که له پیش
ئیوه وه له جیهاندا بوون که مه، به قه د ئیوانی عه سر و خۆرئاوا بوونه).

وه نمونه ی ئیوه و نمونه ی جوله که و گاور وه کو پیاویکه چه ند کریکاری
به کری بگری پیاوان بلیت کئ کارم بۆ بکات له به یانیه وه تاکو نیوه پۆ به یه ک
قیرات وه جوله که کان کاریان له به یانیه وه تاکو نیوه پۆ کرد، ئیتر کولیان دا،

وہ ہریہ کی سہر و قیراتیان پی در، وہ له پاشان گاورہ کان ہاتن کاریان کرد له نیوہ پڑ ہتا نوپڑی عہسر کولیان دا، ٹہوانیش یہ کی سہر و قیراتی خویان وەرگرت، ٹینجا ٹہم قورٹانہ بہ خہ لاتی درا بہ ٹیمہ، وہ ٹیمہ تا نوپڑی شیوان کارمان پی کرد، واتہ: ہتا کاتی نزیکی کوتابی جیہان، وہ یہ کی سہر و دو قیراتمان وەرگرت، جا دہستہی تہورات و ٹینجیل گوتیان: ٹہی پەرہردگاری ٹیمہ! بۆ بہمانہ یہ کی سہر و دوو قیرات داو، بہ لام بہ ٹیمہ یہ کی سہر و یہ ک قیرات؟ لہ گہل ٹہوہ شدا کہ ٹیمہ کارمان لہ وان زودتر کردوہ؟ خودای سہروریش دہ فرموی: ٹایا له پاداشی خوتان ہیچ کہ مترم پیداون، دہلین نہ خیر دہ فرموی ٹہوہ بہش و بہرہی خوم بہ کی ٹارہ زوو بکہم دہیدہ می.

۴۶۶. عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ فَجَزَعَ فَأَخَذَ سَكِينًا فَخَرَّ بِهَا يَدَهُ فَمَا رَقَا الدَّمُ حَتَّى مَاتَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ.

له جوندوبی کوپی عہدوللا (رضی اللہ عنہ) دہ فرموی پیغہ مہر (ﷺ) فہرموی له پیش نیوہ پیای و ہبوو له جہنگا زامدار بوو زود نازاری پی گہیشٹ له پاشان چہ قویہ کی مینا و دہستی خوی پیدامینا برہوہ خوینی زودی لیہات تا کو بہ ہوی ٹہوہ مرد خوی گورہ فہرموی بہندہی من پہلہی کرد له گیانی خوی بوہ ہوی ٹہوہی خوی بکوڑی، منیش بہ ہہشتم لی حہرام کردوہ.

۴۶۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ ثَلَاثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمَى بَدَأَ اللَّهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَى الْأَبْرَصَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ لَوْ أَنَّ حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَدْ قَدَّرَنِي

النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ فَأَعْطَى لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا فَقَالَ أَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْإِبِلُ أَوْ قَالَ الْبَقَرُ هُوَ شَكٌّ فِي ذَلِكَ إِنَّ الْأَبْرَصَ وَالْأَقْرَعَ قَالَ أَحَدُهُمَا الْإِبِلُ وَقَالَ الْآخَرُ الْبَقَرُ فَأَعْطَى نَاقَةً عَشْرَاءَ فَقَالَ يُبَارِكُ لَكَ فِيهَا وَآتَى الْأَقْرَعَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا قَدْ قَدَّرَنِي النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ وَأَعْطَى شَعْرًا حَسَنًا قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْبَقَرُ قَالَ فَأَعْطَاهُ بَقْرَةً حَامِلًا، وَقَالَ يُبَارِكُ لَكَ فِيهَا، وَآتَى الْأَعْمَى فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ الْغَنَمُ فَأَعْطَاهُ شَاةً وَالِدًا فَأَنْتَجَ هَذَانِ وَوَلَدَ هَذَا فَكَانَ لِهَذَا وَاوٍ مِنْ إِبِلٍ وَلِهَذَا وَاوٍ مِنْ بَقَرٍ وَلِهَذَا وَاوٍ مِنَ الْغَنَمِ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مَسْكِينٌ تَقَطَّعَتْ بِي الْحَبَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ، بَعِيرًا أَتَبْلُغُ عَلَيْهِ فِي سَفَرِي فَقَالَ لَهُ إِنَّ الْحُقُوقَ كَثِيرَةٌ فَقَالَ لَهُ كَأَنِّي أَعْرِفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْدُرُكَ النَّاسُ، فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ فَقَالَ لَقَدْ وَرِثْتُ لِكَابِرٍ عَنْ كَابِرٍ فَقَالَ إِنْ كُنْتُ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتُ وَآتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلُ مَا قَالَ لِهَذَا فَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلُ مَا رَدَّ عَلَيْهِ هَذَا فَقَالَ إِنْ كُنْتُ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتُ وَآتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مَسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ وَتَقَطَّعَتْ بِي الْحَبَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ شَاةً، أَتَبْلُغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ بَصْرِي وَفَقِيرًا فَقَدْ أَغْنَانِي فَخُذْ مَا شِئْتَ فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلَّهِ فَقَالَ أُمْسِكْ مَا لَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ)).

ثَبَو هورده يره (رضي الله عنه) ده گيريتوه كه پيغمبر (ﷺ) فرموده‌تی: (سَيِّ كَه سَ لَه بَه نِي نيسرائيل، به له كيَك و كه چه ليَك و كو يَرِيَك،

خواى گوره لاشهى ههريهكهيانى توشى دهرديك كرىوه، فرشتهيهك
 دهنيړته لايان، دپته لاي كابرلى بهلك و لښى دهپرسى: له ههمو شتېك زياتر
 چيت پښ خوښه؟ ووتى: پرهنكيكى جوان و پښتنيكى جوان چونكه خهلكى
 قيزى لى دهكهنهوه. فرشتهكه دهستنيكى بهسهر لهشيدا هينا و به فرمانى
 خوا چاك بووهوه و پرهنكيكى جوان و پښتنيكى جوانى پښ بهخسرا، پاشان
 لښى پرسى: نهى چ مال و سامانيكت بهلاوه خوښه؟ ووتى: وشتر، يان ووتى:
 مانگا (پاويى گوماني ههبوو). نهوهبوو بهلكهكه و كهچهلهكه پهكيكيان داواى
 ووشتري كرد و نهوى تريان داواى مانگاي كرد. نهوهبوو ووشتريكي سكپري
 پښ دا كه سكهكې له مانگي دهيهميديا بوو، له خوايش داواى بهرهكېتى بڼ
 كرد. پاشان هاته لاي كهچهلهكه و ووتى: له ههمو شتې زياتر چيت پښ
 خوښه؟ ووتى: قزيكى جوان و نهى كهچهلييه نهمني، چونكه خهلكى قيزم
 لى دهكهنهوه فرشتهكه دهستنيكى بهسهردا هينا و (به فرمانى خوا) چاك
 بووهوه و، قزيكى جوانى پښ بهخسرا. پاشان لښى پرسى: نهى چ مال و
 سامانيكت بهلاوه خوښهويسته؟ ووتى: مانگا نهوهبوو مانگايهكي ئاوسى پښ
 داو، له خوايش داواى بهرهكېتى بڼ كرد. پاشان هاته لاي پياوه كوړهكه
 ووتى: له ههمو شتې زياتر چييت پښ خوښه؟ ووتى: خواى گوره چاوهكانم
 پښ ببهخشيتهوه، فرشتهكه دهستى بهسهردا هينا و خواى گوره بيناي پښ
 بهخشيتهوه، پاشان لښى پرسى: نهى چ مال و سامانيكت بهلاوه خوښهويسته؟
 ووتى: مه، نهويش مهپكي سكپري پيدا. (به فرمانى خوا) ووشترو مانگا و
 مهپكه كهوتنه زاونښ، نهميان بووه خاوهنى يهك ووشترو نهويانپري يهك
 شيو مانگا و نهوى تريان پري يهك شيو مهپي ههبوو. پاشان فرشتهكه
 بههمان شيوه هاته لاي بهلكهكه ووتى: پياويكى ههزاره و له شويينيكي

دوږده وه هاتووه و پاره و پولی لی بږاوه و په نای خواجه پاشان تق. جا له بهر
 خاتری نه و خواجهی که نه م پهنکه جوانه و نه م پیسته جوانه و نه م مال و
 سامانه ی پی به خشییویت ووشتریکم پی بده تا سواری بیم و بم گه یه نیتته جیی
 خوم له م گه شته که مدا. ووتی (کاکه!) نیمه زورمان له نه ستو دایه، نه ویش
 پی ووتی: و ابرازم من تق ده ناسم، تق پیاوړکی به له کی نه خوش نه بوویت که
 خه لکی قیزیان لی ده کردیته وه، هه ژار نه بوویت خوا پی به خشیت؟ ووتی:
 نه م مال و سامانه پشته و پشت بوم ماوه ته وه. فریشته که ووتی: نه گهر
 درون بیت خوا وه کو خوت لی بکاته وه، پاشان فریشته که له شیوه ی جاری
 یه که م دا چوو بق لای کابرای که چهل و هه مان شتی پی ووت: نه ویش هه مان
 وه لای نه وی دایه وه. فریشته که دووعای لی کرد و ووتی: نه گهر درون بیت
 خوا وه کو خوت لی بکاته وه. پاشان له شیوه ی جاری یه که مدا چوو بق لای
 نه و پیاوه ی جارن کویر بو ووتی: پیاوړکی هه ژارم و پښواریکی ده ست
 کورتم که له سه فهدا پاره و پولم لی بږاوه، مه گهر خوی گهره پاشان تق
 فریام بکه ویت. داوات لی ده که م له بهر خاتر نه و خواجهی که چاوه کانتی چاک
 کردنه وه مه پیکم پی بده ی هه تا پی بگه پیمه وه ماله وه. نه ویش ووتی: من
 پیاوړکی کویر بووم خوی گهره چاوه کانتی پی به خشیمه وه هه ژار بووم
 خوی گهره ده وله مهندي کردم، له ناو نه و مه پ و مالته دا چیت پی خوشه
 هه لی بژیره، ده به خوا هه رچی هه لبریزی له بهر په زامهندي خوا ده ست به
 پووته وه نانیم. فریشته که ش له وه لاما ووتی: سه روهت و سامانی خوت بق
 خوت، نه مه به لکو تاقیکردنه وه یه ک بوو بۆتان (هه رسیکتان) جا خوی گهره
 له تق پازی بوو، به لام له هه ریدو هاوه له که ت په دجا).

٤٦٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ قُرَيْشًا أَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الْمَخْزُومَةِ الَّتِي سَرَقَتْ فَقَالُوا وَمَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالُوا وَمَنْ يَجْتَرِئُ عَلَيْهِ إِلَّا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حِبُّ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَكَلَّمَهُ أُسَامَةُ فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ ثُمَّ قَالَ إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ قَبْلَكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ وَإِنَّمَا اللَّهُ لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا

دایکمان عائشه (رضی الله عنها) ده‌فهرمویت نه و ئافره ته مه‌خزومیه دزی کرد هوزی قوره‌یشی زور غه‌مبار کرد و پی‌وهی سه‌رقال بوو بوون ووتیان: کن بجیت نکای بکات لای پیغه‌مبار (واته به مه‌به‌ستی نه‌وهی ده‌ستی نه‌پریت) ووتیان: جگه له نوسامه‌ی کوری زهید که خوشه‌ویستی پیغه‌مباری خواجه (ﷺ) کنی مه‌یه جورته‌تی نه‌وه بکات؟

نه‌وه‌بوو نوسامه له و باره‌یه‌وه عه‌زی کرد که ده‌ستی نه‌پریت.
پیغه‌مباری خواش (ﷺ) فه‌رمووی: (نایا له جیبه‌جی کردنی سنوره‌کانی خوادا تکا ده‌که‌یت؟). پاشان له‌ناو هاوه‌لانداهه‌ستایه سه‌رپی ووتاری دا و فه‌رمووی: (به‌پاستی نوممه‌تانی پیش نیوه به‌هوی نه‌وه‌وه له‌ناو‌چوون که عاده‌تیان وابوو نه‌گه‌ر که‌سیکی ده‌سه‌لاتدار و خانه‌دان دزی له ناویاندا بکردایه وازیان لی ده‌هیتا و نه‌گه‌ر که‌سیکی لاواز و بی ده‌سته‌لاتیش دزی له ناویاندا بکردایه یاسایان له‌سه‌ر جیبه‌جی ده‌کرد. وه سویند به‌خوا نه‌گه‌ر فاتیمه‌ی کچی موحه‌مه‌دیش دزی بکات ده‌ستی ده‌پریم).

٤٦٩. عَنْ أَبِي سَعُودٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ إِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ.

نەبی مەسعود (رضی اللہ عنہ) دەفەر موی پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فەر موی: (ئەو هی له‌ خوڤه‌ و شتی پێغه مبه‌رانی پێشین ماوه‌ ته‌وه‌ به‌ خه‌لکی که‌ پشتووه‌ ئەوه‌ یه‌ ئەگه‌ر شه‌رم و حه‌یات نییه‌ چی ده‌که‌ی بیه‌که‌).

٤٧٠. عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((بَيْنَمَا رَجُلٌ يَجْرُ إِزَارَهُ مِنَ الْخِيَلَاءِ خُسِفَ بِهِ فَهُوَ يَتَجَلَّجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)).

عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر (رضی اللہ عنهما) دەفەر موی پێغه مبه‌ر (ﷺ) فەر موی: (پیاوی له‌ تۆمه‌ ته‌انی پێشوو جل و پۆشاکێ خۆی ئەوه‌نده‌ درێژ بوو له‌ زه‌وی ده‌خشا بۆ فیز و ده‌عیه‌ و خۆ به‌ گه‌وره‌ زانین له‌ به‌ر ئەوه‌ خوای گه‌وره‌ به‌ ناخی زه‌ویدا برده‌ خواری هه‌تا رۆژی قیامه‌ت).

باب الکذب فی النسب والرؤیا

٤٧١. عَنْ وَائِلَةَ بِنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْفِرَى أَنْ يَدَّعِيَ الرَّجُلُ إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ أَوْ يُرِيَ عَيْنَهُ مَا لَمْ تَرَ أَوْ يَقُولَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) مَا لَمْ يَقُلْ)).

(به‌شی / درۆ کردن له‌ نه‌سه‌ب، وه‌ خه‌وا)

له‌ واسیلهی کوپی ئەسقەح دەگێڕێته‌وه‌ (رضی اللہ عنہ) که‌ پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فەر موی: (له‌ هه‌موو درۆیه‌ک گه‌وره‌تر ئەوه‌یه‌ که‌ سێک خۆی هه‌لبداته‌وه‌ به‌ باوکێک و ئەو که‌سه‌ باوکیشی نه‌بی، وه‌ که‌ سێک خه‌ویک بۆ خۆی دروست بکات به‌ درۆ به‌ یانی خۆی بۆ خه‌لکی بگێڕێته‌وه‌ یان و ته‌یێ به‌ زاری پێغه مبه‌ری خوا هه‌لبه‌ستی که‌ نه‌ی و ته‌بی).

باب خاتم النبیین جاء مکملاً للبهاء

۴۷۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) مَثَلِي وَمَثَلُ الْأَنْبِيَاءِ كَرَجُلٍ بَنَى دَارًا فَأَكْمَلَهَا وَأَحْسَنَهَا إِلَّا مَوْضِعَ لَبَنَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَدْخُلُونَهَا وَيَتَعَجَّبُونَ وَيَقُولُونَ لَوْلَا مَوْضِعُ اللَّبَنَةِ.

(به شی / دواين پیغه مبهرو به هاتنی نهو پیغه مبهرایه تی
تهواو و جوان بوو)

جابر بن کبری عهبدوللا (رضی الله عنهما) دهفه رموی پیغه مبهرو (ﷺ) فه رموی: (نمونه ی من و نمونه ی پیغه مبهروان وهکو پیاوژکه خانویه ک دروست بکات و تهواوی بکات و جوانی بکات، تنها شوینی خشتیکی تهواو نه بیت وه له دوایدا خه لکی که دین بق سهردانی نه م خانوه و ته ماشای ده که ن و سهریان سوړ ده مینئ له جوانی نه م خانوه و ده لئین خوزکه جیگای نه م خشته ش له شوینی خوی بایه و خانه وه که تیر و ته سهل ده بوو } وه خشته که ش پیغه مبهرو خواجه که به هاتنی نهو نایین تهواو بوو. }

باب صفات رسول الله (ﷺ)

۴۷۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَجْوَدَ النَّاسِ وَأَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ وَكَانَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ فَلَرَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ.

(به شی / شیوه و سیفات پیغه مبهرو خوا (ﷺ))

عهبدوللا کبری عه عباس (رضی الله عنهما) دهفه رموی پیغه مبهرو خوا (ﷺ) به خشنده و سه خیه که ی له وینه ی خوی نه بوو له ره مه زانیشا جو برائیل

دهاته لای و دهوری قورئانی بۆ دهکرد و جا له م کاته دا له هه موو کاتیکی تردا به خشنده بوو، وه جو برائیل عاده تی وابوو له رهمه زان هه موو شه وی دهات ده رسی قورئانی پی ده کرده وه نه وه نده به خشنده و خیری به خشین بوو وه کو بای هه لکراو له هه ر چوار لاره ده بی به خشی ونه ی ده گرت ه وه).

٤٧٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ (ﷺ) فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا وَكَانَ (ﷺ) يَقُولُ إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا.

عه بدوللای کو پی عومه ر (رضی الله عنهما) ده فره مو ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ): (زمان پیس و دهم پیس نه بوو، وه عاده تی وابوو ده یفه رموو باشت رین که س نه وه یه که خوره وشتی جوان بی ت).

٤٧٥. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا خَيْرَ رَسُولٍ اللَّهُ (ﷺ) بَيْنَ أَمْرَيْنِ إِلَّا أَخَذَ أَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ وَمَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لِنَفْسِهِ إِلَّا أَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ اللَّهُ بِهَا.

عائیشه خان (رضی الله عنها) ده فره مو ی پیغه مبه ر له هه ر کاریکا نه گه ر سه رپشک کرابا له نیوان دوو شتا نه وا ئاسانه که یانی هه لده بژارد نه گه ر تاوان و گونا نه بووایه، وه نه گه ر بۆ تاوانی لی به اتبایه له هه موو که سان زیاتر بووره په ریز بوو لی، وه له هیچ که سیک تۆله ی خوی نه ده کرده وه ته نه اتنه گه ر سنوری خوا ببه زایاند بیایه نه وا تۆله ی ده کرده وه.

٤٧٦. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خِدْرِمَا.

نه بو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده فره مو ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئه بو شه رم و حیا بوو هه تا له کچی ژیر په رده ش زیاتر.

٤٧٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا عَابَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) طَعَامًا قَطُّ
إِنْ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِلَّا تَرَكَهُ.

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فهرموئ پيغه مبهري خوا (ﷺ) قهت
عيب و نهنگي له خواردن نه ده گرت نه گه ر حه زى بگرديا به ده يخوارد نه گينا
وازي لى ده هينا و نه يده خوارد.

٤٧٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ)
يَقُولُ: ((تُقَاتِلُكُمُ الْيَهُودُ فَتُسَلِّطُونَ عَلَيْهِمْ ثُمَّ يَقُولُ الْحَجَرُ يَا مُسْلِمُ هَذَا
يَهُودِيٌّ وَرَأَيْتُ فَاقْتُلْهُ)).

عبداللای کوپی عومر (رضي الله عنهما) ده فهرموئ گویم له پيغه مبهري
خوا بوو (ﷺ) ده يفه رموو: (جوله که شه پتان له گه ل ده که ن وه ئتوه زال
ده بن به سهريان داو هه تا وای لى ديت دار و به رد هاوار ده کات و ده لیت نه ی
موسلمان نه وه جوله که یه له په نای من خوی حه شارداوه وهره بيکوژه).

٤٧٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: ((رَأَيْتُ النَّاسَ مُجْتَمِعِينَ فِي صَعِيدٍ فَقَامَ أَبُو بَكْرٍ فَتَنَزَعَ ذَنْبِيَا أَوْ
ذَنْبَيْنِ وَفِي بَعْضِ نَزْعِهِ ضَعْفٌ وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ ثُمَّ أَخَذَهَا عُمَرُ فَاسْتَحَالَتُ
بِيَدِهِ غَرِيًّا فَلَمْ أَرَ عَبْقَرِيًّا فِي النَّاسِ يَفْرِي فَرِيَّهُ حَتَّى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنِ)).

عبداللای کوپی عومر (رضي الله عنهما) ده گيريتته وه که پيغه مبهري خوا
(ﷺ) فهرموئ: (جاری له خوما خه لکم ديت له سه ر کتويکا کړيپونه وه وه
نه بو به کر هلسا و دۆلچيئ بين يان دوو دۆلچي له بيریکا هه لينجا به نه رم و
نيانی خوا لئی خوشبئ له پاشان عومر لیتی وهرگرت و له ده ستي عومر بوو
به سه تلنکی گوره که به قه ده شکه يه کی گوره ئاو بگرئ واپوو جا که سم
نه بينيوه وه ک عومر ئاوا بليمهت و ئاوا به هه لپه وه هه لمهت و ده ست و برد

بیت نیتر عومەر به شیوه یه کی وا ناوی زډر کرد هه تا خه لکه که له ده وری
 ناوه که کړیوونه وه و تیر ناو بوون و ولاخه کانیان تیر ناو کرد.

۴۸۰. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) خَيْرُ
 أُمَّتِي قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ إِنَّ بَعْدَكُمْ قَوْمًا يَشْهَدُونَ وَلَا يُسْتَشْهَدُونَ
 وَيَخُونُونَ وَلَا يُؤْتَمَنُونَ وَيَنْذُرُونَ وَلَا يُقُونَ وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السَّمَنُ.

عیمرانی کوپی حوصهین (رضی الله عنه) ده فهرموی پیغه مبهری خوا
 (ﷺ) فهرموی: (چاکترین چهرخ و زهمانه چهرخی منه له پاشان نه وهی له
 پاش نه و دین وه له پاشان چینې په یدا ده بن شاهیدی دده دن و شایانی
 شایه تی دان نین و ناپاکی ده که ن و جیگای نه مین نین وه نه زرد ده که ن و
 نایکهینه سه ر وه قه له وی و پیاوی زلیان لی په یدا ده بی).

۴۸۱. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدًّا
 أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ.

نهی سه عیدی خودری (رضی الله عنه) فهرموی پیغه مبهری (ﷺ)
 فهرموی: (جوین به هاوه لانه مه دن نه گهر به کیک به قه د کتوی نوحد زیر
 ببه خشی ناگات به مشتیک و یان نیو مشتی نه وان).

باب حب الأنصار

٤٨٢. عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ الْأَنْصَارُ لَا يُحِبُّهُمْ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُبْغِضُهُمْ إِلَّا مُنَافِقٌ فَمَنْ أَحَبَّهُمْ أَحَبَّهُ اللَّهُ وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللَّهُ.

(به شی / خوشه ویستی نه نصاریه کان)

عهدی کوپی سابت ده فهرموی گویم له به پاشی کوپی عازیب بوو (رضی الله عنه) فهرموی گویم له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رموو: (ده ریاره ی نه نصاریه کان ته نها ئیماندار نه وانی خوش ده ویت وه منافیقانیش رقیان لیان ده بیته وه، وه که سی خوشی بوین و خواش نه وی خوش ده وی وه که سی رقی لیان بیته وه خواش رقی لیی ده بیته وه).

باب الحلف بالله

٤٨٣. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ أَلَا مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلَا يَحْلِفُ إِلَّا بِاللَّهِ، فَكَانَتْ قُرَيْشٌ تَحْلِفُ بِأَبَائِهَا فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَا تَحْلِفُوا بِأَبَائِكُمْ.

(به شی / سویند خواردن به خوی که وره)

عه بدولای کوپی عومری (رضی الله عنهما) له پیغه مبهری (ﷺ) ده گیریتته وه ده فهرموی: (بزائن، که سی ده یه وی سویند بخوات با سویند ته نها به خوا بخوات، وه قوره یشیه کان سویندیان به باب و باپیریان ده خوارد). پیغه مبهری (ﷺ) فهرموی سویند به باوکتان مه خون).

باب في نية الحرة

٤٨٤. عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَاصٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهَاجَرَتْهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَاجَرَتْهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ)).

(به نسی / دہر بارہی نیاز و نیتہی مروت)

له علقه مہی کوپی وه قاص دہ فرموی گویم له عومہری کوپی خہ کتاب بوو (رضی الله عنه) فرموی گویم له پیغمبرہری خوا بوو (ﷺ) دہ یفرموی: (کرده وه به نیاز و نیتہ، وه کہ سنی کزچکردنه کہی بؤ دونیا و یان بؤ ژن خوازی بئ نهوا کزچکردنی بؤ نه وه یه کہ کچی کردوہ بؤی، وه کہ سنی کزچ بکات بؤ خوا و پیغمبرہ کہی نهوا کزچکردنه کہی بؤ خواو پیغمبرہ کہی (ﷺ)).

باب ثلاث لا یعلمهن الا الله

٤٨٥. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ بَلَغَهُ مَقْدَمُ النَّبِيِّ (ﷺ) الْمَدِينَةَ فَأَتَاهُ يَسْأَلُهُ عَنْ أَشْيَاءَ فَقَالَ إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ وَمَا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَمَا بَالُ الْوَلَدِ يَنْزِعُ إِلَى أَبِيهِ أَوْ إِلَى أُمِّهِ؟ قَالَ أَخْبَرَنِي بِهِ جِبْرِيلُ أَنِفًا قَالَ ابْنُ سَلَامٍ ذَاكَ عَدُوُّ الْيَهُودِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ قَالَ أَمَّا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تَحْشُرُهُمْ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ، وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَرِيزَادَةُ كَبِدِ الْحَوْتِ وَأَمَّا الْوَلَدُ فَإِذَا سَبَقَ مَاءَ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدُ، وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ نَزَعَتْ الْوَلَدَ، قَالَ إِنْ سَلَامٌ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهَّتْ فَاَسْأَلُهُمْ عَنِّي قَبْلَ أَنْ يَعْلَمُوا بِإِسْلَامِي فَجَاءَتِ الْيَهُودُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَيُّ رَجُلٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ

فِيكُمْ قَالُوا خَيْرُنَا وَابْنُ خَيْرِنَا وَأَفْضَلُنَا وَابْنُ أَفْضَلِنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ قَالُوا أَعَادَهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ فَأَعَادَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا مِثْلَ ذَلِكَ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ عَبْدُ اللَّهِ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَالُوا هَذَا شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا وَتَنْقُصُوهُ قَالَ هَذَا كُنْتُ أَخَافُ يَا رَسُولَ اللَّهِ.

(به شتی / سنی شت هه ن به س خوا ده یانزانئی)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) فرموی عه بدوللای کوپی سه لام ده بیستی که پیغمبر ته شریفی هیناوه بق مه دینه و دیته لای و عه رزی ده کات، من سنی شت لی ده پرسم هر که سنی پیغمبر نه بنی نایانزانئی: به که م نیشانه ی گه ورده ی قیامت چیه؟ وه به که م خوراک ی که به هه شتی ده خوا له به هه شتا چیه؟ وه هزی چیه که منال شیوه ی له باوکی ده چی یان له دایکی ده چی و شیوه ی ده چیتته وه سهر خالوانی؟

پیغمبر (ﷺ) فرموی: (ثَا ثَيْسْتَا زَقَرْنِيْهِ كَهْ جَوْبَرَانِيْل (عليه السلام)

نم سنی شته ی پی فرموم)

عه بدوللا فرموی: چوله که له ناو خویانا، له ناو هه موو فریشته کانا جو برانیل به دوژمنی خویان داده نین. که وا ده لن پیغمبر (ﷺ) نم نایه ته ی خوینده وه که ده فرموی: ﴿مَنْ كَانَتْ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ﴾ نینجا هه زره ت (ﷺ) فرموی: به که م نیشانه ی گه ورده ی هاتنی قیامت ناگریکه خه که له خوره لاتته وه ده داته پیش و ده بیانات بق خورئاوا، به که م خوراک ی به هه شتی هکانیش پارچه زیاده که ی گوشته که ی جگری نه هه نگه، وه ناوی پیاویش نه گهر وه پیش ناوی ژن که وت مناله که ده کی شیتته وه سهر

خۆی، به لām نه گەر پێچهوانه بوو ئاوی ئن وهپیش ئاوی پیاو کهوت ئهوا
مناله که ده کیشیتته سه ر خۆی و خالوانی.

عه بدوللا (رضي الله عنه) کاتێ ئه م وه لāmه راست و دروسته ی له پێغه مبه ر
بیست به وای پێکرد و ئیسلام بوو فه رموی: (شایه تی ده ده م که تق
پێغه مبه ری راست و دروستی خودای، له بهر ئه وه شایه تی ده ده م بێجگه له
یه زدانێ پاک خوای به هێزتر نییه، وه شایه تیش ده ده م که تق پێغه مبه ری
ره وانه کراوی خودای، ئه ی پێغه مبه ری خودا! بێگومان جوله که هۆزێکی
بوختانکه ر و درۆزن و هه لاتبان، له پیش ئه وه دا که بزائن من موسلمان بووم
پرسیاری حا لی منیان لێ بکه، ده نا له داخانا و له پقانا بوختانم بۆ ده که ن.
جا کاتێ جوله که کان عه بدوللا له ژووره وه بوو خۆی شار د بۆوه فه رموی
عه بدوللا چ جو ره پیاویکه له ناوتانا ئه وانیش ووتیان چاکترینی ئیمه و
زاناترینی ئیمه یه و خۆی به گزاده و کوپی به گزاده یه ئینجا پێغه مبه ر (ﷺ)
فه رموی باشه پیم بلێن نه گەر عه بدوللا موسلمان ببی ئیوه ده لێن چی گوئیان
خوا ئه وه نه کا خوا په نای بدا له شتی وا ئینجا پێغه مبه ر چه ند جار ئه مه ی
دووباره کرده وه ئه وانیش هه م دیسان ووتی خۆیان دووباره کرده وه ئینجا
عه بدوللا به لایانا تیپه پی و هاته ژووره وه ووتی: (أشهد ان لا اله الا الله وأشهد
ان محمداً رسول الله) شایه تی هینا و ئینجا ووتی که وایی خراپترینی ئیمه و
کوپی خراپترینی ئیمه یه وه قسه ی ناشیرینیان پێ ووت عه بدوللا ووتی ده ی
له م زمانه پیسه لیان ده ترسام ئه ی پێغه مبه ری خوا.

باب نفقة الرجل على أهله

٤٨٦. عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ نَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ صَدَقَةٌ.

(به خشینی مال و سامانی میزد بؤ مال و مناله کهی)

نهی مه سعودی به دری له پیغمبر (ﷺ) ده فرموی: (به خشینی مال و سامانی و مه سرف کردنی پیاو بؤ خیزانه کهی به خیر و صه ده قه حساباه).

باب الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

٤٨٧. وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ الْآيَتَانِ مِنْ آخِرِ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهُمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ.

(به شی / دوو نایه تی کوتای سورتهی (البقره))

نهی مه سعودی به دری (رضی الله عنه) له پیغمبر ده گیریتوه (ﷺ) ده فرموی: (دوو نایه تی کوتای سورتهی (البقره) که سی بیخوینی له شهوا نهوا به سه بوی له شهری و خراپه کاری شهیتان به دور ده بی).

باب زواج النِّيبِ

٤٨٨. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) هَلْ نَكَحْتَ يَا جَابِرُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَاذَا أَبْكَرًا أَمْ ثِيْبًا قُلْتُ لَا بَلْ ثِيْبًا قَالَ فَهَلَّا جَارِيَةً ثَلَاثُكَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبِي قَتَلَ يَوْمَ أُحُوٍّ وَتَرَكَ تِسْعَ بَنَاتٍ كُنَّ لِي تِسْعَ أَخَوَاتٍ فَكَرِهْتُ أَنْ أَجْمَعَ إِلَيْهِنَّ جَارِيَةً خَرَقَاءَ مِثْلَهُنَّ وَلَكِنْ امْرَأَةً تَمْشُطُهُنَّ وَتَقُومُ عَلَيْهِنَّ قَالَ أَصَبْتَ.

(به شی / ماره کردنی بیوه زن)

جابری کوپی عه بدولای نه نصاری (رضی الله عنه) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) خوا پی فرموم: (نهی جابیر ثافره ت ماره کرد؟ منیش

ووت به لئ فەرموی کچت ماره کردوه یان بیوه ژن؟ ووت بیوه ژن فەرموی بۆ کچت ماره نه کرد؟ گالته و گه مهت له گه ل بکات؟ ووت نهی پیغه مبهری خوا، باوکم له جهنگی ئوحد شه هید بووه و تو کچی له پاش به جی ما که ده کاته تو خوشکم وه پیم ناخوش بوو له نێوان ئەم هه موو خوشکانه کچیکی وه کو ئەوان کۆبکه مه وه که نه زان بیت وه کو ئەوان سه روکاری مالی نه زانی و به لام که بیوه ژن بوو که سه ری خوشکه کانم شانه بکات و خزمه تیان بکات، ئینجا پیغه مبه ر (ﷺ) فەرموی راستت کرد و پیکات.

باب بركة النبي (ﷺ)

٤٨٩. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ وَالِدِي اسْتَشْهَدَ يَوْمَ أُحُدٍ وَتَرَكَ دَيْنًا كَثِيرًا، وَإِنِّي أَحِبُّ أَنْ يَرَكَ الْغُرَمَاءُ. فَقَالَ: ((اذهَبْ فَبَيِّدِرْ كُلَّ تَمْرٍ عَلَى نَاحِيَةٍ)). فَفَعَلْتُ ثُمَّ دَعَوْتُهُ فَلَمَّا نَظَرُوا إِلَيْهِ كَانَتْهُمْ أَغْرُوا بِي تِلْكَ السَّاعَةَ فَلَمَّا رَأَى مَا يَصْنَعُونَ أَطَافَ حَوْلَ أَغْظَمِهَا بَيِّدَرًا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ جَلَسَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ ادْعُ لَكَ أَصْحَابَكَ فَمَا زَالَ يَكِيلُ لَهُمْ حَتَّى آدَى اللَّهُ عَنْ وَالِدِي أَمَانَتَهُ وَأَنَا أَرْضَى أَنْ يُؤَدِّيَ أَمَانَةَ وَالِدِي وَلَّا أَرْجِعَ إِلَى أَخَوَاتِي بِتَمْرَةٍ فَسَلَّمَ اللَّهُ الْبَيَادِرَ كُلَّهَا وَحَتَّى إِنِّي أَنْظُرُ إِلَى الْبَيِّدِرِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ (ﷺ) كَانَتْهَا لَمْ تَنْقُصْ تَمْرَةً وَاحِدَةً.

(به‌شی / به‌ره‌که‌تی پیغه مبه ر (ﷺ))

جاییری کوپی عه‌بدوللا (رضی الله عنه) فەرموی هاتمه خزمهت پیغه مبه‌ری خوا و پیم ووت تو ده زانی و باوکم له جهنگی ئوحد شه هید بووه و قه‌رزکی زۆری له سه‌ره و وه‌منیش پیم خوشه خاوه‌ن قه‌رزه‌کان بین بۆ لات فەرموی بۆ به ئەندازه‌ی قه‌رزه‌که کۆمه‌لی خورما کۆبکه‌ره‌وه وه‌ منیش

چووم وام کرد و له پاشان بانگی پیغه مبهرم کرد (ﷺ) و هاته لای خورماکه و دانیشته و دوغای بهره که تی به سهردا خوینده، پاشان فهرموی خاوهن قهرزه کانت بانگ بکه و مانی خویانیان بده ره وه به ته وای منیش قهرزه کانم دایه وه یه کهس قهرزی له سهر باوکم نه ماوه وه نه مویت بۆ خوشکه کانم هیچ بعیته به لام تقدی لی مایه وه هه ره کو دهستی لی نه درا بی و ابو.

باب غزوة ذات الرقاع وعفو

النبي عليه الصلاة والسلام عن الباغي

٤٩٠. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((تُصِرْتُ بِالصَّبَا وَأُمْلِكْتُ عَادًا بِالدَّبُورِ)).

(بهشی / جهنگی (ذات الرقاع) وه لیبوردیهی

پیغه مبهرم (ﷺ) بۆ له ری لاده ران)

عه بدولای کوری عه بیاس (رضی الله عنه) له پیغه مبهرم (ﷺ) ده گهریته وه که ده فهرموی: (سه ره که وتم و سه رخرام به سه کافران له جهنگی ته حزاب به بای رۆژه لات ه وه نه ته وهی عادیش به بای رۆژناوا له ناو چوون).

٤٩١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَقُولُ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ أَعَزُّ جُنْدُهُ وَتَصَرَّ عَبْدُهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابُ وَحْدَهُ فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ).

ئه بو هورهیره (رضی الله عنه) له پیغه مبهرم (ﷺ) ده گهریته وه که ده فهرموی: (لا إله إلا الله وحده أعز جُنْدُهُ وَتَصَرَّ عَبْدُهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابُ وَحْدَهُ فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ)

هر خودا ته نیا و بن هاو له له شکری خوی له روژی ا حزاب سه رخت
 بهنده که ی خوی که موحه مده سه ری خست وه له شکری نه حزابی به زاند و
 شکاندی هیچ شتی له دوا ی نه و نیه

۴۹۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَبْلَ نَجْرٍ
 فَلَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) قَفَلَ مَعَهُ فَأَدْرَكَتْهُمْ الْقَائِلَةُ فِي وَادٍ كَثِيرِ الْعِضَاءِ
 فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَتَفَرَّقَ النَّاسُ فِي الْعِضَاءِ يَسْتَظِلُّونَ بِالشَّجَرِ وَنَزَلَ
 رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) تَحْتَ سَمَرَةٍ فَعَلَّقَ بِهَا سَيْفَهُ قَالَ جَابِرٌ فَنِمْنَا نَوْمَةً ثُمَّ إِذَا
 رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَدْعُونَا فَجِئْنَا فَبَادَا عِنْدَهُ أَغْرَابِيٌّ جَالِسٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
 (ﷺ) إِنَّ هَذَا اخْتَرَطَ سَيْفِي وَأَنَا نَائِمٌ فَاسْتَيْقِظْتُ وَهُوَ فِي يَدِي صَلَّاتًا فَقَالَ
 لِي مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي قُلْتُ اللَّهُ فَهَا هُوَ جَالِسٌ ثُمَّ لَمْ يُعَاقِبْهُ النَّبِيُّ (ﷺ).

جابر ی کوپی عه بدوللا (رضي الله عنهما) ده گيريت وه له غه زايه كدا
 له خزمه تي پيغه مبه (ﷺ) به ره و نه جد روشتن بۆ غه ز له قرچه ی نيوه پوډا
 له شوينیکی دپکاوی دابه زی بۆ پشودان و خه لکه که ش به ناو شیوه که دا
 بلاوه یان کرد و چونه سیبه ری داره کان نووستن، پیغه مبه ریش له بن داریکا
 دابه زی و شمشیره که ی به داریک هه لواسی و خوت کاتی که خه به ری بۆوه
 ده پوانی پیاوی له لایه تی، فه رموی: نه م پیاوه شمشیره که ی منی هه لکیشاو
 به رووتی گرتبوی به ده سته وه ده یگوت کی رزگارت ده کات له ده ستم؟
 منیش وتم خودا، جا شمشیره که ی خسته وه ناو کیلان و دانیششت ئیت
 پیغه مبه ریش تو له ی له پیاوه که نه سه ندو هیچی لی نه کرد.

باب غزوة خيبر وفضل الحوقلة

٤٩٣. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا تَوَجَّهَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى خَيْبَرَ أَشْرَفَ النَّاسُ عَلَى وَادٍ فَرَقَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالتَّكْبِيرِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ارْبِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ وَأَنَا خَلْفَ دَابَّةِ النَّبِيِّ (ﷺ) فَسَمِعَنِي وَأَنَا أَقُولُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَقَالَ لِي يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَلِمَةٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ فَذَاكَ أَبِي وَأُمِّي قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

(بهشی فہزای خہیبر/ وہ فہزلی وشہی
لا حول ولا قوہ الا باللہ).

نہی موسای ئہ شعری (رضی اللہ عنہ) فہرموی: کہ پیغہمبہر چوہ بؤ فہ تحی خہیبر لہ شکرہ کہ لہ شیوہ کہی خہیبر بہرہ و خوار بوونہ وہ بہو بؤنہی وہ دہستیان کرد بہ (اللہ اکبر اللہ اکبر لا الہ الا اللہ) بہدہنگی بہرز، پیغہمبہریش (ﷺ) فہرموی: ہیواش بن دہنگ بہرز مہکن خو ئیوہ بانگی کہ پولال ناکہن یان بانگی کہ سی ناکہن کہ غائب و نادیار بی ئیوہ بانگی یہ کیٹ دہکن کہ گوئی لبتانہو لبتان نزیکہو لہ گہلتان دایہ و منیش لہ وکاتہدا لہ پشت ولاخہ کہی پیغہمبہرہ وہ بووم پیغہمبہر گوئی لہمن بوو گوتم (لا حول ولا قوہ الا باللہ) فہرموی ئہی عہ بدولائی کوپی قہیس (نہبو موسای ئہ شعری)! و تم وام لہ خزمہت ئہی پیغہمبہری خوا! فہرموی با وشہیہکت پی نیشان بدہم کہ گہنجینہیہ کہ لہ گہنجینہکانی بہہشت گوتم بفہرموو ئہی پیغہمبہری خوا دایکم و باوکم بہقوریانت بیت، فہرموی وشہی (لا حول ولا قوہ الا باللہ)یہ.

باب غزوة الفتح وحرمة مكة

٤٩٤. عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْعَدَوِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِعَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ وَهُوَ يَبْعَثُ الْبُعُوثَ إِلَى مَكَّةَ: ائْذَنْ لِي أَيُّهَا الْأَمِيرُ أَحَدُكَ قَوْلًا قَامَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الْغَدَ مِنْ يَوْمِ الْفَتْحِ سَمِعْتُهُ أُذْنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرْتُهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ، إِنَّهُ حَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: ((إِنَّ مَكَّةَ حَرَمَهَا اللَّهُ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ، لَا يَحِلُّ لِأَمْرِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلَا يَغْضُدَ بِهَا شَجَرًا، فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ بِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهَا فَقُولُوا لَهُ إِنَّ اللَّهَ أَذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أَذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ وَقَدْ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ وَلْيُبَلِّغُ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ)).

فَقِيلَ لِأَبِي شُرَيْحٍ: مَاذَا قَالَ لَكَ عَمْرُو؟ قَالَ: قَالَ عَمْرُو: أَنَا أَعْلَمُ بِذَلِكَ مِنْكَ يَا أَبَا شُرَيْحٍ، إِنَّ الْحَرَمَ لَا يُعِيدُ عَاصِيًا وَلَا فَارًا بِدَمٍ وَلَا فَارًا بِخُرْبَةٍ وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا وَلَا يُخْتَلَى خِلَاهَا وَلَا تَحِلُّ لِقَطْعُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ، فَقَالَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمَطْلَبِ إِلَّا الْإِنْخِرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْهُ لِلْقَيْنِ وَالْبُيُوتِ فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ: ((إِلَّا الْإِنْخِرَ فَإِنَّهُ حَلَالٌ)).

(به‌شی غه‌زای فه‌تقی مه‌ککه و

قه‌ده‌غه‌بوونی شکاندنی ریزی مه‌ککه).

عه‌مپی کوپی سه‌عید خه‌ریک بوو له‌شکری ده‌نارد بۆسه‌ر ئیبنوزویه‌یر له‌ مه‌ککه، نه‌بو شووه‌یحی نه‌ل-عه‌ده‌وی (ره‌زای خوای لی بی) پیتی فه‌رموو: رێگه‌م بده‌ نه‌ی میر! تا فه‌رمووده‌یه‌کت بۆ بگێرپه‌وه‌ که له‌پاش فه‌تقی مه‌ککه به‌دوو روژ، له‌وتارا له‌زاری پیغه‌مه‌ر (ﷺ) خویم بیست، به‌هه‌ردوو گوئی خویم گویم لیتی بوو، وه‌ به‌دل دلم له‌لای بوو، وه‌ به‌چاوی خویم سه‌یریم ده‌کرد، له‌وکاته‌دا که هه‌زه‌ت (ﷺ) ئم فه‌رمووده‌یه‌ی ده‌فه‌رموو که

سوپاس و ستایشی خودای کردو ئینجا فەرمووی: مەککە خودای گەرە خۆی کردووێتی بەبەست و حەرەم و ئەم کارانەی تیا دا حەرەم کردوو، وە خەڵک لەخۆیانەو نەیان کردوو بەبەست و حەرەم و ئەو کارانەی تیا دا قەدەغە بکەن! جا کەوا بوو دروست نییە بۆکەسی کە باوەڕی بەخوداو بەپۆزی دوازی پۆزەبی کە خۆینی بەناھەق تیا بپۆزی، یا دارو درەختی داپاچی، وە ئەگەر دنیاوو کەسی کوشتارەکە ی رۆزی فەتھی مەککە ی پێغەمبەری کرد بەبەھانە بۆئەوێ شەپو شۆپی تیا بەرپا بکا، رێگە ی مەدەن و بیانووی بپرن و پێی بلێن: کەوا خوا رێگە ی پێغەمبەری خۆی بۆئەو دا بوو، بەلام رێگە ی ئێوە ی بۆ ئەمە نەداو، تەنانەت بۆمنیش لەو رۆژە دا بۆ ماوێەکی کەم رێگە ی دا، کە مەوداکە ی لەبەیانەکییەو بوو هەتا عەسر، بەلام ئێستا وەک سەردەمی پیشوو مەککە قەدەغە بۆتەو و بۆتەو بەبەست (حەرەم، کوشت و بپی تیا ناپەرەوایە).

جا با ئەوێ کە ئێستا لێرە یەو حازرەو بەدیارەوێەو بەگوێی خۆی ئەم فەرماشتانە لەخۆم دەبیسێ با رایان بگەینێ بەو کەسانە ی کە ئێستا لێرە نین!

جا گوترا بەئەبو شۆرەیح: ئە ی وەلامی عەمر چی بوو؟ فەرمووی: عەمریش گووتی: من ئەمە لەتق باشتەر دەزانم ئە ی ئەبو شۆرەیح! بەلام بەست (حەرەم) ی مەککە پەنای پیاوی یاخی و پەنای پیاوی خۆینرپۆزی هەلھاتوو هەروا پەنای کرێکاری دزیکاری را کردو نادات!.

باش ئاگادارین تانیستا لەم دەمە دا شارێکی بەرپۆز قەدەغە یە، کەوا بوو نەدرکی پاکو دەدەرێ و، نە دارو درەختی دادە پاچرێ و نە کوشتارو شەپو شۆپی تیا دا دەرکێ لەم حەلەو هەتا قیامەت ئەم شتانە ی تیا قەدەغە یە، وەنە نەچیری دەپەرەوینرێتەو، وەنە شتی دا کەوتووێ هەل دەگیرێتەو،

مه گەر بۆكەسى كە ناو و نيشانى مه لىدا بۆتەوهى كه خاوه نه كهى په ىدا بى و بىباته وه .

پىاوژىكى قورده يشيش (كه عه بباسى مامهى پىغه مبه ر بوو) گووتى: نهى پىغه مبه رى خودا! ته نىا گىاى سوپناك (انخى لى ده رچى، چونكه نه م گىاىه بۆ سووته مه نى ناوما ل و بۆ په ردووى سه رداره پاو بۆ سه رگرتنى سه رى گوپ به كارى دىخن، سه زه تىش (ﷺ) فه رمووى: (باشه ته نىا گىاى سوپناكى لى ده رچى).

باب بعث معاذ رضي الله عنه إلى اليمن ووصية الرسول (ﷺ)

٤٩٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَأَدْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ طَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلْيَلَوْ فَإِنْ هُمْ اطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ طَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَأَتَقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ.

(به شى ناردنى موعاژ (رضي الله عنه) بۆ يه مه ن و

ناموژگارى پىغه مبه ر (ﷺ) بۆى)

عه بدوللاى كوڤى عه بباس (رضي الله عنه) ده فه رمووى: پىغه مبه ر (ﷺ)

فه رمووى به موعاڤى كوڤى جه به ل له وكاتهى ناردى بۆ يه مه ن و پىي فه رمووى: تو ده گهى نه ته وه يه ك له خاوه ن نامه كان (اهل الكتاب) نه گه ر پىيان گه يشتى

بانگیان بکه بۆئووهی که شایه تی بدهن که تهنه یه که خوا هه یه و ناوی الله و هاوه لی نییه، وه موحه مه دیش پیغه مبه ری خوایه و وه نه گه ر گوێپایه لی تو بوون پێیان بلی که وا خوا ی که وره پێنج نوێژی فره ز کردوون له سه رتان له هه موو شه وو رۆژێکدا و دیسان نه گه ر گوێپایه لت بوون پێیان رابگه یه نه که وا خوا ی که وره زه کاتی له سه ر فره ز کردوون که له ده وله مه ندان وه رگرن و بیده ن به هه ژاران وه نه گه ر گوێپایه لت بوون وه خۆت ناگاداریه له برینی ماله چاکه کانی نه وان و وه خۆت بپاریزه له نزای سته م لیگراوا چونکه له نیوان نه وو خوا ی په روه ردگار هیچ په رده و حیجاب ه که نییه .

باب النية في العمل مع العدو

٤٩٦. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَجَعَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ فَدَنَا مِنَ الْمَدِينَةِ فَقَالَ إِنَّ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا وَلَا قَطَعْتُمْ وَادِيًا إِلَّا كَانُوا مَعَكُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ قَالَ وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ حَبَسَهُمُ الْعَذْرُ.

(بهشی / نیازو نییه ت له ره فتار له گه ل دوژمندا)

ئه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده گێڕێته وه که پیغه مبه ر (ﷺ) له جهنگی ته بووک گه پایه وه که نزیک که وته وه له شاری مه دینه فره مووی: ئیستا له مه دینه چهنده که سی هه ن، ئیوه له جهنگا چهنده شه و رۆیشتن و چهنده شیو و دۆلکتان بریوه نه وان له گه ل ئیوه ن له پاداشت و نه جردا هاویه شن، وه نه وان که له مه دینه ماون له بهر نه وه یه به هانه ی شه رعییان هه بووه بۆیه نه هاتن له گه لتاندا بۆ جهنگ.

باب ولایة المرأة

۴۹۷. عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ لَقَدْ نَفَعَنِي اللَّهُ بِكَلِمَةٍ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) أَيَّامَ الْجَمَلِ بَعْدَ مَا كِدْتُ أَنْ أَلْحَقَ بِأَصْحَابِ الْجَمَلِ فَأَقَاتِلَ مَعَهُمْ قَالَ لَمَّا بَلَغَ النَّبِيُّ اللَّهُ (ﷺ) أَنَّ أَهْلَ فَارِسَ قَدْ مَلَكُوا عَلَيْهِمْ بَنَتْ كِسْرَى قَالَ لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَوْ أَمَرَهُمْ امْرَأَةٌ.

(به‌شی / سهرداری بوونی نافرەتان)

ئەبى بەكرە فەرمووی: بەهۆی وشەیه‌كه‌وه كه‌له زارى پێغه‌مبەرى خوام (ﷺ) بیست سوودم پێ گەشت له‌كاتى روودانى شەرى جەمەل (هەرب الجەمەل) چونكه دوودل بووم له به‌شداری كردنم له‌م جەنگه، خەريك بووم له‌گەل خاتوو عائیشە بڕۆم له‌دژی عەلى و سوپاكەى بجەنگم ئەو وشەیه ئەوه‌بوو كه له‌وكاتهى پێغه‌مبەرى خوا (ﷺ) ناگادار بوو كه خەلكى ئێران كچی كیسرایان كرده سەرۆكى خۆیان، پێغه‌مبەر فەرمووی: هەر گەلى گەورەى و سەرۆكیان ب‌سپێنن بە‌نافرەتان سەر‌كه‌وتوو نابن.

باب قبور الأنبياء واليهود

۴۹۸. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) فِي مَرَضِهِ الَّذِي لَمْ يَقُمْ مِنْهُ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ قَالَتْ عَائِشَةُ لَوْ لَا ذَلِكَ لِأُبْرَزَ قَبْرُهُ خَشِيَ أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا.

(به‌شی / گۆرى پێغه‌مبەران و جووله‌كه)

عائیشە خان (رضي الله عنها) فەرمووی: پێغه‌مبەر (ﷺ) له‌و نه‌خۆشیهى كه كۆچى دوایى پێ كرد فەرمووی: نه‌فرینی خوا له جووله‌كه‌كان كه‌گۆرى پێغه‌مبەرانىیان ده‌كرده مزگەوت وه‌ عائیشە فەرمووی: ئەگەر له‌بەر ئەم شتە

نه بوايه گوی پتیه مبر (ﷺ) له زهوی بهر زده بږوه بی پرده ده بور
له ترسی نه وهی نه کریتته مزگوت و له جگه خوا داوای لی بکړی.

باب حدیث الشفاعة

٤٩٩. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ يَجْتَمِعُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُونَ لَوْ اسْتَشْفَعْنَا إِلَى رَبِّنَا فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ أَنْتَ أَبُو النَّاسِ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَاسْجَدَ لَكَ مَلَائِكَتُهُ وَعَلَّمَكَ أَسْمَاءَ كُلِّ شَيْءٍ فَاشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ ذَنْبَهُ فَيَسْتَحِي ائْتُوا نُوحًا فَإِنَّهُ أَوَّلُ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ سُؤَالَ رَبِّهِ مَا لَيْسَ لَهُ بِهِ عِلْمٌ فَيَسْتَحِي فَيَقُولُ ائْتُوا خَلِيلَ الرَّحْمَنِ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ ائْتُوا مُوسَى عَبْدًا كَلَّمَهُ اللَّهُ وَأَعْطَاهُ التَّوْرَةَ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ قَتْلَ النَّفْسِ بِغَيْرِ نَفْسٍ فَيَسْتَحِي مِنْ رَبِّهِ فَيَقُولُ ائْتُوا عِيسَى عَبْدَ اللَّهِ وَرَسُولَهُ وَكَلِمَةَ اللَّهِ وَرُوحَهُ فَيَقُولُ لَسْتُ هُنَاكُمْ ائْتُوا مُحَمَّدًا (ﷺ) عَبْدًا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَأْتُونِي فَأَنْطَلِقُ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ عَلَى رَبِّي فَيُؤَذِّنُ لِي فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يُقَالُ ارْفَعْ رَأْسَكَ وَسَلْ تُعْطَى وَقُلْ يُسْمَعُ وَاشْفَعْ تُشْفَعُ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَحْمَدُهُ بِتَحْمِيدِ يَعْلَمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ إِلَيْهِ فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي مِثْلَهُ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَعُودُ الرَّابِعَةَ فَأَقُولُ مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ وَوَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ، يَعْنِي قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى ﴿خَالِدِينَ﴾ فِيهَا ﴿﴾.

(به‌شی فەرھوودەیی تەکافەرکردن (الشفاعة)

ئەنەس (رضي الله عنه) لە پێغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوە دەفەرمووی:

بەواداران لە رۆژی قیامەتدا کۆدەبنەو دەلێن بۆ تەواو پاپانەو دەچن بۆلای باوکە ئادەم وە دەلێن بۆ باوکی هەموو خەلکی و خوای گەورە بە دەستی قودرەتی خۆی درووستی کردووی وە فریشتەکانی وایکرد کە کەنیزشت بۆ بەرن وە لە ناوەکانی هەموو شتێک فێری کردووی هاتووین داوا کارین کە شەفاعەتمان بۆیکە لەلای پەرورەدگار هەتا لە وجیگە ناخۆشەیی تێیدا داین رزگارمان بێت کە ئەویش پێیان دەلێت من شایانی ئەوکارە گەورە نیم وە باسی تاوانی خۆی دەکات و شەرم دایدەگرێ، بێژن بۆلای نوح چونکە ئەو یەکەم پێغەمبەر بوو خوای گەورە ناردوویەتی بۆ زەوی و خەلکی زەوی، ئەوانیش دەچن بۆلای نوح ئەویش دەلێ من شایانی ئەویارە گرانە نیم ئەویش باسی ئەو پرسیارەیی کرد کە لەخوای گەورەیی کردو زانیاری پێ نەبوو دەریارەیی وە شەرم دەکەم لە پەرورەدگارم بێژن بۆلای دۆستی خوا ئیبراھیم ئەویش پێیان دەلێت من شایانی نیم بێژن بۆلای موسا کە بەندەیکە گوفتاری لەگەڵ خوا کردووە وە تەوراتی پێ بەخشبووە ئەوانیش دەچن بۆلای موسا ئەویش باسی گوناھێ خۆی دەکات و کە یەکیکی کۆشتوو بەبێ ماف، شەرم لە پەرورەدگار دەکات دەفەرمووی بێژن بۆلای عیسا عەبدو بەندەو کە لیمەو روحی خوا ئەویش پێیان دەلێت لێرە شایانی ئەم کارە نیم شەرم دەکات لە پەرورەدگار بێژن بۆلای موحەمەد (ﷺ) کە بەندەیکە خوا لە گوناھێ پێشوو پاشی خوش بوو ئەوانیش دێن بۆلای من و منیش دەپۆم و داوای مۆلەت و ئیزنی شەفاعەت دەکەم لە خوا و ئینجا بانگەوازێک دەکری کە ئەو کاتەیی خوای گەورە دەبینم دەکەومە کەنیز و

نه و نه دهی خوا چه زیكات نزاو پاپانه وه ده که م ئینجا پیم ده لپن سهرت به رزکه وه و داوا بکه پیت ده دریت و بلی گویمان لیته و تکا بکه و تکات و هرگیراوه، ئینجا سهرم به رز ده که مه وه و سوپاسینکی خوا ده که م که فیری کردوم له پاشان تکا ده که م وه سنوورم بۆ داده نین بۆ چه ند کومه ل تکا بکه م وه ده یان به م بۆ به ههشت و له پاشان ده که پیم وه و خوای خۆم به وشپوه دیت و تکا و شه فاعهت بۆ که سانی ده که م که خوا مؤله تی داوم دیسان نه م کومه له ده به م بۆ به ههشت له پاشان بۆ جاری سییه م و بۆ جاری چواره م ئینجا ده لپم که س نه ماوه له ناگر ته نها نه وهی قورئان به ندی کردون وه هه تایي بۆ واجب بوون که فهرمووده ی خوایه که ده فهرمووی هه تاهه تایي ده مینیتته وه .

باب أي الذنب أعظم

۵۰۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدَاءً وَهُوَ خَلَقَكَ)) قُلْتُ: إِنَّ ذَلِكَ لَعَظِيمٌ، ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((وَأَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ تَخَافُ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ)). قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ)).

(بهشی / چ کونا هیک له هه مووان که ورتره)

عه بدوللای کوی مه سعود (رضي الله عنه) فهرمووی پرسیارم له پیغه مبهری خوا کرد (ﷺ) چ تاوانی له هه موویان که ورتره؟ فهرمووی: هاوه ل و شه ریک بۆ خوا بریار بدهی که دروستی کردوی وه وتم نه وه نۆر که وریه، له پاشان چی تر؟ فهرمووی: نه وه ش که منالی خۆت به دهستی خۆت بکوژی له ترسی نه وهی نه با دا خواردنت له گه ل بخوات، له پاشان وتم چیت، فهرمووی: داوین پیسی له گه ل ئافره تی دراوسیت بکه ی.

باب

٥٠١. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ وَشَتَمَنِي وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذَلِكَ فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّايَ فَرَزَعَمَ أَنِّي لَا أَقْدِرُ أَنْ أُعِيدَهُ كَمَا كَانَ وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّايَ فَقَوْلُهُ لِي وَلَدٌ فَسُبْحَانِي أَنْ أَتَّخِذَ صَاحِبَةً أَوْ وَلَدًا.

پیشانی

عبداللہ کی کوری عہد عباس (رضی اللہ عنہ) لے پیغمبر (ﷺ) دے گی پتہ وہ
 کہ دے فہرموئی خوی گہورہ دے فہرموئی: (توہی ئادہم بہ دردم دہ خہ نہ وہ
 وہ بڈیان نیہ کہ ئاوابکن و جوئیم پی دہ دہن وہ بڈیان نیہ ئاوا بکن،
 بہ لام کہ بہ دردم دہ خہ نہ وہ دہ لئین گویہ من توانم نیہ لہ پاش مردن
 زیندوویان بکہ مہ وہ و کو ئیستا وہ جوئین پیدانیشیان بؤمن ئوہ یہ هاوہ ل و
 هاوسہ رم بؤ بریار دہ دہن کہ من پاک و دورم لہم جؤرہ بریارانہی بی
 سہ رویہ ر.

باب دعوة كلهما خير

٥٠٢. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ: ((اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ)).

(بهشی / نزاو پارانه وه هه مووی باشه و خیره).

ئه نهس (رضي الله عنه) ده فەرمووی: پێغه مبه‌ر (ﷺ) زۆرجار ئەم نزایه‌ی ده‌کرد و ده‌یفەرموو: (اللهم آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقمنا عذاب النار). واتە: ئە‌ی خ‌وایه‌ پێمان ببه‌خشه‌ له‌ ده‌نیادا چاکه‌ وه‌ له‌ دوا‌روژیشدا چاکه‌ وه‌ له‌ سزای نا‌گر دوورمان ب‌خه‌ره‌وه‌.

باب الذي يتعفف

٥٠٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ التَّمْرَةُ وَالتُّمْرَتَانِ وَلَا اللَّقْمَةُ وَلَا اللَّقْمَتَانِ إِنَّمَا الْمِسْكِينُ الَّذِي يَتَعَفَّفُ، وَاقْرَءُوا إِن شِئْتُمْ يَعْني قَوْلُهُ ﴿لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا﴾)).

(بهشی / ئوکه‌سه‌ی خۆپاریزی و

پاک‌ی بکات له‌ سوال کردن و ده‌روژه).

ئه‌بو ه‌وریره‌ (رضي الله عنه) ده‌ فەرمووی: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فەرمووی هه‌ژار ئه‌وکه‌سه‌ نیه‌ که‌ به‌ سه‌ر خه‌لکیدا ده‌گه‌پێ ئەم ده‌رگا و ئه‌و ده‌رگا ده‌کات و له‌ ومال پاری و له‌ ومال دووپارو له‌ وێ ده‌نکه‌ خورمای و له‌ وێ دوو ده‌نکه‌ خورما و ده‌ده‌گرێ و سوال ده‌کات، به‌ لکو هه‌ژار ئه‌وکه‌سه‌ی که‌ نیه‌تی و شه‌رم ده‌کات داوا و سوال له‌ خه‌لکی بکات و به‌ که‌می خ‌وی رازییه‌ و خ‌وپاریزی ده‌کات له‌ ده‌روژه‌کردن وه‌ ئه‌گه‌ر حه‌زه‌ده‌که‌ن ئەم ئایه‌ته‌ بخویننه‌وه‌ ﴿لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا﴾. واتە: ئە‌و هه‌ژارانه‌ داوا نا‌که‌ن له‌ خه‌لکی به‌ زۆر شتی لێ ب‌سه‌ن روگیریان ب‌که‌ن ئە‌وانه‌ نه‌فس به‌رزن.

باب اليمين على المدعى عليه

۵۰۴. عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ امْرَأَتَيْنِ كَانَتَا تَخْرُجَانِ فِي بَيْتٍ أَوْ فِي الْحُجْرَةِ فَخَرَجَتْ إِحْدَاهُمَا وَقَدْ أَنْفَذَ يَأْشُقِي فِي كَفِّهَا فَادَّعَتْ عَلَى الْأُخْرَى فَرُفِعَ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ لَذَهَبَ دِمَاءُ قَوْمٍ وَأَمْوَالُهُمْ ذَكَرُوهَا بِاللَّهِ وَأَقْرَعُوا عَلَيْهَا ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا﴾ فَذَكَرُوهَا فَاعْتَرَفَتْ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيَمِينُ عَلَى الْمُدَّعَى عَلَيْهِ.

(به شی / سویند خواردن بۆ داوا لیکراو).

ئەبى مولىكه فهرموى: دووژن لەناو مالىكا يان لەناو هۆده يه كدا دريشه كارى ده كەن، يه كيكىيان بريندار ده بى و دريشه ي ده چيته ناو له پى ده ستي، داواى نه وه بوو كه ژنه كه ي تر وای لى كردوه داواكه يان برده لای عه بدوللاى كوپى عه بباس (رضي الله عنه) فهرموى پيغه مبه ر (ﷺ) ده فهرموى: (ئەگەر نه وخه لکه هه رچى داوا بکه ن پييان بدرى به بى پييشان دانى به لکه نه وا ده بى به تيکه و ليکه و هه رکه سه و بۆخوى و سه ره نجام گه لى مال و سامان کۆده که نه وه و گه لى خويى خه لکى به فيرو ده پوات، فهرموى نامۆژگارى ژنه گومان ليکراوه که بکه ن و خواى بخه نه وه ياد وه ئه م ئايه ته ي بۆ بخوينه وه ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا﴾ واته: که سى که به لىن و په يمان به خودا ده ده ن و سويند ده خۆن و له پاشان په يمانه که ده شکين و سويند هه کانيان نابه نه سه رو به به هاى دونيا ده يگۆرپنه وه) فهرموى که وایان کرد ژنه که پيى لىنا که نه و وای ليکړدوه وه عه بدوللاى كوپى عه بباس فهرموى پيغه مبه ر (ﷺ) فهرموى: له کاتى داوا و داواکريدا سويند ده درى به داوا لیکراو.

باب كتابه (ﷺ) إلى هرقل

٥٠٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ مِنْ فِيهِ إِلَى فِي قَالَ
 انْطَلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ فَبَيْنَا أَنَا
 بِالشَّامِ إِذْ جِيءَ بِكِتَابٍ مِنَ النَّبِيِّ (ﷺ) إِلَى هِرَقْلَ قَالَ وَكَانَ دَحْيَةُ الْكَلْبِيُّ
 جَاءَ بِهِ فَدَقَعَهُ إِلَى عَظِيمٍ بُصْرَى فَدَقَعَهُ عَظِيمٌ بُصْرَى إِلَى هِرَقْلَ فَقَالَ هِرَقْلُ
 مَهْئِنَا أَحَدٌ مِنْ قَوْمِ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالُوا نَعَمْ قَالَ (أَبُو
 سَفْيَانَ) فَدُعِيتُ فِي نَفَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلَى هِرَقْلَ فَأَجْلَسْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ
 فَقَالَ أَتَيْكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا مِنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقُلْتُ أَنَا
 فَأَجْلَسُونِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَاجْلَسُوا أَصْحَابِي خَلْفِي ثُمَّ دَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ قُلْ
 لَهُمْ إِنِّي سَأَلْتُ هَذَا عَنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَإِنْ كَذَّبَنِي فَكَذَّبُوهُ
 قَالَ أَبُو سَفْيَانَ وَإِنَّمِ اللَّهُ لَوَلَا أَنْ يُؤْثِرُوا عَلَيَّ الْكَذِبَ لَكَذَّبْتُ ثُمَّ قَالَ
 لَتَرْجُمَانِهِ سَلُّهُ كَيْفَ حَسِبُهُ فَيَكُفُّمُ قَالَ قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو حَسَبٍ قَالَ فَهَلْ كَانَ
 مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّبِعُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ
 قُلْتُ لَا قَالَ أَتَتَّبِعُهُ أَشْرَافُ النَّاسِ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ قُلْتُ بَلْ ضَعَفَاؤُهُمْ قَالَ
 يَزِيدُونَ أَوْ يَنْقُصُونَ قُلْتُ لَا بَلْ يَزِيدُونَ قَالَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ
 أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ سَخَطُهُ لَهُ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ
 قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قُلْتُ تَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالًا يُصِيبُ مِنَّا وَتُصِيبُ مِنْهُ
 قَالَ فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لَا وَتَحْنُ مِنْهُ فِي هَذِهِ ذِمَّةٌ لَا نَدْرِي مَا هُوَ صَانِعٌ فِيهَا
 قَالَ وَاللَّهِ مَا أَمَكَّنَنِي مِنْ كَلِمَةٍ أَدْخَلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا
 الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا ثُمَّ قَالَ هِرَقْلُ لَتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُ إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ حَسَبِهِ
 فَرَزَعْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو حَسَبٍ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي أَحْسَابِ قَوْمِهَا وَسَأَلْتُكَ
 هَلْ كَانَ فِي آبَائِهِ مَلِكٌ فَرَزَعْتَ أَنْ لَا فَقُلْتُ لَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ لَقُلْنَا رَجُلٌ

يَطْلُبُ مُلْكَ آبَائِهِ وَسَأَلْتُكَ عَنْ اتِّبَاعِهِ اضْعَافًاوَهُمْ أَمْ أَشْرَافُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ
ضَعُفَاوَهُمْ وَهُمْ اتِّبَاعُ الرُّسُلِ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ
يَقُولَ مَا قَالَ فَرَعَمْتُ أَنْ لَا فَعَرَفْتُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَدَعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ
يَذْهَبَ فَيَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ
فِيهِ سَخَطَةٌ لَهُ فَرَعَمْتُ أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ إِذَا خَالَطَتْ بِشَاشَتِهِ الْقُلُوبُ
وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَرَعَمْتُ أَنَّهُمْ يُزِيدُونَ وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى
يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَاتَلْتُمُوهُ فَرَعَمْتُ أَنَّكُمْ قَاتَلْتُمُوهُ فَتَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَكُمْ
سَجَالًا يَنَالُ مِنْكُمْ وَتَنَالُونَ مِنْهُ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْتَلَى ثُمَّ تَكُونُ لَهُمُ الْعَاقِبَةُ
وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَرَعَمْتُ أَنَّهُ لَا يَغْدِرُ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْدِرُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ
أَحَدٌ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ فَرَعَمْتُ أَنْ لَا فَقُلْنَا لَوْ كَانَ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ
قُلْتُ رَجُلٌ ائْتَمَّ بِقَوْلِ قَيْلٍ قَبْلَهُ قَالَ ثُمَّ قَالَ بِمِ يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَا مَرْئِي بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ وَالصَّلَاةِ وَالْعَقَابِ قَالَ هِرْقَلُ إِنْ يَكُ مَا تَقُولُ فِيهِ حَقًّا فَإِنَّهُ نَبِيٌّ وَقَدْ
كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ وَلَمْ أَكُ أَظُنُّهُ مِنْكُمْ وَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي أَخْلَصُ إِلَيْهِ
لَأَحْبَبْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَفَسَلْتُ عَنْ قَدَمَيْهِ وَلِيَبْلُغُنَّ مُلْكُهُ مَا تَحْتَ
قَدَمَيْهِ هَاتَيْنِ قَالَ ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرْقَلِ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ
اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمَ تَسْلِمَ وَأَسْلِمَ يُؤْتِكَ اللَّهُ
أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَ ﴿يَتَاهَلُ الْكِتَابِ
تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَامٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ-
شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا
بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ٦٤) فَلَمَّا فَرَّغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ ارْتَفَعَتْ

الْأَصْنَواتُ عِنْدَهُ وَكَثُرَ اللَّغَطُ وَأَمَرَ بِنَا فَأَخْرَجَنَا قَالَ أَبُو سُفْيَانٍ فَقُلْتُ
لِأَصْحَابِي حِينَ خَرَجْنَا لَقَدْ أَمَرَ ابْنُ أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ لَيَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي
الْأَصْفَرِ فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا بِأَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَيُظْهِرُ
حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ قَالَ الزُّمَرِيُّ قَدَعَا هِرَقْلُ عُظَمَاءَ الرُّومِ فَجَمَعَهُمْ
فِي دَارٍ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الرُّومِ هَلْ لَكُمْ فِي الْفَلَاحِ وَالرُّشْدِ آخِرَ الْأَبَدِ وَأَنْ يَثْبُتَ
لَكُمْ مُلْكُكُمْ قَالَ فَحَاصُوا حَيْصَةَ حُمُرِ الْوَحْشِ إِلَى الْأَبْوَابِ فَوَجَدُوهَا قَدْ
غُلِّقَتْ فَقَالَ عَلِيٌّ بِهِمْ قَدَعَا بِهِمْ فَقَالَ إِنِّي إِنَّمَا اخْتَبَرْتُ شِدَّتَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ
فَقَدْ رَأَيْتُ مِنْكُمْ الَّذِي أَحْبَبْتُ فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ.

(به‌شی / نامه‌ی پیغهمبه‌ری خوا بو هیره‌قل پاشای روم).

عەبدوللای کورپی عەبباس (رضی الله عنه) فەرمووی: ئەبو سوڤیان بە زمانی
خۆی بۆی گێڕامەووە گووتی: لە کاتی رێکەوتن (هەولج) ی حودەییییەدا
کە لە نێوان من و پیغەمبەردا کرابوو، چووم بۆ شام لە وکاتەدا کە من لە شام
بووم، لە کۆتایی سالی شەشەمی کۆچیدا، دیحییە ی کەلی نامە یەکی هێنا
لە پیغەمبەرەووە (ﷺ) نووسرابوو بۆ قەیسەری رۆم کە هەرقلە، دیحییە
کاغەزە کە ی پیغەمبەر (ﷺ) دەداتە دەست سەرداری بوهررا، سەرداری
بوهرراش دەیداتە دەستی هیره‌قل خۆی، جا کاتی نامە کە ی پیغەمبەری پێ
دەگا، دەلی: ئادە ی بگەڕێن بزانن لێرەدا کە سێ هەیه کە لە هۆزی ئەم پیاو
بێ کە ئەم کاغەزە ی بۆ من نووسیوە و خۆی بە پیغەمبەر دەزانێ؟ دەلێن:
بەلی، ئەبو سوڤیان گووتی: جامن و چەند کە سێکی تری قوڕەیشییان بانگ
کرد، کە دەوری سی کەس دەبووین، بردینیان تا چوونە لای هیرقل لە
قودس، لە بەر دەمیایا دایان نیشاندین قەیسەر لە سەر تەختی پاشایی
دانیشتبوو، تاجی لە سەرا بوو، گەورە گەورە ی پۆم و پەتریق و قەشە و راهیبی

نۆدی له ده ورا بوو، گووتی: کامتان به خزمایه تی بهم پیاوه که گوايه خۆی به
پیتغه مبه ر ده زانی نزیکتره؟

گوئی گوتم: من، ئیتر منیان له بهردهم خۆیدا دانیشان و هاوړنگانمیان
له پشتمه وه دانیشان، ئینجا زمان زان (ته رجمان) ده که ی خۆی بانگ کردو
گووتی: پټیان بلئ نه و! من لهم پیاوه پرسپار ده که م و هه وائی نه و پیاوه ی
لی ده پرسم که ده لئ من پیتغه مبه رم جا نه گه ر نه م له و باره یه وه به درؤ
وه لامی منی دایه وه ئیوه به درؤی بڅه نه وه..

نه بو سوفیان گووتی: به خوا له بهر نه وه نه بوايه که پټم شهرم بوو درؤم لی
دهر که وی، نه گینا نه و رۆژه درؤم ده کردو قه یسهرم چه واشه ده کرد له باره ی
هه وائی پیتغه مبه ره وه، چونکه نه و سه رده مه من و حه زره ت هاودا وای یه کتری
بووین، ئینجا هیرقل به زیانزانه که ی گوتم: لیی بیرسه: بنچه و ره سه نی
له ناوتانا چۆنه، خانه دانه یان نا؟ گوتم: تا بلئیت خانه دان و وه جا خزاده یه،
گوئی: ئایا له ناو باوو باپیریا پادشایان تیا هه لکه وتوه؟ گوتم: نه خیر، گوئی:
باشه نه م پیاوه له پیش نه وده دا که بلئ من پیتغه مبه رم درؤتان لی دیوه؟ گوتم:
نه، گوئی باشه نه وانه ی که په یپه وی ده که ن و ده چنه سه ر ئایینی نه و
له خانه دانه کانی خه لکن یا له لاوازه کان و و بی نه واکانیان؟ گوتم: نه، هه ر له
هه ژارو لازه بوونه کانیان په یپه وی ده که ن، گوئی: به ره به ره رۆر ده بن یا که م
ده که ن؟ گوتم: نه خیر، به لکو رۆژ به رۆژ رۆر ده بن، گوئی: باشه که س هه یه
له وانه ی که ده چنه سه ر نه و ئایینه له پاشا لیی بیزاریبی و پاشگه ز ببیته وه و
وه رگه پئ و وازی لی بیتی؟ گوتم: نه، گوئی: نه ی شه پو شپو جه ننگتان
له گه لدا کردوه؟ گوتم: به لئ، گوئی: شه پکردن و جه نگینتان له گه لیا چۆنه؟
گوتم: تانیستا جه نگ له ننیوانی ئیمه و نه ودا دووبه ختی بووه، به توره و به سه ره

بووه، جاريوا ههيه نهو زال دهبي به سهر ئيمه داو جاري واش ههيه ئيمه زال دهبين به سهر نهو دا، گوتي: باشه، نهى پهيمان دهشكيني يان نا؟ گوم: تائيسنا نه پشكاندووه، به لام ئيستاكه پهيمانتيكمان له نتيواندا ههيه، رنكه وتووين له سهر شه پنه كردن، بۆ ماوه يه كي ناوېرلو، جا نازانين ده بيا ته سهر يا نا.

نهو سوفيان گوتي: به خودا ته نيا نهو وشه يه نهبي مه وداي تری نه دام، كه تيجينيكي تي چينم و نهنگي له پيغه مبه ر بگرم، گوتي: نهى باشه كه سي تر له پيش نه مه وه قسه ي واي كردووه له ناوتانا؟ گوم: نه، نهجا به زويانزانه كه ي خويي گوت: پتي بلي: كه من ليم پرسيت له لايه ني بنه چه و ره سه ني نهو پياوه وه، تق وه لامت دا يه وه گوت: كه هه تا بلي خانهدان و وه جاخزاده يه له ناومانا، نهو هيش ئاداب و نه ريتي هه موو پيغه مبه ري بووه، هه موويان وانه، هه موو كاتي خوا كه سيكي خانهدان و وه جاخزاده ي هه لېزاردووه و كردوويه تي به پيغه مبه رو ناردوويه تي بۆ سهر هۆزه كه ي خوي، ليشم پرسيت كه ئايا باوو باپيري نهو پياوه شايان تيا بووه يانا، تق گوت نه، منيش له دلي خو ما گوم: نه گه ر له باوك و باپيريا پادشا ببوايه ده مگوت پياويكه داواي مولك و دهوله تي باوك و باپيري ده كاته وه، پرسيا ريشم ليت كرد ئايا په يره واني نهو پياوه ره شه خه لك و كومه له ي مسكينه كانن، يا ناغاو به گزاده كانن، نهو بوو تق گوت لازه بوون و مسكينه كان په يره وي ده كه ن، له راستيدا هه ميشه زۆريه ي په يره واني هه موو پيغه مبه ري نهو جوړه كه سانه ن. ليشم پرسى ئايا له پيش نهو دا كه بلي من پيغه مبه رم درۆتان لي دييوو، تق گوت نه، منيش گوم: چون دهبي له گه ل خه لكا درۆ نه كا، به لام له پاشا بچي درۆ له گه ل خودا بكا، شتي وا نابي، من له تقوم پرسى ئايا كه سي هه يه

له شوینک و توانی، که بچیته سهر دینه که ی و که شاره زایی لی په یدا کرد وازی لی بینئ و به دلی نه بی؟ تق گوت نه، له راستیدا هرکاتی دل که خوشیی باوه پو نیمان بچیژی و تام و چیژی لی وهریگری نیتر هتا هتا په نه و فینکی باوه په له و دلۀ نارامه دهرناچی و دهر بن به گول و بولبول! من له تقوم پرسى نایا په پره وانی نه و له زورترین یا له که مین؟ تق گوت قادی زورت دهر بن! هه موو نایین و بیرو باوه پړکی درووست ناوایه، هر له زیاد بوونه هتا له نه نجاما سرده گری و ته و او دهر بی، من له تقوم پرسى نایا شه پو شپو جه ننگتان له که لدا کردوه، تق گوت جه ننگ و شهرمان له که لدا کردوه و تانیستا جه نگی نیوانمان دو به ختی بووه، جاری نه و ده بیاته ووه جاری نیچه ده بیه پنه ووه، له راستیدا نه مه ره و شتی هه موو پیغه مبه ری بووه، له سره تاوه تاقی ده کرینه ووه دو چاری سهراسی و نیش و نازار دهر بن، به لام له نه نجامدا نه وان سرده که ون، که خوره لهات به ره به ره سوپای زور ستم و ناهه قی ناوده کرینه ژیری و گولوله ی ده که ویته لیژی، من له تقوم پرسى نایا په یمان ده شکینئ یان نا؟ تق گوت: خاوه ن په یمانه و په یمان ناشکینئ، نه مه ش شیوه ره فکاری گشت پیغه مبه رانه، پیغه مبه ران (سلاوی خویان لی بی) قهت په یمان ناشکینن و به لئین ده به نه سهر، من له تقوم پرسى نایا که سیکی تر له پیش نه مدا نه م داوایه ی نه وی کردوه له ناوتاناو گوتوویه تی من پیغه مبه رم، تق گوت نه، منیش له دلی خوما گوتم نه که ر که سیکی تر له پیش نه مدا نه م قسه یه ی بگووتایه ده مگوت: نه م پیاووش لاسایی نه و قسه کونه یه ده کاته وه !!

نه بو سوفیان گووتی: نه نجا هیر قه ل گوتم: فه رمانتان به چی پی ده کاو ده لی چی بکه ن و چی مه که ن؟ گوتم: پیمان ده لی: نویژ بکه ن، زه کات بده ن، خزم دوست بن و بۆ خزم باش بن و مافی خزمایه تی به جی بیتن، ده ست پاک

بن، داوینپاک بن، دهمو دلپاک بن، بهندهیی ساغ بهس بق خودای گه وره
بگن، هیچ شتی نه کهین بهماوهل بق خودا، واز له وبت و خودا درو بیانه بهینن
که باوک و باپیرمان له گزنا ده یانپه رستن.

هیرقل گوتی: نه می تق ده یلایت له باره ی نه و پیاوه وه نه گه راست و
دروست بی و ناوایی نه وه پیغه مبه ره، من ده مزانی که نه م پیغه مبه ره
به زوویی پیدا ده بی و دی، به لام نه مده زانی که له ئیوه یه نه ی کومه لی
عه رب! بهش به حالی خوم نه گه ر بزانه قووتار ده بم و ده گمه لای حه ز
ده که م بچم بق خزمه تی، نه گه ر له لای ده بووم قاچه کانیم ده شورد، به خودا
قه له مپرو و ده سته لاتنی نه و ده گاته نه م شوین پایانه ی منیش، وه خاکی
به یتولمه قدیس و هه موو ولاتی شام و روم داگیر ده کا.

نه بو سوفیان گوتی: له پاشا داوای نامه که ی پیغه مبه ری کردو خویندییه وه،
ناوه پوک که که ی نه مه بوو، به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان، له
موحه ممه ده وه که بهنده ی خودایه، که پیغه مبه ری خودایه، بۆلای هیرقلی
مه زنی روم، سلوو دروود له په پره وانی رنگه ی راستی، سلوو له راستی
خوازان! له پاش نه مه من داوات لی ده که م که نیسلام ببیت، نیسلام ببه
له هه ردو جیهاندا سه لامه ت ده ببیت، نیسلام ببه خودا له باتی جاری دوو جار
پاداشتت ده داتتی، چونکه هه موو خاوه ن نامه یه کی نۆیی موسلمان دوو
پاداشتی بق هه یه، سه ره پای نه وه یش که ده بی به مامقستای نیشاندهری خیر
بق هه موو ده ست و په یوه نده که ی خۆت و ده بی به سه ره مشق بۆیان، نه گه ر
سه ریپچیش ده که ی و گه ر دنکه چی نا که ی بق نیسلام نه وه بزانه که هه م تۆبال
و گونا هه ی خۆت و هه م تۆبال و گونا هه ی مسکین و وه زیره کانیش له نه سستی
تۆیه چونکه نه وان ژیرده سستی تۆن و چاویان له ده می تۆیه.

مهروه ما داوات لی ده کهم به هوی نه م نایه ته شه وه که ده فرموی:

﴿يَا هَلْ الْكِتَابَ تَمَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا

نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا

أَشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ (آل عمران: ۶۴) واته: نهی نه هلی کیتاب!

نهی خاوه ن نامه کان! نهی کومه لی که خودا نامه ی خوی به هوی پیغه مبه ری له پیغه مبه ره کانی خوی وه بق ناردون! ورن بوسه ره وهرگر تنی تاقه فرموده یی، که بق نیتمه و بونیوه یه کسانه و چون یه که به بی جیاوازی، که بریتیه له نیازپاکی و ساخی له گه ل خودا وه نه م مه به سته ش به م چن یاسایه دیته جی، یه که م عیبادت و په رستن و خودا په رستی بۆ که سی تر نه که ین بق خودای گه وره نه بی، دووه م هاوه ل و کوپو کچ و باوک و دایک و که سووکاری بق برپار نه ده ین، سییهم له ناو خۆمانا یه کتری نه که ین به خوداو وه ک خودا بیکه ین به خاوه ن فرمان و شت حه لال و حه پام بکا بۆمان، به بی وهرگر تنی فرمان له خودا وه، جا نه گه ر نه و خاوه ن نامانه پشتییان له م په ندو نامۆژگاری و فرمانیشته راست و دروسته و روپیچی یان له یه کتایی په رستی کرد، نه و ت نهی پیغه مبه ر! هم خۆت هم په پره وه کانت پییان بلین: حق دیاره ناشکرایه و به لکه نه ویسته، که نیوه قه بوولی نا که ن نه و ناگادارین و به شایه ت بن نیتمه فرمان به رداری خوداین و موسلمانین.

نه بو سوفیان کوتی: که هیرقه ل له خویندنه وه ی نامه که بۆوه، له ده وری بوو به زله زل و قاووقیز، نیتر ده ستوور درا نیتمه کراینه ده ره وه، که چوپینه ده ره وه به هاوړپیکانی خۆم کوت: به پاستی خۆ کاری کوړه که ی نه بو که بشه گه وره بوو، خۆ نه وه تا شای رۆمیش لی دی ده ترسی، (نه بو که بشه باوکی

شیری پٽغه مبه ره، میړدی حه لیمه یه که دایه نی حه زره ت بووه) ئیتر هر له وکاته وه من ده مزانی که کاروباری پٽغه مبه ر (ﷺ) سرده که وی و گومانم له وده نه بوو، تا ئو رڼه ی خودا کردمى به موسلمان و چووه سر ئایینی ئیسلام.

(لټره دا قسه ی نه بوسوفیان ته واو، زوهری (که راوی فهرمووده که یه) ده فهرمووی: نه مجا هیره قل که وره پیاوه کانی ولاتی رڼم بانگ ده کاو له کړشکټکی خړیا له حیمس کړیان ده کاته وه و فهرمان ده کا ده رگاگانییان هه موو داخست، خړی چووه جټیه کی به رزو پټی گووتن: نه ی کومه له ی رڼم! نه گهر ده تانه وی سر به رزو سهر فرازین هه تا هه تایه، وه مولک و ده وله تیشتان به رده وام بی و بڼ بمټنی وهرن زوکه ن موسلمان بڼ، که هیره قل وای وت نه وات هه موو وه که ره کټوی شله ژان و به رو ده رگاگان هه لیان تیزان که بچن هیره قل بکوژن، که چوون ده رگاگان گشت داخرا بوون، هیره قل که چاوی که وت به هه لسه له میټنه وه که یان و نا ئومید بوو له ئیسلام بوونییان گووتی: بیان نه یننه وه بڼ لای خڼم، که که پانه وه پټی گووتن: نه وه من که نه و قسه یه م به ئیوه گوت تاقیم کردنه وه، ویستم بزانه تاج راده یی ئایینی خوتان به توندی گرتوه، باش بوو هه لوټیسته که تانم به دل بوو، ئیتر نه وانیش کوپنووشی به گه وره زانینیان بڼ بردو گله بیان لټی نه ما.

باب كتابه (ﷺ) الى كسرى

۵۰۶. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) بَعَثَ بِكِتَابِهِ إِلَى كِسْرَى مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُذَافَةَ السَّهْمِيِّ وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ، إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَزَّقَهُ فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ يُمَزَّقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ.

(به‌شسی / نامه‌ناردنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بو کیسرای فارس)

عبداللای کوری عه‌بباس (رضی الله عنه) ده‌گپ‌یت‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نامه‌ی به عه‌بدوللای کوری حوذافه‌ی سوه‌می نارد وه فه‌رمانی پیکرد بیداته ده‌ست گه‌وره‌ی به‌حره‌ین وه نه‌ویش له‌لای خویه‌وه بیداته کیسرای پادشای فارس که کیسراش نامه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری خوای خوینده‌وه پارچه پارچه‌ی کرد، ئیبن موسه‌یب ده‌فه‌رمووی: وا تیگه‌یشتم فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) دو‌عای لی کرد که مولک و ده‌سته‌لاتی پارچه‌پارچه ببیت.

باب إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ

۵۰۷. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَنَسًا فِي زَمَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ تَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ نَعَمْ هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ بِالظُّهْرِ ضَوْءَ لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ وَهَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ضَوْءَ لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَذْنٌ مُؤَدَّنٌ تَتَّبِعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ فَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَعْبُدُ غَيْرَ اللَّهِ مِنَ الْأَصْنَامِ وَالْأَنْصَابِ إِلَّا يَتَسَاقُطُونَ فِي النَّارِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ بَرٌّ أَوْ فَاجِرٌ وَغُيِّرَتْ أَهْلُ الْكِتَابِ فَيُدْعَى

الْيَهُودُ فَيَقَالُ لَهُمْ مَنْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا كُنَّا نَعْبُدُ عَزِيزًا ابْنَ اللَّهِ يُقَالُ لَهُمْ كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ فَمَاذَا تَبْغُونَ فَقَالُوا عَطِشْنَا رَيْنًا فَاسْقِنَا فَيُشَارُ أَلَا لَا تَرِدُونَ فَيُحْشَرُونَ إِلَى النَّارِ كَأَنَّهُمْ سَرَابٌ يَخْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ ثُمَّ يُدْعَى النَّصَارَى وَيُقَالُ لَهُمْ مَنْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ قَالُوا كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ اللَّهِ فَيَقَالُ لَهُمْ كَذَبْتُمْ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ فَمَاذَا تَبْغُونَ فَكَذَلِكَ مِثْلَ الْأَوَّلِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ أَتَاهُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ فِي أَدْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا فَيَقَالُ مَاذَا تَنْتَظِرُونَ؟ تَتَّبِعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ قَالُوا فَارَقْنَا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا عَلَى أَفْقَرٍ مَا كُنَّا إِلَيْهِمْ وَلَمْ نُصَاحِبِهِمْ وَنَحْنُ نَنْتَظِرُ رَيْنًا الَّذِي كُنَّا نَعْبُدُ فَيَقُولُ أَنَا رَيْكُمْ فَيَقُولُونَ لَا نُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

(به‌شی / نایه‌تی اِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ)

ئەبو سەعیدی خەدری (رضی اللہ عنہ) فەرمووی: چەند کەسێ عەرزی پێغەمبەریان کرد: ئەو پێغەمبەری خودا! ئایا لەڕۆژی لەقیامەتدا خودای خۆمان دەبینین؟ فەرمووی: بەئێ دەبینن، لەپاشدا فەرمووی: ئایا بەڕۆژی نیوەڕۆ ئاسمان سامال بێ و یەک دەنگ هەوری پێو نەبێ، لەدیتنی خۆدا هیچ ئەرکی، زەحمەتی، دەبینن، یاخود ئایا شەوی چوار دەی مانگ کە ئاسمان سایەقەیی ساف بێ هیچ هەوری نەبێ، بۆ چاوپێکەوتنی مانگ هیچ ئەرکی دەکێشن؟ گوتیان نەخێر؟ ئەو پێغەمبەری خودا؟! فەرمووی: (دەو بەبێ ئەرك و کێشەو بەرە، وەك چۆن ئەم دووانە لەم دوو کاتەدا بەئاسانی و باشی دەبینن ئاوەهاش لەڕۆژی دواڕۆژدا بەچاوی سەر، بەخۆشی و بەئاسانی، خودای خۆتان دەبینن کە خودایەکی پێڕۆز و گەورەیه، کاتیەک کە قیامت بوو، بانگکەری بانگەواز دەکات: هەموو میلەتی لەجیهاندا چی پەرستووه با

شوینى نه وه بکهوئ، ئیتر نه وانهی که بت و نه و جوره شتانهیان په رستوه و غهیری خودایان په رستوه و په یگری دارین و بهردینیان کردوه به خوداو په رستویانه، هه موو ده که ونه ناو د ژزه خه وه، هه تا ده میتیته وه نه وانهی که خودایان په رستوه، له چاک و له خراب و له پاشماوهی خاوه ن نامه کان.

نه و جا بانگی جووله که ده کړئ و پتیان ده گوتړت: ئیوه چیتان ده په رست؟ ده لئین: عوزهیری کوپی خودامان ده په رست، پتیان ده لئین: درق ده که ن خودا نه هاوسه ری بووه و نه مندال، دهی چیتان دهوئ؟ ده لئین: خودایه تینومانه ناومان بدهوئ، بیخوینه وه، پتیان ده فهرموون بچن بقو نه وپوه ناو بخونه وه، جا به ره و ناگر خریان ده که نه وه و دهیان ته پیننه ناوی، ناگره که له دووره وه ده لئیی به رده تراویله که یه، له بهر نه وه له وان وایه که نه وه ناوه، به لام ناو نییه، ناگری سووره، بلتسه و نیله نیل و کلپه کلپی له که ل خویدا شه پ ده کات، ئیتر هه موویان ده که ونه ناوی.

نه و جا بانگی فه له کان ده که ن و پتیان ده لئین: ئیوه چیتان ده په رست؟ ده لئین: مه سیحی کوپی خودامان ده په رست، پتیان ده فهرموون: درق ده که ن، خودا نه هاوسه ری هه یه و نه مندال، وه که له قورئاندا فهرموویه تی: ﴿وَأَنَّهُ تَعَلَّى جَذْرُنَا مَا أَحْتَذَّ صَرْجَةً وَلَا وَلَدًا﴾ سووره تی جن ۳/۷۲، دهی چیتان دهوئ؟ ده لئین: نهی په روه ردگاری ئیمه! تینوومانه، ناومان پی بده هه تا بیخوینه وه، پتیان ده لئین: بهرین بوته وپوه، لهوئ ناو بخونه وه، نه و جا مؤلیان ده دهن، به ره و د ژزه خ، ناگره که له لای نه وانه وه که ته ماشای ده که ن ده لئیی به رده خوئییه، چقن به رده خوئی له سارادا، له دووره وه له قرچه ی گهرمادا، له ده ریای

ئاو دەكات، لەلای ئەوانەوه ئاگرەكە ئاوه، وەك شەپۆلە ئاوی ئۆدوا بوو،
بۆنەسەكەى لە گەل كۆپەى خۆیدا كۆلەكە دەدا!!

جا ئەوانیش ديسان دەتەپێننە ئاو ئاگر، هەتا تەنیا ئەوانە دەمپێننەوه كە
هەر خودای گەورەیان پەرستووه، بەچاك و خراپیانەوه، ئەوجا پەرورەردگارى
هەردوو جیهان (كە پاك و پیرۆزە و بى خەوش و بى گەردەوگەورەيه) لەسەر
شيۆهەى دى بۆلايان، كە نزىكترین شيۆهەيه، لەو شيۆهەى كە لەقورئانى پیرۆز
لەسەر زمانى موحمەد بۆيان باسكراوه، پێيان دەفەرمووى: ئەوه
چاوه‌پوانى چى دەكەن؟ ئەوەتانی هەموو میلەتەى لەجیهاندا چى پەرستووه،
ئێستا شوپى ئەوه كەوتووه، جا دەلێن: ئەى خودایە؟ خۆت ئاگات لێیه كە
ئێمە لەجیهاندا لەبەر خاترى رەزای تۆ دەستمان لە كەسوكارى خۆمان و
لەئازیزانى خۆمان و لە خەلكەكانى تریش هەلگرتبوو، وەو هاوڕێیه‌تیمان
نەدەكردن لەو پێناوه‌دا، لەكاتێكدا كە زۆر كارمان پێیيان هەبوو، كەوابوو
فریامان كەوه لم سەخڵەتەیه رزگارمان بكە، خوداش دەفەرمووى: من خودای
ئێوه‌م، دەلێن: پەنا دەگرین بەخودا لەتۆ، ئێمە هیچ هاوبەش پەیدا ناكەین
بۆخودای خۆمان) (دووچار یان سى جار ئەم گفتوگۆیه دووبارە دەكەنەوه).

باب اثم كثير القول

۵۰۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ((كُنِيَ بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَحْدُثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ))

(به شی / گونااهی زور له قسه کردن)

نه بو هوره یره (رضی الله عنه) فرمودی: پیغمبر می خردا (ﷺ) فرمودی به سه بو مرقه له گوناهاو تاوان که هرچی گوئی لی بیت بیگریته وهو باسی بکات.

باب الحشر، وأول الكاسين في الموقف

۵۰۹. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى حُفَاةَ عُرَاةٍ غُرُلًا ثُمَّ قَرَأَ: ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ الْآيَاتِ - ثُمَّ قَالَ أَلَا وَإِنَّ أَوَّلَ الْخَلْقِ يُكْسَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِبْرَاهِيمُ أَلَا وَإِنَّهُ يُجَاءُ بِرِجَالٍ مِنْ أُمَّتِي فَيُؤْخَذُ بِهِمْ ذَاتَ الشَّمَالِ فَأَقُولُ يَا رَبِّ أَصِحَابِي فَيُقَالُ إِنَّكَ لَا تَذَرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ فَيُقَالُ إِنَّ هَؤُلَاءِ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ مِنْذُ فَارَقْتَهُمْ.

(به شی / چه شرویه کهم که سی که پوشته ده کری)

له قیامه تدا)

عبداللای کوپی عه عباس (رضی الله عنه) ده فرمودی: پیغمبر می خردا (ﷺ) وتاری ده دا فرمودی: نهی خه لکینه نئوه کو ده کرینه وه و چه شر

ده کړين بولای خوی گه وره به سرکړتی و به رووتی و به سوننه نه کړوی و
 به پخواوسی له پاشان نه م ټابه ته ی خوینده وه: ﴿کَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ
 نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾.

واته: (هر وړه کړو چوڼ له سره تاوه دروستان کړد وک نه وسای خوی
 لیده که یڼه وه جا نه وه په یمان و به لینی نیمه یه بیگومان نیمه نه و کاره
 نه دجام ده ددین) له پاشان به کمی نه وه ی خوا پوښته ی ده کات، له روزی
 قیامت نیراهیم پیغه مبر (علیه السلام) وه چنه د خه لکانی له نوممته ی من
 دین به رو لای چه پ ده یان به ن بول ناگری دوزخ، منیش ده لیم نه ی
 په رو دگارم نه و اوه ل و نوممته ی منن، وه پیم ده لین تو نازانی نه وانه
 له پاش تو چیان داهینایه جا منیش وکو به نده ی صالح (عیسای کوپی
 مه ریم) ده لیم: ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ
 الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ﴾.

واته: من به شایه د بووم به سریانه وه هه تا له ناویاندا بووم نینجا که منت
 فراندو گیانت کیشام نیر نه وه خرت چاودپرو ناگادار بوویت لیان و هه رتوش
 شایه نی به سر هه موشتیکدا.

نینجا ده لین نه وانه له هه لکه پاره کانه له وکاته ی تو له ناویان نه مای پشتیان
 هه لکړدو وازیان له ټایین هینا.

باب وعنده مفاتيح الغيب

۵۱۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ {مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ} خَمْسٌ ﴿۱﴾ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَآذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿۲﴾ .

(به‌شی / له‌لای خواجه کللی شته شاراوہ‌کان)

عہ بدوللای کوپی عومہر (رضی اللہ عنہما) دہ گپرتتہ وہ کہ پیٹھ مہری خوا
(علیہ السلام) فہرموی: (کللی شته شاراوہ‌کان (الغیب) پینجن (رافہی ثایہ تہ کہ
بہم جوردیہ بہ پاستی ہرخوا خوی زانیاری بہ ریابوونی رؤی قیامت
دہ زانیٹ و بارانیٹ ٹو دہ بارینیٹ وہ ہیچ کہ س نازنیٹ سبہی چی بہ سہر
دیت و چی دہ ست دہ کہ ویت لہ بہرہ می ماددی دونیای وہ ہیچ کہ سیش
نازانی لہ سہر چ زہویہ ک دہ مرئی و کوتایی بہ ژیانی دیت بہ پاستی خوا بہ ہہ موو
شتیک زانیہ و ناگادارہ).

باب قیام الساعة

۵۱۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا فَإِذَا رَأَاهَا النَّاسُ آمَنَ مَنْ عَلَيْهَا فَذَٰكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ.

(به‌شی / هه‌لسانی قیامه‌ت)

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (قیامه‌ت هه‌لئاستی هه‌تا خۆر له‌خۆڕئاوا هه‌لدی‌ت له‌وکاته‌دا که‌خه‌ک بینیان ئه‌وه‌ی له‌سه‌رزه‌وی بی‌ت ئیمان و بپوا دینن ئه‌وجا له‌وکاته‌دا که‌تۆبه‌و ئیمان و بپوا سوودی نابێت ئه‌گه‌ر له‌پیش ئه‌و رۆژه ئیمان و بپوای نه‌هێنابی.

باب

﴿وَعَاخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ﴾

۵۱۲. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَنَا (أَتَانِي اللَّيْلَةُ أَتِيَانِ فَأَتَبَعَتَانِي فَأَنْتَهَيْتُنِي إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ بِلَبَنِ ذَهَبٍ وَلَبَنِ فِضَّةٍ فَتَلَقَانَا رِجَالٌ شَطْرَ مَنْ خَلَقَهُمْ كَأَحْسَنِ مَا أَنْتَ رَأَى وَشَطْرَ كَأَقْبَحِ مَا أَنْتَ رَأَى قَالَ لَهُمْ أَذْهَبُوا فَقَعُوا فِي ذَلِكَ النَّهْرِ فَوَقَعُوا فِيهِ ثُمَّ رَجَعُوا إِلَيْنَا قَدْ ذَهَبَ ذَلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ فَصَارُوا فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ قَالَا لِي هَذِهِ جَنَّةُ عَدْنٍ وَهَذَاكَ مَنَزْلُكَ قَالَا أَمَّا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَانُوا شَطْرَ مِنْهُمْ حَسَنٌ وَشَطْرَ مِنْهُمْ قَبِيحٌ فَإِنَّهُمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا فَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُمْ).

(به‌شی / ئایه‌تی)

﴿وَعَاخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ﴾

سه‌موره‌ی کبری جونده‌ب (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (ئهم شه‌وه‌ خه‌ویکم دیت له‌خه‌وما چه‌ند که‌سی هاتن و برده‌میان بۆ شارێک که‌ هه‌رخشتێکی له‌زیو به‌کیکی تری له‌زیو بوون وه‌ چه‌ند پیاوی که‌یشتن به‌ئێمه‌ و نیوه‌یان له‌ جوانترین شی‌وه‌ دروست کرابوون وه‌

نیوهی تریان له سهر ناشیرین ترین شیوه درووست کرابوون وه پتیاڼ و ترا
 بهڙن بۆلای ئەم روبارهو له ویی خۆتان بشۆن که گهڤانه وه ئەو ناشیرینه یان
 لاچوو بوونه جوانترین شیوه وه هاوه له کانم پتیاڼ وتم ئەمه به ههشتی (عدنه)
 وه نهویش شوپن و جیگای تۆیه، وه وتیاڼ ئەو که سانهی دیتت نیوهی له
 شیوهی جوان درووست کراون و نیوه کهی تر له شیوهی ناشیرین درووست
 کراون، ئەوانهش ئەو که سانهن که کرده وهی چاکه و خراپه یان وه کو به کن و
 دوا یی خوا لیتیاڼ ده بووری و چاپۆشیان لی ده کات.

باب صوم عاشورا

۵۱۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَإِذَا الْيَهُودُ
 تَصُومُ عَاشُورَاءَ فَقَالُوا هَذَا يَوْمٌ ظَهَرَ فِيهِ مُوسَى عَلَى فِرْعَوْنَ فَقَالَ النَّبِيُّ
 ﷺ لِأَصْحَابِهِ (أَنْتُمْ أَحَقُّ بِمُوسَى مِنْهُمْ فَصُومُوا).

(بهشی / رۆژووی عاشورا)

عه بدوللای کوپی عه عباس (رضی الله عنه) ده فهرمووی: پیغه مبهەر (ﷺ)
 ته شریفی هاته شاری مه دینهو له ویی جووله که کان رۆژی عاشورا (ده یه می
 موحه پهم) به رۆژو ده بوون و ده یان وت ئەو رۆژه یه که خوای گه و ده موسای
 زال کرد به سهر فیرعه وندا وه پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمووی به هاوه لانی: نیوه
 نزیکتین له موسا له جووله که کان وه به رۆژوین.

باب

﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ﴾

۵۱۴. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِنَّ اللَّهَ لَيُعْطِي لِلظَّالِمِ حَتَّى إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ قَالَ ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَلِيمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾ .
(به شی / نایه تی)

﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ﴾

نه بی موسای نه شعری (رضی الله عنه) ده فرموی: پیغمبر (ﷺ) فرموی: (خوای گوره مؤلفات ده دات به سته مکاران هتا کاتی دیت و ده بگری و نه وکاته له ده ست خوا ده رناچی، فرموی له پاشان نه م نایه تی خویندده وه ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَلِيمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾. وات: نا نه وه به گرتنی خوا نه گهر دانیشقوانی گوندیک بگری و توله یان بسه نی که سته مکارین به راستی گرتن و توله ی خوا به نیش و نازاره .

باب

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ﴾

۵۱۵. عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ أَمْرَأَوْ قُبْلَةَ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَأَنْزِلَتْ عَلَيْهِ ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ أَيْلٍ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرٌ لِلذَّكِرِينَ﴾ قَالَ الرَّجُلُ أَلَيْ هَذِهِ قَالَ النَّبِيُّ (ص) لِمَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ أُمَّتِي.

(به شی / نایه تی)

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ﴾

عبداللہ کو ہی مہ سعود (رضی اللہ عنہ) دہ گپڑتہ وہ کہ پیایو ماچیکی
له نافرہ تیک کردو دواپی پہ شیمان بوہ وہ و ہاتہ لای پیغہ مبرو بوی گپڑاہ وہ
وہ لو کاتہ دا نہ م نایہ تہ ہاتہ خوارہ وہ بوسر پیغہ مبر (ﷺ) ﴿وَأَقِمِ
الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَتِ يَذْهَبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرِي
لِلذَّكْرِ﴾ و اتہ: نوپڑ بہ چاکی نہ نجام بدہ لہ ہر دوو سہری رڈہ وہ کہ
نویژی نیوہ پڑو عہ سرہ وہ لہ سی کاتہ کہی شہ ویش کہ نویژی مہ غریب و
عیشا و بہ یانییہ نزیکن لہ یہ کہ وہ بہ راستی کردہ وہ چاکہ کان کردارہ
خراپہ کان لادہ بہن و گوناہہ کان دہ شقنہ وہ نہ وہ بیرخہ رہہ یہ بقی نہ وانہی
یادی خوابکہن).

پیاوہ کہ وتی نہ مہ بؤمنہ؟ پیغہ مبریش فہ رموی بومہ موو نہ و کہ سانہی
نہ م کارہ بکات لہ نوممہ تی منا.

باب معادن العرب، وأكرمكم أعلمكم بدينه

۵۱۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَيُّ النَّاسِ أَكْرَمُ قَالَ
أَكْرَمُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ، قَالَ (فَأَكْرَمُ النَّاسِ
يُوسُفُ نَبِيُّ اللَّهِ ابْنُ نَبِيِّ اللَّهِ ابْنُ نَبِيِّ اللَّهِ خَلِيلُ اللَّهِ قَالُوا لَيْسَ
عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ) قَالَ فَعَنْ مَعَادِنِ الْعَرَبِ تَسْأَلُونِي قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَخِيَارُكُمْ فِي
الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُكُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقَّهُوا.

**(به‌شی / گنجینه و بنه‌چی عه‌ره‌ب، وه به‌ریزترین که‌ستان
زاناترینتانه به‌دینه‌که‌ی)**

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرمووی پرسیار له‌پیتغه‌مبه‌ر (ﷺ) کرا
کی له‌خه‌لکی به‌ریزتره؟ فرمووی: ئه‌وه‌ی به‌ته‌قواو له‌خواترس بیت له‌هه‌موو
که‌س به‌ریزتره، وتیان ئیمه له‌وه پرسیار لی ناکه‌ین، فرمووی به‌ریزترین
خه‌لکی، یوسفی کوپی پیتغه‌مبه‌ری خوا کوپی پیتغه‌مبه‌ری خوا کوپی
پیتغه‌مبه‌ری خوا و خۆشه‌یستی خوا، وتیان ده‌رباره‌ی ئه‌وان پرسیار لی
ناکه‌ین، فرمووی ده‌رباره‌ی بنه‌چه‌و خانه‌دانی و گنجینه‌ی عه‌ره‌ب پرسیارم
لی ده‌که‌ن وتیان به‌لی فرمووی چاکترین که‌ستان له‌نه‌فامی چاکترین که‌ستان
بیت له‌ئیسلامه‌تی ئه‌که‌ر تیگه‌یشتنی هه‌بی.

باب

﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾

۵۱۷. عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ إِذَا
سُئِلَ فِي الْقَبْرِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ ﴿
يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي
الْآخِرَةِ﴾

(به‌شی / نایه‌تی)

﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾

-به‌پانی کوپی عازیب (رضی الله عنه) ده‌گپه‌یته‌وه که پیتغه‌مبه‌ر (ﷺ)
فرمووی: موسلمان ئه‌که‌ر له‌گه‌رپدا پرسپاری لی کرا ده‌لێت: (شایه‌تی ده‌ده‌م
که‌خوا هه‌چ هاوه‌ل و هاویه‌شی نییه و موحه‌مه‌دیش پیتغه‌مبه‌ری خوایه، ئا

نه و به كه خوا ده فرموى ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ واته: خوى گه وده نه وانهى باوه ريان پى ميناوه پايه داريان ده كات له سره گوفتارى به جى و دروست له ژيانى دونياو له سره مرگ و قيامه يشدا وه گوفتاريان ريك و پيك ده بيت و به ثيمانه وه ده من.

باب دعاء شفاعته (عليه السلام) بعد النداء

۵۱۸. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

(به شى / داوا كړدى شه فاعه ت كړدن، له پيغه مېر (عليه السلام) له پاش بانگداندا)
جابرې كړې عه بدوللا (رضي الله عنهما) ده گيړتته وه كه پيغه مېرى خوا (عليه السلام) فرموى: (كه سى كه كاتى گوئى له بانگ ده بى و بليت (اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدًا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقامًا محموداً الذي وعدته)).

خوايه نه م بانگه وازى ته واوه نهى په روږدگارم له م نويزه دابه ستر او، بېه خشه به موحه ممد پايهى هره به رزى (وسيله و فزيله) وه بېبه ره نه و پله و باره گاي كه خوت وه عدت پى دايه ره وانهى نه وى بكه).
هر كه سى نه م دوعايه بكات نه و شه فاعه ت و تكا كړدى خوم بوى حلال ده بيت.

باب

﴿فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزْنًا﴾

۵۱۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ (إِنَّهُ لَيَأْتِي الرَّجُلُ الْعَظِيمُ السَّمِينُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَزِنُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ)، وَقَالَ اقْرَأُوا ﴿فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزْنًا﴾.

(به شی / نایه تی)

﴿فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزْنًا﴾

نه بو هوړه یرده (رضي الله عنه) له پیغه مېهر (ﷺ) ده گپړتته وده که ده فهرمووی: (له روځی قیامه تدا پیاوړی وای دینن که نور زه به لاه وقله وده به قه د بالی پېشووله یه که له یه که له لای خوا پړنو کیشی نییه وده فهرمووی نه م نایه ته بخویننه وده ﴿فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزْنًا﴾ واته: بئې بهوایان له لای خوا له روځی قیامه ت هیچ جوړه بایه خ و نرخیکیان بق دانانریت.

باب

﴿وَأَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسَرَةِ﴾

۵۲۰. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) يُؤْتَى بِالْمَوْتِ كَهَيْئَةِ كَبْشٍ أَمْلَحَ فَيُنَادِي مُنَادٍ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ فَيَشْرَبُونَ وَيَنْظُرُونَ فَيَقُولُ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ هَذَا الْمَوْتُ، وَكُلُّهُمْ قَدْ رَأَاهُ ثُمَّ يُنَادِي يَا أَهْلَ النَّارِ فَيَشْرَبُونَ وَيَنْظُرُونَ فَيَقُولُ هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا فَيَقُولُونَ نَعَمْ هَذَا الْمَوْتُ وَكُلُّهُمْ قَدْ رَأَاهُ فَيَذْبَحُ ثُمَّ يَقُولُ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ وَيَا أَهْلَ النَّارِ خُلُودٌ فَلَا

مَوْتَ ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ﴾
وَهُؤُلَاءِ فِي غَفْلَةٍ أَهْلُ الدُّنْيَا ﴿وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾.

(بەشی / نایەتی)

﴿وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ﴾

ئەبو سەعیدی خەدری (رضی اللہ عنہ) دەفەر مەوی پێغەمبەر (ﷺ) فەر مەوی: (لەرۆژی قیامەتدا مردن دینن لەشیوەی بەرانیکی قەلەو و سپی و رەشدا ئەوجا جاپ چی جاپ دەدات بە دەنگی بەرز، ئەی خەلکی بەهەشت ئەوانیش گۆیان قولاغ دەبیّت و دەنواپن پێیان دەلێن ئەمە دەناسن ئەوانیش دەلێن بەلێ ئەمە مردنە، وە هەموویان بەباش چاویان لێیە لەپاشان بانگ دەکری ئەی خەلکی دۆزەخ ئەوانیش گۆی قولاغ و تەماشای دەکەن و پێیان دەلێن دەزانن ئەمە چییە و دەیناسن؟ ئەوانیش دەلێن بەلێ ئەمە مردنە وە هەركەسیشیان لەجیگای خۆی تەماشای دەکات ئینجا بەرانەکە سەردەبەن و پێیان دەلێن ئەی خەلکی بەهەشت خۆشی بۆ ئێوە و مردن نەماو هەتاهەتایی لەخۆشیدان، وە ئەی خەلکی دۆزەخیش هەم بۆ ئێوەش مردن نەماو هەتاهەتایی ئەمە شویتانە، لەپاشان پێغەمبەر ئەم نایەتی بۆ خۆیندنەو:

﴿وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾.

واتە: بیان ترسێنە لەرۆژی خەفەت و هەناسەساردی که خودا دادپەروەری لەنێوانیان دەکات ئەوان لەدنیادا لەبێتاگایی و بێ بپوایی دابوون و ئیمان ناهێنن، وە ئەوانە لەبێ تاگایی خەلکی دنیان).

باب حديث الإفك

٥٢١. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ يَخْرُجَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ أَزْوَاجِهِ فَأَيُّهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ، فَأَقْرَعَ بَيْنَنَا فِي غَزَاؤِ غَزَاهَا فَخَرَجَ سَهْمِي فَخَرَجْتُ مَعَهُ بَعْدَ مَا أُنْزِلَ الْحِجَابُ، فَأَنَا أُحْمَلُ فِي هَوْدَجٍ وَأُنْزَلُ فِيهِ فَسِرْنَا حَتَّى إِذَا فَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَزْوَتِهِ تِلْكَ وَقَفَلْ وَدَنَوْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ أَدْنَى لَيْلَةٍ بِالرَّحِيلِ فَقُمْتُ حِينَ آذَنُوا فَمَشَيْتُ حَتَّى جَاوَزْتُ الْجَيْشَ فَلَمَّا قَضَيْتُ شَأْنِي أَقْبَلْتُ إِلَى الرَّحْلِ فَلَمَسْتُ صَدْرِي فَإِذَا عَقْدٌ لِي مِنْ جَزَعٍ أَظْفَارٍ قَدْ انْقَطَعَ فَارْجَعْتُ فَالْتَمَسْتُ عَقْدِي فَحَبَسَنِي ابْتِغَاؤُهُ فَأَقْبَلَ الَّذِينَ يُرْحَلُونَ لِي فَاحْتَمَلُوا هَوْدَجِي فَرَحَلُوهُ عَلَى بَعِيرِي الَّذِي كُنْتُ أَرْكَبُ وَهُمْ يَحْسِبُونَ أَنِّي فِيهِ وَكَانَ النِّسَاءُ إِذْ ذَاكَ خَفَافًا لَمْ يَتَقَلَّنَ وَلَمْ يَغْشَهُنَّ اللَّحْمُ وَإِنَّمَا يَأْكُلْنَ الْعُلُقَةَ مِنَ الطَّعَامِ فَلَمْ يَسْتَنْكِزِ الْقَوْمُ حِينَ رَفَعُوهُ ثِقَلَ الْهُودَجِ فَاحْتَمَلُوهُ وَكُنْتُ جَارِيَةً حَدِيثَةَ السِّنِّ فَبَعَثُوا الْجَمَلَ وَسَارُوا فَوَجَدْتُ عَقْدِي بَعْدَ مَا اسْتَمَرَ الْجَيْشُ فَجِئْتُ مَنْزِلَهُمْ وَلَيْسَ فِيهِ أَحَدٌ فَأَمَمْتُ مَنْزِلِي الَّذِي كُنْتُ بِهِ فَظَنَنْتُ أَنَّهُمْ سَيَفْقِدُونَنِي فَيَرْجِعُونَ إِلَيَّ فَبَيْنَا أَنَا جَالِسَةٌ غَلَبَتْنِي عَيْنَايَ فَنِمْتُ وَكَانَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ السُّلَمِيُّ ثُمَّ الذُّكْوَانِيُّ مِنَ وِزَامِ الْجَيْشِ فَأَصْبَحَ عِنْدَ مَنْزِلِي فَرَأَى سَوَادَ إِنْسَانٍ نَائِمٍ فَأَتَانِي وَكَانَ يَرَانِي قَبْلَ الْحِجَابِ فَاسْتَيْقَظْتُ بِاسْتِرْجَاعِهِ حِينَ أَنَاخَ رَاحِلَتَهُ فَوَطِئَ يَدَهَا فَارْكَبْتُهَا فَأَنْطَلَقَ يَقُودُ بِي الرَّاحِلَةَ حَتَّى أَتَيْنَا الْجَيْشَ بَعْدَ مَا نَزَلُوا مُعَرَّسِينَ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ فَهَلَكَ مَنْ هَلَكَ وَكَانَ الَّذِي تَوَلَّى الْإِفْكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي ابْنِ سُلُولٍ فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَاشْتَكَيْتُ بِهَا شَهْرًا وَالنَّاسُ يُفِيضُونَ مِنْ قَوْلِ أَصْحَابِ الْإِفْكِ وَيَرِيْبُنِي فِي وَجْعِي أَنِّي لَا أَرَى مِنَ النَّبِيِّ ﷺ اللَّطْفَ الَّذِي كُنْتُ أَرَى مِنْهُ حِينَ أَمْرَضُ إِنَّمَا يَدْخُلُ فَيُسَلِّمُ ثُمَّ يَقُولُ كَيْفَ

تَيْكُم لَا أَشْعُرُ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ حَتَّى نَقَهْتُ، فَخَرَجْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْطَحٍ قَبْلَ
الْمَنَاصِعِ مُتَبَرِّزَتَا لَا نَخْرُجُ إِلَّا لَيْلًا إِلَى لَيْلٍ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ نَتَّخِذَ الْكُنْفَ قَرِيبًا
مِنْ بُيُوتِنَا وَأَمْرًا أَمَرَ الْعَرَبَ الْأَوَّلَ فِي الْبَرِّيَّةِ أَوْ فِي التَّنَزُّهِ فَأَقْبَلْتُ أَنَا وَأُمُّ
مِسْطَحٍ بِنْتُ أَبِي رُفَيْحٍ نَمْشِي فَعَثَرْتُ فِي مِرْطَلِهَا فَقَالَتْ تَعَسَ مِسْطَحُ فَقُلْتُ لَهَا
يُسَّ مَا قُلْتَ أَتَسُبِّينَ رَجُلًا شَهِدَ بَدْرًا فَقَالَتْ يَا هُنْتَاهُ أَلَمْ تَسْمَعِي مَا قَالُوا
فَأَخْبَرْتَنِي بِقَوْلِ أَهْلِ الْإِفَكِ فَازْدَدْتُ مَرَضًا إِلَى مَرَضِي فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى مَنْزِلِي
دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَسَلَّمَ فَقَالَ: (كَيْفَ تَيْكُم) فَقُلْتُ ائْذَنْ لِي إِلَى
أَبَوِي، قَالَتْ وَأَنَا حِينَتْنِي أُرِيدُ أَنْ أَسْتَيْقِنَ الْخَبَرَ مِنْ قَبِيلِهِمَا فَادْنِ لِي رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ فَاتَيْتُ أَبَوِي فَقُلْتُ لَأُمِّي مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ فَقَالَتْ يَا بِنْتِي
هُوَ نِي عَلَى نَفْسِكَ الشَّأْنُ، فَوَاللَّهِ لَقَلَّمَا كَانَتْ امْرَأَةٌ قَطُ وَضِئَةً عِنْدَ رَجُلٍ
يُحِبُّهَا وَلَهَا ضَرَائِرُ إِلَّا أَكْثَرْنَ عَلَيْهَا فَقُلْتُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَلَقَدْ تَحَدَّثُ النَّاسُ بِهِذَا
قَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَبِتُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَصْبَحْتُ لَا يَرِقُّ لِي دَمْعٌ
وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ ثُمَّ أَصْبَحْتُ أَبْكِي، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَأُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ حِينَ اسْتَلَبْتُ الْوَحْيَ يَسْتَشِيرُهُمَا فِي
فِرَاقِ أَهْلِهِ قَالَتْ: فَأَمَّا أُسَامَةُ فَأَشَارَ عَلَيْهِ ﷺ بِالَّذِي يَعْلَمُ مِنْ بَرَاءَةِ أَهْلِهِ
بِالَّذِي يَعْلَمُ فِي نَفْسِهِ مِنَ الْوَدِّ لَهُمْ فَقَالَ أُسَامَةُ أَهْلُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا نَعْلَمُ
وَاللَّهِ إِلَّا خَيْرًا وَأَمَّا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَمْ يُضَيِّقْ اللَّهُ
عَلَيْكَ وَالنِّسَاءُ سِوَاهَا كَثِيرٌ وَسَلِّ الْجَارِيَةَ تَصَدَّقْكَ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرِيرَةَ وَقَالَ ﷺ يَا بَرِيرَةُ هَلْ رَأَيْتِ فِيهَا شَيْئًا يَرِيْبُكَ فَقَالَتْ
بَرِيرَةُ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ رَأَيْتُ مِنْهَا أَمْرًا أَغْمَصُهُ عَلَيْهَا قَطُ أَكْثَرَ مِنْ
أَنِّهَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السَّنِّ تَنَامُ عَنِ الْعَجِينِ فَتَأْتِي الدَّاجِنُ فَتَأْكُلُهُ فَقَامَ النَّبِيُّ
ﷺ مِنْ يَوْمِهِ فَاسْتَعَذَرَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ سَلُولَ قَالَتْ النَّبِيُّ

(عَلَيْهِ السَّلَامُ) (مَنْ يَغْذُرُنِي مِنْ رَجُلٍ بَلَغَنِي أَذَاهُ فِي أَهْلِي فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا خَيْرًا وَقَدْ ذَكَرُوا رَجُلًا مَا عَلِمْتُ عَلَيْهِ إِلَّا خَيْرًا وَمَا كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا مَعِيَ) فَقَامَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا وَاللَّهِ أَعْذَرُكَ مِنْهُ إِنْ كَانَ مِنَ الْأَوْسِ ضَرَبْنَا عَنْقَهُ وَإِنْ كَانَ مِنْ إِخْوَانِنَا مِنَ الْخَزْجِ أَمَرْتَنَا فَفَعَلْنَا فِيهِ أَمْرَكَ قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَهُوَ سَيِّدُ الْخَزْجِ وَكَانَ قَبْلَ ذَلِكَ رَجُلًا صَالِحًا وَلَكِنْ احْتَمَلْتُهُ الْحَمِيَّةُ فَقَالَ كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ لَا تَقْتُلُهُ وَلَا تَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ فَقَامَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ فَقَالَ كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ وَاللَّهِ لَنَقْتُلَنَّهُ فَإِنَّكَ مُنَافِقٌ تُجَادِلُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ فَثَارَ الْحَيَّانِ الْأَوْسُ وَالْخَزْجُ حَتَّى هَمُّوا أَمْ يَقْتُلُوا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمُنْبِرِ فَنَزَلَ فَخَفَضَهُمْ حَتَّى سَكَتُوا وَسَكَتَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَبَكَيتُ يَوْمِي لَا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ وَلَا أَكْتَحِلُ بَنَوْمٍ فَأَصْبَحَ عِنْدِي أَبُوَايَ وَقَدْ بَكَيتُ لَيْلَتَيْنِ وَيَوْمًا حَتَّى أَظُنُّ أَنَّ الْبُكَاءَ فَالِقُ كَبِدِي قَالَتْ قَبِينَا مُمَا جَالِسَانِ عِنْدِي وَأَنَا أَبْكِي إِذْ اسْتَأْذَنْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَذِنَتْ لَهَا فَجَلَسَتْ تَبْكِي مَعِيَ قَبِينَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذْ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَجَلَسَ وَلَمْ يَجْلِسْ عِنْدِي مِنْ يَوْمٍ قِيلَ مَا قِيلَ قَبْلَهَا وَقَدْ مَكَثَ شَهْرًا لَا يُوحَى إِلَيْهِ فِي شَأْنِي شَيْءٌ قَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَتَشَهَّدَ (ﷺ) ثُمَّ قَالَ يَا عَائِشَةُ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي عَنْكَ كَذَا وَكَذَا فَإِنْ كُنْتَ بَرِيئَةً فَسَيِّبِرُوكَ اللَّهُ وَإِنْ كُنْتَ أَلَمَمْتَ بِذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرِي اللَّهَ وَتُوبِي إِلَيْهِ فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا اعْتَرَفَ بِذَنْبِهِ ثُمَّ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقَالَتَهُ قَلَصَ دَمْعِي حَتَّى مَا أَحْسُ مِنْهُ قَطْرَةً وَقُلْتُ لِأَبِي أَجِبْ عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ لِأُمِّي أَجِيبِي عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فِيمَا قَالَ قَالَتْ وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَتْ عَائِشَةُ وَأَنَا

جَارِيَةً حَدِيثُهُ السَّنُّ لَا أَفْرَأُ كَثِيرًا مِنَ الْقُرْآنِ فَقُلْتُ إِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّكُمْ سَمِعْتُمْ مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ وَوَقَرْتُ فِي أَنْفُسِكُمْ وَصَدَّقْتُمْ بِهِ وَلَنْ قُلْتُ لَكُمْ إِنِّي بَرِيئَةٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي لَبَرِيئَةٌ لَا تُصَدِّقُونِي بِذَلِكَ وَلَنْ اعْتَرَفْتُ لَكُمْ بِأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ لَتُصَدِّقَنِي وَاللَّهُ مَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ مَثَلًا إِلَّا أَبَا يُوسُفَ إِذْ قَالَ {فَصَبِّرْ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ} ثُمَّ تَحَوَّلْتُ عَلَى فِرَاشِي وَأَنَا أَرْجُو أَنْ يُبْرِئَنِي اللَّهُ وَلَكِنْ وَاللَّهُ مَا ظَنَنْتُ أَنْ يُنْزَلَ فِي شَأْنِي وَحَيًّا يَتْلَى وَلَأَنَا أَحَقُّ فِي نَفْسِي مِنْ أَنْ يُتَكَلَّمَ بِالْقُرْآنِ فِي أَمْرِي وَلَكِنِّي كُنْتُ أَرْجُو أَنْ يَرَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّوْمِ رُؤْيَا يُبْرِئَنِي اللَّهُ بِهَا قَالَتْ عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَوَاللَّهِ مَا رَأَمَ مَجْلِسُهُ وَلَا خَرَجَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ حَتَّى أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فَأَخَذَهُ (ﷺ) مَا كَانَ يَأْخُذُهُ مِنَ الْبُرْحَاءِ حَتَّى إِنَّهُ لَيَتَحَدَّرُ مِنْهُ مِثْلُ الْجُمَانِ مِنَ الْعَرَقِ فِي يَوْمٍ شَاتٍ فَلَمَّا سُرِّيَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَهُوَ يَضْحَكُ فَكَانَ أَوَّلَ كَلِمَةٍ تَكَلَّمَ بِهَا أَنْ قَالَ لِي يَا عَائِشَةُ احْمَدِي اللَّهَ فَقَدْ بَرَّكَ اللَّهُ فَقَالَتْ لِي أُمِّي قُومِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقُلْتُ لَا وَاللَّهِ لَا أَقُومُ إِلَيْهِ وَلَا أَحْمَدُ إِلَّا اللَّهَ فَانْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿وَإِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ﴾ الْآيَاتِ فَلَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَذَا فِي بَرَاءَتِي قَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحِ بْنِ أَثَاثَةَ لِقَرَابَتِهِ مِنْهُ وَاللَّهُ لَا أَنْفِقُ عَلَى مِسْطَحٍ شَيْئًا أَبَدًا بَعْدَ مَا قَالَ لِعَائِشَةَ فَانْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿وَلَا يَأْتِلْ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) بَلَى

وَاللّٰهُ اِنِّىْ لَاحِبُّ اَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لِيْ فَرَجَعَ اِلَى مِسْطَحٍ الَّذِى كَانَ يُجْرِى عَلَيْهِ
وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ (ﷺ) يَسْأَلُ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ عَنْ اَمْرِى فَقَالَ يَا زَيْنَبُ مَا
عَلِمْتُ مَا رَأَيْتِ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحْمِى سَمْعِى وَبَصْرِى وَاللّٰهُ مَا عَلِمْتُ
عَلَيْهَا اِلَّا خَيْرًا قَالَتْ عَائِشَةُ وَهِيَ الَّتِى كَانَتْ تُسَامِنِى فَعَصَمَهَا اللّٰهُ بِالْوَرَعِ.

(به‌شى / فه‌رمووده‌ى بوختانه‌كه).

عائشه خان (رضي الله عنها) ده‌فه‌رمووى: پيغه‌مبه‌رى خوا ئه‌گه‌ر
ويستبايه سه‌فه‌رى بگردبا ئه‌وا قورعه‌و سه‌همى به‌سه‌ر خيژانه‌كانى ده‌كرد وه
سه‌هم و قورعه‌ى كاممان ده‌رچوو پيايه ئه‌وى له‌گه‌ل خوى ده‌برد وه سه‌همى
من ده‌رچوو، له‌گه‌ل پيغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) ده‌رچووم ئه‌مه‌ش پاش ئه‌وه‌ى
فه‌رمان به‌ پوخته‌يى ئافره‌تان درابوو. منيش له‌ كه‌ژاوه‌كه‌مدا سوار ده‌كردام و
داده‌به‌زينرام، ئه‌وه بوو روشتين تا پيغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ) له‌و غه‌زايه‌ى لى
بووه‌وه و گه‌پايه‌وه.

كه‌له‌ گه‌پانه‌وه‌ماندا له‌ مه‌دينه‌ نزيك كه‌وتينه‌وه، شه‌ويك فه‌رمانيدا بكه‌وينه
رى، كه‌ فه‌رمانى كه‌وتنه‌ رى درا، هه‌ستام تا له‌ سوپاكه‌ تپه‌پرم كرد، كه‌ كارم
ته‌واو بوو هاتمه‌وه بۆلاى بارخانه‌كه‌م هه‌ستم كرد ملوانكه‌كه‌م كه‌له‌ به‌ردى
(أظفار) درووست كرابوو پچراوه‌ منيش بۆى گه‌پام، به‌و گه‌پانه‌شم دره‌نگ
كه‌وتم، جا ئه‌وانه‌ى كه‌ كه‌ژاوه‌كه‌ى منيان له‌ وشتره‌كه‌ ده‌نا هاتن و
كه‌ژاوه‌كه‌ميان هه‌لگرت و نايانه‌ سه‌ر ئه‌و وشتره‌ى كه‌ سوارى ده‌بووم، وايان
ده‌زانى له‌ناويدام، ئه‌و ده‌مه‌ ژنان كيشيان سووك بوو، گوشتيان نه‌گرتبوو
قوپس نه‌بوو، چونكه‌ خواردنى كه‌ميان ده‌خوارد، له‌به‌ر ئه‌وه‌ سووكى
كه‌ژاوه‌كه‌ به‌لاى پياوه‌كانه‌وه سه‌ير نه‌بوو، كاتى كه‌ به‌رزيان كردبووه‌وه

منیش کچۆله یه کی مندال بووم، وشتره که یان مه لساند و که و تنه ری، دوا ی
 نه وه ی که سوپا که و ته ری منیش ملوانکه که م دۆزیه وه و هاتمه وه بق
 جیگه که یان، که سی لی نه مابوو، رووم له و جییه نا که لی بووم، پیم و ابوو
 ده زانن به جی ماوم و به دواما ده که پینه وه، جا کاتی له و شوینه مدا
 دانیشتبووم خه و نۆدی بق هینام و خه وتم.

نه وه بوو سه فوانی کوپی موعه طه لی سوله می زه کوانی له دوا ی
 له شکره که وه بوو له ناخری شه ودا که وتبووه ری، تا له لای جیگه که ی مندا
 رۆزی لی بوه وه، تارمایی مرفیقی خه وتووی به دی کردبوو، به ره و رووم هات،
 که بینیمی ناسیمی، چونکه پیش هاتنی نایه تی حجاب چاوی پیم ده که وت،
 که ناسیمی به ﴿إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ ی نه و به خه به ره هام، خیرا به
 به رگه که م ده موچاوم داپۆشی، ده به خوا نه نه و وشه یه ک قسه ی له که لدا کردم
 و نه منیش، نه وه بوو وشتره که ی یه خدا و دوو دهستی وشتره که ی نه وی کرد و
 منیش سواری وشتره که بووم، جله وی وشتره که ی راکیشاو که و ته ری هه تا
 که یشتینه لای سوپا دوا ی نه وه ی له کاتی گهرمای نیوه پۆدا باریان لی
 خستبوو، نیت نه وه بوو نه وه ی که تیاچوو تیاچوو، عه بدوللای کوپی نوبه ی
 کوپی سه لولیش بوو که کاری سه ره کی و گرنگی نه و بوختانه ی نه نجامدا و
 که و ره ی کرد.

هاتینه وه مه دینه که گه یشتمه وه مال مانگیك نه خۆش که وتم و خه لکیش
 و ته ی نه هلی نیفکیان دووباره ده کرده وه و منیش هه ستم به هیچی له وه
 نه ده کردو نه وه ش که منی ده خسته گومانه وه له نه خۆشیه که مدا نه وه بوو نه و
 لوتفهم به پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) نه نه دی، که جاران کاتی نه خۆش

بوومايه نه مدی هر نه ونده پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده هاته ژورده وه لام و سه لامی ده کرد و پاشان ده یفه رموو نه خۆشه که تان چۆنه؟ ناگام له و بوختانه نه بوو ههستم پی نه ده کرد تا که می چاک بوومه وه، ده رچووم له گه ل ئوم میسطهح بق (مناصح) جیی ده ست به ئاو گه یاندنمان، که ته نها به شه و بۆی ده چووین، نه مه ش پیش نه وه ی له ماله کانماندا ئاوده ست دروست بکهین، هه روه ک عه ره بی پیشوو و ابووین و له وه بیزار بووین که له لای ماله کانماندا ئاوده ست دروست بکهین.

من و ئوم میسطهح روومان له ماله وه ناو ئوم میسطهح پیی له بهرگه گی هه لته گوت که له بهر یا بوو وتی: ده ک ملی میسطهح بشکی، منیش پیم وت: شتیکی خراپ وت، ئایا جنیو به پیاویکی ده ده ی که ئاماده ی به در بوویی؟ وتی نه ی فلانه! بق نه ت بیستوو نه و چیی وتوو؟ نه وه بوو ده نگ و باسی نه ملی نیفکی بق گێپامه وه و نه ونده ی تر نه خۆشیه که م زیاد ی کرد.

که گه پامه وه ماله وه پیغه مبهری خوا (ﷺ) ته شریفی هاته لام و سه لامی کرد و پاشان فه رموی: نه خۆشه که تان چۆنه؟ منیش وتم ئیزنم نه ده ی سه ر له دایک و باوکم بده م؟ ده ئیت نه وکاته ده مویست لای نه وان ته حقیقی هه واله که بکه م، نه ئیت: پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئیزنی دام و هاته لایان و به دایکم وت: دایه گیان خه لکی باسی چی ده که ن؟ وتی کچی خۆم! دان به خۆتدا بگره، ده به خوا که م و ابووه ژنیکی جوان لای پیاویک بیت خۆشی بوئ و هه ویی هه بن، قسه ی زۆری له باره وه نه که ن.

وتم: سبحان الله! ئایا خه لکی باس له شتی واده که ن؟ ده فه رموویت: نه و شه وه هه تا به یانی هه ر گریام بی نه وه ی فرمیسکی چاو م وشک ببنه وه و بی نه وه ش خه و بجیته چاو م، هه تا رۆژم لی بووه وه.

ئەو ھەببۇ پېغەمبەرى خوا (ﷺ) كاتىك كە ۋەھى ۋەستا بوو بانگى كرده
 ەلى كوپى ئەبو طالېب و ئوسامەى كوپى زەيد (خوایان لى رازى بىت) تا
 لەبارەى جىابوونە ۋە لەگەل ھاوسەرەكەيدا راوېژيان پى بكات، جا ئوسامە
 چى لەبارەى پاكيى ھاوسەرى ۋە دەيزانى و چى رېز و خوشەويستى لەدليان
 بەرامبەرى ھەببۇ پېغەمبەرى (ﷺ) روون كرده ۋە ۋتى: جگە لە چاكە
 ھىچ پى نازانين، بەلام ەلى كوپى ئەبو تالېب ۋتى: ئەى پېغەمبەرى خوا!
 خوا ژنى لى قات نەكردوى، غەيرى ئەو ژن ژدن و گەر لە جارىەكەشى
 پرسىار بگەيت راستيت پى دەلى.

پېغەمبەرى خواش (ﷺ) بەررەى بانگ كرد و ھەرموى: ئەى بەررە!
 ئايا تۆ ھىچت بە عائىشە ۋە دىوہ كە بگەويتە گومانە ۋە لىنى؟ بەررە ۋتى:
 بە ۋاىەى كەتقى بەحق ناردوہ، جگە لە ۋەى كە كچىكى منالە ۋە ۋەى لى
 ئەكە ۋى و بزنى ناو مالېش دىن ھەويرەكەى دەخۇن، ھىچ شتىكم نەدىوہ كە
 بە ەيب لىى بگرم، ئىتر پېغەمبەرى خوا (ﷺ) ھەستا ۋەركە ۋتە سەر
 مېنەر و داۋاى ئىزنى لە خەلكە كە كرد بۆ سزادانى ەبدوللاى كوپى ئوبەى
 كوپى سەلول.

ھەرموى: موسلمانان! دەرھەق بە پىاۋى كە ئەزىت و ئازارى بەرامبەر
 بە ئەھلى بەىتم پى گەببە ۋە ۋە كى عوزرم بۆ دىننە ۋە؟ دە بەخوا چاكە
 نەبى ھىچم بە ھاوسەرە ۋە نەدىوہ و پىاۋىكىشيان ناو بردوہ چاكە نەبى
 ھىچم بە ۋىشە ۋە نەدىوہ، لەگەل خۇىشمدا نەبى نەھاتتە مالمە ۋە.

سەعدى كوپى موعادى ئەنصارى ھەستا ۋتى: ئەى پېغەمبەرى خوا من
 لەسەرى عوزرت بۆ دىنمە ۋە، جا ئەگەر لە ئەوس بوو ئەوا لەملى دەدەم و
 گەر لەبراىانى خەزرجىشمان بوو ئەوا ھەرمانعان پى دەكەت و ھەرمانەكەت

جی به جی ده کهین، خیرا سه عدی کوپی عوباده، که سهررداری خه زره ج بوو، پیش نه وه پیاویکی صالح بوو، به لام له و کاته دا ده مارگیری رووی تیکرد و هه ستاو به سه عدی وت: سویند به خوا دروت کرد، نایکوژیت و ناشتوانی بیکوژی.

نه وه بوو ئوسهیدی کوپی حوضهیر، که ئاموژای سه عدی کوپی موعاذ بوو هه ستاو به سه عدی کوپی عوبادهی وت: سویند به خوا دروت کرد، تر مونا فیقی و بهرگری له مونا فیقانیش ده کهی، نه وس و خه زره ج هه ردوکیان په لاماری په کترین داو هه تا نیازی نه وه شیان کرد کوشتاری په کتر بکه ن و پیغه مبهری خواش (ﷺ) له سه ر مینه ر وه ستا بوو هه ر خه ریکی هیمن کردنه وه یان بوو، هه تا بی ده نگ بوون، نه ویش بی ده نگ بوو.

نه و روزه هه روا مامه وه، نه فرمیسکم وشک ده بونه وه، نه خه ویش ده چوه چاوم، دایک و باوکیشم له لام بوون، دوو شه و رۆژیک هه ر گریام بی نه وهی خه و بجیته چاوم و فرمیسکم وشک ببه وه، هه تا پیم وابوو گریان جه رگم له ت ده کات، جا له کاتی کدا که له لام دانیشتبوون و منیش ده گریام، ئافره تیکی نه نصاری ئیزنی وه رگرت بیته ژووره وه لام، منیش ئیزنم دا، دانیششت و له که لما دهستی به گریان کرد.

جا ئیمه له م حالته دا بووین پیغه مبهری خوا (ﷺ) ته شریفی هاته ژووره وه لامان و سه لامی کرد و پاشان دانیششت و له و کاته وه که نه و قسه هه لبه ستراوه له باره ی منه وه و ترا بوو له لام دانه نیشتبوو، نه وه بوو مانگیکی به سه رد اچوو له باره ی منه وه وه حی بق نه ده هات.

که پیغه مبهری خوا (ﷺ) دانیششت شایه تمانی هینا و پاشان فهرمووی:

(عائیشه نه وه و نه ودم له باره ی تږوه پټگه یشتووه، جا نه گره تږ پاک و بهر یی بیت نه وا خوا به پاکت دهرده کات، خو نه گره گونا هیکشت له ده ست دهرچووه، نه وا داوای لیخو شېبون له خوا بکه و ته و به بکه، چونکه نه گره بهنده دانی به تاوانی خویدا ناو پاشان ته و به یی کرد، نه وا خوا ته و به یی لی وهرده گریت).

که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرمایسته که ی ته واو کرد فرمیسکم نیشته وه، به راده یه که هستم به دلخپیکش نه ده کرد، جا به باو کم وت: له باره ی نه وه وه که فرمووی له جیاتی من وه لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) بده ره وه، وتی: ده به خوا نازانم چی به پیغه مبهری خوا (ﷺ) بلیم، نینجا به دایکم وت: وه لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) بده ره وه، وتی: نازانم چی به پیغه مبهری خوا (ﷺ) بلیم، منیش نه وکاته کچیکې مندا لې بووم و قورنانی زږم له بهر نه بوو، وتی: به خوا من زانیومه که نه و باسه تان بیستووه و چوته ناو دلته نه وه و باوه پتان پی کردووه نه گره پیتان بلک که من بیتاوانم (که خوا چاک نه زانی بیتاوانم) نه وا به وه بهوام پی ناکه ن، به لام گره دان به کاریکدا بتیم (که خوا چاک ده زانی من لی بهریم) نه وا بهوام پی نه کن.

ده به خوا بق نه مه هیچتان بږ شک نابه م جگه له فرمایسته که ی باوکی یوسف که فرمووی: ﴿فَصَبِّرْ جَبِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾ یوسف / ۱۸.

پاشان پشتم تی کردن و له سهر نوینه که م راکشام، نومیدیشم هه بوو به خوا ی گهرو که پاکیتی و به رائه تم دهریخات، به لام سویتند به خوا پیم وانه بوو وه حی له باره ی منم وه دابه زیت و خرم له وه به که متر ده زانی قورنان

بخوینریت باس و خواسی منی تیا بیت به لام من به ته مای نه وه بووم
 پیغه مبه ری خوا (ﷺ) خه ونیک ببینی و به وه خوی گه وره من ته بریه بکات
 سویند به خوا هیشتا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نه و شوینته ی به جی نه هیشتبوو
 به که سیش له نه هلی مال که نه چوو بوونه دهره وه، وه حی دابه زییه سهری و
 نه و توندییی تووش هات که له کاتی وه حیدا تووشی ده هات، که له روژی
 زستاندا به وینته ی دور عهره قی لی ده چوپی، جا که نه و حالته ی له سهر
 لاچوو پیکه نیی، به که م وشه به کیش که فهرمووی نه مه بوو (نه ی عانیشه
 سوپاسی خوابکه، چونکه خوا ته بریه ی کردیت).

دایکم وتی (هسته بچوره خزمه تی) وتم: (به خوا ناچمه خزمه تی) و جگه
 له خوا سوپاسی که سی تر ناکه م، نه وه بوو خوی گه وره نه م نایه ته ی نارد
 خواروه ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكَ﴾ تا نایه تی ﴿وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾
 (سوره تی النور: ۲۰).

کاتی کیش خوی گه وره نه مه ی بقی تاوانی من نارد خواروه، نه بوو
 به کری صدیق، که پیشتر پاره ی ده به خشی به میسطه ح کوپی نه ثانه
 به بونه ی خزمایه تی و هه ژارییه وه، وتی: ده به خوا نیت هرگیز هیچ نابه خشم
 به میسطه ح دوی نه وقسه یی به عانیشه ی وتوه.

نه وه بوو خوی گه وره ش نایه تی (۲۲) ی سوپه تی (النور) ی نارد خواروه
 ﴿وَلَا يَأْتِلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ
 وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ
 غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾. خیرا نه بوبه کریش وه لامی پرسیاره که ی قورثانی دابه وه و

فهرمووی (به لای به خوا پیتم خۆشه خوای گه وړه لیم خۆش بیت) ئیتر وه ک
 جاران پاره ی بۆ میسطه ح خه رج ده کردو و فهرمووی به خوا هه رگیز لیتی
 ناگرمه وه .

حه زده تی عائیشه ده فهرموویت:

ئه وه بوو پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له باره ی منه وه پرسیا ری له زه ینه بی
 کچی جه حش کردبوو، فهرمووی چی ده زانیت، پان چیت دیوه ؟ زه ینه بیش
 فهرموبووی: ئه ی پیغه مبه ری خوا! چاوو گوپی خۆم ده پارێزم، جگه له چاکه
 هیچ نازانم، عائیشه ده فهرموویت: له ناو هاوسه رانی پیغه مبه ری خودادا (ﷺ)
 ته نها ئه و له بهر جوانیی و ریزی به رامبه ر کیتی له گه ل ده کردم، ئه وه بوو
 به بۆنه ی وه رج و ته قوایه وه خوای گه وړه پاراستی .

باب محاجة موسى لآدم عليهما السلام

﴿فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ﴾

٥٢٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ حَاجَّ مُوسَى آدَمَ فَقَالَ
 لَهُ أَنْتَ الَّذِي أَخْرَجْتَ النَّاسَ مِنَ الْجَنَّةِ بِذَنْبِكَ وَأَشَقَيْتَهُمْ قَالَ آدَمُ يَا مُوسَى
 أَنْتَ الَّذِي اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَلَامِهِ أَتَلُومَنِي عَلَى أَمْرِ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيَّ
 قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي أَوْ قَدَرَهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَحَجَّ
 آدَمُ مُوسَى .

(به‌شی / گفتوگوی نادم و موسا پیغمبر علیهما السلام

و نایه‌تی ﴿فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ﴾.

نه‌بو هوڤه‌یره (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) ده‌گپرتیه‌وه و ده‌فه‌رمووی: (موسا پیغمبر (علیه السلام) گفتوگوی له‌گه‌ل نادم کردو پیی وت: تو نه‌وکه‌سه‌ی که خه‌لکت له‌به‌ه‌شت وه‌ده‌ری نا به‌ه‌وی نه‌و تاوانه‌ی که کردوت بووی به‌ه‌وی مان‌دوبوونی خه‌لکی له‌دونیا وه نادمه‌میش (علیه السلام) فه‌رمووی: نه‌ی موسا تو نه‌وکه‌سه‌ی که خوای گه‌وره ه‌لی بژاردووی به‌پیغمبرایه‌تی و ته‌ی خوی له‌گه‌ل کردووی بۆ لومه‌و سه‌رزه‌نشتی من ده‌که‌ی که شتیک که خوای گه‌وره له‌سه‌ری دانام پیش درووست کردنم، یان ته‌قدیری کردووه بۆم له‌پیش درووست کردنم، نینجا پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی له‌م گفتوگویه نادم به‌سه‌ر موسادا زال بوو.

باب

﴿وَرَرَى النَّاسَ سُكَرَى﴾

۵۲۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) (يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَا آدَمُ فَيَقُولُ لِبَيْتِكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ فَيُنَادِي بِصَوْتٍ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ دُرِّيَّتِكَ بَعَثْنَا إِلَى النَّارِ؟ قَالَ يَا رَبُّ وَمَا بَعَثَ النَّارِ؟ قَالَ مِنْ كُلِّ أَلْفٍ أَرَاهُ قَالَ تِسْعِمِائَةٍ وَتِسْعَةٍ وَتِسْعِينَ، فَحَبِثْنُو تَضَعُ الْحَامِلُ حَمْلَهَا وَيَشِيبُ الْوَلِيدُ ﴿وَرَرَى النَّاسَ سُكَرَى وَمَا هُمْ بِسُكَرَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ حَتَّى تَغَيَّرَتْ وُجُوهُهُمْ فَقَالَ النَّبِيُّ

(ﷺ) مِنْ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ تِسْعَ مِائَةٍ وَتِسْعَةَ وِتْسَعِينَ وَمِنْكُمْ وَاحِدٌ ثُمَّ أَنْتُمْ فِي النَّاسِ كَالشَّعْصَعَةِ السُّودَاءِ فِي جَنْبِ الثُّورِ الْأَبْيَضِ أَوْ كَالشَّعْصَعَةِ الْبَيْضَاءِ فِي جَنْبِ الثُّورِ الْأَسْوَدِ وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا رُبْعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا ثُمَّ قَالَ ثَلَاثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا ثُمَّ قَالَ شَطَرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَبَّرْنَا.

(بهشی / نایه تی)

﴿وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَى﴾.

ئەبی سەعیدی خوری (رضی الله عنه) فرموی: پیغمبەری خوا (ﷺ) فرموی: خوای گەورە لە رۆژی قیامتدا بەباوکە ئادەم دەفرموی ئەی ئادەم ئادەمیش دەفرموی بفرموی ئەی پەرورەدگارم لەخزمەتت وەستاوم بانگەوازی بەدەنگی بەرز بانگی دەکات کە خوای گەورە فرمانت پێدەکات بەشی دۆزەخ لەنەوێ خۆت جیابکەرەو، بابڕۆن بۆناوی، ئادەمیش عەززی دەکات و وە دەلێت ئەی خوایە بەشی دۆزەخ لەنەوێ من چەند لەچەندە؟ دەفرموی لەهەموو هەزار کەسی ئۆسەدو نەو دەو نۆی بەشی ئاگری دۆزەخ وە تاقە کەسیکی بەشی بەهەشتە، فرموی لەم کاتەیه کە هەموو ئاوس و دووگیانێک سەکەکی دادەنێ و منالیش پێردەبێ، وە خەلکی دەبینی مەدهۆش و مەستن و مەدهۆش سەرخۆشی ئارەق نین بەلکو شەژاو و حەپەساوی سەختی ئەو رۆژەن بەلکو سزای خوا بەقوتە، جا موسلمانەکان دەستیان کرد بەگریان دەمو چاویان تێک چوو ئەوجا پیغمبەر (ﷺ) فرموی لە یەنجوج و مەنجوج ئۆسەدو نەو دەو نۆ کەسیان بۆ دۆزەخ دەچن و لەئێوەش یەک کەس.

نینجا فهرمووی ریژهی نئوه له چاونه و خه لکهی تروهك تاقه موویهکی رهش وایه له پیتستی گایهکی سپیدا یان تاله موویهکی سپی وایه له پیتستی گایهکی رهشدا ماوه من داواکارم نئوه چارهیهکی خه لکی بههشت بن وه هاوه لان وتیان نئمهش (الله اکبر) مان کرد له پاشان فهرمووی: بین به سپیهکی خه لکی بههشت دیسان (الله اکبر) مان کرد له پاشان فهرمووی بین به نیوهی بههشت دیسان (الله اکبر) مان لی کرد له که یف خوشیاندا.

باب

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾

۵۲۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) كَانَ يَوْمًا بَارِزًا لِلنَّاسِ إِذَا آتَاهُ رَجُلٌ يَمْشِي فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِيمَانُ قَالَ الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَلِقَائِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ الْمَقْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِحْسَانُ قَالَ الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَلَكِنْ سَأَدْتُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتْ الْأُمَةُ رَبَّتَهَا فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا، وَإِذَا كَانَ الْحَقَاءُ الْعُرَاةُ رُؤُوسَ النَّاسِ فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا، فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ﴾.

ثم انصرف الرجل فقال: (رُتُوهُ عَلَيَّ)، فَأَخَذُوا لِيَرُدُّهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لِأَصْحَابِهِ: (هَذَا جَبْرِيلُ جَاءَ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ دِينَهُمْ).

(به‌شی / نایه‌تی)

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾

ئەبو مۆرەیرە (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوێه کە پێغه‌مبەر (ﷺ) رۆژی له‌ناو ماندا له‌شوێنێکی به‌رچاو دانیشته‌ له‌وکاته‌دا پیاوی هات بۆ خزمه‌تی و گوتی: ئه‌ی پێغه‌مبهری خوا ئیمان و باوه‌ری چیه‌؟ ئه‌ویش فهرمووی: ئیمان و باوه‌ری بریتیه‌ له‌ به‌وابوون به‌خوا و فریشته‌کانی و پێغه‌مبهره‌کانی شادبوون به‌دیداری خوا و به‌وابوون به‌رۆژی دوايی، پیاوه‌که‌ وتی ئه‌ی ئیسلام چیه‌؟ ئه‌ویش فهرمووی: ئیسلامه‌تی ئه‌وه‌یه‌ که‌ خوا به‌رستی وه‌ هاوبه‌شی بۆ به‌یار نه‌ده‌ی و نوێژ بکه‌یت و زه‌کات بده‌یت و به‌رۆژوو بوونی ره‌مه‌زان ئینجا پیاوه‌که‌ وتی ئه‌ی پێغه‌مبهری خوا چاکه‌ چیه‌؟ فهرمووی: چاکه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ خوا به‌رستی وه‌ک ئه‌وه‌ که‌ خوات دیبی ئه‌گه‌ر تۆش ئه‌و نه‌بینی ئه‌و تۆ ده‌بینی، ئینجا وتی قیامه‌ت که‌ی دێت؟ فهرمووی: من له‌تۆ باشتر نازانم به‌لام نیشانه‌کانیه‌تی بۆ باس ده‌که‌م، ئه‌وه‌ته‌ منال به‌چاوی کاره‌که‌ر و تۆکه‌ر ته‌ماشای دایک و باوکی ده‌کات، وه‌ ئه‌گه‌ر شوانی مه‌پوره‌ش و رووت بوون به‌سه‌رداری خه‌لکان و خاوه‌ن موک و سامان ئه‌وانه‌ نیشانه‌کانی رۆژی دوايین و پینچ شت هه‌ن که‌ به‌س خوا ده‌یزانی که‌س نایزانی و شاراوه‌ن که‌ خوا ده‌فهرمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ﴾.

واته‌: به‌س خوا زانیاری هاتنی قیامه‌ت له‌لای ئه‌وه‌و زانینی باران و ئه‌وه‌ی له‌ناو سکی وه‌ چ له‌ناو ره‌حمی مێینه‌ دایه‌ خۆی ده‌زانی و به‌س وه‌ له‌پاشان پیاوه‌که‌ هاته‌ ده‌ره‌وه‌وون بوو پێغه‌مبەر (ﷺ) فهرمووی: بۆم بانگ

بکه نه وه نه و پیاوه که هاوه لان هاتنه دهره وه نه یان دیت و ون بوو پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رمووی به هاوه لان نه وه جو بیرل بوو بویه هاتبو که دینه که ی فیری خه لکی بکات.

باب

﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ ﴾

۵۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَعَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ دُخْرًا بَلَّهَ مَا أُطْلِعْتُمْ عَلَيْهِ ثُمَّ قَرَأَ ﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

(به شتی / نایه تی)

﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ ﴾

نه بو هوږه ږه (رضي الله عنه) ده گټړي ته وه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رمووی ته: خوی گه وړه ده فه رمووی (بو به نده چاکه کانم ناماده م کرده شتی که نه چاوشتی وای بینووه وه نه گوی بیستویه تی وه نه به خه یالیش به سر دلی که س دانه هاتووه (که به هه شته).

له پاشان نه م نایه تی خوینده وه ﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ واته: نه فس نازانی خوی گه وړه چی بو شار دوتنه وه که چاوه کانی پی روون ده بیتنه وه وه له به هه شته وه پاداشتی که به هری کرده وه چاکه دا پټیان ده دریت.

باب

﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾

۵۲۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا

وَأَنَا أُولَى النَّاسِ بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اقْرَأُوا إِنَّ شِئْتُمْ ﴿الَّتِي أُولَىٰ

بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ فَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ تَرَكَ مَالًا فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهُ مَنْ كَانُوا

فَإِنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعًا فَلْيَأْتِنِي فَأَنَا مَوْلَاهُ.

(به‌شی / نایه‌تی)

﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەر مووی پێغەمبەر ﷺ فەر مووی: من

بۆ ئیمانداران لە ھەموو کەس لە پێش ترم لە دنیاو دواڕۆژدا ئەگەر ھەژدە کەن

ئەم نایەتە بخوێننەوە ﴿الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ واتە: پێغەمبەر

بۆ ئیمانداران لە ھەفسی خۆیان لە پێشترە وە ھەر ئیمان داری مردو مال و

سامانی لە پاش بەجی ما با خزم و کەسی میراتەکە ی ببەن وە ئەگەر قەرز ی

لەسەر بوو یان منالی وردی لە پاش بەجی ماو سەرپەرشتیاری ئەبوو بابێن

بۆلام و بەخێوکاریان دەبم و قەرز یان بۆ دەدەمەو.

باب

﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا﴾

۵۲۷. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فِي الْمَسْجِدِ عِنْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَتَدْرِي أَيْنَ تَغْرُبُ الشَّمْسُ؟ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّهَا تَذْهَبُ حَتَّى تَسْجُدَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا﴾ ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿وَقَدْ سَأَلَ أَبُو ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ الْآيَةِ فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((وَمُسْتَقَرُّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ)).

(به شی / نایه تی)

﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا﴾

نهی زهر (رضی الله عنه) ده فہرمووی لہ کاتی رڈژاوا بون لہ گہا پیغہ مبری خوا لہ مزگوت بووین فہرمووی: نہی نہ بو زہر نایا دہ زانی نہم خورہ لہ کوئی ناوا دہ بی؟ وتم خوا و پیغہ مبرہ گہی دہ زانن، فہرمووی: خور دہ پوات تا بن عہرشی خواو لہ وی کپنوش بق خوا دہ بات، لہ بہرئہ وہیہ خوا دہ فہرمووی ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا﴾ ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿واتہ: خور لہ سہر نہو یاسایہی خوا بوی داناوہ ہاتوچو دہ کات بہ ریک و پیکی نہوہش کاری خوای بالادہست و زانایہ.

وہ نہ بو زہر پرسایاری نہو نایہ تی لہ پیغہ مبرہ (ﷺ) کرد نہویش فہرمووی (شوین و جیگای لہ ژیر عہرشی خوای میہرہ بان دایہ).

باب

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا﴾

۵۲۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ((إِنَّ عِفْرِيثًا مِنَ الْجِنِّ تَقَلَّتْ عَلَيَّ الْبَارِحَةُ لِيَقْطَعَ عَلَيَّ الصَّلَاةَ فَأَمَكَّنَنِي اللَّهُ مِنْهُ، وَأَرَدْتُ أَنْ أُرِيطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُصْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ، فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي﴾ فَرَدَّهُ (ﷺ) خَاسِئًا.

(به‌شی / نایه‌تی)

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا﴾

نه‌بو هوپه‌یره (رضی الله عنه) فرموی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموی: دوینی شه و عیفریته‌کی جنوکه هاته‌لام و ویستی نویزم لی تیک بدات خوی گه‌وره‌ش زالی کردم به‌سه‌ریداو گرتم و ویستم به‌کوله‌کی مزگه‌وت بیبه‌ستمه‌وه هه‌تا‌کو به‌یانی نیوه هه‌مووتان ته‌ماشای بکن وه له‌وکاته‌دا وته‌ی برام حه‌زده‌تی سوله‌یمانم هاته‌وه یاد که ده‌فرموی ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي﴾ که خوا ده‌فرموی سوله‌یمان فرموی خویاه مولک و سامانیکم پی بیبه‌خشی که له‌پاش خوم به‌هیچ که‌سی نه‌دری.

پیغه‌مبه‌ر فرموی له‌به‌ر نه‌م وته‌یدا به‌ره‌لام کردو به‌یی نرخی رای کرد.

باب

﴿ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ﴾

۵۲۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ يَقْبِضُ اللَّهُ الْأَرْضَ وَيَطْوِي السَّمَوَاتِ بِيَمِينِهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ مُلُوكُ الْأَرْضِ.
(به نسی / نایه نی)

﴿ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ﴾

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) ده فهرمووی گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (ﷺ) فهرمووی: خوی گوره زه وی کل ده کاته وه وئاسمانه کان لول پیچ ده کات و به لای راستی خویدا و له پاشان ده فهرمووی من پادشام و مه لیکم کوانی پاشاکانی زه وی؟

باب

﴿ وَمَا يَلِكَا إِلَّا الدَّهْرُ ﴾

۵۳۰. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: قَالَ (اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ) يُؤْذِنُنِي ابْنُ آدَمَ يَسُبُّ الدَّهْرَ وَأَنَا الدَّهْرُ بِيَدِي الْأَمْرُ أَقْلَبُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ.
(به نسی / نایه نی)

﴿ وَمَا يَلِكَا إِلَّا الدَّهْرُ ﴾

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) ده گپرتنه وه که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرمووی: خوی گوره ده فهرمووی نه وهی ئاده م ئازارم ده دن و جوین به سات و زه مانه ده دن وه هه لسو پرتنی شه و و رتد هه ر منم و وه هه موکاره کانی من به پرتوهی ده به م.

باب

﴿وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾

۵۳۱. عَنْ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ فَلَمَّا فَرَّغَ مِنْهُ قَامَتِ الرَّحِمُ فَأَخَذَتْ بِحَقْوِ الرَّحْمَنِ، فَقَالَ لَهَا مَهْ؟ قَالَتْ هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ الْقَطِيعَةِ قَالَ أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مَنْ وَصَلَكَ وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكَ، قَالَتْ بَلَى يَا رَبِّ. قَالَ: فَذَلِكَ قَوْلُ أَبِي مُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَقْرَأُوا إِنَّ شِئْنَكُمْ ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾.

(به شی / نایه تی)

﴿وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾

نه بو هویره بره (رضی الله عنه) له پیغه مبر (ﷺ) که ده فهرمووی: خوای که وره که له دروستکردنی دروستکراوانی خوی بزو ره حم و خزمایه تی مه لساو که مهری خودای میهره بانی گرت و گووتی ده ستم دامینت، خودا پی فهرموو بق واده که ی و داوات چیه؟ وتی: نا له م شوینه دا که مورت ده گرم و په نام بق هیناویت و سکالا ده که م له ده سستی نه وکه سانه ی که مانی من به جی ناهیلن رشته ی په یوه ندی خزمایه تی ده چین، خوداش فهرمووی نه ی ره حم و خزمایه تی نایا رازی ده بی به وه ی که هرکه سی پی له تق نه بری و په یوه سستی ه بی له که لتاو خزم دوست بی منیش پی لی نه برم په یوه ندیم ه بی له که لیا وه هرکه سی په یوه ندی له تق بری و په یوه ندی نه بی منیش

په یوه ندى له وېرېم وړه هم و به زه یی، وتی به لى رازی ده یم نه ی
په روه ردگارم.

نه بو هوږه یره (رضي الله عنه) فه رموی نه گه ر حه زده کښ نه م نایه ته
بخویننه وه ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾
واته: نایا نئوه به ته مان نه گه ر له غه زا پښت هه لکه ن و یا خود ده سته لاتان
که وته ده ست تووی نازاوه و فسادو تاوان له زه وی دابچینن و هه رچی
په یوه ندى خزمایه تیش هه یه بیچچینن و له ناوی ببه ن!

باب

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا﴾

۵۳۲. عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَّارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ
الْأَيَّةِ الَّتِي فِي الْقُرْآنِ ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾
﴿قَالَ فِي التَّوْرَةِ: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحَرِّيًا
لِلْمُؤْمِنِينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِقَطْ وَلَا غَلِيظَ وَلَا
صَخَّابَ فِي بِالْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ السَّيْئَةَ بِالسَّيْئَةِ وَلَكِنْ يَغْفُو وَيَصْفَحُ وَلَنْ
يَقْبِضَهُ اللَّهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بَأَنْ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيَفْتَحُ بِهِ
أَعْيُنًا عُمْيًا وَأَذَانًا صُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا.

(بهشی)

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا﴾

عهطای کوپی یه سار له عه بدوللای کوپی عه مری کوپی عاصی (رضی الله عنه) ده گپیته وه ده رباره ی نه و نایه ته ی له قورئاندا هاتووه ﴿يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ﴾
﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ واته: (نیمه به پاستی تو مان ناردووه به شاهیدو مزگینیده و ترسینه ر بۆتان، ده فهرمووی له ته وراتیش وانوسراوه که ترسینه ره و تو مان کردووه به قه لاو سه نگر بۆ نه ته وه یه کی نه خوینده وار که گه لی عه ره بن وه تق به نده و پیغه مبه رو نی راوی منی خۆم ناوم ناوی (المتوکل) پشت به ستوو، نه و پیغه مبه ره دل ره ق و به ده عیه و فیز نییه وه له ناو بازار دهنگی به رز ناکاته وه به سه ر خه لکیدا نا قیژینی وه به ره ره چی خراپه به خراپه ناداته وه به لکو چاوپۆشی و عه فوکاره، وه خودا نایبیاته وه بۆلای خۆی هه تا نه و میله ته لارو خواره ی پی راست نه کاته وه که وتنی وشه ی پیژنی شه هاده یه (لا اله الا الله) یه وه چاوی که له له ناستی حق کویر بووه روون ده بیته وه و گوئیان له ناستی حق که پ بووه ده کرینه وه وه دلیان که مۆری ره شی به سه ر داهاتووه به کلیلی (لا اله الا الله) ده کرینه وه.

باب قول النار

﴿هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾

۵۳۳. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يُلْقَى فِي النَّارِ ﴿وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾ حَتَّى يَضَعَ قَدَمَهُ فَنَقُولُ قَطُّ قَطُّ.

(به‌شی / وتنی ناگری دۆزهخ (وشه‌ی ناگر)

﴿هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾

ئەنەس (رضی اللہ عنہ) لە پێغەمبەرەوه کە دەفەرمووێ (ﷺ) دۆزهخ هەر خەلکی لێ دەهاون و پڕنابی وە دەلی ئەگەر ماوه بابی هەتا خوای گەورە پێی عیزەتی خۆی لەسەری دادەنێ ئەوکاتە دەلی ئیتر بەسە پڕپووم.

باب محاجة الجنة والنار

۵۳۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَحَاجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَقَالَتِ النَّارُ أُوشِرْتُ بِالْمُتَكَبِّرِينَ وَالْمُتَجَبَّرِينَ وَقَالَتِ الْجَنَّةُ مَا لِي لَا يَدْخُلَنِي إِلَّا ضُعَفَاءُ النَّاسِ وَسَقَطُهُمْ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِلْجَنَّةِ أَنْتِ رَحِمَتِي أَرْحَمُ بِكَ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي) وَقَالَ (لِلنَّارِ إِنَّمَا أَنْتِ عَذَابِي أَعَذَّبُ بِكَ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي) وَلِكُلٍّ وَاحِدَةٌ مِنْهُمَا مِلْؤُهَا قَامًا النَّارُ فَلَا تَمْتَلِي حَتَّى يَضَعَ رِجْلُهُ فَنَقُولُ قَطُّ قَطُّ فَهَذَا لِكَ تَمْتَلِي وَيُرْوَى بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ وَلَا يَظْلِمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ خَلْقِهِ أَحَدًا وَأَمَّا الْجَنَّةُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُنْشِئُ لَهَا خَلْقًا.

(به‌شی / گفت و گوی نیوان به‌ه‌شت و دۆزه‌خ)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) فەرمووی پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی (بە‌ه‌شت و دۆزه‌خ دە‌بی بە دە‌مه‌قالەیان، دۆزه‌خ دە‌لی پیاوانی گە‌وره‌و خۆ‌به‌زلزان و ستمکاران بۆ‌من تە‌رخان کراون و بە‌ه‌شتیش دە‌لی خە‌لکی بی هی‌زو بی‌‌نه‌واو هە‌زاران بۆ‌من تە‌رخان کراون، خوای گە‌وره‌ش فەرمووی بە‌به‌ه‌شت تۆ رە‌حمەتی منی هە‌رکە‌سی بە‌ه‌وی لە‌به‌ندە‌کانی خۆ‌م رە‌حمی پی دە‌کە‌م تۆ دە‌کە‌م بە‌شوینی رە‌حمەت بۆ‌ی و بە‌دۆزه‌خیشی فەرموو تۆ جی‌گای سزای منی و بە‌لێن بی‌‌هە‌ردووکتان پە‌رده‌کە‌م هە‌رکە‌سە‌و لە‌خە‌لکی خۆ‌ی بە‌لام دۆزه‌خ پە‌رنا‌بی هە‌ر قی‌رە‌ی دیت دە‌لی ئە‌گەر ماوه‌ بابی تا‌کو خوای گە‌وره‌ پیتی قودرە‌تی خۆ‌ی لە‌سەر دا‌دە‌نی و ئیتەر دە‌لی بە‌سە‌ پە‌پووم ئیتەر پە‌رده‌بی و لە‌ناو خۆ‌یدا پە‌نگ دە‌خواتە‌وه‌، دیارە‌ خوای گە‌وره‌ ستم لە‌کە‌س دروست کراوانی نا‌کات و بە‌ه‌شتیش خوای گە‌وره‌ خە‌لکی تری بۆ‌ دروست دە‌کات بۆ‌ پە‌پوونی.

باب من حلف باللات والعزى

۵۳۵. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِي حَلْفِهِ وَاللَّاتِ وَالْعُزَّى فَلْيَقُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ تَعَالَ أَقَامِرَكَ فَلْيَتَصَدَّقْ)).

(به‌شی / کە‌سی سویند بە‌ لات و عوزا بخوات)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دە‌فەرمووی پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: کە‌سی سویند بخوات بە‌ لات و عوزا بابلی (لا اله الا الله) وە‌ کە‌سی بە‌هاو‌ە‌لە‌کە‌ی بلی وەرە‌ با قوما‌ر بکە‌ین با بە‌گوئی ئە‌کات و خێ‌رو‌هە‌دە‌قە‌ بکات.

باب إنشقاق القمر

۵۳۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: انْشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِرْقَتَيْنِ فِرْقَةً فَوْقَ الْجَبَلِ وَفِرْقَةً دُونَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اشْهَدُوا.

به شی له ت بوونی مانگ

عبداللای کوپی مه سعود (رضي الله عنه) فرموی مانگ له ت بوو له زه مانی پیغه مبری خوا (ﷺ) بوو به دوو له ته وه له تیکی که و ته سهر کتیه که و له تیکی تری که و ته پشت کتیه که، وه پیغه مبری خوا (ﷺ) فرموی به شاهیدین ببینن.

باب

﴿حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْبُيُوتِ﴾

۵۳۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ خَيْمَةً مِنْ لَوْلُؤٍ مُجَوَّفَةٍ عَرْضُهَا سِتُّونَ مِيلًا فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ مِنْهَا أَهْلٌ مَا يَرَوْنَ الْآخِرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ وَجَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ أُنِيتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَجَنَّتَانِ مِنْ كَدَا أُنِيتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَبِّهِمْ إِلَّا رِدَاءُ الْكِبَرِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ.

(به شی / نایه تی)

﴿حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْبُيُوتِ﴾

عبداللای کوپی قهیس (رضي الله عنه) ده گپړتیه وه که پیغه مبر (ﷺ) فرموی (له به هه شتا چادر و خیمه ی وا هه به له لؤلؤ مرواری دروست کړاوه

و پانتایه‌کی شه‌ست میله، له‌هه‌موو گۆشه‌یه‌ک له گۆشه‌کانیدا خیزانیکی و
 تیادایه که هه‌میشه چاویان برپوه‌ته هه‌سه‌ره‌کانی خۆیان ئیتر پیاوه
 موسلمانان به‌ئاره‌زووی خۆیان ده‌سوورپێنه‌وه وه دوو به‌هه‌شت له‌زیوی
 هه‌یه و قاپ و قاچاغه‌کانی له‌زیوی و تیاداووه دوو به‌هه‌شتی تریش به‌قاپ و
 قاچاگی زیوی ناماده‌کراوه وه له‌نیوان نه‌وان و دیتنی خوی گه‌وره نه‌وه‌نده
 ماوه که له‌به‌ر تاری مه‌زنی و په‌رده‌ی گه‌وره‌یی و شکومه‌ندی نه‌بی که به‌خۆی
 داداووه نه‌وا ئاواته‌که‌شیان ده‌هاتنه‌دی و به‌چاوی خۆیان ته‌ماشای خوا ده‌که‌ن
 له‌به‌هه‌شتی که ناوی عه‌ده‌نه.

باب لعن الواشیات و المتفلجات

۵۳۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ تَعَالَى الْوَاشِيَاتِ
 وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغْيِرَاتِ خَلْقَ اللَّهِ، وَلَعَنَ
 النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ الْوَاصِلَةَ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَمَا آءَانَكُمْ
 الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾.

(به‌شی / نه‌فره‌ت له‌خال کوفان و ددان شاش کردن)

عه‌بدوللای کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) ده‌فره‌مووی نه‌فره‌ت و له‌عنه‌تی
 خوا له‌ئه‌و که‌سانه‌ی خال ده‌کوئن و نه‌وه‌ی بۆی ده‌کوئی و نه‌و ئافره‌ته‌ی
 ده‌موچاوی خۆی هه‌لده‌گری، له‌و ئافره‌ته‌که‌ی که به‌برپه‌ندو زیڕ ددانی خۆی
 باریک و شاش ده‌کات بۆ جوانی چونکه نه‌وانه به‌م ده‌ستکارییه نه‌خش و
 نیگاری خوا ده‌گه‌رن وه پێغه‌مبه‌ری خواش (ﷺ) له‌عنه‌ت و نه‌فرینی له‌و
 ژنه‌ی که قژی ده‌ستکرد ده‌لکێنی به‌ قژی خۆی له‌سه‌ر خۆی.

وہ خوی گہرہ دہ فہرموی ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ
فَانْتَهُوا﴾ واتہ: نہوہی پیغہمبہری خوا بوی ہیناون وہری گرن و نہوہی
قہ دہغہی لی کردون وازی لی بہینن.

باب / عَتْلُ زَنِيمٍ

۵۳۹. عَنْ مَعْبِدِ بْنِ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ الْخَزَاعِيَّ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ
(ﷺ) يَقُولُ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ
لَأَبْرَهُ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ كُلُّ عَتْلٍ جَوَاطِ مُسْتَكْبِرٍ.

(بہشی / دل رہق و دل پیس)

مہعبدی کوپی خالد دہ فہرموی گویم لہ حاریثی کوپی وہہبی خوزاعی
بوو فہرموی: گویم لہ پیغہمبہر (ﷺ) بوو دہیفہرمو: تایا ناگادارتان بکہم
لہ خہلکی بہہشت کہوا کہسانیکن کہ لاوازو بی نمودو بی فیزن نہگہر سویند
بخون لہسہر خوا لہسہر شتی نہوا خوا سویندیان دہباتہ سہرو شتہکیان
بؤدہکات، وہ ناگادارتان دہکہم لہ خہلکی دؤزخ، ہموو کہسی چارہ قوپس
و دہعیہ و زؤد خؤرو دہم پیس.

باب / مثل قارئ القرآن

۵۴۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ حَافِظٌ لَهُ مَعَ السُّقْرَةِ الْكَرَامِ وَمَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ وَهُوَ يَتَعَاهَدُهُ وَهُوَ عَلَيْهِ شَدِيدٌ فَلَهُ أَجْرَانِ)).

(به شی / نمونه‌ی نه‌ودی قورئان ده‌خوینی)

عائشه خان (رضی الله عنها) ده‌فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: نمونه‌ی نه‌و قورئان خوینه‌ی که به‌په‌وانی قورئانی له‌به‌ره‌و کرده‌وه‌ی پی ده‌کات پله‌و پایه‌ی وه‌کو پله‌ی فریشتانی خوا وایه و به‌پژیه وه نمونه‌ی نه‌وکه‌سه‌ی قورئان ده‌خوینی و به‌گران و قورس و به‌زه‌حمه‌ت له‌به‌ری ده‌کات نه‌وه دووقات نه‌جرو پاداشتی بق هه‌یه.

باب

﴿فَسَيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى﴾

۵۴۱. عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مَخْصَرَةٌ فَتَكَسَّ فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمَخْصَرَتِهِ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ (مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ وَمَا مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ إِلَّا كُتِبَ مَكَانُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِلَّا قَدْ كُتِبَتْ شَقِيَّةٌ أَوْ سَعِيدَةٌ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا وَنَدْعُ الْعَمَلَ فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ قَالَ (ﷺ) أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيُيسَّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ فَيُيسَّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاءِ ثُمَّ قَرَأَ ﴿قَالَا مَنْ أَعْطَى وَآتَى﴾ (۵) وَصَدَقَ بِالْحَقِّ (۶) فَسَيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى﴾

(بهشی / نایه تی)

﴿فَسَنَسِرُهُ وَلَيُسرِي﴾

پیشوا علی (رضی الله عنه) فرمودی: له گه ل تهرمیک بووین، له گورستانی به قیبول غرقه د، پیغمبر (ﷺ) ته شریفی هات بۆلامان، پیغمبر (ﷺ) ته شریفی دانیشت، نیمه ش له دهوری دانیشتین، هزرت دار دهستیکی به دهسته وه بوو، سهری نه وی کردو مات بوو، خوش خوش داردسته گهی دهخشانند له عرزه که، وه که سی پرورش شتی بی و بیر بکاته وه، نه و جا فرمودی: (یه که به یه کتان، یه که به یه کی دروست کراونن، له سه ره تا وه، له نه زه لدا جیگهی هم له به هشت و هم له دۆزه خدا نووسراوه، هه روا نووسراوه که به دبه خته یا به خته وه ره).

پیاویکیش له یاران فرمودی: نهی پیغمبره یی خودا! جا که وایه بۆ به و نووسراوه مان پشت نه به ستین و پشتی لی نه دهینه وه ئیتر واز له کارو کرده وه یی چاکه بهینین، نیمه چی بکهین و چی نه کهین، بی سووده، چونکه جیگه مان له به هشتا، له دۆزه خدا له پیشدا، له نه زه له وه دیاریکراوه، فرمودی (ﷺ) ئیوه له کاری چاکه سارد مه بنه وه و کارو کرده وه یی خۆتان بکهن، قه ده ر سپکی خوداییه، چاره نووس رازیکی خوداییه، هۆش و نه قلی ئیوه ده رکی حیکمه ت و دانایی نه و نهینیه ناکات، هه رکه سی له نه زه لدا له زانستی خودادا بۆکوئی دروست کرابی ریگهی نه وی ده گری، جا له سه ر نه م بنیاته به ختیار ریگهی چاکه ده گری و به دکار ریگهی خراپه، به م پییه کاری باش نیشانه ی به هشت و خراپ نیشانه ی دۆزه خه).

ئینجا پیغمبر (ﷺ) له بۆ پشتیوانی نه م مه سه له یه، نه م نایه تی

خوینده وه که ده فرمودی: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ۖ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحَقِّ ۖ ﴿٦﴾ فَسَنَسِرُهُ

لِّلْأَسْرَى ﴿٥٤٢﴾. واته: جا هه رکەسی مالی خۆی له رێگەی خودادا بداو زهکات و سه رفیتره و به شی هه ژاران بدات و له خوا بترسی و کۆ له گوناوه و تاوان بکاتهوه په لاماری ناموسی خه لکی نه دات نه وا ئێمهش ده یخهینه سه ر رێگای چاکه و به هه شتی بۆ ئاسان ده که یه.

باب فضل آية الكرسي

٥٤٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَكَلَّنِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ فَأَتَانِي آتٍ فَجَعَلَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَصَّ الْحَدِيثَ فَقَالَ ((إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَأَقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ لَنْ يَزَالَ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ وَلَا يَقْرُبَكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ) وَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) صَدَقَ وَهُوَ كَذُوبٌ ذَاكَ شَيْطَانٌ.

(به شی / فه زلی نایه تی کورسی)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووی: پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ) منی کردە وەکیلی خۆی بە پاراستنی مالی زهکات و سه رفیتره‌ی رهمه‌زان شه‌وی به‌کێک هات مشتێکی له‌ خواردنه‌که داو منیش ده‌ستم گرت و پێم وت ده‌ت به‌م بۆلای پێغه مبه‌ری خوا ئه‌ویش زۆر پاراپه‌وه‌و گووتی هه‌ژارم و خاوه‌ن مال و منالم پێویستم پێی هه‌یه‌ ئینجا پێی وتم ئه‌گه‌ر چوینه سه‌ر جێگای نووستن نایه‌تی کورسی بخوینه‌وه‌تا به‌یانی له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاره‌وه‌ پارێزگاریت لی ده‌کری و شه‌یتانی‌ش نزیکت ناکه‌وی هه‌تا به‌یانی وه‌ پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فەرمووی راست ده‌کات به‌لام خۆی درۆزنه‌ ئه‌وه‌ شه‌یتان بوو.

باب فضل قل هو الله أحد ، والمعوذات

۵۴۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): (أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ وَقَالُوا أَيْنَا يُطِيقُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اللَّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ ثُلُثُ الْقُرْآنِ).

نه بو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده فہرموی: پیغمبر (ﷺ) نے فرمایا کہستان دہ توانیٰ لہ شہ ویکدا سیہ کی قورٹان بخوینن وہ ہاوہ لان زوریان زہمہت بور و تیان کامان دہ توانین نہ وہ بکہین نہ ویش فہرموی (سورہ تی قل هو الله احد) سیہ کی قورٹانہ۔

۵۴۴. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كَفَّيْهِ ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ثُمَّ يَمْسَحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَكَانَ إِذَا اشْتَكَى يَقْرَأُ عَلَى نَفْسِهِ بِالْمَعُودَاتِ وَيَنْفُثُ فَلَمَّا اشْتَدَّ وَجَعُهُ كُنْتُ أَقْرَأُ عَلَيْهِ وَأَمْسَحُ بِيَدِهِ رَجَاءَ بَرَكَتِهَا .

عائشہ (رضی الله عنه) دہ فہرموی: کہ پیغمبر (ﷺ) کاتی کہ دہ چوہ سہر جیگای نوستن ہہردو دہستی کڑدہ کردنہ وہ و فوی پیادہ کردن و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ تیایا دہ خویند و دہستی بہ ہہمو لہ شیدا دینا سی جارن وہ عائشہ دہ فہرموی: پیغمبر (ﷺ) نہ گہر نہ خوشیش بویہ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ وہ الْفَلَقِ ی دہ خویندو فوی پیادا دہ کردو بہ لہش و نہو

شوپنه‌ی که نازاری مه‌بوایه وه له‌وکاته‌ی نه‌ی ده‌توانی ئەمه بکات له‌به‌ر نۆز
نازاره منیش ئەم سووره‌تانه‌م ده‌خویندو نه‌ویش قووی به‌ده‌ستی خۆی
داده‌کردو به‌له‌شی خۆی دادینا.

باب فضل القرآن

٥٤٥. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ
الْقُرْآنَ كَأَنَّهُ جَرَّ طِفْلاً طَيِّبَ وَرِيحُهَا طَيِّبٌ وَالَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَأَنَّهُ جَرَّ
طِفْلاً طَيِّبَ وَلَا رِيحَ لَهَا، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرِّيحَانَةِ رِيحُهَا
طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ طَعْمُهَا مُرٌّ
وَلَا رِيحَ لَهَا.

(به‌شی / فه‌زلی قورئان)

ئەبی موسای ئەشعەری (رضی اللہ عنہ) لە پێغەمبەر (ﷺ) دە‌گێ‌ڕ‌ێ‌ته‌وه‌ که
دە‌فه‌رمووی: (نە‌مۆ‌نە‌ی ئە‌و‌کە‌سە‌ی قورئان دە‌خوینی وە‌کو لیمۆ‌ وایە‌ که‌ بۆ‌نی
خۆ‌شە‌ و تە‌م‌ی خۆ‌شە‌ و نە‌مۆ‌نە‌ی ئە‌و‌کە‌سە‌ی که‌ قورئان ناخوینی وە‌کو خورما
وایە‌ و بۆ‌نی نیە‌ و تە‌م‌ی شیرینە‌ وە‌ وێ‌نە‌ی دوو‌پووی قورئان خوین وە‌کو
رە‌یحانە‌ وایە‌ تە‌م‌ی تالە‌ و بۆ‌نی خۆ‌شە‌ وە‌ نە‌مۆ‌نە‌ی دوو‌پووی که‌ قورئان
ناخوینی وە‌کو گۆ‌ژ‌ارک وایە‌ وە‌م بۆ‌نی نیە‌ و تە‌م‌ی تالە‌).

باب فضل من تعلم القرآن

۵۴۶. عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَانَ (رضي الله عنه) عن رسول الله (ﷺ) قال: (إِنَّ أَفْضَلَكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ).

(به شی / فہ زلی کہ سی فی ری قورن ان بیت).

عوسمانی کوپی عہ ففان (رضی اللہ عنہ) دہ فہ رموی پیغہ مہری خودا (ﷺ) فہ رموی: چاکترینتان نہ وکہ سہیہ لہ لای خودا کہ خوی فی ری قورن ان خویندن کردوہ و خہ لکیش فی ردہ کات.

باب استذکار القرآن

۵۴۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((فَإِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ)).

(به شی / یاد کردنہ وہو بہ بیرہیتانہ وہی قورن ان)

عہ بدولائی کوپی عومہر (رضی اللہ عنہ) لہ پیغہ مہر (ﷺ) دہ گپرتہ وہ کہ دہ فہ رموی: نمونہ ی قورن ان خوین و لہ بہ رکدن وہ کو نہ و خاودن و شترہ وایہ کہ نہ گہر و شترہ کہ نہ بہ ستیتہ وہ دہ پوات و بز دہ بی و نہ گہر بیبہ ستیتہ وہ نہ وہ و شترہ کہ ی ناپوات و دہ مین.

۵۴۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ((بِئْسَ مَا لَأَحَدِهِمْ أَنْ يَقُولَ نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ بَلْ تُسَيِّ وَأَسْتَذَكِرُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ أَشَدُّ تَفْصِيًّا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعَمِ)).

عەبدوللای کوی مه سعوو (رضي الله عنه) ده فه رموو پيغه مبه ر (ﷺ) ده فه رموو: چەند خراپه و ناشيرينه بۆ مرۆڤ بلي من نه و ئايه ته و فولانه ئايه تم له بير چوه به لكو بليت فولانه ئايه تم له بير خۆم بردۆته وه ده وري قورئان و يادي بكه نه وه چونكه چۆن وشتر و مالات نه گه ر نه ي به ستنه وه چۆن به پره لا و بزد ده بيت نه و يش زياتر له وه له سينگي پياوان ده چيته ده ر و ده روات.

باب فيمن فخر بقراءة القرآن ولم يعمل به

٥٤٩. عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ قَالَ عَلَيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: (يَأْتِي فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ حُدَثَاءُ الْأَسْنَانِ سُفَهَاءُ الْأَحْلَامِ يَقُولُونَ مِنْ خَيْرِ قَوْلِ الْبَرِيَّةِ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ لَا يُجَاوِزُ إِيمَانُهُمْ حَنَاجِرَهُمْ فَأَيْنَمَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ، فَإِنَّ قَتْلَهُمْ أَجْرٌ لِمَنْ قَتَلَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

(بهشی / نه و كه سه فيزو ده عيه به خويندنی قورئان ليبدأ

وه كرده وهی پی نه كات)

سوه يدي كوی غه فله ده فه رموو علی (رضي الله عنه) فه رموی گویم له پيغه مبه ري خوا بوو ده يفه رموو: (كۆمه لي له كۆمه تي منا په يدا ده بن به ته مه ن منان و خه ون و ئاواتي بي نرخیان هه يه و فه رمایشتی پيغه مبه ر (ﷺ) له به ر ده كن و به لام له ئيسلام ده چنه ده ره وه هه ره كو چۆن تير به نيچير ده كه ويئت ئاوا له دين ده رده چن، بيان كۆن چونكه له كوشتنی نه وان له روژی قیامت خيرو پاداشت هه يه .

باب الترغيب في النكاح

۵۵۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ ثَلَاثَةٌ رَفَعُوا إِلَى بُيُوتِ أَنْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَانَتْهُمْ تَقَالُومًا، فَقَالُوا وَأَيْنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ (ﷺ)؟ قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ، قَالَ: أَحَدُهُمْ أَمَا أَنَا فَإِنِّي أُصَلِّي اللَّيْلَ أَبَدًا وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَصُومُ الدَّهْرَ وَلَا أَفْطِرُ وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَدًا فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ أَتَنْتُمْ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا، أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَأَتَقَاكُمْ لَهُ لَكِنِّي أَصُومُ وَأَفْطِرُ وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي.

(بهشی / بره‌ودان و هاندان بوژن خوازی و ژن هینان)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: سی که‌س هاتنه لای ماله‌کانی پیغهمبه‌ری خوا (ﷺ) پرسپاری شیوهی خوابه‌رستنی پیغهمبه‌ری خویان کرد که پئیان راگه‌یاندرا وه‌ک بلئی به‌که‌می بزائن له‌لای خویان وابوو وه‌گوتیان نیمه‌له‌کوئی و پیغهمبه‌ری خوا له‌کوئی که خوا له‌گوناهی پیشوو و پاشووی خوش بووه، بویه برپاریان دا که یه‌کیکیان وتی من له‌مه‌ولا به‌دواوه مه‌تا مه‌تایی مه‌موو شه‌وان ناخه‌وم و شه‌ونویژ ده‌که‌م وه‌ئه‌وه‌ی تریان وتی برپاریی منیش مه‌تا مه‌تایی به‌رژوو ده‌بم وه‌ئه‌وه‌ی تریان وتی منیش برپارییت ژن ناهینم و خوم دیلمه‌وه‌و خه‌ریکی خوابه‌رستی ده‌بم وه‌له‌وکاته‌دا پیغهمبه‌ر پئیانی زانی و فهرمووی نیوه‌ن ئه‌م وتانه‌تان وتوو؟ سویند به‌خوا من له‌مه‌مووتان به‌ته‌قواو له‌خواترس ترم وه‌منیش شه‌و ده‌خه‌وم و شه‌ونویژیش ده‌که‌م و رژیک به‌رژوو ده‌بم و هه‌ندیک رژییش ده‌شکینم وه‌که‌ژن ده‌هینم وه‌که‌سی که‌له‌سر سوننه‌ت و ریپازی من لابدا له‌من نییه‌.

باب فیمن لَمْ یَسْتَطِیع البَاءَ

۵۵۱. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) شَبَابًا لَا نَجِدُ شَيْئًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ)).

(به شی / که سی توانای ژن هینانی نه بوو)

عبداللای کوری مه سعود ده فهرمووی: له گال پیغه مبهری خوا بووین (ﷺ) وه توانای ژنهینانمان نه بوو فهرمووی: نهی گالی که نجان که سی توانای ژن هینانی ههیه یا ژن بهینی وه چونکه ده بیته هوی پاراستنی چاوو شهرمگاتان وه که سی توانای ژن هینانی نه بوو باب به ریژوو بی نه وه بونه و چاکتره و شیفابه خشه.

باب تَنكِحُ الْمَرْأَةَ لِأَرْبَعِ خِلَالٍ

۵۵۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَانَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ ((تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ)).

(به شی / ژن ماره کوردن بۆ چوار سیفه ت (شت))

نه بو هوردهیره (رضي الله عنه) له پیغه مبهری (ﷺ) ده گپړیته وه که ده فهرمووی: ژن ماره ده کړی بۆ چوارشت: بقی مال و سامان و بقی بنه ماله و خانه دانی و هیان بقی جوانی و هیان بقی دینداری، وه توش له دینداری هلی بژیړه وه نه گینا ده ستت له ناو خول ده بی (مایه پوچ ده بی).

باب شؤم المرأة

۵۵۳. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ مَا تَرَكْتُ فِتْنَةً أَضُرَّ عَلَى الرُّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ.

(به شی / به دبه ختی نافرهت)

ئوسامە ی کوپی زەید (رضی الله عنه) لە پێغه مبه ره وه (ﷺ) ده گێڕێته وه که ده فهرمووی: (له پاش مردنی من هیچ ناشوپ و فیتنه کم له ناو ئوممه تی خۆمدا به جی نه هێشتوو ده که وه ک ناشوویی و فیتنه ی ژنان بق پیاوان).

باب النهي عن خطبته على أخيه

۵۵۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَأْتُرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَكُونُوا إِخْوَانًا وَلَا يَخْطُبُ الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَنْكِحَ أَوْ يَتْرُكَ).

(به شی / نه هی کراوه له ژن)

خواستن له سه ر داخوازی برا که ی

ئە بو هوریره (رضی الله عنه) ریاوایەت ده کات له پێغه مبه ری خوا (ﷺ) که ده فهرمووی: (دوورین له به دگومانی و قسه ی درۆیه وه جاسوسی کردن و به شوینی عه یبی خه لکیدا که پان و فیتنه به ری مه که ن له گه ل یه کتریدا وه ک برا ته با بن وه درووست نیه که سی خوشکی یان کچی خۆی بیداته پیاوی وه پیاویکی تریش به شپری لی بکات و به سه ر ئه وو خوشکی خۆی یان کچی خۆی پێشکه شی به و پیاوه بکات هه تا ئه و پیاوه وازی لی دینی له یه که میان یان مۆله تی ده دات بق دووه میان بیداتی.

۵۵۵. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَقُولُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) أَنْ يَبِيعَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ وَلَا يَخْطُبَ الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَتْرَكَ الْخَاطِبُ قَبْلَهُ أَوْ يَأْذَنَ لَهُ الْخَاطِبُ.

عبداللہ بن عمر (رضی اللہ عنہ) دہیفہ رموو پیغہ مبری خوا (ﷺ) نہی کردوہ لہ وہی سہوداو مامہ لہ لہ سہر کپین و فروشتنی برای موسلمان بکری وہ ہر وہا نہی کراوہ لہ کاری خوازیبنی برای خوتان تا خوازیبنی کہر واز دینی یان ریگی ہی پی دہدات.

باب الشروط في النكاح

۵۵۶. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَحَقُّ مَا أَوْفَيْتُمْ مِنَ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ))
(بهشی / مہرجہ کانی ژن خوازی)

عوقبہ بن عامر (رضی اللہ عنہ) لہ پیغہ مبر (ﷺ) دہ گپیتہ وہ کہ دہ فہ رموی: لہ پیشتین مہرج دہبی بہ جی بگہینن نہ وہیہ کہ نافرہ تانی پی حلال دہ کہن بؤخوتان.

۵۵۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تَسْأَلُ طَلَاقَ أُخْتِهَا لِتَسْتَفْرِغَ صَحْفَتَهَا فَإِنَّمَا لَهَا مَا قُدِّرَ لَهَا.

نہو ہرہ یرہ (رضی اللہ عنہ) لہ پیغہ مبری خوا (ﷺ) کہ دہ فہ رموی: حلال نییہ بؤ نافرہ تی داوی تہ لاقدانی خوشکی خوی بکات بؤنہ وہی خوی جیگای نہو بگریتہ وہ، با شوو بہ پیاوکی تر بکات وہ ہر نہ وہی بؤنہ یہ کہ بؤی دانراوہ.

باب حق إجابة الوليمة

۵۵۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْوَلِيمَةِ فَلْيَأْتِهَا.

(به شی / پیویست بوون له چوون بو داوه تی ژن گواستنه وه)

عبداللای کبری عومر (رضی الله عنه) ده گپړتیه وه که پیغه مېر (ﷺ) فهرمووی: نه گهر بانگکران بو داوه تی ژن گواستنه وه بېژن، وه نه گهر بی فرمانی خوی تېدا بیت نه وکاته چوونی دروست نییه وحه پامه.

۵۵۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَوْ دُعِيتُ إِلَى كِرَاعٍ لَأَجَبْتُ، وَلَوْ أَهْدِيَ إِلَيَّ ذِرَاعٌ لَقَبِلْتُ.

نه بو هوږه یره (رضی الله عنه) له پیغه مېر (ﷺ) که ده فهرمووی: نه گهر بانگم بکن بو داوه تی ژن گواستنه وه نه گهر سه روپی تېدا ناماده کرابی بوی ده چم وه یان وه یاخود نه گهر سه رو پی به دیاری بوم بینن وه ری ده گرم.

باب المداراة مع النساء

۵۶۰. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ الْمَرْأَةُ كَالضِّلَعِ إِنْ أَقْمَتَهَا كَسَرَتْهَا وَإِنْ اسْتَمْتَعَتْ بِهَا اسْتَمْتَعَتْ بِهَا وَفِيهَا عِوَجٌ.

(به شی / زیان به سه ر بردن له که ل نافرته ددا)

نه بو هوږه یره (رضی الله عنه) له پیغه مېر (ﷺ) ده گپړتیه وه ده فهرمووی: نافرته وه کو په راسو وان نه گهر راستیان که نه وه ده شکین چونکه په راسو خوارن وه نه گهر بته وی له که لیانبری و رابویری نه وا ده بی به پتی سروشتیه که ی به لاری و خواری رابویری له که لیدا.

باب الوصايا بالنساء

۵۶۱. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضِلَعٍ وَإِنْ أَعْوَجَ شَيْءٌ فِي الضِّلَعِ أَعْلَاهُ فَإِنْ ذَمَبَتْ تُقِيمُهُ كَسَرْتَهُ وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا)).

(به‌شی / ناموژگاری کردنی نافرەتان به‌چاکه)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) لە پیغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوە کە دەفەرمووی: کەسێ ئیمان و بپروای ھەبێ بەخوای بەرزی نوایی با نازاری دراوسێ نەدات، و ناموژگاری و ھەسیەتی چاک بکات بۆ نافرەتان چونکە ئەوان لە پەراسوو دروست کران و لە لای ھەرە خواری پەراسوی لای سەرێتی وە ئەگەر ویستت راستی کەیتە وە دەشکێت وە ئەگینا دەبێ بەخواری لەگەڵی رابوویی وە ناموژگاریتان دەکەم بەچاکە لەگەڵیاندا.

باب صوم المرأة تطوعاً

۵۶۲. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنْ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: لَا تَصُومُ الْمَرْأَةُ وَيَعْلَمُ شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ.

(به‌شی / رۆژوو سوننەتی نافرەتان)

ئەبو ھورەیرە (رضی اللہ عنہ) لە پیغەمبەر (ﷺ) دەگێڕێتەوە کە دەفەرمووی: (نابێت نافرەت بەرۆژوو بیت و رۆژووی سوننەت بەبێ مۆلەتی مێردی.

باب إذن المرأة في بيت زوجها

۵۶۳. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَلَا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَمَا أَنْفَقَتْ مِنْ نَفَقَةٍ عَنْ غَيْرِ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ يُؤَدِّي إِلَيْهِ شَطْرَهُ.

(بهشی / نابیت کهس بی مؤله تی میرد بیته لای نافرته)

نهو هوپره یره (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه (ﷺ) فهرمووی: دروست نییه بۆ هیچ نافرته تی که به رنژوو بیت مه گر پیاوه که ی ناگاداری بیت وه ئیزنی بدات وه نابیت که سیش بیته مالی لای نافرته ته که ی به بی مؤله ت و ئیزنی میرده که ی نه بیت وه هرکاتی نافرته شتی بیه خشی یان خه رج بکات بۆکاری جگه له مؤله تی میردی نه وه نهو به خشینه نیوه ی بۆ میرده که یه تی.

باب أهل الجنة وأهل النار

۵۶۴. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَكَانَ عَامَةً مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ، وَأَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ غَيْرَ أَنَّ أَصْحَابَ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ وَقُمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَةٌ مَنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ.

(بهشی / خه لکی به ههشت و خه لکی دۆزه خ)

ئوسامه ی کوپی زهید له پیغه مبه (ﷺ) ده گنپرته وه که ده فهرمووی: چومه بهرده رگای به ههشت سه یرم کرد زۆریه ی به ههشتیه کان له هه ژاران و بی نه وایانن وه ده وله منده کانیش راگیرابوون بۆ لیپرسینه وه وه نه وانه ی دۆزه خی بوون به فهرمانی خوا برابوون بۆ دۆزه خ وه له بهر ده رگای دۆزه خیش وه ستام دیتم زۆریه ی زۆری خه لکی دۆزه خ نافرته تان بوون.

۵۶۵. قَالَ (ﷺ) إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُ ذَلِكَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْنَاكَ تَتَنَاوَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْنَاكَ تَكْفُكُفْتَ فَقَالَ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ فَتَنَاوَلْتُ مِنْهَا عُنُقُودًا وَلَوْ أَخَذْتُهَ لَأَكَلْتُ مِنْهُ مَا بَقِيََتِ الدُّنْيَا وَرَأَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ مَنْظَرًا قَطُّ أَوْ رَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ قَالُوا لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ قِيلَ يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ.

پیغهمبری خوا (ﷺ) فرمودی رؤو مانگ دوو نیشانان له نیشانه کانی خوا، بۆ مردن و ژیاڼی هیچ که سیکا ناگیرین وه نه گهر دیتان رؤو مانگ گیران نه وه زوړ یادی خوابکه و وتیان نه ی نیرراوی خوا (ﷺ) بینیمان له شوینی خوت به پیشو پاش گه رایه وه؟ فرمودی من به هه شتم دیت ویستم میشووه تر یی که لی بکه مه وه وه نه گهر بم هینابا و بتان خوار دبا نه واهه تا دنیا ماوه کوتایی نایهت، وه ناگری دوزه خم دیت قهت له م رؤو شیهی و نا شیرینم نه دیوه وه بینیم زوړیهی هره زوړی خه لکه که ی ئافره تانن، وتیان بوجی فرمودی به هیی نه وه ی زوړ ناشوگری و چاکه ی میردیان له بیر ده که ن وه نه گهر چه ندین سال چاکه بکه ی له گه ل هره یه کیکیان وه له پاشان خراپه یه کت لی ببینی پیت ده لیت به ژیانم چاکه م لی نه بینوی.

باب کراهية ضرب النساء

۵۶۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَا يَجْلِدُ أَحَدُكُمْ امْرَأَتَهُ جَلْدَ الْعَبْدِ ثُمَّ يُجَامِعُهَا فِي آخِرِ الْيَوْمِ.

(بهشی / که راهی هیه لیڈان له نافرہت).

عبداللہ کوپی زہمہ (رضی اللہ عنہ) دہرمووی پیغمبر (ﷺ) فہرمووی (با کہستان له نافرہتی خوی نہدات و وہکو چوڈن له بہندہ و توکہری دہدات وہ له پاشان له کوتای رڈا له گہ لیشی جووت بیت و کو بیتہ وہ.

باب الغيرة

۵۶۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ مَا أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَرَى عَبْدَهُ أَوْ أَمَتَهُ يَزْنِي يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمَ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا.

(بهشی / غیرہت)

عائشہ (رضی اللہ عنہا) دہگریتہ وہ کہ پیغمبر (ﷺ) فہرمووی: ئہی نومہتی موہمہد کہسی نیہ له خوا بہ غیرہتر بیت لوکہسہی کہ ببینی غولامہکی یان کہ نیزہکی داوین پیسی بکات، وہ ئہی نومہتی موہمہد تہ گہر تہ وہی من دہیزانم ئیوہش بیزانن کہم پیدہ کہنن و زور دہگریتن.

باب استئذان المرأة لزوجها

۵۶۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا اسْتَأْذَنْتِ امْرَأَةٌ أَحَدَكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يَمْنَعُهَا)).

(به‌شی / ئیزن دانی نافرەت لە چوونی بۆ مزگەوت)

عەبدوللای کۆپی عومەر (رضی الله عنه) دەفەرمووی پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی: (ئەگەر نافرەتی یەکیکتان داوای مۆلەتی چوونی بۆ مزگەوت کرد ئێوەش زیگری لی مه‌کن).

باب نَعَتِ الْمَرْأَةِ لَزَوْجِهَا

۵۶۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا تُبَاشِرُ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةُ فَتَنْتَعَهَا لِزَوْجِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا

(به‌شی / گێڕانه‌وه‌ی ژن جوانی و

سێفه‌تی ژنی بێگانه‌ بۆ مێردی)

عەبدوللای کۆپی مەسعود (رضی الله عنه) فەرمووی پیغمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: (نابی ژن سەرنجی ژنیکی تەربداو لە پاشان وردو درشت باسی لەش و لاری ئەو ژنە بۆ مێردی بکات بە شێوەیەکی وا کە ئەو مێردەکە‌ی بە‌چاوی خۆی دیتبی وای).

لا يَطْرُقُ الْغَائِبُ أَهْلَهُ لَيْلًا

۵۷۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ إِذَا دَخَلْتَ لَيْلًا فَلَا تَدْخُلْ عَلَى أَهْلِكَ حَتَّى تَسْتَحِدَّ الْمُغِيبَةَ وَتَمْسُحَ الشَّعْثَةَ)). قَالَ جَابِرُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((فَعَلَيْكَ بِالْكِيسِ الْكِيسِ)).

**(به‌شی / نابیت پیاو که گه‌رایه‌وه له‌سه‌فه‌ر به‌شه‌و به‌بی
نلگادارکردنه‌وه‌ی ئافره‌تی بجیته ماله‌وه)**

جابیری کوبی عه‌بدوللا (رضی الله عنهما) ده‌گیرێته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا
(ﷺ) فه‌رمووی: (کاتی له‌سه‌فه‌ر ده‌که‌پێنه‌وه نه‌که‌ر به‌شه‌و که‌یشتنه‌ جی
وابکه‌ن له‌پێشدا ئاگاداریان بکه‌نه‌وه هه‌تا ئن سه‌ری خۆی شانه‌ بکات و خۆی
پاک و خاوێن بکات له‌پیشوازی می‌ردی دابیت).
وه جابیر فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: (ئافره‌تی عاقل و
ژیر بێنن).

٥٧١. وَعَنْهُ اَيْضًا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) اِذَا اطَالَ أَحَدُكُمْ الْغَيْبَةَ فَلَا يَطْرُقُ
أَمَلُهُ لَيْلًا.

جابیر (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: نه‌که‌ر
که‌سیکتان سه‌فه‌ری درێژه‌ی کێشا له‌به‌ر هه‌ره‌ویه‌ک بیت له‌خیزانی دابرا با
به‌شه‌و له‌ناکاو خۆی نه‌کا به‌مالا.

باب کافل الیتیم

٥٧٢. عَنْ سَهْلِ السَّاعِدِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَكَافِلُ
الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى وَفَرَجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا.
(به‌شی / سه‌ره‌رشتی هه‌تیوان)

سه‌هلی ساعیدی ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: من و ئه‌وه‌که‌سه‌ی
سه‌ره‌رشتیکه‌ری هه‌تیوان ده‌کات له‌به‌هه‌شتا ئا ئاواین به‌په‌جیه‌ی شایه‌تی و
ئاوه‌پاستی له‌یه‌ک نزیک کردنه‌وه وه‌که‌مێک نێوانی هه‌بوو.

باب المتوفی عنها زوجها

۵۷۳. عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَتْ: دَخَلْتُ عَلَى زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ حِينَ تُؤَفِّي أَخُوهَا فَدَعَتْ بِطَبِيبٍ فَمَسَّتْ مِنْهُ ثُمَّ قَالَتْ أَمَا وَاللَّهِ مَا لِي بِالطَّبِيبِ مِنْ حَاجَةٍ غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ: (لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ إِلَّا عَلَى نَفْسٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا).

(به‌شی / نافرہتی می‌رد مردوو)

زہینہ بی کچی نہ بی سہلہ مہ دہ فرموئی چوومہ لای زہینہ بی کچی جہش کہ برای کچی دواپی کردبوو کہ داوای بونی گولای کردبوو وہ ہندیکی بون لہ لہ شی خوی داو لہ پاشان وتی من پیویستم بہ خق بؤخقشکردن نییہ بہ لام لہ بہرئہ وہی گویم لہ پیغہ مہری خوا بوو لہ سہر مینہر وتاری دہ داو دہیفرموو ناییت بق کہ ٹیمان و بروای بہ خواو رؤئی دواپی مہ بیٹ تازیہ و پرسہ دانی بق کہ سئی مردوو لہ سئی شہوان زیاتر، تہنہا بق می‌ردی خوی دہ بی چوار مانگ و دہ رؤڈ تازیہ و پرسہ بکات.

باب النفقات

۵۷۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ (قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ أَنْفِقْ عَلَيْكَ).

(به‌شی / زیوارو نہ فہ قہ)

نہ بو ہورہیرہ دہ فرموئی (رضی اللہ عنہ) پیغہ مہری خوا (ﷺ) فرموئی خوی گورہ دہ فرموئی: (نہی نہ وہی نادم مال بیہ خشہ بہ چہندان قات پیٹ دہ بہ خشینہ وہ).

۵۷۵. عَنْ أَبِي مَنصُورٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: (إِذَا أَتَقَقَّ الْمُسْلِمُ نَفَقَةً عَلَى أَهْلِهِ وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً).

له نه بی مه نصوری نه نصاری له پیغمبر (ﷺ) دهه رموی: نه گهر موسلمان مالی خوی بیه خشی بۆ به خیر و کردنی مال و منالی و خیزانی وه له به ره زای خوا بیت نه وه به خیر و سه دهه به بوی حیسابه.

۵۷۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى أَوْ الْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمِ النَّهَارَ)).

نه بو هو په یره (رضی الله عنه) دهه رموی پیغمبر (ﷺ) فه رموی نه وه ی تی بکوشی بۆ سه ره رشتی کردنی زنی بی میرو بیتوه ژن و هه ژاران وه کو خه بات که ری وایه که له جیهاد دابی له ریگای خوداو به روژ به روژ وه به شه و شه و نو یژ بکات.

۵۷۷. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَبِيعُ نَخْلَ بَنِي النُّضَيْرِ وَيَحْسِبُ لِأَهْلِهِ قُوتَ سَنَتِهِمْ

عومری کوپی خه طاب (رضی الله عنه) ده گپیته وه که پیغمبر (ﷺ) له به ری باخه کانی به نی نه زیری ده فروشت هه موو سالی به شی نانی سالی خیزانه که ی لی نه داو.

۵۷۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَأَبْدَأُ بِمَنْ تَعُولُ.

نه بو هو په یره (رضی الله عنه) ده گپیته وه که پیغمبر (ﷺ) فه رموی: (چاکترین خیر و سه دهه نه وه ته له سه ره لیواری ده وه له مهن دی دابی و پیویستت پی نی نه بی وه له خرزه هه ژارو بی نه واکانت ده ست پییکه).

باب من العمل الصالح

۵۷۹. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ أَطْعَمُوا
الْجَائِعَ وَعَوَّدُوا الْمَرِيضَ وَفُكُوا الْعَانِي.

(به شی / له کرده و دهی چاکه کان)

نه بو موسای ئەشعەری (رضی الله عنه) ده‌فەرمووی پیغه‌مبەر (ﷺ)
فەرمووی: برسپییه‌کان تێر خواردن بکه‌ن و سه‌ردانی نه‌خۆشان بکه‌ن، وه دیل
و کۆیله‌کان ئازاد بکه‌ن.

باب التَّسْمِيَةِ عَلَى الطَّعَامِ

۵۸۰. عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: كُنْتُ غُلَامًا فِي حَجَرِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَكَانَتْ
يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَا غُلَامُ سَمَّ اللَّهُ وَكُلْ
بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ فَمَا زِلْتُ تِلْكَ طِعْمَتِي بَعْدُ.

(به شی / ناوی خوا هینان له‌سه‌ر خواردن)

له عومەری کۆپی ئەبی سەله‌مه‌ ده‌فەرمووی: من منال بووم له‌کۆش
پیغه‌مبەری خوا بووم وه‌ که‌نام ده‌خوارد ده‌ستم ده‌گێرا به‌ناو قاپی خواردندا
به‌ئاره‌زووی خۆم، جا پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرمووی ئەی رۆله‌ که‌ خواردن
ده‌خۆی له‌سه‌ره‌تاوه‌ ناوی خوا به‌هینه‌و به‌ده‌ستی راست بخۆ وه‌ له‌به‌رده‌می
خۆت بخۆ، عومەر فەرمووی ئێتر له‌وساته‌ره‌ به‌م شیوه‌یه‌ خواردن ده‌خۆم.

باب التَّيَمُّنِ عَلَى الْأَكْلِ

۵۸۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يُحِبُّ التَّيَمُّنَ مَا اسْتَطَاعَ فِي طُهُورِهِ وَتَنَعُّلِهِ وَتَرَجُّلِهِ.

(به‌شی / خواردن به‌ده‌ستی راست)

عائشه خان (رضی الله عنها) ده‌فهرمووی پیغه‌مبری خوا (ﷺ) عاده‌تی و ابو لای راستی پی خوش بوو له ده‌سپیکردن له ده‌سپیکردن و پیللو له پیکردن وه له‌سهر شانه‌کردندا.

باب الْبَرَكََةِ فِي الطَّعَامِ

۵۸۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) (طَعَامُ الْاِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْأَرْبَعَةِ).

(به‌شی / به‌ره‌که‌تی خواردن)

ثبو هوپه‌یره (رضی الله عنه) فهرمووی پیغه‌مبری خوا (ﷺ) فهرمووی خواردنی دوو‌کس به‌شی سی که‌س ده‌کات وه خواردنی سی که‌س به‌شی چوارکه‌س ده‌کات.

۵۸۳. وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَأْكُلُ أَكْثَرَ كَثِيرًا فَاسْلَمَ فَكَانَ يَأْكُلُ أَكْثَرَ قَلِيلًا فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدٍ وَالْكَافِرَ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةٍ أَمْعَاءَ.

ثبو هوپه‌یره ده‌فهرمووی (رضی الله عنه) پیاوی ژورخوږ بوو که موسلمان بوو که می ده‌خواردنم باسه‌یان بی پیغه‌مبه‌ر گپ‌رایه‌وه نه‌ویش فهرمووی بپروادار به‌قه‌د یه‌ک گه‌ده خواردن ده‌خوات، وه‌بی بپرواش به‌قه‌د ه‌وت که‌س و ه‌وت گه‌ده خواردن ده‌خوا.

باب الجلوس على المائدة

۵۸۴. عَنْ نَافِعٍ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَأْكُلُ حَتَّى يُؤْتَى بِمِسْكِينٍ يَأْكُلُ مَعَهُ، فَأَدْخَلْتُ رَجُلًا يَأْكُلُ مَعَهُ فَأَكَلَ كَثِيرًا فَقَالَ يَا نَافِعُ لَا تُدْخِلْ هَذَا عَلَيَّ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) سَلَّمَ يَقُولُ الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدٍ وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ.

(بهشی / دانیشتن له سهر (خوان) سفرهی خواردن)

نافع غلامی عہدوللای کوی عومر دہ فرمووی عہدوللای کوی عومر (رضی اللہ عنہ) عادہتی واپو خواردنی نہ دہ خوارد ہتا ہہ ژاری لہ گہ لی نہ با، جا ہہ ژاریکم برد بولای کہ نانی لہ گہ ل بخوات بہ لام ہہ ژارہ کہ زقرخورد بوو، فرمووی نہی نافع جاریکی تر نہ مہ مہینہ بولام گویم لہ پیغہ مبری خوا بوو (ﷺ) دہ یفرموو موسلمان کہم خورہ لہ چاو کافرو بی بپوادا بہ قہد یہ کہ گہ دہ خواردن دہ خوات بہ لام بی بپواو کافر بہ قہد حہوت گہ دہ دہ خوات. ۵۸۵. عَنْ أَبِي جَحِيفَةَ السَّوَّائِي قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: ((إِنِّي لَا أَكُلُ مُتَكِنًا)).

نہ بی جہ حیفہی سوائی دہ فرمووی گویم لہ پیغہ مبری خوا بوو (ﷺ) فرمووی: من بہ پالدانہ وہ خواردن ناخوم.

باب ما عاب (ﷺ) طعامه

۵۸۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: مَا عَابَ النَّبِيُّ (ﷺ) طَعَامًا قَطُّ إِلَّا اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ.

(به‌شی / په‌یدانه‌کردنی عه‌یب و ته‌نگی له‌خواردندا)

نه‌بو هوږه‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) قه‌ت عه‌یبی نه‌گرتووه له‌خواردن، نه‌گه‌ر حه‌زی بکړدبا ده‌ی خوارد نه‌گینا وازی لی ده‌ه‌یتنا.

باب الأكل في إناء مقضض

۵۸۷. عَنْ حذيفة رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ لَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلَا الدِّيْبَاجَ وَلَا تَشْرَبُوا فِي أَنْبَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَنَا فِي الْآخِرَةِ.

(به‌شی / خواردن له‌قاپی زیږو زیوی سواغ دراو)

حوزه‌یغه (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا بوو (ﷺ) ده‌یغه‌رموو ناوړیشم و دیباج له‌به‌ر مه‌که‌ن وه‌له‌ قاپ و ئامانی زیږو زیویشا شت مه‌خون وه‌ نه‌شت بخوږنه‌وه چونکه نه‌مانه له‌دونیادا بڼی برویانن وه‌له‌ قیامه‌تیشا بڼی نی‌مه‌یه.

باب بركة النخلة

۵۸۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ جُلُوسٌ إِذَا أَتَى بِجُمَارٍ نَخْلَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ لَمَّا بَرَكَتُهُ كَبَرَكَةِ الْمُسْلِمِ))، ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((هِيَ النَّخْلَةُ)).

(به‌شی / به‌ره‌که‌تی خورما)

عبداللای کوی عومر (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: له‌خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا بووین (ﷺ) دانیشتبوین باریک خورمایان هینا بۆ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر ئه‌ویش فهرمووی له‌ناو داران داریک هه‌یه پیت و به‌ره‌که‌تی وه‌کو موسلمانان، له‌پاشان فهرمووی ئه‌وه دارخورمایه.

باب الْعَجْوَةِ

۵۸۹. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَنْ تَصَبَّحَ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعَ تَمَرَاتٍ عَجْوَةٍ لَمْ يَضُرَّهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ سُمٌّ وَلَا سِحْرٌ.
(به‌شی / خورمای عه‌جوه)

سه‌عدی کوی ئه‌بی وه‌قاص (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فهرمووی: هه‌رکه‌سێ به‌یانیاان له‌خورینی (پیش خواردن) هه‌وت ده‌نکه خورمای عه‌جوه بخوات ئیتێ ئه‌ورژده هه‌تا ئیواره نه‌ژه‌هه‌و نه‌جاده‌و (سیح) کاری لێ ناکات و زیانی بۆ نابێت.

باب أَكْلِ الثُّومِ وَالْبَصَلِ

۵۹۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا زَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: (مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ لِيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا).

(به‌شی / خواردنی سیرو پیان)

جاییری کوی عه‌بدوللا (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی: وا تیده‌گه‌م که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی: (که‌سێ سیر یان پیازی خوارد با دوورکه‌وێته‌وه لیمان، یان دوورکه‌وێته‌وه له‌مزگه‌ته‌کانمان {له‌به‌ر بۆنی ناخۆش}).

باب لعق الأصابع ومصها

۵۹۱. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَمْسَحُ يَدَهُ حَتَّى يَلْعَقَهَا أَوْ يُلْعَقَهُ.

(به شی / لیستنه وهی په نجه له پاش خواردن به زمان)

عبداللای کړې عه عباس (رضی الله عنه) ده فهرمووی: پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: نه گره یه کیکتان خوراکي خوارد با دهستی نه سپړی هه تا ده یلیستیته وه یان یه کیکی تر ده یلیستیته وه بوی.

باب ما يقول بعد الطعام

۵۹۲. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ إِذَا رَفَعَ مَائِدَتَهُ قَالَ: (الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفِي وَلَا مُودَع وَلَا مُسْتَفْنَى عَنْهُ رَيْنًا). وَقَالَ مَرَّةً: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانَا وَأَرْوَانَا غَيْرَ مَكْفِي وَلَا مَكْفُور)..

(به شی / چی ده لیئی پاش خوراک خواردن)

نه بی نومامه (رضی الله عنه) ده فهرمووی: که سفره ی (خوان) ی پیغه مبهری (ﷺ) هه لده گیر او له پاشان دهی فهرموو: (الحمد لله حمداً كثيراً طيباً مباركاً فيه غير مكفي ولا مودع ولا مستفنى عنه رينا) وه له ریوایه تی تر دا هاتووه که (الحمد لله الذي كفانا وارواناً غير مكفي ولا مكفور).

واته: سوپاسی زور بؤ خوی پاک و پیروز نه که س جیگای نه و ده گریته وه وه نه که سیش وازی لیّ ده هیترئ و نه نه و زاته ش پشت گویّ ده خریّ وه که س نییه له خوا بیّ نیازبیّ نه و خودای نییمه یه.

وه واتى ريوایه تی دووهم: سوپاس و ستایش بق خودا که هه رخوی بهس بهشمان دهکاو هه رخوی تیرومان دهکا نهکەس دهتوانی جیگە ی نهو بگریته وه وه نهکەس راده ی دهکەوی که ناسوپاسی نه و زاته بکات.

باب العقیقة

۵۹۳. عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ مَعَ الْغُلَامِ عَقِيقَةً فَأَمْرِيْقُوا عَنْهُ دَمًا وَأَمِيطُوا عَنْهُ الْأَذَى).

(بهشی / هۆزه بانه کویژه بانه)

له سهلمانی کوپی عامیری زهیبی (رضی الله عنه) دهفه رموی گویم له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) دهیفه رموو: هۆزه بانه بق کوپ دهکری، که واته خوینی بق بریژن ئازهل بق سهریپن پیس و پۆخل و ئازاری لی دوورکه نه وه.

باب ما أنهرَ الدَّم

۵۹۴. قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((مَا أَنْهَرَ الدَّمَ وَذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ فَكُلُّ لَيْسَ السِّنِّ وَالْخُفِّ)).

(بهشی / خوین رشتن و سهریپن)

پیغه مبهر (ﷺ) فه رموی: نهگەر ئازهل سەر برپاو خوینی لی رزاو ناوی خوای له سه رهات نه وای بیخۆن ته نه ددان و نینۆک ناخوری.

باب ذبیحة المرأة والأمة

۵۹۵. عَنْ نَافِعِ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ أَخْبَرَ عَبْدَ اللَّهِ أَنَّ جَارِيَةَ لِكُغَبِ بْنِ مَالِكٍ تَرَعَى غَنَمًا لَهُ بِالْجُبَيْلِ الَّذِي بِالسُّوقِ وَهُوَ بِسَلَمٍ فَأُصِيبَتْ شَاةٌ فَكَسَرَتْ حَجَرًا فَذَبَحَتْهَا بِهِ فَذَكَرُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهُمْ بِأَكْلِهَا.

(به شی / سهربرینی نازهل له لایهن نافرته و که نیزه ک)

له نافیعی توکهری عه بدوللای کوپی عومر له پیایوی له به نی سه له مه ده گپرتته وه که عه بدوللا ده فهرمووی که نیزه به کی که عبی کوپی مالیک هه ندی نازهل لی ده له وه پاند له ناوچه ی جویه یل له نزیک بازارپی سه له مه پیکیان پیکا ئه ویش به ردیکی کرد به دوو له ته وه وه په که ی به م دوویه رده سهرپی، وه بق پیغه مبهریان گپراهیه وه ئه ویش فهرمانی کرد به خواردنی.

باب ذبیحة الأعراب ونحوهم

۵۹۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ قَوْمًا قَالُوا لِلنَّبِيِّ (ﷺ) إِنَّ قَوْمًا يَأْتُونَنَا بِاللَّحْمِ لَا نَدْرِي أَذْكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ أَمْ لَا فَقَالَ (ﷺ) سَمِعُوا عَلَيْهِ أَنْتُمْ وَكُلُّوهُ قَالَتْ عَائِشَةُ: وَكَانُوا حَدِيثِي عَنْهُ بِالْكَفْرِ.

(به شی / سهربرینی نازهل له لایهن

عه ره بی ده شته کی و هاوشیه یان)

عائیشه خان (رضی الله عنها) ده گپرتته وه که چهند که سی به پیغه مبهریان وت (ﷺ) کومه لی هاتون بولامان و گوشتیکیان میتاوه نازانین ثایا ناوی خوی لی هاتوه له کاتی سهربرینی یان نا، پیغه مبهری خوا فهرمووی: ناوی خوی لی بینن و بیخون، عائیشه فهرمووی ئه م کومه له تازه موسلمان بوبون.

باب ما يكره من المثلة والمصبورة

۵۹۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ وَغُلَامٌ مِنْ بَنِي يَحْيَى رَابِطٌ دَجَاجَةٌ يَرْمِيهَا فَمَشَى إِلَيْهَا ابْنُ عُمَرَ حَتَّى حَلَّهَا ثُمَّ أَقْبَلَ بِهَا وَالْغُلَامُ مَعَهُ فَقَالَ ارْجُرُوا غُلَامَكُمْ عَنْ أَنْ يَصْبِرَ هَذَا الطَّيْرُ لِلْقَتْلِ فَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) نَهَى أَنْ تُصْبَرَ بِهِمَةٌ أَوْ غَيْرُهَا لِلْقَتْلِ.

(بهشی / که راهه تی دانانی گیانه وهر بو نیشانه تیگرتن)

عبداللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) چووه لای یه حیای کوپی سه عیدو منالکی به نی یه حیا که مریشکیکیان په لبه ست کردبوو بو نیشانه تیگرتن له وکاته دا عه بدوللای کوپی عومر پیته کانی کرده ووه به ره لای کردو له پاشان له گه ل مناله کان چوو بولای سه عیدی کوپی یه حیای پیی وت نه منالنه ته مبی بکه بالنده به ند ده کهن و به ردی تیده گرن وه ده یکوژن چونکه گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (ﷺ) نه می کردوو له وهی بالنده به ند بکریت و شتی تی بگری بو نیشانه وه یان بو کوشتنی.

باب ما یؤکل من لحوم الأضاحی

۵۹۸. عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) مَنْ ضَحَّى مِنْكُمْ فَلَا يُصْبِحَنَّ بَعْدَ ثَالِثَوْ فِي بَيْتِهِ مِنْهُ شَيْءٌ فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ نَفَعَلُ كَمَا فَعَلْنَا فِي الْعَامِ الْمَاضِي قَالَ (ﷺ) كُلُوا وَأَطْعِمُوا وَادْخِرُوا فَإِنَّ ذَلِكَ الْعَامَ كَانَ بِالنَّاسِ جَهْدٌ فَأَرَدْتُ أَنْ تُعِينُوا فِيهَا.

(به‌شی / چ ده‌خوری له‌گۆشتی قوریانی)

سه‌له‌مه‌ی نه‌کوه ده‌فرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمووی: که‌سی قوریانی کرد له‌نیوه بابیکا به‌لام نابی له‌پاش سی شه‌و گۆشتی نه‌و قوریانییه‌ی له‌ماله‌که‌ی بمینی، جا له‌سالی ناینده‌دا وتیان نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا نه‌م سالیش وه‌کو پارسالیش بکه‌ینه‌وه؟ فرمووی نه‌خیر هه‌م خۆشتان لێی بخۆن و هه‌م به‌شی خه‌لکی تریشی لێ بده‌ن وه‌ هه‌م هه‌لی بگرن، بۆیه پار وامگوت چونکه سالی پار نه‌هات و گرانی بوو خه‌لکی حالیان په‌رێشان بوو ویستم نیوه یاریده‌ی به‌کتر بده‌ن.

باب شرب الخمر

۵۹۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ لَمْ يَتُبْ مِنْهَا حُرِمَهَا فِي الْآخِرَةِ.

(به‌شی / خواردنه‌وه‌ی عاره‌ق (مه‌ی))

عه‌بدوللای کوبی عومه‌ر (رضی الله عنهما) ده‌گێڕێته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرمووی: که‌سی عاره‌ق (مه‌ی) بخواته‌وه له‌دنیادا له‌پاشان توبه‌ی له‌سه‌ر نه‌کات له‌روژی دوا‌ی خواردنه‌وه‌ی پاک‌ی له‌سه‌ر چه‌پام ده‌بی‌ت.

باب من يستحل الخمر

۶۰۰. عَنْ أَبِي عَامِرٍ أَوْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: لَيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْحَرَ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَارِفَ.

(به‌شی / که‌سی مه‌ی جه‌لّ بکات)

له‌نه‌بی عامیر یان نه‌بی مالیکی نه‌شعیری که گویی له‌پیغه‌مبه‌ری بوو (ﷺ)
فه‌رمووی: که‌مه‌لی له‌تۆمه‌تی من په‌یدا ده‌بن که داوین پیسی و زیناو
به‌کاره‌ینانی ناوریضم و ناره‌ق و نامیری موسیقا جه‌لّ ده‌که‌ن.

باب شرب اللبن،

وبیان نهر النيل والفرات

٦٠١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ ((رُفِعَتْ إِلَى السُّدْرَةِ فَإِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ نَهْرَانِ ظَاهِرَانِ وَنَهْرَانِ بَاطِنَانِ،
فَأَمَّا الظَّاهِرَانِ فَالنَّيْلُ وَالْفُرَاتُ وَأَمَّا الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ فَأَتَيْتُ بِثَلَاثَةِ
أَقْدَاحٍ قَدَحٍ فِيهِ لَبَنٌ وَقَدَحٍ فِيهِ عَسَلٌ وَقَدَحٍ فِيهِ خَمْرٌ فَأَخَذْتُ الَّذِي فِيهِ اللَّبَنُ
فَشَرَبْتُ فَقِيلَ لِي أَصَبْتَ الْفِطْرَةَ أَنْتَ وَأُمَّتُكَ.

(به‌شی / خواردنه‌وه‌ی شیر و

باسکردنی رووباری نیل و فورات)

نه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
فه‌رمووی: به‌رزکرامه‌وه‌ بقی سیدرة نه‌لمونته‌ها) له‌شوی میعراجا چوار رووبارم
دیت که دوانیان سه‌رچاوه‌ی دیارن و دوانی تریان سه‌رچاوه‌ی دیارنه‌بوون، وه
نه‌و دوو رووبارانه‌ی که سه‌رچاوه‌ی دیاربوون که رووباری نیل و فوراته وه دوو
رووباره‌که‌ی که سه‌رچاوه‌یان بزرن و دیارنن له‌به‌ه‌شتدا وه‌سی په‌رداخ
خواردنه‌وه‌یان بقی هیناوم که شیرو ه‌نگوین و مه‌ی، بوون وه شیره‌که‌یانم
هه‌ل‌بژارد و خواردمه‌وه و پیتم و ترا تۆو تۆمه‌ته‌که‌ت فیتره‌تتان هه‌ل‌بژارد.

باب الشرب قائما

٦٠٢. عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنِ النَّزَالِ قَالَ أَتَى عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَشَرِبَ قَائِمًا فَقَالَ إِنَّ نَاسًا يَكْرَهُ أَحَدَهُمْ أَنْ يَشْرَبَ وَهُوَ قَائِمٌ وَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فَعَلَّ كَمَا رَأَيْتُمُونِي فَعَلْتُ.

(بهشی / خواردنه‌وهی به‌پیوه)

عه‌بدولمه‌لیکی کوپی مه‌یسه‌ره له‌نه‌زال که ده‌فه‌رمووی ئاویان بق‌ه‌لی
ه‌ینا نه‌ویش به‌راوه‌ستاوی ئاوه‌که‌ی خواردنه‌وه فه‌رمووی مه‌ندیك که‌س
حه‌زناکه‌ن به‌راوه‌ستاوی ئاویخونه‌وه به‌لام من به‌چاوی خۆم پیغه‌مبه‌ری خوام
بینیوه وه‌کو من به‌پیچوه ئاوی خواردنه‌وه.

باب التَّنَفُّسِ فِي الْإِنَاءِ

٦٠٣. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ وَإِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَمَسَّحْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَإِذَا تَمَسَّحَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَمَسَّحْ بِيَمِينِهِ.

(بهشی / هه‌ناسه‌دان له‌ناو قاپی ئاوخواردنه‌وه)

نه‌بی قه‌تاده‌ی کوپی حاریث ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی نه‌گه‌ر
یه‌کیکتان خواردنه‌وه‌ی خواردنه‌وه با هه‌ناسه‌ی تی نه‌خات وه‌نه‌گه‌ر یه‌کیکتان
میزی کردو تاره‌تی کرد با چۆکی خۆی به‌ده‌ستی راستی نه‌گریت وه‌ نه‌گه‌ر
تاره‌تی کرد باب‌ه‌ده‌ستی راستی تاره‌ت نه‌کات.

باب آنية الفضة

٦٠٤. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ الَّذِي يَشْرَبُ فِي إِنَاءِ الْفِضَّةِ إِنَّمَا يُجْرَجُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ.

(به شی / قاپ و نامانی زیوو)

له نوم سه له مهی خیزانی پیغه مبه ر (ﷺ) که پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: نه و که سه ی له قاپی زیوو شت ده خواته وه نه وا له دوزخه خدا ناگری سورکراوه ی ده خریته ناوسکی به قلبه قلب.

باب شرب البركة

٦٠٥. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَدْ رَأَيْتُنِي مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) وَقَدْ حَضَرَتِ الْعَصْرُ وَلَيْسَ مَعَنَا مَاءٌ غَيْرَ فَضَلَّوْهُ فَجُعِلَ فِي إِنَاءٍ فَأَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ وَقَرَّجَ أَصَابِعَهُ ثُمَّ قَالَ حَيَّ عَلَى أَهْلِ الْوُضُوءِ الْبَرَكَةُ مِنَ اللَّهِ فَلَقَدْ رَأَيْتُ الْمَاءَ يَتَفَجَّرُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ فَتَوَضَّأَ النَّاسُ وَشَرِبُوا فَجَعَلْتُ لَا أَلُو مَا جَعَلْتُ فِي بَطْنِي مِنْهُ فَعَلِمْتُ أَنَّهُ بَرَكَةٌ قَالَ سَالِمُ بْنُ الْجَعْدِ قُلْتُ لِجَابِرٍ كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ قَالَ أَلْفًا وَأَرْبَعَ مِائَةً.

(به شی / به ره که تی خوار د نه وه)

جابیری کوپی عه بدوللا ده فه رموی له که ل پیغه مبه ری خوا بووین (ﷺ) له سه فه ریکدا کاتی نوژی عه سر هاته به ره وه نامان چهنگ نه که ورت ته نها که میک نه بیئت که له ناو قاپیکدا بوو نه ویشیان بۆلای هیئاو په دجه کانی پیروزی خسته ناوی و په دجه کانی لیک جیا کردنه وه فه رموی: نه و که سه ی ده ست نوژی نیه بابیئت ده ست نوژی بشوات به چاوی خرم بینیم ناو له نیوان په دجه کانی پیغه مبه ردا هه لده قولاو خه لکه که هه رموی ده ست نوژیان شورد وه

لییان خوارده‌وو وه منیش نه‌ندهم لی خوارده‌وو تا تیر ناوبوم
له‌به‌ره‌که‌تی نه‌وناوه وه زانیم که به‌ره‌که‌تی‌که خوا بوی ناربوین، ئینجا
سالمی کوپی نه‌بی جه‌د فەرمووی و تم به‌جایر ئیوه له‌ورژده‌دا ژماره‌تان
چەند بوو فەرمووی هه‌زارو چوارسه‌د که‌س بووین.

باب کفارة المرض

٦٠٦. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَا مِنْ مُصِيبٍ تُصِيبُ الْمُسْلِمَ إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا عَنْهُ حَتَّى الشُّوْكَهُ يُشَاكُهَا)).

(به‌شی / که‌فاره‌تی نه‌خۆش)

عائیشه خانی خیزانی پیغه‌مبەر (ﷺ) فەرمووی پیغه‌مبەری خوا
(ﷺ) فەرمووی: هەر به‌لای یان شه‌که‌تی به‌ره‌و موسلمانان بیت و نه‌وا
ده‌بیتته که‌فاره‌ت و سپینه‌وه‌ی گونا‌هه‌کان هه‌تا نه‌گەر دپکێک بوو که به‌پێی
هه‌لچه‌قی.

٦٠٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصٍ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشُّوْكَهُ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ)).

ئەبو هوریره (رضی الله عنه) ده‌فەرمووی پیغه‌مبەر (ﷺ) فەرمووی:
هەر به‌لای و یان نه‌خۆشییه‌ک یان خەم و خەفەت یان ئیش و ئازاریک که
توو‌شی موسلمان ده‌بی خودا ده‌یانکات به‌که‌فاره‌تی گونا‌هه‌کانی نه‌و
موسلمانە هه‌تا نه‌گەر دپکێک پیدایا بجیتته له‌شیه‌وه.

٦٠٨. عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَالْخَامَةِ مِنَ الزُّدْعِ تُقْفِيهَا الرِّيحُ مَرَّةً وَتَعْدِلُهَا مَرَّةً وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ كَالْأُرْزَةِ لَا تَزَالُ حَتَّى يَكُونَ انْجِعَافُهَا مَرَّةً وَاحِدَةً))

كه عبي كوپى ماليك (رضي الله عنه) له پيغمبر (ﷺ) كه ده فہ رموى: نمونہ نيماندار وه كو قہ رسيلی سہوز و نہرم و تَوَلَّ وايہ ہر وہك چُون بہ دہم باوہ ہلہ كاو دہ جوليتہ وہ بہ ولاو ئہ ولادا بہ لَام ناتوانی ہلہ كنی لہ زہ ويدا. وہ موسلمانيش ئہ وھا دہردو بہ لا ئہ ولاو ئہ ولاى پى دہكات بہ لَام خوگرہو سہرکہ وتوو دہبى و نمونہ نيماندار و دوو پوو وه كو دارى گاژ وايہ قہدى و بنى راست دہوہ ستنى بہ لَام ئہ گہر بايہ كى بہ هيژ ليتدا يہ كسہر لہرہگ و ريشہ وہ دہرديت و تہ فرو تونا دہبيت.

٦٠٩. وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُصِيبْ مِنْهُ

ئہبو هوپہرہ (رضي الله عنه) دہ فہ رموى پيغمبر (ﷺ) فہ رموى: كه سى خوا خواستى خيرى ہبى پى تووشى نيش و نازارو دہردى دہكات. ٦١٠. وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فِي مَرَضِهِ وَهُوَ يُوعَكُ وَعَكًا شَدِيدًا، وَقُلْتُ: إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعَكًا، قُلْتُ: إِنَّ ذَاكَ بِأَنْ لَكَ أَجْرَيْنِ، قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَجَلَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَدَى إِلَّا حَاتَّ اللَّهُ عَنْهُ خَطَايَاهُ كَمَا تَحَاتُّ وَدَقُّ الشَّجَرِ)).

عہ بدوللای كوپى مہ سعود (رضي الله عنه) دہ فہ رموى هام بق خزمہتى پيغمبرى خوا (ﷺ) لہ نہ خووشى دابو تايہ كى گرانى لى ہاتبو، پيم وت ئہ پيغمبرى خوا تايہ كى گران و سہخت ليتہ؟ فہ رموى: بہ لى وايہ من كه تا دہ گرم بہ قہد دوو كس لہ نيوہ تا دہ مگرى، وہ وتم ديارہ لہ بر ئہ وہ يہ

که تر دووقات پاداشت وهرده گری له لای خوا، پیغه مبه ر (ﷺ) فرمووی:
 به لای ودهر موسلمانان هر نیش و نازاریکی بیته ری خوی گوره به هی
 نه وده گوناوه کانی ه لده وهرینی هروه که لای درخت چون ه لده وهری
 نه وها پاک ده بیته وده له گوناوه کان.

باب فضل من ذهب بصره

٦١١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ
 تَعَالَى قَالَ إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوَّضْتُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ.
 (به شی / فه زلی که سی چاوه کانی له ده ست بدات)

نه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فرمووی گویم له پیغه مبه ری خوا
 بوو (ﷺ) فرمووی: خوی گوره ده فرمووی: (نه کهر به نده که ی خوم تاقی
 کرده وده به له ده ستدانی هردوو خورشه ویستی به کانی (که چاوه کانی تی)
 نه ویش سه برو نارامی و رازی بوونی له سر دره پری وه منیش له باتی نه و بوی
 ده بژیومه وه به به هشت).

باب عيادة المريض

٦١٢. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ ابْنَةَ النَّبِيِّ (ﷺ) أَرْسَلَتْ إِلَيْهِ وَهُوَ
 مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) وَسَعْدُ وَأَبِي نُحَيْبٍ أَنْ ابْتَنِي قَدْ حُضِرَتْ فَأَشْهَدَنَا
 فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا السَّلَامَ وَيَقُولُ إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَمَا أَعْطَى وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ
 مُسَمًّى فَلْتَحْتَسِبْ وَلْتَصْبِرْ فَأَرْسَلَتْ تُقْسِمُ عَلَيْهِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) وَقَمْنَا
 فَرَفَعَ الصَّبِيَّ فِي حَجَرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَفَسَّهْ تَقَعَّقَ فَقَاضَتْ

عَيْنَا النَّبِي (ﷺ) فَقَالَ سَعْدٌ مَا هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هَذِهِ رَحْمَةٌ وَضَعَهَا اللَّهُ؟ فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ وَلَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ إِلَّا الرَّحْمَاءَ.
(به‌شي / سەردانی منال لە کاتی نەخۆشیدا)

ئوسامە ی کۆپی زەید (رضی اللہ عنہ) دەگێڕێتەوە کە کچی پێغه‌مبەر (ﷺ) ئەوی نارد بە دواى باوکىا کەوا کچەکەم خەریکی گیانە لایەو دەمری کە تەشریفی بێ بۆ لامان کە سەعدو ئوبە ی لەگەلی دابوون پێغه‌مبەریش لە بەرامبەردا سلاوی بۆ نارد و فەرمووی ئەوەی خودا بەبەندە ی دەبەخشی و ئەوەی دەبیاتەو هەرمی خۆیەتی و هەموو شتێکیش لەلای خودا ماوەیەکی دیاریکراوی هەیە و با سەبرو ئارام بگرێ و داوا ی پاداشت لەخوا بکات، بەلام دیسان کچەکە ی ناردیەو بەشوێنیدا و سوێندی خوارد کە دەبێ تەشریفی بەئێنی بۆلای پێغه‌مبەریش (ﷺ) هەلساو وەنێمەش هەلساین و کە منالەکە یان هێنا بۆلای پێغه‌مبەر لەباوەشی گرت و منالەکە گیانی دەدا هەناسە ی سواریبوو جا فرمیسک بەچاوەکانی پێغه‌مبەر هاتە خوارەو، سەعدی کۆپی عوبادە وتی ئە ی پێغه‌مبەری خوا ئەم گریانە چییە؟ فەرمووی ئەمە سۆزو رحمتە خودا دەبخاتە دلی بەندەکانی خۆیەو کەخوا حەزی لێ بێت وە خوا ی گەورەش تەنیا رحم بەوانە دەکات کە بەرحم و بەزەیین و میهرەبانن.

باب تمنی المریض الموت ودعائه

۶۱۳. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ مِنْ خُشْرٍ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَأَعْلًا فَلْيَقُلْ اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي.

(بهشی / خۆزگه خواستنئ نه خۆش له مردن له مرن و
دوعاکردن بۆی)

ئه نه سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده فەرمووی پیغمبهر (ﷺ) فەرمووی: با کهستان ته مه نناو خۆزگه نه خوازئ به مردن به هۆی ئه و ده رده سه ری و نه خۆشییه ی که تووشی هاتوه، ئه گهر مه چاره ی نه ما بابلی خواجه گیان به ژینه ئه گهر ژیانم چاکتره بۆم.

۶۱۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ لَنْ يُدْخِلَ أَحَدًا عَمَلُهُ الْجَنَّةَ قَالُوا وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ (ﷺ) لَا وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ فَسَدَّدُوا وَقَارِبُوا وَلَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَزِدَّادَ خَيْرًا وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَغْفِرَ.

ئه بی هورهیره (رضی الله عنه) ده فەرمووی گویم له پیغمبهری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رموو: (کهستان به کرده وهی چاکه ی خۆی ناچیتته به هه شته وه وتیان تۆش ئه ی نیردراوی خوا؟ فەرمووی: نه خیر منیش مه گهر به په حمهت و فه زلی خوانه بیته، جا که واته هه ره له ئیستاوه ملی ریگای راست بگرن و درێغی مه کهن و مزگینئ وه رگرن وه با کهستان مردن به ئاوات نه خوازئ ئه گهر ئه وهی چاکه با شتر ببی وه ئه وهی گونا هباره سا به لکو خوا ی گه وه مۆله تی بدات و ته وه به بکات و په شیمان ببیتته وه.

٦١٥. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ إِذَا أَتَى مَرِيضًا أَوْ أُتِيَ بِهِ قَالَ: ((أَذْهَبِ الْبَاسَ رَبَّ النَّاسِ اشْفِ وَأَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا)).

عائشه خان (رضي الله عنها) ده گيريتته وه كه پيغهمبري خوا (ﷺ) نه خوشيكيان هينابا لاي يان بجوايه لاي نه خوش ده يفرموو: (اذهب الباس رب الناس اشف انت الشافي لاشفاء الا شفاؤك شفاء لايقادر سقما).
واته: نه ي پوره دگاري هه موو خه لكي نه ي لابهري نيش نازار شيفادهري خوش و پاكي بكه ره وه شيفا به خشي به راستي هه رخوت بيتجكه له تو شيفا دهر نيبه شيفا به كي ته واوي وا كه هيچ دهردي ناهيتلي.

باب أنزل الله للداء الشفاء

٦١٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ ((مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً)).

(بهشي / ناردني دهرمان له لايه ن خواوه بو چاك بوونه وه)

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) له پيغهمبره وه (ﷺ) ده فره مووي: خودا هه دهرديكي ناردبي چاره سه ريشي بو نادر وه.

٦١٧. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: (الشُّفَاءُ فِي ثَلَاثَةٍ فِي شَرْطَةٍ مَحْجَمٍ أَوْ شَرِبَةِ عَسَلٍ أَوْ كَيْؤَ بِنَارٍ، وَأَنْتَهَى أُمْتِي عَنِ الْكَيْ).

عه بدوللاي كوي عه عباس (رضي الله عنه) له پيغهمبر (ﷺ) ده گيريتته وه كه ده فره مووي: شيفا و چاك بوونه وه له سي شتان دايه كه نه وانيش كه له شاخ

گرتن و وه له شه ربه ت خواردنه وهی ههنگوین و وه له داخ کردن به ناگر وه من نههیم کرد له ئومه تم به داخ کردن به ناگر.

٦١٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا كَانَتْ تَأْمُرُ بِالتَّلْبِينِ لِلْمَرِيضِ وَالْمَخْرُوجِ عَلَى الْهَالِكِ، وَتَقُولُ: هُوَ الْبَغِيضُ النَّافِعُ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّرٌ بِيَدِهِ إِنَّهَا لَتَفْسَلُ بَاطِنُ أَحَدِكُمْ كَمَا يَفْسَلُ أَحَدُكُمْ عَنْ وَجْهِ بِالْمَاءِ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((إِنَّ التَّلْبِينَ تَجِمُ فَوَادَ الْمَرِيضِ وَتَذْهَبُ بَعْضُ الْحُزْنِ)).

عائیشه (رضی الله عنها) فه رمانی ده کرد که مهحه لله بی بدهن به نه خوش به خه مباری که که سیکی ده مرئی وه ده یگوت نه خوش پتی ناخوشه به لام به سووده بوی وه فه رموی سویندم به وهی گیانی موحه مهدی به دهسته ئه مه ناوسکی هه ریه کیکتان پاک ده شوات و هه روه کو یه کیکتان ده موچاروی خوی به ئاو بشوات وایه، وه من گویم له پیغه مبه ری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رموی: په ئۆله به ری دلی نه خوش ده گری و ناوسکی دهحه وینیتته وه و خه مه تیش هه ندی سووک ده کات.

باب الحمى والطاعون والعین والرّقیة

٦١٩. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ ((الْحُمَّى مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَأُطْفِئُوهَا بِالْمَاءِ)).

(بهشی / تاو تاعون و چاوپیس و نوشته کردن)

عه بدوللای کوپی عومه ر (رضی الله عنهما) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپرتته وه که ده فه رموی: (تا له بلتیه سی ناگری دۆزه خه دهی بیکوژیننه وه به ئاو).

۶۲۰. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ إِذَا سَمِعْتُمْ بِالطَّاعُونَ

بِأَرْضٍ فَلَا تَدْخُلُوهَا وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا مِنْهَا.

نوسامه ی کوپی زهید (رضی الله عنه) له پیغه مبهری (ﷺ) ده گپړته وه که ده فهرمووی: نه گهر گویتان له بلالو بوونه وهی نه خوښی تاعون بوو له شارکدا نه وای بوی مه چن {نه بادا تووښی بن} وه نه گهر له شاری نیو ده ش بلالو بوو له لوی ده مه چن {نه بادا خه لکی تر تووښی بیت}.

۶۲۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((الْعَيْنُ حَقٌّ،

وَنَهَى عَنِ الْوَشْمِ)).

نه بو هوږه یره (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده گپړته وه که ده فهرمووی: چا ووزارو چا وپیسی راسته و هیه، وه نه هی کردووه کوتانی ده موچاو.

۶۲۲. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ فِي الرُّقِيَةِ

لِلْمَرِيضِ: ((بِسْمِ اللَّهِ تُرِيَةُ أَرْضِنَا وَرِيقَةُ بَعْضِنَا، يُشْفَى سَقِيمُنَا بِإِذْنِ رَبِّنَا)).

عائیشه (رضی الله عنها) ده فهرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) عاده تی وایو نه گهر دوعای بو نه خوښیک بکردبایه ده یفه رموو: (بسم الله تربة ارضنا وريقة بعضنا يشفى سقيمنا باذن ربنا).

واته: به ناوی خوا هم خاکی زهوی څومانه و له گال ته پایی ده می موسلمانان څومانه به فهرمانی په روږدگارمان ده بی به چاره سه ری بو نه څو شمان).

۶۲۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَهْطًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ

(ﷺ) انْطَلَقُوا فِي سَفَرٍ سَافَرُوهَا حَتَّى نَزَلُوا بِحَيٍّ مِنْ أَهْلِ الْعَرَبِ

فَاسْتَضَافُوهُمْ فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّقُوهُمْ فَلَدَغَ سَيِّدُ ذَلِكَ الْحَيَّ فَسَعَوْا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ لَا يَنْفَعُهُ شَيْءٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَوْ أَتَيْتُمْ هَؤُلَاءِ الرَّهْطَ الَّذِينَ قَدْ نَزَلُوا بِكُمْ لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ عِنْدَ بَعْضِهِمْ شَيْءٌ فَأَتَوْهُمْ فَقَالُوا يَا أَيُّهَا الرَّهْطُ إِنَّ سَيِّدَنَا لَدِغٌ فَسَعَيْنَا لَهُ بِكُلِّ شَيْءٍ لَا يَنْفَعُهُ شَيْءٌ فَهَلْ عِنْدَ أَحَدٍ مِنْكُمْ شَيْءٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ نَعَمْ وَاللَّهِ إِنِّي لَرَاقٍ وَلَكِنَّ وَاللَّهِ لَقَدْ اسْتَضَفْنَاكُمْ فَلَمْ تُضَيِّفُونَا فَمَا أَنَا بِرَاقٍ لَكُمْ حَتَّى تَجْعَلُوا لَنَا جُعَلًا فَصَالَحُوهُمْ عَلَى قَطِيعٍ مِنَ الْغَنَمِ فَاَنْطَلَقَ فَجَعَلَ يَتَغَلُّ وَيَقْرَأُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَتَّى لَكَأَنَّمَا تُشِيطُ مِنْ عِقَالٍ فَاَنْطَلَقَ يَمْشِي مَا بِهِ قَلْبَةٌ قَالَ فَأَوْفَوْهُمْ جُعْلَهُمُ الَّذِي صَالَحُوهُمْ عَلَيْهِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ اقْسِمُوا فَقَالَ الَّذِي رَقَى لَا تَفْعَلُوا حَتَّى نَأْتِيَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَذْكُرَ لَهُ الَّذِي كَانَ فَتَنْظُرَ مَا يَأْمُرُنَا فَقَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَذَكَّرُوا لَهُ فَقَالَ وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّهَا رُقِيَّةٌ أَصَبْتُمْ اقْسِمُوا وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ بِسُهُمٍ.

نه بو سه عید (ﷺ) ده فہ رموی: کومہ لیک له هاوہ لانی پیغہ مبہر (ﷺ)
 رویشتن بؤ گہ شتیکی، له تاوایی یه ک له تاواییه کانی عہ رب دابہ زین و داوایان
 لی کردن میواندارییان لی بکن، نه وانیش ملیان نه داو میواندارییان لی
 نه کردن، له وکاته دا گہ وره که یان ماریک (یان شتیکی تر) پیوہ یدا، هرچی
 هہ ولیکیان له گہ لدا سوودی نه بوو چاک نه بوہ وه، وتیان: بچن بؤلای نه وانه
 له ویدا دابہ زیون به لکو شتیکیان لابیت، هاتن بؤلایان و وتیان: جه ماعت
 نیمة گہ وره که مان مار پیوہ ی داوہ، هہ موو شتیکیان له گہ لدا به کارهیتنا
 سوودی بؤی نه بوو ثایا که س له نیوہ شتیکی لا نییہ؟ یه کیکیان وتی به ری
 وه لا من نوشته ده که م، سویند به خوا نییہ داوامان لی کردن میوانداریمان لی
 بکن نیوہ میوانداریتان لی نه کردین، منیش نوشته تان بؤ ناکہم تا بریار

نه دهن شتيكمان بدهني سهره نجام له سهر چهند سهر مه پټك ريكه وتن، ده ست به جي نه و هاوله چوو ده ستي كرد به خوښندنې سووږه تي (الحمد لله رب العالمين) و قوي كرد به سهر يا، كاپرا وهك بلتي به ند بي و ده ست و پي بكه نه وه هه ستاو ده ستي كرده روښتن.

پي وتن له سهر چي ري كه وتوون بيان دهنې، پاشان وتيان دابه شي بكن، نه وه ي نوشته كهي كړد بوو فهرمووي: ده ست كاري مه كن تا ده چينه خزمه تي پيغه مبر (عليه السلام) و نه وه ي روي داوه بزي ده گيړينه وه بزاني چيمان پي ده لټ؟ هاتنه خزمه تي پيغه مبري خوا (عليه السلام) و بويان باس كرد، فهرمووي: (جا قر چوزانيت سوږه تي فاتحه نوشته يه؟) پاشان فهرمووي: (نيشيكي چاكتان كړدووه دابه شي بكن و به شيكيش يو من دابنن له گه ل خوتاندا) پاشان پيغه مبر ده ستي كرد به پيكنه ن.

باب الكهانة والعدوى وشرب السم

٦٢٤. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) نَاسٌ عَنِ الْكُهَّانِ فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَيْسَ بِشَيْءٍ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ يُحَدِّثُونَ أَحْيَانًا بِشَيْءٍ فَيَكُونُ حَقًّا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَحْفَظُهَا مِنَ الْجَنِيِّ فَيَقْرُأُ فِي أُذُنِ وَلِيِّهِ فَيَخْلُطُونَ مَعَهَا مِائَةً كَذِبًا.

(به شي / فالجي و ته نينه وه خوار د نه وه ي ژهر)

عائشه خان (رضي الله عنها) ده فهرمووي خه لكانې پرسياريان له پيغه مبري خوا كرد (عليه السلام) دهر باره ي فالجي و نه وانه ي بانگ وازي زانيني شتي په نهاني ده كن فهرمووي وتي وان هيچي له سهر راستي نيه، نه وانيش وتيان نه ي پيغه مبري خوا نه وانه باسي شتي ده كن و دوايي راست

دهرده چیت، پیغه مبری خوا (ﷺ) فرموی نه وانه چهند وشه به کن
له راستی کاهینه کان وهری ده گرن له جنوکه وکه ده خنه گوئی فالچی و
کاهینه کان نه وانش له گه ل سه د درو تیکه لی ده کن.

۶۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَا تُورِدُوا الْمُمرِضَ عَلَى الْمُصِحِّ.

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) له پیغه مبر (ﷺ) ده گپړته وه که
فرموویته: نه خوشه کان با له ساغه کان جیا بکړته وه نه بادا ساغه کانیش
نه خوش بکون و بیگرنه وه.

۶۲۶. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ
فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى فِيهَا خَالِدًا مُخْلَدًا فِيهَا أَبَدًا، وَمَنْ تَحَسَّى سُمًّا
فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَسُمُّهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخْلَدًا فِيهَا أَبَدًا،
وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَجَأُ بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخْلَدًا
فِيهَا أَبَدًا.

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) له پیغه مبر (ﷺ) ده گپړته وه
ده فرموی: که سې له سر شاخیکه وه خوی فریداته خواره وه خوی بکوژی
نه و له ناو ناگری دوزخیش فریده درېته خواره وه هه تاهه تایی به نیجگاری
تیايدا ده مینیتته وه، وه که سې ژهر بخوات و خوی پې بکوژی نه و له روژی
دوایی ژهره که ی به ده ستو ده بخوات و له ناو ناگری دوزخ دایه هه تاهه تایی
به نیجگاری ده مینیتته وه وه که سې خوی به پارچه ناسنې یان چه قوئی بکوژی
نه و چه قویه که ی یان ناسنه که ی له گه لیدایه و خوی پې پارچه ده کات و بڼ
هه تاهه تایی له ناگری دوزخ دایه.

باب اللباس والازار والخیلاء

۶۲۷. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ﴾ وَقَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ﷺ) كُلُّوا وَاشْرَبُوا وَتَمَدَّقُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلَا مَخِيلَةٍ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُلُّ مَا شِئْتَ وَالْبَسْ مَا شِئْتَ مَا أَخْطَأَتْكَ اثْنَتَانِ سَرَفٌ أَوْ مَخِيلَةٌ.

(به شی/ جل و بهرگ و جی و پوشاک خساندن به زه ویدا)

خوای که وده ده فهرمووی: ﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ﴾ واته:

پنیاں بلی کئی حه پامی کردوه بۆتان له جوانی و پوشاک کئی که خوا بوی ره خساندون وه له زه وی بوی دهرهیتان بۆ به نده کانی.

وه پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: بخون و بخونه وه و خیرو صه ده قه ی پی

بکه ن جگه له زیاده پوی و بی فیزی و دعیه یی، چون پیته خوشه بیخو له بهر بکه مدام دروسته و حه لاله به لام دووشت تیدا حه پامن نه وانیش زیاده پوی و فیزو ده عیه به جل و پوشاک کردن.

۶۲۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ: ((مَا

أَسْفَلَ مِنَ الْكُفَّيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ))

نه بو هو په بیره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپ رته وه که

ده فهرمووی: هه ر جل و بهرگی له خوار گوزینگ بی و بۆ ده عیه و فیزه وه بخشی به زه ویدا نه وه بۆ ناگری دۆزه خه.

۶۲۹. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) أَوْ قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي فِي حُلَّةٍ تُعْجِبُهُ نَفْسُهُ مُرَجِّلٌ جُمْتُهِ إِذْ خَسَفَ اللَّهُ بِهِ فَهُوَ يَتَجَلَّجَلُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)).

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) فه رموي پيغمبر (ﷺ) فه رموي يان نه بولقاسم فه رموي پياوي جلوه رگي نه ونده دريژيوو به زه ويذا ده يخشاند بو ده عيه و فيزه وه و خو به گوره زانين قزي كوكرد بيوه سه رسه ري له وكاته دا خوا تو له ي لي سهنده وه به ناخي زه ويذا بردي وه هه تا ئيستاش له جولانه ويذا له رويشتن بوناخي زه وي تاكو روي قيامه ت.

٦٣٠. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: اسْتَقِظَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ يَقُولُ: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتْنَةِ، مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْخَزَائِنِ؟ مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ كَمْ مِنْ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)).

قال الله تعالى: ﴿يَتَأَيَّأُ النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُنَّ تُحِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ۖ وَلَئِنْ كُنْتُنَّ تُحِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا ۝﴾

ئوم سه له مه (رضي الله عنها) ده فه رموي پيغمبر (ﷺ) خوا شه وي له خو وه لساو ده يفه رمو: (لا اله الا الله هيج خوايه ك نيبه جگه له الله نه بيت نه م شهو چه ندان له فيتنه دابه زي بو زه وي و چه ندان له خه زينه ي خوا دابه زين، كي هه به بجي ئافره تاني خو م به ناگا به يني وه زدر كه سي له دونيا پو شته و به جلوه رگن به لام له دوارو ئو قيامه تدا بي به رگن و رووتن.

خو اي گه و ره ده فه رموي: ﴿يَتَأَيَّأُ النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُنَّ تُحِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ۖ وَلَئِنْ كُنْتُنَّ

تُرِيدُكَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنِينَ مِنْكُمْ أَجْرًا عَظِيمًا

﴿ احزاب ۲۸-۲۹ ﴾

واته: نهی پیغمبر به ماوسه رانت بلی نه گهر ئیوه ته نها زیانی دنیاو رازاوه بییه کانتان دهویت وهرن با هه ندیک شتوومه ک و پاره و سامانتان پی بیه خشم له وه و دواش به جوانترین شیوه دهست بهردارتان دهیم، خو نه گهر ئیوه خواو پیغمبره که ی و پاداشتی رۆزی قیامه تتان دهویت نه وه دلنیا بن که خوا بۆچاکه کارانتان پاداشتی زۆر گه وره یه و بی نه ندازه ی ناماده کردوه (تهفسیری ئاسان-ل ۴۲۱).

باب الجلوس على الحَصِير

۶۳۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَحْتَجِرُ حَصِيرًا بِاللَّيْلِ فَيُصَلِّي وَيَبْسُطُهُ بِالنَّهَارِ فَيَجْلِسُ عَلَيْهِ فَجَعَلَ النَّاسُ يَكُوبُونَ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَيُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ حَتَّى كَثُرُوا فَأَقْبَلَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ خُذُوا مِنَ الْأَعْمَالِ مَا تُطِيقُونَ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا وَإِنْ أَحَبَّ الْأَعْمَالُ إِلَى اللَّهِ مَا دَامَ وَإِنْ قَلَّ.

(بهشی / دانیشتن له سه ره سه سیر)

عائیشه (رضی الله عنها) ده گپێته وه که پیغمبری خوا (ﷺ) پارچه هه سیریکی بۆ خۆی وه کو حوگره یه ک لیکردبوو بۆ خۆی به شه و جیای کردبووه له خه لکی بۆ شه و نوێژ وه به رۆژیش له سه ری داده نیشتن وه خه لکیش ده هاتن نوێژیان وه کو نوێژی نه و زۆر ده کرد وه ئینجا رووی له خه لکه که کردو فه رمووی نه ی خه لکینه له کرده وه نه وه ندی پیتان ده کری

نه‌وهنده بکن، وه خوای گورده وه‌په‌ز نابیت لیتان تاکو ئتوه لیتی وه‌پزده‌بن
 وه خۆشه‌ویستترین کرده‌وه له‌لای نه‌وه‌وکرده‌وه‌یه که به‌رده‌وام بیت با
 که‌میش بیت.

باب المتشبهون بالنساء

٦٣٢. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْمُتَشَبِّهِينَ
 مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ.

(به‌شی / خۆ جواندن به‌نافره‌تان)

عه‌بدوللای کوپی عه‌بباس (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ری خوا
 (ﷺ) له‌عنه‌تی کردوه له‌و پیاوه‌ی خویان ده‌چوینن و جل و پۆشاک
 نافره‌تان به‌کاردینن وه له‌و نافره‌ته‌ی خویان ده‌چوینن به‌پیاوان.

باب قص الشارب

٦٣٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((الْفِطْرَةُ خَمْسُ الْخِتَانِ وَالْإِسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ
 الْأَظْفَارِ وَتَنْفُ الْأَبَاطِ)).

(به‌شی / کورت کردنی سمیل)

ئه‌بو هوریره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خوابوو
 ده‌یفه‌رموو (ﷺ) پینچ شت له‌ ره‌وشتی پیغه‌مبه‌رانه که ئه‌وانیش (خه‌ته‌نه)
 خۆ سونه‌ت کردن، وه تاشین و لابردنی موی پێشه‌وه‌ی شه‌رمگای ئاده‌می،
 وه کورت کردنه‌وه‌ی سمیل، وه نینۆک کردن، و لابردنی موی بن باخه‌ل

۶۳۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ وَقُرُوا اللَّحَى وَأَخْفُوا الشَّوَارِبَ) وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا حَجَّ أَوْ اعْتَمَرَ قَبِضَ عَلَى لِحْيَتِهِ فَمَا فَضَلَ أَخَذَهُ.

عەبدوللای کۆپی عومەر (رضی الله عنه) لە پیغه مەبر (ﷺ) کە دەفەر مووی: بە پێچهوانەی هاوێڵ دانەرانی (المشركين) بێن و ریشتان بهێڵنەوه و سمیلتان کورت بکەنەوه.

وه عەبدوللای کۆپی عومەر ئەگەر حج یان عومرە ی بکردبا دەستی بە ریشی دەگرت و ئەوهەندە ی لەبەن دەستی زیاد بوایە دە ی تاشی .

۶۳۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى لَا يَصْبِغُونَ فَخَالِفُوهُمْ.

ئەبو هورەیرە (رضی الله عنه) لە پیغه مەبر (ﷺ) کە دەفەر مووی: جوولە کەکان و گاوە کەکان بۆیە سەر و ریشیان ناکەن بۆیە ئێوەش پێچهوانەی ئەوانبەن.

باب صفات رسول الله (ﷺ)

۶۳۶. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ وَلَا بِالْقَصِيرِ وَلَيْسَ بِالْأَبْيَضِ الْأَمْهَقِ وَلَيْسَ بِالْأَدَمِ وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلَا بِالسَّبُطِ بَعَثَهُ اللَّهُ عَلَى رَأْسِ أَرْبَعِينَ سَنَةً فَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ وَتَوَفَّاهُ اللَّهُ عَلَى رَأْسِ سِتِّينَ سَنَةً وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عَشْرُونَ شَعْرَةً بَيْضَاءَ.

(بەشی / شیوەو سیفەتی پیغه مەبری خوا (ﷺ))

ئەنەسی کۆپی مالیک (رضی الله عنه) دەفەر مووی پیغه مەبری خوا (ﷺ) پیاویکی دەستە. پیاوی مام ناوەندی بوو ئە زۆر درێژو ئە زۆر کورت بوو رەنگی

سپی و سۆر بوو به لّام سپی بئ رادهی بیتام نا، گهنم رهنگی و سهوزیش نا، قژی سهری نه لولیکی گرز بوو نه خاوژی تهواو کاتی وهی بزهات ته مهنی چل سالی بوو ده سالیس له مهککه مایه وه له وماوه یه دا وهی بۆ دهات له مه دینهش ده سالی مایه وه وه کاتی که گیانی پاکی سپارد ته مهنی شهست سال بوو هه مووی بیست مووی سپی له سهرو ریشی دانه بوو.

باب الإمتشاط

٦٣٧. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَجُلًا أَطْلَعَ مِنْ جُحْرِ فِي دَارِ النَّبِيِّ (ﷺ) وَالنَّبِيُّ (ﷺ) يَحْكُ رَأْسَهُ بِالْمِدْرَى فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَوْ عَلِمْتُ أَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَعَنْتُ بِهَا فِي عَيْنِكَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِذْنُ مِنْ قِبَلِ الْأَبْصَارِ.

(بهشی / شانه کردنی سه)

سهل کوپی سهعد ده گیزیته وه که پیاوی له کونی ده رگا ته ماشای مالی پیغه مبهری کرد (ﷺ) وه پیغه مبه ریش سهری خوی به شانه شانه ده کرد، وه پیغه مبه ریش (ﷺ) هه رمووی نه گه ر به زمانیبایه تق ته ماشای مالی نیعت ده کرد نه وا نه م شانه م ده کرد به تاو چاوتدا، خوی گه وره له به رچاوو مؤله تی هاتنه ژوره وهی داناه.

باب عذاب المصورين ونقض الصور

٦٣٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ
إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُصَوَّرُونَ.

(بهشی / سزای وینه‌گران و لابردنی وینه له مالاندا)

عبداللّٰی کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی گویم له
پیغه‌مبه‌ری خوابوو ده‌یفه‌رموو: توندین سزای خه‌لکی له‌لایه‌ن خواوه له‌روژی
قیامت بۆ وینه‌گرانه.

٦٣٩. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَمْ يَكُنْ يَتْرُكُ
فِي بَيْتِهِ شَيْئًا فِيهِ تَصَالِيْبٌ إِلَّا نَقَضَهُ

عائیشه (رضی الله عنها) له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گپ‌رته‌وه که له‌مال‌وه هه‌ر
وینه‌یه‌کی بدیبا‌یه له‌سه‌ر هه‌رشوینیک کیشرا‌با لای ده‌بروو ده‌ی شکاند.

٦٤٠. عَنْ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَهُمْ يَسْأَلُونَهُ
وَلَا يَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) حَتَّى سُئِلَ فَقَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدًا (ﷺ) يَقُولُ:
مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فِي الدُّنْيَا كُلَّفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ وَلَيْسَ
بِنَافِخٍ.

له نه‌ظری کوپی نه‌نه‌س کوپی مالیک ده‌فه‌رمووی دانیشتبووم له‌لای
عبداللّٰی کوپی عه‌بباس پرسیاریان لی کرد وه هه‌ر پرسیاریکیان لی
بکردبا‌یه به‌لگه‌ی به‌فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ری خواوه ده‌هیتنا‌یه‌وه، فه‌رمووی له
موحه‌مه‌د بوو (ﷺ) ده‌یفه‌رموو: هه‌رکه‌سی وینه‌یه‌ک بکیشی له‌دونیا‌دا
له‌روژی قیامت‌دا داوای لی ده‌کریت گیانی بکات به‌به‌ریدا وه ناتوانی گیانی
بکات به‌به‌ریدا.

باب من أحق بحسن الصحبة

٦٤١. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: ((أُمُّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أُمُّكَ، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: أَبُوكَ)).

(بهشی / کئی شایانتره به چاکه کردن له گه لی بکری)

نه بو هوږه یره (رضي الله عنه) ده فرمووی پیاوړی هاته لای پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرمووی: کئی شایانتره و له پیشتره که چاکه ی له گه لدا بکه م؟ نه ویش فرمووی: دایکت، پیاوړه کesh وتی نه ی له پاش نه و؟ فرمووی: دایکت، نه ویش دیسان وتی: نه ی له پاش نه و فرمووی: دایکت دیسان کابرا وتی نه ی له پاش نه و؟ فرمووی: ټینجا باوکت.

باب الجهاد باذن الوالدین

٦٤٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ (ﷺ) أَجَاهِدُ؟ قَالَ: ((لَكَ أَبَوَانِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ)).

(بهشی / جیهادو ټیکوښان به مو له تی دایک و باوک)

عبداللای کوږی عمر (رضي الله عنه) ده فرمووی پیاوړی وتی به پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ده مو ی جیهاد بکه م نه ویش فرمووی: ټایا باوک و دایکت ماون؟ وتی به لی، فرمووی: (عليه السلام) بږی دلیان رابگره و نه و ټوټو جیهادو ټیکوښانه.

باب لا یسب الرجل والديه

۶۴۳. وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكِبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ وَيَسُبُّ أُمَّهُ.

(به‌شی / نابیت که سبک جوین به دایک و باوکی بدات)

له‌عه بدوللای کوپی عمر (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: له‌گه‌ورده‌ترین گونا‌مه‌گه‌ورده‌کان نه‌ویه‌که‌سی نه‌فهرت و له‌عنات له‌دایک و باوکی خوی بکات، نینجا هاوه‌لان و تیان نه‌ی پیغه‌مبهری خوا چۆن پیاو له‌عنات له‌دایک و باوکی خوی ده‌کات؟ فهرمووی جوین به‌باوکی که سبک ده‌ده‌ی نه‌ویش جوین به‌باوکت ده‌داته‌وه‌یان به‌دایکت.

باب صلة المرأة امها

۶۴۴. عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمْتُ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ وَمَدَّتْهُمْ إِذْ عَاهَدُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ أَبِيهَا فَاسْتَفْتَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) فَقُلْتُ إِنَّ أُمِّي قَدِمَتْ وَهِيَ رَاغِبَةٌ أَفَأَصِلُهَا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ نَعَمْ صِلِي أُمَّكَ.

(به‌شی / هاموشوی نافرته بو دایکی)

نه‌سمانی کچی نه‌بویه‌کر (رضی الله عنهما) ده‌فهرمووی دایکم هاته‌سهردانم کافرو هاوه‌لدانه‌ربوو له‌زه‌مانی قوپه‌یشیدا که په‌یمانی له‌گه‌ل پیغه‌مبهر به‌ستبوو له‌گه‌ل باوکیدا، وه‌منیش پرسیارم له‌پیغه‌مبهر (ﷺ) کرد وتم دایکم هاتووہ بو سهردانم وه‌ثایا خزمه‌تی بکه‌م؟ پیغه‌مبهری خواش (ﷺ) فهرمووی: به‌لی سهردان و میوانداری بکه‌و خزمه‌تی بکه‌.

باب اِثْمِ قَاطِعِ الرَّحْمِ وَرَحْمَةِ الْوَالِدِ، وَالتَّرَاحِمِ

٦٤٥. عَنْ جَبْرِ بْنِ مُطْعَمٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ.

(بهشی / تاوانی که سیّ که سهردانی خزم و خویشی ببری و بهزهیی و رهمهتی باوک)

جوبهیری کوپی موطعیم گوئی له پیغه مبه ر بوو (ﷺ) ده بهرموو ناجیته به هشت نه و که سی رسته ی خزمایه تی بیچرینی.

٦٤٦. عَنْ الْأَعْمَشِ، وَرَفَعَهُ الْحَسَنُ وَفَطِرٌ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي وَلَكِنَّ الْوَاصِلُ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَّاهَا.

نه عمهش ده گپریته وه له حه سه ن نه ویش له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که ده فره مووی: نه و که سه پی ناگوتری خزم دوست که نه گه ر سهردانی کردی ترش سهردانی بکهیت واته سر به سر به لکو خزمایه تی نه وه یه که خزمی هاتوچی نه کات نه ویش نه ی بیچرینی.

٦٤٧. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ (ﷺ) حَدَّثَتْهُ قَالَتْ: (جَاءَتْنِي امْرَأَةٌ مَعَهَا ابْنَتَانِ تَسْأَلْنِي فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي غَيْرَ تَمْرٍ فَأَعْطَيْتُهَا فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ النَّبِيُّ (ﷺ) فَحَدَّثَتْهُ فَقَالَ مَنْ يَلِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْئًا فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنْ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ).

عائیشه (رضی الله عنها) ده فره مووی ئافره تی هاتلام و دووچی له گه لدابوو داوای خواردنی لی کردم منیش ته نها یه که ده نکه خورمام پی بوو دام به ئافره ته که نه ویش کردی به دوو له ته وه دابه شی کرد به سر هه ردوو کچیدا له پاشان رویشان، و پیغه مبه ری خواش هاته ماله وه بوم گپرایه وه نه ویش فره مووی: هه رکه سی چند کچیکی هه بووه به حوانترین شیوه

په روه رده يان بکات و به خټويان بکات بڼی ده بن به پېرده له نټوان نه وان و
ناگړی دوزخه خدا.

۶۴۸. عن عائشة (رضي الله عنها) قالت: جاء أعرابي إلى النبي صلى الله عليه وآله وسلم: تُقْبِلُونَ الصَّيِّبَانَ فَمَا تُقْبِلُهُمْ، فَقَالَ النبي عليه الصلاة والسلام: (أَوَمِثْلُ لَكَ أَنْ نَزَعَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِكَ الرَّحْمَةَ).

عائشه (رضي الله عنها) ده فېرموويک عاره بيکي ده شته کي هاته لای
پيغه مېر (ﷺ) وتی نایا نټوه منالټان ماچ ده که نه؟ نټمه وانا که نه،
پيغه مېریش (ﷺ) فېرمووی: جا منیش ده سته لاتی چیم هېڅ که خواي
که وړه رحم و به زه یی له دلی تودا سپړوه ته وه.

۶۴۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ جَالِسًا فَقَالَ الْأَقْرَعُ إِنَّ لِي عَشْرَةَ مِنْ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ثُمَّ قَالَ مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ.

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) ده فېرمووی پيغه مېری خوا (ﷺ)
حه سېنی کوپي علی ماچ کردو نه قره عی کوپي حابيس له لای دانیشتبوو
وتی: من ده منالم هې بوو هتا نټستا په کیکیانم ماچ نه کردوه نټنجا
پيغه مېری خواش (ﷺ) بڼی روانی و فېرمووی: که سی به زه یی به خه لکیدا
نټته وه خواش به زه یی به ودا نایه ته وه.

۶۵۰. وَعَنْهُ أَيْضًا قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ فَأَمْسَكَ تَعَالَى عِنْدَهُ تِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ جُزْءًا وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ جُزْءًا وَاحِدًا فَمِنْ ذَلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَاخَمُ الْخَلْقُ حَتَّى تَرْفَعَ الْفَرَسُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةً أَنْ تُصِيبَهُ.

نه بو هوره يره (رضي الله عنه) ده فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوا بوو ده یغه رموو: خوای گه وره ره حمهت و سۆزی خۆی دابهش کردوو به بۆ سه د بهش تو هه دو ئق بهشی له لای خۆی داناوه و بهك بهشی دابه زاندوو به زهوی وه هه ره لهو به شهیه که خه لکی ره حم و به زهیی له نیتوانیادا ههیه و هه تا و لاخ سمی خۆی ده پارێزی نه با دا بهر به چکه که ی بکهوی ئه ویش هه ره لهو به شهی که خوای گه وره له سه ره زهوی داناوه.

٦٥١. عَنْ عَامِرِ الشَّعْبِيِّ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (تَرَى الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاحُمِهِمْ وَتَوَادُّهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى عُضْوًا تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ جَسَدِهِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى).

عامیری شه عبی له نوعمانی کوپی به شیر (رضي الله عنهم) ده فهرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: نمونه ی برودار له نیتوان خۆیاندا وهك برا ته بابن و دۆستی به کترین وهك بهك لاشه و ابن له لاشه ی ئاده میدا نه گه ره ئه ندامیک هاته ژان و هه مو ئه ندامه کانی تر تووشی تاو ژان ده بن.

باب اِثْمُ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بِوَائِقَةٍ، وَالْوَصَايَةُ بِالْجَارِ

٦٥٢. عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخَزَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، قِيلَ: وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بِوَائِقَةٍ)).

(بهشی / تاوانی که سی در اوستیه که ی لیبی نه مین نه بی و

نامۆزگاری به چاکه کردن له گه ل در اوستیدا)

ئهی شوره یخی خوزاعی (رضي الله عنه) له پیغه مبهری خوا (رضي الله عنه) ده گێڕێته وه که فهرموویه تی: (سویندم به خوا بهوایی ته واو نابیت،

سویندم به خوا برپای ته‌واو نایب، سویندم به خوا برپای ته‌واو نایب، وتیان
کټیه نهی پیغه‌مبه‌ری خوا؟ فهرمووی: نه‌وکه‌سه‌ی دراوسټی لټی نه‌مین
نه‌بټ.

۶۵۳. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((مَا زَالَ
يُوصِينِي جِبْرِيلُ بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُّهُ)).

عائشه (رضی الله عنها) له‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که فهرموویه‌تی:
جویرانیل نه‌ونده‌و نه‌ونده‌ ناموزگاری کردم ده‌ریاره‌ی دراوسټی هه‌تا وام
زانی دراوسټی میرات و که‌له‌پور له‌دراوسټی ده‌گری.

۶۵۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُوْذِ جَارُهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ
ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ.

نه‌بو هوریه‌ره (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
فهرمووی: که‌سی برپای هه‌بی به‌خواو رۆژی دواپی با دراوسټی نازار نه‌دات وه
که‌سی برپای هه‌بی به‌خواو رۆژی دواپی با ریزی میوانی بگری وه‌که‌سی برپای
هه‌بی به‌خواو رۆژی دواپی با وته‌ی خټرو چاک بکات نه‌گینا با بټده‌نگ بټ.

باب كل معروف صدقة، وطيب الكلام

٦٥٥. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ.

(به شی / هه موو چاکه یه ک خیره و قسه ی جوان و باش)

جابری کوپی عه بدوللا (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده گپرتته وه ده فهرمووی: هه ر شتی له کرده وه ی چاک که له ته رازوی خوا په سهند بیت به چاکه و خیر حیسابه.

٦٥٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) الْكَلِمَةَ الطَّيْبَةَ صَدَقَةٌ.

نه بو هوږه یره (رضی الله عنه) ده فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) ده یفه رموو: قسه ی خرش و جوان سه ده قه و خیره.

باب الرفق في الأمر كله

٦٥٧. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رِفْطٌ مِنَ الْيَهُودِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالُوا السَّامُ عَلَيْكُمْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقَهَمْتُهَا فَقُلْتُ وَعَلَيْكُمْ السَّامُ وَاللَّعْنَةُ قَالَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَهْلًا يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرَّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) قَدْ قُلْتُ وَعَلَيْكُمْ.

(به شی / نه ره مو نیانی له هه موو کارو باریکدا)

عائشه (رضی الله عنها) ده فهرمووی کومه لئ له جوله که هاتنه لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) له جیاتی سلوو کردن و وتیان (السام علیکم) واته:

مردنتان له سه ریی، عائیشه خانیش تیگه یشت له م وتانه ی نه وان و فه رموی:
مردن و له عنه تی خواتان له سه ربیت.

عائیشه خان ده فه رموی پیغه مبه ری خوا فه رموی: نه رم و نیانبه نه ی
عائیشه خوی گه وره نه رم و نیانی پی خۆشه له هه موو کاروپارێکدا، منیش
وتم نه ی نیراوی خوا گویت لی نه بوو چییان وت؟ پیغه مبه ری خوا (ﷺ)
فه رموی: من وه لأمم دانه وه و پیم گوتم له سه ر ئیوه وش بیت.

باب الشفاعة الحسنة

٦٥٨. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ كَانَ إِذَا
أَتَاهُ السَّائِلُ أَوْ صَاحِبُ الْحَاجَةِ قَالَ اشْفَعُوا فَلْتُؤْجَرُوا وَلَيَقْضِيَ اللَّهُ عَلَى
لِسَانِ رَسُولِهِ مَا شَاءَ.

(به شی / تکار دنی (الشفاعة) چاکه)

نه بی موسای نه شعیری (رضی الله عنه) له پیغه مبه ریوایه ت ده کات
که خاوه ن پیویستییه ک یان سولکه ریک هاته خزمه تی و نه ویش فه رموی تکای
بق بکه ن و نه جو پاداشت و ده گرن و خوی گه وره له سه رزاری
پیغه مبه ره که تان دادوه ری ده بیت.

باب ما كان (ﷺ) فاحشاً

٦٥٩. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ (ﷺ) سَبَّابًا وَلَا
فَحَّاشًا وَلَا لَعَانًا كَانَ يَقُولُ لِأَحَدِنَا عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَا لَهُ تَرَبُّبٌ جَبِيْنُهُ.

(به‌شی / پیغه‌مبه‌ری خوا دهم پیس نه‌بووه)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) جوین ده‌رو هه‌رزه‌گرو دهم پیس و نه‌فرینکه‌ر نه‌بووه، کاتی گله‌یی له‌یه‌کێک بکردبایه پیتی ده‌فهرموو نه‌وه چیه‌تی بۆچی واده‌که‌ن لوتی به‌قوریا بجی.

۶۶۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلًا اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَلَمَّا رَأَاهُ قَالَ بئس أخو العشيرة وبئس ابن العشيرة فلما جلس تطلق النبي (ﷺ) في وجهه وأنبسط إليه فلما انطلق الرجل قالت عائشة يا رسول الله حين رأيت الرجل قلت له كذا وكذا ثم تطلعت في وجهه وأنبسطت إليه فقال رسول الله (ﷺ) يا عائشة متى عهدتني فحاشا إن شر الناس عند الله منزلة من تركه الناس اتقاء شربه.

عائیشه خان (رضی الله عنها) ده‌گێڕێته‌وه که پیاوی داوای ئیزنی له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کردو هاته ژووره‌وه، کاتی چاوی پی‌که‌وت و فهرمووی کابرایه‌کی نۆر خراپه‌و کوپی پیاویکی نۆر به‌دو خراپه‌، که دانیشته پیغه‌مبه‌ری خوا رووی خوش بوو که‌شایه‌وه، عائیشه‌خان ده‌فهرمووی نه‌ی پیغه‌مبه‌ر له‌وکاته‌دا که پیاوه‌که‌هات وات وت دوایی رووت خوشبوو پیتی که‌شایه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی نه‌ی عائیشه‌من نابێ دهم پیس و جوین ده‌ریم، وه خراپترین که‌س نه‌وکه‌سه‌یه‌که‌هه‌ک له‌ترسی به‌دگۆی و به‌دزمانی خۆیانی لی‌لاده‌ده‌ن یان خۆیانی لی‌ده‌پاریزن.

باب حسن الخلق والسفاه

٦٦١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ وَأَجْوَدَ النَّاسِ وَأَشْجَعَ النَّاسِ وَلَقَدْ فَرَعَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَأَنْطَلَقَ النَّاسُ قَبْلَ الصَّوْتِ فَاسْتَقْبَلَهُمُ النَّبِيُّ (ﷺ) قَدْ سَبَقَ النَّاسُ إِلَى الصَّوْتِ وَهُوَ يَقُولُ لَنْ تُرَاعُوا، وَهُوَ عَلَى فَرَسٍ لِأَبِي طَلْحَةَ عُرِيٍّ مَا عَلَيْهِ سَرَجٌ فِي عُنُقِهِ سَيْفٌ فَقَالَ لَقَدْ وَجَدْتُهُ بَحْرًا أَوْ إِنَّهُ لَبَحْرٌ.

(بهشی / خوره وشت جوانی و سه‌خی بوون)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌همووک‌س خوره‌وشت جوان و سه‌خی تر بوو و نازاتر بوو، شه‌ویکیان خه‌لکی مه‌دینه له‌گه‌ل ده‌نگیک ترسان و به‌ره‌و لای ده‌نگه‌که چوون له‌پرگادا گه‌یشتن به‌پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که ده‌گه‌رایه‌وه له‌شوینه‌که‌و پیش نه‌وان ده‌رچوو‌بوو وه فهرمووی مه‌ترسن هیچ نه‌بووه، بره‌نه‌وه خوی له‌سه‌ر نه‌سپیکدا که زین کرابوو له‌ملیدا وه شیر ی پیوه‌کرابوو فهرمووی نه‌م ولاخه‌م له‌ناوی رووبار تیژپه‌و نه‌رم تره.

٦٦٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((يَتَقَارَبُ الزَّمَانُ وَيَنْقُصُ الْعَمَلُ وَيُلْقَى الشُّحُّ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ قَالُوا وَمَا الْهَرْجُ قَالَ الْقَتْلُ)).

نه‌بو هوپه‌یره (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی: کات و زه‌مان نزیک ده‌بیته‌وه وه کرده‌وه‌ی چاکه‌که‌م ده‌بیّت و قسه‌ی پره‌پوچ و رژی و چروکی زود‌ده‌بیّت وه هه‌ره‌ج زود‌ده‌بیّت، وتیان هه‌ره‌ج چیه‌ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا؟ فهرمووی: هه‌ره‌ج کوشتنه و برینه‌ نه‌وه‌نده زود‌ده‌بی.

باب الحب في الله والسباب واللعن

٦٦٣. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَا يَجِدُ أَحَدٌ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَحَتَّى أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَرْجَعَ إِلَى الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ وَحَتَّى يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا.

(به‌شی/خوشه‌یستی له‌به‌ر خوا،

جوین دان و له‌عنه‌ت کردن)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فرموی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی: که‌س تام و چیژی ئیمان و بروای نه‌کردوو تا نه‌وکه‌سه‌ی خۆشت ده‌وی له‌به‌ر خوا بی‌ت وه‌ه‌تا نه‌گه‌ر چۆن بی‌ت ناخۆشه‌ بتخه‌نه‌ ناو ناگه‌ر نه‌ها بی‌ت ناخۆش بی‌ که‌ پاشگه‌زییته‌وه‌و بی‌یته‌ کافرو بی‌ بروا له‌پاش نه‌وه‌ی خوا هیدایه‌تی داوی وه‌ه‌تا خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی له‌ه‌مووکه‌س زیاتر خۆشت ده‌وی.

٦٦٤. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ لَا يَرْمِي رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوقِ وَلَا يَرْمِيهِ بِالْكُفْرِ إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبَهُ كَذَلِكَ.

ئەبی ذەر (رضی الله عنه) گوئی له‌ پیغه‌مبه‌ریو (ﷺ) فرمویه‌تی: نه‌وکه‌سه‌ی به‌برای خۆی بلی‌ نه‌ی فاسیق یان بی‌ دین یان تۆمه‌تی به‌دکاری، نه‌گه‌ر نه‌و تۆمه‌ته‌ی که‌ خراوه‌ته‌سه‌ری مسته‌حق‌ی بی‌ت نه‌وا باشه‌ نه‌گینا بۆ سه‌سه‌ری نه‌و داده‌دریته‌وه‌.

٦٦٥. عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّ ثَابِتَ بْنَ الضَّحَّاكِ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ الرِّضْوَانِ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: (مَنْ حَلَفَ عَلَى مِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ فَهُوَ كَمَا

قَالَ وَلَيْسَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَذْرٌ فِيمَا لَا يَمْلِكُ وَمَنْ لَعَنَ مُؤْمِنًا فَهُوَ كَقَتْلِهِ وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْلِهِ.

له نه بی قه لابه که نه ویش له سابیئی کوپی زحاک که به کیکه له هاوه لانی په یمانی ریضوان ده گیرفته وه که پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) ده رموی {که سی} سویند بخوات له سهر نایینی جگه له نایینی نیسلام نه وه چونی گوتوه تاوا ده بیټ، وه له سهر ئاده می نییه نه وه نه زده ی که ده بکات که له توانایدا نه بیټ. وه که سی له عنه ت له برواداری بکات وه کو کوشتن وایه وه که سی بوختان به موسلمانن بکات وه کو کوشتن وایه {.

باب النَمِیْمَةِ، وَذِي الْوَجْهِينِ

٦٦٦. عَنْ حُذِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: (لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ).

به شی نه میمه کردن و دوو رووی

حوزه یفه (رضی الله عنه) له پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) که ده فه رموی: ناچیت به هشت نه وه ی دوو زمان بیټ.

٦٦٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ (ﷺ) تَجِدُ مِنْ شَرِّ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ اللَّهِ ذَا الْوَجْهِينِ الَّذِي يَأْتِي هَؤُلَاءِ بِوَجْهِ هَؤُلَاءِ بِوَجْهِ).

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (علیه السلام) ده فه رموی: خراپترین خه لکی له روژی قیامت له لای خوا نه وکه سه به که دوو هووی هه بی و دیته لای نه و پیاوه به روویه ک و دیته لای نه وی تر به هوویه کی تره وه بو تیکدانی نیوانی خه لکی.

باب تَسْتَرُ الْمُؤْمِنَ عَلَى نَفْسِهِ، وَالْهَجْرَ فَوْقَ ثَلَاثِ

٦٦٨. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ ((كُلُّ أُمَّتِي مُعَافَى إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ وَإِنْ مِنَ الْمَجَانَّةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ فَيَقُولَ يَا فَلَانُ قَدْ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ)).

(به شی / داپوشینی عه یبی خوت)

وه قه سه برین زیاتر له سی روژ

ئەبو مۆپەرە (رضی الله عنه) دەفەر مووی گویم له پیغه مبهری خوا بوو (ﷺ) دەیفەر موو: هه موو تۆمه تی من چارپوشی لی ده کرین و عه فو ده کرین ته نها ئەوانه ی سیری خویان هه لده مالتین وه ئەوانه ی بی موبالاتن له قسه و کردار وه ئەوانه ش وه کو پیاویک به شه و کرداری خراب نه نجام ده دات و خوی گهره بوی پوشیوه و به یانی ناشکرای ده کات بۆخه لکی که ئەوکاتانه ی که کردویه تی.

٦٦٩. عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَا يَجِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ.

ئەبی ئەییوبی ئەنصارى (رضی الله عنه) که پیغه مبهری خوا (ﷺ) دەفەر مووی: دروست نییه بۆ به کێک قسه دابه ی له گه ل براکه ی خوی له سی شه وان زیاتر به یه که ده گن ئەویان پشت ده کات و ئەوی تریشیان پشت له وی تریان ده کات وه چاکترینیان ئەوکه سه یه که به سلوکردن ده ست به په یوه ندی ده کاته وه له گه لیدا.

باب الكذب والغضب لأمر الله والحذر من الغضب

٦٧٠. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ إِنَّ الصَّدُقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يَكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ يَكُونُ صَدِيقًا وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا.

قال الله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾
(بهشی / درو، توره‌بوون بو خوا، خوپاریزی له توره‌بوون)

عبداللای کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) له پیغه‌مبهر وه که ده‌فرمووی: راستگویی رینیشاندهره بو چاکه وه چاکه‌ش رینیشاندهره بو به‌هشت وه پیاو مهر راستگو ده‌بیته به‌رده‌وام مه‌تا له‌لای خوا به‌راست گو ناو ده‌بریت، وه دروش ریگای خراپه ده‌گری و خراپه‌ش ریگای دۆزه‌خ ده‌گری و وه پیاو مهر درو ده‌کات تا وای لی دیت له‌لای خوا به‌درۆن له‌قه‌له‌م ده‌دریت.

خوای گه‌وره ده‌فرمووی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ واته: ئه‌ی ئه‌وانه‌ی به‌واتان هیناوه له‌خوا به‌ترسن و ته‌قوا بکه‌ن و له‌گه‌ل راستگویان بن.

٦٧١. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((رَأَيْتُ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي قَالَ الَّذِي رَأَيْتُهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ فَكَذَّابٌ يَكْذِبُ بِالْكَذْبَةِ تَحْمِلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ فَيُصْنَعُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)).

سه‌موره‌ی کوپی جوندوب (رضی الله عنه) ده‌فرمووی پیغه‌مبهر (ﷺ) ده‌فرمووی: له‌خه‌وما دیتم دوو پیاو هاتن بۆلام و منیان برد بو شویتیک

فهرمووی نه وهی دیتم نه وه بوو پیاوئ لژیویان ده پړئ وه دواپی وهك خوی
لیده هاته وه دیسان دهیان بریه وه، نه وگسه ش درؤن بوو كه درویه کی ده كړد
نه ونده گه وره بوو كه ده گیشته به ئاسمانه وه واته خه لكی هه موو ده یانزانى
نه مه سزای نه وگسه بوو كه وای لى ده كرا تاكو رؤځى دواپی.

٦٧٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ يُصَلِّي رَأَى فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ نُخَامَةً فَحَكَّهَا بِيَدِهِ فَتَغَيَّظَ ثُمَّ قَالَ
((إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّ اللَّهَ حَيَالٌ وَجْهَهُ فَلَا يَتَنَحَّمْنَ حَيَالَ
وَجْهِهِ فِي الصَّلَاةِ)).

عبداللای كړپى عومر (رضي الله عنه) ده فهرمووی پېغه مېر (ﷺ)
نویځی ده كړد، له قبیله ی مزگوتو تڼی یان به لغه می به دیوار یان به زه وی
مزگوته كه بو نه ویش به ده سستی لی كړده وه وه بڅ خوا توپه بوو له پاشان
فهرمووی نه گه ر كه سیكتان نویځی كړد نه وا خوی گه وره له پېش نه وداپه و
نابیت له پېش خوتاندا (پیش قبیله) شتی له تف و پیسایى فرې بدنه

٦٧٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ لَيْسَ الشَّدِيدُ
بِالصُّرْعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ.

نه بو هوپه یره (رضي الله عنه) له پېغه مېر (ﷺ) فهرمووی ئازابه تی نه وه
نییه كه سى له ده ره قه تی نین له زړه انبازیدا به لكو ئازابه تی نه وه په كه له كاتى
توپه پیدا خوی بگړیت و سنوور نه به زینى.

٦٧٤. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَوْصِنِي،
قَالَ: لَا تَغْضَبَ فَرَدَّدَ مَرَّارًا قَالَ لَا تَغْضَبُ.

ديسان له نه بوموړه پره (رضي الله عنه) ده فهرمووی که پیاوړی وتی
 به پیغه مبهري خوا (ﷺ) ناموژگاریم بکه نه ویش فهرمووی: توږه مه به
 نه ویش چهند جاريك دوپاره ی کرده وه هم ديسان فهرمووی توږه مه به.

باب الحياء، والإنبساط بين الناس ومداراتهم

٦٧٥. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) الْحَيَاءُ لَا
 يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ.

(به شی/ شهرم و حیا، راخستنی بالی به زه یی بوخه لکی).

عیمرانی کوږی حوصه ین (رضي الله عنه) ده فهرمووی: پیغه مبهري (ﷺ)
 فهرمووی: شهرم و حیا هر خیر دیني و بهس.

٦٧٦. عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ
 النُّبُوَّةِ الْأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ.

نه بی مه سعود ده فهرمووی پیغه مبهري (ﷺ) فهرمووی: نه و فرماشته
 جوانه ی که خه لکان له پیغه مبهرانی پیشوو بویان ماو ته وه نه وه یه که نه گهر
 شهرم ناکه ی چی ده که ی بیکه.

٦٧٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَالَطَ النَّاسَ وَدَيْنَكَ لَا
 تَكَلِّمَهُ.

عهدوللای کوږی مه سعود (رضي الله عنه) ده فهرمووی: تیکه لاوی خه لکی
 ببه و ناموژگاریان بکه به لام دینت نه دپړی.

٦٧٨. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّا لَنَكْشِرُ فِي وُجُوهِ أَقْوَامٍ وَإِنْ
 قُلُوبَنَا لَتَلْعَنُهُمْ.

ئەبو دەرداء (رضي الله عنه) دەفەرمووی: ئېمە لەگەڵ خەلکان دەم بەپێگەنین بووین بەلام لەدەلەوێدە رقمان لەهەندێ کەس دەبێوێدە و ئەفرەتمان لێ دەکرد.

باب لا يلدغ المؤمن، وما قيل في الشعر

٦٧٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) أَنَّهُ قَالَ لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ.

(بەشی / نیماندار پێوەی نادریت،

وێ چ دەربارەیی شیعەر گوتراوە)

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) لەپێغەمبەر (ﷺ) کە دەفەرمووی: بڕوادار لە کونیکەوێ دووجار پێوەی نادریت.

٦٨٠. عَنْ أَبِي بَنْ كَعْبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ مِنْ الشُّعْرِ حِكْمَةً.

لە ئوبەیی کۆپی کەعب لەپێغەمبەری خوا (ﷺ) کە دەفەرمووی: ھۆنراوە (شیعر) ھەندێکی ھیکمەت و دانایی تیاپە.

٦٨١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا الشَّاعِرُ كَلِمَةٌ لِبَيْدٍ: أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ.

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) دەفەرمووی پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: راستترین گوتەیی لەبیدی شاعیر ئەو وتەیە کە دەلی ئەوێ

أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ واتە: ئەوێ جگە لە خوا مایە پوچ و بەتالە ٦٨٢. وَعَنْهُ أَيْضاً يَذْكُرُ رَسُولٌ يَقُولُ: ((إِنَّ أَخَا لَكُمْ لَا يَقُولُ الرَّقَّتَ)). يَعْنِي أبا هُرَيْرَةَ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ (حِينَ) قَالَ يَمْدَحُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ:

وفینا رسولُ الله یَتْلُوا کِتَابَهُ إِذَا انشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعُ
 أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فقلوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنْ مَا قَالَ وَاقِعُ
 یَبِیتُ یُجَافِی جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَنْقَلَتْ بِالْمُشْرِکِینَ الْمَضَاجِعُ
 جگہ له خوا بیٽ به تالہ و مایہ پوچ.

ٺہو ھوڀرہ یرہ (رضی اللہ عنہ) باس دہکات دہ گپڙتہ وہ کہ پیٺہ مبرہی
 خوا (ﷺ) فہرمووی: برابہ کتان ھہ یہ کہ قسہی نارٺک و زمان پیس نیہہ،
 واتہ ٺہو ھوڀرہ یرہ دہ فہرمووی کہ عہ بدولائی کوپی رہ و احہ بوو کہ مہدح و
 سہ نای پیٺہ مبرہی کربو فہرمووی: (وفینا رسول اللہ یتلوا کتابہ) اذا انشقت
 معروف من الفجر الساطع) وہ ھہ تا دواي سئی ڊیرہ شیعرہ کہ لہ دہ قہ
 عہ رہ بیبہ کہ نووسراوہ.

واتہ: پیٺہ مبرہی خوا لہ ناواماندا لہ گہل شہ بہ قی بہ یانیا ندا قورٺانمان بٺ
 دہ خوینی، وہ بہ رنوٺڙمان بٺ دہکات ریگہی راستی پی نشان داین وہ
 لہ ریگہی چہوت رزگاری کردوین لہ کوٺرہ و ھری، نیٺہ بہ دل باوہرمان ھہ یہ کہ
 ھہرچی ٺہو پیٺہ مبرہ دہ فہرمووی راست و دروستہ و رہوایہ، جا کاتی
 لہ گہ رمہی خہودان ٺہو زاتہ لہ وکاتہ دا لہ شہودان پال دہ کھون ٺہو لہ باتی
 خہ ولیکھوتن سہرگہ رمی شہ و نوٺڙو خوا پہ رستی یہ.

۶۸۳. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَأَنْ يَمْتَلِيَ
 جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَبِيحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَ شِعْرًا
 عہ بدولائی کوپی عومہر (رضی اللہ عنہ) لہ پیٺہ مبرہ (ﷺ) کہ
 دہ فہرمووی: ٺہ گہر لہ تاو سکی ھہ ریہ کیکتان پراو پرکیم و زوخاو بیٽ باشترہ
 لہ و ھہی کہ پپی بکات لہ شیعرہ وٺنراوہ.

باب علامه حب الله تعالى

٦٨٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) أَنَّهُ قَالَ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ.

(بهشی / نیشانه‌ی خوشه‌ویستی خوی گه‌وره)

عبداللای کوی مه‌سعود (رضی الله عنه) له پیغمبر (ﷺ) که ده‌فرمووی مروی خوش بوی له‌گه‌ل نه‌ودایه له‌دوا روژ.

باب العطاس والتأوب، وتسليم القليل على الكثير

٦٨٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَّاسَ وَيَكْرَهُ التَّائِبَ فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللَّهَ فَحَقَّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يُشَمَّتَهُ وَأَمَّا التَّائِبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ فَإِذَا قَالَ مَا ضَحَكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ.

(بهشی / پژمین و باویشک هاتن و

سلاوکردنی خه‌لکی کهم له‌زوران)

نه‌بو هوپه‌یره (رضی الله عنه) ده‌فرمووی گویم له پیغمبری خوابو (ﷺ) فرمووی: خوا پژمینی پی خوشه‌و باویشکی پی ناخوشه وه نه‌گه‌ر که‌سی له‌نیوه پژمینی هات بابلئ الحمد لله واته سوپاس بۆ خوا وه له‌سه‌ر هر موسلمانئ که گوئی لی بوو بلی خوا ره‌حمت پی بکات وه نه‌گه‌ر باویشکی هات نه‌وه له‌لایه‌ن شه‌یتانه‌ویه با هه‌تا پیی ده‌کری ده‌می خوی نه‌کاته‌وه، چونکه نه‌گه‌ر وتی (ئا ئا) له‌وکاته‌دا شه‌یتان پیی پیده‌که‌نی.

٦٨٦. وَعَنْهُ أَيْضاً قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ وَفِي رِوَايَةٍ: وَالرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِيِّ)).

ئەبو ھورەيرە (رضي الله عنه) دەفەر مووی پېغەمبەر (ﷺ) فەر مووی:
 بچوكان سلاو له گه وره كان بكن وه ئه وهی ده پوا سلاو له دانیشتنو ده كات
 و وه ئه وانهی كه من سلاو له زۆران ده كەن، وه له رېوايه تی تردا هاتووه:
 ئه وهی سواره سلاو له رېبواران ده كات.

باب زنا الجوارح، والسلام على العاصي

٦٨٧. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَشْبَهَ بِاللَّمَمِ مِمَّا
 قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ (ﷺ): ((إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنَ
 الزُّنَا أَدْرَكَ ذَلِكَ لَا مَحَالَةَ فَرْنَا الْعَيْنِ النَّظْرُ وَزَنَا اللِّسَانِ الْمَنْطِقُ، وَالنَّفْسُ
 تَمْنَى وَتَشْتَهِي وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ.

(بهشی / زیناو داوین پیسی ئەندامانی لەش و

سەڵاوکردن لە تاوانبار

عەبدوللای کۆپی عەبیاس (رضي الله عنه) دەفەر مووی شتیکی وام
 نەبینیوه کە لە (لەمە) بکات وەك ئەمە ی کە ئەبو ھورەیرە لە پېغەمبەر ی
 دەگێڕێتە وە کە فەر موویە تی: ھەموو ئادەمی بەشی خۆی لە داوین پیسی
 لە چارە ی نووسراو، وە داوین پیسی چا و بریتی یە لە نەزەر و تەماشاکردن وە
 داوین پیسی زمان قسە کردنی نادروستە وە نەفس ئارەزووی ئەو دە کات و
 دەروونیش ئاواتی بۆ دەخوازی لە ئەنجامدا دامەن و عەرەت بە کردە وە بەدی
 دەھێنێ یان رەتی دەکاتە وە.

٦٨٨. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: ((لَا تُسَلِّمُوا عَلَى شَرِّبَةِ الْخَمْرِ)).

عەبدوللای کۆپی عومەر دەفەر مووی سلاو لە ئارەق خۆران مە کەن.

باب قَوْمُوا لِسَيِّدِكُمْ، وَلَا يَقَامِ الرَّجُلُ مِنْ مَجْلِسِهِ

٦٨٩. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَمْلًا قَرِيطَةً نَزَلُوا عَلَى حُكْمِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِلَيْهِ فَجَاءَ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((قَوْمُوا إِلَى سَيِّدِكُمْ أَوْ قَالَ خَيْرِكُمْ)).

(بهشی / هه لسانه وه بو که وره کانتان، وه که سی که سی)

هه لنه وستینیتته وه له کورو کوبوونه وه دا)

ئەبی سەعیدی خۆدی (رضی الله عنه) دە فەرمووی بە نو قورەیزە، کاتی رازی بوون بە فەرمانی سەعدی کوپی موعاذ، پێغه مبه‌ری خواش (ﷺ) ناردی بە دواياندا که هاته خزمه‌تی پێغه مبه‌ری خواش فەرمووی بە خەڵکانی هه‌لسنه‌وه بو که وره که تان یان فەرمووی بو چاکترین که س له ئێوه.

٦٩٠. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ.

عەبدوللای کوپی عومەر (رضی الله عنه) له پێغه مبه‌ر (ﷺ) فەرمووی: نابێت که سێک که سێک له جێگای خۆی هه‌لسین و خۆی له جێگای ئه‌و دانیشی.

باب لَا يَتَنَاجَى إِنْسَانٌ دُونَ

الثَّالِثِ وَلَا تَتْرَكَ النَّارَ عِنْدَ النَّوْمِ

٦٩١. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ إِذَا كَانُوا ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى الثَّانِي دُونَ الثَّالِثِ

(به شی / نابیت دووکه سی به ته نیا قسه بکه ن و واز سییه م بینن
 وه نابیت ناگر به جی بهیئن له شه ودا له کاتی خه وتندا)
 عه بدوللای کوپی عومر (رضی الله عنه) له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) که
 ده فه رموی: نه گر سی که س بوون نابیت دوو که ستان به جیاو به چپه چپ
 قسه بکات واز له نه وی تر بهیئی.

٦٩٢. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَتْرُكُوا النَّارَ
 فِي بُيُوتِكُمْ حِينَ تَنَامُونَ.

له عه بدوللای کوپی عومر (رضی الله عنهما) له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) که
 ده فه رموی: له ماله کانتان ناگر به جی مه هیئن له شه ودا له کاتی نووستن.

باب الدَعَوَاتِ وَسَيِّدِ الْإِسْتِغْفَارِ وَفَوَائِدِهِ

٦٩٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): لِكُلِّ
 نَبِيٍّ دَعْوَةٌ يَدْعُو بِهَا وَأُرِيدُ أَنْ أَخْتَبِيَ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِّأُمَّتِي فِي الْآخِرَةِ.

(به شی / نزاکان و گه و ره و سه رداری

لیخو شبووان (الاستغفار) وه سووده کانی).

نه بو هو په یره (رضی الله عنه) ده فه رموی پیغه مبه ری خوا (ﷺ)
 فه رموی: بۆ هه ر پیغه مبه ریک نزا یه کی هه بوو دوعای پی ده کرد وه منیش
 نزا ی خۆم هه لگرتوو بۆ قیامه ت له وی تکای پی ده که م (شه فاعه ت) بۆ
 تۆمه م له روژی قیامه ت.

٦٩٤. عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: ((سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا
 عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ

لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ قَالَ
 (ﷺ) وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمْسِيَ فَهُوَ
 مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ فَهُوَ
 مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ)).

له شه دادی کوپی نهوس (رضی الله عنه) له پیغهمبر (ﷺ) که
 ده فهرمووی: سه روه ری لیخوشبوان نهو ده که بهنده به دل بلی: (اللَّهُمَّ أَنْتَ
 رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ
 بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا
 يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ).

واته: (خوايه هر تر په روه ردگاری منی له تر زیاتر خوی تر نییه من
 بهنده ی ترم تر منت له نه بوون دروست کردوه و تا بتوانم په یمان و به لینی
 تر ناشکیتم که نه متوانی نه وه له ده ستم نایی، وه په نا ده گرم به تر له شه و
 خراپه ی کرده وه ی خوم که ده بی به مایه ی سزاو توله بوم منیش هر دهم
 چاکو نیعمه تی ترم له بهرچاوه پی لیده نیم له گونا می خوم که واته لیم
 خوشبه هیچ کهس توانای نه وه ی نییه له گونا می بهنده کانی خوشبی جگه
 له تر) وه پیغهمبر فهرمووی: که سی نه م نزیه بکات له روزداو برپای پی
 ه بی پیش نیواره بری نهوا له به هشتیه کانه وه که سی له نیواره بیخوینی
 وه له پیش به یانی بری نه وه له خه لکی به هه شته.

٦٩٥. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا يُرْسِلَ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ
 مِدْرَارًا وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلَ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَجَعَلَ لَكُمْ أَنْهَارًا﴾. سووده تی
 نوح.

واته: بـه رـده و امـبه له وتـنی ئیـوهی له داوای لیخوشبوون له پـه روه ردگار تان
بـکـه ن چـونـکه بـه پـاسـتی ئـه و زاتـیکـی لیخوشبووه، وه بارانتان به لیژمه بق
دهبارینی وه مال و سامانتان پی ده به خشی هاوپی له گه ل باخ و باخندا،
روبارو چه م جۆگه تان بق به دی دینی.

باب إِسْتِغْفَارِ النَّبِيِّ (ﷺ) وَالتَّوْبَةِ وَدَعَاءِ التَّهَجُّدِ

٦٩٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ وَاللَّهِ
إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً
(به شی / لیخوشبوونی کردنی پیغه مبهرو
تۆبه کردن و دوعای شهونویژ)

ئه بو هوپهیره (رضی الله عنه) ده فهرمووی گویم له پیغه مبهری خوا بوو
ده یغه رمووی: سویندم به خوا من رۆژی زیاتر له هفتا جار داوای لیخوشبوون
له خوا ده که م.

٦٩٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ
الْمُؤْمِنَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَأَنَّهُ قَاعِدٌ تَحْتَ جَبَلٍ يَخَافُ أَنْ يَقَعَ عَلَيْهِ وَإِنَّ الْفَاجِرَ
يَرَى ذُنُوبَهُ كَذُبَابٍ مَرَّ عَلَى أَنْفِهِ فَقَالَ بِهِ هَكَذَا)) فَقَالَ أَبُو شَهَابٍ: بِيَدِهِ فَوْقَ
أَنْفِهِ.

عه بدوللای کوپی مه سعود (رضی الله عنه) له پیغه مبهر (ﷺ) فهرمووی:
ئیماندار که ته ماشای گونا می خۆی ده کات وه کو به کێک له ژیر چیا به کی
گه وره دابی بترسی به سه ری دابکه وی، وه تاوانباریش گونا می خۆی وه کو
ئه وه به که می شو له به که ده بینئ به سه ر لووتیه وه بی به ده ست لای بیات.
ئه بو شه هاب فهرمووی که ده ستی له سه ر لووتی دابنی وایه.

٦٩٨. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((اللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ سَقَطَ عَلَى بَعِيرِهِ وَقَدْ أَضْلَهُ فِي أَرْضٍ فَلَاؤُ)).
 نه نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) دهفه رموی: پیغه مبری خوا
 (ﷺ) فه رموی: خوی گه وره نه وهنده که یف خوشه زیاتر له ویه ندهی که
 نه سپیکی لی ون ده بی و نان و خوراکی له سه رپشتی نه و و لاخه بی و نقد
 ده گه پی له بیابان که ده بینته وه نه وهنده که یف خوش ده بی خواش نه وهنده
 زیاتر که یف خوش به توبه ی به نده کانی.

٦٩٩. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ: ((اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.

له عه بدولای کوپی عه بیاس (رضی الله عنهما) دهفه رموی پیغه مبر
 (ﷺ) که هه لده ستا شه و بق شه ونویژ ده یفه رموو: () واته: خودایه سوپاس
 و ستایشی بۆ توبه تو هه تا هه تایه سۆزو روناکی ئاسمانه کان و زهوی و
 نه وهی له ناویدایه، وه خودایه سوپاس بۆ تو که پایه داری و مایه ی بوونی
 هه مووشتیکی، وه پاگری ئاسمانه کان و زهوی نه وهی له ناوی دایه وه سوپاس
 و ستایشی بۆ تو حه قی و راستی به لیتت حه قه و راسته په یمانته راسته و ته ت
 راسته وه شادبوون به دیداری تو حه قه فه رمووده ت راسته به هه شت راسته و

ناگر راسته و حقه وه قیامت راسته و پیغه مبه‌ران راستن وه موحه ممه د راسته و حقه و نیردرای خودایه، خودایه خۆم سپارد به‌تقو باوه‌پم هه‌یه به‌تق پشت و په‌نام هه‌رتق دالدام هیناوه به‌رتق به‌پشتی تو ده‌چم بگژ ناحقی خۆم وه مه‌حکه‌مه و دادی خۆم دینعلات تق ده‌که‌م به‌حکه‌م لیم خوشبه له‌گوناه‌ی له‌پیش و دوام و هه‌روه‌ها له‌گوناه‌ی نه‌ینی و ناشکرام و پیشستن و پاشخستن به‌ده‌ستی تقیه خودای راست و ره‌وان هیج خودای تر نیه جگه له‌تق وه‌هیج په‌رستراویک نییه جگه له‌خۆت نه‌بی.

باب الدُّعَاءِ عِنْدَ الْخَلَاءِ وَالدُّعَاءِ عِنْدَ الْكَرْبِ

۷۰۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ.

(به‌شی / نزاکانی چوونه سه‌رئاو، نزاکانی ناخۆشی)

ئه‌نه‌سی کوپی مالیک (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که

ده‌چووه سه‌رئاو ده‌یفه‌رموو: (خوایه په‌نا ده‌گرم به‌تق له‌جنۆکه‌ی نیرومی).

۷۰۱. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَدْعُو عِنْدَ الْكَرْبِ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ.

عه‌بدوللای کوپی عه‌بباس (رضی الله عنهما) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)

له‌کاتی ناخۆشی ئەم نزیاهی ده‌کرد (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) واتە: هیج په‌رستراویک نییه جگه له الله نه‌بیّت و گه‌وره‌و نه‌رم و نیانه هیج په‌رستراویک نییه ته‌نها خۆی نه‌بیّت که په‌زه‌ردگاری ئاسمانه‌کان و زه‌وی و په‌روه‌ردگاری عه‌رش گه‌وره‌یه.

باب التَعَوُّذِ مِنَ الْبُخْلِ، وَطَلَبِ غَفْرَانِ الْخَطَايَا

٧٠٢. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ كَمَا تُعَلَّمُ الْكِتَابَةُ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ تُرَدَّنِي إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْقَبْرِ)).

(به شی / خو به نادان له چروکی و

داوا لیخو شبوون له گونا هکردن)

له سه عدی کوپی نه بی وه قاص له باوکی ده گپرتته وه که ده فه رموی پیغه مبهری خوا (عَلَيْهِ السَّلَام) چون فیری نووسینی ده کردین تا نه وه فیری نه و شانهی ده کردین (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ تُرَدَّنِي إِلَى أَرْدَلِ الْعُمُرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْقَبْرِ) خواجه گیان خوم په نا داوه به تر له چروکی و له ترسنوکی وه له ته مه نی زور خراپ وه خو په نا ده گرم به تر له فیتنه ی دنیا و سزای ناو گوی.

٧٠٣. عَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَايَ وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي وَكُلَّ ذَلِكَ عِنْدِي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

له نه بی موسای عه بدوللای کوپی قه یس که پیغه مبهر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) که عاده تی و ابو نه م دو عایه ی زور ده کرد () واته: خواجه له تاوانم خو شبه له نه زانی و نه فامیم و له زیاده په وی و له کاره گانم هه مووی و له وهی که تر له من باشتر

ده زانی و خواجه تاوانم بیژشه، به عه مدی و نه نقه ست بن چ به نه زانی بن چ به گالته وه بن وه نه م جوړه تاوانانه شم هه موو هه ن وه خواجه له تاوانی له پیش و له پاشم و نه مهی به دزی و نه وهی به ناشکراو کردووم تو پیش به ره و پاش به ره ی وه تر له سر هه مووشتی ده سته لاتن هه به .

باب فضل التسبیح و ذکر الله

۷۰۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ)).

(به شی / فه زلی ته سبیح و زیکری خودا)

نه بو هوږه یره (رضی الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمووی: که سی بلی سبحان الله و بجمده، سه د جاران خوا تاوانی لی هه لده وه ریښی نه گه ر به قه د که فی ده ریاش بن، واته پاک و پیروزی بق خواو سوپاس و ستایش بوی.

۷۰۵. وَعَنْهُ أَيْضاً عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ.

نه بو هوږه یره (رضی الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: دوو وشه هه ن که له سه رزار سوکن و ساده ن به لام له ته رازوودا قوپسن وه خوښه ویستن بولای په حمان و خوی به به زه یی که نه وانیش دوو وشه ی (سبحان الله و بجمده، سبحان الله العظيم) واته: پاک و بیگه ردی بق خواو سوپاس و ستایشی بق نه و پاک و بیگه ردی بق خوی گه وره .

٧٠٦. عَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدَ اللَّهِ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ)

مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُ رَبَّهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ.

نهی موسای عہدوللہی نہ شعہری (رضی اللہ عنہ) فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: نمونہی نہ وکسہی کہ زیکرہ یادی خوا دہکات و نہ وہی

نایکات وہکو نمونہی مردو و زیندو وایہ.

٧٠٧. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ فَإِذَا

وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ قَالَ فَيَحْفُوفُهُمْ

بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ عَزَّوَجَلَّ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ مِنْهُمْ

مَا يَقُولُ عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ وَيُمَجِّدُونَكَ قَالَ

فَيَقُولُ عَزَّوَجَلَّ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْكَ قَالَ فَيَقُولُ تَعَالَى

وَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي قَالَ يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً وَأَشَدَّ لَكَ تَمَجُّدًا

وَأَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيحًا قَالَ يَقُولُ فَمَا يَسْأَلُونِي قَالُوا يَسْأَلُونَكَ الْجَنَّةَ قَالَ يَقُولُ

تَعَالَى وَمَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ

أَتَاهُمْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا وَأَشَدَّ لَهَا

طَلَبًا وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً قَالَ تَعَالَى فَمِمَّ يَتَعَوَّدُونَ قَالَ يَقُولُونَ مِنَ النَّارِ قَالَ

يَقُولُ تَعَالَى وَمَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللَّهِ مَا رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُ تَعَالَى فَكَيْفَ

لَوْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا وَأَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً قَالَ

فَيَقُولُ تَعَالَى فَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ قَالَ يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فِيهِمْ

فُلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ قَالَ تَعَالَى هُمْ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْفَى بِهِمْ

جَلِيسُهُمْ.

نه بو هوږه يره (رضي الله عنه) ده فـرموؤ پټغه مـبـري خوا (ﷺ)
 فـرموؤ: خـوداى گـوره چـه شـنه فرـيـشته يـه کى تـايـبه تى هـيـه، نـيـشـيان نه وـه يـه
 به پړئ و بانا ده سوړينه وه و به شوين نه هلى زيکړدا ده گـه پړن، جا هـر کـاتى
 دييان که وا کومه لى يادى خودا ده که ن و کړپى زيکړيان دابه ستووه، قاو
 له يه کترى ده که ن و به يه کتر ده لټن: وهرن به لای کارى خوتانه وه، نه مه
 نه و هـيـه که نـيـوه بـوى ده گـه پړن، فـرموؤ: نـيـتر که له که ده که ن له ده ورييان و
 هـتا نـاسـمـانى خـوارو به بال ده خولټنه وه، به ده ورياندا، جا په روږدگاريان
 لټيان ده پرسى (هرچن خوى باشتـر حالـه که ده زانـى) ده فـرموؤ: نه م
 به ندانه ي من ده لټن چى؟ فـرموؤ فرـيـشته کـان ده فـرموؤ: (سـبـحـان الله)
 ده که ن و تـو به پـاک و پـيـرـوـز و بـى خـهـوش ده زانن و (الله اکبر) ده که ن و خوداى
 خويان به گـوره ده گـرن و (الحمد لله) ده که ن و سوپاسى تـوده که ن و به هـمـو
 جوړئ به شان و شکوى ترده هـلـده دهن، جا ده فـرموؤ: تـاـيا نه مـانـه مـنـيـيان
 بينيوه؟ ده فـرموؤ: نه به خوا نه تيان ديوه، جا ده فـرموؤ: نه ي نه گـه ر بـم
 بينن چونه؟ فـرموؤ ده فـرموؤ: نه گـه ر بـتـيـنـن باشتـر به نـده يـيـت ده که ن و
 باشتـر سوپاس و ستايش و باسى گـوره يـيـت ده که ن و پـتر ته سـبـيـحـاتـت ده که ن
 و زياتر باسى بى خهوشيت ده که ن، جا خودا ده فـرموؤ: نه ي باشه داواى
 چيم لى ده که ن؟ فـرموؤ ده فـرموؤ: داواى به هـشـت لى ده که ن،
 ده فـرموؤ: تـاـيا ديوپانه؟ فـرموؤ ده فـرموؤ: نه بخودا نه ي خودايه!
 نه يان ديوه، فـرموؤ ده فـرموؤ: نه ي نه گـه ر بـيـيـنـن چونه؟ فـرموؤ—
 دروودى خواى له سهـريـى—ده فـرموؤ: نه گـه ر بـيـيـنـن باشتـر سوږ ده بن،
 له سهـريـى و باشتـر هـلـپـه ي بـوده که ن و زياتر حـزى لى ده که ن، ده فـرموؤ:
 نه ي له چى ده ترسن و خويانى لى ده پارټن؟ فـرموؤ ده فـرموؤ: له ناگر

ده ترسن و په نا ده گرن به خدا لټی، فهرمووی: ده فهرمووی: نایا ناگریان دیوه فهرموو ده فهرمووی: نه به خدا نه یان دیوه ده فهرمووی نه ی نه گهر بیببنن چونه فهرمووی: ده فهرموون: نه گهر بیببنن زیاتر له ده سستی مه لدین و باشر کوی لی ده که نه وه، فهرمووی: نه و جا ده فهرمووی: ده نټوه به شایهت بن نه وا من لټیان خوش بووم، جا فریشته یی له فریشته کان ده لی: کابرایه کیان له ناو دایه له وان نییه، پیاوړکی خراپه، بق زیگری خودا نه هاتبوو؟ ده فهرمووی: کومه لی کړې وا هاو نیشینیان له بهر خاتری نه وان له به د به ختی رزگاری ده بی و به هوی نه وان نه وه ته ویش خوش به خت ده بی؟

باب اسماء الله الحسنی والصحة والفراغ کن کانک غریب

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَيْضاً عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَلَّهِ لَهُ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا لَا يَحْفَظُهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ وَتَرٌ يُحِبُّ الْوَتَرَ)).

(به شی / ناوه جوانه کانی خواو له ش ساغی و

بی کاری و له دونیادا وه کو غریب وایه)

ته بو هوږه ږه (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغمبر (ﷺ) فهرمووی: خواي گه وړه تږه دو تق ناوی هه یه، سه د ناو یه ک ناوی که مه که سی له به ری بکات و بیپاریزی نه وا ده چټه به هه شته وه وه تاکیشه و تاکی خوش ده وی.

۷۰۸. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصُّحَّةُ وَالْفَرَاغُ.

له عبدالله کوی عیباس (رضی الله عنهما) ده فہرموی پیغمبر
 (ﷺ) فہرموی: (دو نیعمتی خوی گوردہ ہن زور کہس تیادا زوراون
 نہوانیش لہش ساغی و بی کارییہ).

۷۰۹. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ
 فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَأُهُ ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرَهُ مُصْفَرًّا
 ثُمَّ يَكُونُ حُطَمًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ
 الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ﴾ (سورة الحديد)

واتہ: چاک بزائن زینانی دنیا تہنہا بریتییہ لہ یاری و گمہ و رازاندنہ وہو
 خومہ لکیشان لہ نیوان یہ کترید، ہرودہا زورکردنی سامان و مال و منال جا
 نہوانہ ہرہموی وہک بارانیکی بہ پیت وایہ کہ بییتہ مایہی بہرہمیکی زور
 جوتیاران سہرسام بکات لہوہودوا وشک بیتن و زہرد ہلگہ پیت، پاشان وردو
 خاش بیت و بکہ ویت وہ لہ قیامہ تیشدا سزای زور سہخت بق دنیا بہرستان
 نامادہ کراوہ وہ لہولا نہوہ بق بہواداران رہزامندی و لیخوشبوونی خوا،
 زینانی دنیا ش جگہ لہوہی بریتییہ لہ رابواردنیکی کہم شتیکی ترنییہ زور
 کہس پی غہ پاو دہست خہر ز بوہ.

۷۱۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِي فَقَالَ: ((كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ
 سَبِيلٍ)) وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ (رضي الله عنهما) يَقُولُ إِذَا أُمْسِنْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ
 الصَّبَاحَ وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرْضِكَ وَمِنْ
 حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ.

عبداللہ کوپی عومر (رضی اللہ عنہما) دہ فہرموی پتہ مبرری خوا
 (ﷺ) شانی منی گرت و فہرموی: لہم جیہانہ دا حق بہ تاوارہ و غریب دانی
 یان بہ پتہ وارو داماو واتہ تہم دونیا یہ بہ مالی خرتی ہہ تاہہ تایی مہ زانہ وہ
 عبداللہ کوپی عومر (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی تہ گہر تہوارہ ت کردہ وہ
 چاوہ پوانی بہ یانی مہ کہ وہ تہ گہر بہ یانیت کردہ وہ چاوہ پوانی تہوارہ مہ کہ وہ
 مہ ولبدہ بق کاتی نہ ساغی و نہ خوشی و زیانت بہ مہل بزانیہ مہول و کوششی
 بق بدہ بق پاش مردنت.

باب طول الأمل، والعمل لوجه الله تعالى، وفتنة المال

۷۱۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ: ((يَكْبُرُ ابْنُ آدَمَ وَيَكْبُرُ مَعَهُ اثْنَانِ حُبُّ الْمَالِ وَطُولُ الْعُمُرِ)).

(بہشی / دووروو دریتزی ہیواو ناوات و کردہ وہ کردن بوخوا
 وہ فیتنہی مال و سامان)

تہ نہ سی کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پتہ مبرری خوا (ﷺ)
 فہرموی: نہ وہی نادمی گہرہ دہ بیت و دوو شتیش لہ گہ لیان گہرہ دہ بن
 تہ وانیش خوشہ ویستی مال و سامان وہ دریتزی تہ مہن و ہیواو ناوات
 بہ دونیا بوون.

۷۱۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يَقُولُ اللَّهُ
 تَعَالَى مَا لِعِبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ
 اخْتَسَبَهُ إِلَّا الْجَنَّةُ)).

تہ بو ہورہ یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموی پتہ مبرری خوا (ﷺ)
 فہرموی: خوی گہرہ دہ فہرموی: کاتی بہ ندہی موسلمانہ خوم

خۆشه‌ويسته‌كه‌ى خۆيم لى سەنده‌وه كه مال و سامان و منال و خۆشى به‌شى
 نه‌ویش سه‌برو ئارامى له‌سه‌ر گرت و سوپاسى خواى كرد نه‌وه له‌پادا‌شتى
 نه‌وه‌دا به‌هه‌شتى ده‌ده‌مى.

٧١٣. عَنْ عِثْبَانَ بْنِ سَالِمٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: عَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ لَنْ
 يُؤَافِي عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ
 عَلَيْهِ النَّارَ.

له‌عيتبابى كوپى سالىمى نه‌نصارى ده‌فه‌رمووى پێغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ)
 به‌يانپيه‌ك ها‌تە‌لام و فه‌رمووى: هه‌ريه‌نده‌يى له‌رۆژى قيا‌مه‌تا كه‌دى بۆ ديوانى
 خوا كه‌له‌م دونيا نه‌م وشى گوتى وه‌ مه‌به‌ستى ره‌زامه‌ندى خوابووى نه‌وا
 مسۆگه‌ر خواى كه‌وره‌ ئاگرى دۆزه‌خى لى چه‌پام ده‌كات كه‌ وشه‌كه‌ش (لا اله
 الا الله) به‌.

٧١٤. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((لَوْ كَانَ
 لِابْنِ آدَمَ وَآدِيَانِ مِنْ مَالٍ لَابْتَغَى ثَالِثًا وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ
 وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ)).

له‌عه‌بدوللاى كوپى عه‌بباس (رضي الله عنهما) ده‌فه‌رمووى گويم له‌پێغه‌به‌ر
 بوو ده‌يفه‌رمو: نه‌م ئاده‌میزاده نه‌وه‌نده چاو چنۆكه‌و چاو برسپه‌و به‌ته‌ما‌عه
 نه‌گه‌ر به‌قه‌د دوو شپو مال و سامان و زېړى هه‌بێت هه‌زى لێبه‌تى ببێت به‌سى
 شپو نێتر به‌گل نه‌بێت چاوى پېنا‌بێت و خواى كه‌وره‌ش تۆبه‌ له‌كه‌سه
 وه‌رده‌گرێ كه‌ په‌شيمان بێته‌وه‌و تۆبه‌ى بكات.

٧١٥. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ
 وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ

وَالْحَرِثُ ذَلِكَ مَتَعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴿١٤﴾ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: اللَّهُمَّ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ إِلَّا أَنْ نَفْرَحَ بِمَا زَيَّنْتَهُ لَنَا. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ أَنْفِقَهُ فِي حَقِّهِ وَقَالَ تَعَالَى: ﴿١٥﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْنِهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا الْأَنْكَارُ وَحِطَّ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَطُلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

واته: بۆ خه لکان رازاندراوه ته وه له تاره زووی ئافرهت و بوونی نه وهی نیرینه و خوا وه نیتی ئالتون و زیو زیوی نلزو زه بهنده و نه سپی چاک و ره سه ن و هویه کانی هاتووچوو ههروه ها مه پومالات و زهوی کشتوکال نه وانه هه مووی نازو نیعمه تی ژیا نی دونیان خواش بۆ چاکان شوینی گه پانه وهی رازاو خوش لای خوی ئاماده کردوه که به هه شته.

وه عومه ری کوپی خه طباب فه رمووی: خوا به ئیعه ناتوانین پتیا ن که یف خوش نه بین به وهی خوا بۆ ئیعه ی رازاندو ته وه خوا به داوات لی ده که م که نه م مال و سامانه له ماف و حق خوی سه رف بکه ی ن.

وه خوا ی گه ورده ش ده فه رمووی: ﴿١٥﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْنِهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا الْأَنْكَارُ وَحِطَّ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَطُلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ (حل). واته: هه رکه سیك ته نها ژیا نی دنیا و رازا وه یی و خوش گوزه رانییه که ی بویت نه وه پادا شتی هه ول و کوششی نه و جو ره که سانه ده ده ی نه وه له دنیا دا نه وانیش تی دا هه چییا ن لی که م نا کریته وه، ئا نه وانه نه وانه که له رۆژی دوا ییدا جگه له ناگری نۆزه خ هه چیی تریا ن بۆ نییه و نه وهی که کر دیشی له دنیا دا پووچه ل

بۆوه و بى نرخه ههروهه ئه وکارو کرده وهى که دهیان کرد به تال و پوچ و بۆشه.

۷۱۶. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَشَىٰ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سَاعَةً فَقَالَ (ﷺ): ((إِنَّ الْمُكْثَرِينَ مِنَ الْمُقْلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا مَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَيْرًا فَتَفَحَّ فِيهِ يَمِينُهُ وَشِمَالُهُ وَبَيَّنَّ يَدَيْهِ وَوَرَاءَهُ وَعَمِلَ فِيهِ خَيْرًا)).

ئەبى زەر (رەزىي الله عنه) دەگێڕێتەوه که له گەڵ پێغه مبهرى خوا رۆيشتووه له کاتی کدا وه فرمويیهتى (ﷺ): ئەوانەى له دونیا مال و سامانیان زۆره و مال سەرف ناکەن و زۆدى ده کەن له دواڕۆژدا که مترین پاداشت و مافیان پێ دهرێت تهنه ئهوانهى خوا پێیداوێن له چاکه که مال سەرف ده کەن و ده بیه خشن به لای راست و چهپ و پێش و پاشیایاندا.

باب الغنى غنى النفس، وفضل الفقر وحفظ اللسان

۷۱۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ)).

(بهشی / دهوله مهندي دهوله مهندي دله و

فهزلی ههزاری و پاراستنی زمان)

ئەبو هوریره (رەزىي الله عنه) له پێغه مبهرى (ﷺ) دهگێڕێتەوه که دفرموي: دهوله مهندي ئه وه نيه که مال و سامانی زۆرييت به لکو دهوله مهندي ئه وه به که دلی و نهفسی دهوله مهندي بيت.

۷۱۸. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ لِرَجُلٍ عِنْدَهُ جَالِسٍ مَا رَأَيْكَ فِي هَذَا فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِ النَّاسِ هَذَا وَاللَّهِ حَرِيٌّ إِنْ خُطِبَ أَنْ يُنْكَحَ وَإِنْ شَفَعَ أَنْ يُشْفَعَ (وَإِنْ قَالَ أَنْ يُسْمَعَ لِقَوْلِهِ) قَالَ

سهل: فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ثُمَّ مَرَّ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَا رَأَيْكَ فِي هَذَا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا رَجُلٌ مِنْ فُقَرَاءِ الْمُسْلِمِينَ هَذَا حَرِيٌّ إِنْ خُطِبَ أَنْ لَا يُنْكَحَ وَإِنْ شَفَعَ أَنْ لَا يُشَفَعَ وَإِنْ قَالَ أَنْ لَا يُسْمَعَ لِقَوْلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((هَذَا خَيْرٌ مِنْ مِلءِ الْأَرْضِ مِنْ مِثْلِ هَذَا)).

سه هلی کوپی سہ عد (رضی اللہ عنہ) دہ گپیڑتہ وہ پیاویکی دہ ولہ مہ ند بہ لای پیغہ مہری خوا (ﷺ) رت بوو فہ رموی: بہ پیاویکی تر نہ م پیاوہ چو نہ بہ لاتانہ وہ نہ وانیش گوئیان نہ مہ پیاویکی خانہ دانہ بہ خوا نہ مہ شایستہ ی نہ وہ یہ نہ گہر داوای نافرہت بکات نافرہتی پی دہ دری نہ گہر تکای بکات تکای دہ گپی نہ گہر قسہ ی بکات گوئی بق دہ گپی پیغہ مہ ریش بی دہ نگ بوو لہ پاشان پیاویکی تر بہ ویدا رت بوو کہ ہہ ژارو داماو بوو جا فہ رموی نہ م پیاوہ چو نہ بہ لاتانہ وہ؟ گوئیان نہ ی پیغہ مہری خوا نہ مہ پیاویکی ہہ ژارانی موسلمانانہ نہ مہ نہ گہر بجی بق داخوای نافرہت نافرہتی پی ندری وہ نہ گہر کا بکات تکای ناگپی وہ نہ گہر قسہ ش بکات گوئی بق ناگپی پیغہ مہ ریش فہ رموی: دہ سا نہ مہ یان باشترہ لہ پ زہوی لہ وینہ ی نہ ویتریان قہ درو ریژی لہ لای خوای گہرہ بہ دلی پاکہ بہ مالی زور نییہ.

۷۱۹. وَعَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ)). قَالَ اللَّهُ تَعَالَى:

﴿ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَبِيدٌ ﴾ (۱۸)

لہ سہ هلی کوپی سہ عد (رضی اللہ عنہ) کہ پیغہ مہری خوا (ﷺ) فہ رمویہ تی: کہ سی دہ ستہ بہری (ضمان) بکات لہ نیتوان ہہ ربوو لیوہ کانی و وہ لہ نیتوان پییہ کانی منیش دہ ستہ بہری نہ و دہ کہ م لہ چوونی بق بہ ہشت.

وه خوی گه وره ده فره رموی: ﴿مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عِنْدٌ﴾
(سورة-ق) واته: هر وشهیی له زارتان بیته ده ری نه و له لایه ن که سیک
چاودنیو نووسه ره وه تو مار ده کریت.

۷۲۰. وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهَا
دَرَجَاتٍ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا يَهْوِي بِهَا
فِي جَهَنَّمَ)).

نه بو هوره ره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپرتنه وه که
فرمویه تی: بنده و ری که ده که وی و ته یی ده کا که ده بیته مایه رازی بوونی
خودا، نه وه بنده یش دلی ناداتی به هوی گوتنی نه و قسه یه وه خودا نه و بنده یه
چه ندین پله به رز ده کاته وه، وه ری ده که وی بنده و ته یی ده کات که به لای
خویه وه نه وه بنده دلی ناداتی و بچوکه به لام له لای خواوه نه وه بنده گه وره یه
و ده بیته هوی توپه بوونی خودا له نه نجامدا ده خریته ناگری دوزه خ.

باب الْخَوْفِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَالْإِنْتِهَاءِ

عَنْ الْمُعَاصِي وَالْجَنَّةِ قَرِيبَةً

۷۲۱. عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِنَّ رَجُلًا مِمَّنْ
كَانَ قَبْلَكُمْ يُسِيءُ الظَّنَّ بِعَمَلِهِ فَقَالَ لِأَمَلِهِ إِذَا مِتُّ فَخُذُونِي فَذَرُونِي فِي
الْبَحْرِ فِي يَوْمٍ صَائِفٍ فَفَعَلُوا بِهِ فَجَمَعَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ قَالَ مَا حَمَلَكَ عَلَى
الَّذِي صَنَعْتَ قَالَ مَا حَمَلَنِي إِلَّا مَخَافَتُكَ فَغَفَرَ لَهُ)).

(بهشی / ترسان له خوا وازهینان له تاوان،

وه بههشت نزیکه)

له حوذه یفه ی کړې یه مان (رضی الله عنه) له پیغه مبر (ﷺ) که ده فرموئ: پیاوئ له پیش نژوده هه بوو گومانی خراپ بوو به کرده وه کانی و به کړه کانی وت نه گهر مردم پارچه پارچه بکن و له روژکی ره شه بای که رمد بڼه نه ناو ده ریاوه نه وانیش ناوایان کرد خوی گهردهش فرمانی کرد کوبکړیته وه، وه پټی فرموو چی وای پټی کردوی ناوا فرمان بکوی؟ نه ویش وتی له بهر ترسی تر بوو ناوام کرد به خوما خوی گهردهش لټی خوش بوو.

۷۲۲. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مَثَلِي وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَتَى قَوْمًا فَقَالَ رَأَيْتُ الْجَيْشَ بَعِثْنِي وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْعَرِيَانُ فَالْنَّجَاءَ فَالْطَّاعَةَ طَائِفَةٌ فَأَدْلَجُوا عَلَى مَهْلِهِمْ فَتَنَجَّوْا وَكَذَّبَتْهُ طَائِفَةٌ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَاجْتَاَحَهُمْ.

له نه بی موسای نه شعری (رضی الله عنه) ده فرموئ پیغه مبری خوا (ﷺ) فرموئ: نمونه ی منو نه و ناینه ی من که خوا بوی نارووم وه که نمونه ی پیاوئک وایه بجیته ناو هوزده کی و بلئ نه ی خزمینه من به هردو چای خوم له شکره کی دوژمن دی ده یویست داپاریته سهرتان، نه و من وه که ترسینه ریکی راست و دلسوز ناگادارتان ده که مه وه وه فریای خوتان بکون خوتان رزگار بکن جا تاقمی له م هوزده به گوئی بکن و به زوی ده ریاو دهن و تاقمی تر باوه پناکه و له شوینی خویان تا به یانی بمیننه وه جا له گهردی به یانیدا له شکره که بداته سهریان و تهر و تونایان بکات.

۷۲۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ. له عه بدوللای کوی عه مر (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبر (ﷺ) فهرمووی: موسلمان نه وه به موسلمانان له ده ست و زمانی نه مین و سه لامه ت بن وه کچه ریش نه وه به که کچ بکات له وشته ی خوا نه هی و قه ده غه ی کرد وه .

۷۲۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ. عه بدوللای کوی مه سعود (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبر (ﷺ) فهرمووی: به هشت به هریه کیکتان نزیکتره له تاوژینه ی که وشه کانی وه ناگیش به هه مان شیوه .

باب لِيَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ وَمَنْ هُمْ بِحَسَنَةِ أَوْ سَيِّئَةِ

۷۲۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فَضَّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ)).

(به‌شی / با که‌سی ته‌ماشای له‌خوی نرمتر بکات،

وه که‌سی ویستی چاکه یان خراپه بکات)

ئه‌بو هه‌په‌یره (رضی الله عنه) له‌پیتغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که ده‌فه‌رمووی: نه‌گه‌ر ته‌ماشای که‌سیکتان کرد که‌له مال و سامان و شیوه‌و جوانیدا فه‌زل و باوی هه‌بوو به‌سه‌ر ئیوه‌وه با ته‌ماشای له‌خوی خوارترو نرمتر بکات نه‌بادا خوی به‌مه‌غدور بزانی.

۷۲۶. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: ((قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمَلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمَلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ سَيِّئَةٌ وَاحِدَةٌ.

عه‌بدوللای کهری عه‌بباس (رضی الله عنهما) له‌پیتغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌ئه‌ویش خوای گه‌وره ده‌گه‌رتیه‌وه‌و ریوایه‌ت ده‌کات که ده‌فه‌رمووی: (جل جلاله) خودا هه‌موو چاکه‌یه‌ک و هه‌موو خراپه‌یه‌کی له (لوح المحفوظ) نوسیوه‌و به‌م شیوه‌یه روونی کردۆته‌وه، بۆ‌ه‌موو که‌سی، نه‌گه‌ر که‌سی ویستی چاکه‌یی بکاو بۆی نه‌کرا، ئه‌وه خودا له‌لای خوی چاکه‌یه‌کی ته‌واوی بۆ ده‌نووسی، وه نه‌گه‌ر که‌سی ویستی چاکه‌یی بکاو له‌هه‌مان کاتدا کردی ئه‌وه خودای سه‌ردارو سه‌روه‌ر له‌لای خوی له‌ده چاکه‌وه تا هه‌وت سه‌د چاکه تا ئه‌وه‌نده‌ی خودا خوی هه‌زده‌کا چاکه‌ی بۆ ده‌نووسی، وه نه‌گه‌ر که‌سی ویستی خراپه‌یی بکات به‌لام نه‌یکرد ئه‌وه خودا له‌لای خوی چاکه‌یه‌کی ته‌واوی بۆ ده‌نووسی، وه نه‌گه‌ر ویستی خراپه‌یی بکات و له‌دوایدا ئه‌نجامیدا ئه‌وه خوای گه‌وره یه‌ک خراپه‌ی بۆ ده‌نووسی.

باب الرياء والسُّمعة والتَّواضع

۷۲۷. عَنْ سَلَمَةَ قَالَ: سَمِعْتُ جُنْدَبًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ((مَنْ سَمِعَ سَمْعَ اللَّهِ بِهِ وَمَنْ يُرَآئِي يُرَآئِي اللَّهَ بِهِ)).

(به‌شی / ریاو ریا بازی و ملکه‌چی)

سه‌له‌مه ده‌فه‌رمووی گویم له جوندوب بوو (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا بوو (ﷺ) ده‌یفه‌رموو: که‌سی بۆ دونیاو رواله‌ت ریا بازی هه‌رکاری بکات خودا له‌رؤی قیامه‌ندا په‌رده‌ی له‌روو هه‌لده‌مالی و ریاکه‌ی ناشکرا ده‌کات وه که‌سی بۆ ناوو ناویانگ و شۆره‌ت چاکه‌و خواپه‌رستی بکات خودا له‌جییه‌اندا ده‌یکاته په‌ند عیبره‌ت له‌قیامه‌تیشا بی پاداشت ده‌بی.

۷۲۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَيَصْرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ)).

ئه‌بو هورده‌یره (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: (که‌سی شه‌پو دوژمنایه‌تی بکات له‌گه‌ل دۆستی من ئه‌وه دوژمنایه‌تی منی کردووه خۆم بۆ شه‌پی ئه‌و ئاماده کردووه وه به‌نده‌ی من به‌هیچ شتیکی باش و خۆشه‌ویست وه‌ک ئه‌وه خۆی له‌من نزیک ناکاته‌وه که‌وه‌ک کردنی ئه‌وشتانه‌ی فه‌رزو پیویستم کردووه له‌سه‌ری وه‌ باشترین هۆش بۆ نزیکبوونه‌وه له‌من جیبه‌جی کردنی فه‌رزه‌گانه وه‌ به‌ره‌به‌ره به‌نده‌ی من

به کردنی سوننه ته كان څو له من نزيك ده كاته وه څو دېنېته پېشه وه هتا
 څو شه ويست ده بې له لام جا كاتې به نده څو شه ويست بوو له لام نېتر من څوم
 ده بم به گوې و چاوو ده ست و پېيه كاني وه هر به دلي من و زاري من نه بې
 نه گوې ده داتې و نه ته ماشاي ده كا وه نه ده ستې بې ده باو وه نه بږيده پوات
 وه نه گهر په نام بې بېنې په ناي ده دم وه نه گهر داوام لې بكات نه وا
 ده يده مې.

باب من أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ، وَسَكْرَاتِ الْمَوْتِ، وَيَقْبِضَ اللَّهُ الْأَرْضَ

۷۲۹. عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ، قَالَتْ عَائِشَةُ (أَوْ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُنَّ) إِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَيْسَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا حَضَرَهُ الْمَوْتُ بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللَّهِ وَكَرَامَتِهِ فَلَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا أَمَامَهُ فَأَحَبُّ لِقَاءَ اللَّهِ وَأَحَبُّ اللَّهِ لِقَاءَهُ، وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا حَضَرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللَّهِ وَعُقُوبَتِهِ فَلَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَهُ إِلَيْهِ مِمَّا أَمَامَهُ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَ اللَّهِ وَكَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ)).

(په شې / كه سې بيه وې به ديداري خوا شاد بې، ناخو شې

ګيانه لاو خوا زه وې كو ده كاته وه)

عوباده ي كوپې صاميت (رضي الله عنه) له پېغه مبه ره وه (ﷺ)
 كه فهرموويه تي: كه سې پېي څو ش بې به ديداري خوا شاد بې خواش ديداري
 نه وې پې څو شه وه كه سې ديداري خواي پې ناخو ش بې خواش ديداري نه وې
 پې ناخو شه، عايشه (رضي الله عنها) يان به كيك له خيزانه كاني پېغه مبه ر

فهرمووی نئمه مردنمان پی ناخوشه، پیغه مبهری خواش فهرمووی: مه به ست
 نه وه نیه که تر تیگه یشتووی به لام نیماندار له سهره مهرگدا فریشته مژده ی
 ره زامه ندی خوی دده نئ نیر نه ویش هیچی تری وه کو نه وشته له دونیادا پی
 خوش نابی وه هه ز به دیداری خوا دهکات خواش هه ز له دیداری نه و دهکات
 وه کافریی، بهوش نه گهر مردنی هات مژده ی نازارو سزای خوی پی دده ن
 نه ویش هیچی تری وه نه وورژه پی ناخوش نابی وه هه ز به دیداری خوا
 ناکات و خواش هه ز به دیداری نه و ناکات.

۷۳۰. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَيْهِ بِجِنَارَةٍ، فَقَالَ مُسْتَرِيحٌ وَمُسْتَرَاخٌ مِنْهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْمُسْتَرِيحُ وَالْمُسْتَرَاخُ مِنْهُ؟ قَالَ (ﷺ): ((الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيحُ مَنْ تَصَبَّ الدُّنْيَا وَأَذَاهَا إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ يَسْتَرِيحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشُّجَرُ وَالْدُّوَابُّ)).

ئهی قه تاده ی نه نصاری (رضی الله عنه) ده گپ یتته وه که تهرمیک به لای
 پیغه مبهری خوا (ﷺ) ره تبوو فهرمووی: یان بوخوی نیسراحت و رزگاری
 بوو، یان خه لک له دهستیان نیسراحت و رزگاریان بوو، گووتیان چون چونی
 ئهی پیغه مبهری خوا؟ فهرمووی: (بهنده ی نیماندار که دهری بوخوی
 له کیشه چه ره سهری دنیا رزگاری ده بیته و دهحه سیته وه به لام بهنده ی
 تاوانبار که دهری به هوی مردنی نه وه وه خه لکان و ولات و درخت و
 زینده وه ره له ده ست زانی نه و رزگاری ده بیته.

۷۳۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((يَقْبِضُ اللَّهُ الْأَرْضَ وَيَطْوِي السَّمَاءَ بِيَمِينِهِ ثُمَّ يَقُولُ جَلَّ وَعَلَا: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ مُلُوكُ الْأَرْضِ)).

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) له پيغمبر (ﷺ) كه ده فهرمووی: خوای
 گه وره زه وی كرده كاته وه و ناسمانه كانیش لول پیچ ده كات لای ده دات
 به ده سستی راستی قودره تی خوی له پاشان خوای گه وره ده فهرمووی من
 پادشام گوان پادشاكانی زه وی.

باب یوم یقوم الناس، واتقوا النار، والجنة والنار والحوض

۷۳۲. وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) ((يَعْرِقُ النَّاسُ
 يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَذْهَبَ عَرَقُهُمْ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعًا وَيُلْجِمُهُمْ حَتَّى يَبْلُغَ
 أَذَانَهُمْ)).

(به شی / هه لسانه وهی خه لكان له رۆژی قیامت وه له ناگر
 خۆتان بپاریزن وه به هه شت و دۆزه خ و جهوزی كه وسهر)

نه بو هورده يره (رضي الله عنه) ده فهرمووی پيغمبري خوا (ﷺ)
 فهرمووی: له رۆژی قیامتدا ئهوخه لکه ده که ونه نارهحه تیبه وه نارهقه ده که ن
 و نارهقه یان ئه وهنده زۆرده بیته ههتا ههفتا بال نارهقه یان به له زه ویدا
 ده پوات ههتا ده گاته لغاویان گه لی جار ده گاته بنا گوویان.

۷۳۳. عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((اتَّقُوا النَّارَ
 لَمْ أُعْرَضْ وَأَشَاحَ لَمْ قَالَ اتَّقُوا النَّارَ لَمْ أُعْرَضْ وَأَشَاحَ ثَلَاثًا حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ
 يَنْظُرُ إِلَيْهَا لَمْ قَالَ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقْ تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ)).

له عه دی کوی حاتم (رضي الله عنه) ده فهرمووی پيغمبر (ﷺ)
 فهرمووی: خۆتان بپاریزن له ناگر، له پاشان پشته کردو روی وه رگیپا وه ک
 بلیی له ناگر نزیك بئ وه فهرمووی خۆتان بپاریزن له ناگر وه له پاشان روی

وهرچه رخان و وهكو ته ماشای بکات وابوو سی جاران وامان زانی به پاسته قینه به ته ماشای ناگر ده کات ئینجا فه رمووی: خوتان بپاریزن له ناگر باب به له ته خورما به کیش بیت وه نه گهر که سی نه وه شی ده ست نه که وت با به وشه به کی خوشبیت.

۷۳۴. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِذَا صَارَ أَهْلُ الْجَنَّةِ إِلَى الْجَنَّةِ وَأَهْلُ النَّارِ إِلَى النَّارِ جِيءَ بِالْمَوْتِ حَتَّى يُجْعَلَ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ لَمْ يَذْبَحْ ثُمَّ يَنَادِي مُنَادٍ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ لَا مَوْتَ وَيَا أَهْلَ النَّارِ لَا مَوْتَ فَيَزَادُ أَهْلَ الْجَنَّةِ فَرَحًا إِلَى فَرَحِهِمْ وَيَزَادُ أَهْلَ النَّارِ حُزْنًا إِلَى حُزْنِهِمْ)).

عه بدولای کوری عومر (رضی الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمووی: نه گهر خه لکی به ههشت به ره و به ههشت چوون و خه لکی دۆزه خیش به ره و ناگر دۆزه خ چوون ئینجا مردن دینن له شیوه ی به رانیک و له نیتوان به ههشت و دۆزه خ سه ری ده بپن و بانگ ده کری ئه ی به ههشتیه کان مردنتان له سه ر نه ما، وه ئه ی خه لکی ناگر ئیوه ش مردنتان له سه ر نه ما، وه له وکاته خه لکی به ههشت که یف خوش له دوا که یف خوش ده بن وه خه لکی دۆزه خیش خه مبارو خه فه تبار له دوا ی خه فه تبار ده بن زیاتر.

۷۳۵. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ يَقُولُونَ لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ فَيَقُولُ جَلَّ وَعَلَا: هَلْ رَضِيتُمْ فَيَقُولُونَ وَمَا لَنَا لَا نَرْضَى وَقَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ تَعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ فَيَقُولُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ قَالُوا يَا رَبِّ وَآيُ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ فَيَقُولُ جَلَّ جَلَالُهُ أَجَلُ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا)).

ټه بى سه عېدى خودرى (رضي الله عنه) ده فېرمووى پټغه مېرى خوا
 (ﷺ) فېرمووى: خواى گوره ده فېرمووى به به هشتيېه كان ټه ى خه لكى
 به هشت ټه وانيش ده لټن له خزمخه ت دابن ټه ى په روه ردگارمان ټه وېش پټيان
 ده فېرمووى ټا يا لټم رازى بوون؟ ټه وانيش ده لټن ټه ى بى رازى نابېن؟ كه
 به ش و باره ت دابن ټه به كه س له دروست كراوانت نه داوه ټه وجا خواى
 بالاده ست ده فېرمووى من له وه زياتر ده تان ده م ټه وانيش ده لټن چ شتى
 له وه زياتره خواى بالاده ست ده فېرمووى خوشنووېدو ره زاي خوشمتان ده ده م
 له وه وپاش لټان تووپه نابم.

٧٣٦. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ):
 ((يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بِشَفَاعَةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ
 يُسَمَّوْنَ الْجَهَنَّمِيِّينَ)).

عيمراني كوپى موصه بن (رضي الله عنه) ده فېرمووى پټغه مېرى خوا
 (ﷺ) فېرمووى: كومه لى له ټاگرى دوزه خ دټنه دهره وه به شه فاعه ت و
 تكاى موحه مه د (ﷺ) پټيان ده لټن ټه وانه دوزه خيه كانن.

٧٣٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَسْعَدُ
 النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: ((أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَبْلِ نَفْسِهِ)).

ټه بو هوپه يره (رضي الله عنه) ده فېرمووى وټم ټه ى پټغه مېرى خوا
 (ﷺ) كى كه يف خوشه و شه فاعه تى ټق ده گرټه وه له روځى قيامه ت،
 فېرمووى كه سى بلى (لا اله الا الله) به دله وه به ټيخلاصه وه، كرده وه ى پى
 بكات.

۷۳۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ حَبْوًا فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَأْتِيهَا فَيُخَيِّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلَأَى فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَأْتِيهَا فَيُخَيِّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلَأَى فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلَأَى فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشْرَةَ امْتَالِهَا أَوْ إِنَّ لَكَ مِثْلَ عَشْرَةِ امْتَالِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ تَسْخَرُ مِنِّي أَوْ تَضْحَكُ مِنِّي وَأَنْتَ الْمَلِكُ فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ وَكَانَ يُقَالُ ذَلِكَ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً)).

عبداللہ کوفی مہسعود (رضی اللہ عنہ) دہ فہرموئی پیغہمبہر (ﷺ) دہ فہرموئی: تھو کہ سہی کہ کڑتا کہ سہ لہ ناگری دوزخ دیتہ دہری وہ دواہن کہ سیشہ دہ چیتہ بہ ہشتہ وہ پیاویکہ بہ کاگڑلہ دہ پوات لہ ناگری دوزخ دیتہ دہری، خوائ گہورہ پئی دہ فہرموئی بڑی بوناو بہ ہشت کہ دہ چیتہ لیواری وا خہ یال دہ کات کہ پڑپوہو دہ گہ پیتہ وہو دہ لیٰ تہی پہرہ ردگاری من بہ ہشت پڑ بوہو جیگا نہ ماوہ، خوائ گہورہ پئی دہ فہرموئی بڑی ناو بہ ہشت دیسان دیتہ وہ لیواری بہ ہشت و واتیدہ گات و خہ یال دہ کات کہ پڑپوہو و دہ گہ پیتہ وہ دوپارہ دہ لیٰ تہی پہرہ ردگاری من پڑپوہو خوائ گہورہ پئی دہ فہرموئی بڑی بق بہ ہشت و بہ قہد دنیا دہ تہ وہ ندہی تر لہ گہ لی بیت بق تر، یان دہ قات بہ قہد دنیا بق بق بیت، ٹینجا پیاوہ کہ دہ گہ پیتہ وہو دہ لیٰ تہا گہ مہ بہ من دہ کہی پیم پی دہ کہ نی تر پادشای منی، عہدوللہ کوفی مہسعود دہ فہرموئی سہیری پیغہمبہری خوام کرد لہ باشی

قسهی نهو پیاوه پیده‌کهنی و ددانی پیشه‌وهی به‌دیارکوت وه جاران ده‌یان
وت نه پیاوه له‌به‌هشتییه‌کاندا پله‌و پایهی له‌هه‌مووان که‌متره.

۷۳۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ: قَالَ: ((أَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ)).

عه‌بدوللای کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گیریتته‌وه
ده‌فه‌رمووی: من پیشه‌وهی ئیوه‌م له‌سه‌ر چه‌وزی که‌وسه‌ر.

۷۴۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((حَوْضِي
مَسِيرَةُ شَهْرِ مَأْوُهُ أَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ وَكِيْرَانُهُ كَنُجُومِ
السَّمَاءِ مَنْ شَرِبَ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ أَبَدًا)).

له‌عه‌بدوللای کوپی عومر که‌ ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی:
ئه‌ندازه‌ی چه‌وزی من (چه‌وزی که‌وسه‌ر) مانگه‌ریه‌ک که‌وره‌یه‌ ناوه‌که‌ی له‌شیر
سپیتره‌ و بزنی له‌میسک خوشتره‌و په‌رداغ و دۆلکه‌ی به‌قه‌د ئه‌ستیره‌ی
ئاسمانه‌کانی تیدایه‌ وه‌که‌سی لئی خواریده‌وه‌ هه‌تا‌هه‌تایی تینو نابیت.

باب الْمَعْصُومِ مِنْ عَصْمَةِ اللَّهِ وَالْإِيمَانِ وَأَفْضَلِ الْكَلَامِ

۷۴۱. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ، قَالَ: ((مَا اسْتُخْلِفَ خَلِيفَةً إِلَّا لَهُ بَطَانَتَانِ بَطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْخَيْرِ
وَتَحْضُهُ عَلَيْهِ وَبَطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالشَّرِّ وَتَحْضُهُ عَلَيْهِ وَالْمَعْصُومُ مَنْ عَصَمَ
اللَّهُ)).

(بهشی/ بی تاوان نه که سهیه که خوا بی پاریزی،

برو ابوون، به ریزترین وشه)

نه بی سه عیدی خودری (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) که ده فهرمووی:
مه رکه سیك بیی به خه لیفه و جینشینی خه لکی نه وا دوو تاقمی بی پهیدا ده بن،
تاقمیکیان فهران به چا که ی بی ده کن و هانی ده دهن بۆ نه وه وه
تاقمه که ی تریان فهرمانی خراپه و هاندانی بی ده دهن و وه بی تاوان
نه و که سهیه که خوی گوره بیپاریزی له سته م.

۷۴۲. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ:
(يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَمُرَةَ لَا تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ فَإِنَّكَ إِن أُوتِيَتْهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ
وَكَلْتَ إِلَيْهَا وَإِنْ أُوتِيَتْهَا مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا وَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ
فَرَأَيْتَ غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَكْفَرُ عَنْ يَمِينِكَ وَأَتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ. وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَا
تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوَاءَ يَمَا
صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَلَا
تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ
النَّاسِ﴾

عه بدولپه حمانی کوپی سه مووره ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) وتی: نه ی
عه بدولپه حمانی کوپی سه مووره داوای فهران ره وایی و نه میرایه تی مه که
چونکه نه گهر له سه ر داواکردنی خوت به رپرسی و سه رکاری وهرگری لیت
ده بی به بار به سه رته وه وه نه گهر به بی نه وه ی خوت هه ولی بی بده ی بگری
به فهرانپه وا نه وا خودا زالت ده کات به سه ریاندا وه نه گهر سویندت خوارد

له سه رشتی له پاشاندا زانیت جگه له و.... باشته نه وه که فاره تی سوینده که
 بده و نه وشته بکه که به باشته ده زانی.

وه خوی گوره ده فره مووی: ﴿وَلَا نَخْذُوا أَيْمَنَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ
 قَدَمُ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا أَلْسُوَ يَمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ
 عَظِيمٌ﴾.

واته: نه کهن په یمان و سوینده کانتان بکه نه هوی پیلان گپان و فیل و
 ته له که له نیوانتادا تا پی ه لنه خلیسکین دوی نه وهی که قایم وه ستابور
 تالوی ناخوش نه چیژن کاتیک به هوی نه وکاره تانه وه به ربه ست ده خه نه
 برده م ریباری خوا (نه گه ر وایکه نه) نه وکاته سزایه کی گوره تان بؤ هیه.

وه خوی گوره ده فره مووی: ﴿وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَنِكُمْ
 أَنْ تَبْرُوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ﴾.

واته: نه کهن سویند خواردن به خوا بکه نه کوسپ له به رامبه ر چاکه کاری و
 ناینداری و ریڅخستنې خه لکیدا (واته که فاره تی سوینده کانتان بده و
 له چاکه و چاکه کاری دریغی مه کهن) چونکه خوا نور بیسه رو زانایه.

۷۴۳. قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((أَفْضَلُ الْكَلَامِ أَرْبَعٌ: سُبْحَانَ اللَّهِ،
 وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ)).

پیغه مبه ر (ﷺ) فره مووی: به پښتړین وته چوان که (سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ
 لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ).

باب النذر والطاعة، وضرب شارب الخمر، وقطع يد السارق، والديات

۷۴۴. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِيعْهُ وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَهُ فَلَا يَعْصِهِ)).

**(به شی / نه زکردن و گویرایه لی و لیدانی مهی خور و
دهستی جزى برین و خویندان (الديه).)**

عائشه خان (رضي الله عنها) ده فرموى پيغمبر (ﷺ) فرموى: كه سى نه ذرى كرد گویرایه لی خوا بكات با گویرایه لی بیت، وه كه سى نه ذرى كرد بى فرمانى خوا بكات بابى فرمانى خوا نه كات.

۷۴۵. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((ضَرَبَ فِي الْخَمْرِ بِالْجَرِيدِ وَالنُّعَالِ. وَجَلَدَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَرْبَعِينَ)).

نه نه سى كوپى مالك (رضي الله عنه) ده فرموى پيغمبر (ﷺ) فرمانى كرد نارهق خوریان ده مهینا به په لکه خورماو سؤل دارکاریان ده كرد (جه لده یان لیده دا) و له پاشان له کاتى خلیفه نه بویه كړدا نه ویش چل دارى بؤ دانا كه چل جه لده ی لی بدرئ.

۷۴۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((تُقَطَّعُ يَدُ السَّارِقِ فِي رُبْعِ دِينَارٍ)).

عائشه خان (رضي الله عنها) پيغمبر (ﷺ) فرموى: دزى ده ستى ده بر دريت له دزى شتيكا به قه د چاره كه دينارئ زيت بى.

۷۴۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَنْ يَزَالَ الْمُؤْمِنُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَا لَمْ يُصِْبْ دَمًا حَرَامًا))، قَالَ

اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ﴾
 وَقَالَ تَعَالَى أَيْضًا: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ
 النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾
 يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ
 وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ
 اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾.

عه بدولای کوی عومر (رضی الله عنه) ده فہرموی پیغہ مبری خوا
 (ﷺ) فہرموی: برودار ہوتا تووشی خوین رشتنی ناپہوا نہ بیت ہیشتا
 خیری و ثابنی پیوہ دہمینی.

خوی گہورہ دہ فہرموی: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ
 جَهَنَّمُ﴾ واتہ: ہرکے سی بہ دہستی نہ نقہست بروداری بکوڑیت نہ وہ
 ترقی نہ و کہ سہ دوزخہ.

وہ خوی گہورہ دہ فہرموی: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا
 يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا
 ﴿٦٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ
 وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ
 غَفُورًا رَحِيمًا﴾ واتہ: نہوانی ہیچ جودہ خوابہ کی تر لہ گہل خواہا
 ناپہ رستن کہ سیش ناکوئن کہ خوا کوشتنی حہرام کردی مہگر بہ حق و

رهوا، هه روه ها زينا ناگهن و نزيكى ناگهن جانده وى نه و جوړه كار هه خراپانه نه نجام بدات نه وه تووشى سزاو نازارو ريسوايى ديت، له قيامه تيشدا نازارو سزاي بچنه د قات بهرامبه ر ده كړيت وه به زه ليلي و خه جالته و شهرمه زار ييه وه ده بيت ژيانى تيدا به ريقته سر، مه گره نه و كه سهى كه ته و به بكات و باوه به ينييت و كارو كړده وى چا كه نه نجام بدات نه و جوړه كه سانه خوا كارو كړده وى خراپه يان بى ده كړيت به چا كه وه خوا ليخو شېبون و ميره بانه.

٧٤٨. وَعَنْهُ اَيْضاً رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السَّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا)).

عه بدوللای کړې عومر (رضي الله عنهما) ده فهرمووی پیغه مبه ر (عليه السلام) فهرمووی: كه سى چك هه لگري بوسه ر نيمه (بى خوین رشتنى موسلمانان) نه وه له نيمه نييه.

٧٤٩. عَنْ الْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: ذَهَبْتُ لِأَنْصُرَ هَذَا الرَّجُلَ، فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرَةَ فَقَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قُلْتُ: أَنْصُرُ هَذَا الرَّجُلَ، قَالَ: ارْجِعْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((إِذَا التَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيَفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ)). قُلْتُ: قَالَ أَبُو بَكْرَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بِالِ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: ((إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ)).

نه حنه في کړې قهيس ده فهرمووی ده رچووم بى سرخستنى نه م پياوه (عالي کړې نه بو طالب) له پرگادا گه يشتم به نه بوبه کړوتى بى کړې ده چى وتم بوسه رخستنى نه م پياوه ده چم فهرمووی بگه پړوه چونکه من گويم له پیغه مبه رى خوابو ده يفه رموو نه گره دوو موسلمان گه يشتم به يه ك بى شه پرکړدن به شمشير نه وه بکړه که و کوزراوه که بى ناگرى دوزخه خن منيش وتم

نهو به کره وتی نهی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نه وه بکوژده که قهینا که به لام بق
کوژراوه که بوناگره فهرمووی چونکه هه ولی ده دات بق کوشتنی براهی.

باب النفس بالنفس وَمَنْ طَلَبَ دَمَ امْرِئٍ وَمَنْ أَخَذَ حَقَّهُ

۷۵۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا يَأْخُذَ ثَلَاثُ النَّفْسِ بِالنَّفْسِ وَالنَّيْبُ الزَّانِي وَالْمَارِقُ مِنَ الدِّينِ التَّارِكُ لِلْجَمَاعَةِ)).

.۷۵۱

(بهشی / داواکردنی خوینی)

که سیك و وه که سی مانی خوی وهرگری

عه بدولای کوی مه سعود (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ)
فهرمووی: هه ر موسلمانن شایه تی بدات که خوا به که و هاوه لی نییه و
موحه مه دیش نیراوی خوایه، نهوا خوینی چه پام ده بییت رهوا نابیت، ته نهوا
له سی که سا نه بییت که نهوانیش: که به نا پهوا موسلمانن بکوژی بی هق، وه
نهوهی که زینا ده کات چ ژن بییت چ پیاو، وه نهوهی له نایینی خوی وهرگه پی
له کومه لی موسلمانان ته به پیا بی.

۷۵۲. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ ثَلَاثَةٌ مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَمُطَلَبٌ دَمَ امْرِئٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لِيُهْرَقَ دَمُهُ)).

له عه بدوللای کوی عه بباس (رضی الله عنهما) که پیغمبر (ﷺ) فرمودی: له هه موو نه وکه سانه ی که خوا زدر رقی لیان ده بیته وه نه و سئ که سانه ن که نه وانیش: زه ندیقی له ناو حه پرده می مه ککه دا سته م بکات وه که سئ له ئیسلامه تیدا سوننه تیک و ره وه شتیکی نه فامی درووست بکات وه که سئ داوای خوینی موسلمانئ بکات و بی کوئی به ناپره وا.

۷۵۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يَقُولُ: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ، وَيَأْتِنَا بِهِ، قَالَ: لَوْ أَطْلَعَ فِي بَيْتِكَ أَحَدٌ وَلَمْ تَأْذَنْ لَهُ وَحَدَفْتَهُ بِحَصَاةٍ فَفَقَاتَ عَيْنَهُ مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ)).

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) ده فرمودی کوئی له پیغمبری خوابوو (ﷺ) که ده فرمودی: ئیمه دوایین و یه که مینی ئوممه تانین، وه له ریوایه تیکی ترده هاتوو (که سئ به بی ریگه دانی تو ته ماشایی نیو مالت بکات و تو به ردیکی به په له پیتکی تئ گرتو چاویکی کوپروو گوناخت ناگات.

باب القسامة، والمعدن الجبار، وإثم من قتل ذمياً

۷۵۴. عَنْ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) ((شَاهِدَاكَ أَوْ يَمِينُهُ)).

(به شی / دابه شکردن و کانزایی

و تاوانی که سئ دعییه ک بکوژی)

نه شعه سی کوپی قهیس ده فرمودی پیغمبر (ﷺ) فرمودی: نه گه داوات له سه ره کیک هه بوو یان ده بی شاهیدی هه بی یان ده بی سویند بخوات. ۷۵۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ): ((قَالَ الْعَجَمَاءُ جَرَحُهَا جُبَّارٌ وَالْبِئْرُ جُبَّارٌ وَالْمَعْدِنُ جُبَّارٌ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمُسُ)).

ئەبو ھورەيرە (رضي الله عنه) دەفەر مووی پېغەمبەر (ﷺ) فەر مووی:
 چوارپى ئەگەر شىئى زامدارىكەن بەبى سوچى خاۋەنەكانيان خويىنى نىيە ۋە
 ھەروھەما بروكانىش ئەگەر شىئىكان تى كەوت يان رما بەسەر شىئىكدا خويىنى
 نىيە، گەنجىنەى كۆنى ئۆزداۋەكانىش پېنج يەكى ھى زەكاتە.
 ۷۵۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((مَنْ قَتَلَ نَفْسًا مُعَاهِدًا لَمْ
 يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لِيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا)).
 عەبدوللاى كوپى عومەر لە پېغەمبەر (ﷺ) دەگىرىتە ۋە فەر مووی: تى:
 كەسى موعاھىدىك بكوژى بۆنى بەھەشت ناكات ۋە بۆنى بەھەشتىش لە دوورى
 چل سال رىگا دىت.
 موعاھىد: ئەوكەسەى كافرو بىپروا بىت لە ژىر سىيەرى ئىسلامدا بىت و
 پەيمانى لەگەل مۇسلمانان بىەستىت.

باب الإِشْرَاكِ بِاللَّهِ، وَمَنْعِ الزَّكَاةِ وَيَكْرَهُ الْإِحْتِيَالِ

۷۵۷. وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَيْضًا أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ يَا
 رَسُولَ اللَّهِ مَا الْكِبَائِرُ قَالَ: ((الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ قَالَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ ثُمَّ عُقُوقُ
 الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْيَمِينُ الْغُمُوسُ قُلْتُ وَمَا الْيَمِينُ الْغُمُوسُ (ﷺ)
 قَالَ الَّذِي يَقْتَطِعُ مَالَ أَمْرِيٍّ مُسْلِمٍ هُوَ فِيهَا كَاذِبٌ)).

(بەشى / ھەول و بىر ياردان بۆخواۋ قەدەغەى زەكات دان و
 كەراھەتى، فېل ۋە لەكەو لەخستەبردن)

عەبدوللاى كوپى عومەر (رضي الله عنه) دەفەر مووی عەپەبىكى
 دەشتەكى ھاتە لای پېغەمبەر (ﷺ) وتى ئەى ئىرداوى خوا تاوانە گەردەكان
 كامەن ئەویش فەر مووی: ھاۋەل دانان بۆ خودا، لەپاشان وتى لەپاشى چى

تر؟ فہرمووی: دلی دایک و باوک رہدجاندن، فہرمووی نہی له پاشی نہ و چی
 تر؟ فہرمووی: سویندی به درق خواردن، منیش ووم سویند به درق چپیه؟
 فہرمووی: سویندیکه که بخوریت بز گلدانه وهی مال و سامانی موسلمانیک وه
 به درقو ناهه ق بیٹ

۷۵۸. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا مَا رَبُّ النِّعَمِ لَمْ يُعْطِ
 حَقَّهَا تَسَلَّطَ عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَخْطِطُ وَجْهَهُ بِأَخْفَافِهَا)).

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فہرمووی: خاوه نی و شتری زدر نه گهر مانی خوی
 له سر بیٹ که زه کاته و خیرو صده ده قهیه نهیدات له رزنی قیامت نه و وشتره
 دینن و به پیغه کانی له قهی له ده موچای ده داتن.

۷۵۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((لَا يُمْنَعُ
 فَضْلُ الْمَاءِ لِيُمْنَعَ بِهِ فَضْلُ الْكَلْبِ)).

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) له پیغه مبهری (ﷺ) فہرمووی نهی: ناوی
 زیاده قه دهغه مه کن مه تا زیاده له وه پی پی قه دهغه بکن.

باب في النكاح والهبة

۷۶۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لَا تُنْكَحُ
 الْبُكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذِنَ وَلَا الْتَّيْبُ حَتَّى تُسْتَأْذَرَ فَعِيلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ إِذْنُهَا
 قَالَ إِذَا سَكَتَتْ))، وَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ إِنْ لَمْ تُسْتَأْذِنِ الْبُكْرُ وَلَمْ تَزُوجْ فَاحْتَالَ
 رَجُلٌ فَأَقَامَ شَاهِدِي زَوْجٍ أَنَّهُ تَزَوَّجَهَا بِرِضَاهَا فَأُثْبِتَ الْقَاضِي نِكَاحَهَا وَالزَّوْجُ
 يَعْلَمُ أَنَّ الشَّهَادَةَ بَاطِلَةٌ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَطْلَاهَا وَهُوَ تَزْوِيجٌ صَحِيحٌ))

(به‌شی / ژن هاره‌کردن و به‌خشین (پیشکش کردن)

ئەبو موپەیره (رضی الله عنه) لە پێغه‌مبەر (ﷺ) دە‌گێڕێتە‌وه‌ که
 فەرموویەتی: کچ نادری بە‌شوو تا پرسو رای پی نه‌کری وە بی‌وه‌ژنیش نادری
 بە‌شوو هەتا بە‌پاشکاوای رای وە‌رنه‌گیری، و‌ترا پێغه‌مبەری خوا چۆن ئیزنیان
 وە‌رده‌گیری؟ فەرمووی: ئە‌گەر بی‌ ده‌نگ بوو کچ ئە‌وه‌ مانای رازی
 بوونیەتی.

و‌ه هەندی لە‌زانایان (لە‌وانه‌ ئە‌بو حەنیفە) دە‌فەرموون ئە‌گەر کچ بی‌
 ده‌نگ بوو وە‌ می‌ردی نه‌کردبوو که‌ سێ‌کیش به‌‌فیل دوو شایه‌تی به‌‌درۆی په‌یدا
 کردو شایه‌تیاندا که‌ کچی خوازیینی کردووه‌ به‌‌پازی بوون وە‌ قازی موسلمانیش
 ماره‌کردنه‌که‌ی به‌‌پاست داناو قایمی کرد وە‌ می‌ردی کچ‌ش ده‌زانی که
 شایه‌تی دانه‌که‌ بۆی راست نه‌بوو درۆ بوو ئە‌وا دروسته‌ و ماره‌کردنی دروست
 بووه‌ و قه‌یناکا له‌‌گه‌‌لی کۆبیته‌وه‌ (ئە‌مه‌ و‌ته‌ی ئیعام ئە‌بو حەنیفەیه‌، فەرمووده
 نییه‌)..

٧٦١. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((الْعَانِدُ فِي
 هَبْتِهِ كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْنِهِ لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السُّوءِ)).

عە‌بدوللای کۆپی عە‌بباس (رضی الله عنهما) دە‌فەرمووی پێغه‌مبەر (ﷺ)
 فەرمووی: ئە‌وه‌ی شتێک ببه‌‌خشی و دوا‌ی په‌‌شیمان ببیته‌وه‌ و لی‌ی
 وە‌‌گرێته‌وه‌ ئە‌وه‌ وە‌‌کو ئە‌وه‌ وایه‌ سه‌‌گ رشانه‌وه‌ی خۆی قوت بداته‌وه‌ و
 بی‌خواته‌وه‌ نمونه‌ی خراپ‌تریمان له‌‌لانیه‌ له‌‌و خراپ‌تر.

باب رؤيا الصالحين، والرؤيا من الله تعالى، والمبشرات

٧٦٢. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ الرَّجُلِ الصَّالِحِ جُزْءٌ مِنْ سِتْرٍ وَآرِبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ)).
(بهشی / خهونی پیاوچاكان، خهونی چاك له‌لای خوا و

مزكيتنييه‌كان)

نه‌نسی کوپی مالیک (رضی الله عنه) فهرمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)
فهرمووی: خهونی باش له‌لای پیایوی باش و صالح به‌شیکه له چل و شه‌ش
به‌شی پیغه‌مبه‌رایه‌تی.

٧٦٣. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ)).

له نه‌بی قه‌تاده‌ی نه‌نصاری (رضی الله عنه) له پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که
ده‌فهرمووی: خهونی باش له‌لایه‌ن خواوه‌یه وه خهونی خراپیش له‌لایه‌ن
شه‌یتانه‌وه‌یه.

٧٦٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((لَمْ يَبْقَ مِنَ النَّبُوءَةِ إِلَّا الْمُبَشِّرَاتُ))، قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ؟ قَالَ ((الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ)).

نه‌بو هوپه‌یره (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا بوو
(ﷺ) ده‌یفهرموو: له‌به‌شی پیغه‌مبه‌رایه‌تی ته‌نها موژده به‌خشه‌کان ماون،
هاوه‌لان وتیان موژده به‌خشه‌کان چین؟ فهرمووی: خهونی باشه.

باب رؤیة النبی (ﷺ)

۷۶۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَيْضاً قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَسِيرَانِي فِي الْيَقَظَةِ وَلَا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي))
(به شی / پیغہ مبر (ﷺ) دیتن له خہونا)

ثبو ہوہریرہ (رضی اللہ عنہ) فہرموی گویم له پیغہ مبر (ﷺ) بوو
دہیفہرمو: ہرکسی له خہو من ببینی ثہو بہ چاوی سہرو حالی ہوشیاری
من دہببینی چونکہ شہیتان ناچیتہ سہر شیوہی من.

۷۶۶. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ:
((مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ رَأَى الْحَقَّ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَكَوَّنُنِي)).

ثہبی سہعیدی خودری (رضی اللہ عنہ) کہگوئی له پیغہ مبر خوابو
(ﷺ) فہرموی: کہسی من له خہوا ببینی ثہوا راست و حہق منی بینوہ،
چونکہ شہیتان ناتوانی بجیتہ سہر شیوہی من.

۷۶۷. قَالَ ابْنُ سِيرِينَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكُذِبْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتِّهِ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ. قَالَ مُحَمَّدٌ: وَأَنَا أَقُولُ هَذِهِ، قَالَ: وَكَانَ يُقَالُ: الرُّؤْيَا ثَلَاثٌ: حَدِيثُ النَّفْسِ وَتَخْوِيفُ الشَّيْطَانِ وَبُشْرَى مِنَ اللَّهِ فَمَنْ رَأَى شَيْئًا يَكْرَهُ فَلَا يَقْصُهُ عَلَى أَحَدٍ وَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ قَالَ: وَكَانَ يَكْرَهُ الْغُلَّ فِي النَّوْمِ وَكَانَ يُعْجِبُهُمُ الْقَيْدُ وَيُقَالُ الْقَيْدُ ثَبَاتٌ فِي الدِّينِ)).

ثبین سیرین دہفہرموی ثبو ہوہریرہ (رضی اللہ عنہ) دہفہرموی گویم
له پیغہ مبر (ﷺ) بوو دہیفہرمو: کاتی کات و زہمان، شہوو روژ لہیک
نزیک بوون نزیکہ خہونی ٹیماندار ہہلہی تیدا نہ بیت راست دہریچی و خہونی
ٹیماندار بہشیکہ له چل و شہش بہشی پیغہ مبرایہتی، وہ موہمہد (ابن

سیرین) فەرمووی وە من ئەم وتە دەلێم وە دەیفەرموو: خەون سێ بەشە
یەكەمیان باس و خواسی دەروونی وە ترساندنی شەیتان وە ئەمە ی تریان
موژدە یە لەلایەن خواوە.

وە ئەگەر كەسێ خەونی دیت و خەونەكە ی پێ ناخۆشە بابۆكەسی
نەگێڕتەو، با هەلسێ لەسەر جێگای خۆی نوێژ بكات، دەفەرمووی پێی
ناخۆش بوو دیتنی زنجیری لەمل، وە پابەندی پێ خۆش بوو چونكە
دامەزراوە لەسەردین و بەندایەتی خۆای تەنیا.

باب مَن كَذَبَ فِي حَلْمِهِ

٧٦٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: ((مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ لَمْ يَرَهُ كُلَّفَ أَنْ يَغْدَرَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَلَنْ يَفْعَلَ وَمَنْ
اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ أَوْ يَقْرُونَ مِنْهُ صَبٌّ فِي أُذُنِهِ أَلَّا تَكُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ صَوَّرَ صُورَةً عَذَّبَ وَكُلَّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا وَلَيْسَ بِنَافِخٍ)).

(بەشی / كەسێ كە دروێكات لەكەل خەونەكە ی)

عەبدوللای كۆپی عەباس (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووی پێغەمبەر (ﷺ)
دەفەرمووی: كەسێ لەخۆیەو خەونێك بەدرق هەلبەستێ لەرۆژی قیامەت
داوای لێ دەكێت كە دوو دەنكە جۆی پێكەوێ گێڕێ بدا وە هەرگیز ناتوانێ
ئەوێ بكات، وە هەر كەسێ گوی لەقسە ی هۆزێ بگێڕێ كە ئەوان پێیان
ناخۆش بێت كە ئەو گوتی لێیان گرتووە با خۆیانی لێ دوور خاتەو ئەوێ
لەرۆژی قیامەتدا قورقوشمی تەواوێ دەكێتە ناو هەردوو گوتییانی وە

نه وکە سەش کە وێنەیی بکێشی ئەو نازار دەدری وە بە زۆر داواى لى دەکړی
 کە گيان بکات بە بەریدا وە دیارە ئەو شى بى ناکړی.
 ٧٦٩. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ: ((مَنْ أَفْرَى الْفِرَى أَنْ يُرَى عَيْنَيْهِ مَا لَمْ تَرَهُ)).
 عەبدوللای کۆپی عومەر (رضی الله عنه) دەفەرمووی پیغەمبەر (ﷺ)
 فەرمووی: لە هەموو درۆیان گەورە تر ئەو درۆیە یە کە کەسی بلى لە خەوما
 ئەو هەم دیوە وە لە راستیشدا هیچی نە دیبى.

باب إذا رأى ما يكره وتعبير الرؤيا بعد صلاة الصبح

٧٧٠. عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ: لَقَدْ كُنْتُ أَرَى الرُّؤْيَا
 فَتُمْرِضُنِي حَتَّى سَمِعْتُ أَبَا قَتَادَةَ يَقُولُ: وَأَنَا كُنْتُ لَأَرَى الرُّؤْيَا تُمْرِضُنِي
 حَتَّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: ((الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ اللَّهِ فَإِذَا رَأَى
 أَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَلَا يُحَدِّثْ بِهِ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ وَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ
 مِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَلْيَتَفَلَّ ثَلَاثًا وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا أَحَدًا فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ)).
 (بەشی / ئەو هەی خەونی ببینی و پى ناخۆش بى،
 لیكدانەو هەی خەون لە پاش نوێژی بەیانی)

لە عەبدورەبەى کۆپی سەعید دەفەرمووی گویم لە ئابا سەلمە بوو
 دەیفەرمووی: جارى وادەبوو خەونی وام دەدیت نەخۆش دەبووم هەتا گویم
 لە ئەبو قەتادە دەبوو دەیفەرموو: منیش جارى وا دەبوو خەونم دەدیت
 بەهۆیە وە نەخۆش دەکەوتم هەتا گویم لە پیغەمبەرى خوابوو دەیفەرموو:
 خەونی باش لە خواوە یە جا ئەگەر بە کێکتان خەونێکی خۆشى دیت با
 نە یگێژیتە وە بى خەلکی بە لکو بى خۆشە وێستان نە بیّت وە ئەگەر خەونێکی

ناخوشی دیت با داوای خرقه نادان بکات له خرابه ی شهیتان و سی جار تف له لای چه پی فیه بدات و بۆکه سی نه گپرتنه وه، نه وه زیانی بۆنه و نابیت.

۷۷۱. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) مِمَّا يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ لِأَصْحَابِهِ هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنْ رُؤْيَا قَالَ فَيَقْصُ عَلَيْهِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقْصَ وَإِنَّهُ قَالَ لَنَا ذَاتَ غَدَاةٍ أَنَّهُ أَتَانِي اللَّيْلَةَ أَتِيَانِ وَإِنَّهُمَا ابْتَعَثَانِي وَإِنَّهُمَا قَالَا لِي: انْطَلِقْ وَإِنِّي انْطَلَقْتُ مَعَهُمَا وَإِنَّا أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ وَإِذَا آخَرُ قَائِمٌ عَلَيْهِ بِصَخْرَةٍ وَإِذَا هُوَ يَهْوِي بِالصَّخْرَةِ لِرَأْسِهِ فَيَتَهَدَّدُ الْحَجَرُ هَهُنَا فَيَتْبَعُ الْحَجَرُ فَيَأْخُذُهُ فَلَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ حَتَّى يَصْبِحَ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمَرَّةَ الْأُولَى.

قَالَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ لَهُمَا: سُبْحَانَ اللَّهِ مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَاَنْطَلَقْنَا فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُسْتَلْقٍ لِقَفَاهُ وَإِذَا آخَرُ قَائِمٌ عَلَيْهِ بِكُلُوبٍ مِنْ حَدِيدٍ وَإِذَا هُوَ يَأْتِي أَحَدَ شِقَى وَجْهِهِ، فَيُشْرِشِرُ شِدْقَهُ إِلَى قَفَاهُ وَمِنْ خَرَفِهِ إِلَى قَفَاهُ وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ، قَالَ: وَرَبِّمَا قَالَ أَبُو رَجَاءٍ: فَيَشُقُّ، قَالَ: ثُمَّ يَتَحَوَّلُ إِلَى الْجَانِبِ الْآخَرِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ بِالْجَانِبِ الْأَوَّلِ فَمَا يَفْرُغُ مِنْ ذَلِكَ الْجَانِبِ حَتَّى يَصْبِحَ ذَلِكَ الْجَانِبُ كَمَا كَانَ ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ فَيَفْعَلُ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى.

قَالَ: قُلْتُ سُبْحَانَ اللَّهِ مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ. فَاَنْطَلَقْنَا فَأَتَيْنَا عَلَى مِثْلِ التَّنُورِ فَأَحْسِبُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فَإِذَا فِيهِ لَغَطٌ وَأَصْوَاتٌ، قَالَ: فَاطْلَعْنَا فِيهِ فَإِذَا فِيهِ رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاءٌ وَإِذَا هُمْ يَأْتِيهِمْ لَهَبٌ مِنْ أَسْفَلٍ مِنْهُمْ، فَإِذَا هُمْ أَتَاهُمْ ذَلِكَ اللَّهَبُ ضَوْضَوْا.

قَالَ: - قُلْتُ لَهُمَا مَا هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ.

قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ حَسِبْتُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ أَحْمَرٌ مِثْلِ الدَّمِ وَإِذَا فِي
النَّهْرِ رَجُلٌ سَابِغٌ يَسْبِغُ وَإِذَا عَلَى شَطِ النَّهْرِ رَجُلٌ قَدْ جَمَعَ عِنْدَهُ حِجَارَةً كَثِيرَةً
وَإِذَا ذَلِكَ السَّابِغُ يَسْبِغُ مَا يَسْبِغُ ثُمَّ يَأْتِي ذَلِكَ الَّذِي قَدْ جَمَعَ عِنْدَهُ الْحِجَارَةَ فَيَقْفُرُ
لَهُ فَاهُ فَيُلْقِمُهُ حَجَرًا فَيَنْطَلِقُ يَسْبِغُ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَيْهِ كُلَّمَا رَجَعَ إِلَيْهِ فَقَرَّ لَهُ فَاهُ
فَالْقَمَهُ حَجَرًا.

قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا مَا هَذَا؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقِ.

قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ كَرِيهِ الْمَرَأَةِ كَاكْرِهِ مَا أَنْتَ رَأَوْ رَجُلًا مَرَأَةً وَإِذَا
عِنْدَهُ نَارٌ يَحْشُهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا.

قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا مَا هَذَا؟ قَالَا: انْطَلِقِ انْطَلِقِ فَانْطَلَقْنَا فَاتَيْنَا عَلَى رَوْضَةٍ مُعْتَمَةٍ
فِيهَا مِنْ كُلِّ نَوْرِ الرَّبِيعِ وَإِذَا بَيْنَ ظَهْرِي الرُّوضَةِ رَجُلٌ طَوِيلٌ لَا أَكَادُ أَرَى رَأْسَهُ
طَوَلًا فِي السَّمَاءِ وَإِذَا حَوْلَ الرَّجُلِ مِنْ أَكْثَرِ وَلَدَانٍ رَأَيْتُهُمْ قَطُ.

قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا مَا هَذَا؟ مَا هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقِ.

قَالَ: فَانْطَلَقْنَا فَانْتَهَيْنَا إِلَى رَوْضَةٍ عَظِيمَةٍ لَمْ أَرِ رَوْضَةً قَطُ أَعْظَمَ مِنْهَا وَلَا
أَحْسَنَ؟

قَالَ: قَالَا لِي: ارْقُ فِيهَا، قَالَ: فَانْتَهَيْنَا إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ بِلَيْنٍ ذَهَبٍ وَلَيْنٍ فِضَّةٍ
فَاتَيْنَا بَابَ الْمَدِينَةِ فَاسْتَفْتَحْنَا فَفُتِحَ لَنَا فَدَخَلْنَا فَتَلَقَّانَا فِيهَا رِجَالٌ شَطْرُ مَنْ
خَلِيقُهُمْ كَأَحْسَنِ مَا أَنْتَ رَأَوْ وَشَطْرُ كَأَقْبَحِ مَا أَنْتَ رَأَوْ، قَالَ: قَالَا لَهُمْ: اذْهَبُوا
فَقَعُوا فِي ذَلِكَ النَّهْرِ، قَالَ: وَإِذَا نَهْرٌ مُعْتَرِضٌ يَجْرِي كَأَنَّ مَاءَهُ الْمَحْضُ الْبَيَاضُ
فَذَهَبُوا فَوَقَعُوا فِيهِ ثُمَّ رَجَعُوا إِلَيْنَا قَدْ ذَهَبَ ذَلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ فَصَارُوا فِي أَحْسَنِ
صُورَةٍ، قَالَ: قَالَا لِي: هَذِهِ جَنَّةُ عَدْنٍ وَهَذَاكَ مَنَزِلُكَ.

قَالَ: فَسَمَا بَصْرِي صُعْدًا فَإِذَا قَصَرْتُ مِثْلُ الرِّيَابَةِ الْبَيْضَاءِ، قَالَ: - قَالَ لِي: هَذَاكَ مَنْزِلُكَ، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا بَارَكَ اللَّهُ فِيكُمَا ذَرَانِي فَأَدْخَلُهُ، قَالَ: أَمَا الْآنَ فَلَا وَأَنْتَ دَاخِلُهُ.

قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا فَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُ مِنْذُ اللَّيْلَةِ عَجَبًا فَمَا هَذَا الَّذِي رَأَيْتُ؟ قَالَ: فَلَا لِي: أَمَا إِنَّا سَنُخْبِرُكَ، أَمَا الرَّجُلُ الْأَوَّلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُثْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفُضُهُ وَيَنَامُ عَنِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ.

وَأَمَا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ تُشْرِشُرُ شِدْقُهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمَنْخَرُهُ إِلَى قَفَاهُ وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَغْدُو مِنْ بَيْتِهِ فَيَكْذِبُ الْكَذْبَةَ تَبْلُغُ الْأَقَاقِ.

وَأَمَا الرَّجَالُ وَالنِّسَاءُ الْعُرَاةُ الَّذِينَ فِي مِثْلِ بِنَاءِ التَّنُورِ فَإِنَّهُمْ الزُّنَاةُ وَالزَّوَانِي.

وَأَمَا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يَسْبِجُ فِي النَّهْرِ وَيُلْقِمُ الْحَجَرَ فَإِنَّهُ أَكَلَ الرِّيَا.

وَأَمَا الرَّجُلُ الْكَرِيهُ الْمَرْءُ الَّذِي عِنْدَ النَّارِ يَحْشُهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا فَإِنَّهُ مَالِكٌ خَائِنٌ جَهَنَّمُ.

وَأَمَا الرَّجُلُ الطَّوِيلُ الَّذِي فِي الرُّوْحَةِ فَإِنَّهُ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَمَا الْوِلْدَانُ الَّذِينَ حَوْلَهُ فَكُلُّ مَوْلُودٍ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ.

قَالَ سَمُرَةٌ: فَقَالَ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ، وَأَمَا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَانُوا شَطَرٌ مِنْهُمْ حَسَنًا وَشَطَرٌ مِنْهُمْ قَبِيحًا فَإِنَّهُمْ قَوْمٌ خَلَعُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا تَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُمْ.

سه موردی کوهی جوندوب (رضی الله عنه) ده فہرموی پیغمبر صلی علیہ وسلم خوار
تقد جاران دہ فہرمو بہا و لانی ثایا کہ سہ لہ نیتوہ خہ ونی دیوہ دہ فہرموی
ہا و لانی خہ و نیان بق دہ گتیراہوہ شہ ویش بقی لیک دہ دانہ وہ وہ شہ و ہوہ
بہ یانیہ ک فہرموی: من شہ و شہ و خہ و نیکم بینیوہ کہ دو کہ سہ ہاتن و

منیان برده شوینیک و به لای کابرایه ک که له سەر پشت راکشایوو پیاوژیکیش
 بهردیکی گه وری پی بوو له سەر سەری کابرا وه ستابوو، ئینجا بهرده که ی
 ده کیشا به سەری کابرا که دا، بهرده که هه لده به زییه وه و خلۆر ده بۆوه،
 پیاوه کهش ده چوو ده یهینایه وه، تا ده هاته وه سەری کابرا وه ک خۆی سارپۆ
 ده بۆوه، جا نه ویش دیسانه وه ده یکیشایه وه به سەریدا، ئیتر ههروه ها نه مه
 کاری بوو، گوتم: سبحان الله نه مه چیه؟ گوتیان جاری بپۆ.

پیغه مبهەر (ﷺ) فهرمووی: رۆیشتن تا کو گه یشتین به شوینیک، له وی که
 ته ماشام کرد وا کابرایی دانیشتوو وه پیاوژیکیش قولاییکی ئاسنینی
 به دهسته وه یه وه پتیه وه ستاو، خوش خوش قولابه که ده خاته لالغای
 کابرا که تا له پشت سەریه وه ده ده چی، نه و جا نه و لالغاه که ی تریشی ئاوا لی
 ده کرد، جا هه تا نه م لای والی ده کرد، نه ولا که ی تری چاک ده بۆوه و
 ده نوسایه وه به یه کدا، نه ویش دیسانه وه وه ک جاری پیشوری لیده کرده وه!
 ئیتر هه ر به م ده ستوره، گوتم: سبحان الله نه مه چیه؟ وتیان بابڕۆین جاری
 بابڕۆین، جا رۆیشتین هه تا گه یشتینه لای شتی وه کو ته ندوور وابوو،
 له سەر وه ته سک و له بنه وه پان و ده لپ بوو، ته ماشام کرد، پیاو و ژنی رووتی
 زۆری تیادا بوو ئاگر له ژیریدا ده سووتا و بلیسه ی ئاگره که نیله نیلی ده هات،
 جا که تاوی ده سه ند ئاوه که ده کو لا و قولپه ی ده کردو چه پۆکانی ده کردو
 زه لامه کانی ناوی وه ک ده نک ی دانوله ی سەر ئاگر، له کاتی کولاندا و ژن و
 پیاوی رووتی تیدا بوو ئاگر دای ده گرتن له بنه وه یان به ده م قولته وه به رز
 ده بوونه وه خه ریک بوون هه لپچن! به لام کلپه ی ئاگره که گورج کپ ده بۆوه،
 ئیتر نه وانیش ده که وتنه بنه که ی! ئیتر ههروه ها نه مه حالیان بوو، گوتم: نه مه
 چیه؟ فهرمویان: جاری بپۆ، رۆیشتین هه تا گه یشتینه سەر رووباریکی

خوین، کابرای له ناویدا به پټوه راوه ستا بوو، پیاوټیکش له سر لټواری
چومه که بوو، به ردیکي زږدی له بهر ده ستدا بوو، گشت جاري کاتي کابرای ناو
چومه ده هات که ده رېچي، که ده گه یشته لای نه و به ردیکي ده کټشا به ناو
ده میداو ته سی پی ده کرده وه بڼ شوینی پیشووی، نیتر هه موو جاري تلکي
ده مالي به ده مو قه پوزیا و کابرا ده گه پایه وه بڼ شوینی خڅی، گوتم: نه مه
چییه؟ وتیان: بابړوین با بړوین.

فرمووی: رویشتن گه یشتن به پیاوټیکي ناشیرین شیوه وه ټاگرکي
که وره ی له لایو هه ټاگره که ی خوش ده کرد فرمووی منیش پټم وتن: نه وه
چییه؟ وتیان بابړوین، بابړوین، تا گه یشتن به باخیکي سه وزی که وره و
له هه موو رووناکی به هار وه له ناو باخه که شدا پیاوټیکي به ژن و بالا دريژی لټیو
که بالا ی نه وه نده دريژ بوو سه ری دیار نه بوو له بهر دريژی وه له ولاو نه ولا شدا
چند منالیکي له ده وره بوون منالی وا جوانم نه دیتوه..

فرمووی: وتم نه مه چییه؟ وتیان پټم: بابړوین، بابړوین، فرمووی
رویشتن تا کو گه یشتن به باخیکي گه وره باخی وا جوان و گه وره نه دیوو،
فرمووی پټیان وتم سه رکه وه فرمووی که سه رکه وتووم بڼ شارک یاخود
کو شکک که بناغه ی خشتیکي له زږ و خشتیکي تری له زیو بوو هه تا کو
گه یشتن به ده رگای نه و کو شک که وه ده رگامان بڼ کرایه و که چووینه ژوره وه
چند پیاوټیکم بینی نیوه ی لاشه ی زږ جوان بوو وه نیوه که ی تری زږ
ناشیرین بوو فرمووی: پټیان وترا بړون بڼاو نه و رووباره که له وی دیاریو وه
نه وانیش چون خویان شږدو له و رووباره و نیتر نه و ناشیرینیه ی لاشه یان
جوان بږوه وه کو خڅی وه پټیان وتم نه وه به هه شتی عدنه وه نه و کو شک که ش
شوین و جیگای تږیه، فرمووی: ته ماشای به رزم کرده وه دیتم کو شککي تر

وهكو هور سېي بوو، فهرمووی پټيان وتم: نهوه جېنگای تزیه و منیش پټم
 وتن خوا بهر هکات بخاته ئیوه لیم گه پټن بابچه ناوی نهوانیش وتیان ئیستا
 نابیت تو دواي دیت بۆئیره.

فهرمووی: پټم وتن من نه م شهو نهوه موو شته سهر سوپهینه رهم دیت
 چۆن بوون؟

فهرمووی: وتیان ئیمه ئیستا بۆت رون دهکهینهوه نهو پیاوه که سهری
 پان دهکرایهوه به بهرده زله که نهوه نهوکه سیه خوی گه وره فیتری قورئانی
 کردووه و له سایه ی خوداوه فیتری قورئان بووه، که چی به شهو دهخهوی و
 دهوری ناکاتهوه، به پۆزیش رهفتاری پی ناکات، وه دهخهوی و نوپزی
 فهزدهکان دوا دهخات، وه نهوپیاوهی که دیت لالغاوه یان هله دهدهی نهوه
 نهو درۆزیه که درۆی هله ده به سخی و له ده می نهوه وه به هر چوارلادا
 بلاوده بیتهوه، ئینجا نهوه ههتا رۆژی قیامت ههراي لیده کړی، وه نهو
 پیاوو ئافره تانهی که روت بوون له ناو ته نوره که دابوون و نهوانه نهو
 که سانه بوون که ئافرهت و پیاوی داوین پیسی بوون وه نهو پیاوهی له ناو
 رووباری خوین دابوو که به ردی تی دهگیرا نهوه نهوکه سه ریباو
 (سوودخۆره)..

وه نهوپیاوهی که شپوهی زۆر ناشیرین بوو ئاگری به تین دهکرد نهوه
 مالیکی خهزنه داری دۆزهخه، وه نهو پیاوهی که به ژن و بالای درۆیوو له ناو
 باخه که دابوو نهوه خهزرتی ئیبراهیم بوو وه منالهکانی له دهوری بوون نهوه
 هه موو منالانی پټش بالغ بوون مردوون.

سه موره راوی فهرمووده که ده فهرمووی: هه ندیک له موسلمانان وتیان نهی
 پیغه مبهری خوا ئایا منالانی موشریک و هاوه ل دانهران له کوپن پیغه مبهری

خوافهرمووی نه وانیش له بهه شتان، وه نه و کومه له خه لکه ی که نیوه ی
 لاشه یان زۆرجوان بوو وه نیوه که ی تری زۆر ناشیرین بوو نه وانه نه وکه سانه ن
 که خێرو خراپه یان وه کو به که و خوای گه وره چاوپوشییان لی ده کات و لییان
 خوش ده بی.

باب طاعة السلطان، ومن حمل علينا السلاح

٧٧٢. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: مَنْ كَرِهَ مِنْ
 أَمِيرِهِ شَيْئًا فَلْيَصْبِرْ فَإِنَّهُ مَنْ خَرَجَ مِنَ السُّلْطَانِ شَبْرًا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً،
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَأَتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾.

(بهشی / گوێرایه لی بو فه رمان رهوا،

وه که سی چه ک هه لگری بو سه رنیمه)

عه بدوللای کوپی عه بباس (رضی الله عنهما) ده فه رمووی پیغه مبه ر (ﷺ)
 فه رمووی: نه گه ر که سی شتیکی له فه رمان ره واکه ی بیی و پی ناخوش بوو
 با نه کات به به هاته بق تیکدانی کومه لی موسلمانان به لکو با ئارام بگری چونکه
 که سی به ک بست له کومه له ی موسلمانان جیا بیته وه وه بمری نه وه به مردنی
 نه زانی (جاهیلی) ده مری.

وه خوای گه وره ده فه رمووی: ﴿وَأَتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا
 مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾. واته: خۆتان بپاریزن له به لایه ک که تووشی نه وانه تان
 نابیت که تایبه تی که سته میان کرد به لکو هه مووان ده گریته وه.

٧٧٣. عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةٍ قَالَ دَخَلْنَا عَلَى عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ وَهُوَ مَرِيضٌ
 قُلْنَا أَصْلَحَكَ اللَّهُ حَدَّثَ بِحَدِيثٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِ سَمِعْتُهُ مِنَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ

دَعَا النَّبِيُّ (ﷺ) فَبَايَعْنَاهُ فَقَالَ فِيمَا أَخَذَ عَلَيْنَا أَنْ بَايَعَنَا عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي مَنْشَطِنَا وَمَكْرَهِنَا وَعُسْرِنَا وَيُسْرِنَا وَأَثَرَةٍ عَلَيْنَا وَأَنْ لَا تُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا عِنْدَكُمْ مِنَ اللَّهِ فِيهِ بُرْهَانٌ.

جونادی کوپی نبی نومہیہ دہ فہرمووی چووین بولای عوبادہی کوپی صامیت کہ نہ خورش بوو وتمان خوا شیفات بدات فہرموودہیہ کمان بق باس بکہ کہ خوا سودی بق میناوی کہلہ پیغہمبہری خوات گوی لیبوو فہرمووی پیغہمبہری خوا (ﷺ) بانگی کردووین داوای پہیمانی لی کردووین و نیمہش پہیمانمان پیدا وہ پیغہمبہر لہکاتی پہیمان وەرگرتندا فہرمووی: ہمیشہ گوئیپاہل و فہرمانبہری خودا و پیغہمبہری خوابن و لہخوشی و ناخوشیدا وہ لہکاتی ناسوودہیی و تہنگانہدا تہنانت نہگہر فہرمان رہواکانمان نازی خہلکی تریان بہسہر نیمہدا وہ لہفہرمانیان دہرنہچین و تہنہا نہگہر لہری دہرچوون وہیان کوفری ناشکرایان لی ببینن تہوجا دہتوانین بی فہرمانیان بکن و بہ زہبری شمشیر راستیان بکہنہوہ.

۷۷۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ)).

تہبو ہوپرہیرہ (رضی اللہ عنہ) لہ پیغہمبہر (ﷺ) کہدہ فہرمووی: تہی موسلمانان نہ بہراست وہنہ بہدرو با کہستان رووہ چہکہکی نہکاتہ لای برای خوی چونکہ دوورنییہ و پئی تی دہچی کہشہیتان ہلہیہکی پی بکات لہدہستی دہریچی و براکہی پی بکوئی و خوی رہہندی ناو ناگری دوزخ بکات.

باب إذا أنزل الله بقوم عذاباً ومن استرعى رعية، واعتباط أهل القبور

۷۷۵. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((إِذَا أَنْزَلَ اللَّهُ

بِقَوْمٍ عَذَابًا أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ)).

(به‌شی / نه‌که‌ر خوا سزایه‌ک بنی‌ری بۆ‌که‌لی وه‌ که‌سی بوو
به‌سهرداری ژیر ده‌سته‌که‌ی وه‌ خۆزکه‌ خواستن بۆ‌گۆرستان)

له‌عبداللّای کوپی عومەر (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پێغه‌مبەر (ﷺ)
فه‌رمووی: کاتی خوا سزا ده‌نێری بۆ‌سهر هۆزی سزاکه‌ ته‌پو وشک پاک و پیس
ده‌گریته‌وه‌ به‌لام له‌پاشان له‌پۆژی دوا‌ی هەر که‌سیان له‌سهر نیازو نیه‌تی
خۆیان زیندوو ده‌کړینه‌وه‌.

۷۷۶. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((لَا تَقُومُ السَّاعَةُ

حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ)).

عه‌بداللّای کوپی عومەر (رضی الله عنه) له‌پێغه‌مبەر (ﷺ) ده‌گریته‌وه‌
که‌ ده‌فه‌رمووی: قیامه‌ت هه‌لناستی تا‌کو وای لی دیت پیاو به‌لای گۆرستان
ره‌ت ده‌بی‌ت و ده‌لێت خۆزکه‌ من له‌وجی‌گایه‌ بامایه‌.

۷۷۷. عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((مَا مِنْ وَالٍ يَلِي رِعِيَّةَ

مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَيَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لَهُمْ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ)).

له‌ مه‌عقلی کوپی یه‌سار که‌ گوئی له‌پێغه‌مبەر بوو (ﷺ) ده‌یفه‌رمووی:
هه‌رکه‌سی بی‌یت به‌سهرداری خه‌لکان و خیانه‌ت و دزیان لی بکات ئه‌وه‌
له‌سهر ئه‌وحاله‌ ده‌وام بکات خوا به‌هه‌شتی له‌سهر هه‌پام ده‌کات.

۷۷۸. كَتَبَ أَبُو بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى ابْنِهِ وَكَانَ بِسِجِسْتَانَ بِأَنْ لَا تَقْضِيَ
بَيْنَ اثْنَيْنِ وَأَنْتَ غَضْبَانُ فَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَقُولُ: ((لَا يَقْضِينَ حَكْمُ
بَيْنَ اثْنَيْنِ وَهُوَ غَضْبَانُ)).

نه بو به کره (رضی الله عنه) نامه ی نارد بق کوچه کھی که له شاری
سه جستان بوو، بۆشه وهی که دادا وهی له نیوان دوو کهس نه کات له کاتی
توره بیدا چونکه من له پیغه مبهری خوام بیستوه که فرمویه تی: با کهستان
له کاتی توره بووندا دادپرسی و دادوهری له نیوان دوو کهس نه کات.

باب متى يستوجب الرجل القضاء والحكم بالعدل

۷۷۹. قَالَ الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْحُكَّامِ أَنْ لَا يَتَّبِعُوا الْهَوَى، وَلَا
يَخْشَوْا النَّاسَ وَلَا يَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا، ثُمَّ قَرَأَ ﴿يٰۤاٰدٰوُدُ اِنَّا جَعَلْنَاكَ
خَلِيْفَةً فِى الْاَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِنَّ
الَّذِيْنَ يَضِلُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ يَّمَّا نُسُوْا يَوْمَ الْحِسَابِ﴾ وَقَرَأَ
﴿اِنَّا اَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِىْهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّوْنَ الَّذِيْنَ اَسْلَمُوْا
لِلَّذِيْنَ هَادُوْا وَالرَّبَّنٰىوْنَ وَالْاَحْبَارُ يَمَّا اَسْتَحْفِظُوْا مِنْ كِتٰبِ اللّٰهِ
وَكَاٰنُوْا عَلَيْهِ شُهَدَآءٌ فَلَا تَخْشَوُا النَّكَاسَ وَاخْشَوْنِىْ وَلَا تَشْتَرُوْا
بِآيٰتِيْ ثَمَنًا قَلِيْلًا وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْكَافِرُوْنَ﴾.

(بهشی / ج کات پیوسته)

دادوهر دادپرسی بکات و عهدالته بکات)

حه سنی به سپی ده فهرمووی خوی گه وره په یمانی له فرمان ره وایان
وهرگرتووه که به دوی ناره زوی خویان نه که ون وه له خه لکی نه ترسن وه
نایه ت و نیشانه کانی من نه فروشن به هرزان له پاشان نه م نایه ته ی خوینده وه:

﴿يٰۤاٰدٰوُدْ اِنَّا جَعَلْنٰكَ خَلِیْفَةً فِی الْاَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰی

فِیْضَلَکَ عَنْ سَبِیْلِ اللّٰهِ اِنَّ الَّذِیْنَ یَضِلُّوْنَ عَنْ سَبِیْلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِیْدٌۢ بِمَا نَسُوا یَوْمَ

الْحِسَابِ﴾ واته: نهی داود به راستی نیچه تومان کردوته به جینشین له م ولاته دا

فرمان ره وایی له نیوان خه لکدا له سر بنچینه ی حق و راستی نه نجام بده

هرگیز شوینی ناره زو مه که وه تا نه بیته هوی گومپاکردن و لادانت له ریباری

خودا چونکه بیگومان نه وانه ی له ریباری خودا لاده دن سزای به نیش و پر

له نازار بویان ناماده یه به هوی فهراموشکردنی روزی لپرسینه وه (ته فسیری

ناسان ل ۴۵۴).

وه هر وه ما ده فهرمووی: ﴿اِنَّا اَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِیْهَا هُدٰی وَنُورٌ یَّحْكُمُ بِهَا

التَّیُّبَاتِ الَّذِیْنَ اَسْلَمُوا لِلَّذِیْنَ هَادُوا وَالرَّبَّیُّوْنَ وَالْاَحْبَارُۙ بِمَا اَسْتَحْفَظُوا

مِنْ کِتَابِ اللّٰهِ وَكَانُوا عَلَیْهِ شُهَدَآءَۙ فَلَا تَخْشَوُا النَّكَاسَ وَاخْشَوْنَ وَلَا

تَشْتَرُوا بِعَآیِنِیْ ثَمَنًا قَلِیْلًاۙ وَمَنْ لَّمْ یَحْكَمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِکَ هُمُ

الْکَافِرُوْنَ﴾. (سوره تی: المائدة).

رافه‌که‌ی: ئێمه ئه‌وانمان ناردە خواره‌وه رێنمونی تیا‌دابوو نو‌ورو رۆناکی بوو
 ئه‌و پێغه‌مبهرانه‌ی که هه‌میشه ملکه‌چ و فه‌رمانبه‌ردار بوون، هوکمی ئه‌وانه‌یان
 پێنه‌کرد که ببونه جووله‌که هه‌روه‌ها زانا په‌روه‌ردگار ناسه‌کانیان و زانا شه‌رع
 ناسه‌کانیشیان هوکمیان ده‌کرد به‌وه‌ی داوايان لی کرابوو بیپاریزن که ئه‌ویش
 کتێبی خودایه که ته‌وراته هه‌روه‌ها شایه‌تیش بوون له‌سه‌ری که‌واته ئه‌ی
 زانایانی جووله‌که ئه‌ی ئیمانداران له‌خه‌لکی مه‌ترسن و به‌لکو ته‌نها له‌من
 بترسن ئایه‌ت و فه‌رمانه‌کانی من به‌نرخێکی که‌م مه‌فرۆشن، جا ئه‌وه‌ی هوکم
 بۆ دادوه‌ری به‌و به‌رنامه‌یه نه‌کات که‌خودا داییه‌زاندۆته خواره‌وه ئانه‌وانه بی
 باوه‌پن (ته‌فسیری ئاسان ل ۱۱۵).

باب الثناء علی السلطان

۷۸۰. قَالَ مُزَاحِمُ بْنُ زُفَرَ: قَالَ لَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْأُمَوِيُّ: خَمْسٌ إِذَا أَخْطَأَ
 الْقَاضِي مِنْهُنَّ خَصَلَتْ كَانَتْ فِيهِ وَصْمَةٌ أَنْ يَكُونَ فِيمَا حَلِيمًا عَفِيفًا صُلْبًا
 عَالِمًا سَوْلًا عَنِ الْعِلْمِ.

(به‌شی / مه‌دج کردنی فه‌رمانه‌وا)

مزاحم کوپی زه‌فر ده‌فه‌رمووی عومهری کوپی عه‌بدوله‌عزیز پێمانی وت
 پێنج سیفه‌ت هه‌ن ته‌گه‌ر قازی و دادوه‌ر له‌یه‌کیکیانی به‌هه‌له‌ چو ئه‌وا
 نیشانه‌و عه‌یبی خراپی لی دیار ده‌که‌وی که ئه‌وانیش: ده‌بی قازی مو‌سلمان و
 نه‌رم و نیا‌ن و خو‌پاریزی‌یت له‌حه‌پام و به‌هێز و زانا و تی‌گه‌یشتوو زۆر په‌رسیار
 بکات و بۆ فی‌ربوونی زانست و زانیاری.

۷۸۱. قَالَ أَنَسٌ مِنْهُمْ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ لِإِذْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى سُلْطَانِنَا فَنَقُولُ لَهُمْ خِلَافَ مَا نَتَكَلَّمُ إِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمْ قَالَ كُنَّا نَعُدُّهَا نِفَاقًا.

هه نديک له خه لکان ده فهرمون: له وانه عودوهی کوپی نوبه یرو عه بدوللای
کوپی عومه ر (رضي الله عنهما) نيمه که ده چينه لای گه ورده و فهرمان ره وایان
نه وقسهی که له گه لیان ده که یین و که ده پږینه وه ده ره وه به جیاواز له قسهی
پیشوو ده لاین نيمه نه و کرده وه به نیفاق و دوپوو حیسابمان ده کرد له کاتی
پیغه مبه ردا.

باب الإقتداء بسنته (ﷺ)، وتعليم النساء

۷۸۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتْ مَلَائِكَةُ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) وَهُوَ نَائِمٌ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ، فَقَالُوا: إِنَّ لِمُصَاحِبِكُمْ هَذَا مَثَلًا فَاضْرِبُوا لَهُ مَثَلًا، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّهُ نَائِمٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا مَثَلُهُ كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى دَارًا وَجَعَلَ فِيهَا مَادُبَةً وَبَعَثَ دَاعِيًا فَمَنْ أَجَابَ الدَّاعِيَ دَخَلَ الدَّارَ وَأَكَلَ مِنَ الْمَادُبَةِ وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّاعِيَ لَمْ يَدْخُلِ الدَّارَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنَ الْمَادُبَةِ فَقَالُوا أَوْلَوْهَا لَهُ (ﷺ) يَفْقَهُهَا فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا فَالدَّارُ الْجَنَّةُ وَالِدَّاعِيَ مُحَمَّدٌ (ﷺ) فَمَنْ أَطَاعَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَى مُحَمَّدًا (ﷺ) فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَمُحَمَّدٌ فَرَقٌ بَيْنَ النَّاسِ.

(به‌شی / ده‌ستگرتن به‌سونه‌تی)

(پیغه‌مبه‌رو فیترکردنی نافرده‌تان)

جابیری کوپی عه‌بدوللا (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی چه‌ند فریشته‌یه‌ک هاتن بۆلای پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) و ئه‌ویش له‌خه‌ودابوو، هه‌ندیکیان ده‌لێن: ئه‌مه‌ نوستوو، هه‌ندیکی تریشیان ده‌لێن: به‌چاو نوستوو به‌لام به‌دل وریایه، چونکه پیغه‌مبه‌ران دلایان نانوی، جا گوتیان: ئه‌م براده‌ره‌ی ئێوه نمونه‌ وێنه‌یه‌کی هه‌یه، ئه‌و نمونه‌ وێنه‌یه‌ی خۆی بۆ روون بکه‌نه‌وه، هه‌ندیکیان گوتیان: ئه‌و: ئاخ‌ر خه‌وتوو، هه‌ندیکی تریشیان گوتیان: به‌چاو نوستوو، به‌لام به‌دل وریایه، ئینجا فهرموویان نمونه‌ وێنه‌ی ئه‌م پیاوه وه‌ک پیاوی وایه که‌وا خانووی دروست بکاو شاییه‌کی بۆ بکاو بانگه‌ر بنێری که‌خه‌ک خولک بکا بۆ سه‌رشایی، ئیتر ئه‌وه‌ی به‌ده‌نگی بانگه‌ره‌که‌وه بچیت ده‌چیته ناو خانووه‌که‌وه له‌نانی شاییه‌که ده‌خوات، ئه‌وه‌شی نه‌چی به‌ده‌نگی بانگه‌ره‌که‌وه نه‌ده‌چیته ناو خانووه‌که‌وه نه‌ له‌نانی شاییه‌که‌یش ده‌خوا.

ئینجا فریشته‌کان فهرموویان: ئاده‌ی ئه‌م مه‌سه‌ل و سه‌رگوزشته بۆ لێک بده‌نه‌وه باباش تی بگات، جادیسان هه‌ندیکیان فهرموویان: ئاخ‌ر خه‌وتوو، وه هه‌ندیکی تریشیان فهرموویان: چاو خه‌وتوه دل خه‌به‌رداره! ئینجا فهرموویان: خانووه‌که به‌هه‌شته، بانگه‌ره‌که‌ش موحه‌مه‌ده -سودی خوی لی بی- ئیتر ئه‌وه‌ی فهرمانی موحه‌مه‌د له‌گوتی بگری له‌راستیدا فهرمانی خودا له‌گوتی ده‌گری، وه ئه‌وه‌ی له‌موحه‌مه‌د یاخی بی له‌فهرمانی خودا ده‌رده‌چی، وه موحه‌مه‌دیش جیاکه‌ره‌وه‌ی نیوان خه‌لکانه.

۷۸۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَهَبَ الرَّجَالُ بِحَدِيثِكَ فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيكَ فِيهِ تُعَلِّمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللَّهُ فَقَالَ (ﷺ) اجْتَمِعْنَ فِي يَوْمٍ كَذَا وَكَذَا فِي مَكَانٍ كَذَا وَكَذَا فَاجْتَمِعْنَ فَأَتَاهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) فَعَلَّمَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَهُ اللَّهُ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْكُمْ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ بَيْنَ يَدَيْهَا مِنْ وَلَدِهَا ثَلَاثَةَ إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ اثْنَيْنِ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَأَعَادَتْهَا مَرَّتَيْنِ ثُمَّ قَالَ (ﷺ) وَاثْنَيْنِ وَاثْنَيْنِ.

ئەبى سەعیدى خۇدرى (رضى الله عنه) دەفەر مووى ئافرەتى ھاتە لای پىغەمبەر (ﷺ) وتى ئەى پىغەمبەرى خوا لەبەر پیاوان لەخزمەتى تۆدا بەبەر ئىمە ناکەوى بۆ فەزىوونى خزمەتى ئایىن، رۆژیکمان بۆ دانى و دىارى بکە کە بىینە لات بۆ فەزىوون ئەویش فەرمووى لە فولانە رۆژ کۆبىنەو لە فولانە شوین ئىتر وایان کردو پىغەمبەر ھاتە ناویان ئەوئى خوا وىستى لەسەر فەزى عیلم و زانیارى کردن و ئامۆزگارى کردن لەپاشان فەرمووى ھەركەسى لەئىو ئەگەر لەپیش خۆى سى منالى جگەرگوشەى بمرن و سەبرو ئارامى لەسەر بگرى بۆى دەبن بە پەردە و قەلات و شوورە لەئاگرى دۆزەخدا، وە ئافرەتیک لەوان وتى ئەى پىغەمبەرى خوا ئەگەر دوو منال بن (ئەبو سەعید فەرمووى) ئەم ئافرەتە دووجار دووبارەى کردەو لەپاشان پىغەمبەر فەرمووى: ئەگەر دووبن، دووبن، دووبن.

باب لَتَتَّبِعَنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ وَإِنَّمَا مِنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ

۷۸۴. وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَيْضاً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ ((لَتَتَّبِعَنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ شَبْرًا شَبْرًا وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّىٰ لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ تَبِعْتُمُوهُمْ قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ؟ قَالَ ((فَمَنْ))؟!))

(به‌شی / به‌دواکه‌وتنی شوینه‌واری نومه‌ته‌کانی پیش نیوه،
وه تاوانی که‌سی بانگه‌وازی گومرای بکات).

ته‌بی سه‌عیدی خودری (رضی الله عنه) له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گپ‌یتته‌وه که ده‌فه‌رمووی: دواى ره‌وشت و ره‌فتاری ناله‌باری که‌له‌کانی پیش خرتان ده‌که‌ون بست به‌بست وه بال به‌بال هه‌تا نه‌گه‌ر بچن بوناو کونه بزن مژه نیوه به‌دوايان ده‌که‌ون، وتمان ته‌ی نیراوی خودا نه‌مانه جووله‌که‌و گاودن، فه‌رمووی ته‌ی له‌وان زیاتر کی هه‌یه.

۷۸۵. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) لَيْسَ مِنْ نَفْسٍ تُقْتَلُ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَىٰ ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْهَا وَرِيماً قَالَ سُفْيَانُ مِنْ دَمِهَا لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ أَوَّلًا قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ الآية.

عه‌بدوللای کوپی مه‌سعود (رضی الله عنه) ده‌فه‌رمووی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: هه‌رکه‌سی به‌ناپه‌وا بکوژدی نه‌وا به‌شی له‌تاوانی خوینه‌که‌ی ده‌که‌ویته نه‌ستری کوپی باوکه ئاده‌م (عليه السلام) چونکه نه‌و به‌که‌م که‌س بوو که‌خوین رشتنی داهیتنا، خواى گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ واته: له‌تاوانی نه‌وانه نه‌بن ده‌خریته سه‌ری که‌گومرای کردوون و گومپابوون به‌بی زانیاری.

باب کراهة الاختلاف والله هو الرزاق

۷۸۶. عن جندب بن عبد الله رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وآله وسلم: ((اقرءوا القرآن ما اتلفت قلوبكم فإذا اختلفتم فقوموا عنه)).

(به شی / که راهه تی په رته وازه یی) و دوو به ره کی و خوا رۆزی دهره)

جوندوبی کوپی عه بدوللا (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: قورئان بخوینن که دلتان له سه ری ه تی به لام که بی تاقه ت بوون دوو به ره کی بوون مه لسن و به جیی به یلن.

۷۸۷. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): ((مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى أَدَى سَمِعَهُ مِنَ اللَّهِ يَدْعُونَ لَهُ الْوَلَدَ ثُمَّ يُعَافِيهِمْ ثُمَّ يَرْزُقُهُمْ))، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾.

له ته بی موسای نه شعهری (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: که سی له خوا به ئارام ترو به سه برتر نییه له و ئازاره ی خوا ده دن که بانگه وازی کوپی بئ پرپار ده دن و له پاشان ساغ و سه لامه ت و رزق و رۆزیان پی ده دات.

وه خوا ده فهرمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾ واته: خوا خوی رۆزی دهره و خاوه ن هیزو قوه ته.

باب السؤال بأسمائه تعالى عند النوم ويحذركم الله نفسه

٧٨٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ يَقُولُ: ((أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ)).

(به شی / داواکردن به ناوه کانی خوا له کاتی نووستن، وه

نایه تی ﴿وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾)

عبداللای کوپی عه عباس (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) که مه مو جاران ده یفه رموو: ((أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ)). واته: خۆم په نا ده دم به بالادهستی خوا که هیچ خواجه ک نییه جگه له و نه بێت که نامری وه جنۆکه و ئاده می ده مرن.

٧٨٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: ((إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ فَلْيَنْفُضْهُ بِصِنْفَةٍ ثَوْبِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَلْيَقُلْ بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتَ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلَتْهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ)).

ئه بو هرهیره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رموی: ئه گه ر به کیکتان ده یه وی بجیته سه ر جیگای نووستن بابه چمکی ناوه وه ی یان هه رشتیکی تر نوینه که ی بته کینی سی جارن له پاشان ئه م نزایه بکات و بلی: ((بِاسْمِكَ رَبِّ وَضَعْتَ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلَتْهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ)).

واته: به ناوی تو په ره ردکارم ته نیشتی خۆم له سه ر نوینه که م داناوه وه ده خوم به پشت و په نای تو به رزی ده که مه وه وه ه لده ستم له خو وه ئه گه ر گیانم ده کیشی له م خه ودا ئه وا به ره حمه تی خۆت ره حمی پی بکه وه ئه گه ر

لهم خه وه خه بهرم ده که یتوه نهوا بیپاریزه ههروه کو بهنده چاکه کانت پی پاراستوه.

۷۹۰. عَنْ حُذِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: ((اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَحْيَا وَأَمُوتُ وَإِذَا أَصْبَحَ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)).

حوزه یفه (رضی الله عنه) ده فره مووی پیغه مبهه (ﷺ) کاتی ده چوو سهه جیگای نووستن ده یفه رموو: (اللهم باسمك احيا واموت) خواجه گیان به ناوی تو ده مرم و زیندوو ده کریمه وه وه که به یانی له خو هه لده ستا ده یفه رموو (الحمد لله الذي احيانا بعدما اماتنا واليه النشور) واته: سو پاس بۆنه و خواجهی که زیندوو کر دینه ته وه له پاش مردن وه که پانه وه مان بۆلای نه وه.

۷۹۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) ((يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ بِشِبْرٍ تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً)).

نه بو هوریه ره (رضی الله عنه) ده فره مووی پیغه مبهه (ﷺ) فره مووی: خواجه بالاده ست فره موویه تی (من له لای گومانی بهنده ی خۆم به من و من له گه لی دام کاتی که یادی من بکات و نه گه ره له لای خۆی و له ده روونی خۆی یادی من بکات منیش له لای خۆم یادی ده که وه نه گه ره له ناو کومه لگا یادی من بکات منیش له ناو کومه لیکا باشت ره له کومه لی نه و باسی ده که وه نه گه ره وه به بست بیت بۆلام من به بال بۆی دیم، وه نه گه ره به بال بۆم بیت منیش به غاردان و راگردن بۆی دیم.

باب يد الله ملأى ولا شخص

أغیر من الله، ودعاء الكرب

۷۹۲. عَنْ أَبِي مُرَّةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يَدُ اللَّهِ مَلَأَى لَهَا يَغِيضُهَا نَفَقَةً سَحَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَقَالَ: أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مِنْذُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يَغْضُ مَا فِي يَدِهِ، وَقَالَ: عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَيَبِيدُ الْآخَرَى الْمِيزَانَ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ)).

(به‌شی / ده‌ستی قودرہ‌تی خوا پرہ، وہ کہ‌ستی لہ‌خوا

بہ‌غیرہ‌تتر نییہ، وہ نرای خہم و خہفہ‌ت)

نبی مودہ‌یرہ (رضی اللہ عنہ) دہ‌گیریتہ‌وہ کہ پیغہ‌مبہ‌ری خوا (ﷺ) فہ‌رمووی: دہ‌ستی قودرہ‌تی خوا پرہ و کہم ناکات بہ‌بخشین و سہ‌رفکردنی بہ‌ردہ‌وام دہ‌بخشی بہ‌شہ‌وو بہ‌پژڈ، وہ فہ‌رمووی نایا نابینن چی سہ‌رف کردوہ لہ‌بخشین لہ‌وکاتہ‌ی زہ‌وی و ناسمانہ‌کانی دروست کردوہ وہ نہ‌وی لہ‌دہ‌ستی دایہ کہم ناکات وہ فہ‌رمووی عہ‌رش و بارہ‌گای خوا لہ‌سہ‌ر ناوہ و وہ‌بہ‌دہ‌ستی قودرہ‌تی تری تہ‌رازووی گرتوہ‌و بہ‌رنزی دہ‌کات و نزمی دہ‌کاتہ‌وہ چونی حہ‌زیکات.

۷۹۳. عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ لَوْ رَأَيْتُ رَجُلًا مَعَ امْرَأَتِي لَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصَفِّحٍ قَبْلَ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) فَقَالَ: ((أَتَعْجَبُونَ مِنْ غَيْرَةِ سَعْدٍ وَاللَّهِ لَأَنَا أَغَيْرُ مِنْهُ وَاللَّهِ أَغَيْرُ مِنِّي وَمِنْ أَجْلِ غَيْرَةِ اللَّهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيَّ الْعَدُوِّ مِنَ اللَّهِ وَمِنْ أَجْلِ ذَلِكَ بَعَثَ الْمُبَشِّرِينَ وَالْمُنْذِرِينَ وَلَا أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيَّ الْمِدْحَةِ مِنَ اللَّهِ وَمِنْ أَجْلِ ذَلِكَ وَعَدَ اللَّهُ الْجَنَّةَ)).

له موغیره (رضی الله عنه) ده فہرموئی سہ عدی کوپی عوبادہ فہرموئی:
 نہ گہر پیاوئی ببینم لہ گہل خیزانی خۆم بہ م شیرہ دہی کوژم نہک وہ کو خوی
 تہ عدای لی بکہ مہوہ وہ نہم وتہ گہ یشتہوہ بہ پیغہ مہری خوا، فہرموئی:
 سہرتان سوپردہ میتنی لہ غیرہ تی و پیاوہ تی سہ عدی کوپی عوبادہ سویندم
 بہ خوا من لو بہ غیرہ ترم وہ خواش لہ من بہ غیرہ تترہ وہ لہ بہر نہ و غیرہ تی
 خوا داوین پیسی قہ دہ غہ کردوہ چ بہ ناشکرا بکری چ بہ پہ نہانی.

وہ کہ وہک خوا عوذرو خواہی پی خوش نییہ ہر لہ بہر نہوہ شہ کہ خودا
 پیغہ مہرانی ناردوہ تا مژدہ دہرو ہر پہ شہ بکہن وہ کہس وہک خودا مہدح
 و پیاہہ لگو تنی پی خوش نییہ ہر لہ بہر نہوہ شہ کہ مژدہ و مزگیننی و
 وہ عدہی داوہ بہ بہ ہشت.

۷۹۴. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) كَانَ يَقُولُ عِنْدَ
 الْكَرْبِ: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ لَا إِلَهَ
 إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ)).

عہ بدولائی کوپی عہ عباس (رضی الله عنه) ده فہرموئی پیغہ مہر (ﷺ)
 کاتی تووشی خہم و خہفہت و دلتہنگی دہات دہیفہرموئی: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ
 الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ)). واتہ: ہیچ خوا نییہ جگہ لہ الله نہ بیٹ گہ وروہ
 نہرم و نیانہ ہیچ خوا نییہ جگہ لہ الله نہ بیٹ پہروہ ردگاری عرشہ گہ وروہ یو
 ہیچ خودایہک نییہ جگہ لہ الله نہ بیٹ پہروہ ردگاری ناسمانہ کان و
 پہروہ ردگاری زہوی و پہروہ ردگاری عرشہ بہ پڑزہ.

باب تعرج الملائكة ورؤية الله يوم القيامة، ووجوه ناضرة

٧٩٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: ((يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ وَصَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ فَيَقُولُ سُبْحَانَهُ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَآتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ)).

**(به شی / بهرزبوونه وهی فريشته كان وه ديتنی خوا له رۆزی
قيامة و ده مو چاوه کانی که شاهه کان)**

ئەبو ھورەیرە (رضي الله عنه) لە پێغەمبەر (ﷺ) کە دەفەرمووی: چەند فريشتهیی بەرۆژ و چەند فريشتهیی بەشەو دادەبەزن بە دیارتانە وەن وە ھەر دوولایان لە نوێژی بە یانیو نوێژی عەسر یە کتر دەگۆڕن، جا ئەو کاتە ی فريشته کانی بەشەو بە دیارتان بوون سەردە کە و نەو بەلای خوای پەروەردگار و لییان دەپرسی (ھەرچەندە خۆی باش دەزانێ) لە حالیان دەفەرمووی: کە ئێوە ھاتنەو لەلای ئەو بەندانە چیان دەکردو خەریکی چی بوون، ئەوانیش دەلێن چووین بۆلای نوێژیان دەکرد وە کە گە پائینە وەش بۆلای تو ھەر خەریکی نوێژ بوون.

٧٩٦. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي رُؤْيَا اللَّهِ قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَا الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ إِذَا كَانَتْ صَحْوًا؟ قُلْنَا لَا قَالَ: فَإِنَّكُمْ لَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَا رَبِّكُمْ يَوْمَئِذٍ إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَاهُمَا، ثُمَّ قَالَ: يُنَادِي مُنَادٍ لِيَذْهَبَ كُلُّ قَوْمٍ إِلَى مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ فَيَذْهَبُ أَصْحَابُ الصَّلِيبِ مَعَ صَلِيبِهِمْ وَأَصْحَابُ الْأَوْثَانِ مَعَ أَوْثَانِهِمْ وَأَصْحَابُ كُلِّ آلِهَةٍ مَعَ آلِهَتِهِمْ حَتَّى يَبْقَى مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ

مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ مَا يَخْبِسُكُمْ وَقَدْ ذَهَبَ النَّاسُ؟ فَيَقُولُونَ فَأَرْقَنَاهُمْ وَتَحْنُ
 أَخْرَجُ مِنَّا إِلَيْهِ الْيَوْمَ وَإِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْحَقِّ كُلُّ قَوْمٍ بِمَا كَانُوا
 يَعْبُدُونَ وَإِنَّمَا نَتَقَطَّرُ رَبَّنَا قَالَ قِيَّاتِهِمُ الْجَبَّارُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ أَنْتَ
 رَبُّنَا فَلَا يَكْلُمُهُ إِلَّا الْأَنْبِيَاءُ فَيَقُولُ هَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ آيَةٌ تَعْرِفُونَهُ فَيَقُولُونَ
 السَّاقُ فَيَكْشِفُ تَعَالَى عَنْ سَاقِهِ فَيَسْجُدُ لَهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ وَيَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ
 لِلَّهِ رِيَاءً وَسَمْعَةً فَيَذْهَبُ كَيْمَا يَسْجُدُ فَيَعُودُ ظَهْرُهُ طَبَقًا وَاحِدًا ثُمَّ يُؤْتَى
 بِالْجَسْرِ فَيُجْعَلُ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْجَسْرُ قَالَ (ﷺ)
 مَضْحَضَةٌ مَزَلَّةٌ عَلَيْهِ خَطَاطِيفٌ وَكَلَالِيبٌ وَحَسَكَةٌ مُفْلَطَحَةٌ لَهَا شَوْكَةٌ عَقِيفَاءُ
 تَكُونُ بِنَجْوٍ يُقَالُ لَهَا السَّعْدَانُ الْمُؤْمِنُ عَلَيْهَا كَالطَّرْفِ وَكَالْبَرْقِ وَكَالرَّيْحِ
 وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ وَالرُّكَابِ فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ وَنَاجٍ مَخْدُوشٌ وَمَكْدُوسٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ
 حَتَّى يَمُرَّ آخِرُهُمْ يُسْحَبُ سَحْبًا فَمَا أَنْتُمْ بِأَشَدَّ لِي مُنَاشِدَةً فِي الْحَقِّ قَدْ تَبَيَّنَ
 لَكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِ يَوْمَئِذٍ لِلْجَبَّارِ وَإِذَا رَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ نَجَوْا فِي إِخْوَانِهِمْ يَقُولُونَ
 رَبَّنَا إِخْوَانُنَا كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَنَا وَيَصُومُونَ مَعَنَا وَيَعْمَلُونَ مَعَنَا فَيَقُولُ اللَّهُ
 تَعَالَى اذْهَبُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ وَيَحْرِمُ
 اللَّهُ صُورَهُمْ عَلَى النَّارِ قِيَّاتُوتُهُمْ وَيَعْضُهُمْ قَدْ غَابَ فِي النَّارِ إِلَى قَدَمِهِ وَإِلَى
 أَنْصَافِ سَاقِيهِ فَيُخْرِجُونَ مَنْ عَرَفُوا ثُمَّ يَعُودُونَ فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى اذْهَبُوا
 فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ نِصْفِ دِينَارٍ فَأَخْرِجُوهُ فَيُخْرِجُونَ مَنْ عَرَفُوا ثُمَّ
 يَعُودُونَ فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى اذْهَبُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ
 فَأَخْرِجُوهُ فَيُخْرِجُونَ مَنْ عَرَفُوا قَالَ أَبُو سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَإِنْ لَمْ
 تُصَدِّقُونِي فَأَقْرَءُوا ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً
 يُضَاعِفْهَا﴾ فَيَشْفَعُ النَّبِيُّونَ وَالْمَلَائِكَةُ وَالْمُؤْمِنُونَ فَيَقُولُ الْجَبَّارُ بَقِيتَ

شَفَاعَتِي فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ فَيُخْرِجُ أَقْوَامًا قَدْ امْتَحَسُوا فَيُلْقُونَ فِي نَهَرٍ
بِأَفْوَاهِ الْجَنَّةِ يُقَالُ لَهُ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ فِي حَافَتَيْهِ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي
حَمِيلِ السَّيْلِ قَدْ رَأَيْتُمُوهَا إِلَى جَانِبِ الصُّخْرَةِ وَإِلَى جَانِبِ الشَّجَرَةِ فَمَا كَانَ
إِلَى الشَّمْسِ مِنْهَا كَانَ أَخْضَرَ وَمَا كَانَ مِنْهَا إِلَى الظِّلِّ كَانَ أَبْيَضَ فَيَخْرُجُونَ
كَأَنَّهُمُ اللَّوْلُؤُ فَيُجْعَلُ فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِيمُ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ فَيَقُولُ أَهْلُ الْجَنَّةِ
هَؤُلَاءِ عِتَقَاءُ الرَّحْمَنِ ادْخُلْهُمْ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ وَلَا خَيْرَ قَدُمُوهُ فَيُقَالُ
لَهُمْ لَكُمْ مَا رَأَيْتُمْ وَمِثْلُهُ مَعَهُ.

له نهی سه عیدی خودی (رضی الله عنه) ده گیتیه وه له ده رباره ی
دیتنی خوا ده فره مووی: وتمان نهی پیغه مبهری خوا (ﷺ) نایا له رژی
قیامت په روه ردگاری خومان ده بینن؟ فره مووی نایا هیچ گومانان هیه
له دیتنی رژی مانگ به ناسمانه وه کاتیک که هه ورو ته مو مژی به به روه نه بی؟
وتمان نه خیر، فره مووی: ده بی شک و گومان خودای خوتان ده بینن
له وکاته دا، هه روه کو بی گومان و شک رژی مانگ ده بینن له پاشان فره مووی
بانگ که ری بانگ ده کات با هه رکه سی چی و کی پی رسته وه بجی بولی نه و
نیتر خاوه نی خاچ له لای خاچ ده وه ستن و بت په رستیش له لای بت ده وه ستن
و وه خاوه ن هه په رستراوی له گه ل که له کی خوی ده وه ستن و هه تا
نه وکه سانه ده مینن که ته نها خویان په رسته وه له گونا هکاران و پیاو چاکان
نینجا پیان ده لین نیوه لیړه بۆ وه ستاون وا ده بینن خه لکی هه ر تاقمه و
به دوا ی په کی که و توه نه وانیش ده لین نیمه له وان جیاوا زین خوت نهی
خودایه ناگات لییه که نیمه له جیهاندا له بهر خاتری تۆ ده ستمان له که س و
کارو نازیزی خومان و خه لکانی تریش هه لگرت، و وه نیمه گویمان له بانگه وازی
بانگکه ری بوو وتی با هه رکه سی چی په رسته وه بابه دوا ی نه و بکه وی وه نیمه

چاوه نوایې په روږدگاری خځومانين، ده فهرمووی ئینجا خواي بالاده ست دیت
 بق لایان ده فهرمووی: من په روږدگاری ئیوه م نه وانیش ده لاین تو خوا وه
 په روږدگاری ئیمه ی وه له وکاته تهنه پیغه مبه ران قسه ده که ن پټیان
 ده فهرمووی ئایا له نټوان ئیوه و نه ودا هیچ نیشانه یه که هیه که بی ناسنه وه؟
 نه وانیش ده لاین به قاچی قودره تی خوی، ئینجا خواي گوره قاچی قودره تی
 خوی پټیان پټشان ده دات ئیتر هه موو بروداری ده که وته کړنوش بردن، تهنه
 نه وانه ده مټن که کړنوشیان بق خودا بق ریاو له پیش چاوی خه لکی برودوه
 که ده چنه کړنوش بردن له لایه ن خودا پشتیان رهق ده بیټ و ده بن به یه که
 پارچه ته خته و هه رچی هه ول ده دهن ناتوان کړنوش بیه ن له پاشان پردیک
 له سه ر پشتی دوزه خ داده نټن..

ئیمه ش وتمان نه ی پیغه مبه ری خوا نه و پرده چونه؟ فهرمووی: پردیکی
 خزو خلیسکاوییه و چنگال و قولاب و دپکه ناسنینه زوری پټوه یه له و جوړه
 دپکه زوره له ولاتی نه جد پټی ده لاین (حوشترالوک) واته (حوشتر خور) یان
 دپکی سه عدان وه بروداران هه یانه به سه ریدا تیده په پټی وه کو چاو قوچانیک
 وه یان هه یانه وه کو بروسکه و هه وده تریشقه تی ده په پن و هه یانه وه کو
 ماینی ره سه نی تیژپه و وه هه یانه وه کو بای تیژپه و وه هه یانه وه کو وشتی
 خوشپه و تیده په پټی، جا هه یه به ساغ و سه لامه تی تیده په پټی و قورتار ده بی
 وه هه یانه زامدار ده بی قورتار ده بیټ وه هه یانه ده ته پټته ناو دوزه خ هه تاکو
 کولتایی یان دیت به سه ریدا تیده په پټی وه سویندم به خوا وه که چن ئیوه
 له دونیادا به کول له خودا ده پارینه وه که روی راستییان له وکاره بق دهریخات
 نه وانیش پر به دل له خوا ده پارینه وه بروداران داواده که ن که خودا ره هم
 به حالی نه و براده رانه یان بکات که وان له ناو دوزه خدا تکایان بده که ن و باسی

چا که کانیان ده کهن ده فهرمووی: ئه ی په روه ردگارمان ئه وانه له که ل ئیمه نوژیان ده کرد و له که ل ئیمه به پژو ده بوون و کرده وه ی چا که یان ده کرد، خوی گه وره ده فهرمووی: به ژن هه رکه سیکتان دیته وه له دژزه خ به قه د میسقال زه پره یه ک یان دینارێک له ئیمان و به روا له دلایان دابی ده ریان به یزن له ناگری دژزه خ، ئه وانیش که ده چن بق لایان به ده موچاو ده یان ناسنه وه چونکه خوا حه پامی کرده که ناگر ده موچاویان بسووتینی وه ده چنه لایان وه ده بینن هه ندیکیان نقومی ناو ناگر بووه وه هه ندیکیان هه یه هه تا نیوه ی ناگر گرتوین وه هه ندیکیان هه تا هه ردو ئه ژتقی ده گری وه ئه وانه ی ده یان ناسن ده ریان ده هیزن و ده که پینه وه ی لای خواو خوی گه وره پییان ده فهرمووی: به ژن که سیکتان دیت له ناو دلی به قه د میسقالێک نیو دیناری له ئیمان و به روا ی تیدابیت ده ری به یزن وه ده که پینه وه بژناو ناگر ئه وانیش ده ردینن له پاش ده چنه وه بژلای په روه ردگاریان و خوی گه وره پییان ده لیت به ژن ئه وکه سانه ش که له ناو دلایان به قه د میسقال زه ریه ک گه ردیه له ئیمان و به روا له ناو دلایان ماوه ده ریان به یزن ئه وانیش دیننه ده ره وه له ناگر.

ئهو سه عیدی خودری (رضی الله عنه) ده فهرمووی ئه گه ر به وام پی نا کهن ئه م ئایه ته بخوینه وه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا﴾ له پاستیدا خودا به قه د میسقاله زه پره یی ژۆرو سته م له که س ناکات وه ئه گه ر به قه د ئه و سه نکه چا که ی هه بیت خودا بقی ده کات به چه ند قات پا داشت پی ده داته وه.

وه پیغه مبه ران و فریشته کانی خواو به روا داران شه فاعه ت و تکا ده کهن وه خوا ده فهرمووی مایه وه شه فاعه ت و تکای خۆم بکه م که له هه موو که سان به پره حمتزه جا به خودا چنگی له دانیش توانی ناو دژزه خ ده داو کۆمه لیکێ ژۆر

تږدی لی دینیتته دهره وه که له ناو دژده خ بوون به کلژی خه لوز نه و جا هه لیان
 ده داته ناو روویارک له نړیک به هه شت پیی ده گوتړت ناوی حیات (ژیا نه وه)
 نینجا هه موو لاشه یان ده بوژتته وه هه روک چون دهنکه دانه وپله له ناو ناو
 سهوز ده بیته وه نه وانیش ناو ها زوویه زوو سر دهرده هینن و ناو به بی زیادو
 کم، خو دیوتانه چۆزه رهی شینایی پال پوردو دارکه له سیبهر دایه چون
 رهنګ سپیه و به لام که له بهر خور دابی رهنګی زهر دباو و سهوز که له بهه وقه
 نه و جا وهک مرواری له سهدهف دینه دهر سپی و ساف دهرین وه له گهرده نیاندا
 نیشانه و جوری یه کتاپه رستی له سهره که ده چنه ناو به هه شت خه لکانی
 به هه شت ده یان ناسنه وه ده لئین نه وانه نازاد کراوانی خودان خودای گه وره
 نه وانه ی بردوته به هه شت به بی نه وهی که کرده وه یه کی باشیان کردبی یان
 چاکه یه کیان هه بوی و پئیان ده لئین هه رچیتان به رچاو که وت بۆخوتان وه
 هه ندی تریش له گه لی بۆ خوتان بیت.

۷۹۷. عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمانٌ
 وَلَا حِجابٌ يَحْجُبُهُ)).

عه دی کوپی حاتم (رضی الله عنه) ده فرمووی پیغه مبر (ﷺ)
 فرمووی هه ریه کیک له نئوه خوی گه وره به خودی خوی گفت و گوی له گه ل
 ده کات له نیوان خوی و نئوه هیچ زمان زان و وه رگیپه ک نییه به بی پرده
 گفتوگو ده کات.

۷۹۸. عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سَفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ
 (ﷺ) يَقُولُ لَا يَزَالُ مِنْ أُمَّتِي أُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ مَا يَضُرُّهُمْ مَنْ كَذَّبَهُمْ وَلَا
 مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ عَلَى ذَلِكَ.

له موعاویہی کوبی نبی سوفیان (رضی الله عنه) ده فہرموی گویم له پیغہمبہری خوا بوو (ﷺ) ده یغہرموو: بہر دہوام کومہ لی له ترمہتی من ثم دینی خواہ بہ پتوہ دہ بہن زیانیان پی ناگات نہوانہی بہ درویان دہ خہنہوہ، نہوانہی لہ سہر ریگای نہوان دابن ہہ تا کو قیامت دادیت لہ سہر ثم دینی خواہ دہ میتنہوہ.

باب إنما قولنا لشيء، وكلام الرب عز وجل

٧٩٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((إِنْ عَبْدًا أَصَابَ ذَنْبًا وَرِيئًا قَالَ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبُّ أَذْنَبًا وَرِيئًا قَالَ أَصَبْتُ فَاغْفِرْ لِي فَقَالَ رَبُّهُ أَعْلِمَ عَبْدِي أَنْ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبُّ أَذْنَبْتُ أَوْ أَصَبْتُ أَخَرَفَاغْفِرْهُ فَقَالَ أَعْلِمَ عَبْدِي أَنْ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا وَرِيئًا قَالَ أَصَابَ ذَنْبًا قَالَ رَبُّ أَصَبْتُ أَوْ قَالَ أَذْنَبْتُ أَخَرَفَاغْفِرْهُ لِي فَقَالَ أَعْلِمَ عَبْدِي أَنْ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِي لِعَبْدِي ثَلَاثًا فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ)).

(پہشی / نایہتی ﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ﴾ و دہتہی خوائ گہورہ)

نہبو ہورہیرہ (رضی الله عنه) فہرموی گویم له پیغہمبہری خوا بوو (ﷺ) فہرموی: بہندہیہک تاوانیکی کرد (راوی) دہ لیت و ایزانم وتی تاوانیکی کرد وتی پەرورہدگارم تاوانیکم کرد لیم خوشبہ، خوائ گہورہ فہرموی نایا بہندہی من دہ زانی پەرورہدگاریکی ہہیہ لہ تاوانی دہ بووری؟ وا من لیتی بورام لہ پاش ناوی کہ خوا حہزیکات مات دہ بیت بہندہگورہ لہ پاشان تاوانیکی تر دہکات و دہ لیت پەرورہدگارم گوناہیکم توش ہاتوہ یان کردومہ لیم خوشبہ

خوای گه وره فه رمووی: به ندهم ده زانی که په روه ردگار ټکی وای هیه که هم لټی ببوری؟ یان ترله ی لټ بکاته وه وا له یه نده ی خوم خۆشبووم، له پاش ماوړیه ک مات ده بیت تا خوا حه زکات له پاشان به نده تاوان ټکی تر ده کات و ده لټ په روه ردگارم تاوانم کړدوه لټم خۆشبه خواش ده فه رمووی به نده ی من باش ده زانی که خودایه کی وای هیه هم له سره گوناوه ترله ده سینټی یان لټی ده بوری نه وا له به نده ی خوم خۆش بووم چی حه زده کات بابیکات.

۸۰۰. عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((مَا مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تُرْجُمَانٌ فَيَنْظُرُ أَيْمَنَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ مِنْ عَمَلِهِ وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ)).

له عه دی کوپی حاتم (رضي الله عنه) ده فه رمووی پیغه مبر (ﷺ) فه رمووی: هه ریه کیک له نټوه خوای گه وره به خودی خوی گفت و گوی له گه ل ده کات له نټوان نه و خودا هیچ زمان زاناو وه رگیږه ک نییه ته ماشای لای راستی ده کات ته نها نه وه ده بینټی که کړدوویه تی له پیش خویدا وه ته ماشای لای چه پی ده کات نه وه کړده وه ی خوی ده بینټی وه ته ماشای پیش خوی ده کات ته نها ناگری دوزه خ ده بینټی له پیشی دانراوه وه خوتان بپاریزن له ناگری دوزه خ با به له ته خورمایه کیش بیت.

باب رجل القرآن والماهر به وتحسين تلاوته

۸۰۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا تَحَاسَدُوا إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَتْلُوهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ فَهُوَ يَقُولُ لَوْ أُوتِيتُ مِثْلَ مَا أُوتِيَ هَذَا لَفَعَلْتُ كَمَا يَفْعَلُ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُهُ فِي حَقِّهِ فَيَقُولُ لَوْ أُوتِيتُ مِثْلَ مَا أُوتِيَ عَمِلْتُ فِيهِ مِثْلَ مَا يَفْعَلُ)).

(به‌شی / نه‌ویاوهی قورئان خوینه، وه نه‌وهی هه‌ول ده‌دات وه به‌ده‌نگی خوش قورئان ده‌رازیینه‌وه)

ئەبو ھەریرە (رضی اللہ عنہ) دەفەرمووی پیغمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: ھەسوودی و بەخیلی بەخەڵک بردن دروست نییە، تەنھا بەدووکەس نەبێت، بەپیاویک کەخوای گەورە فێری قورئانی کردبێ و بەردەوام بەشەو بەروژ خەریکی بێ و دەوری بکاتەو و ئەوکەسەش بێ خۆزگەم بەویاوه ئاوام بکردبا وەک ئەو، نووێ میان پیاوی خوای گەورە مالتی پێ بیەخشی لەریگای خوا سەرفی بکات ئەویش بێ خۆزگە وەک ئەویاوه مالت و سامانم ھەبواوە و سەرفم بکردبا بەم نووانە ھەسوودی بردن دروستە.

۸۰۲. قَالَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ الْكَرَامِ الْبَرَّةِ وَزَيَّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ)).

پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی: ئەوکەسە بەلێزانی قورئان دەخوینێ لەگەڵ فریشتە بەرێزەکانی خان، وە قورئان پرازیننەو بە دەنگە خوشەکانتان.

۸۰۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَا أَدِنَ اللَّهُ لِشَيْءٍ مَا أَدِنَ لِنَبِيِّ حَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ)).

نه بو هوږه پره (رضي الله عنه) گوځي له پيغه مېر (ﷺ) بوو ده يفه رموو:
 خواي که وره موله و نيزني هيچ دهنگيکي پي خوشتر نيبه هينده ي بيستني
 دهنگي پيغه مېرک که به دهنگي خوش و جوان قورنن بخوښي به ناشکرا.

باب صوت المؤذن، والله خلقكم، وحديث الإسراء

۸۰۴. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ:
 إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ بَادِيَتِكَ فَأَذْنَتْ بِالصَّلَاةِ
 فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالْأَذَاءِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنَّ وَلَا إِنْسٍ وَلَا
 شَيْءٍ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: هَكَذَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ
 (ﷺ).

(به شي/ دهنگي بانگدهر، خوا نيوه ي درووست کردوه،
 فهرمووده ي شهوړه وي و بلندبونه وه)

نه بو سه عيدي خودري (رضي الله عنه) وتي به عه بدوللاي كوپي
 عه بدولپه حمان من تر ده بينم حه ز له ده شت و دهر و مه پومالات ده كهي، وه
 نه گهر له ناو مه پومالات بووي كاتي نوږ هات، بانگي نوږ بده و دهنگت به رز
 بكه روه به بانگدان، چونكه هر چي جنوكه و مروږ و هر چي فريشته و
 هر شتيكي تر گوځي لي بيت له پوځي قيامت شايه تيت بوته دات.
 نه بو سه عيد خودري فهرموي نه و فهرمووده يه م ناوا له پيغه مېر
 بيستوه.

۸۰۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ كَخَلْقِي
 فَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً أَوْ لِيَخْلُقُوا حَبَّةً أَوْ شَعِيرَةً)).

نه بی هوپه یره (رضی الله عنه) ده فہرمووی گویم له پیغه مہر بوو (ﷺ)
 فہرمووی: خوی بالادہ ست ده فہرمووی: کی له وکہ سه سته مکارتره کہ بلی من
 شت دروست ده کہم وه کو خوا با گہ ردیک یان ده نکولہ یه ک یان ده نکہ
 جویہ ک دروست بکات نه گہر ده توانی.

۸۰۶. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، يَقُولُ: لَيْلَةُ أُسْرِي بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَسْجِدِ الْكُفَّةِ أَنَّهُ جَاءَهُ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ قَبْلَ أَنْ
 يُوحَى إِلَيْهِ وَهُوَ نَائِمٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، فَقَالَ أَوَّلُهُمْ: أَيُّهُمْ هُوَ؟ فَقَالَ
 أَوْسَطُهُمْ: هُوَ خَيْرُهُمْ، فَقَالَ آخِرُهُمْ: خُذُوا خَيْرَهُمْ، فَكَانَتْ تِلْكَ اللَّيْلَةُ فَلَمْ
 يَرَهُمْ حَتَّى أَتَوْهُ لَيْلَةَ أُخْرَى فِيمَا يَرَى قَلْبُهُ وَتَنَامُ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ،
 وَكَذَلِكَ الْأَنْبِيَاءُ تَنَامُ أَعْيُنُهُمْ وَلَا تَنَامُ قُلُوبُهُمْ. فَلَمْ يُكَلِّمُوهُ (ﷺ) حَتَّى
 احْتَمَلُوهُ فَوَضَعُوهُ عِنْدَ بَيْتِ زَمْزَمَ، فَتَوَلَّاهُ مِنْهُمْ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

ثُمَّ شَقَّ جِبْرِيلُ مَا بَيْنَ نَحْرِهِ إِلَى لَبَتِهِ حَتَّى فَرَّغَ مِنْ صَدْرِهِ وَجَوْفِهِ فَفَسَلَهُ
 مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ بِيَدِهِ حَتَّى أَتَقَى جَوْفَهُ، ثُمَّ أَتَى بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ فِيهِ تَوْرٌ مِنْ
 ذَهَبٍ مَحْشُوءٌ إِيْمَانًا وَحِكْمَةً، فَحَشَا بِهِ صَدْرَهُ وَلَغَادِيْدَهُ - يَعْنِي عُرُوقَ حَلْقِهِ - ثُمَّ
 أَطْبَقَهُ.

ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَضَرَبَ بَابًا مِنْ أَبْوَابِهَا فَنَادَاهُ أَهْلُ السَّمَاءِ:
 مَنْ هَذَا؟ فَقَالَ: جِبْرِيلُ، قَالُوا: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مَعِيَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ، قَالُوا: وَقَدْ بُعِثَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالُوا: فَمَرْحَبًا بِهِ وَأَهْلًا، فَيَسْتَبْشِرُ بِهِ أَهْلُ
 السَّمَاءِ، لَا يَعْلَمُ أَهْلُ السَّمَاءِ بِمَا يُرِيدُ اللَّهُ بِهِ فِي الْأَرْضِ حَتَّى يُعْلِمَهُمْ.

فَوَجَدَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا آدَمَ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: هَذَا أَبُوكَ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَرَدَّ
 عَلَيْهِ آدَمُ السَّلَامَ، وَقَالَ: مَرْحَبًا وَأَهْلًا يَا بَنِي، نِعَمَ الْبَابُنُ أَنْتَ.

فَإِذَا هُوَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِنَهْرَيْنِ يَطْرِدَانِ، فَقَالَ: مَا هَذَانِ النَّهْرَانِ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَذَانِ النَّيْلُ وَالْفَرَاتُ عُنُصْرُهُمَا.

ثُمَّ مَضَى بِهِ فِي السَّمَاءِ فَإِذَا هُوَ بِنَهْرٍ آخَرَ عَلَيْهِ قَصْرٌ مِنْ لَوْلُؤٍ وَذَبَرَجَةٍ، فَضْرَبَ يَدَهُ فَإِذَا هُوَ مِسْكٌ أَذْفَرُ، قَالَ: مَا هَذَا يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَذَا الْكَوْثَرُ الَّذِي حَبَا لَكَ رَبُّكَ.

ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ، فَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَتْ لَهُ (بِ) الْأُولَى: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قَالُوا: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالُوا: وَقَدْ بُعِثَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالُوا: مَرْحَبًا بِهِ وَأَهْلًا.

ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ وَقَالُوا لَهُ مِثْلَ مَا قَالَتْ الْأُولَى وَالثَّانِيَةِ، ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى الرَّابِعَةِ فَقَالُوا لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الْخَامِسَةِ فَقَالُوا مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ فَقَالُوا لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ عَرَجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَقَالُوا لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ.

وَفِي كُلِّ سَمَاءٍ أَنْبِيَاءٌ قَدْ سَمَّاهُمْ، فَأَوْعِيَتْ مِنْهُمْ إِدْرِيسَ فِي الثَّانِيَةِ، وَهَارُونَ فِي الرَّابِعَةِ، وَآخَرَ فِي الْخَامِسَةِ لَمْ أَحْفَظْ اسْمَهُ، وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّادِسَةِ وَمُوسَى فِي السَّابِعَةِ بِتَفْضِيلِ كَلَامِ اللَّهِ، فَقَالَ مُوسَى: رَبِّ لَمْ أَظُنْ أَنْ يُرْفَعَ عَلَيَّ أَحَدٌ. ثُمَّ عَلَا بِهِ فَوْقَ ذَلِكَ مِمَّا لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، حَتَّى جَاءَ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى، وَدَنَا لِلْجَبَّارِ رَبِّ الْعِزَّةِ فَتَدَلَّى حَتَّى كَانَ مِنْهُ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى، فَأَوْحَى اللَّهُ فِيمَا أَوْحَى إِلَيْهِ خَمْسِينَ صَلَاةً عَلَى أُمَّتِكَ كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ.

ثُمَّ هَبَطَ حَتَّى بَلَغَ مُوسَى، فَاحْتَبَسَهُ مُوسَى فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مَاذَا عَهْدُ إِلَيْكَ رَبُّكَ؟ قَالَ: عَهْدُ إِلَيَّ خَمْسِينَ صَلَاةً كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، قَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيعُ ذَلِكَ فَارْجِعْ فَلْيَخَفَّفْ عَنْكَ رَبُّكَ وَعَنْهُمْ.

فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى جِبْرِيلَ كَأَنَّهُ يَسْتَشِيرُهُ فِي ذَلِكَ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ جِبْرِيلُ أَنْ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ، فَعَلَا بِهِ إِلَى الْجَبَّارِ فَقَالَ وَهُوَ مَكَانُهُ: يَا رَبِّ خَفَّفْ عَنَّا، فَإِنَّ أُمَّتِي لَا تَسْتَطِيعُ هَذَا، فَوَضَعَ عَنْهُ عَشْرَ صَلَوَاتٍ.

ثُمَّ رَجَعَ إِلَى مُوسَى فَاحْتَبَسَهُ، فَلَمْ يَزَلْ يُرَدِّدُهُ مُوسَى إِلَى رَبِّهِ حَتَّى صَارَتْ إِلَى خَمْسِ صَلَوَاتٍ، ثُمَّ احْتَبَسَهُ مُوسَى عِنْدَ الْخَمْسِ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، وَاللَّهِ لَقَدْ رَاوَدْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَوْمِي عَلَى ادْنَى مِنْ هَذَا فَضَعُفُوا فَتَرَكُوهُ فَأَمَّتْكَ أَضْعَفُ أَجْسَادًا وَقُلُوبًا وَأَبْدَانًا وَأَبْصَارًا وَأَسْمَاعًا، فَارْجِعْ فَلْيُخَفَّفْ عَنْكَ رَبُّكَ.

كُلُّ ذَلِكَ يَلْتَفِتُ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِلَى جِبْرِيلَ لِيُشِيرَ عَلَيْهِ وَلَا يَكْرَهُ ذَلِكَ جِبْرِيلُ، فَرَفَعَهُ عِنْدَ الْخَامِسَةِ فَقَالَ: يَا رَبِّ إِنْ أُمَّتِي ضَعَفَاءُ أَجْسَادُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ وَأَسْمَاعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَأَبْدَانُهُمْ، فَخَفَّفْ عَنَّا، فَقَالَ الْجَبَّارُ: يَا مُحَمَّدُ، قَالَ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، قَالَ: إِنَّهُ لَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَيَّ، كَمَا فَرَضْتُ عَلَيْكَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ، وَهِيَ خَمْسٌ عَلَيْكَ.

فَرَجَعَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ: كَيْفَ فَعَلْتَ؟ قَالَ: خَفَّفَ عَنَّا، أَعْطَانَا بِكُلِّ حَسَنَةٍ عَشْرَ أَمْثَالِهَا، قَالَ مُوسَى: قَدْ وَاللَّهِ رَاوَدْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى ادْنَى مِنْ ذَلِكَ فَتَرَكُوهُ، ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَلْيُخَفَّفْ عَنْكَ أَيْضًا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا مُوسَى قَدْ وَاللَّهِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي مِمَّا اخْتَلَفْتُ إِلَيْهِ، قَالَ: فَاهْبِطْ بِاسْمِ اللَّهِ.

قَالَ: وَاسْتَيْقِظَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ.

نه نه س کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ) دہیفہ رموز: نہ وہی کہ پیغمبر ہی خوا شہ وہی بڑکرا له مزگوتی کہ عہہ بوسى کہ س هاتن بولای وہ له فریشتان پیش نہ وہی وہی بق بهینن کہ خہ وتبور له مزگوتی مالی خوا له مکہ، یہ کہ میان وتی کامہ نہ و پیاوہیہ؟ دوہ میان وتی نہ وہ

چاکترینیانہ وہ دواہی یہ کہ یان وتی چاکہ کہ یان بگرن وہ نہ وشہ وہ کہ س
 نہ یانی دیت هه تا بق نه وشهوی داهاتوو هاتنه وه لای و که به دل نه وانی دیت
 وه به چاویش خه وتبوو که دلی ناخه وی وه هه روه ها پیغه مبه رانیش چاویان
 ده خه وی و دله کانیاں ناخه وی وه قسه یان له گه ل پیغه مبه ر نه کردو هه لیاں
 گرت خستیانه وه نزیک بیری زه مزه م وه جو برائیل هاته پیغه مبه ر وه له نیوان
 گه رده ن و سنگی له ت کردو ناوسکی به ناوی زه مزه م شورو تا کو پاکی
 کرده وه له پاشان شتیکیان هیئا وه کو ته شتیکی و ابو پریو له ژیری و پریو
 له نیمان و بپوا و دانایی خستیانه ناو سنگی و هه تا ناو ده ماره کانی رقیشتن و
 دواي سنگیان وه و کوخوی لی کرده وه وه له پاشان به رزیاں کرده وه بقا سمانی
 به که م و له درگایان داو خه لکی ئاسمان بانگیان کرد نه وه کتیه فرموی
 جو برائیل وه وتیان کی له گه لی دایه وتی له گه لم دایه موحه مه د (ﷺ) وتیان
 ئایا وه حی بق هاتوو، یان به دوايان نارده وه، وتی: به لی، وتیان سلوی لی
 بیت و به خیر هاتنی لی کرا، وه خه لکی نه م ئاسمانه که یف خوش بوون و
 مزگینیاں پیدا وه خه لکی ئاسمان نه یان ده زانی داخوا چی ده وی له سر
 زه وی هه تا خوا زانیاری پی دان.

وه له ئاسمانی به که م حه زده تی ئاده می دیت و جو برائیل به پیغه مبه ری
 فرمو نه وه باوخته سلوی لی بکه، وه ئاده میش وه لامی سلوی نه وی
 دایه وه وه فرموی مه رحه با به خیری پی نه ی کوپی خوم چاکترین کوپ توی
 وه له ئاسمانی به که م دوو رویاری دیت هه لده قولان، فرموی نه م دوو
 رویارانه چین نه ی جو برائیل نه ویش فرموی نه وه رویاری نیل و فوراته که
 سه رچاوه یان به که .

له پاشان هر له ئاسمان رۆښتن چاوی به رویارښکی تر که وت و کۆشکښکی
له مرواری و زویه رجه د بوو دهستی لښادو دیتی له میسکی ساف دروست کرابوو
که بۆن خۆش بوو، فهرمووی ئه‌ی جویرائیل ئه‌م رویاره چیه؟ فهرمووی
ئه‌مه حه‌وزی که و سه‌ره که خوا بۆتی هه‌لگرتوو.

له پاشان سه‌رکه‌وت بۆ ئاسمانی دووهم فریشته‌کان وتیان وه ئه‌وه‌ی
وتیان له ئاسمانی یه‌که‌م وایان وته‌وه که ئه‌وه کیه؟ فهرمووی جویرائیل،
وتیان به‌لێ وتیان به‌خێر هاتی، له پاشان سه‌رکه‌وت بۆ ئاسمانی سێیه‌م و
وه‌کو ئاسمانی یه‌که‌م و دووهم ئاویان پێ وت له پاشان سه‌رکه‌وت بۆ ئاسمانی
چواره‌م ئه‌ویشیان به‌هه‌مان شیوه‌ لاپاشان بۆ ئاسمانی پێنجه‌م و شه‌شه‌م و
تا سه‌رکه‌وت بۆ ئاسمانی حه‌فته‌م به‌هه‌مان شیوه‌ پرسایریان لێ کردو به‌خێر
هاتنیان لێ کرد.

وه له‌هر ئاسمانێک پێغه‌مبه‌رانی لێبوو که ناوی هێنان ئه‌وه‌ی که‌له بیرم
مابێ ئیدریس له ئاسمانی دووهم وه هاپون له‌چواره‌م وه دواين له‌پێنجه‌م بوو
که ناوی له‌بیر نه‌ماوه وه ئیبراهیم له ئاسمانی شه‌شه‌م و موسا له ئاسمانی
حه‌فته‌م بوو به‌وه‌ی که خوا به‌پێزی داناوه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی خۆی گوشتاری له‌گه‌ڵ
کردوو موسا فهرمووی ئه‌ی په‌روه‌ردگارم من گومان نه‌بوو که سێک هه‌بێ
له‌من به‌پێزتر بێت، له پاشان به‌رزبۆوه له‌سه‌ر هه‌موو ئه‌وانه‌ی که به‌س خوا
ئاگاداری پێیان هه‌یه هه‌تا گه‌یشه‌ (سیدره‌تولمونت‌هه‌) که دارێکه وه له‌خوای
په‌روه‌ردگار نزیک بۆوه هه‌تا دووری تیرو که‌وانێک یان نزیکتر، ئینجا خوا وه‌حی
بۆ کردو په‌نجا نوێژی له‌سه‌ر خۆی و ئۆمه‌تی فهرزکرد له‌شه‌و و رۆژێکدا،
ئینجا له‌دوایدا پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) هاته‌وه لای موسا و ئینجا موسا (علیه
السلام) راگیری کردو فهرمووی ئه‌ی موحه‌مه‌د خوا چی پێ راگه‌یاندووی؟

فهرمووی خوا په نجا نویژی له سهر خوم و نومتم فهرز کرد له شه وو رژیځدا،
 فهرمووی نومته تی تو دواين نومته و ناتوانن نه مه رابگرن له سهر خویان
 بگه پټوه لای په روه ردگارت و داوای سوک کردن و کورت کردنه وهی لی بکه
 ټینجا پیغه مبه ر ته ماشای جو برائیلی کردو وه داوای راویژی لی بکات ټینجا
 جو برائیل فهرمووی به لی نه گه ر حه زده کھی، له پاشان پیغه مبه ر به رز بټوه
 بټولای په روه ردگاری بالاده ست هر له شوینی په که میدابوو فهرمووی نهی
 په روه ردگارم سوکی بکه روه و نومته تی من ناتوانن نه مه بگن، ټینجا خوای
 گه وره بوی کرد به ده نویژ فهرز له شه وو رژیځدا وه له پاشان گه پایوه بټولای
 موساو وه راگری کرد به رده وام دوویاره ی ده کرده وه لی داوای ده کرد که بوی
 سوک بکرت و ده گه پایوه له نیوان موساو په روه ردگار دابوو تا کو بوی بوو
 به پینچ نویژه فهرزه کان ټینجا موسا داوای لی کرد دیسان بگه پټه وه لای
 خواو داوای سوک کردن لی بکات و فهرمووی سویندم به خوا من له مه که مترم
 به سهر نه وهی ئیسرائیلا دانا بوو ټینجا خویان بی هیزو وازیان لی هیناوه وه
 نومته تی توش له ه موو نومته تان بی هیز ترن و به ده روون و لاشه یان و چاو و
 گوئیان بگه پټوه بټولای په روه ردگارت داوای سووکتی بکه، هه موو نه م جارانه
 پیغه مبه ری خوا ته ماشای جو برائیلی ده کرد وه کو راویژی پتی بکا وه
 جو برائیلش هیچ جارک پتی ناخوشی دهر نه بپی ټینجا له سووکتی تا
 گه یشته پینچ نویژه فهرزه کان له لاشه و دل و چاوه کان و گوئیان داواده که م
 که سوکتی بومان بکه ټینجا خوای کاریه جی فهرمووی نهی موحه مه د
 فهرمووی له خزمه ت راوه ستاوم نهی په روه ردگاری من خوا فهرمووی ته ی
 من گورانی بونییه هه روه کو فهرزم کرده له سهر له دایکی په راوه که
 فاتحه په که پینچ نویژ له سهرت ټینجا پیغه مبه ر (عليه السلام) گه پایوه بټولای

موسا و فرموی چیت کرد پیغمبر فرموی خوا بوی سوک کردین پیی به خشین به هر چاکه یک ده قات پاداشت نینجا موسا فرموی سویندم به خوا من له مه که مترین داوی سوکترم کرد بوی نه وهی نیسرائیل نینجا بی فرمانی خویان کرد گوپرایه لی نه بوون بگه پیوه بولای په روه ردگارت داوی سوک و کورتکردنی لی بکه، دیسان پیغمبری خوا (ﷺ) فرموی نهی موسا سویندم به خوا شهرم ده کهم له په روه ردگارت داوی زیاتری لی بکهم نینجا جو برائیل فرموی نهی موحه مد دابه زه به ناوی خوا ده فرموی که به خه به ر هات دیتی خوی له ناو مزگه وتی حه رام دایه له که عبه ی پیروژ.

باب مطل الغني بالدين وتأجيل دفعه وفضل الطاعم الشاكر

۸۰۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (ﷺ) ((مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ)).

(به شی / نه دانه وهی قهرز له لایه ن ده وله مه ند وه سته م وه
فه زلی ناند هری سوپاسگوزان

نه بو هوپه پیره (رضی الله عنه) ده فرموی پیغمبر (ﷺ) فرموی: که سی قهرزی وه رگرت و مال و سامانی مه بوو که بیداته وه به لام نه یدایه وه نه وه گه لی سته مکارو نا په وایه

۸۰۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ ((الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ مِثْلُ الصَّائِمِ الصَّائِبِ)).

نه بو هوږه يره (رضي الله عنه) له پيغه مېر (ﷺ) كه ده فرموو: ناندېرى سوپاس گوزار يان نان خوږى سوپاس گوزار وهكو نمونه ي كه سى زږ به رڼووى نارامگره.

باب فيه شفاء للناس والعين حق، ولا عدوى، وفر من المجذوم

۸۰۹. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (ﷺ) فَقَالَ: إِنَّ أَخِي اسْتَطْلَقَ بَطْنَهُ، فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((اسْقِهِ عَسَلًا))، فَسَقَاهُ، فَقَالَ: إِنِّي سَقَيْتُهُ فَلَمْ يَزِدْهُ إِلَّا اسْتِطْلَاقًا، فَقَالَ: ((صَدَقَ اللَّهُ وَكَذَبَ بَطْنُ أَخِيكَ)).

(به شی / شفا به خشه بو خه لکی وه چاوپېسی راسته،
ته نینه وه نیه، وه له که سی گهرو راکه لی دوور که وه)

نه بی سه عیدی خوږی (رضي الله عنه) ده فرموو پیاوئ هاته لای پیغه مېری خوا (ﷺ) وتی براهم سکی ده چی و نازاری هیه نه ویش (ﷺ) فرموو: برې هه نگوینی بده ری نه ویش چو هه نگوینی پېداو وتی پېمداو هه رنازاری و نه خوشیه که زیاتری کرد، پیغه مېر فرموو خوا

راستی فرموو: ﴿فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ﴾ که سکی براهت درې ده کات.

۸۱۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ)، قَالَ: ((الْعَيْنُ حَقٌّ)).

نه بو هوږه يره (رضي الله عنه) له پيغه مېر (ﷺ) كه ده فرموو: چاووزار، يان چاوپېسی راسته و بوونی هیه.

۸۱۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((لَا عَدُوَّ وَلَا طَيْرَةَ وَلَا هَامَّةَ وَلَا صَفَرَ وَفَرٌّ مِنَ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفَرُّ مِنَ الْأَسَدِ))

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبه ری خو (ﷺ) فهرمووی: نه نه خوشی نه نینه وه هه به و نه نه قولاته خراپ هه به و نه پی رهش و به دبختی هه به و نه (هامه) هه به و نه پاش خستنی مانگی موچه پهم هه به بۆکاتی مانگی صه فهره نه به پیچه وانه وه (ثمه له زه مانی نه فامی باوی هه بووه) وه له که سی تووش بوو به گوپوو رابکه و لئی دوور که وه چون له شیرو دپنده راده که ی ناوا لئی دوور که ره وه.

۸۱۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَوْ كَانَ عِنْدِي أَحَدٌ لَأَحْبَبْتُ أَنْ لَا يَأْتِيَ ثَلَاثَ وَعِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ، لَيْسَ شَيْءٌ أَرْضُهُ فِي دَيْنٍ عَلَيَّ أَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهُ)).

نه بو هوپه يره (رضي الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپیتته وه که فهرمووی: نه گه به قه د کتوی ئوحد زیرو سامانم هه بی پیم خوشه سی شهوم به سهر د تینه په پی و تا هه مووی ببه خشم، وه خیرو صه ده قه ی پی بکه م مه گه نه و دیناره ی که هه لی گرم بۆ دانه وه ی قه رز که له سهرمه، بیده مه خاوه نه که ی.

لايغتب بعضكم بعضاً والأمر بالعدل، والعفو عن المظلوم

قال الله تعالى: ﴿وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ .
 وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخَفُّوهُ أَوْ تُعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا﴾ .

وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ﴾ (١) وَلَمَّا أَنْصَرَ بَعْدَ عُلْمِهِ فَأَوَّلَيْكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ (٢) إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (٣) وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ .

(به‌شی / باک‌س غه‌یبه‌تی که‌س نه‌کات و نه‌رمان‌کردن به‌

داد‌په‌روه‌ری وه‌ لی‌بوردن و جا‌وی‌بوشی له‌ سته‌م لی‌کراو)

خوای که‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾ (سوره‌ الحجرات).

رافه‌که‌ی: له‌پاش مله‌ باسی به‌کتری و ناوی به‌کتری به‌خراب مه‌به‌ن ثابا
 که‌ستان خو‌شی دیت له‌وه‌ی گوشتی برای خو‌ی به‌مردوویی بخوات دیاره‌ کاری
 واتان نذر پی‌ سه‌خت و ناخو‌شه‌ ده‌ی که‌واته‌ له‌خوا بترسن و پایزگارین
 چونکه‌ خوا که‌پانه‌وه‌ی خه‌لکی وه‌رده‌گریت و میهره‌بانه‌ بویان.

وہ دہ فہرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ .
(النحل: ۸۹)

واتہ: خوا فرمان دہدات بہدادپہروری و چاکہ کاری و یارمہتی دانی و بہخشندهیی بہخزمان وہ قہدغہ لہگوناہو تاوان و دہست دریژی دہکات (بق) سہرمال و نفیس و ناموسی) وہ ناموزگاریتان دہکات بق نہوہی یادہوہری وہریگرن و تیہفکرن و ہہرچاکہ بکہن.

وہ دہ فہرموی: ﴿إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخَفُّوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا﴾ .

واتہ: خیرو چاکہ بہناشکرا بکہن یان بیشارنہوہ یان لیبوردہو چاوپوشی بکہن لہتولہ نہکردنہوہ خوی گہورہ لیبوردہو بہدہستہلاتہ.

وہ خوی گہورہ دہ فہرموی: ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ﴾ ۱۰ ﴿وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنَ سَبِيلٍ﴾ ۱۱ ﴿إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ۱۲ ﴿وَلَمَنِ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ .

واتہ: جا تولہی ہہرتاوانیک بہنہندازہی تاوانہکیہ بی زیادو کہم، نہو کہسہی لیخوشبوونی ہہبیت و چاوپوشی و چاکسازی بکات نہوہ پاداشتی لہلای خویہ بہراستی خوا ستہمکارانی خوش ناوی لہراستیدا نہوہی حہقی خوی دہستینی دوی نہوہی کہ ستہمی لیکراوہ نہوانہ لیپرسراو نابن نہگہر

له سنوور لانه دهن، بېگومان ته نه وانه به رپرس ده بن كه ستم له خه لكى
ده كهن و ده سترىژى ده كهن به ناحق له زه ويدا نا نه وانه سزاو نازارى
به نيشيان بزه يه.

له راستيدا نه وهى دان به خويدا بگريږت و چاوپوشى و ليڅو شېبونی هېيت
كه ده تواني ټوله ى خوى بكاته وه نه وه كارځكى به جى و چاكى و په سهند
نه دجام ده دات به پاستى نه وه له وکارانه يه كه پيويسته بگريږت.

ليږه دا ليږوم وه له رافه ى (جواهرى نه لېبوخارى) ته واوېو

سوپاس بخوا له سهره تاو كوتايى

نه مه ى كه داديټ بريتييه له چهند نايهت و فهرموده يه كه دانه رى نه م
په رتووكه (جواهر البخارى) چهند فهرموده يه كى له په راوه كاني ديكه هيناوه
له گه ل (جواهر البخارى) يه ك ناگرته وه، وه منيش له بهر نه مانه تي وه رگيږان
نه وه فهرمودانه شم هيناون و وهرم گيږاوه ته سهرزمانى كوردى كه هه نديكيان
له سوونه نه كاني فهرموده هاتوون و پله ى غريب و حسنى تيايه، له ده رياره ى
دوعاو نزاو پارانه وه هاتووه، كه ژماره يان سى و هه شت فهرموده يه، وه خوا
ليمان بېوريټ و وه رى گريږت. امين

باب الأدعية المختارة عن رسول الله (ﷺ) والحث على ملازمة الدعاء

قال الله تعالى: ﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝﴾ .

وقال تعالى: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۝﴾ .

وقال: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ۝﴾ .

وقال سبحانه: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۝﴾ الآية.

وقال تعالى: ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ ۝﴾ .

(به شی/ نه وه چه ند نزاو پارانه وه به کی هه لبزیردراوه که

له پیغه مبهری خوا (ﷺ) وه هاتووه و هان ده دات که

به رده و امی بکهین نه م دوعاو نزا یانه:

خودا ده فه رموی: ﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝﴾ (له سووده تی النساء) ۳۱-۳۲.

واته: ثاواته خوازی شتیک مه که ن که خوا به خشویوه تی به هه ندیکتان و نه یبه خشویه به هه ندیکتان چونکه خوا دادپه روه و یاساکانی له روی

زانستیه و حیکمه ته و به، کاتیک هه ندیک مانی داوه به پیاوان له هه ندیک رووی
 تریشه وه مانی داوه به ئافره تان، پیاوان به شیکیان هه به له وهی که به ده ستیان
 هیناوه، هه روه ها ئافره تانیش به شیکیان هه به له وهی که به ده ستیان هیناوه
 هه میشه و به رده و امیش داوای زیاده به خشی و به هره ی خوا بکه ن چونکه خوا
 به هه موو شتیک زانایه.

وه خوا ده فه رمووی: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ (البقرة).
 وه خوای په روه ردگارتان ده فه رمووی هاوارو نزای بۆلای من بکه ن و
 وه لامتان ده ده مه وه.

وه ده فه رمووی: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾
 واته: بانگ و هاواری په روه ردگارتان بکه ن به مل که چی و په نهانی چونکه
 خوا دوژمنداری و له سنوور به زاندنی خوخی ناوی.

وه ده فه رمووی: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ
 الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾ (البقرة).

واته: خوا ده فه رمووی نه گهر به نده کاتم لیم بپارێنه وه من لێیان وه نزیکم و
 وه لامی داواکاریان ده ده مه وه نه گهر بانگم بکه ن.

وه ده فه رمووی: ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ﴾
 واته: خوا نه وخوا به یه که وه لامی بۆ به هانا هاتنی خاوه ن پێویستی
 ده داته وه به لای موسیبه تیان له سه ر لاده بات.

۱- عَنْ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: ((الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ)) رواه أبو داود والترمذي.

نوعمانی کوپی به شیر (رضی الله عنهما) له پیغهمبر (ﷺ) ده گپرتته وه که فهرموویتهی: (دوعا و نزاو پارانه وه خواپه رستییه).

۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ النَّبِيِّ (ﷺ): (اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

نه نه س (رضی الله عنه) ده فهرمووی نذری نزاو پارانه وهی پیغهمبری خوا (ﷺ) نه مه بوو: (ربنا اتنا فی الدنيا حسنة و فی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار) واته: خواجه له دونیادا چاکه مان پی بیه خشه وه له دوارژدا چاکه وه له سزای ناگر دوورمان بخه ره وه.

۳- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): ((اللَّهُمَّ مُصَرِّفُ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ)) رواه مسلم.

له عامری کوپی عاص (رضی الله عنهما) ده فهرمووی پیغهمبر (ﷺ) فهرمووی: (خواجه نهی نه وهی که دلان لاده بهیت دلمان دابده وه بی خه ره سهر گوپرایه لی کردنت).

۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ)) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

نه بو هوپه یره (رضی الله عنه) له پیغهمبر (ﷺ) که ده فهرمووی: خوتان په نا بدهن به خوا له توندی به لاو موسیبه ت و وه له توشبوونی نه گبه تی و له یه خه گرتنی چاره په شی و له چاره نووسی خراپ و له پیخو شبوونی دوژمن.

۵- عن علي رضي الله عنه قال: قال لي رسول الله (ﷺ): ((قُلِ اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَدِّنِي)) وفي رواية: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالسُّدَادَ)) رواه مسلم.
 علي (رضي الله عنه) دهفه رمووی پیغه مبه (ﷺ) پئی فہ رموم: بلی
 خوابه هیدایهت و رینیشاندہرم به) وه له ریوایهتی تردا هاتووه (خوابه داوای
 هیدایهت و رینیشاندہرو ریگای راسته قینہت لی دهگم).

۶- عن عائشة رضي الله تعالى عنها أن رسول الله (ﷺ) كان يقول في دعائه: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ)) رواه مسلم.
 له عائشه (رضي الله عنها) كه پیغه مبه (ﷺ) له نزاكانی دهیغه رموو:
 خوابه خرم په نا دهگرم بهتق له خراپه ی نه وهی كه كړیووه وه له شه پری نه و
 خراپه ی كه نه مكریووه.

۷- عن زيد بن أرقم رضي الله عنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يقول: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ أَتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكَاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا)) رواه مسلم.

له زهیدی کوپی نهرقم (رضي الله عنه) دهفه رمووی پیغه مبه نه م
 دوعایه ی ده کرد: (خوابه په نادهگرم بهتق له دهسته وسانی و ته وزه لی و پیری
 و نازاری ناوگړې، خوابه ته قوا به دهرروم ببه خشه و پاکو ته میز راگره چونکه
 تق له هه مووگه س باشتر پاک و خاوین ده که یته وه تق خوت گه وره ی و خاوه نی
 خودی منیت، خوابه په نا دهگرم بهتق له زانستی بی که لك سود و له دلی بی
 ناگا و له دهررونی چاوبرسی له دوعا و نزایی که گرا نه بی.

۸- عن عائشة رضي الله عنها أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم كان يدعو بهذا الكلام: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ شَرِّ الْغَنَى وَالْفَقْرِ)) رواه أبو داود والترمذي.

عائشه (رضی اللہ عنہا) ده گپږته وه که پیغمبري خوا (ﷺ) بهم وشانه دعای ده کرد و ده پاپایه وه: (خوايه په نا ده گرم به تو له فیتنه ی گږو سزای ناگرو له شه پو خراپه ی ده وله مهندي و هه ژاری).

۹- عن زياد بن علاقة عن عمه قطبة بن مالك رضي الله عنه قال: كان النبي صلى الله عليه وآله وسلم يقول: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ)) رواه الترمذي.

له زيادی کوپی عه لاقه له مامی قوطبه ی کوپی مالیک (رضی اللہ عنہ) ده گپږته وه که پیغمبر ده یفرموو (ﷺ): خوايه په نا ده گرم به تو له ره فتاری ناپه سهند وه له کرداری گهندو له ناره زویازی.

۱۰- عن أنس رضي الله عنه أن النبي (ﷺ) كان يقول: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجَذَامِ وَسَيِّئِ الْأَسْقَامِ)) رواه أبو داود.
 نه نس (رضی اللہ عنہ) ده گپږته وه که پیغمبر (ﷺ) عاده تی و ابوو نه م نزایه ی ده کرد:

خوايه په نا ده گرم به تو له به له کی و له شیتي وه له کوپی و وه له گشت ده رډیکي خراپ و پیس.

۱۱- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: كان رسول الله (ﷺ) يقول: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ يَبْسُ الضَّجِيعُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّهَا يَبْسُ الْبِطَانَةُ)) رواه أبو داود.

ئەبو ھورەيرە (رضي الله عنه) دەفەر مووی پېغەمبەر (ﷺ) فەر مووی
 (خوايە پەنات پى دەگرم لە برسىتى كە خراپترين. ھاو نوینەو وە لە ناپاکی
 كە خراپترين كاری شاراوەى دەروونە.

۱۲- عن عمران بن حصين رضي الله عنه قال: علم رسول الله (ﷺ) أبي
 حُصَيْنًا كَلِمَتَيْنِ يَدْعُوَا بِهِمَا: ((اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي وَأَعِزَّنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي)) رواه
 الترمذي.

عیمرانی کوپی حوصەین (رضي الله عنه) دەفەر مووی پېغەمبەری خوا
 باوکم کە (حوصەینە) فێری دوو وشەى کرد کە نزاو پارانەوەى بى کات کە
 ئەویش: (خوايە ژیری و سەلیقەم پى بێخەشەو دوورم کەرەو و پەنام بدە
 لە خراپى نەفس و دەروونم).

۱۳- عن أبي الفضل العباس بن عبدالمطلب رضي الله عنه قال: قلت يا
 رسول الله علمني شيئاً أسأله الله تعالى، قال: ((سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ)) فَمَكَّنْتُ
 أَيَّاماً ثُمَّ جِئْتُ فَقُلْتُ: يا رسول الله علمني شيئاً أسأله الله تعالى، قال لي: ((يا
 عَبَّاسُ، يَا عَمُّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا
 وَالْآخِرَةِ)) رواه الترمذي.

لە ئەبى الفضل (عەبباسى کوپی عەبدولمەلەب) (رضي الله عنه)
 دەفەر مووی: و تم ئەى پېغەمبەرى خوا (ﷺ) شتێکم فێرێکە کە پێى لە خوا
 بپاڕێمەو ئەویش فەر مووی داواى سەلامەت و دوور لە نەخۆشى لە خوا بکە وە
 دەفەر مووی چەندێكى پى چوو لە پاشان چوومەو بۆلاى و پێم وت ئەى
 پېغەمبەرى خوا شتێکم فێرێکە کە پێى لە خوا داوا بکەم ئەویش پێى
 فەر مووم: ئەى عەبباس ئەى مامى پېغەمبەرى خوا (ﷺ) داوا لە خوا بکە بۆ
 سەلامەت و لەش ساغى و دوور لە تاوان لە دنیا و لە دواورد.

۱۴- عن شهر بن حوشب قال قُلْتُ لَأُم سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: يَا أُمَ الْمُؤْمِنِينَ مَا أَكْثَرَ دُعَاءَ النَّبِيِّ (ﷺ) إِذَا كَانَ عِنْدَكَ؟ قَالَتْ: كَانَ أَكْثَرَ دُعَائِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ)) رواه الترمذي.

له شه هری کوپی حوشب ده فهرمووی و تم به نوم سه له مه نهی دایکی نیمانداران (رضی الله عنها) چ دوعایه که له هه موویان پیغه مبهه (ﷺ) زیاتر کردوویته که له لای تر بووه، فهرمووی تدریهی نزاکانی پیغه مبهه (ﷺ) نه مه بوو: (یا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ) واته: نهی هه لسورپنه ری دلان، دلم راگره له سه ر ثابینی خوت.

۱۵- عن أبي الدرداء رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: ((كَانَ مِنْ دُعَاءِ دَاوُدَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ)) رواه الترمذي.

نه بی دهر داء (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبهه (ﷺ) فهرمووی: له نزاکانی داود پیغه مبهه (علیه السلام) نه مه بوو (خودایه داوی خوشه ویستی خوت و خوشه ویستی نه و که سانهی که تویان خوش دهوی وه به و کرده وهی که ده مگه به نیتته خوشه ویستی خوت خواجه خوشه ویستی خوت بکه به خوشترین خوشه ویست له نه فس و مال و منال و وه ناوی ساردیش.

۱۶- عن أنس رضي الله عنه قال: قال رسول الله (ﷺ): ((أَلِظُوا بَيَّا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ)).

نه نه نس (رضی الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبهه (ﷺ) ده فهرمووی: خوو بگرن به م یاده پیروزو هه میسه بیگن به وێردی سه ر زمانتان به کول و به دل

هاوار بکن بلّین (یا ذا الجلال والاکرام) واته: نهی خودایه خوت خاوه‌نی شان و شکو قه‌درو ریژی خوی پیرۆزی نازدار.

۱۷- عَنْ أَمَامَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَعَا النَّبِيَّ (ﷺ) بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئًا، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعَوْتَ بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئًا، فَقَالَ: ((أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَجْمَعُ ذَلِكَ كُلُّهُ؟ تَقُولُ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ (ﷺ)، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، وَأَنْتَ الْمُسْتَعَاذُ وَعَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ)) رواه الترمذي.

له نه‌بی نومامه (رضی الله عنه) ده‌فرموی نزای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر بوون هیچم له‌بیر نه‌مابوو وتمان نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا زۆر نزاو پارانه‌وه‌ت کردوو زۆریه‌مان له‌بیرمان نه‌ماوه نه‌ویش فرموی ئایا شتیکتان پی‌نیشان بده‌م که هه‌موو نزاکان کۆده‌کاته‌وه نه‌ویش نه‌وه‌یه بلی: ((اللهم انی اسألك من خیر هتد) واته: خویه من داوات لی ده‌که‌م له‌وشته چاکانه‌ی که پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت موحه‌مه‌د داوای لی کردوی من خۆم په‌نا ده‌ده‌م به‌تق له‌وشته خرابانه‌ی که پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت موحه‌مه‌د (ﷺ) خوی پی‌په‌نا داوه له‌و و ته‌تق یارمه‌تی ده‌ری و گه‌یاندن و ته‌بلیغ کردن له‌سه‌ر تۆیه وه هیچ هیزو قوه‌تی‌ک نیه ته‌نها به‌خوا نه‌بی‌ت.

۱۸- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالْقُوَّةَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ)) رواه الحاكم.

له نه‌بی عه‌بدو‌ل‌لای کوی مه‌سعود (رضی الله عنه) ده‌فرموی له‌نزاکانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌مه‌بوو: خویه من داوات لی ده‌که‌م له‌وشتانه‌ی ده‌بنه‌هوی

واجیب بوونی ره حمتت و بییته هوی واجب بوونی لیخو شبوونت و سلامت
لهه موو گوناوی وده دستکوتی هه موو چاکه یه ک و سه رکه وتن
بهده دستکوتنی بهه شت و رزگار یوون له ناگری دۆزه خ.

۱۹-اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِقَدْرِ مَا فِي عِلْمِكَ مِنَ الْعَدَدِ فِي كُلِّ لَمْحَةٍ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

ئه م شیوهی سه لاوت دانهش له سه رزاری پیاوچاكان هاتووه (خوایه برپژه
سه لات و سه لام بۆسه ر گه وره مان موحه مه د به نه ندازه ی ئه و زانیاریه ی
که له ژماره نایه ن بهه موو چاو قوچانیک تاکو ئه و رۆژه ی هه تا هه تایی و
له سه ر ئال و بهیت و مال و خیزانی و هاوه لانی بیته.

۲۰-وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَيْضاً عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ)).

ئه بو هوپه یره (رضی الله عنه) له پیغه مبه ر (ﷺ) ده گپژته وه که
فه رموویه تی: خوایه خۆم په نا ده گرم به تر له دوو په ره کی و نا کوکی و
دوو په وویی و نا پاکی و به دخوویی و به دپه وشتی.

۲۱-عن شتير بن شكل عن أبيه رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ مَنِيَّ)) يعني فرجه.

شه نیری کوپی شه کل له باوکی ده گپژته وه (رضی الله عنه) که پیغه مبه ر
(ﷺ) فه رموویه تی: خوایه خۆم په نا ده گرم به تر له خراپه و شه پی گویم و
شه پی چاو م و شه پی زمان م و شه پی دامینم.

۲۲-عن عمران بن حصين رضي الله عنه أن النبي (ﷺ) قال: ((اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي وَأَعِزَّنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي)).

له عیمرانی کوپی حوصهین (رضی الله عنه) که پیغه مبه‌ر (ﷺ) فه رموویه تی: خواجه ژیری و سه لیه ییم پی بیه خشه و په نام بده له خراپه ی نه نفسی خوم.

۲۳- عن علی رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَأَعُوذُ بِمَعَاذِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءَ عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ)).

ع‌لی (رضی الله عنه) ده گپړتیه وه که پیغه مبه‌ر (ﷺ) ده فه رمووی: خواجه خوم په نا ده دم به رازیوونی تو له توره ییت وه خوم په نا ده دم به عه‌فو لی‌خو شیبوونت له‌تو له سندنه وهت وه خوم په نا ده دم به‌تو له‌تو که ناتوانم سوپاست ته‌واو بکه‌م هر چو‌ن مه‌د‌ح‌ی خوت پی کړیوه.

۲۴- عن عبدالله بن عمر عن النبي (ﷺ) قال: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفَجَاءَةِ نَقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ)

له عه‌بدوللای کوپی عومه‌ر (رضی الله عنه) ده گپړتیه وه که پیغه مبه‌ر (ﷺ) فه رموویه تی: خواجه خوم په نا ده گرم به‌تو له‌وه‌ی که نازو نیعمه‌ت و پشتم تی بکه‌ن وه له‌وه‌ش که نه‌و ناسوده‌بیانه‌ی داوته پی‌م لی‌م بسه‌نیته‌وه وه تووشی ده‌رو مه‌ینه‌تی بی‌م، وه په‌نا ده گرم به‌تو له‌وه‌ی که له‌پرو له‌نا‌کا‌و تووشی تو له‌ی سه‌ختی تو بی‌م وه په‌نا ده گرم به‌تو له‌هر چی شتی ده‌بی به‌ه‌وی نا‌په‌زایی و توره‌یی تو.

۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: (اللَّهُمَّ أَنْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا، الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ).

ثَبَو هُوَ هِرَه (رضي الله عنه) ده فهرمووی پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: خوابه سودم پی بگه یه نه به وهی که فیرت کردوم وه فیرم بکه به وهی که سودی لی ببینم و عیلم و زانیاریم زیاد بکه، وه سوپاسی خوا له سر هه موو کاتی و ساتیکدا وه خۆم په نا داوه به تر له مال و باری سه خله تی خه لکی ناگر.

۲۶- عَنْ أَبِي مَالِكٍ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَأَرْحَمْنِي وَأَهْدِنِي وَعَافِنِي وَأَرْزُقْنِي).

له ئه بی مالیک (رضي الله عنه) که پیغه مبهر (ﷺ) فهرموویه تی: خوابه له تاوانم خۆش به وه رهحم پی بکه و هیدایه تم بده و ساغی و سه لاهه تیم بکه و رزق و رۆزیم بده.

۲۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَوَسِّعْ لِي فِي دَارِي وَيَا رِكَ لِي فِي رِزْقِي).

ثَبَو هُوَ هِرَه (رضي الله عنه) له پیغه مبهر (ﷺ) که ده فهرمووی: خوابه له تاوانم خۆش به و مال و خانوم فراوان بکه و پیت و به ره که ت بخه ره رزق و رۆزیم.

۲۸- عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رضي الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اللَّهُمَّ أَكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ، وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَنْ سُوءِكَ).

له علی کوپی ثَبَو طالیب (رضي الله عنه) ده گپیتته وه که پیغه مبهر (ﷺ) فهرموویه تی: خودایه به حه لالی خۆت بی نیازم بکه له حه پامی خۆت وه هه روه ها له سایه ی خۆشته وه دامای دهستی که سی ترم نه که ی.

۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى، وَالتَّقَى، وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى).

له عهبدوللای کوی مهسعود (رضی الله عنه) دهفهرمووی پیغهمبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی: خویاه داوات لی ده‌کم به هیدایه‌ت و ری نیشاندهری و داوین پاک‌ی و خواترسی و ده‌وله‌مندی.

۳۰- عَنْ عُمَرَ (رضی الله عنه) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: (اللَّهُمَّ زِدْنَا وَلَا تَنْقُصْنَا، وَاکْرِمْنَا وَلَا تِهِنَّا، وَأَعْطِنَا وَلَا تَحْرِمْنَا، وَآثِرْنَا وَلَا تُؤْثِر عَلَيْنَا، وَأَرْضِنَا وَأَرْضَ عَنَّا).

له عومه‌ر (رضی الله عنه) ده‌گپ‌رته‌وه که پیغهمبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی: خویاه پیت و به‌ره‌که‌تت زیاد بکه‌ی له‌سه‌رمانا و که‌می نه‌که‌ی، ری‌زمان لی بگری و سوکایه‌تیمان پی نه‌که‌ی و پیتمان ببه‌خشی و لیتمان نه‌گریته‌وه و وه لیتمان رازیبه‌و لیتمان زویره‌به.

۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وعلى آله وسلم): (اللَّهُمَّ إِنَّكَ سَأَلْتَنَا مِنْ أَنْفُسِنَا مَا لَا نَمْلِكُهُ إِلَّا بِكَ، اللَّهُمَّ فَأَعْطِنَا مِنْهَا مَا يَرْضِيكَ عَنَّا).

اللَّهُمَّ أَقْسِمَ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تُحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتِكَ، وَمِنْ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا).

وَمَتَّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَأَبْصَارِنَا، وَقَوْنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَاجْعَلْ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَل ثَارَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا وَانصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلَا تَجْعَلْ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا بِذُنُوبِنَا مَنْ لَا يَخَافُكَ وَلَا يَرْحَمُنَا).

ئه‌بو هوره‌یره (رضی الله عنه) ده‌فهرمووی پیغهمبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی: خویاه داوات لی کردوین له نه‌فسی خومانا که خاوه‌نی نین ته‌نها تو نه‌بی خویاه نه‌وه‌مان پی ببه‌خشه که بیته‌ه‌ی رازی ته‌واو بوونی تو له‌نیمه،

خوايه ئه وه نده مان به ش بۆدابنێ له ترس و سامی خۆت كه دوورمان بخاته وه
 له بێ گویی و نافهرمانی تو له طاعت و فهرمانبهری خۆشت ئه وه نده مان به ش
 پێ بده كه پێی بگهینه به ههشتی تو، له یه قین و دلنیاپی و متمانه یش
 ئه وه نده مان به ش پێ بده كه گویی به وهی و جۆرم و قورتی جیهان نه دهین،
 گویمان و چاومان و هیزمان ههتا سه ر پێ ره وا ببه وه له پاش مردنیشمان
 بیا نکه به مایه ی سود و قازانج بۆمان هه ر که س زۆر سته م و نا هه قیمان لی ده کا
 تو له ی ئیمه ی لی بستینه وه هه ر که سی دوژمنایه تیمان تی ده به ستی سه رمان
 بخه به سه ریدا ئایین و دینمان گرفتاری وهی و موسیبهت مه که، دنیا مه که به
 هۆمیدی هه ره گه ر ده مان و به ئه وه پی ئاواتمان! ئه و که سانه شمان به سه ردا
 زال مه که که به زه بیان نایه ته وه پێماندا.

۳۲- عن ابي هريرة (رضي الله عنه) أن النبي عليه الصلاة والسلام قال: اللهم
 أصلح لي ديني الذي هو عصمة أمري وأصلح لي دنياي التي فيها معاشي
 وأصلح لي آخرتي التي فيها معادي، واجعل زيادة لي في كل خير، واجعل الموت
 راحة لي من كل شئ).

له ئه بو هه ر ده یه (رضي الله عنه) که پێغه مبه ر (رضي الله عنه)
 فه رموویه تی: خوايه دینه که م مایه ی خۆشی و باشی هه موو کارو بارێکه م رێک
 و پێکی بکه بۆم، دنیا که م که تییدا ده ژیم و گه زه رانی تیا ده که م سازێ بکه
 بۆم دواوژم که تییدا زیندوو ده به وه باشی بکه بۆم خودایه ئه م ژیا نه ی ئه م
 جیهانه م بۆ بکه به هۆی هه موو زیاده خێری، مردنیشم بۆ بکه به مایه ی
 سه رفرازی هه سانه وه له ده ستی هه موو شه پی.

۳۳- عن عائشة (رضي الله عنها) أن النبي (ﷺ) قال: (اللَّهُم اغفر لي
 وارحمني وألحقني بالرفيق الأعلى).

له عايشه (رضي الله عنها) كه پيغمبر (رضي الله عنها) فرموده: خواجه گيان ليم خوشبه و رهمم پي بگو و بهم گه نه به او له به رزه كانه و (الرفيق الاعلى).

۳۴- عن بريدة (رضي الله عنه) أن النبي (ﷺ) قال: (اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي شُكُوراً وَاجْعَلْنِي صَبُوراً وَاجْعَلْنِي فِي عَيْنِي صَغِيراً وَفِي أَعْيُنِ النَّاسِ كَبِيراً).

له به ریده (رضي الله عنه) ده گپنه وه كه پيغمبر (رضي الله عنها) فرموده: خواجه وام ليكه كه سوپاس گوزاريم و سه برو نارام نذر ببي و وه وام لي بكه له پيش چاوى خوم خوم به بچوك بيته پيش چاوان و له پيش چاوى خه لكانيش به گوره دياريكه وم.

۳۵- عن أبي بريدة (رضي الله عنه) أن رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم) قال: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّكَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ).

له نه بي بوره يده (رضي الله عنه) كه پيغمبر (ص) فرموده: خواجه داوات لي ده كه به وه كه تو خداو پوره رگاري و هيچ په رستراوي نبيه تو نه بي و تاكي و بي نيازي و نه منالت هيه و وه نه له كه س بووي وه كه سيش هاوشان و تاوكوني تو نبيه.

۳۶- عن أبي هريرة (رضي الله عنه) أن النبي عليه الصلاة والسلام قال: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْمَعَاذَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ).

نه بي هورده يره (رضي الله عنه) له پيغمبر (رضي الله عنها) ده گپنه وه كه فرموده: خواجه داواي له ش ساغي و بي وهيت لي ده كه له دنياو دواړو.

۳۷- عن عائشة (رضي الله عنها) أن النبي عليه الصلاة والسلام قال: (اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفْوٌ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَأَعْفُ عَنِّي).

عائشه (رضي الله عنه) ده فہرمووی پیغہ مبر (رضي الله عنها) فہرمووی: خواہہ دلنیام کہہ تہم تاوان بہ خش و ہم خہ لات بہ خشی تہ بہ خشہ ری و بہ خشندہ ری تہ بہ خشین و لیبور دنت پی خوشہ سادہ ری بہ میہرہ بانئ خوت ہم بہ خشہ.

۳۸- وعنہا أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قال: (اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ).

لہ عائشہ خان (رضي الله عنها) کہ پیغہ مبر (ﷺ) فہرموویہ تی: خواہہ ساغی و سہ لامہ تی بخہرہ لاشہم و چاوم بیانکہ بہ ماہی قازانچ و سوود بؤمن، ہیچ پەرستراوی نییہ جگہ لہ تہ نہ بی و کہ خواہ بہ نہ رم و سہ خی و وہ پاک و بی گہردی بۆتہ پەرہ ردگاری عہرشی گہورہ وہ سوپاس و ستایش بۆ پەرہ ردگاری جیہانیان.

وقد آن أثني عنان القلم، واستغفر الله مما زلت به قلمي، والحمد لله أولاً
وآخرأ، وصلى الله على سيدنا محمد النبي الأمي وعلى آله وصحبه وسلم
(تم بحمد الله تعالى)